Pasaulis pagal Garpą

DŽONAS IRVINGAS

DŽONAS IRVINGAS
Pasaulis pagal Garpą

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
ROMUALDAS PETRAITIS

Vilnius
1994

UDK 820(73)-3
Ir32

THE WORLD ACCORDING TO GARP
by John Irving
Pocket Books: New York, 1979

Viršelyje panaudotas F.LABISO
paveikslo fragmentas

ISBN 9986-09-024-5

Turinys

1

Bostono Gailestingumo ligoninė

Garpo motiną, Dženę Fylds, suėmė Bostone 1942 metais už tai, kad kino teatre sužeidė vyriškį. Tai atsitiko netrukus po to, kai japonai subombardavo Perl Harborą ir žmonės buvo palankūs kareiviams — nes staiga kiekvienas virto kareiviu, — tačiau Dženė Fylds taip ir liko netolerantiška vyrų, o ypač kareivių, elgsenai. Kino teatre ji turėjo tris kartus persėsti, bet tas kareivis vis slinkosi prie jos kaskart arčiau, kol ji atsirėmė į aptriušusią sieną. Iš ten per kažkokią absurdišką koloną ji beveik nematė rodomos kronikos, ir tuomet Dženė nusprendė daugiau nebesikilnoti. Kareivis pajudėjo dar kartą ir atsisėdo šalia jos.

Tuomet Dženei buvo dvidešimt dveji metai. Ji metė universitetą vos tik jį pradėjusi, tačiau baigė medicinos seserų mokyklą, buvo savo klasės pirmūnė ir liko patenkinta, kad tapo sesele. Ji buvo jauna, sportiška moteris, visuomet žydinčiais skruostais, tamsių žvilgančių plaukų ir, pasak jos motinos, vyriškos eisenos (siūbuodavo pečiais). Jos sėdmenys ir šlaunys buvo smulkios ir standžios tarsi bernioko. Dženė manė, kad jos krūtys yra per stambios, ir buvo įsitikinusi, kad dėl to biusto iškilumo ji atrodo „pigi ir prieinama".

O buvo atvirkščiai. Iš tikrųjų ji metė universitetą, kai tik jai kilo įtarimas, kad tėvai išsiuntė ją į Velslį labiausiai dėl to, kad ten sutiktų gerai išauklėtą vyriškį ir galiausiai už jo ištekėtų. Velslio universitetą rekomendavo vyresnieji jos broliai, kurie įtikino tėvus, jog šios mokyklos merginos nelaikomos lengvai prieinamomis ir labai vertinamos kaip būsimos nuotakos. Dženė jautė, kad jos studijos tėra gražiai pridengtas būdas laukti progos — tarsi ji būtų kokia karvė, parengta įvaryti į reikiamą dirbtinio apvaisinimo įrenginį.

Ji turėjo studijuoti anglų literatūrą, bet kai jai pasirodė, kad jos bendramokslės daugiausia stengiasi išmokti bendravimo su vy-

rais gudrybių ir atitinkamos laikysenos, ji be gailesčio iškeitė literatūrą į slaugą. Dženė manė, kad slauga yra kažkas, ką galima tiesiogiai pritaikyti praktikoje, o jos mokymasis neturėjo jokių kitų motyvų, kuriuos ji būtų pastebėjusi (vėliau ji rašė išgarsėjusioje savo autobiografijoje, kad per daug yra seselių, linkusių atsiduoti, ir per daug daktarų, kuriems jos atsiduoda, tik šis jos darbo laikotarpis tuomet buvo jau praeityje).

Rengtis ji mėgo paprastai, be jokių niekučių. Palaidinukė šiek tiek slėpė jos krūtų iškilumą. Batelius ji avėjo patogius, tinkamus sparčiai eiti. Naktinių budėjimų metu turėjo galimybę ramiai paskaityti. Ji nepasigesdavo buvusių universiteto bendramokslių, kurie raukydavosi ir rodydavo nusivylimą, jeigu merginos jiems nenuolaidžiaudavo, ir būdavo išdidūs bei abejingi su nuolaidžiomis. Ligoninėje ji sutikdavo daugiau kareivių ir dirbančių jaunuolių negu studentų, jie buvo nuoširdesni ir ne tokie pretenzingi. Jeigu mergina būdavo truputį meilesnė, jie parodydavo bent tiek dėkingumo, kad pareikšdavo norą vėl ją išvysti. O paskui staiga visi virto kareiviais — tokiais pat pasipūtusiais kaip studentai, ir Dženė Fylds nutraukė bet kokius ryšius su vyriškiais.

„Mano motina, — rašė Garpas, — buvo tikra atsiskyrėlė".

Fyldsų šeima susikrovė turtus iš avalynės, nors ponia Fylds, buvusi bostonietė Vyks, atsinešė nemenką kraitį. Fyldsai taip prasigyveno iš avalynės gamybos, kad jau seniai galėjo išsikraustyti iš fabriko teritorijos. Dabar jie gyveno Dogs Hed Harbore, pakrantėje iš Niū Hampšyro pusės, dideliame name gontų stogu. Laisvalaikiu Dženė parvažiuodavo į namus — dažniausiai tam, kad padarytų malonumą motinai ir įtikintų tą didžią damą, jog nevirto nevala nei savo šnekėsena, nei morališkai, nors ir „sugadino savo gyvenimą, tapdama sesele", kaip sakydavo jos motina.

Dženė dažnai susitikdavo su broliais geležinkelio stotyje ir važiuodavo namo drauge su jais. Kaip ir derėjo Fyldsų šeimos nariams, važiuodami iš Bostono, jie sėdėdavo dešinėje traukinio Bostonas—Mainas pusėje, o grįždami atgal — kairėje. Tai buvo daroma pageidaujant ponui Fyldsui, kuris sutiko, jog toje traukinio pusėje kraštovaizdis yra prastesnis, ir vis dėlto manė, kad Fyldsai privalo nebijoti nepatrauklių savo nepriklausomumo ir gerovės ištakų. Mat dešinėje traukinio pusėje, kai jis važiuodavo iš Bostono,

ir kairėje, kai jis grįždavo atgal, buvo matyti svarbiausi Fyldsų fabrikai Haverhilyje ir didžiulis reklaminis skydas su milžinišku batu, tvirtai žengiančiu į jus. Tas skydas buvo iškilęs virš geležinkelio stoties, ir begalė tokių pat miniatiūrinių skydelių buvo išstatyta fabrikų languose. Po tuo grėsmingai artėjančiu batu buvo toks užrašas:

FYLDSAI JUS APAUS,
KAI KITI NUAUS!

Fyldsai turėjo ir medicinos seserims skirtos avalynės gamybos liniją, todėl ponas Fyldsas kiekvieną kartą, kai duktė apsilankydavo namuose, dovanodavo jai tokių batų porą — Dženė tokių porų turėjo jau visą tuziną. O ponia Fylds, kuri užsispyrusi laikėsi tos nuomonės, kad mesti universitetą reiškia dukters nešlovingą ateitį, kiekvieną kartą jai apsilankius namuose irgi duodavo dovanų. Ponia Fylds dovanodavo savo dukrai termoforą — bent jau taip ji sakydavo, — o Dženė patikėdavo, nes niekuomet neatplėšdavo tų dovanotų pakų. Motina sakydavo jai:

— Brangioji, ar dar tebeturi tą termoforą, kurį tau daviau?

O Dženė, kiek pagalvojusi, ar paliko jį traukinyje, ar išmetė, atsakydavo:

— Ko gero, aš jį pamečiau, mama, bet kito man tikrai nereikia.

Tuomet ponia Fylds iš slaptavietės atnešdavo paketą ir įsprausdavo dukrai į rankas dovaną, tyčia įvyniotą į vaistinės popierių, sakydama:

— Prašau tave, Dženifere, saugokis. Naudokis juo, prašau tave.

Dženė, kaip medicinos sesuo, nematė didelės naudos iš termoforo, manė, kad tai yra iki graudumo keistas senoviškas prietaisas, o jo poveikis — veikiau tik psichologinis. Tačiau kai kurie iš tų pakų atkeliaudavo į jos kambarėlį netoli Bostono Gailestingumo ligoninės. Ji laikė juos sandėliuke, užverstame dėžėmis su avalyne — irgi neatidarytomis.

Dženė jautėsi atitrūkusi nuo savo šeimos, ir jai atrodė keista, kad tiek daug dėmesio jie skyrė jai, kaip vaikui, o paskui, atrodo, tam tikru iš anksto nustatytu laiku sulaikė jausmų srautą ir pakeitė jį reikalavimais. Tarsi anuo trumpu gyvenimo tarpsniu jai buvo reikalinga meilė (ir pakankamai jos buvo duodama), o paskui, tuo daug ilgesniu ir svarbesniu tarpsniu, jai beliko vykdyti tam tikrus

įsipareigojimus. Kai Dženė nutraukė tą ryšį, mesdama Velslį dėl tokio paprasto dalyko kaip seselės darbas, ji išsižadėjo savo šeimos, o ši, nerasdama kitos išeities, vis labiau tolo. Fyldsų šeimai būtų labiau patikę, jeigu Dženė būtų tapusi, tarkim, gydytoja arba būtų likusi universitete tol, kol ištekėtų už gydytojo. Kiekvieną kartą, vėl susitikdama su savo broliais, motina ir tėvu, matė, kaip ji vis labiau tolsta, svetimėja.

Matyt, taip yra visose šeimose, galvojo Dženė Fylds. Ji jautė, kad jei kada nors turės vaikų, tai mylės juos, dvidešimtmečius, ne mažiau negu dvejų. Ji manė, kad dvidešimtmečiui gali būti net labiau reikalinga. Nes ko gi iš tikrųjų reikia dvimečiui? Ligoninėje to amžiaus vaikai yra lengviausi pacientai. Kuo jie vyresni, tuo daugiau turi poreikių, todėl mažiau yra pageidaujami ir mylimi.

Dženė jautėsi taip, tarsi būtų augusi didžiuliame laive, niekuomet nematydama, o tuo labiau neturėdama supratimo, kaip veikia jo mašinos. Jai patiko, kad ligoninėje svarbiausia tai, ką žmogus valgo, kiek tai jam padeda ir kas iš to išeina. Vaikystėje ji niekuomet nematė nešvarių lėkščių. Iš tiesų, kai tarnaitės nuimdavo stalą, Dženė manė, kad jos išmeta nešvarias lėkštes (iki tol ji nebuvo įleidžiama į virtuvę). O kai rytais sunkvežimis atveždavo pieno butelius, Dženė buvo įsitikinusi, kad jis atveža ir indų visai dienai: garsas — stiklinių indų skimbčiojimas ir trinksėjimas — buvo panašus į tą, kuris sklido iš uždarytos virtuvės, kur tarnaitės kažką darė su lėkštėmis.

Dženė Fylds buvo penkerių metų, kai pirmą kartą išvydo tėvo vonios kambarį. Ji aptiko jį vieną rytą, eidama ten, iš kur sklido tėvo odekolono kvapas. Ji rado garų pilną kabiną su dušu (visiškai modernią 1925 metams), asmeninę išvietę ir daug buteliukų, tokių nepanašių į jos motinos buteliukus, kad Dženė pamanė atradusi paslaptingo vyro, metų metais gyvenusio ir nesusekto jų name, urvą. Iš tiesų taip ir buvo.

Ligoninėje Dženė žinojo, kur kas nukeliauja, ir mokėsi be jokios magijos atsakinėti į klausimus, iš kur beveik viskas atsiranda. Dogs Hed Harbore, kai ji buvo dar vaikas, kiekvienas šeimos narys turėjo savo vonią, savo kambarius, savo duris su savo veidrodžiu kitoje jų pusėje. Ligoninėje tai, kas asmeniška, neatrodė šventas dalykas, čia nebuvo jokių paslapčių, o jeigu kam prireikdavo veidrodėlio, prašydavo seselę.

Paslaptingiausia vieta, kurią jai leido vaikystėje iššniukštinėti, buvo rūsys, o jame — didžiulis akmeninis dubuo, kurį kiekvieną pirmadienį pripildavo sraigių. Vakare motina pripildavo joms kukurūzų miltų, o iš ryto jas skalaudavo jūros vandeniu, pumpuojamu į rūsį ilga žarna tiesiai iš jūros. Savaitės pabaigoje sraigės jau būdavo riebios, smėlis išskalautas, jos nebetilpdavo savo kriauklėse, o jų stiprūs bjaurūs kaklai kraipydavosi sūriame vandenyje. Penktadienį Dženė padėdavo virėjai jas atrinkti. Tos, kurios būdavo nugaišusios, palietus nebeįtraukdavo kaklo.

Dženė paprašė, kad jai nupirktų knygą apie sraiges. Perskaitė apie jas viską: kaip jos maitinasi, kaip dauginasi ir auga. Tai buvo pirmieji gyvi padarai, kuriuos ji perprato iki galo — jų gyvenimą, seksą ir mirtį. Žmogiškąsias būtybes Dogs Hed Harbore nebuvo taip lengva pažinti. Ligoninėje Dženė jautėsi atsigriebianti už prarastą laiką — ji ką tik buvo padariusi atradimą, jog žmonės nėra daug paslaptingesni ir įdomesni už sraiges.

„Mano motina, — rašė Garpas, — per daug nesigilino į skirtybes".

Vis dėlto ji pastebėjo vieną ryškų žmonių ir moliuskų skirtumą: daugelis žmonių turėjo humoro jausmą, o Dženė neturėjo polinkio humorui. Tuo metu Bostono medicinos seserys buvo labai pamėgusios vieną anekdotą, tačiau Dženei Fylds jis nebuvo juokingas. Anekdotas buvo atkeliavęs iš kitos Bostono ligoninės. Tuo metu Dženė dirbo Bostono Gailestingumo ligoninėje, sutrumpintai vadinamoje Bostono Gailestingumu, kaip, pavyzdžiui, Masačūsetso Centrinė ligoninė buvo vadinama Masačūsetso Centrine, o Peterio Bento Braihamo ligoninė — Peteriu Bentu.

Kartą, pasakojama tame anekdote, Bostono taksi vairuotoją pasišaukė kažkoks vyriškis, kuris vos ne vos nulipo nuo šaligatvio ir beveik susmuko gatvėje ant kelių. To vyro veidas buvo ryškiai raudonas nuo skausmo, o gal nuo dusulio ar užgniaužto kvapo — žodžiu, buvo aišku, kad jam sunku kalbėti, todėl taksistas atidarė duris ir padėjo jam įsėsti vidun, kur vyriškis atsigulė kniūpsčias ant grindų šalia užpakalinės sėdynės, prisitraukdamas kelius prie krūtinės.

— Į ligoninę! Į ligoninę! — rėkė jis.

— Ar į Peterį Bentą? — paklausė taksistas, nes tai buvo arčiausiai esanti ligoninė*.

— Blogiau negu nulinko, — suaimanavo vyriškis. — Manau, kad Molė man jį nukando.

Nedaug buvo anekdotų, kurie Dženei atrodė juokingi, bet jokiu būdu ne šis. Ji nemėgo anekdotų apie vyro lytinius organus, apskritai vengė tokių temų. Ji buvo mačiusi, kokių rūpesčių gali pridaryti tas organas, ir kūdikis nebuvo didžiausias rūpestis iš jų. Žinoma, ji susidurdavo su žmonėmis, kurie nenorėjo turėti vaikų, ir moteris, kai jos pastodavo, apimdavo liūdesys. Jos neturėtų būti verčiamos turėti vaikų, galvojo Dženė, tačiau labiausiai jai būdavo gaila gimusių mažylių. Ji sutikdavo ir tokių žmonių, kurie norėjo turėti vaikų, ir kaip tik jų paveikta pati įsigeidė vaiko. Kada nors, svarstydavo ji, turėsiu vaiką, bet tik vieną. Tačiau buvo viena problema: ji norėjo kuo mažiausiai turėti reikalų su vyro varpa, o su pačiu vyru — apskritai jokio.

Dažniausiai varpos ligomis, kurias Dženė matė, sirgo kareiviai. Jungtinių Amerikos Valstijų kariuomenė nesinaudojo penicilinu iki 1943 metų, o daugelis jos kareivių negavo penicilino iki 1945 metų. Bostono Gailestingumo ligoninėje 1942 metų pradžioje varpos ligos paprastai būdavo gydomos sulfanamidais ir aršeniku. Sulfatiazolis vartotas nuo gonorėjos drauge prirašant vartoti daug skysčio. Sifilis iki penicilino atsiradimo gydytas neoarsfenaminu. Dženės nuomone, seksas iš esmės buvo žmogaus organizmo nuodijimas aršeniku.

Be to, varpos ligoms gydyti buvo taikomas vietinis gydymas, bet tam irgi reikėjo vartoti daug skysčio. Dženė dažnai asistuodavo taikant šį dezinfekavimo metodą, nes tuo metu tekdavo skirti pacientui daug dėmesio, kartais ji tiesiog buvo reikalinga, kad palaikytų varpą. Įprastinė procedūra buvo tokia: į varpą šlapimkanaliu reikėjo suleisti mažiausiai šimtą kubinių centimetrų skysčių, kurį po to išleisdavo atgal, tik ta procedūra buvo skausminga pacientui. Žmogus, išradęs tokio gydymo prietaisą, buvo vardu Valentinas, todėl pats prietaisas buvo pavadintas Valentino irigatoriumi. Dar ilgai po to, kai daktaro Valentino irigatorius buvo patobulintas ar pakeistas kitais irigacijos prietaisais, Bostono Gailestingumo sese-

* bend, bent *(angl.)* — palinkti, nulinkti, sulinkti.

rys tebevadino procedūrą „Valentino gydymu", kuris, Dženės Fylds nuomone, buvo tinkama bausmė mėgėjams pasimylėti.

Kai kareivis kino teatre persėdo pirmą kartą, tai yra, kai jis pirmą kartą prisėdo prie jos, Dženė pamanė, kad jam kaip tik tiktų Valentino gydymas. Tik ji neturėjo su savim irigatoriaus, jis buvo per didelis jos rankinukui, be to, reikėjo, kad pats pacientas padėtų jį panaudoti. Tačiau ji turėjo skalpelį, kurį visuomet nešiodavosi. Tik ji nepavogė jo iš operacinės, tai buvo išmestas skalpelis, nes jo ašmenys vienoje vietoje buvo gerokai išlūžę (matyt, kažkam jis buvo iškritęs ant grindų ar į kriauklę). Jis nebetiko operacijoms, bet Dženė nešiojosi jį ne tokioms operacijoms.

Iš pradžių jis perpjaudavo mažas šilkines rankinuko kišenėles, todėl ji pasinaudojo seno termometro dėklu — užmovė jį ant skalpelio ašmenų, paslėpdama jas kaip parkerio plunksną. Kaip tik tą dėklą Dženė numovė nuo skalpelio, kai kareivis prisėdo greta jos ir užsigulė ranka kėdės turėklą, kuriuo juodu abu drauge (koks absurdas!) turėjo naudotis. Ilga jo ranka nukaro nuo ranktūrio ir tirtėjo lyg arklio oda, kai jį puola sparvos. Dženė laikė ranką ant skalpelio rankinuke, kitą ranką įspraudusi į baltą sijono sterblę. Jai atrodė, kad jos, medicinos sesers, apdaras švyti kaip šventosios aureolė ir kad toji šviesa kažkokiu iškrypėlišku būdu traukia prie jos tą nedorėlį.

„Mano motina, — rašė Garpas, — nugyveno savo gyvenimą, saugodamasi rankinukų vagišių".

Tačiau kareivis kino teatre taikėsi ne į jos rankinuką. Jis palietė jos kelį. Dženė atsiliepė į tai visiškai aiškiai:

— Atitrauk savo dvokiančią ranką nuo manęs, — pasakė ji. Keletas žmonių atsigręžė į juodu.

— Eikš čionai, — sušnabždėjo kareivis, ir jo ranka šmurkštelėjo po jos uniforminiu sijonu, kur aptiko tvirtai suglaustas šlaunis ir iš kur ji išniro visa, nuo peties iki riešo, staiga perrėžta lyg minkštas agurotis. Dženė padarė puikų pjūvį ir per marškinius, ir per visus jų antsiuvus, per jo odą ir raumenis, apnuogindama alkūnės sąnario kaulus. („Jeigu būčiau norėjusi jį nužudyti, — vėliau pareiškė ji policijai, — būčiau perpjovusi jam riešą. Aš esu medicinos sesuo. Žinau, kaip žmonės nukraujuoja".)

Kareivis suriko. Jis pašoko ir, griūdamas atbulas, sveikąja

ranka taip stipriai smogė Dženei į ausį, kad jai suspengė galvoje. Ji grybštelėjo link jo skalpeliu, nusinešdama gabaliuką viršutinės jo lūpos, maždaug kaip nykščio nagą. („Tai nebuvo mėginimas perrėžti jam gerklę, — vėliau ji pasakė policijai. — Aš mėginau atpjauti jam nosį, tik nepataikiau".)

Aimanuodamas, keturpėsčias kareivis apgraibomis nuropojo iki praėjimo tarp kėdžių ir gelbėdamasis patraukė į apšviestą fojė. Salėje kažkas žliumbė iš baimės.

Dženė nušluostė savo skalpelį į kėdės sėdynę, įsidėjo jį į rankinuką ir pridengė ašmenis termometro dėklu. Po to ji nuėjo į fojė, iš kur buvo girdėti garsus dejavimas ir kino vedėjas, šaukiantis pro fojė duris į tamsią salę:

— Gal kuris nors iš jūsų yra daktaras?

Kuris nors iš jų buvo medicinos sesuo, todėl ji atėjo, kad suteiktų, kokią galėjo, pagalbą. Kareivis apalpo, tik ne nuo kraujo netekimo, o ją išvydęs. Dženė žinojo, kaip kraujuoja veido žaizdos ir kaip jos būna apgaulingos. Kareiviui su taip giliai perpjauta ranka, aišku, buvo reikalinga skubi pagalba, tik jis nebūtų miręs nuo nukraujavimo. Niekas, išskyrus Dženę, to nežinojo — čia buvo tiek daug kraujo, bet daugiausia jo matėsi ant jos baltos uniformos. Todėl greitai buvo susiorientuota, kad kaip tik ji tai padarė. Kino darbuotojai neleido jai prisiliesti prie nualpusio kareivio, o kažkas išplėšė iš jos rankinuką. Pamišusi seselė! Išprotėjusi pjaustytoja! Dženė Fylds buvo rami. Manė, kad jai reikės tik sulaukti, kol atsiras kažkas, tikrai pajėgus suprasti situaciją. Tačiau policija irgi nebuvo jai itin maloni.

— Ar seniai susitikinėjate su šiuo vaikinu? — paklausė ją pirmasis iš policininkų pakeliui į nuovadą.

O kitas vėliau pasiteiravo:

— Iš kur jūs žinojote, kad jis rengiasi jus užpulti? Jis sako mėginęs tik susipažinti su jumis.

— Tai yra gana nemalonus ginklelis, brangute, — tarė jai trečiasis. — Neturėtumėt nešiotis su savimi tokių daikčiukų. Tai yra bėdos ieškojimas.

Todėl Dženė laukė, kol visą reikalą išaiškins jos broliai. Abu jie buvo Kembridžo teisės fakultete, anapus upės. Vienas iš jų studijavo teisę, kitas ją dėstė.

„Abu, — rašė Garpas, — buvo tos nuomonės, kad teisės taikymas yra vulgarus dalykas, o jos studijavimas — taurus".

Jų atvykimas menkai tepagelbėjo.

— Gadini savo motinai sveikatą, — tarė vienas iš jų.

— Geriau būtum pasilikusi Velslio universitete, — tarė antrasis.

— Vieniša mergina turi gintis, — atsakė Dženė abiems. — Kas gali būti teisingiau?

Tačiau vienas brolis paklausė ją, ar ji gali įrodyti, kad prieš tai neturėjo nieko bendro su tuo vyriškiu.

— Tarp mūsų kalbant, — sušnibždėjo antrasis, — ar seniai susitikinėji su tuo vaikinu?

Galų gale viskas paaiškėjo, kai policija nustatė, kad kareivis yra iš Niujorko, kur jis turi žmoną ir vaiką. Jis buvo atvykęs į Bostoną su leidimu ir labiausiai nuogąstavo dėl to, kad apie šią istoriją nesužinotų jo žmona. Visi sutiko, jog tai būtų visiems nemalonu, todėl Dženė buvo atleista nuo kaltinimų. Kai ji ėmė triukšmauti dėl to, kad policija negrąžina jai skalpelio, vienas brolis pasakė jai:

— Dėl Dievo meilės, Dženifere, argi tu negali pasivogti kito?

— Aš jo nevogiau, — atsakė Dženė.

— Tau reikėtų turėti kokių nors bičiulių, — pasakė jai brolis.

— Velslio universitete, — vienas per kitą tarė abu.

— Dėkoju, kad atvykote, kai jus pašaukiau, — pasakė Dženė.

— O kam gi tuomet yra šeima? — atsakė vienas iš jų.

— Kraujo ryšys, — papildė kitas ir išblyško — visa Dženės uniforma buvo ištepta krauju.

— Aš esu padori mergina, — pasakė jiems Dženė.

— Dženifere, — kreipėsi į ją vyriausias iš visų trijų — jos vaikystės dienų išmintingumo ir teisingumo pavyzdys. Jis buvo beveik iškilmingas, kai jai pasakė: — Geriau yra nesipainioti su vedusiais vyrais.

— Mudu nepasakysime motinai, — pažadėjo antrasis.

— Nei, žinoma, tėvui, — papildė jį pirmasis. Nevykusiai mėgindamas būti nuoširdesnis, jis mirktelėjo jai, bet šis gestas tik iškreipė jo veidą, ir jai trumpam pasirodė, kad jos vaikystės laikų pavyzdžio veidą yra ištikęs tikas.

Broliai stovėjo šalia pašto dėžutės su plakatu, vaizduojančiu Dėdę Semą. Iš didžiulių jo delnų žemyn leidosi mažytis kareivėlis. Jis turėjo nusėsti Europos žemėlapyje. Plakato apačioje buvo užrašas: „Remkite mūsų vaikinus!"

Vyresnysis brolis, atitraukęs akis nuo plakato, pažvelgė į Dženę:

— Ir nesipainiok su kareiviais, — pridūrė jis, nors po kelių mėnesių pats turėjo tapti kareiviu. Jis turėjo tapti vienu iš tų kareivių, kurie negrįš namo iš karo. Ir gadins savo motinai sveikatą — kaip jis kažkada taip smerkiančiai kalbėjo.

Antrasis Dženės brolis žus jau gerokai po karo, plaukiodamas burine valtimi. Jis nuskęs už kelių mylių nuo kranto, kuriame buvo Fyldsų rūmai Dogs Hed Harbore. Dženės motina pasakys apie sielvartaujančią marčią: „Ji tebėra jauna ir patraukli, ir vaikai nėra nemalonūs. Bent kol kas. Po kurio laiko, manau, sugebės dar ką nors susirasti". Praėjus beveik metams po brolio mirties, jo našlė kreipėsi į Dženę. Ji paklausė, ar Dženė nemananti, kad jau praėjo „kuris laikas" ir ar ji jau galinti pradėti „dar ką nors susirasti". Ji bijanti užgauti Dženės motiną. Nustebo, išgirdusi iš Dženės, jog turi teisę nebegedėti.

— Jeigu tu nejauti poreikio, kam nešioji gedulą? — paklausė ją Dženė. Savo autobiografijoje Dženė rašė: „Tai vargšei moteriškei reikėjo pasakyti, ką ji turi jausti".

„Mano motina sakė, kad tai buvo kvailiausia moteris, kokią jai teko sutikti. O juk ji mokėsi Velslio universitete", — rašė Garpas.

Tačiau Dženė, atsisveikinusi su broliais mažyčiame kambarėlyje netoli Bostono Gailestingumo, buvo taip sutrikusi, kad nesugebėjo jiems atsikirsti.

Be to, ji prastai jautėsi. Skaudėjo ausį, kurią kareivis buvo užgavęs, ir neleido užmigti tarpumenčių skausmas. Pagalvojo, kad kino darbuotojai galėjo ką nors išnarinti, kai pastvėrė ir užlaužė už nugaros rankas. Prisiminė, kad raumenų skausmą, regis, gali sumažinti termoforas, tad išsiropštė iš lovos, nuėjo sandėliukan ir praplėšė vieną iš motinos dovanotų pakų.

Tai buvo ne termoforas. Žodžiu „termoforas" motina įvardijo tą kažką, apie ką ji nesiryžo pasakyti garsiai. Pake buvo irigatorius. Dženės motina žinojo, kam jis naudojamas, Dženė irgi žinojo. Ji padėjo daugeliui ligoninės pacienčių juo naudotis, nors ligoninėje jo nenaudojo kaip priemonės nėštumui išvengti po pasimylėjimo, o tik asmeninės higienos reikalams. Jis pravertė ir gydant venerines ligas. Dženės Fylds manymu, šis apsiplovimo indas tebuvo grakštesnis ir patogesnis Valentino irigatoriaus variantas.

Ji praplėšė visus motinos dovanotus pakus. Visur — apsiplovimo indai. „Naudokis, brangioji", — maldavo ją motina. Motina linkėjo jai gero, bet vis dėlto manė, kad Dženė yra labai aktyvi ir seksuali. Suprantama, „po Velslio", kaip pasakytų motina. Ji manė, kad po Velslio Dženė paleistuvavo, jos žodžiais, „kaip rujodama".

Dženė Fylds vėl įsiropštė lovon su pilnu karšto vandens apsiplovimo indu, kurį padėjo tarp menčių, tikėdamasi, kad jis yra pakankamai sandarus ir nepraleis vandens, bet dėl viso pikto laikė rankoje žarnelę, lyg smulkų kaučiukinį rožančių, o antgalį su mažytėmis skylutėmis įstatė į tuščią stiklinę. Visą naktį gulėjo klausydamasi, ar indas nepraleidžia vandens.

Tame pasileidusiame pasaulyje, galvojo jinai, tu esi arba kieno nors žmona, arba kieno nors mergšė. Arba ir ta, ir ta. O jeigu tu nei ta, nei ta, tai kiekvienas stengiasi įpiršti tau mintį, kad tau kažko trūksta. Betgi man nieko netrūksta, galvojo ji.

Šitaip ji pradėjo savo knygą, kuri po daugelio metų išgarsins Dženę Fylds. Apie jos autobiografiją buvo atsiliepiama kaip apie literatūros šedevrą ir populiarų skaitalą, nors Garpas teigė, kad jo motinos veikalas yra „toks pat literatūros šedevras kaip Syrso ir Reboko katalogas".

O kodėl Dženė Fylds garsėjo esanti vulgari? Dėl to nekalti buvo nei jos broliai teisininkai, nei kareivis, suteršęs kino teatre jos uniformą, nei pagaliau jos motinos dovanoti apsiplovimo indai, nors kaip tik dėl jų jai atsakė butą. Šeimininkė — irzli moteriškė, dėl kažkokių jai vienai težinomų priežasčių maniusi, kad kiekvienai moteriai bet kada gali nubusti gašlumas, — aptiko Dženės sandėliuke ir vonioje net devynis apsiplovimo indus. Kam jie reikalingi, ji nusprendė savaip: toks ženklas rodo nuomininkės dar didesnę negu jos pačios baimę užsikrėsti. Maža to, indų gausumas liudijo didelį poreikį apsiplauti, kurio priežastis šeimininkė košmariškai sapnuodavo.

Ką ji pagalvojo apie tas dvylika medicinos seserims skirtos avalynės porų, sunku nuspėti. Dženės nuomone, visa tai buvo taip absurdiška, o jos pačios požiūris į tėvų dovanas toks neaiškus, kad ji nesiginčijo. Išsikraustė.

Bet ir ne dėl to ji pagarsėjo esanti vulgari. Nuo to laiko, kai jos broliai, tėvai ir buto šeimininkė, nepaisydami jos elgesio, prasimanė, jog ji paleistuvauja, Dženė nusprendė, kad bergždžia įrodinėti savo nekaltumą, ir pradėjo gintis. Ji išsinuomojo nedidelį butuką, ir motina tuoj pat sureagavo į tai naujais apsiplovimo indų pakais, o tėvas medicinos seserų avalynės dėžėmis. Vadinasi, pagalvojo ji, tėvai priėjo tokią išvadą: jeigu ji yra kekšė, tai tegu būna bent švari ir gerai apsiavusi.

Karas sutrukdė Dženei kiek ilgiau pamąstyti, kaip blogai ir neteisingai ją įvertino šeima, bet neleido sielvartauti ir savęs gailėtis, o akmens užantyje Dženė niekuomet nenešiojo. Ji buvo gera medicinos sesuo, ir darbų vis daugėjo. Daugelis seserų išėjo į kariuomenę, bet Dženė netroško pakeisti uniformą ar kur nors keliauti. Ji mėgo vienatvę ir nesvajojo susipažinti su naujais žmonėmis. Nors tarnybinių rangų sistema Bostono Gailestingumo ligoninėje ją gerokai erzino, tačiau karo lauko ligoninėje galėjo būti dar prasčiau.

Labiausiai ji pasigestų vaikų. Juk dėl jų ji pasiliko, kai tiek seserų išėjo. Jautė, kad ji, kaip medicinos sesuo, gali geriausiai pagelbėti motinoms ir jų kūdikiams. O jų staiga atsirado tokia daugybė — tų, kurių tėvai išvyko, žuvo ar dingo be žinios. Dženė labiausiai troško palaikyti tų motinų dvasią. O iš tikrųjų joms pavydėjo. Jai atrodė, kad laikas idealus: vieniša motina su naujagimiu, o vyras pašautas kažkur Prancūzijos padangėje. Jauna moteris su savo kūdikiu, ir visas gyvenimas prieš akis — vien jųdviejų. Tik dviese su kūdikiu, kuris su niekuo nesurištas, — galvojo Dženė Fylds. — Beveik nekaltai pradėtas. Pagaliau ateityje neprireiktų jokių varpos gydymų.

Tos moterys, žinoma, ne visuomet buvo patenkintos savo likimu. Daugelis sielojosi, kitos jautėsi pamestos, kai kurios pyko ant savo kūdikių. Daugelis norėjo matyti šalia savo vyrą ir kūdikio tėvą. Dženė Fylds drąsino jas — aukštino vienatvę, įtikinėjo esant jas laimingas.

— Argi tu netiki, kad esi padori moteris? — klausė ji. Ir daugelis jų manė tokios esančios.

— Argi tavo kūdikis nėra gražutis? — Daugelis jų manė esant kaip tik tokius.

— O jo tėvas? Koks jis buvo? — Ir daugelis moterų pritarė,

kad jis buvo niekšas, kiaulė, storžievis, melagis ir mergišius! Bet jis mirė! — Ne viena iš jų raudojo.

— Dėl to jums tik geriau — argi ne taip? — klausė jų Džene.

Kai kurios sutiko su Džene, tačiau jos pačios vardas ligoninėje nukentėjo. Ligoninės politika apskritai nebuvo palanki neištekėjusioms moterims.

— Amžinoji Mergelė Marija Džene, — taip ją pravardžiavo kitos seserys. — Jeigu nenori vaiko įprastu būdu, tai kodėl jo nepasiprašai iš Dievo?

Džene rašė savo autobiografijoje: „Norėjau dirbti ir gyventi viena. Be to, aš norėjau vaiko, tik nenorėjau su niekuo dalytis nei savo kūnu, nei gyvenimu. Todėl ir atrodžiau seksualiai įtartina".

Ir todėl imta laikyti ją vulgaria. (Štai iš kur ji ėmė garsųjį savo knygos pavadinimą: „Seksualiai įtartina, arba Dženės Fylds autobiografija".)

Džene Fylds pastebėjo, kad lengviau yra pelnyti kitų žmonių pagarbą, kai elgiesi skandalingai, o ne tada, kai mėgini gyventi savaip, truputį paslaptingai. Ji pasakojo kitoms seserims, kaip vieną dieną susiras vyrą vien tam, kad pastotų — ir niekam kitam. Jai užteksią vyro ne daugiau kaip vieną kartą. O jos, aišku, tuoj pat viena kitai išplepėjo. Todėl Džene netrukus gavo keletą pasiūlymų. Jai reikėjo nedelsiant apsispręsti: ji galėjo arba trauktis atgal iš gėdos, kad jos paslaptis tapo pagarsinta, arba pasielgti begėdiškai.

Jaunas medicinos studentas pasakė sutinkąs turėti ją bent šešis kartus per trijų dienų savaitgalį. Džene atsakė jam, kad jis aiškiai nepasitiki savimi, o ji pageidaujanti tikro atvejo.

Vienas anesteziologas pasisiūlė netgi mokėti už vaiko mokslą, kol jis baigs koledžą, tačiau Džene pareiškė, kad jo akys yra per arti viena prie kitos, o dantys nedailūs — ji negali apdovanoti būsimo vaiko tokiais trūkumais.

Vienas medicinos sesers bernas pasielgė žiauriai: išgąsdino ją, paduodamas ligoninės kavinėje stiklinę, pilną blausaus, tiršto skysčio.

— Sperma, — pasakė jis, galvos linktelėjimu rodydamas į stiklinę. — Tik vienas išmetimas. Aš neapsikiaulinčiau. Jeigu man bus leista vieną kartą pamėginti — aš esu tas, kurio tau reikia.

Džene pakėlė bjaurią stiklinę ir apžiūrėjo ją. Dievai žino, kas ten iš tikrųjų buvo. Bernas paaiškino:

— Tai tik mėginys, rodantis mano medžiagos kokybę. Tai sėk-

linė medžiaga, — pridūrė jis išsišiepdamas. Džené išpylė skystį į gėlės vazoną.

— Aš noriu vaiko, — pasakė ji. — Tačiau neketinu steigti spermos fermos.

Džené žinojo, kad bus sunku. Ji išmoko atlaikyti patyčias ir atsakyti į jas.

Taigi visi nusprendė, kad ji yra nesubrendusi ir per daug sau leidžia. Juokai juokais, tačiau Džené atrodė rimtai tam pasiryžusi. Galimas dalykas, kad ji tiesiog užsispyrė, o gal išties taip manė. Jos bendradarbiai neįstengė nei jos prajuokinti, nei pasiguldyti į lovą. Garpas taip rašė apie savo motiną: „Jos kolegos patyrė esant ją pranašesnę už juos. O joks kolega su tuo nesusitaikys".

Todėl pradėjo griežčiau elgtis su Džene Fylds. Taip nusprendė personalas „jos pačios labui". Jie nutarė nušalinti Dženę nuo naujagimių ir jų motinų. Tie naujagimiai, sakė jie, yra paveikę jos smegenis. Tegul Džené Fylds akušeriauja. Reikia ją laikyti atokiai nuo inkubatorių, kadangi ji yra per švelnios širdies ir per silpnos galvos.

Jie atskyrė Dženę Fylds nuo motinų ir jų kūdikių. Ji — gera medicinos sesuo, sakė jie visi, todėl tegu išmėgina intensyviąją terapiją. Jie žinojo, kad Bostono Gailestingumo ligoninės intensyviosios terapijos skyriuje seserys greitai nustoja domėtis savo pačių problemomis. Džené, žinoma, suprato, kodėl ją atitraukė nuo kūdikių. Buvo pikta, kad jie blogai mano apie jos savitvardą. Kokie nedėkingi žmonės, — galvojo ji. Džené žinojo, kad turi dar begalę laiko pastoti. Nebuvo ko skubėti. Pagaliau tai buvo tik jos plano dalis.

Karas tebesitęsė. Intensyviosios terapijos skyriuje ji su tuo susidūrė artimai. Budinčios ligoninės siuntė ypatingus pacientus, tarp kurių visuomet būdavo beviltiškų. Paprastai pacientai būdavo vyresnio amžiaus, kabantys ant plauko. Tai būdavo autokatastrofų aukos. Tačiau daugiausia čia buvo kareivių. Kas jiems nutiko, nebuvo atsitiktinumas.

Džené savaip grupavo ir skirstė pacientus į savas kategorijas:

1. Tuos, kurie apdegė — daugiausia buvo apdegusių laivuose (sunkiausius pacientus atsiųsdavo Čelso karo laivyno ligoninė), bet pasitaikydavo apdegusių lėktuvuose ir žemėje — Džené praminė Odiniais.

2. Tuos, kurių buvo peršauti ar kitaip sužaloti vidaus organai, Dženė praminė Gyvybiniais Organais.

3. Tuos, kurių sužeidimai Dženei atrodė beveik mistiški — tai buvo ligoniai, kurių nebebuvo „šiapus", jų buvo sužalota galva arba stuburas. Kartais pasitaikydavo suparalyžiuotų, o kartais tik išsiblaškiusių — Dženė praminė Nesančiais. Atsitikdavo, kad kuris nors iš Nesančių kartu būdavo Odinis arba Gyvybinis Organas. Tokius visa ligoninė vadino vienu vardu:

4. Tai buvo Žuvusieji.

„Mano tėvas, — rašė Garpas, — buvo Žuvusysis. Motinai jis atrodė patrauklus kaip tik tuo: neliks jokių ryšių".

Garpo tėvas buvo bombonešio bokštelio šaulys: nelaimė jo laukė Prancūzijos padangėje.

„Šaulys, — rašė Garpas, — buvo tas bombonešio įgulos narys, kurį nuo žemės lengviausiai galėjo pažeisti priešlėktuvinė ugnis. Šauliui ji dažnai atrodydavo kaip staigiai artėjanti rašalinė, ištykštanti danguje tarsi ant sugeriamojo popieriaus. Mažylis šaulys (kiekvienas šaulys turėjo būti kuo mažesnis, kad tilptų bokštelyje) tūnojo susirietęs su kulkosvaidžiais ankštame savo lizde lyg kokono vabzdys, pakliuvęs po stiklu. Bokštelis — tai metalinis rutulys su įstiklintu liuku, pritvirtintas prie B-17 fiuzeliažo lyg išvirtusi bamba, lyg spenys ant bombonešio kūno. Tame kupolėlyje buvo įsprausti du penkiasdešimtojo kalibro kulkosvaidžiai ir smulkutis vyrukas, kurio rūpestis — numušti bombonešį puolančius naikintuvus. Bokšteliui sukiojantis, sukiojosi ir šaulys. Ant medinių rankenų buvo įrengti šaudymo mygtukai. Tų rankenų įsitvėręs šaulys atrodydavo kaip grėsmingas embrionas, pakabintas bombonešio embrioniniame apvalkale ir saugantis savo motiną.

Šaulys, kuriam dangus buvo po kojomis, nuolat jautė ypatingą šaltuką — kaip pavėluotą mintį. Lėktuvui tūpiant, bokštelį įtraukdavo. Tūpiant neįtrauktas bokštelis pažertų kibirkštis — kaip lenktyninis automobilis ant išvažinėto nusileidimo tako.

Technikos seržantas Garpas tarnavo Aštuntojoje oro pajėgų armijoje — toje, kuri iš Anglijos bombardavo žemyną. Kol buvo paskirtas bokštelio šauliu, seržantas Garpas tarnavo B-17C priekiniu ir B-17E šoniniu šauliu. Garpui nepatiko šoninio šaulio padėtis B-17E bombonešyje, nes čia vienoje kabinoje tūnojo du šauliai, kurių kulkosvaidžių stovai buvo įrengti vienas priešais kitą. Todėl

Garpo partneris, sukdamas savo vamzdį, visuomet kliudydavo Garpui ausį. Vėlesnių modelių kulkosvaidžių stovai buvo judantys, idant šoniniai šauliai vienas kito nekliudytų. Bet seržantas Garpas nebesulaukė tos naujovės.

Pirmoji kovinė užduotis — bombonešio B-17E antskrydis virš Prancūzijos Ruano miesto 1942 metų rugpjūčio 17 dieną — buvo sėkminga. Tąsyk technikos seržantui Garpui, šoniniam šauliui, jo partneris tik vieną kartą alkūne kliudė kairę ausį ir porą kartų dešinę. Mat antrasis šaulys buvo toks ilgšis, kad jo alkūnės siekė Garpo ausis.

Per pirmąjį antskrydį bokštelyje sėdėjo šaulys Fauleris. Iki karo Fauleris buvo žokėjas. Jis šaudė geriau už Garpą, bet šis vis tiek troško patekti į bokštelį. Garpas buvo našlaitis, pamėgo vienatvę ir norėjo pabėgti nuo savo partnerio, kad išvengtų jo alkūnių smūgių. Žinoma, Garpas, kaip ir daugelis kitų šaulių, svajojo apie penkiasdešimtąją ar panašią užduotį, po kurios jį perkeltų į Antrąją oro pajėgų armiją — lakūnų mokymo komandą. Iš čia jis galėjo išeiti į pensiją šaulių instruktoriumi. Bet kol Fauleris buvo gyvas, Garpas pavydėjo jam atskiros vietos, jo žokėjiškos vienatvės.

— Tam, kuris dažnai perdžia, ta vieta netinkama, — sakė Fauleris. Jis buvo cinikas, jį nuolat kankino sausas kosulys, o jo šlovė tarp karo lauko ligoninės seserų buvo nekokia.

Fauleris žuvo avarinio nusileidimo ant nedengto kelio metu. Lėktuvo važiuoklė įstrigo, nusileidimo mechanizmas pasidarė nebevaldomas, ir bombonešis pasišokinėdamas nušliuožė pilvu, visu svoriu traiškydamas bokštelį, tarsi griūvantis medis vynuogyną. Fauleris, sakydavęs, kad labiau pasitiki mašinomis negu žirgais ar žmonėmis, sėdėjo susigūžęs neįtrauktame bokštelyje, kai lėktuvas nutūpė ant jo. Šoniniai šauliai, taigi ir Garpas, matė bokštelio nuolaužas, skriejančias iš po bombonešio pilvo. Eskadrilės vado pavaduotojas, nuo žemės iš arčiausiai matęs avariją, privėmė savo džipą. Eskadrilės vadui neprireikė laukti, kol apie Faulerio mirtį bus oficialiai pranešta, kad galėtų pakeisti jį kitu mažiausiu eskadrilės šauliu. Smulkutis technikos seržantas Garpas visuomet troško būti bokštelio šauliu. Juo tapo 1942 metų rugsėjo mėnesį.

„Mano motina jautė potraukį detalėms", — rašė Garpas. Kai atgabendavo naujų ligonių, Dženė Fylds pirmiausia pasistengdavo

sužinoti iš gydytojo, kas jiems atsitiko. Po to mintyse klasifikuodavo: Odiniai, Gyvybiniai Organai, Nesantieji, Žuvusieji. Be to, kad geriau įsimintų ligonius ir jų sužeidimus, ji rimuodavo kiekvieno pavardę ir traumos pavadinimą.

Technikos seržantas Garpas buvo mistiškas pacientas. Savo trisdešimt penktojo skrydžio virš Prancūzijos metu mažasis bokšto šaulys staigiai liovėsi šaudyti. Pilotas pastebėjo, kad bokštelio kulkosvaidžiai tyli, ir pagalvojo, kad į Garpą pataikė. Tik kodėl nesudrebėjo lėktuvas? Pilotas tikėjosi, kad Garpas nelabai nukentėjo. Lėktuvui nutūpus, pilotas nuskubėjo perkelti Garpą į medicinos motociklo priekabą, kadangi visos greitosios pagalbos mašinos buvo užimtos. Jau sėdėdamas priekaboje, mažylis technikos seržantas ėmė masturbuotis. Priekaba turėjo brezentinį uždangalą, ir pilotas skubiai ją užtraukė. Uždangalas buvo su anga, pro kurią gydytojas, pilotas ir kiti ten buvę galėjo stebėti seržantą Garpą. Tokiam mažam žmogui jo varpa atrodė labai didelė. Bet Garpas smaukė ją beveik taip pat nemokšiškai kaip mažas vaikas. Ir nė iš tolo neprilygo zoologijos sodo beždžionėms. Tačiau kaip beždžionė jis dairėsi iš savo priekabos ir nekalta išraiška spoksojo į jį stebinčių žmonių veidus.

— Garpai! — tarė jam pilotas. Garpo kakta buvo aptaškyta krauju, keletas lašų buvo sukrešėję, tačiau iš prilipusios prie viršugalvio pilotės dar sunkėsi kraujas. Neatrodė, kad būtų dar kur nors sužeistas. — Garpai! — šūktelėjo pilotas. Metaliniame kupole su penkiasdešimtojo kalibro kulkosvaidžiais žiojėjo plyšys: zenitinė kulka, pataikiusi į šaulio bokštelį, suskaldė kulkosvaidžio stovą ir net rankenas. Garpo rankos nebuvo sužalotos, jos paprasčiausiai atrodė neįgudusios masturbuotis.

— Garpai! — rėkė pilotas.

— Garpai? — pratarė Garpas, mėgdžiodamas pilotą kaip papūga. — Garpai, — tarė Garpas, tarsi tik dabar išmokęs šį žodį. Pilotas linktelėjo galva, skatindamas jį įsiminti savo pavardę. Garpas nusišypsojo. — Garpai, — ištarė jis. Atrodo, jis manė, kad žmonės šitaip sveikinasi. Ne „sveikas, sveikas!", o „Garpai, Garpai!" — O Jėzau, Garpai, — pasakė pilotas. Visas bokštelio liuko stiklas buvo skylėtas ir sueižėjęs. Gydytojas pradengė motociklo priekabos skuduro langelį ir įsispoksojo į Garpo akis. Kažkas joms atsitiko — kiekviena savaip sukiojosi. Gydytojas pagalvojo, kad Garpui pa-

saulis tikriausiai vartaliojasi aukštyn žemyn. Jeigu Garpas išvis dar matė. Tuomet nei pilotas, nei gydytojas dar nežinojo, kad aštrios, plonytės sprogusio zenitinio sviedinio skeveldrėlės pažeidė Garpo akies judinamąjį nervą ir kai kurias kitas smegenų dalis.

Gydytojas baiminosi, kad žaizda pavojinga, todėl nelietė kraujo prisigėrusios ir prie Garpo galvos prikepusios pilotės, kuri buvo taip užsmaukta ant kaktos, kad lietė iššokusį švytintį gumbą, kurį jie tik dabar pastebėjo. Vis dairėsi motociklininko, bet jis kažkur užlindęs vėmė, todėl gydytojas nusprendė ką nors pasodinti į priekabą šalia Garpo, o pats apžergė motociklą.

— Garpai, — Garpas, pamėgęs naują savo žodį, kreipėsi į gydytoją.

— Garpas, — patvirtino gydytojas. Garpas neatrodė patenkintas. Baigęs masturbuotis, jis abiem nedidukėm rankom tebelaikė įspūdingą sustambėjusią savo varpą.

— Garpai! — amtelėjo jis. Jo balsas skambėjo džiugiai, o kartu buvo nustebęs. Jis pasuko akis į žiūrovus, melsdamas pasaulį, kad šis pakiltų ir nulėktų. Jis nieko nesuvokė. — Garpai? — paklausė jis abejodamas.

Pilotas paplekšnojo per petį ir linktelėjo lakūnams ir aerodromo tarnautojams, tarsi norėdamas pasakyti: „Vyrai, padėkime seržantui. Tegul jis pasijunta savu". Tie, netekę žado dėl Garpo ejakuliacijos, visi kaip vienas pagarbiai šūktelėjo: „Garpai! Garpai! Garpai!" — tarsi geranoriškas ruonių choras — idant Garpas nurimtų.

Garpas laimingas linktelėjo galva, tačiau gydytojas ištiesė ranką ir sunerimęs jam šnibštelėjo:

— Nejudink galvos, Garpai, prašau nejudinti galvos. — Garpo akys praslydo pro pilotą ir gydytoją, o tie laukė, kol jos sugrįš į vietą.

— Nusiramink, Garpai, — sušnibždėjo pilotas. — Sėdėk nejudėdamas, gerai?

Garpo veidas spinduliavo romumu. Abiem rankom laikydamas glembančią varpą, mažasis seržantas taip išsiviepė, tarsi būtų patenkinęs visų norą.

Anglijoje niekuo nebuvo galima padėti seržantui Garpui. Jis galėjo grįžti į Bostoną dar gerokai prieš karo pabaigą. Tuo metu tokius reikalus tvarkė kažkoks senatorius. Vieno Bostono laikraš-

čio redakciniame straipsnyje Jungtinių Amerikos Valstijų jūrų laivyną kaltino tuo, kad namo siunčia tik tuos sužeistuosius, kurie yra kilę iš turtingų ir įžymių šeimų. Norėdamas nutildyti tokias paskalas, senatorius pareiškė, kad kiekvienas sunkiai sužeistas turi teisę sugrįžti į Ameriką, „net našlaitis gali atlikti tokią kelionę — kaip ir kiekvienas". Kilo šioks toks sambrūzdis, beieškant sužeisto našlaitėlio. Garpo atvejis buvo idealus.

Technikos seržantas Garpas buvo ne tik našlaitis. Jis buvo idiotas, mokantis vienintelį žodį, todėl nerodė paniekos spaudai. Visose išspausdintose nuotraukose šaulys Garpas šypsojosi.

Kai sukvailėjęs seržantas buvo atgabentas į Bostono Gailestingumą, Dženei Fylds nelengva buvo priskirti jį kuriai nors kategorijai. Bejėgiškesnis už kūdikį, jis aiškiai buvo Nesantysis, tik ji nebuvo tikra, ar jis nėra dar labiau nukentėjęs.

— Ei, kaip laikomės? — pašnekino ji Garpą, kai jį, išsišiepusį, vežė palaton.

— Garpai! — amtelėjo jis.

Akies judinamąjį nervą šiek tiek atgaivino, tad dabar akys veikiau šokinėjo, bet nesivartaliojo, o rankos, apvyniotos marle, buvo tarsi su pirštinėm. Jos apdegė per gaisrą, atsitiktinai kilusį transporto laive, kuriuo jį gabeno čia pat įrengtame ligoninės skyriuje. Pamatęs liepsną, Garpas ištiesė į ją rankas ir bloškė sau ant veido, todėl nusvilo antakiai. Jis panašus į nuskustą pelėdą, pagalvojo Dženė.

Dėl tų nudegimų Garpas priklausė Odiniams, o kartu buvo Nesantysis. Jo rankos buvo taip stipriai sutvarstytos, kad jis nebegalėjo masturbuotis, ką darydavo, kaip buvo rašoma jo ligos istorijoje, sėkmingai ir nesidrovėdamas. Jo globėjai baiminosi, kad suvaikėjusį šaulį po gaisro apima depresija, nes dabar jis neteko vienintelio suaugusiųjų malonumo — bent kol pasveiks rankos.

Galimas dalykas, kad Garpui buvo pažeisti ir gyvybiniai organai. Nemaža skeveldrų pakliuvo galvon, o kai kurios — į tokias jautrias vietas, iš kurių neįmanoma pašalinti. Pažeistos seržanto Garpo smegenys galėjo pradėti irti. „Mūsų sistema taip išsigimusi, kad jos net nereikia deginti zenitine ugnimi", — rašė Garpas.

Prieš seržantą Garpą ligoninė jau turėjo pacientą su panašiai sužeista galva. Keletą mėnesių jis atrodė neblogai, tik kalbėjosi su

savimi ir retkarčiais prisišlapindavo lovą. O paskui ėmė plikti ir nebeįstengė baigti sakinio. Prieš mirtį jam pradėjo augti krūtys.

Akivaizdūs faktai — šešėliai ir balti ruoželiai rentgeno nuotraukose — rodė, kad šaulys Garpas buvo Žuvusysis. Tačiau medicinos seseriai Dženei Fylds jis labai patiko. Tas nedidutis, dailus vyrukas, buvęs lėktuvo įgulos šaulys, jai atrodė nuoširdus, o jo kaip kūdikio poreikiai nekalti. „Garpai!" — šaukė jis, kai buvo alkanas, ir „Garpai?" — kai jį kas nors stebindavo arba kai jis kreipėsi į svetimus. Ką nors atpažinęs, sakydavo paprastai: „Garpai" — be klaustuko. Dažniausiai jis darė, ką liepė, tik negalima buvo juo pasitikėti, nes greitai užmiršdavo ir būdavo arba klusnus lyg šešiametis, arba smalsus lyg dvimetis vaikas.

Depresijos, kruopščiai aprašytos jo ligos istorijoje, atrodo, jam kildavo tuo pat metu kaip ir erekcijos. Tuomet jis suspausdavo vargšę savo sustambėjusią varpą sutvarstytais delnais ir verkdavo. Jis verkė, nes per marlę nejautė delnų. Be to, kai ką nors lietė, skaudėjo rankas. Tuomet Dženė Fylds ateidavo greta jo pasėdėti. Ji kasydavo jam tarpumentes, kol jis atkragindavo savo galvą kaip katinas, o ji kalbėdavo draugišku ir švelniu balsu. Dauguma seserų tik niurnėdavo savo pacientams — monotoniškai ir abejingai — kad šie užmigtų. Dženė žinojo, kad Garpui reikia ne miego. Ji žinojo, kad jis yra tik kūdikis, o kad jam nuobodu — reikėjo pramogos. Ji linksmino jį radiju. Kai kurios programos kėlė Garpui liūdesį — ir niekas nežinojo kodėl. Buvo programų, kurios sukeldavo Garpui nepaprastą erekciją, o dėl jos atsirasdavo depresija, ir taip toliau. Viena programa — tik viena — sukėlė Garpui poliuciją, kuri taip jį nustebino ir nudžiugino, kad jis po to visuomet norėjo matyti radiją. Tik Dženė neaptiko tos pačios programos, taigi negalėjo jam pakartoti vaidinimo. Ji žinojo, kad jei galėtų surasti vargšui Garpui poliuciją sukeliančią programą, jos darbas ir gyvenimas būtų sėkmingesnis. Tačiau...

Ji liovėsi mokyti Garpą naujų žodžių. Jį maitindama ir matydama, kad jam patinka valgis, ji sakė: „Gerai! Ot gerai!"

— Garpai, — sutikdavo jis.

O kai jis išspjaudavo valgį ant seilinuko ir susiraukdavo, ji sakydavo: „Blogai! Tas patiekalas blogas, ar ne?"

— Garpai! — sugargsėdavo jis.

Pirmas ženklas, kad Garpas eina prastyn, nemokėjimas ištarti „G". Vieną rytą jis pasisveikino su Džene tik žodžiu „Arpai".

— Garpai, — ji pataisė tvirtu balsu. — G-arpai.

— Arpai, — tarė jis. Ir Dženė suprato, kad jo netenka.

Kasdien jis atrodė vis jaunesnis. Miegodamas mosikavo suspaustais kumščiais, dėliojo lūpas, čiulpė, o jo vokai virpėjo. Dženė praleido begalę laiko prie šio kūdikio. Ji žinojo, kad bokštelio šaulys sapnuoja čiulpiantis krūtį. Kurį laiką galvojo pavogti iš gimdymo skyriaus žinduką, bet dabar gimdymo skyriaus vengė — ją erzino patyčios („Dženė, Mergelė Marija, vagianti savo kūdikiui dirbtinius spenius. Džene, o kas yra tas laimingasis tėvas?"). Ji stebėjo, kaip seržantas Garpas žinda sapne, ir tikėjosi, kad jis užges ramiai: grįš embrioninėn stadijon ir nustos kvėpuoti, jo asmenybė suirs, pusė grįš į kiaušinėlių, pusė — į spermos sapnus. Galiausiai jis išnyks, daugiau nebebus.

Beveik taip ir buvo. Žindimas tapo toks godus, kad Garpas, atrodė, nubusdavo kas keturias valandas kaip naujagimis, jis net rėkdavo kaip kūdikis, jo veidas parausdavo ir akys paplūsdavo ašaromis, bet jis tuoj nurimdavo, išgirdęs radiją ir Dženės balsą. Kartą, kai ji kasė jam nugarą, jis sužagsėjo, ir Dženė pravirko. Ji sėdėjo ant jo lovos krašto, linkėdama jam greitos neskausmingos kelionės atgal į įsčias ir anapus.

Kad tik išgytų jo rankos, tuomet jis galėtų čiulpti savo pirštą, galvojo ji. Kai jis nubusdavo iš naujagimiškų sapnų ištroškęs žįsti, Dženė įkišdavo jam į burną savo pirštą. Nors jis turėjo dantis, niekuomet jai neįkąsdavo. Ir Dženė vieną naktį pasiūlė jam savo krūtį, kurią jis žindo nenuilsdamas. Dženė pagalvojo, kad jeigu ji ir toliau jį žindys, jai atsiras pieno: savo įsčiomis ji jautė didelį potraukį — ir motinystės, ir seksualinį. Jausmas buvo toks stiprus, kad ji trumpam patikėjo, jog bežindydama šaulį pastos.

Beveik taip ir buvo. Mat šaulys Garpas buvo ne tik kūdikis. Vieną naktį bežindant, Dženė pastebėjo, kad jo varpa pakėlė antklodę. Sutvarstytomis rankomis jis ėmė negrabiai masturbuotis, viauksėdamas iš nevilties ir godžiai rydamas jos krūtį. Tą naktį ji šaltu delnu suėmė jo varpą. Garpas liovėsi žįsti ir tik baksnojo krūtį nosimi.

— Ar, — amtelėjo jis. Jau nebeištardamas raidės „p".

Pradžioje „Garpai", paskui „Arpai", o dabar tik „Ar". Jai buvo aišku, kad jis miršta. Jam liko tik viena balsė ir priebalsė.

Kai jis baigė, ji pajuto savo delne jo šlapią ir šiltą čiurkšlę. Po antklode padvelkė absurdišku šiltadaržio derlingumu, išaugusiu iš delno. Galėjai pasėti bet ką — suvešėtų. Dženei Fylds dingtelėjo mintis iš Garpo spermos išauginti vaikus. Tokia mintis nedavė ramybės dvidešimt keturias valandas.

— Garpai, — sušnibždėjo Dženė. Ji atsisagstė palaidinukę ir apnuogino krūtis, kurias visuomet manė esant per dideles. „Garpai?" — sušnibždėjo jam į ausį. Jo vokai suvirpėjo, jis atkišo lūpas. Juodu gaubė balta marška, slapukų uždanga, kuria jie buvo atitverti nuo likusios palatos dalies.

Iš vienos Garpo pusės gulėjo Odinis — liepsnosvaidžio auka, visas slidus nuo tepalo, suvystytas į marlę. Jis buvo be vokų, todėl atrodė visuomet atsimerkęs, tačiau buvo aklas. Dženė nusispyrė tvirtus profesinius batelius, nusimovė baltas kojines, nusimetė viršutinius drabužius. Palietė pirštu Garpo lūpas.

Iš kitos Garpo pusės, anapus baltos marškos, gulėjo Gyvybinis Organas, pacientas, virstantis Nesančiu. Jis neteko apatinės savo žarnyno dalies ir išangės; jį kamavo inkstai, iš proto varė kepenys. Jam užeidavo baisūs košmarai, rodėsi, kad jis yra spiriamas šlapintis ir tuštintis, nors tai daryti jam buvo praeitis. Dabar jis tai darė nejausdamas — per žarneles į guminius maišelius. Jis dažnai aimanuodavo, tik ne taip kaip Garpas — jis aimanuodavo stipriais žodžiais.

— Šikti, — kriokdavo jis.

— Garpai? — šnibždėjo Dženė. Ji iššoko iš savo sijono, nusimovė kelnaites ir nutraukė nuo Garpo paklodę.

— O Kristau, — tyliai ištarė Odinis; apdegusios jo lūpos buvo pūslėtos.

— Prakeiktas šikimas, — suriko Gyvybinis Organas.

— Garpai, — tarė Dženė Fylds. Ji paėmė ranka styrančią jo varpą ir apžergė jį.

— Aaa, — ištarė Garpas. Jau nebebuvo ir „r". Savo džiaugsmą ir liūdesį jis reiškė vienu garsu.

— Aaa, — pasakė jis, kai Dženė įsikišo jį vidun ir atsisėdo ant jo visu savo svoriu.

— Garpai? — paklausė ji. — Puiku, Garpai.

— Gerai, — patvirtino jis aiškiai. Bet tai buvo vienintelis žodis, išsviestas jo sužalotų smegenų. Tai buvo pirmas ir paskutinis

tikras žodis, kurį Dženė Fylds išgirdo jį tariant. Kai jo varpa įsitempė ir gyvybinė medžiaga plūstelėjo į Dženę, jis vėl sumykė „Aaa". Paskui užsimerkė ir užmigo. Dženė atkišo jam savo krūtį, bet jis buvo nealkanas.

— Dieve! — sušuko Odinis, labai atsargiai ištardamas raidę „d", nes jo liežuvis buvo irgi apdegęs.

— Myžti! — suinkštė Gyvybinis Organas.

Dženė Fylds apiprausė Garpą šiltu vandeniu su muilu. Ji, žinoma, neketino išsiplauti ir neabejojo, kad aktas pavykęs. Ji buvo imlesnė už išpurentą žemę ir juto savyje tokią gausią Garpo čiurkšlę — lyg iš laistymo žarnos.

Daugiau ji niekuomet su juo nesantykiavo. Malonumo ji nepatyrė. Tik retsykiais, kai jis verkdavo, duodavo jam savo krūtį, tačiau po kelių savaičių jam prapuolė erekcijos. Nuėmus nuo rankų bintus, paaiškėjo, kad žaizdos negyja, ir jo rankos vėl buvo subintuotos. Jis prarado poreikį žįsti. Dženė pagalvojo, kad jo sapnus galėtų sapnuoti žuvis. Jai buvo aišku, kad jis vėl atsidūrė įsčiose: įsitaisė tarsi embrionas, susiriesdamas lovos viduryje. Tūnojo be jokio garso. Vieną rytą Dženei bežiūrint, kaip jis spardosi savo silpnom kojom, ji pajuto spyrį savyje. Nors TAM buvo dar per anksti, ji žinojo, kad TAI jau kelyje.

Netrukus Garpas liovėsi spardytis. Jis orą įkvėpdavo plaučiais, bet Dženė žinojo, kad tai tik prisitaikymas. Valgyti jis nebenorėjo, todėl jį teko maitinti lašeline — taip jis vėl buvo prijungtas prie bambagyslės. Dženė laukė paskutinės akimirkos šiek tiek nerimaudama. Ar tai baigsis spermos kova? Ar spermatozoidas pakils ir apnuogintas kiaušinėlis lauks mirties? Kaip atsiskirs Garpo siela? Tačiau paskutinė akimirka praėjo nepastebėta. Technikos seržantas Garpas mirė, kai Dženė turėjo laisvą dieną. „O kada dar jis galėjo mirti? — rašė Garpas. — Jis pasirinko geriausią progą pasprukti nuo mano motinos".

„Žinoma, aš kažką pajutau, kai jis mirė, — Dženė Fylds rašė savo biografijoje. — Tai buvo vienintelis būdas jam išlikti, o man — įsitaisyti vaiką. Jei visuomenė sako, kad tai amoralu, ji nepripažįsta asmens laisvės".

Tai buvo 1943 metais. Kai Dženės nėštumas tapo matomas, ji neteko darbo. Įvyko tai, ko jos tėvai ir broliai tikėjosi, todėl jie nenustebo. Dženė taip pat neatgailavo, ji vaikštinėjo patenkinta didžiuliais tėvų būsto Dogs Hed Harbore koridoriais ir jos romumas

neramino kitus šeimos narius. Dženė buvo laiminga, tačiau, besvajodama apie savo kūdikį, ji niekuomet nepagalvojo apie jo vardą.

Kai Dženė Fylds pagimdė devynių svarų berniuką, dar buvo neparinkusi vardo. Dženės motina paklausė, kokiu vardu norėtų pavadinti, bet duktė buvo nenusiteikusi bendrauti.

— Garpu, — atsakė ji.

Jos tėvas, tasai avalynės karalius, pagalvojo, kad ji tiesiog garktelėjo, bet motina šnibžtelėjo:

— Jo vardas bus Garpas.

— Garpas? — paklausė tėvas. Jis vylėsi tokiu būdu išgauti iš jos kūdikio tėvo paslaptį. Dženė nieko nepasakojo.

— Sužinok, ar čia to tipelio vardas ar pavardė? — pašnibždėjo tėvas motinai.

— Brangioji, ar tai jo vardas? — paklausė motina.

Dženė buvo mieguista.

— Garpas, — ištarė ji. — Tik Garpas. Ir viskas.

— Manau, kad tai jo pavardė, — atsakė motina tėvui.

— O koks jo vardas? — pyktelėjo tėvas.

— Nežinau, — sumurmėjo Dženė. Ji išties nežinojo Garpo vardo.

— Ji nežino net jo vardo! — sušuko tėvas.

— Brangioji, — pasakė motina. — Juk jis negalėjo būti be vardo.

— Technikos seržantas Garpas, — atsakė Dženė.

— Prakeiktas kareiva — taip ir maniau! — pareiškė tėvas.

— Technikos seržantas? — paklausė motina.

— T.S., — atsakė Dženė Fylds — T.S.Garpas. Toks mano sūnaus vardas. — Ir ji užmigo.

Tėvas buvo įtūžęs:

— T.S.Garpas! — rėkė jis. — Koks vardas?

— Tai jo nuosavybė, — vėliau paaiškino jam Dženė. — Tai yra jo nuosavas prakeiktas vardas. „Buvo labai malonu lankyti mokyklą turint tokį vardą, — rašė Garpas. — Mokytojai klausinėdavo, ką reiškia tie inicialai. Pradžioje aš atsakydavau, kad tai inicialai, tačiau jie manimi nepasitikėjo. Geriau paskambinkit mano motinai, o ji paaiškins, sakydavau jiems. Ir jie skambindavo, o garbioji Fylds dėstydavo jiems šį tą".

Toks buvo pasaulis, kurį Garpas gavo iš medicinos sesers ir iš bokštelio šaulio sėklos — paskutinio jo šūvio.

2

Kraujas ir žydrynė

T.S.Garpas visuomet manė, kad mirs jaunas. „Kaip mano tėvas, — rašė jis. — Buvau tikras, kad trumpumas yra mano požymis. Esu vienintelio šūvio žmogus".

Nedaug trūko, kad jam būtų tekę augti mergaičių gimnazijoje, kur motinai buvo pasiūlytos medicinos sesers pareigos. Tačiau Dženė Fylds susivokė, kokią baisingą ateitį jam dovanotų, jeigu ji sutiktų, kad jos mažylį Garpą suptų vien moterys. Ji įsivaizdavo, koks turėtų būti pirmasis seksualinis jos sūnaus patyrimas — fantazijos, kurias sukeltų mergaičių skalbyklos vaizdai, kai gimnazistės išdykaudamos užverstų jos vaiką savo švelnių apatinių drabužių kalnais. Tas darbas jai būtų patikęs, tačiau Dženė atmetė pasiūlymą ir įsidarbino didelėje ir garsioje Styringo mokykloje. Čia ji dirbo medicinos seserimi, o jai ir jos Garpui pasiūlytas butas buvo mokyklos ligoninės priestate — šaltame, grotuotais kaip kalėjimo langais.

— Nesisielok dėl to, — pasakė jai tėvas. Jis buvo nepatenkintas, kam ji apskritai ėjo dirbti. Pinigų jie turėjo kaip šieno, ir jam būtų labiau patikę, jeigu ji pasislėptų jo šeimos būste Dogs Hed Harbore, kol pavainikis jos sūnus užaugs ir išsinešdins. — Jeigu vaikas turi bent kiek įgimtos inteligencijos, — sakė tėvas, — ateis metas, kai jis vis tiek pradės mokytis Styringe, o kol kas, manau, čia geriausia aplinka berniukui.

„Įgimta inteligencija" — tai buvo vienas iš tų apibūdinimų, kuriais jos tėvas abejodavo dėl Garpo genetinių ištakų. Styringo mokykla, kurioje mokėsi Dženės tėvas ir broliai, anuo metu buvo tik berniukų mokykla. Dženė vylėsi, jeigu ji įstengs čia gyventi viena visą laiką, kol mokysis Garpas, ji padarys savo sūnui viską, ką gali. „Kad atsilygintum jam, paliktam be tėvo", — paaiškino jos tėvas.

„Keista, — rašė Garpas, — kad mano motina, tiek pažinojusi

save, kad suprastų nenorinti gyventi su vyru, galiausiai apsigyveno su aštuoniais šimtais berniukų".

Taigi jaunasis Garpas augo, gyvendamas su savo motina Styringo mokyklos ligoninės priestate. Tik jis nebuvo laikomas „mokytojų vaiku", kaip mokiniai vadindavo visus nepilnamečius mokyklos darbuotojų vaikus. Mokyklos medicinos sesuo buvo ne tos kategorijos. Maža to, Dženė nemanė, kad ji turėtų išsigalvoti mitą apie Garpo tėvą ir savo vedybų istoriją. Ji buvo Fylds, tai ji pabrėždavo. O jos sūnus buvo Garpas. Ir tai ji pabrėždavo, sakydama jo pavardę. „Tai yra jo pavardė", — sakė ji.

Ir kiekvienam buvo aišku, apie ką eina kalba. Į tokias manieras Styringo mokyklos visuomenė žiūrėjo atlaidžiai ir jas priėmė. Dženė Fylds stokojo ironijos. Garpas rašė, kad jo motina „niekuomet nebuvo arogantiška savo noru — ji buvo priversta būti pasipūtusia". Styringo mokyklos draugija palankiai žiūrėjo į išdidumą, tik jai atrodė, kad Dženė Fylds didžiuojasi savo pavainikiu.

Dženė ne tik didžiavosi Garpu — ji ypač buvo patenkinta tuo, kaip jį įsigijo. Kol kas pasaulis šio būdo nežinojo. Dženė nepaskelbė savo autobiografijos — net nepradėjo jos rašyti. Ji laukė, kol Garpas paaugs ir galės suprasti tą istoriją.

O istorija, anot Garpo, tokia, kokią Dženė papasakotų kiekvienam, kas drįstų išklausyti. Ji atsiskleidė trimis sakiniais.

1. Garpo tėvas buvo kareivis.

2. Jis žuvo kare.

3. Kas turėjo laiko vedyboms per karą?

Istorija konkreti, podraug slaptinga ir aiškinama romantiškai. Galop faktai rodė, kad berniuko tėvas galėjo būti karo didvyris. Galima buvo įsivaizduoti lemtingos meilės nuotykį. Medicinos sesuo Fylds — karo lauko ligoninės sesuo. Ji įsimyli „fronte". O Garpo tėvas pajunta privaląs atlikti paskutiniąją misiją „žmonijai". Bet Dženė neigė tokią melodramą. Ji atrodė pernelyg patenkinta vienatve ir niekuomet nekalbėjo apie savo praeitį. Ir nepramogavo, buvo visiškai atsidavusi mažyliui Garpui ir medicinos sesers darbui.

Fyldsų pavardę žinojo Styringo mokykla. Avalynės karalius buvo dosnus absolventas, todėl net manyta, kad jis gali tapti mokyklos globos tarybos nariu. Jis buvo ne seniausias ir ne mažiausias Naujosios Anglijos piniguočius, o jo žmona, Dženės motina, kilusi

iš Bostono senbuvių Vyksų, ko gero, buvo dar geriau žinoma Styringe. Kai kurie vyresnieji dėstytojai dar prisiminė savo mokinius, bet Styringo mokyklai neatrodė, kad Dženė Fylds būtų paveldėjusi gerąsias savybes. Taip, ji buvo išvaizdi — tai jie pripažino, bet ji buvo paprasta: vilkėjo medicinos sesers uniformą, nors galėjo rengtis puošniai. O tas užsidegimas medicinos sesers darbui, kuriuo ji irgi, regis, be saiko didžiavosi, buvo keistas. Tokia profesija buvo per menka Fyldsams ir Vyksams.

Dženė bendravo su kitais žmonėmis savotiškai ir negrakščiai. Dėl to kitiems buvo nepatogu. Ji labai daug skaitė ir nuolat knaisiojosi Styringo bibliotekoje: knygą, kurios kam nors prireikdavo, visuomet buvo paėmusi medicinos sesuo Fylds. Jai paskambinus, ji atsiliepdavo mandagiai ir dažnai pasiūlydavo pati atnešti knygą tam, kas jos pageidauja. Ji skaitė greitai, bet neturėjo ką pasakyti. Mokykloje ją laikė keistuole — kam ji išvis skaito?

Dar keistesnis buvo pamokų lankymas laisvalaikiu. Styringo mokyklos nuostatuose buvo parašyta, kad jos tarnautojai, jų vyrai ir žmonos laisvu nuo darbo laiku gali mokytis bet kurio dalyko, gavę dėstytojo leidimą. Tad kas galėjo išvaryti medicinos seserį iš pamokos apie Elžbietos arba Viktorijos laikų romaną, apie Rusijos istoriją iki 1917 metų, apie genetikos įvadą, apie Vakarų civilizacijas? Per metus Dženė Fylds nužygiavo nuo Cezario iki Eisenhoverio, per Liuterį, Leniną, Erazmą Roterdamietį, Froidą, Rembrantą, chromosomas ir van Gogą, nuo Stikso iki Temzės, nuo Homero iki Virdžinijos Vulf, nuo Atėnų iki Osvencimo — ir niekuomet nepratarė nė žodžio. Ji buvo vienintelė moteris tose pamokose. Dženė vilkėdavo balta uniforma ir klausydavosi taip tyliai, kad berniukai ir mokytojas pamiršdavo ją ir atsipalaiduodavo. Jiems tai buvo tik mokymasis, o ji sėdėdavo susikaupusi, balta ir tyli visa ko liudininkė, galimas dalykas, nieko nevertindama, o gal ir smerkdama.

Ji lavinosi, nes laikas atėjo. Tik jos motyvai buvo ne savanaudiški: Dženė Fylds tyrė, ar Styringo mokykla tinkama jos sūnui. Kai Garpas bus mokyklinio amžiaus, ji duos jam daugybę patarimų — ji žinos kiekvieno departamento mirtingumą, kuris iš dėstomų dalykų yra nuobodybė, o kurio mokytis — malonu.

Knygos griūte griuvo iš jos mažyčio butuko ligoninės priestate. Dešimt metų ji praleido Styringo mokykloje, kol perprato, kad

knygynas duoda knygas mokyklos dėstytojams ir kitam personalui su 10 procentų nuolaida (knygynas šito jai nepasiūlė). Džene širdo. Ji buvo dosni, knygų niekam negailėdavo — galiausiai jų pridėliojo kiekviename niūrokos ligoninės pastato kambaryje. Knygos nebetilpo lentynose ir išsiveržė į ligoninę, į laukiamąjį, į rentgeno kabinetą, iš pradžių nustelbdamos, o paskui išstumdamos laikraščius ir žurnalus.

Styringo mokyklos ligoniai suvokė, kad Styringas — svarbi vieta, o ne kokia nors eilinė ligoninė, prigrūsta lengvo skaitalo ir vidutiniškų romanpalaikių. Laukdamas, kol gydytojas apžiūrės, galėjai pasklaidyti „Viduramžių sunykimą", o laukdamas laboratorinių tyrimų analizės, galėjai paprašyti sesers neįkainojamo genetikos vadovėlio „Vaisinės žiedmusės". Jeigu sunkiai sergi arba tenka ilgai kiurksoti ligoninėje, visuomet rasi „Užburto kalno" egzempliorių. Berniuko su sulaužyta koja ir apskritai kiekvieno su sportine trauma čia laukė teigiami herojai ir patrauklūs jų nuotykiai — Konradas ir Melvilis vietoj „Iliustruoto sporto", o vietoj „Taim" ir „Niūsvyk" — Dikensas, Hemingvėjus ir Tvenas. Styringas literatūros mylėtojui tikras orgazmas! Pagaliau atsirado ligoninė, kur yra ką paskaityti.

Dženei prastūmus Styringe dvylika metų, mokyklos bibliotekininkai, jiems neradus reikiamos prašomos knygos, įprato sakyti: „Galbūt ją turi ligoninė".

Ir knygynas, kurią nors knygą pardavęs, rekomendavo: „Ligoninėje jūs paieškokite sesers Fylds, ji gali turėti".

Ir Džene, išgirdusi pageidavimą, raukė kaktą ir sakė: „Manau, kad ji yra dvidešimt šeštame priestate, tik ją skaito Makartis. Jis serga gripu. Kai baigs skaityti, tikriausiai duos jums". Bet ji galėjo ir taip sakyti: „Paskutinį kartą mačiau ją vibracinėje vonioje. Gali būti sudrėkusi, ypač pirmieji puslapiai".

Kokį poveikį darė Džene Styringui, sunku pasakyti, bet ji ir toliau siuto, kad dešimt metų biblioteka nusukinėjo 10 procentų. „Mano motina išlaikė tą knygyną, — rašė Garpas. — Niekuomet Styringe niekas tiek neskaitė".

Kai Garpui suėjo dveji metai, Styringo mokykla pasiūlė Dženei sudaryti trejiems metams sutartį: visi žinojo, kad ji gera medicinos sesuo, o tas jos priešiškumas... Jis dar nebuvo įkyrėjęs. Bet

jos vaikas buvo normalus. Kiek tamsesnio ir gelsvesnio gymio negu dauguma vaikų. Ir kiek pilnokas. Apvalainas lyg eskimas. Jaunesnieji dėstytojai, ką tik grįžę iš karo, sakydavo, kad vaikas primenąs bombą. Bet ir pavainikiai vaikai yra vaikai.

Dženė pasirašė trimetę sutartį. Ji mokėsi, tobulinosi ir grindė Garpui Styringe kelią. Jos tėvas sakė, kad Styringo mokykla gali duoti „aukšto lygio išsilavinimą". Dženė norėjo pati įsitikinti.

Kai Garpui suėjo penkeri metai, Dženė tapo vyriausiąja seserimi. Sunku rasti jauną, veiklią seserį, pakenčiančią berniukų šėlsmą, ir kuri dar gyventų mokyklos teritorijoje. Dženė atrodė patenkinta, galinti likti savo sparne — ligoninės priestate. Ji daugeliui tapo motina: kėlėsi naktį, kai kuris nors berniukas apsivemdavo, sukuldavo stiklinę ar jodavo savo lova ir rengdavo gladiatorių kautynes.

Su priestatu ligoninę jungė požeminis tunelis. Juo galėjo pravažiuoti lova. Išdykėliai kartais žaisdavo tunelyje rutulį, ir triukšmas pasiekdavo Dženę ir Garpą atokiausiame jų sparne.

Kai Garpui suėjo penkeri metai ir jo motina buvo paskirta vyriausiąja seserimi, Styringo mokyklos bendruomenė pastebėjo, kad berniukas yra keistokas. Jo galva glotni, tamsi, drėgna (kaip ruonio), o kūnas suręstas taip tvirtai, kad daugelis ėmė plakti liežuviais apie jo genus. Jo temperamentas buvo kaip motinos: ryžtingas, niūrokas, santūrus ir budrus. Jis buvo nedidukas, tačiau brandus, ir jo ramybė kiek glumino. Kaip žvėris stovėjo ant žemės. Kitos motinos su nerimu pastebėjo, kad šis vaikas gali bet kur užsikabaroti. Džiunglių lynai, siūbuojantys stiebai, statūs nuolydžiai, aukštos stadiono tribūnos... Garpui — nė motais.

Kartą, po vakarienės, Dženė jo nerado. Garpas bastydavosi po ligoninę ir priestatą, plepėjo su berniukais, ir Dženė pasigedusi jį prisišaukdavo vidaus telefonu: „Garpai, namo!" — sakė ji. Dženė jam išaiškino, į kuriuos kambarius negalima užeiti, kas serga užkrečiama liga, kurie berniukai negaluoja ir nori būti vieni. Garpui patiko sportinės traumos; jis mėgo žiūrėti gipso tvarsčius ir bandažus, ir pastatęs ausis klausėsi pasakojimų apie traumas. Jis buvo laimingas, pasitarnaudamas ligoniams perduodamas žinias, pavogdamas jiems maisto. Bet tą vakarą Garpas neatsiliepė šaukiamas „Garpai, namo!" Vidaus telefono balsas pasiekė visus ligoninės priestato kambarius, net ir tuos, kur Garpui buvo pasakyta nekelti

kojos -- laboratoriją, operacinę ir rentgeno kabinetą. Garpas neišgirdo šaukimo, ir Dženė suprato: kažkas atsitiko. Kartu su sveikesniais pacientais puolė ieškoti.

Buvo ankstyvo pavasario vakaras. Keli berniukai, išėję laukan, naršė drėgnus krūmus ir automobilių stovėjimo aikštelę. Kiti šmirinėjo po tamsias pakampes. Pirmą kartą Dženė pajuto baimę. Ji patikrino nešvarių skalbinių angą, slidų vamzdį, kuris per keturis aukštus leidosi žemyn į rūsį (Garpui buvo uždrausta net mėtyti į jį skalbinius). Apačioje, kur vamzdis prakerta lubas, bolavo tik skalbiniai. Ji apžiūrėjo katilinę ir įkaitusią vandens šildymo krosnį, Garpo nėra. Ji patikrino laiptų narvelius — Garpo nebuvo. Ją suėmė neapsakoma baimė, kad mažylis tapo paslaptingo seksualinio maniako auka. Mat ligoninėje buvo tiek berniukų, kad Dženė jų visų nesuvaikė, tuo labiau negalėjo žinoti jų seksualinių polinkių. Čia buvo traumuotų sportininkų, plaukikų, kurie šokdavo į vandenį vos sniegui nutirpus...

Vienas iš tokių — Hetvėjus. Dabar jis Dženei skambino iš savo kambario. Hetvėjus buvo lakroso žaidėjas, susižeidęs kelio raištį. Sugipsuotas ir gavęs leidimą vaikščioti su ramentais, Hetvėjus išėjo per lietų į lauką ir paslydo ant marmurinių laiptų. Krisdamas susilaužė ir kitą koją. Dabar Hetvėjus tysojo ketvirtame aukšte, savo lovoje, sugipsuotomis ilgomis kojomis ir glostė kaulėtomis rankomis lakroso lazdą. Jį paguldė atskirai, kadangi turėjo nepakenčiamą įprotį — trankyti į sieną lakroso kamuoliuką, kurį pagavęs, lakroso lazdos tinkleliu vėl šveisdavo į sieną. Dženė galėjo jam neleisti, bet ji turėjo sūnų ir suprato berniukų poreikius. Hetvėjui tebuvo septyniolika metų.

Tik ją erzino Hetvėjaus nevikrumas. Jis nuolat pameta kamuolį! Ji tyčia įkurdino jį kitur, kad kiti pacientai nesiskųstų, bet vos jis pamesdavo kamuoliuką, tuoj kam nors skambindavo ir prašydavo paduoti. Dženė keturis aukštus užkopė taip sparčiai, kad į Hetvėjaus kambarį įžengė be kvapo ir įsiutusi.

— Aš žinau, kad tau svarbu žaisti, — pasakė ji, — bet dabar prapuolė Garpas.

Hetvėjus visuomet buvo gerai nusiteikęs, lėto mąstymo ir ant kaktos krentančiais rusvais plaukais. Dėl to nesimatė jo blausių akių.

Jis buvo įpratęs krestelti atgal galvą — ar kad atmestų nuo

akių plaukus, ar kad buvo toks aukštas, jog žiūrint į Hetvėjų matėsi jo plačios šnervės.

— Panele Fylds? — ištarė jis. Dženė pastebėjo, kad jis neturi rankose lazdos.

— Ko tau, Hetvėjau? — paklausė Dženė. — Atsiprašau, skubu, prapuolė Garpas. Ieškau Garpo.

— A, — ištarė Hetvėjus. Jis pasidairė po kambarį — galbūt Garpo, bet taip, tarsi paprašytas peleninę paduoti. — Atsiprašau, — murmtelėjo. — Mielai jums padėčiau jo ieškoti. — Jis pažvelgė į sugipsuotas savo kojas.

Dženė pabaksnojo į sugipsuotą jo kelį, tarsi belsdama į duris, už kurių kažkas miegotų.

— Nesuk galvos, — tarė ji. Laukė, kol jis pasakys savo pageidavimą, tačiau Hetvėjus atrodo užmiršo jai skambinęs. — Hetvėjus? — paklausė ji ir vėl pabeldė į jo koją, lyg norėtų sužinoti, ar yra kas nors namuose. — Ko tu norėjai? Ar pametei savo kamuolį?

— Ne, — atsakė jis. — Aš pamečiau savo lazdą. — Juodu abu pasižvalgė po kambarį. — Buvau užsnūdęs, — tarė jis, — nubudęs neradau.

Dženė galvojo apie Meklerį, tą pabaisą iš antrojo aukšto. Mekleris buvo aštrialiežuvis, guvaus proto bernaitis ir kiekvieną mėnesį bent keturias dienas praleisdavo ligoninėje. Šešiolikos metų — užkietėjęs rūkalius ir daugelio išspausdintų moksleivių rašinių autorius, o porą kartų laimėjo klasikinės literatūros kasmetinį prizą. Mekleris niekino valgyklos patiekalus, gyvas buvo kava ir sumuštiniais su kiaušiniu, kuriuos kirsdavo Basterio užkandinėje — ir čia jis parašė daugelį ilgokų, bet talentingų savo rašinių. Kaskart gaivelėdamasis ligoninėje nuo fizinio ir psichinio nusialinimo, Mekleris prisigalvodavo bjaurių pokštų, tik Dženė negalėdavo įrodyti, kad čia jo šelmystės.

Kartą laborantams buvo atsiųstas virdulys su virtais buožgalviais, ir šie pasiskundė arbata, trenkiančia žuvim. Kitą kartą Dženė rado ant savo kambario durų rankenos užtemptą prezervatyvą, pripildytą kiaušinio baltymo, ir buvo tikra, kad tai Meklerio išdaiga. Ji žinojo, kad tai kiaušinio baltymas, nes savo krepšelyje rado kiaušinio lukštų. Ji neabejojo, kad Mekleris prieš keletą metų per vėjaraupių epidemiją pakurstė trečiojo ligoninės aukšto berniukus

masturbuotis, ir šie su pilna sauja šiltų išskyrų bildėjo į ligoninės laboratoriją pasitikrinti, ar kartais nėra bevaisiai.

Tik Mekleris galėjo prakirpti skylę lakroso lazdos tinklelyje ir palikti netinkamą naudoti lazdą miegančiojo Hetvėjaus rankose.

— Kertu lažybų, kad Garpas turi savo lazdą, — pasakė Dženė. — Suradę Garpą, rasime ir tavo lazdą. — Šimtąjį kartą ji atsispyrė pagundai ištiesti ranką ir nubraukti plaukų sruogą, kuri buvo uždengusi vieną akį; tačiau tik švelniai spustelėjo didžiulius kyšančius iš gipso jo kojų pirštus.

Garpas norėjo žaisti lakrosą. Kur jis galėjo dingti? — mąstė Dženė. Lauke jau tamsu, pamestų kamuolį. Vienintelė vieta, kur jis negirdėjo šaukiamas vidaus telefonu, buvo požeminis tunelis tarp priestato ir ligoninės — puiki vieta kamuoliu žaisti. Dženė ten yra buvusi — kartą po vidurnakčio nutraukė rungtynes. Ji nusileido liftu tiesiai požemin. Mielas Hetvėjau, — galvojo ji. — Garpas blogesnis už jį užaugs. O gal geresnis?

Nors lėtai, vis dėlto Hetvėjus mąstė. Tikriausiai mažyliui Garpui nieko blogo neatsitiko; nuoširdžiai norėjo atsikelti ir padėti ieškot vaiko. Garpas buvo dažnas svečias Hetvėjaus kambaryje. Sužeistą, sugipsuotom kojom sportininką — retai pamatysi. Hetvėjus leisdavo Garpui išpaišyti visas savo gipsines kojas; tarp jo bičiulių autografų Garpas pripiešė veidų ir pabaisų. Hetvėjus vėl pasižiūrėjo į piešinius ant gipso, ir jį suėmė nerimas. Tarp šlaunų išvydo lakroso kamuolį, kurio nejautė per gipsą. Jis gulėjo ten, lyg būtų paties Hetvėjaus kiaušinis, laikomas šiltai. Kaip Garpas gali žaisti lakrosą be kamuolio?

Hetvėjus išgirdo balandžius ir suprato, kad Garpas nežaidžia lakroso. Balandžiai! — staiga jis prisiminė. Hetvėjus skundės dėl jų berniukui. Balandžiai burkavimu ir brazdėjimu po pakraige trukdė Hetvėjui miegoti. Jie trukdė visiems Styringo mokyklos mokiniams — balandžiai viešpatavo. Technikai daugelį pastogių ir kitų balandžių tupyklų užtvėrė tinklais, bet paukščiai nakvojo vandens nutekėjimo latakuose, susirasdavo nišų po stogais ir tūpė ant senos gumbuotos gebenės. Neįmanoma jų išvyti. Hetvėjus stačiai jų nekentė! Jis prasitarė Garpui, kad jei turėtų bent vieną sveiką koją, juos sutvarkytų.

— Kaip? — paklausė Garpas.

— Jie nemėgsta skraidyti naktį, — paaiškino berniukui. Apie

balandžių įpročius jis sužinojo iš antrojo biologijos kurso; Dženė Fylds irgi jį išklausė. — Užlipčiau naktį ant stogo, — paaiškino Garpui Hetvėjus, — lipčiau, kai nelytų, ir išgaudyčiau juos nuo latako. Jie nieko kito nedaro, tik burkuoja ir šika.

— Bet kaip tu juos pagautum? — paklausė Garpas.

Hetvėjus pamosavo lakroso lazda.

— Su savo lakroso lazda pagaučiau juos lengvai.

Hetvėjus prisiminė, kaip Garpas jam nusišypsojo — dideliam vaikinui ir jo gipsams. Hetvėjus žvilgterėjo pro langą: išties jau tamsu ir nelyja. Hetvėjus nuspaudė savo skambutį.

— Garpai! — sušuko jis. — O, Viešpatie! — Jis laikė pirštą ant skambučio mygtuko ir neatleido jo.

Dženė Fylds, pamačiusi įsižiebusią ketvirtojo aukšto lemputę, galėjo pamanyti: Garpas atnešė Hetvėjui lakroso įrankius. Koks geras vaikas, dingtelėjo jai, ir ji vėl nuvažiavo liftu aukštyn, į ketvirtą aukštą. Girgždančiais medicinos sesers bateliais ji nubėgo į Hetvėjaus kambarį. Jo rankose buvo lakroso kamuolys. Vienintelė jo akis buvo išsigandusi.

— Jis ant stogo, — pasakė Hetvėjus.

— Ant stogo!

— Gaudo balandžius su mano lakroso lazda, — ištarė Hetvėjus.

Suaugęs vyras iš ketvirtojo aukšto gaisrininkų aikštelės galėjo ranka pasiekti kitą lietaus latako kraštą. Latakų valyti buvo siunčiami aukšti vyrai, mažiukai skųsdavosi pasiekią tik latako viduje nugaišusius balandžius, apipuvusias voveres ir dar nežinia kokią šlykštynę. Bet aukšti vyrai galėjo iš gaisrininkų aikštelės net žvilgterėti į lataką. Tik paskui kišti ranką. Latakai buvo platūs ir gilūs kaip kiaulių loviai, tik ne tokie tvirti. Jie buvo seni. Anuomet Styringo mokykloje viskas buvo sena.

Dženė Fylds iš ketvirtojo aukšto gaisrininkų aikštelės pasiekė lataką tik pirštų galais; ji nematė stataus šiferinio stogo — buvo tamsu ir ūkanota — ji nematė netgi latako apačios. Tuo labiau Garpo.

— Garpai? — sukuždėjo ji. Girdėjo, kaip iš apačios, iš krūmų ir automobilių aikštelės keli berniukai irgi šaukė. — Garpai! — sušuko ji garsiau.

— Mama? — paklausė jis, išgąsdindamas ją, nors tai buvo tik

kuždesys. Jo balsas pasigirdo arti, galima jį pasiekti, pamanė ji, bet Garpo nematė. Mėnulio šviesoje ji išvydo tinklelį ant lakroso lazdos — tarsi keisto naktinio gyvūno plėvėtą leteną; lazda kyšojo iš už latako beveik virš jos. Ištiesusi ranką, užčiuopė Garpo koją ir išsigando: koja buvo įsmukusi į lataką iki šlaunies, kelnės suplėšytos. Kita koja karojo nuo statalus šiferinio stogo. Latake Garpas gulėjo kniūpsčias.

Pralaužęs lataką, itin neišsigando, nerėkė, tik suprato, kad lovelis kiaurai rūdžių praėstas ir gali tuoj nugarmėti. Garpas pagalvojo, kad nuo jo balso gali net stogas nuvažiuoti. Jis gulėjo priglaudęs skruostą prie latako ir pro siaurą rūdžių praėstą plyšį žiūrėjo, kaip berniukai ieško jo automobilių aikštelėje ir krūmuose. Lakroso lazda, kuria jis buvo pagavęs balandį, persisvėrė per latako kraštą ir balandis išlėkė.

Bet toli nenuskrido. Susigūžė latake ir ėmė kvailai burkuoti. Dženė suprato, kad Garpas negalėjo patekti į lataką iš gaisrininkų aikštelės, ir pašiurpo pagalvojusi, kad jis turėjo su lakroso lazda rankoje užsiropšti ant stogo nuo gebenės. Ji laikė jo koją labai stipriai, šilta blauzda buvo lipni nuo kraujo, bet smarkiai nesužeista. Reikės suleisti vaistų nuo stabligės, — pagalvojo Dženė. Kraujas buvo veik sukrešėjęs. Žaizdos siūti galbūt nereikės. Bet kaip jį nukelti? Apatinių aukštų langų šviesoje mirgėjo krūmai, geltonos gėlės atrodė it dujų liepsnelės.

— Mama? — paklausė Garpas.

— Taip, laikau tave.

— Nepaleisk.

— Okay, — atsakė ji. Nuo jos balso atitrūko dar gabalėlis latako.

— Mama, — pasakė Garpas.

— Nesijaudink, — pasakė Dženė. Ji pagalvojo, gal geriau timptelėti jį žemyn ir ištraukti pro surūdijusį lataką. Bet jei visas latakas atitrūks nuo stogo? Dženė įsivaizdavo abu krentančius nuo gaisrininkų aikštelės. Tačiau žinojo, kad dabar niekas neužlips ant latako ir neištrauks vaiko. Latakas galėjo atlaikyti penkiametį, bet ne suaugusį. Dženė pajuto nepaleisianti Garpo kojos, kol kas nors ateis pagalbon.

Naujoji medicinos sesuo, panelė Kryn, pirmoji pastebėjo juodu ant žemės ir nubėgo vidun pašaukti dekaną Bodžerį. Seselė

Kryn pagalvojo apie dekano Bodžerio juodos mašinos prožektorių. Nepaisydamas aplinkos tvarkytojų, skundų, Bodžeris vakarais, ieškodamas berniukų, važinėdavo pėsčiųjų takais ir per minkštas vejas, kiaurai peršviesdamas prožektoriumi krūmus ir išbaidydamas besimylinčius.

Seselė Kryn pašaukė ir gydytoją Pelą, kritiškais atvejais ji prisimindavo ryžtingus žmones. Tik nepagalvojo apie gaisrininkus, o Dženei apie juos dingtelėjo mintis, tik bijojo, kad jie gali susivėlinti, ir latakas neatlaikys. Bus blogiausia, jeigu ji leis jiems vadovauti ir gaisrininkai privers ją paleist Garpo koją.

Dženė įsispoksojo į Garpo permirkusį sportbatį, apšviestą akinančio dekano Bodžerio prožektoriaus. Šviesa glumino balandžius, matyt, jų burkavimas ir braižymas nagais buvo klaikus.

Apačioje po veją ir aplink Bodžerio automobilį zujo berniukai baltais ligoninės drabužiais, jie šėlo iš susijaudinimo, o gal nuo dekano Bodžerio griežtų įsakymų bėgti ten ir šen, atnešti tą ir aną. Bodžeris juos vadino vyrais.

— Vyrai, paklokime eilę čiužinių. Žaibiškai! — įsakė jis. Kol nebuvo paskirtas dekanu, dvidešimt metų jis mokė Styringe vokiečių kalbos; dabar jo komandos skambėjo tarsi automato papliupomis asmenuojami vokiečių veiksmažodžiai.

„Vyrai" patiesė čiužinius ir įsispoksojo pro ažūrinius gaisrininkų aikštelės laiptus į prožektoriaus apšviestą nuostabiai baltą Dženės uniformą. Vienas berniukas atsistojo prie pat pastato, po gaisrininkų aikštele, ir apšviestų Dženės kojų po sijonu vaizdas turėjo jį tiesiog apakinti, nes jis, atrodė, pamiršo visą nelaimę ir tik stovėjo užsižiopsojęs.

— Švarcai, — suriko jam dekanas Bodžeris, tačiau berniukas buvo vardu Verneris, tad jis stovėjo lyg niekur nieko. Bodžeris jam bakstelėjo ir pasakė:

— Šmitai, dar atnešk čiužinių!

Latako ar lapo atplaišėlė pateko Dženei į akį, todėl ji, kad neprarastų pusiausvyros, atsistojo plačiai pražergtomis kojomis. Kai latakas nulūžo, balandis, kurį Garpas buvo sugavęs, nervingai purptelėjo aukštyn. Dženė nustėro: mat balandis trukdė jai aiškiai matyti, todėl jai pasirodė, kad krenta Garpas, bet tuoj pat ji nusiramino, — juk ji tebelaiko Garpo koją. Nuo smūgio, kurį ji gavo, kai ant jos užkrito latako gabalas, o jame Garpas, ji tūptelėjo, o

paskui pargriuvo šonu gaisrininkų aikštelėje. Ir tik tuomet, kai suvokė, kad juodu abu yra saugūs, Dženė paleido jo koją. Mėlynė, beveik tikslus jos pirštų antspaudas, savaitę išsilaikys ant jo blauzdos.

Nuo žemės scena atrodė kaip visiška sumaištis. Dekanas Bodžeris išvydo virš savęs spurdančius kūnus, išgirdo lūžtant lataką, matė drimbančią seserį Fylds. Jis matė krentantį į tamsą trijų pėdų latako gabalą, bet nematė vaiko. Jis dar matė kažką, lyg balandį, skrodžiantį prožektoriaus šviesą. Apakintas balandis trenkėsi į geležinės gaisrininkų aikštelės kampą ir užsimušė. Apsisiautęs savo sparnais, sukdamasis, jis smigo žemyn kaip subliuškęs futbolo kamuolys ir nudribo toli nuo čiužinių. Dekanas matė krentantį paukštį ir palaikė jį vaiku.

Dekanas Bodžeris šiaip jau buvo vyras drąsus ir tvirtas, griežtas keturių vaikų tėvas. Jis tikėjosi galįs pagauti krentantį vaiką, nes širdies gilumoje buvo tokiam atvejui pasirengęs ir jo tikėjosi. Dekanas Bodžeris buvo trumpaplaukis, raumeningas ir keistai proporcingas kaip buldogas. Kaip toji šunų veislė, jis buvo mažų, paraudusių, truputį šnairuojančių, kaip kiaulės, akių. Jis metėsi pirmyn, išskėtęs didžiules rankas, akimis sekdamas krentantį balandį.

— Aš laikau tave, sūnau, — suriko Bodžeris, išgąsdindamas berniukus, kurie nieko panašaus iš jo nesitikėjo.

Dekanas Bodžeris puolė prie balandžio, kuris taip trenkėsi jam į krūtinę, kad dekanas susverdėjo ir pargriuvo aukštielninkas. Jam užėmė kvapą, sugurintą balandį, kurio snapas buvo įsirėmęs jam į smakrą, jis tebelaikė apglėbęs. Kažkuris berniukas nukreipė prožektorių tiesiai į dekaną. Kai Bodžeris pamatė, kad spaudžia prie krūtinės negyvą balandį, sviedė jį per žiopsančių berniukų galvas parkingo link.

Ligoninės priimamajame buvo didelis sambrūzdis. Daktaras Pelas ėmėsi mažylio Garpo kojos — ji buvo apdraskyta, bet žaizda negili, tereikėjo ją išvalyti ir aptvarstyti. Seselė Kryn suleido berniukui vaistų nuo stabligės, o Pelas išėmė Dženei iš akies rūdžių trupinėlį. Dženė pasitempė kaklą, kai ją užgriuvo Garpas ir latakas. Kitkas buvo niekai. Tik Garpas buvo susinervinęs, kad namuose gaus pylos.

Dekanas Bodžeris buvo vienas iš nedaugelio Styringo mokyklos žmonių, kurie pelnė Dženės prielankumą. Jis pasikvietė ją į šalį ir pasakė, kad jeigu ji mano, jog būtų pravartu, jis galėtų pabarti

berniuką, nes jo barimas būsiąs vaikui kur kas įspūdingesnis. Dženė sutiko su tuo ir padėkojo jam. Bodžeris nusibraukė nuo krūtinės plunksnas ir susikimšo marškinius, kurie, išsipešioję iš po liemenės, atrodė kaip ištryškęs torto kremas. Priimamajame jis pareiškė norįs minutėlę dviese pabūti su Garpu. Visi nuščiuvo. Garpas norėjo pasprukti su motina, bet ši jam tarė:

— Ne. Su tavim nori pasikalbėti dekanas.

Juodu liko vieni. Garpas nežinojo, kas yra dekanas.

— Tavo motina čia tvirtai vairuoja laivą, ar ne, berniuk? — paklausė Bodžeris. Garpas nesuprato, tačiau vis tiek linktelėjo galva.

— Manau, kad ji labai gerai tvarkosi, — pasakė dekanas Bodžeris. — Ji nori turėti sūnų, kuriuo galėtų pasitikėti. Ar tu, berniuk, žinai, kas yra pasitikėjimas?

— Ne, — atsakė Garpas.

— Tai reiškia: ar tavo motina gali būti tikra, jog ras tave ten, kur liepė tau būti? Ar ji gali tikėtis, kad tu niekuomet nedarysi to, ko negalima? Tai ir yra pasitikėjimas, berniuk. Ar tu manai, kad tavo motina gali tavim pasitikėti?

— Taip, — atsakė Garpas.

— O ar tau patinka čia gyventi? — paklausė Bodžeris. Jis žinojo, kad berniukas yra pamėgęs šią vietą.

— Taip, — atsakė Garpas.

— Ar tu esu girdėjęs, kaip berniukai mane vadina? — pasiteiravo dekanas.

— Pasiutęs Šuo? — paklausė Garpas. Jis buvo girdėjęs, kad berniukai ligoninėje kažką vadina Pasiutusiu Šunim, o dekanas Bodžeris atrodė Garpui kaip pasiutęs šuo. Bet dekanas nustebo: jis turėjo daug pravardžių, bet šitos nebuvo girdėjęs.

— Aš norėjau pasakyti, kad berniukai mane vadina „seru", — pasakė Bodžeris. Jį nudžiugino Garpo nuoširdumas.

— Taip, sere, — tarė Garpas.

— Taigi tau patinka čia gyventi?

— Taip, sere.

— Tad jeigu tu dar kada nors užsikabarosi ant gaisrininkų aikštelės ar ant stogo, daugiau čia nebegyvensi, supratai?

— Taip, sere.

— Būk savo motinai geras berniukas, ir tau nereikės išvykti į kitą vietą — toli toli.

Garpas pajuto besitvenkiant tamsą ir tą jausmą, kurį jis patyrė gulėdamas latake keturiais aukštais virš saugaus pasaulio. Jis ėmė žliumbti, bet Bodžeris suėmė jo smakrą buku dekanišku nykščiu ir smiliumi ir pakraipė berniuko galvą.

— Niekuomet neapvilk savo motinos, berniuk, — pasakė Bodžeris. — Jeigu apvilsi, visą gyvenimą jausiesi kaip dabar.

„Vargšas Bodžeris norėjo gero, — rašė Garpas. — O aš blogai jaučiausi didesniąją savo gyvenimo dalį ir apvyliau motiną. Tik Bodžerio samprata apie tai, kas iš tikrųjų dedasi pasaulyje, buvo tokia pat įtartina, kaip ir kiekvieno kito".

Garpas turėjo omenyje Bodžerio iliuziją, kurios jis laikėsi visą vėlesnį savo gyvenimą: tai, ką jis pagavo, krentantį nuo stogo, buvo mažylis Garpas, o ne balandis. Bet senstančiam Bodžeriui balandžio pagavimas darėsi toks pat svarbus, tarsi jis būtų pagavęs Garpą.

Dekanas Bodžeris tikrovę dažnai suvokdavo iškreiptai. Išėjęs iš ligoninės ir pamatęs, kad kažkas nusinešė jo automobilio prožektorių, jis perėjo plūsdamasis per visus ligoninės kambarius — net per užkrečiamų ligonių.

— Toji šviesa vieną dieną apšvies vagį! — rėkė Bodžeris, tačiau niekas neprisipažino. Dženė neabejojo, kad tai padarė Mekleris, tik ji negalėjo įrodyti. Dekanas Bodžeris išvažiavo namo be savo šviesos. Po poros dienų, susirgęs gripu, jis atvyko į ligoninę. Dženė buvo jam ypač prielanki ir paslaugi.

Taip atsitiko, kad tik po keturių dienų dekanas Bodžeris turėjo progą atidaryti savo automobilio podėlį, kuriame jis paprastai laikydavo pirštines. Sirguliuojantis dekanas važinėjo po tamsią stovyklą automobiliu, su jau nauju, prie jo pritaisytu prožektoriumi, kai jį sulaikė ką tik pasamdytas stovyklos apsaugos policininkas.

— Dėl Dievo meilės, aš esu dekanas, — aiškino Bodžeris sustipusiam jaunuoliui.

— Nesu tikras, sere, — atsakė policininkas. — Man pasakyta, kad pėsčiųjų takais neleisčiau niekam važinėti.

— Jums turėjo pasakyti ir tai, kad neprasidėtumėt su dekanu Bodžeriu, — sugriaudėjo Bodžeris.

— Jie man tai sakė, tik aš nežinau, ar jūs išties esate dekanas Bodžeris.

— Aha, — atsiliepė Bodžeris. Jis liko patenkintas, kad jaunuo-

lis rimtai eina savo pareigas. — Aš, žinoma, galiu įrodyti, kas esu. — Ir tik dabar jis atsiminė, kad jo vairuotojo liudijimo galiojimo laikas yra pasibaigęs, todėl sumojo parodyti policininkui automobilio registracijos pažymėjimą. Bet kai Bodžeris atidarė pirštinėms skirtą podėlį, ten rado nugaišusį balandį.

Mekleris vėl iškrėtė pokštą, ir vėl nebuvo įrodymų. Balandžiu dar nerėpliojo kirmėlės, tačiau dekano Bodžerio pirštinių podėlyje buvo pilna utėlių. Dekanas taip greitai surado automobilio registracijos pažymėjimą, kaip tik buvo įmanoma, o jaunasis policininkas tuo tarpu neįstengė atplėšti akių nuo balandžio.

— Mane perspėjo, kad jie įlenda bet kur, — tarė policininkas.

— Berniukai visur įlenda, — suniūniavo Bodžeris.

— Balandžiai nekalti, o berniukų negalima iš akių paleisti.

Tad štai kodėl Dženė — kaip Garpui atrodė — ilgą laiką akylai jį ganė. Ji iš ties niekuomet nenuleido nuo jo akių, bet ir pasitikėjo. Dabar Garpas privalėjo jai įrodyti, kad juo vėl galima pasitikėti.

Tokioje nedidelėje, kaip Styringo, bendruomenėje naujienos plito lengviau negu kerpligė. Istorija, kaip mažylis Garpas užsiropštė ant ligoninės priestato stogo ir kaip jo motina nežinojo, kur jis yra dingęs, sukėlė nepasitikėjimą ir Garpu, kuris darąs blogą įtaką kitiems vaikams, ir Džene, kuri neprižiūrinti kaip reikiant savo sūnaus.

Garpas, aišku, kol kas nejautė diskriminacijos, bet Dženė, kuri iš karto ją pastebėdavo ir net nujausdavo, dar kartą įsitikino, kad žmonės dažnai daro neteisingas prielaidas. Jeigu jos penkiametis kartą užsiropštė ant stogo, vadinasi, ji jo reikiamai neprižiūrinti. O tai dar reiškė, kad Garpas esąs keistas vaikas. Kai vaikas neturi tėvo, visada būna pavojingas, — kai kas sakė Styringe.

„Keista, — rašė Garpas, — kad šeima, kuriai teko mane įtikinti, jog esu ypatingas, niekuomt nebuvo artima mano motinos širdžiai. Motina buvo praktiška, ji tikėjo įrodymais ir rezultatais. Ji, pavyzdžiui, tikėjo Bodžeriu, nes dekano veikla buvo aiški. Ji taip pat tikėjo konkrečiomis profesijomis: istorijos mokytojų, imtynių trenerių, na, ir, žinoma, medicinos seserų. Bet šeimos, kuri įtikino mane, kad esu ypatingas, mano motina niekuomet negerbė. Jos manymu, Persių šeima nieko neveikė".

Ne viena Dženė Fylds taip manė. Stiuartas Persis, nors ir turėjo mokslinį laipsnį, jokio apčiuopiamo darbo nedirbo. Jis buvo vadinamas Styringo mokyklos sekretoriumi, tik niekas nebuvo matęs jo spausdinant mašinėle. Pagaliau jis turėjo sekretorę, bet vėlgi niekas nežinojo, ką ji galėtų spausdinti. Stiuartas Persis, regis, turėjo kažkokį ryšį su Styringo auklėtinių asociacija, t. y. su Styringo absolventų organizacija, kurios nariai buvo turtingi, įtakingi ir sentimentalūs, todėl mokyklos administracijos buvo didžiai gerbiami. Tačiau auklėtinių reikalų pirmininkas pareiškė, kad Stiuartas Persis yra nepopuliarus tarp jaunųjų auklėtinių, taigi sunkiai panaudojamas. Mokyklos auklėtiniai prisiminė jį tokį dar iš to meto, kai jie patys mokėsi.

Taigi Stiuarto Persio mokiniai nemėgo, nes jie įtarė jį nieko neveikiant.

Tai buvo stambus, raudonveidis vyriškis, didele krūtinės ląsta, kuri bet kada galėjo virsti pilvu — tokia narsiai atstatyta krūtine, galinčia staiga įkristi arba praskėsti švarko skvernus, iš po kurių staiga sužėrėdavo tradicinių mokyklos spalvų kaklaryšis. „Kraujas ir žydrynė" — taip visuomet tas spalvas vadino Garpas.

Stiuartas Persis, savo žmonos vadinamas Styvu, o Styringo mokyklos berniukų vadinamas Pilvu, buvo plokščio pakaušio ir sidabrinių plaukų. Berniukams Stiuarto plokščias pakaušis priminė lėktuvnešį, mat per Antrąjį pasaulinį karą jis tarnavo laivyne. Jis penkiolika metų dėstė mokykloje istoriją. Būtent tiek laiko prireikė Istorijos departamentui pakankamai sukaupti drąsos ir nepagarbos, jog ryžtųsi jam uždrausti dėstymą. Penkiolika metų visiems buvo dėl to nejauku. Tik patikimiausi Styringo naujokai leisdavosi suviliojami. Jis dėstė „Manąją Ramiojo vandenyno dalį", kur kalba ėjo tik apie tas Antrojo pasaulinio karo jūrų kautynes, kuriose Stiuartas Persis buvo pats dalyvavęs. Tokių kautynių buvo dvejos. Dėstomo dalyko teksto jis neturėjo: buvo vien Stiuarto paskaitos ir jo skaidrių rinkinys. Tos skaidrės buvo padarytos iš senų, nespalvotų fotografijų. Mažiausiai vieną savaitę klasė žiūrėjo skaidres ir klausėsi pasakojimų apie Stiuarto atostogas Havajų pakrantėje, kur jis susipažino su Midže ir ją vedė.

— Turiu pasakyti, berniukai, kad ji buvo ne čiabuvė, — patikliai pasakojo jis (nors iš pilkų skaidrių buvo sunku spręsti, kas ji). — Ji buvo ten atvykusi, bet kilusi iš kitur, — pasakojo Stiuar-

tas. Ir vėl rodydavo skaidres, kur Midžė buvo blondinė pelenų spalvos plaukais.

Blondinai buvo ir visi Persių vaikai. Kažkas pasakė, kad ateis diena, kai jie visi turės sidabro spalvos plaukus, kaip Styvas, kurį Styringo mokiniai praminė Riebiuoju Troškiniu, mat mokyklos valgykloje buvo ruošiamas toks patiekalas.

Berniukai, pasirinkę Stiuarto Persio kursą „Manoji Ramiojo vandenyno dalis", nesvarbu, ar jie vadino jį Pilvu, ar Riebiuoju Troškiniu, privalėjo žinoti, kad Midžė nebuvo Havajų čiabuvė, nors kai kuriems tekdavo tą aiškiai pasakyti. Bet ir įžūliausieji žinojo — o kiekvienas Styringo bendruomenės narys tą žinojo beveik nuo gimimo ir nuo to laiko privalėjo patyliukais šaipytis — kad Stiuartas Persis yra vedęs Midžę Styring. Tai buvo nepripažintoji Styringo mokyklos princesė, ir jos kelyje dar nebuvo pasitaikęs joks direktorius. Stiuartas Persis kartu su ja gavo tiek pinigų, kad galėjo nieko neveikti, — pakako, kad jis buvo jos vyras.

„Midžė buvo tokia trenkta, — rašė savo autobiografijoje Dženė Fylds, — kad per Antrąjį pasaulinį karą nuvyko į Havajus atostogauti. Ji buvo tokia totališkai trenkta, kad įsimylėjo Stiuartą Persį ir ėmė iškart — dar nepasibaigus karui — gimdyti tuščius sidabro spalvos vaikus. O karui pasibaigus, pasiėmė jį ir gausią savo šeimą į Styringą. Ji liepė mokyklai duoti jos Stiuartui darbą".

„Kai aš buvau vaikas, — rašė Garpas, — jau bėgiojo trys ar keturi mažyliai Persiai ir dar — visuomet dar — kuris nors buvo pakeliui į šį pasaulį".

Apie Midžės nuolatinį nėštumą Dženė Fylds sudėjo nepadorų eilėraštuką:

Ką slepia Midžės Persi įsčios —
apskritą plaukuotą?
Bet ne Kūlverstuką,
o kamuolį, plaukų pasidabruotą.

„Mano motina buvo prasta rašytoja, — rašė Garpas, turėdamas omenyje Dženės autobiografiją. — Bet ji buvo dar prastesnė poetė". Penkiametis Garpas buvo per jaunas, kad suprastų tokį eilėraštį, bet kodėl Dženė pasidarė tokia priešiška Stiuartui ir Midžei?

Dženė žinojo, kad Riebusis Troškinys žiūri į ją iš aukšto. Dženė nieko nesakė, tik pasidarė truputį atsargesnė. Garpas žais-

davo su Persių vaikais, kuriems buvo uždrausta lankytis pas Garpą ligoninės priestate.

— Mūsų namas iš tikrųjų labiau tinkamas vaikams, — kartą Midžė paaiškino telefonu Dženei. Nusijuokusi pridūrė: — Nemanau, kad jie galėtų čia ką nors pasigauti.

Nebent truputį kvailumo, pagalvojo Dženė, bet tik tiek tepasakė:

— Man žinoma, kas serga ir kas ne užkrečiama liga. Ir nė vienas nežaidžia ant stogo.

Tiesą sakant, Dženė žinojo, kad Persių namas, tasai Styringų giminės namas, yra patogus vaikams. Jis buvo erdvus ir visas išklotas kilimais, pilnas žaislų, kuriais žaidė kelios kartos. Tai buvo turtingas namas. Jį prižiūrėjo tarnai, o vaikams ten buvo duodama laisvė. Dženė piktinosi tokia laisve, kokią sau galėjo leisti Persių šeima. Ji manė, kad nei Midžė, nei Stiuartas neturi tiek proto, kad rūpintųsi savo vaikais tiek, kiek privalo; be to, jie turėjo tiek daug vaikų. Galimas dalykas, svarstė Dženė, kad kai turi be galo daug vaikų, dėl kiekvieno taip nesijaudini.

Dženė ypač nerimaudavo dėl Garpo, kai jis žaisdavo su Persių vaikais. Ji pati buvo užaugusi pasiturinčiuose namuose ir labai gerai žinojo, kad pasiturinčių namų vaikai nėra magiškai apsaugoti nuo pavojų — vien todėl, kad jie gimė saugiau ir jų genai užburti. Styringe, regis, daug kas tuo tikėjo, nes, žiūrint paviršutiniškai, dažnai tai atrodė teisybė. Tie vaikai iš aristokratiškų šeimų buvo kažkokie ypatingi: jų plaukai, atrodė, guli glotniai, ir odai nieko neatsitinka. Jie todėl atrodo be stresų, kad jiems nieko netrūksta, — mąstė Dženė. Ji nerimavo dėl Garpo, nes buvo specialiai stebėjusi Persių šeimą. Jų vaikai bėgiodavo laisvai, tarsi jų motina buvo tikra, kad jie užkerėti. Jie buvo beveik albinosai su beveik permatoma oda. Persių mažyliai išties atrodė sveikesni negu kiti vaikai. Ir nepaisant daugumos mokytojų šeimų nepalankumo Riebiajam Troškiniui, visiems atrodė, kad Persių vaikai, netgi Midžė, yra „aukštesnės klasės". Stiprūs genai daro savo, — samprotavo jie.

„Mano motina, — rašė Garpas, — kariavo su žmonėmis, kurie rimtai žiūrėjo į genus".

Kartą Dženė stebėjo savo mažutį, juodbruvą Garpą, skuodžiantį per ligoninės pievelę link mokytojų namų — elegantiškų, baltų su žaliomis langinėmis, tarp kurių Persių namas stovėjo kaip seniau-

sia miesto bažnyčia. Džene stebėjo būrį vaikų, bėgančių skersai saugių, ryškiai išvedžiotų pėsčiųjų takų — greičiausiai bėgo Garpas. Jį vijosi dramblotų Persiukų virtinė ir visi kiti vaikai, bėgę tuo būriu.

Tarp jų buvo Klarensas Dagardas, kurio tėvas dėstė prancūzų kalbą ir dvokė, lyg niekuomet nesipraustų; visą žiemą jis nepraverdavo lango. Ten buvo Tolbotas Mejeris Džonsas, kurio tėvas geriau mokėjo visos Amerikos istoriją negu Stiuartas Persis savąją Ramiojo vandenyno dalelytę. Buvo Emilija Hamilton, kuri turėjo aštuonis brolius ir dar spės baigti paskutinę mergaičių mokyklą, nes po metų Styringas nubalsuos mergaičių nebepriimti; jos motina nusižudys, nebūtinai dėl to balsavimo rezultatų, bet tuo pat metu, kai jie buvo paskelbti (pasak Stiuarto Persio, būtent toks būtų mergaičių priėmimo į Styringo mokyklą rezultatas: daugiau savižudybių). Buvo ir broliai Grouvai, Aira ir Budis, „miestiečiai"; jų tėvas dirbo mokyklos ūkio skyriuje, ir todėl — tai buvo subtilus atvejis — svarstyta, ar išvis įsileisti berniukus į Styringą.

Džene žiūrėjo į vaikus, lakstančius ryškiai žalios žolės kvadratais ir šviežio gudrono takais tarp namų, kurių plytos buvo tokios sudūlėjusios, kad priminė rausvą marmurą. Kartu su jais bėgo Persių šuo, jos manymu, iškvaišęs gyvulys. Tas šuo, milžiniškas niūfaundlendas, užaugo iš šunėko, kuris turkšdavosi po pamazgų kibirus ir vogė beisbolo kamuolius, kol virto nedora būtybe.

Kartą vaikams bežaidžiant, šuo sukandžiojo tinklinio kamuolį — na, ir kas čia blogo. Tačiau berniukui, kamuolio savininkui, bandant išplėšti jį iš šuns nasrų, šis jam sukandžiojo dilbį. Medicinos seseriai tas įkandimas nebuvo tik atsitiktinumas, įvykęs dėl to, kad „Bonkersas truputį susijaudino, nes juk jis taip mėgsta žaisti su vaikais". Taip paaiškino Midžė, kuri ir vardą buvo šuniui sugalvojusi, pavadindama jį Bonkersu. Ji pasakojo Dženei, kad šunį įsigijusi, kai gimė ketvirtasis vaikas. Žodis „bonkers" reiškiąs „mažytį kvaištelėjimą", — paaiškino ji, — o būtent tai, — sakė Midžė, — ji jautusi Styvui po pirmojo jų vaikų ketverto.

— Tąkart ir aš buvau kvaištelėjusi dėl jo, todėl pavadinau vargšą šunelį Bonkersu, kad įrodyčiau Styvui savo jausmus, — sakė Midžė.

„Midžė išties buvo „Bonkers", — rašė Džene. — O šuo buvo žudikas, kurį gynė vienas iš daugelio silpnų ir beprasmiškų išve-

džiojimų ir kuriais garsėja Amerikos aukštieji sluoksniai: atseit aristokratų vaikai ir jų mylimi gyvulėliai jokiu atveju nėra per laisvi ir negali būti kam nors kenksmingi. Būtent kiti žmonės neturi be saiko daugintis ir laikyti savo šunis palaidus, o turtingų žmonių šunys ir vaikai turi teisę lakstyti laisvi."

„Turtuolių šunys" — taip juos visuomet vadins Garpas — ir jų šunis, ir jų vaikus.

Jis pritarė motinai, kad Persių šuo Bonkersas, niūfaundlendas gelbėtojas, yra pavojingas. Niūfaundlendas yra tarsi riebaluoto kailio šuo, primenantis juodą senbernarą plėvėtomis kojomis. Paprastai jie būna tingūs ir draugiški. Tačiau Persių pievelėje Bonkersas sutrukdė žaisti futbolą, visu savo šimto septyniasdešimties svarų svoriu užgulė penkiametį Garpą ir nukando vaikui kairiosios ausies spenelį ir dar dalį likusios ausies. Galbūt Bonkersas būtų nusinešęs visą ausį, bet buvo itin išsiblaškęs. Vaikai išsilakstė į visas puses.

— Bonkis kažkam įkando, — pasakė viena iš jaunesniųjų Persiukių, tempdama Midžę nuo telefono. Persių šeimoje buvo įprasta kiekvieną šeimos narį vadinti mažybiniu vardu. Todėl vaikai Stiuartas (jaunesnysis), Randolfas, Viljamas, Kušman (mergaitė) ir Beinbridž (kita mergaitė) — namuose buvo vadinami Styvu Antruoju, Dopiu, Rėksniu Viliu, Kušė ir Pūku. Vargšė Beinbridž, kurios vardo neįmanoma taip lengvai perdaryti, buvo paskutinė išsiritusi iš vystyklų; todėl jos vardą pamėginta sutrumpinti taip, kad būtų ir vaizdinga, ir literatūriška. Ji ir buvo pavadinta Pūku.

Ant Midžės rankos pakibo Kušė, aiškindama motinai, kad „Bonkis įkando kažkam".

— Kam šį kartą? — pasiteiravo Riebusis Troškinys. Jis pasičiupo skvošo raketę, tarsi ketintų su ja tvarkyti reikalus, bet buvo visiškai nuogas, tad Midžė susisiautė savo chalato skvernus ir taip pasiruošė pirmoji iš suaugusiųjų bėgti laukan pasižiūrėti nuostolių.

Stiuartas Persis dažnai namuose būdavo neapsirengęs. Niekas nežino kodėl. Tikriausiai norėjo atsipalaiduoti, mat jis būdavo labai apsirengęs, kai iš neturėjimo ką veikti vaikštinėdavo po Styringo stovyklą, demonstruodamas apvilktąjį sidabrą, o gal taip buvo iš būtinumo, kadangi jis buvo visos tos kūrinijos autorius, jis turėjo būti namuose dažnai neapsirengęs.

— Bonkis įkando Garpui, — pasakė mažylė Kušė Persi. Nei

Stiuartas, nei Midžė nepastebėjo, kad Garpas yra čia pat, tarpduryje, o visa pusė jo galvos kraujuota ir apkramtyta.

— Ponia Persi? — sušnibždėjo Garpas, bet per tyliai, kad jį išgirstų.

— A, tai Garpas? — pasakė Riebusis Troškinys. Pasilenkdamas padėti raketę į spintelę, jis pirstelėjo. Midžė pažvelgė į jį. — Vadinasi, Bonkis įkando Garpui. — Stiuartas susimąstė. — Ką gi, bent jau šuo turi gerą skonį, ar ne?

— Oi, Styvai, — tarė Midžė ir prunkštelėjo. — Garpas dar tik mažas vaikas. — Jis stovėjo čia vos nealpdamas ir lašino kraują ant brangaus prieškambario kilimo, kuris driekėsi be klostės ar raukšlelės per keturis didžiulius pirmojo aukšto kambarius.

Kušė Persi, kurios jaunas gyvenimas nutrūks jai gimdant, besistengiant išsivaduoti nuo to, kas turėjo būti tik pirmasis jos kūdikis, pamatė, kad Garpas kraujuoja ant Styringų šeimininko paveldo — nuostabiojo patiesalo.

— Koks nevala! — sušuko ji ir išbėgo pro duris.

— Ak, teks paskambinti tavo motinai, — pasakė Midžė Garpui, kuris jautėsi apsvaigęs nuo to milžiniško šuns urzgimo ir lojimo, vis dar skambančio jam ausies likutyje.

Vėliau Garpas ne kartą klaidingai aiškinsis Kušės Persi protestą: „Koks nevala!" Jis manė, kad tas protestas buvo skirtas ne jo apgraužtai ir netvarkingai ausiai, o jos tėvo dideliam, pilkam nuogumui, kurio buvo pilnas visas prieškambaris. Būtent tai Garpui buvo nevala — sidabraplaukis didžiulis buvęs jūrininkas, artėjantis prie jo nuogas iš tvirtų spiralinių Persių laiptų angos. Stiuartas Persis priklaupė priešais ir atidžiai įsižiūrėjo į perbalusį berniuko veidą. Buvo visiškai nepanašu, kad Riebiojo Troškinio dėmesį būtų patraukusi sužalotoji ausis, o Garpui rūpėjo žinoti, ar jis privalo ką nors pasakyti tam didžiuliam nuogaliui apie savo sužeidimo vietą. Bet Stiuarto Persio nedomino, kuri Garpo vieta sužalota. Jis žiūrėjo į švytinčias rudas Garpo akis, tyrinėjo jų spalvą ir formą, ir, rodos, pagaliau nusprendė, nes niauriai linktelėjo galva ir pasakė savo kvailajai blondinei Midžei:

— Japonas.

Turės praeiti ne vieneri metai, kol Garpas tai perpras iki galo. Bet Styvas Persis pasakė Midžei:

— Aš pakankamai praleidau laiko Ramiajame vandenyne, kad

galėčiau atpažinti japoniškas akis, kai jas matau. Aš gi tau sakau, kad tai buvo japonas.

Tasai Stiuarto Persio „tai" nusakė tą kažką, ką jis buvo nusprendęs buvus Garpo tėvu. Tai buvo dažnas spekuliatyvinis styringiečių žaidimas — spėliojimas, kas toks buvo Garpo tėvas. Taigi Stiuartas Persis, remdamasis patirtimi toje savo Ramiojo vandenyno dalelėje, padarė išvadą, kad Garpo tėvas buvo japonas.

„Tuomet, — rašė Garpas, — aš pamaniau, kad „japonas" yra žodis, kuris reiškia, kad mano ausis yra prapuolusi".

— Nėra prasmės skambinti jo motinai, — pasakė Stiuartas Midžei. — Paprasčiausiai nuvesk jį į ligoninę. Juk ji galų gale yra medicinos sesuo. Žinos, ką daryti.

Dženė iš tikrųjų žinojo.

— Kodėl šuns neatvedėte? — paklausė ji Midžės, kai jau buvo atsargiai apiplovusi tai, kas buvo likę iš Garpo ausies.

— Bonkerso? — paklausė Midžė.

— Atveskite jį čia, — pasakė Dženė, — suleisiu jam vaistų.

— Vaistų? — paklausė Midžė. Ji nusijuokė. — Argi jūs manote, kad esama tokių vaistų, nuo kurių jis nebekandžios žmonių?

— Ne, — atsakė Dženė. — Aš tik manau, kad jūs sutaupysite pinigų — nebereikės jo vesti pas veterinarą. Manau, kad yra tokių vaistų, nuo kurių jis pastips. Apie tokius vaistus aš kalbu. Tuomet jis nebekandžios žmonių.

„Štai kaip, — rašė Garpas, — prasidėjo karas su Persiais. Manau, kad mano motinai tai buvo klasių karas — toks, vėliau ji sakė, kokie yra visi karai. O aš žinojau tik tiek, kad turiu saugotis Bonkerso. Ir visų kitų Persių".

Stiuartas Persis atsiuntė Dženei Fylds memorandumą, išspausdintą Styringo mokyklos sekretoriaus firminiame popieriuje: „Negaliu patikėti, kad jūs išties norite, jog mes užmigdytume Bonkersą", — rašė Stiuartas.

— Galime lažintis, kad aš tai padarysiu jūsų nutukusiam asilui, — pasakė jam telefonu Dženė. — Bent jau pririšiu jį visam laikui.

— Kokia prasmė turėti šunį, jeigu tas šuo negali laisvai lakstyti, — atsakė jai Stiuartas.

— Tuomet užmušiu jį, — pažadėjo Dženė.

— Bonkersas yra gavęs visas būtinas injekcijas, vis dėlto dėkoju jums, — pasakė Stiuartas. — Jis yra klusnus šuo, iš tikrųjų. Nebent būtų provokuojamas.

„Visiškai aišku, — rašė Garpas, — kad, Riebiojo Troškinio nuomone, Bonkersą išprovokavo mano japoniškumas".

— Ką tai reiškia — „geras skonis"? — paklausė Garpas Dženės. Tuo metu gydytojas Pelas kaip tik siuvo jam ligoninėje ausį. Dženė priminė gydytojui, kad Garpui neseniai buvo suleisti vaistai nuo stabligės.

— Geras skonis? — paklausė Dženė. Prastai atrodanti amputuota ausis privers Garpą visą laiką nešioti ilgus plaukus ir dėl tokio stiliaus nuolat klausytis priekaištų.

— Riebusis Troškinys pasakė, kad Bonkersas turi „gerą skonį", — aiškino Garpas.

— Kad įkando tau? — paklausė Dženė.

— Aš taip spėju, — atsakė Garpas. — O ką tai reiškia?

Dženė puikiai žinojo, ką tai reiškia. Tačiau ji pasakė:

— Tai reiškia, kad Bonkersas, matyt, suprato, jog tu esi pats skaniausias vaikutis iš viso būrio vaikų.

— Ar aš? — paklausė Garpas.

— Žinoma, — atsakė Dženė.

— O iš ko Bonkersas suprato? — paklausė Garpas.

— Aš nežinau, — atsakė Dženė.

— O ką reiškia „japonas"? — vėl paklausė Garpas.

— Ar Riebusis Troškinys taip pavadino tave? — paklausė Dženė.

— Ne, — atsakė Garpas. — Manau, kad jis taip pasakė apie mano ausį.

— Ak, taip, apie ausį, — tarė Dženė. — Tai reiškia, kad tu turi ypatingas ausis.

Ji svarstė, ar dabar jam pasakyti, ką jaučia Persiams, ar tuomet, kai jis bus užtektinai panašus į ją pačią, kad pasinaudotų pykčio jausmu kiek vėliau — svarbesniu momentu. Galbūt aš turėčiau išsaugoti jam tą kąsnelį, galvojo ji, iki to laiko, kai jis jau galės juo pasinaudoti. Dženė Fylds visuomet vaizdavosi, kad daugiausiai ir sunkiausiai jai teks kovoti ateityje.

„Mano motinai, matyt, buvo reikalingas priešas, — rašė Garpas. — Realus arba įsivaizduojamas priešas padėjo mano motinai susigaudyti, kokį kelią jai pasirinkti ir kur link mane pakreipti. Motinystė jai nebuvo natūralus dalykas; manau, kad iš tikrųjų

mano motina abejojo, ar kas nors vyksta natūraliai. Abejojanti ir atsargi ji išliko iki pat galo".

Tais ankstyvaisiais Garpo metais Dženės priešu tapo pasaulis pagal Riebųjį Troškinį. Tasai etapas galėtų būti pavadintas „Garpo ruošimu Styringui".

Ji rūpinosi, kad Garpo plaukai būtų ilgi ir dengtų trūkstamą ausies dalį. Ją nustebino Garpo dailumas, kadangi jos santykiams su technikos seržantu Garpo dailumas visai nebuvo svarbus. Jeigu seržantas būtų buvęs dailus, Dženė Fylds tikrai būtų to nepastebėjusi. O jaunasis Garpas buvo dailus, tą ji galėjo matyti, nors jis liko mažas — tarsi gimė pritaikytas šaudymo bokštelio įrenginiams.

Būrys vaikų, kurie laigė Styringo pėsčiųjų takais, po kvadratines pieveles ir žaidimų aikšteles, augdami darėsi tokie negrabūs ir drovūs, kokių Dženė nesitikėjo. Klarensui Dagardui netrukus prireikė akinių, kuriuos jis dažnai sukuldavo; kasmet Dženei teko daug kartų jį gydyti nuo ausų uždegimo ir kartą — sulaužytą nosį. Tolbotas Mejeris Džonsas pasidarė šveplys; iš stuomens jis buvo panašus į butelį, bet būdo malonaus; negaluodavo lengvu sinusitu. Emilija Hamilton užaugo labai aukšta, jos keliai ir alkūnės nuolat buvo nubrozdinti ir kruvini nuo užkliuvimų ir griuvimų, o tai, kaip ėmė ryškėti mažytės jos krūtys, vertė Dženę krūpčioti — kiekvieną kartą, kai tik pasijusdavo norinti dukters.

Airo ir Budžio Grouvų, „miestiečių", kulkšnys, riešai ir kaklai buvo aptukę, o pirštai tepaluoti ir suraižyti, kadangi nuolat sukiojosi po tėvo ūkio skyrių. Užaugo ir Persių vaikai, blondinai ir gryni kaip metalai; jų akių spalva buvo kaip pilko ledo ant sūrokos Styringo upės, kuri tekėjo per druskingas pelkes į netoliese esančią jūrą.

Stiuartas Jaunesnysis, vadinamas Styvu Antruoju, baigė Styringą anksčiau, negu Garpas sulaukė to amžiaus, kad galėtų pradėti lankyti mokyklą. Dženė gydė Styvą Antrąjį porą kartų, kai jis buvo pasitempęs kulkšnies sausgysles, ir vieną kartą nuo gonorėjos. Vėliau jis dar turėjo Harvardo biznio mokyklos stafilokokų infekciją.

Randolfas Persis buvo vadinamas Doupiu iki pat savo mirties dienos (mirė nuo infarkto, būdamas tik trisdešimt penkerių; jis buvo toks pat vaikų darytojas, kaip jo rubuilis tėvas — turėjo penkis vaikus). Doupis taip ir neįstengė baigti Styringo mokyklos, bet jam pavyko persikelti į kažkokią kitą ir po kurio laiko ją baigti.

Kartą Midžė suriko sekmadienį valgomajame: „Mūsų Doupis mirė!" Ta jo pravardė tokiame kontekste nuskambėjo taip pasibaisėtinai, kad po mirties šeima galiausiai ėmė vadinti jį Randolfu.

Viljamas Persis, arba Rėksnys Vilis, reikia jo labui pasakyti, varžėsi savo kvailos pravardės ir, nors buvo trejais metais vyresnis už Garpą, labai padoriu būdu su juo susidraugavo. Tuomet jis buvo jau vyresniųjų klasių moksleivis, o Garpas — dar tik pradedantysis. Dženė visuomet mėgo Viljamą, kurį ji ir vadindavo Viljamu. Ji daug kartų gydė jį nuo bronchito, o žinia apie jo mirtį (kare, tuoj po Jeilio universiteto) ją taip sujaudino, kad ji net parašė Midžei ir Riebiajam Troškiniui ilgą užuojautos laišką.

O kai dėl Persių mergaičių, tai Kušė irgi atsiims savo (net ir Garpas prie to truputį prisidės; juodu buvo beveik vieno amžiaus). Ir pagaliau vargšė Beinbridž, jauniausioji iš Persių, kurios prakeiksmu buvo jos pravardė Pūkas; jos susitikimas su Garpu bus pataupotas iki Garpas pasieks savo šlovę.

Dženė matė, kaip visi tie vaikai ir Garpas augo. Jai laukiant, kol Garpas jau galės pradėti lankyti Styringą, juodoji bestija Bonkersas visiškai nukaršo, pasidarė nerangus, bet, kaip Dženė pastebėjo, ne bedantis. Todėl Garpas visuomet jo privengė, net ir po to, kai Bonkersas liovėsi lakstęs su vaikais ir tūnodavo išsidrėbęs prie Persių namo baltų frontoninių kolonų — susivėlęs, susiraitęs ir bjaurus kaip spygliuočių krūmas tamsoje; Garpas niekuomet nenuleido nuo jo akių. Koks nors mažylis ar koks naujas kaimynas prieis per daug arti ir bus krimsteltas. Dženė stebėjo siuvimus ir išką̨stus kūno gabalus, už ką buvo atsakingas tas didžiulis šuo, tačiau Riebusis Troškinys atlaikė visą Dženės kritiką, ir Bonkersas tebebuvo gyvas.

„Manau, kad mano motina pamėgo tą gyvulio buvimą, — rašė Garpas, — nors ji niekuomet nebūtų dėl to prisipažinusi. Bonkersas buvo gyvas Priešo — Persių — įsikūnijimas: tuose raumenyse, kailyje ir iš nasrų dvelkiančiame dvoke. Mano motinai turėjo būti malonu matyti, kaip senstantis šuo nyksta, o aš augu".

Tuo metu, kai Garpas jau galėjo lankyti mokyklą, juodajam Bonkersui buvo keturiolika metų. Tuo metu, kai Garpas įstojo į Styringo mokyklą, Dženė Fylds jau pati turėjo šiek tiek matinio sidabro plaukų. Tuo metu, kai Garpas pradėjo mokytis Styringe, Dženė jau buvo baigusi visus kursus, kuriuos vertėjo išeiti, ir turė-

jo surikiavusi juos pagal universalių vertybių ir pramogų eilę. Tuo metu, kai Garpas tapo Styringo stipendininku, Dženė Fylds buvo apdovanota tradicine dėstytojų ir kito personalo dovana už nuolatinį penkiolikos metų darbą — garsiuoju Styringo pietų servizu. Niūrūs plytiniai mokyklos pastatai, taip pat ligoninės priestatas buvo išdegti dideliuose vidiniuose lėkščių paviršiuose, pagyvintuose Styringo mokyklos spalvomis. Mielomis senomis kraujo ir žydrynės spalvomis.

3

Kuo jis norėjo būti užaugęs

1781 metais Evereto Styringo našlė ir vaikai įkūrė Styringo akademiją, kaip iš pradžių buvo vadinama toji mokykla, nes Everetas Styringas paskutinį kartą gyvenime, dalindamas kalėdinę žąsį, buvo pareiškęs šeimai galįs tik viena prikišti savo miestui — tai, kad šis neparūpino jo berniukams akademijos, kuri būtų pajėgi juos paruošti aukštiesiems mokslams. Apie savo mergaites jis neužsiminė. Jis buvo laivų statytojas gyvenvietėje, kurios gyvybinis ryšys su jūra buvo pasmerktoji upė. Everetas žinojo, kad upė pasmerkta. Jis buvo sumanus vyras, ne visuomet linkęs pramogauti, bet po tų kalėdinių pietų sutiko pasimėtyti sniego gniūžtėmis su abiem savo berniukais ir mergaitėmis. Dar nesutemus jis pasimirė, ištiktas apopleksijos. Everetui Styringui buvo septyniasdešimt dveji. Net jo sūnūs ir dukros buvo per seni svaidytis sniego gniūžtėmis. Vis dėlto jis turėjo teisę vadinti Styringą savo miestu.

Miestas buvo pavadintas jo vardu tuomet, kai po Nepriklausomybės karo nepriklausomais tapusiuose miestuose entuziazmas liejosi per kraštus. Everetas Styringas pasistengė, kad palei upės krantą strateginiuose taškuose būtų pastatytos patrankos, turinčios atmušti anglų ataką, kuri niekuomet nebuvo surengta, nes priešas neatplaukė, kaip tikėtasi, aukštyn upe iš Greit Bajo, nuo jūros. Upė, iki tol vadinta Didžiąja, po karo buvo pavadinta Styringo upe. O miestas, neturėjęs tikro vardo ir vadintas tiesiog Lankomis, kadangi buvo išsidėstęs tarp sūraus ir gėlo vandens pelkių, tik už kelių mylių nuo Greit Bajo, einant gilyn į žemyną, irgi buvo pavadintas Styringu.

Daugelis Styringo miesto šeimų buvo priklausomos nuo laivų statybos arba kitų verslų, susijusių su jūra, o pats miestas, anksčiau vadintas Lankomis, buvo tik Greit Bajo uosto priedėlis. Bet tuo metu, kai Everetas Styringas pasisakė savo šeimai norįs atidaryti berniukų akademiją, jis dar pridūrė, kad Styringas jau neilgai bus uostu. Upę, pažymėjo jis, dusina dumblas.

Buvo žinoma, kad per visą savo gyvenimą Everetas Styringas pajuokavo tik vieną kartą ir tik savo šeimai girdint. O tas juokas buvo toks: vienintelė upė, pavadinta jo vardu, visiškai uždumblėja — ir kaskart vis labiau. Nuo Styringo iki jūros plytėjo vien pelkės ir lankos, todėl jeigu žmonės nenuspręs išlaikyti Styringo kaip uosto ir negilins upės vagos, Everetas žinojo, galiausiai net irkline valtimi sunku bus nusigauti iš Styringo į Greit Bajį. (Nebent būtų didelis potvynis.) Bet Everetas žinojo ir tai, kad potvynis užplūs vieną dieną upės vagą nuo jo gimtojo miesto iki pat Atlanto.

Kitą šimtmetį Styringų šeimai pakako išminties susieti savo gerovę su tekstilės fabrikais, kuriuos pastatė užtvenkdama upės gėlo vandens intaką. Iki Pilietinio karo Styringo mieste ant Styringo upės kranto buvo vienintelė pramonė — Styringo fabrikai. Kai metas pribrendo, šeima persimetė nuo laivų į tekstilę.

Kita Styringo laivų statytojų šeima nebuvo tokia laiminga: paskutinis jos laivas nuplaukė tik pusę kelio nuo miesto iki vandenyno. Kažkada garsioje upės dalyje, kuri vadinta Žarna, paskutinis Styringe pastatytas laivas įklimpo į dumblą visam laikui, ir vėliau daugel metų buvo galima jį matyti nuo kelio — iki pusės kyšantį iš vandens per potvynius ir visiškai sausą per atoslūgius. Ant jo žaisdavo vaikai, kol kartą jis pasviro ant šono ir sutraiškė kažkieno šunį. Kiaulių fermą laikęs ūkininkas, pavarde Gilmoras, išgelbėjo laivo stiebus, pritaikydamas juos savo tvartui paremti. Kai Garpas pradėjo lankyti Styringo mokyklą, jos komanda galėdavo irkluoti savo lenktynines valtis upėje tik per potvynius. Atoslūgių metu upė nuo Styringo iki vandenyno tėra šlapias dumblynas.

Taigi berniukų mokykla buvo atidaryta 1781 metais Evereto Styringo vandens instinkto dėka. Maždaug po šimtmečio ji suklestėjo.

„Per visus tuos metus, — rašė Garpas, — sumaniojo Styringo genai turėjo būti gerokai praskiesti; tos giminės vandens instinktas iš gero virto labai prastu". Garpas jautė malonumą šitaip atsiliepti apie Midžę Styring Persi. „Toji iš Styringų, — sakydavo jis, — kurios vandens instinktas ištekėjo". Garpas manė, jog tai yra nuostabi ironija, „kad Styringų genuose buvęs vandens instinktas išnyko iš chromosomų, kai jos pateko pas Midžę. Jos vandens jausmas buvo toks klaidingas, — rašė Garpas, — kad jis atvedė ją pirmiau-

sia į Havajus, o paskui į Jungtinių Amerikos Valstijų laivyną, — Riebiojo Troškinio pavidalu".

Midžė Styring Persi nebeturėjo tos kraujo linijos. Po jos tik pati Styringo mokykla bus paskutiniuoju Styringu, ir, galimas dalykas, kad senasis Everetas buvo ir tai numatęs: daugelio šeimų palikuonys buvo arba ne tokie gausūs, arba prastesni. Garpo laikais bent jau Styringo mokykla tebebuvo nenuolaidi ir dar aiškiai siekė savo tikslo: „rengti jaunuolius aukštiesiems mokslams". O kalbant apie Garpą, tai jis turėjo motiną, kuri irgi žiūrėjo į mokyklą taip rimtai, kad net vienintelį kartą gyvenime pajuokavęs Everetas Styringas būtų buvęs patenkintas.

Garpas žinojo, ką iš dėstomų dalykų ir kuriuos dėstytojus jam pasirinkti. Kaip tik nuo to dažnai mokykloje priklauso geras ar blogas mokymasis. Jis nebuvo ypatingai gabus mokinys, tačiau turėjo vadovą: daugelis tų dalykų tebebuvo švieži Dženės atmintyje, o ji buvo gera instruktorė. Garpas, ko gero, neturėjo daugiau įgimto intelekto negu jo motina, bet, kaip ir Dženė, jis buvo labai disciplinuotas; medicinos seseriai tvarkingumas yra įgimtas, o Garpas tikėjo savo motina.

Dženė buvo menka patarėja tik vienoje srityje. Ji niekuomet neskyrė jokio dėmesio Styringo sportams, todėl visai negalėjo patarti Garpui, kokius žaidimus galėtų patikti jam žaisti. Ji galėjo pasakyti, kad pono Merilo dėstomas Rytų Azijos civilizacijos kursas jam labiau patiktų už pono Langelo dėstomą Tiudorų Anglijos kursą. Tačiau Dženė nežinojo, pavyzdžiui, kurį futbolą maloniau ar sunkiau žaisti — amerikietiškąjį ar europietiškąjį. Jai buvo akivaizdu tik tai, kad jos sūnus yra mažas, stiprus, vikrus, greitas ir atsiskyrėlis. Ji manė, kad jis pats žino, kokius žaidimus mėgsta žaisti. O jis nežinojo.

Komanda — kvailystė, — mąstė jis. Visi kaip vienas valtyje irkluoja lyg vergai galeroje, nardindami irklus į užterštą vandenį. O Styringo upė tikrai buvo užteršta — joje plūduriavo fabrikų atmatos ir žmonių išmatos, todėl visuomet, atslūgus druskingam vandeniui, dumblyno paviršiuje likdavo gleivių — sustingusių kiaulės taukų pavidalo bjaurasties. Evereto Styringo upė buvo pilna ne vien dumblo, net jeigu ji būtų švari kaip krištolas, Garpas ir tuomet nebūtų irkluotoju. Nei tenisininku. Viename ankstyvųjų

savo rašinių, tik pradėjęs mokytis Styringe, Garpas rašė: „Manęs nedomina kamuoliai. Kamuolys būna tarp sportininko ir jo užduoties. Lygiai taip yra su ledo rituliu ir badmintonu; pačiūžos, slidės irgi įsiterpia tarp kūno ir žemės. O kai kūnas dar labiau atitolinamas nuo kovos papildomais įnagiais, tokiais kaip raketė, lazda ar ritmuša, dingsta visas judesio, jėgos ir susitelkimo grynumas". Būdamas dar tik penkiolikos metų, Garpas instinktyviai jautė kažkokią asmeninę savo estetiką.

Kadangi buvo per mažas amerikietiškajam futbolui, o europietiškajam būtinai reikalingas kamuolys, jis bėgiojo ilgas distancijas, arba, kaip tuomet buvo sakoma, krosą, bet dažnai pataikydavo į balas ir visą rudenį negaluodavo dėl nuolatinio persišaldymo.

Kai prasidėjo žiemos sporto sezonas, Dženė nervinosi, matydama, kaip smarkiai sūnus nerimauja; ji priekaištavo jam, kam jis teikia tiek daug reikšmės menkam sporto klausimui — ir kaipgi jis nežinąs, kuris iš sportų jam labiausiai patinka? Bet Garpas nejautė sporto kaip pramogos. Jis nieko nejautė kaip pramogos. Atrodė, kad jis nuo pat pradžių buvo įsitikinęs, jog viskas pasiekiama pastangomis. („Rašytojas neskaito malonumo dėlei", — vėliau parašys Garpas, turėdamas galvoje save.) Matyt, jau tuomet, kai jaunasis Garpas nežinojo, kad taps rašytoju, ir nežinojo, kuo nori būti, jis nieko nedarė „malonumo dėlei".

Garpas liko ligoninėje tą dieną, kai turėjo užsirašyti kuriam nors sportui. Dženė nutarė neleisti jam keltis iš lovos.

— Juk tu vis tiek nežinai, kur nori užsirašyti, — pasakė ji jam. Visa, ką Garpas galėjo padaryti, tai tik pakosėti.

— Na, tiesiog neįmanoma įsivaizduoti, — kalbėjo jam Dženė. — Penkiolika metų praleidai toje nusmurgusioje, netašytoje bendruomenėje ir dabar daraisi galus, mėgindamas nuspręsti, kurį žaidimą tau žaisti, kad užpildytum savo popietę.

— Mama, aš nerandu sau sporto, — sukranksėjo Garpas. — O aš turiu turėti sportą.

— Bet kodėl? — paklausė Dženė.

— Nežinau, — sudejavo jis. Ir ilgai kosėjo.

— Viešpatie, išklausyk jį, — suaimanavo Dženė. — Tada aš surasiu tau sportą, — pasakė ji. — Pereisiu per sporto sales ir kur nors tave užrašysiu.

— Ne! — maldavo Garpas.

Ir tada Dženė pasakė tai, kas Garpui visus tuos ketverius jo buvimo Styringe metus skambėjo kaip jos litanija:

— Ar kartais nemanai, kad aš žinau daugiau negu tu? — pasakė ji. Garpas parkrito aukštielninkas ant sudrėkusios nuo prakaito pagalvės.

— Tik ne apie tai, mama, — pasakė jis. — Tu išėjai visus tuos mokslus, bet niekuomet nežaidei jokioje komandoje.

Jeigu Dženė Fylds ir sutiko, kad tai vienas iš nedaugelio jos neapsižiūrėjimų, vis dėlto ji to nepripažino. Tai įvyko Styringui būdingą gruodžio dieną — žemę dengė šlapdriba iškritęs ir šarmotu ledu virtęs sniegas, kuriame buvo likęs purvas nuo aštuonių šimtų berniukų batelių. Dženė Fylds apsitūlojo ir nukėblino per žiemiškai niūrią stovyklą, kaip apsisprendusi ir pareiginga motina, kokia ji ir buvo. Ji atrodė tarsi medicinos sesuo, nusiminusi, kad jai gali nepavykti įžiebti bent kibirkštėlę vilties nykiame rusų fronte. Apimta tokios nuotaikos, Dženė Fylds priėjo Styringo sporto salę. Per penkiolika metų savo buvimo Styringe metų ji nė karto nebuvo čia užėjusi, — ji nežinojo, kaip tai svarbu. Styringo stovyklos gale, padalintame į aptvertas žaidimų aikšteles, ledo ritulio čiuožyklas, teniso kortus, primenančius milžiniško žmonių avilio skersinį pjūvį, Dženė išvydo virš purvino sniego iškilusią milžinišką sporto salę. Kaip susirėmimą, kuris netikėtai ją užklupo, todėl jos širdis prisipildė nežinios ir nerimo.

Sybruko sporto salė ir rūbinė, Sybruko stadionas, Sybruko ledo ritulio aikštelė — visa tai buvo šitaip pavadinta pagerbiant Mailsą Sybruką, puikų sportininką ir Pirmojo pasaulinio karo asą, kurio veidas ir masyvus torsas pasveikino Dženę iš nuotraukų triptiko, pagarbiai išstatyto erdviame sporto salės koridoriuje. Mailsas Sybrukas, 1909 metų absolventas, su odiniu amerikietiškojo futbolo šalmu ir apsauginiais antpečiais, tikriausiai jam nereikalingais. Po nuotrauka Nr.32 buvo beveik visiškai jo sudėvėti marškinėliai; išblukę ir kandžių dažnai kapojami, jie gulėjo sujaukti užrakintoje vitrinoje po pirmąja iš trijų Mailso Sybruko nuotraukų triptiko dalimi. Parašas skelbė: JO TIKRI MARŠKINĖLIAI.

Vidurinėje triptiko dalyje Mailsas Sybrukas buvo parodytas kaip ledo ritulio vartininkas. Tais senais laikais vartininkai turėdavo apsauginius antpečius, tačiau narsus veidas buvo nepridengtas ir visas randuotas, akys — skaisčios ir įžūlios. Mailso Sybruko

kūnas buvo užpildęs mažyčius vartus. Kaipgi buvo įmanoma įmušti įvartį Mailsui Sybrukui su tomis jo mikliomis kaip katės ir didelėmis kaip lokio odinėmis letenomis, su ta jo lazda kaip vėzdu ir tais išsipūtusiais krūtinės apdangalais, su pačiūžomis kaip milžiniškos skruzdėdos nagais? Po futbolo ir ledo ritulio nuotraukomis buvo surašyti kasmetinių turnyrų rezultatai. Kiekvienos Styringo sporto šakos sezonas būdavo baigiamas tradicinėmis varžybomis su Bato akademija, beveik tokia pat sena ir garsia kaip Styringas, visų Styringo berniukų nekenčiama varžove. Šlykštukai iš Bato akademijos pasirodydavo su savo spalvomis — aukso ir žalia. Styringas — 7, Batas — 6; Styringas — 3, Batas — 0. Mailsui niekas neįmušė įvarčio.

Kapitonas Mailsas Sybrukas, kaip jis buvo vadinamas trečiojoje triptiko nuotraukoje, spoksojo į Dženę Fylds, vilkėdamas uniformą, kuri jai buvo labai gerai pažįstama. Tai buvo lakūno uniforma — ji iš karto tą suvokė. Nors tarpukariu uniformos pasikeitė, bet ne taip labai, kad Dženė negalėtų atpažinti kailiuku aptrauktos lakūno striukės apykaklės, kuri buvo šauniai pastatyta, lakūno kepurės, kurios dirželis nerūpestingai atsegtas po smakru; ausinės pakeltos (Mailso Sybruko ausims niekuomet nebuvo šalta), o akiniai atsainiai nustumti aukštyn ant kaktos. Kaklą jis buvo apsisupęs visiškai baltu šaliku. Po šita nuotrauka nebuvo parašyta jokių rezultatų, bet jeigu kas nors Styringo sporto skyriuje būtų turėjęs humoro jausmą, Dženė būtų galėjusi perskaityti tokį užrašą: Jungtinės Amerikos Valstijos — 16, Vokietija — 1. Šešiolika būtų rodęs skaičių lėktuvų, kuriuos numušė Mailsas Sybrukas, kol vokiečiai neįmušė jam įvarčio.

Juostelės ir medaliai, pridulkėjusioje užrakintoje vitrinoje, gulėjo tarsi aukos ant Mailso Sybruko altoriaus. Čia buvo ir atskilęs medienos gabalas, kurį Dženė klaidingai palaikė numušto Mailso Sybruko lėktuvo dalimi (ji buvo pasirengusi bet kokiam nemalonumui), bet tas medgalys tebuvo vienintelė paskutiniosios jo ledo ritulio lazdos liekana. O kodėl ne jo kiaušių apsauginis apdangalas? — dingtelėjo Dženei. Arba jo plaukų sruoga, saugoma kaip mirusio vaiko atminimas? Plaukus visose nuotraukose slėpė šalmas, kariška kepuraitė arba didelė dryžuota skara. O gal Mailsas Sybrukas buvo nuplikęs, — kažkaip niekinamai pagalvojo Dženė.

Ją papiktino tos liekanos, išdėliotos pridulkėjusioje vitrinoje. Karys sportininkas, paprasčiausiai eilinį kartą keičiantis savo uni-

formą. Visą laiką jo kūnas buvo tik neva apsaugotas. Kaip Styringo medicinos sesuo, Dženė prisižiūrėjo per tuos penkiolika metų futbolininkų ir ledo ritulininkų traumų — nors jie visi buvo su šalmais, kaukėmis, juostomis, pamušalais ir šarvais. Ir seržanto Garpo, ir kitų vyrų apsauga kare, kaip Dženė įsitikino, buvo pati iliuziškiausia.

Dženė pasijuto nuvargusi; kaip praėjo vitrinas, jai pasirodė, kad vis labiau artinasi prie pavojingos mašinos variklio. Ji vengė erdvios, kaip kovos laukas, sporto salės, iš kur girdėjo aidint rungtyniaujančių šauksmus ir murmesį. Ji ieškojo tamsių koridorių, nes manė, kad ten turėtų būti kabinetai. Argi aš tam čia praleidau penkiolika metų, galvojo ji, kad prarasčiau savo vaiką dėl šito?

Ji atpažino kvapą. Dezinfekcijos priemonės. Metų metais vartojamos stropiam šveitimui. Nėra abejonių, kad sporto salė yra ta vieta, kur pasibaisėtini potencialūs gemalai lūkuriuoja galimybės veistis. Tas kvapas priminė jai ligoninę. Styringo ligoninę — pilstymą į butelius, pooperacinį orą. Tik čia, šitame milžiniškame name, pastatytame Mailso Sybruko atminimui, vyravo kitoks kvapas. Šis sporto salės ir rūbinių kompleksas buvo pastatytas 1919 metais, beveik metais anksčiau negu Dženė gimė; tai, ką ji užuodė, buvo berniukų perdimų ir prakaitavimų kvapas, išsunktas streso ir įtampos per tuos beveik keturiasdešimt metų. Tai, ką Dženė užuodė, buvo varžybos, nuožmios ir pilnos nusivylimų. Ji čia atrodė visiškai pašalinė, tai niekuomet nebuvo jos augimo dalis.

Koridoriuje, kuris atrodė atskirtas nuo centrinio įvairių sporto šakų ploto, Dženė sustojo ir įsiklausė. Kažkur netoliese buvo sunkumų kilnojimo kambarys: ji girdėjo geležies žvangesį ir pasibaisėtinus stenėjimus, pasibaigiančius išvaržomis — medicinos sesers matomu tų pastangų rezultatu. Dženei atrodė, kad iš tikrųjų dūsauja ir stena visas tas pastatas, tarsi kiekvieną Styringo moksleivį kamuotų vidurių užkietėjimas ir jie ieškotų šioje bjaurioje sporto salėje palengvėjimo.

Dženė Fylds jautėsi palūžusi, kaip jaučiasi žmogus, kuris labai skaudžiai išgyvena padarytą klaidą.

Tuo momentu prieš ją išdygo kraujuotas imtynininkas. Dženė nesuprato, kaip tas vos ant kojų bepastovintis, kraują varvinantis berniokas galėjo ją nustebinti, bet durys iš koridoriaus staiga atsidarė į mažą, nekaltai atrodantį kambarį ir priešais ją išniro susivė-

lusi imtynininko galva su apsauginėmis ausinėmis, kurios buvo taip persikreipusios, kad pasmakrės dirželis buvo užvažiavęs jam ant burnos ir ištempęs viršutinę lūpą į pašaipią žuvies šypseną. Mažytė dirželio įduba, turinti apglėbti smakrą, dabar buvo pilna kraujo, varvančio iš nosies.

Dženė, kaip medicinos sesuo, buvo pripratusi prie kraujo, tačiau susigūžė, tikėdamasi susidūrimo su tuo stambiu, šlapiu, žiauriai atrodančiu bernioku, bet jis kažkaip šastelėjo į šoną ir pranėrė šalia jos. Ir staiga jis išsivėmė su tokia trajektorija, ir taip stipriai, kad net stebėtis reikėjo, pataikydamas ant savo partnerio, bandžiusio iš visų jėgų jį prilaikyti.

— Atsiprašau, — sumurmėjo jis, nes dauguma Styringo berniukų buvo labai mandagūs.

Jo partneris buvo toks draugiškas, jog nutraukė jam nuo galvos tas apsaugines priemones, kad nelaimingasis vėmikas neuždustų ar nepasismaugtų jomis, ir, visiškai nekreipdamas dėmesio į tai, kad yra apvemtas, garsiai šūktelėjo pro atviras duris į imtynių salę:

— Karlislė nesulaikė!

Pro duris iš to kambario padvelkė į Dženę karštis, tarsi iš tropinio šiltadaržio, toks malonus viduržiemy, ir pasigirdo kažkokio vyro švarus tenoras:

— Karlisle! Nereikėjo ryti per pietus dvigubos porcijos tų valgyklinių pamazgų! Pakanka ir vienos, kad susivemtum. Jokios užuojautos tau, Karlisle!

Karlislė, kuriam nebuvo jokios užuojautos, nusvirduliavo koridoriumi, krauju nužymėdamas savo kelią iki pat durų, pro kurias dingo, visas apsidergęs. Jo partneris, kuris, Dženės manymu, irgi nerodė užuojautos, nutėškė koridoriuje Karlislės galvos apraangą drauge su visa kita jo bjaurastim ir nuėjo paskui jį į rūbinę. Dženė manė, kad jie eina kur nors persirengti.

Ji pažvelgė pro atviras duris į imtynių kambarį, giliai atsikvėpė ir įėjo vidun. Iš karto neteko pusiausvyros. Po kojomis pajuto it minkštą kūną, o siena, kai atsirėmė, įdubo. Ji buvo minkštai išklotoje patalpoje, kurios grindis ir sienas dengė šilti ir tamprūs čiužiniai, o oras čia buvo toks tvankus ir karštas, ir taip dvokė prakaitu, kad ji vos drįso kvėpuoti.

— Uždarykite duris! — pasigirdo vyriškas tenoras; mat imtynininkai mėgo, kaip Dženė vėliau patyrė, karštį ir savo pačių prakai-

tą, — ypač tuo metu, kai jie mesdavo svorį. Jie tarpsta, kai sienos ir grindys yra tokios karštos ir tamprios, kaip miegančios mergaitės sėdmenys.

Dženė uždarė duris. Čiužinys buvo net ant durų. Ji prigludo prie jo nugara, svajodama, kad kas nors atidarytų iš išorės duris ir gailestingai ją išleistų. Vyras tenoro balsu buvo treneris. Dženė per virpantį nuo karščio orą įžiūrėjo jį, vaikštinėjantį palei ilgą kambario sieną ir negalintį sustoti, kad nepaleistų iš akių besigalynėjančių imtynininkų.

— Trisdešimt sekundžių! — sušuko jis. Poros vėl puolė galynėtis, tarsi elektros srovės išjudintos. Po imtynių kambarį pasklidusios porų grupelės kiekviena buvo susipynusios į įnirtingą raizginį, o imtynininkų atkaklumas, Dženės akimis, atrodė žūtbūtinis, apdairus ir priverstinis.

— Penkiolika sekundžių! — riktelėjo treneris. — Spausk!

Susipynusi pora staiga parklupo visai prie pat Dženės — jų galūnės atsipalaidavo, rankų ir kaklų venos pulsavo. Vienas berniukų uždususiu balsu riktelėjo, iš burnos nutįso jam seilė, kai jo priešininkas išsprūdo iš glėbio, ir juodu, jau nebesusikibę, trenkėsi į sieną.

— Laikas! — sušuko treneris. Jis nevartojo švilpuko. Imtynininkai iš karto suglebo, be jokio skubėjimo atsipalaiduodami vienas nuo kito. Maždaug pusė tuzino jų nukėblino link durų, kur stovėjo Dženė, o jų mintyse buvo viena — vandens versmė ir tyras oras, nors Dženė galvojo: jie eina į koridorių, kad ten ramiai išsivemtų ar išsišnypštų kraujus, ar padarytų viena ir kita.

Dženė ir treneris vieni liko stovėti kambaryje. Ji pastebėjo, kad treneris yra tvarkingas ir smulkus, stangrus kaip spyruoklė; ji dar pastebėjo, kad jis trumparegis, nes dabar žiūrėjo į jos pusę prisimerkęs ir matė tik tiek, kad jos baltumas ir siluetas yra svetimi šiame kambaryje. Jis ėmė grabaliodamas ieškoti savo akinių, kuriuos paprastai pasidėdavo virš sienos čiužinių, aukščiau galvos lygio, kur jų negalėtų lengvai sugurinti sviedžiamas į sieną imtynininkas. Dženė matė, kad treneris yra maždaug jos amžiaus ir kad ji niekuomet nėra mačiusi jo nei Styringo stovykloje, nei kur nors netoli jos — nei akiniuoto, nei be akinių.

Treneris buvo naujokas Styringe. Jam, Erniui Holmui, kaip ir Dženei, Styringo bendruomenė pasirodė gerokai snobiška. Jis porą

kartų buvo Ajovos universiteto imtynių čempionu, bet šalies čempiono titulo jam nepavyko nė karto laimėti, todėl penkiolika metų dirbo įvairiose Ajovos mokyklose treneriu, tuo pat metu stengdamasis visiškai savarankiškai užauginti vienintelį savo vaiką, dukterį. Jam apkarto Vidurio Vakarai, kaip jis pats sau pasakė, ir jis atvyko į Rytus, kad galėtų laiduoti savo dukteriai aukštos klasės, kaip jis sakė, išsimokslinimą. Ji buvo šeimos smegenys, kaip jis mėgo pabrėžti, ir buvo paveldėjusi puikią savo motinos išvaizdą, apie ką jis niekuomet neužsimindavo.

Penkiolikametė Helena Holm visas savo trijų valandų popietes buvo prasėdėjusi imtynių kambariuose, pradedant Ajova ir baigiant Styringu, stebėdama, kaip įvairaus svorio berniukai lieja prakaitą ir mėto vienas kitą. Vėliau, jau po daugelio metų, Helena pasakys: tai, kad jai teko savo vaikystę praleisti kaip vienintelei mergaitei imtynininkų kambariuose, padarė ją skaitytoja.

— Aš turėjau būti žiūrovė, — pasakė Helena, — o pasidariau slapukaujančia stebėtoja.

Ji buvo tokia nepasotinama ir nepailstanti skaitytoja, kad Ernis Holmas tik dėl jos išvyko į Rytus. Būtent Helenos labui jis įsidarbino Styringe, nes čia dėstytojų ir kitų mokyklos darbuotojų vaikams nereikėjo mokėti už mokslą, o jei jie mokydavosi kitoje privačioje mokykloje, tai buvo skiriama atitinkama suma pinigų mokymo išlaidoms joje padengti. Pats Ernis Holmas buvo prastas skaitytojas, todėl kažkaip pražiopsojo tą faktą, kad Styringo mokykla priima mokytis vien berniukus.

Taigi vieną rudenį jis atsidūrė nedraugiškoje Styringo bendruomenėje, o jo protingoji duktė — dar sykį mažos, prastos valstybinės mokyklos sąrašuose. Styringo mieste esanti valstybinė mokykla buvo, ko gero, prastesnė už daugelį kitų valstybinių mokyklų kadangi gabiausi berniukai eidavo mokytis į Styringą, o gabiausios mergaitės išvykdavo į kitus miestus. Ernis Holmas neįsivaizdavo, kad jis galėtų kur nors išsiųsti savo dukterį ir su ja išsiskirti — juk kaip tik tam jis čia ir atvyko, kad būtų su ja kartu. Tuo metu, kai Ernis Holmas pratinosi prie naujų savo pareigų Styringe, Helena Holm klaidžiojo didelės mokyklos pakraščiais, ryte rydama jos knygynų ir bibliotekų lobius (ji, be abejo, buvo girdėjusi pasakojant apie kitą didelę tos bendruomenės skaitytoją — Dženę Fylds) ir toliau nuobodžiaudama, kaip nuobodžiavo Ajovo-

je su nuobodžiais savo bendramoksliais nuobodžioje valstybinėje mokykloje.

Ernis Holmas buvo labai jautrus nuobodžiaujantiems. Prieš šešiolika metų jis buvo vedęs medicinos seserį; kai gimė Helena, ji metė savo medicinos sesers darbą, kad būtų vien motina. Po šešių mėnesių ji panoro vėl būti medicinos seserim, tačiau anuo metu Ajovoje nebuvo jokių ambulatorijų, todėl Ernio Holmo jaunoji žmona, likusi vien tik su motina ir buvusia medicinos seserim, vis labiau nuo jo tolo. Vieną dieną ji išėjo ir negrįžo. Paliko jį eiti motinos pareigas ir nieko nepaaiškino.

Taigi Helena Holm užaugo imtynių kambariuose, kurie yra labai saugūs vaikams — juose visur minkšta ir visuomet šilta. Knygos gelbėjo Heleną nuo nuobodulio, nors Ernis Holmas nerimavo, galvodamas, kad jo dukters uolumas negali laikytis begalinėje tuštumoje. Jis buvo įsitikinęs, kad nuobodulį Helena yra gavusi genuose.

Štai taip jis atsirado Styringe. Štai taip Helena, kuri irgi nešiojo akinius, jai taip pat reikalingus kaip ir jos tėvui, buvo su savo tėvu tą dieną, kai Dženė Fylds įžengė į imtynių kambarį. Helenos ji nepastebėjo; mažai kas pastebėdavo Heleną, kai jai buvo penkiolika. Bet Helena iš karto pastebėjo Dženę; mat Helena nėjo kaip jos tėvas imtynių su berniukais, ji nedemonstravo permetimo ir laikymo būdų, todėl visą laiką buvo su akiniais.

Helena Holm nuolatos žvalgėsi į medicinos seseris, kadangi ji dairėsi savo motinos, kurios Ernis Holmas nė nebandė ieškoti. O kalbant apie kitas moteris, tai Ernis Holmas jau buvo apsipratęs su neigiamais jų atsakymais. Bet kai Helena buvo dar mažytė, Ernis sužavėjo ją rizikinga legenda, kurią, be abejonės, pats mėgo išgyventi vaizduotėje ir kuri visuomet domino Heleną.

— Vieną dieną, — pasakojama toje legendoje, — galbūt tu sutiksi gražią medicinos seserį, kuri atrodys taip, lyg ji nežinotų, kur esanti, ir galbūt ji pažvelgs į tave, lyg nežinotų, kas tu esi, bet galbūt ji atrodys taip, lyg norėtų tai sužinoti.

— Ir tai bus mano mama? — paprastai klausdavo Helena.

— Ir tai bus tavo mama! — paprastai atsakydavo Ernis.

Todėl, kai Styringo imtynių kambaryje Helena Holm pakėlė nuo knygos akis, ji pamanė, kad mato savo motiną. Dženė Fylds su savo balta uniforma visuomet atrodydavo ne vietoje. Ir čia, tamsiai

raudonų Styringo mokyklos čiužinių fone, ji atrodė įdegusi ir sveika, dailiai sudėta ir išvaizdi, netgi graži, todėl Helena Holm turėjo pagalvoti, kad jokia kita moteris negalėjo išdrįsti pasirodyti tame minkštai išklotame pragare, kur dirba jos tėvas. Helenos akiniai apsitraukė, ji užvertė knygą ir nerangiai atsistojo palei imtynių kambario sieną su tuo savo anonimišku pilku ir prakaituotu treningu, kuris slėpė jos, penkiolikametės, kerėplišką išvaizdą — dar nesuapvalėjusias šlaunis ir mažytes krūtis — ir laukė iš savo tėvo atpažinimo ženklo.

Bet Ernis Holmas vis dar ieškojo savo akinių. Jis neryškiai matė baltą siluetą — tarsi moters, galbūt medicinos sesers, — ir jo širdis apmirė nuo tos galimybės, kuria jis niekuomet iš tikrųjų netikėjo: kad sugrįžo jo žmona ir kad ji pasakys: „O, kaip aš pasiilgau tavęs ir mudviejų dukters!" O kokia kita medicinos sesuo galėjo ateiti į jo darbo vietą?

Helena matė tėvo susinervinimą ir palaikė jį tuo laukiamu ženklu. Ji nuėjo link Dženės per tamsiai raudonus čiužinius, ir Dženė pagalvojo: o, Viešpatie, juk tai mergaitė! Graži akiniuota mergaitė. Ką tokioje vietoje, kaip ši, veikia tokia graži mergaitė?

— Mama? — tarė Dženei ta mergaitė. — Tai aš, mama! Aš, Helena, — pasakė ji, pravirkdama; ji užmetė savo laibas rankas Dženei ant pečių ir prisispaudė drėgnu veidu Dženei prie krūtinės.

— O, Jėzau! — išsprūdo Dženei Fylds, kuri niekuomet nebuvo iš tų moterų, kurios mėgsta būti liečiamos. Vis dėlto ji buvo medicinos sesuo ir turėjo suprasti Helenos poreikį, todėl neatstūmė nuo savęs mergaitės, nors ir gerai žinojo, kad nėra Helenos motina. Dženė Fylds manė, kad jai pakanka būti vieną kartą motina. Ji raminančiai paplekšnojo mergaitei per nugarą ir maldaujamai pažvelgė į imtynių trenerį, jau spėjusį susirasti savo akinius.

— Aš nesu nei jūsų motina, — mandagiai jam pasakė Dženė, nes jis žvelgė į ją su tokia pat trumpalaike palengvėjimo išraiška, kokią Dženė buvo mačiusi gražiosios mergaitės veide.

Erniui Holmui dingtelėjo, kad tos dvi medicinos seserys savo gyvenimu iš tikrųjų yra labai panašios — ne vien apdaru ir tuo, kas dabar atsitiko imtynių kambaryje; tik Dženė nėra tokia graži, kaip jo pabėgusi žmona, kurios net tie penkiolika metų, galvojo jis, nepadarytų tokios paprastos ir tik tiek, kiek Dženė, gražios. Vis dėlto Dženė patiko jam, todėl jis nusišypsojo jai ta savo neaiškia, atsi-

prašančia šypsena, kokia jis šypsodavosi savo imtynininkams, kai jie pralaimėdavo.

— Mano duktė pamanė, kad jūs esate jos motina, — paaiškino jis Dženei. — Ji ilgokai nėra mačiusi savo motinos.

Ko gero, pagalvojo Dženė Fylds. Ji pajuto, kaip mergaitė įsitempė ir laisvinasi iš jos rankų.

— Tai nėra tavo mama, brangioji, — pasakė jis Helenai, kuri nuėjo atgal prie imtynių kambario sienų. Ji buvo uždaro būdo mergaitė, anaiptol nepratusi rodyti savo jausmų. Net savo tėvui.

— O jūs pamanėte, kad aš — tai jūsų žmona? — paklausė jį Dženė, nes jai buvo pasirodę, kad Ernis irgi apsiriko. Ji svarstė, kiek „ilgokai" ponia Holm gali būti dingusi.

— Jūs tikrai minutėlei suklaidinote mane, — mandagiai prisipažino Ernis; jo šypsena buvo baikšti, todėl jis šypsojosi nedažnai.

Helena tūnojo susigūžusi imtynių kambario kampe ir paniurusi stebėjo Dženę, tarytum toji būtų tyčia taip pasielgusi, priversdama ją suglumti. Dženė jautėsi mergaitės sugraudinta; jau ne vieneri metai Garpas nebuvo jos taip apkabinęs, o tai buvo jausmas, kokio netgi tokia išskirtinė motina kaip Dženė pasigesdavo.

— Kuo tu vardu? — paklausė ji mergaitės. — Aš — Dženė Fylds.

Helena Holm, suprantama, buvo girdėjusi tą vardą ir pavardę. Tai buvo toji kita paslaptingoji Styringo mokyklos skaitytoja. Be to, Helena niekuomet anksčiau niekam nebuvo reiškusi savo jausmų, kuriuos ji skyrė savo motinai; ir nors ji tik atsitiktinai išliejo tuos jausmus Dženei, Helena suvokė, kad jai bus sunku visiškai juos atsiimti. Tėvas žiūrėjo į ją su ta nedrąsia savo šypsena, todėl ji su dėkingumu pažvelgė į Dženę, maža to — Helena pajuto, kad mielai vėl apkabintų Dženę, bet susilaikė. Į kambarį jau griūte griuvo imtynininkai, iš troškulio galintys išgerti fontaną, bet tie, kurie metė svorį, buvo tik praskalavę prie jo gerklę.

— Treniruotė baigta, — pasakė jiems Ernis Holmas, pamodamas, kad nešdintųsi iš kambario. — Šiai dienai pakaks. Eikit pabėgioti.

Klusniai, net su palengvėjimu jie nusvyravo link raudonojo kambario durų, kiekvienas atsirinko savo galvos apdangalus, prakaituotus drabužius, pleistro rites. Ernis Holmas laukė, kol kambarys ištuštės, o jo duktė ir Dženė Fylds laukė, kol jis ką nors

paaiškins. Ernis Holmas jautė, kad bent šioks toks paaiškinimas reikalingas, o jis nesijautė niekur kitur taip gerai, kaip imtynių kambaryje. Jam tai buvo normali vieta bet kuriai istorijai pasakoti — net sunkiai ir neturinčiai pabaigos, ir net pasakoti kam nors svetimam. Todėl kai imtynininkai išėjo, Ernis pradėjo labai kantriai pasakoti savąją tėvo ir dukters apysaką, trumpą medicinos sesers, kuri juodu paliko, istoriją. Jis papasakojo ir apie Vidurio Vakarus, iš kur jiedu ne per seniausiai atvyko. Tai buvo istorija, kokią Dženė galėjo suprasti, nors ji ir nepažinojo kito tokio vienišo tėvo su vienišu vaiku. Ir nors ji pajuto pagundą papasakoti jiems savo istoriją — ir apie tuos įdomius abiejų istorijų panašumus ir skirtumus — vis dėlto pasitenkino tuo, kad pakartojo standartinį savosios variantą: Garpo tėvas buvęs kareivis ir taip toliau. O kas gi turi per karą laiko vedyboms? Ir nors tai buvo ne visa istorija, ji aiškiai patiko ir Helenai, ir Erniui, nes jie nebuvo sutikę Styringo bendruomenėje kito tokio jautraus ir atviro žmogaus kaip Dženė.

Ten, tame šiltame, tamsiai raudoname imtynių kambaryje, ant tų minkštų čiužinių, tarp tų minkštai išklotų sienų, staiga ir nepaaiškinamai pasidaro galima suartėti.

Helena, aišku, prisimins tą pirmąjį apsikabinimą visą gyvenimą; kad ir kaip ateityje keisis jos jausmai Dženei, nuo to momento imtynių kambaryje Dženė Fylds bus Helenai tikresnė motina už bet kurią kitą. Dženė irgi prisimins, ką ji išgyveno, apkabinta kaip motina, ir net parašys savo autobiografijoje, kaip labai dukters apkabinimas skiriasi nuo sūnaus apkabinimo. Iš tikrųjų, kaip ironiška, kad tasai vienintelis jos išgyvenimas, dėl kurio ji padarė tokį pareiškimą, buvo patirtas tą gruodžio dieną milžiniškoje sporto salėje, pastatytoje Mailso Sybruko atminimui.

Vargas būtų, jeigu Ernis Holmas būtų pajutęs kokį nors potraukį Dženei Fylds ir jeigu jis būtų bent trumpam ėmęs galvoti, kad ji ir gali būti ta moteris, su kuria jis galėtų nugyventi savo gyvenimą. Dženė Fylds nieko panašaus nejautė, ji tik pagalvojo, kad Ernis Holmas yra padorus, geras vyriškis, ir tikėjosi, kad galbūt jis bus jos draugas. Jeigu jis būtų jos draugas — tai būtų pirmasis toks.

O tai, kad ji paskui paklausė, ar negalėtų neilgam pasilikti viena imtynių kambaryje, turėjo sugluminti ir Ernį, ir Heleną.

Kam? Juodu turėjo stebėtis. Ir tuomet Ernis prisiminė pasiteirauti, ko ji čia atėjusi.

— Užrašyti savo sūnaus imtynininku, — skubiai atsakė Dženė. Ji vylėsi, kad Garpas jai neprieštaraus.

— Labai prašom, — atsakė Ernis. — Kai jau eisite iš čia, išjunkite šviesas ir kaitintuvus. Durys pačios užsitrenks.

Likusi viena, Dženė išjungė šviesas, girdėjo, kaip vis labiau tilsta kaitintuvų ūžesys. Ji nusiavė batelius ir ėmė vaikščioti čiužiniais po tą tamsų kambarį, kurio durys liko praviros. Kodėl, — svarstė ji, — nors šitas sportas neabejotinai smurtiškas, jis atrodo jai toks saugus? Jo dėka? — klausė ji savęs. Bet Ernį ji tuoj pat atmetė — smulkus, tvarkingas, raumeningas, akiniuotas vyriškis ir tik tiek. Jeigu Dženė apskritai galvotų apie vyrus, o ji to beveik niekuomet nedarė, juos, žinoma, — mąstė ji dabar, — lengviau būtų pakęsti smulkius ir tvarkingus, o, be to, ji buvo už raumeningus vyrus ir moteris — tai svarbu, kad būtų stiprūs. Jai patiko žmonės su akiniais — bet tik taip, kaip gali patikti akiniai, kai pačiam nėra reikalo jų nešioti, — tokie žmonės jai atrodė „gražūs". Bet labiausiai patiko šis kambarys, — galvojo ji, — tas raudonas imtynių kambarys, didžiulis, bet jaukus, minkštas, kad jame, vaizdavosi ji, negalima būtų užsigauti. Ji šleptelėjo klupsčia, kad pajustų tų čiužinių minkštumą. O paskui padarė kūlverstį, persiplėšdama sijoną; sėdėjo ant čiužinio ir žvelgė į stambų bernioką, dunksantį prieteoje skendinčio kambario tarpduryje. Tai buvo Karlislė, imtynininkas, išvėmęs savo pietus; jis jau buvo persirengęs ir grįžo dar pasitreniruoti, o dabar žiūrėjo į baltumu švytinčią medicinos seserį, prigludusią prietemoje prie tamsiai raudonų čiužinių, tarsi meška savo oloje.

— Atsiprašau, ponia, — tarė jis. — Aš tik norėjau pasižiūrėti, ar nėra ko nors, su kuo galėčiau dar padirbėti.

— Na, turbūt ne su manim, — atsakė jam Dženė. — Eik sau pabėgioti.

— Žinoma, ponia, — atsakė Karlislė ir nurisnojo.

Kai ji išeidama uždarė duris ir jos užsitrenkė, suvokė, kad viduje paliko savo batelius. Durininkas nesurado tinkamo rakto, bet jis bent paskolino jai kažkokio didžiakojo krepšininko batelius, kuriuos aptiko tarp pamestų ir rastų daiktų. Dženė nupėdino per suledėjusį purvyną į ligoninę, jausdama, kad pirmoji jos išvyka į sportų pasaulį davė jai kažką daugiau negu nedidelę permainą.

Ligoninėje savo lovoje gulintis Garpas be paliovos kosėjo.

— Imtynės! — suriko jis. — Dieve mano, motin, ar tu nesirengi manęs nugalabyti?

— Manau, kad tau patiks treneris, — tarė Dženė. — Susipažinau su juo. Malonus žmogus. Susipažinau ir su jo dukra.

— O, Jėzau, — sudejavo Garpas. — Ir ta jo dukra yra imtynininkė?

— Ne, ji daug skaito, — su aiškiu pritarimu atsakė Dženė.

— Jaudinančiai skamba, mama, — pasakė Garpas. — Bet ar tu suvoki, kad tas manęs suvesdinimas su imtynių trenerio dukterimi gali kainuoti man sprandą? Argi tu to nori?

Dženė neturėjo tokių ketinimų. Ji turėjo galvoje vien imtynių kambarį ir Ernį Holmą; jos jausmai Helenai buvo grynai motiniški, todėl, kai jis užsiminė apie piršlybas ir galimą savo susidomėjimą Helena Holm, Dženė sunerimo. Iki šiol ji negalvojo apie tai, kad sūnus galėtų kuo nors susidomėti šitaip, — bent jau, manė ji, negreitai jis ims domėtis. Dabar ji dėl to smarkiai susijaudino ir tegalėjo pasakyti:

— Tau dar tik penkiolika. Neužmiršk to.

— O kiek metų tai dukteriai? — paklausė Garpas. — Ir kuo ji vardu?

— Helena, — atsakė Dženė. — Jai irgi dar tik penkiolika. Be to, ji nešioja akinius, — pridūrė ji veidmainiškai. Galų gale ji žino, ką ji pati mano apie akinius: galbūt Garpui jie irgi patinka. — Jie atvyko iš Ajovos, — dar pasakė ir pasijuto esanti didesnė snobė negu tie skrybėlėti dabitos, kurie tarpsta Styringo mokyklos bendruomenėje.

— Viešpatie, imtynės, — vėl sudejavo Garpas, ir Dženė pajuto palengvėjimą; kad jis nebekalba apie Heleną. Dženė buvo sumišusi, kad ji taip aiškiai pasipriešino tokiai galimybei. Juk mergaitė yra išties graži, galvojo ji, nors ir ne taip akivaizdžiai. Bet argi jauni vaikinai nemėgsta tik akivaizdžiai gražių mergaičių? Argi aš būčiau patenkinta, jeigu Garpas susidomėtų kaip tik viena iš tokių?

O viena iš tokių mergaičių Dženė laikę Kušę Persi — truputį per įžūliai kalbančią, truputį per glebios išvaizdos; nejaugi štai tokios penkiolikmetės Kušman Persi išsiauklėjimas yra toks išbaigtas? Ir čia Dženė pyktelėjo ant savęs vien už tai, kad pavartojo mintyse žodį „išsiauklėjimas".

Kebli buvo jai ta diena. Dženė pasijuto snūduriuojanti, nors kartą užmiršusi apie savo sūnaus kosėjimą, nes atrodė, kad jam gali kilti rimtesnių problemų. Ir kaip tik dabar, kai jau maniau, kad visi mūsų rūpesčiai yra praeityje, Dženė pagalvojo, kad reikėtų su kuo nors pasikalbėti apie berniokus — gal su Erniu Holmu; tikėjosi, kad dėl jo nebus apsirikusi.

Kaip vėliau paaiškėjo, dėl imtynių kambario ji neapsiriko — ir dėl to didelio malonumo, kokį jis teikė jos Garpui. Ernis Holmas irgi patiko berniukui. Tą pirmąjį imtynių Styringe sezoną Garpas darbavosi stropiai ir sėkmingai, mokydamasis metimų ir laikymų. Nors jo svorio berniukai iš mokyklos rinktinės smarkokai jį pamaigydavo, jis niekuomet dėl to nesiskundė. Žinojo, kad rado savo sportą ir savo pramogą. Ir tam jis eikvos daugiausia jėgų, kol šalia to pradės rašyti. Jam patiko vienišumas galynėjimosi metu ir uždarumas tame ant kilimo išbrėžtame rate; patiko didelis sąlygotumas; nuolatinė psichinė nuostata mesti savo svorį. Per tą pirmąjį sezoną, kaip Dženė su palengvėjimu pastebėjo, Garpas vos beužsimindavo apie Heleną Holm, kuri sėdėdavo su tais savo akiniais, su tuo savo pilku treningu ir skaitydavo. Retsykiais ji pakeldavo akis nuo knygos, kai kas nors labai jau tėkšdavosi ant čiužinio arba surikdavo iš skausmo.

Būtent Helena atnešė Dženei į ligoninės priestatą jos paliktus batelius, bet Dženė taip sutriko, kad net nepakvietė mergaitės užeiti. Buvo akimirka, kai juodvi pasijuto labai artimos. Bet Garpas buvo namie, o Dženė nenorėjo jų supažindinti. Be to, Garpas buvo persišaldęs.

Vieną dieną imtynių kambaryje Garpas prisėdo šalia Helenos. Jis drovėjosi, kad ant jo kaklo jam yra iššokęs spuogas ir kad jis taip smarkiai suprakaitavęs. Jos akiniai atrodė tokie aprasoję, kad Garpas suabejojo, ar ji gali matyti, ką skaityti.

— Tu išties daug skaitai, — pasakė jis.

— Ne tiek daug, kiek tavo mama, — atsakė Helena, atsigręždama į jį.

Už poros mėnesių Garpas pasakė Helenai:

— Sugadinsi akis, skaitydama tokioje karštoje patalpoje.

Ji pasižiūrėjo į jį; tuo metu jos akiniai buvo visiškai skaidrūs, o akys — taip padidintos, kad jis išsigando.

— Mano akys jau sugadintos, — atsakė ji. — Aš gimiau su prastomis akimis.

Bet Garpui jos akys atrodė labai gražios; tokios gražios, kad jis niekaip negalėjo sugalvoti, ką dar jai pasakyti.

Paskui imtynių sezonas pasibaigė: Garpas pateko į jaunių rinktinę ir užsirašė į lengvąją atletiką, nesukdamas sau galvos dėl to, kurį iš pavasarinių sportų jam pasirinkti. Per imtynių sezoną jis buvo gerokai sustiprėjęs, todėl bėgiodavo visą mylią; jis buvo trečiasis Styringo rinktinėje mylios bėgikas, tačiau aukščiau niekuomet nepakils. Baigęs bėgti mylią, Garpas jausdavosi taip, tarsi tik pradėtų ją. („Jau tuomet buvau romanų rašytojas, nors to dar nežinojau", — vėliau, po daugelio metų, parašys Garpas.) Jis dar mėtydavo ietį, bet netoli tenumesdavo.

Styringo ieties metikai treniruodavosi už futbolo aikštės, ten jie praleisdavo nemažai laiko, taikydamiesi į varles. Aukščiau esantis Styringo upės vingis suko už Sybruko stadiono, kur buvo pamesta daugybė iečių ir išgalabyta daugybė varlių. Pavasaris — prastas metas, galvojo Garpas, nenustygdamas vietoje, nes buvo išsiilgęs imtynių; jeigu jau nebegalima lankyti imtynių, tai tegul greičiau ateina vasara, galvojo jis, tuomet bent būtų galima bėgioti ilgas distancijas keliu iki Dogs Hed Harboro paplūdimio.

Kartą tuščio Sybruko stadiono tribūnos viršutinėje eilėje jis pastebėjo Heleną Holm su knyga rankoje. Garpas kopė tribūnos laiptais pas ją, kaukšėdamas savo ietimi į cementą, kad ji neišsigąstų, staiga pamačiusi jį šalia. Ji neišsigando. Jau ne vieną savaitę buvo stebėjusi jį ir kitus ieties metikus.

— Na, ar jau šiandien pakankamai prigalabijai gyvulių? — paklausė Helena. — O gal dar ką nors medžioji?

„Nuo pat pradžių, — rašė Garpas, — Helena mokėjo tiksliai vartoti žodžius".

— Tiek daug skaitai — tikriausiai ketini tapti rašytoja, — pasakė jai Garpas; jis mėgino apsimesti esąs abejingas, vis dėlto susigėdo ir pridengė koja ieties smaigalį.

— Jokiu būdu, — atsakė Helena. Ji dėl to nė kiek neabejojo.

— Tai gal ištekėsi už rašytojo? — pasidomėjo Garpas. Ji pažvelgė į jį labai rimtu veidu; naujieji optiniai akiniai nuo saulės labiau tiko prie plačių jos skruostikaulių negu ankstesnioji pora: anie vis nuslysdavo jai ant nosies galo.

— Jeigu aš kada nors ištekėsiu, tai tik už rašytojo, — pasakė Helena. — Tik abejoju, ar išvis ištekėsiu.

Garpas mėgino pajuokauti, nes Helenos rimtumas sunervino jį. Jis tarė:

— Na, už imtynininko, manau, tai jau tikrai neištekėsi.

— Dėl to gali būti visiškai tikras, — atsakė Helena. Matyt, jaunasis Garpas nesugebėjo nuslėpti savo nuoskaudos, nes ji pridūrė: — Nebent tas imtynininkas būtų rašytojas.

— Bet pirmiausia ir svarbiausia — jis turi būti rašytojas? — kamantinėjo ją Garpas.

— Taip, ir tikras rašytojas, — pasakė Helena, paslaptingai pasirengusi patikslinti, ką ji nori tuo pasakyti. Garpas nebedrįso jos daugiau klausinėti. Leido jai grįžti prie savo knygos.

Ilgas buvo tas jo kelias laiptais žemyn, velkant paskui save ietį. Ar ji kada nors užsivelka ką kita, išskyrus tą pilką treningą, svarstė jis. Vėliau Garpas rašė, jog pirmą kartą jis sužinojo turįs vaizduotę, kai pamėgino įsivaizduoti Helenos Holm kūną. „Visą laiką matydamas ją su tuo sumautu prakaituotu treningu, — rašė jis, — aš turėjau pasistengti įsivaizduoti jos kūną, nes kitaip negalėjau jos pamatyti". Garpas vaizdavosi jos kūną esant labai dailų, ir niekur savo raštuose jis neparašys, kad nusivylė, kai galų gale iš tikrųjų jį pamatė.

Būtent tą popietę tuščiame stadione, kai Helena Holm išprovokavo jo, laikančio ietį su varlės krauju ištepliotu smaigaliu, vaizduotę, T.S.Garpas nutarė tapti rašytoju. Tikru rašytoju, kaip pasakė Helena.

4

Mokyklos baigimas

Nuo pirmojo kurso pabaigos iki pat Styringo mokyklos baigimo T.S.Garpas parašydavo kas mėnesį po nedidelį apsakymą, tačiau tik trečiajame kurse vieną iš savo rašinių jis parodė Helenai. Metus laiko išbuvusi Styringe kaip žiūrovė, ji buvo išsiųsta į Tolboto mergaičių mokyklą, todėl Garpas matydavosi su ja tik atsitiktinai, per atostogas. Kartais ji apsilankydavo vietinėse imtynių varžybose. Kartą po kelių tokių varžybų Garpas pamatė ją ir paprašė palaukti, kol jis apsipraus po dušu, nes turįs kai ką savo spintelėje, ką norėtų jai duoti.

— Na, žinai, — pasakė Helena. — Ar tik ne senus savo antalkūnius.

Į imtynių kambarį ji jau nebeateidavo netgi tada, kai būdavo grįžusi iš Tolboto ilgesnių atostogų. Dabar ji buvo su tamsiai žaliomis kojinėmis iki kelių ir pilku plisuotu flaneliniu sijonu; jos megztinis, visuomet tamsus ir vienspalvis, dažnai būdavo priderintas prie kojinių, o ilgi juodi jos plaukai visuomet būdavo sušukuoti į viršų, susukti ant viršugalvio ir perrišti arba sudėtingai susmeigti. Ji buvo plačios burnos, labai siauromis lūpomis, kurių niekuomet nedažė. Garpas žinojo, kad visuomet maloniai kvepia, bet niekuomet nebuvo jos prisilietęs. Jis negalėjo įsivaizduoti, kad kas nors kitas tai padarytų. Ji buvo liekna ir aukšta, kaip jaunas medelis — dviem coliais, o gal ir daugiau aukštesnė už Garpą. Jos veido kaulai atrodė beveik skausmingai aštrūs, bet akys pro akinius visuomet atrodė malonios, didelės ir brandaus medaus rudumo.

— Ar savo senus imtynininko batelius? — klausė jį Helena, tyrinėdama sunkų, didelio formato, užantspauduotą voką.

— Tai yra kai kas paskaityti, — pasakė Garpas.

— Skaitymo aš turiu užtektinai, — atsakė Helena.

— Tai yra kai kas, ką aš parašiau, — paaiškino jai Garpas.

— Na, žinai! — ištarė ji.

— Gali dabar neskaityti, — pasakė Garpas. — Gali pasiimti į mokyklą ir parašyti man laišką.

— Ir taip jau turiu daug ką rašyti, — pasakė Helena. — Visą laiką kokius nors rašinius.

— Na, tai galime vėliau apie tai pasikalbėti, — tarė Garpas. — Ar tu atvažiuosi čia Velykoms?

— Taip, bet esu jau susitarusi, — pasakė Helena.

— Na, žinai, — tarė Garpas. Bet kai jis ištiesė ranką, norėdamas atsiimti savo kūrinį, jos ilgų pirštų sąnariai pabalo, ir ji nebepaleido voko.

Trečiaisiais metais svorio kategorijoje iki 133 svarų Garpas baigė sezoną šauniu rezultatu — 12:1, pralaimėjęs tik Naujosios Anglijos čempionato finale. Paskutiniaisiais mokslo metais jis laimėjo visas varžybas, tapo rinktinės kapitonu ir pelnė geriausio imtynininko vardą bei Naujosios Anglijos meistro titulą. Nuo jo rinktinės prasidėjo beveik dvidešimt metų trukęs Ernio Holmo vadovaujamų Styringo imtynininkų pirmavimas Naujojoje Anglijoje. Šios šalies dalyje Ernis pasiekė tai, ką jis vadino pranašumu prieš Ajovą. Kai Ernis pasitraukė, imtynės Styringe ėmė smukti. Ir galbūt todėl, kad Garpas buvo pirmoji iš daugelio Styringo žvaigždžių, Erniui Holmui jis visuomet buvo ypatingas.

Helena galėjo laikytis abejingai. Ji buvo patenkinta, kai tėvo imtynininkai laimėdavo, kadangi jos tėvas dėl to jausdavosi laimingas. Tačiau paskutiniaisiais mokslo metais, kai Garpas buvo Styringo imtynininkų rinktinės kapitonas, Helena neapsilankė nė vienose rungtynėse.

Ji grąžino jam apsakymą, bet paštu iš Tolboto, ir su tokiu laišku:

Brangusis Garpai,

Šis apsakymas teikia vilčių, nors, manau, kol kas esi labiau imtynininkas negu rašytojas. Matyti dėmesys kalbai, įsijautimas į žmones, bet situacijos atrodo veikiau pramanytos, o šio apsakymo pabaiga yra jaunuoliškai graži. Šiaip ar taip, dėkinga, kad tu man parodei.

Tavo Helena

Garpo, rašytojo, karjeroje bus, žinoma, ir daugiau laiškų su neigiamais atsiliepimais, tik nė vienas jų nebus jam toks svarbus kaip šitas. Iš tikrųjų Helena pasielgė su juo maloniai. Garpo apsa-

kymas, kurį ji gavo, buvo apie du jaunus įsimylėjėlius, kuriuos mergaitės tėvas nužudo kapinėse, palaikęs kapų vagimis. Po tos nelemtos klaidos įsimylėjėliai palaidojami greta vienas kito. Dėl visiškai nežinomų priežasčių jų kapai netrukus nusiaubiami. Lieka neaišku ir tai, kas nutinka tėvui, nebekalbama ir apie kapų vagis.

Dženė pasakė Garpui, kad pirmieji literatūriniai jo bandymai yra veikiau dirbtiniai. Bet Garpą skatino jo anglų kalbos mokytojas, menko sudėjimo mikčius, pavarde Tinčas, kuris Styringe buvo tarsi etatinis rašytojas. Iš jo burnos sklido labai nemalonus kvapas, kuris Garpui primindavo Bonkerso šunišką dvoką — lyg nevėdinamo kambario su pūvančiomis pelargonijomis. Bet tai, ką Tinčas pasakė, tegul ir kvapniai, buvo malonu. Jis išgyrė Garpo vaizduotę ir išmokė jį geros senos gramatikos bei įkvėpė meilę kalbos tikslumui. Garpo laikais Styringo berniukai pravardžiuodavo Tinčą Skunku ir visą laiką palikdavo jam ženklų, kalbančių apie jo burnos dvoką: ant jo stalo — dantų pastos, stovyklos pašte — dantų šepetėlių siuntą.

Po vieno iš tokių jam duotų ženklų — kai prie Anglijos literatūrinio žemėlapio buvo prisegtas pakelis mėtinių tablečių — Tinčas atvirai paklausė savo klasę, ar ji mananti, kad jo burnos kvapas yra nemalonus. Klasė tylėjo lyg pelė po šluota. Tuomet Tinčas išsirinko jaunąjį Garpą, savo numylėtinį, kuriuo jis labiausiai tikėjo, ir tiesiai paklausė jo:

— Ką tu, Garpai, pasakytum — ar mano k-k-kvapas yra nemalonus?

Tiesa vaikščiojo šen bei ten pro pravirus langus tą pavasario dieną paskutiniaisiais Garpo mokslo metais. Garpas garsėjo savo bekompromisišku sąžiningumu, imtynėmis, literatūrine kūryba. Jo pažymiai iš kitų dalykų buvo vidutiniški arba prasti. Iš pat mažens, kaip vėliau Garpas tvirtino, jis siekė tobulumo ir nesišvaistė dėl niekų. Bendrųjų jo gabumų testavimo duomenys rodė, kad jis nėra kam nors ypač gabus — žodžiu, nėra talentingas. Garpo tai nenustebino, nes jis, kaip ir jo motina, tikėjo, kad niekas neatsiranda savaime. Bet kai recenzentas po antrojo Garpo romano pavadino jį „rašytoju iš prigimties", Garpas įtūžo dėl jam kažkada padarytos kiaulystės. Jis pasiuntė tos recenzijos nuorašą Prinstono (Niū Džersio valstija) universiteto testavimo komisijai su prierašu, kuriame siūlė jiems peržiūrėti ankstesnius savo vertinimus. Po to

Garpas pasiuntė savo testavimo duomenų nuorašą recenzentui su štai tokiu prierašu: „Labai jums dėkoju, tik aš nesu kas nors „iš prigimties". Mat Garpas buvo įsitikinęs, kad jis yra „iš prigimties" ne ką daugiau rašytojas negu medicinos sesuo ar bombonešio bokštelio šaulys.

— G-g-garpai? — sumiksėjo ponas Tinčas, palinkdamas prie berniuko, kuris užuodė baisingąją tiesą. Garpas žinojo, kad jis laimės kasmetinį prizą, skiriamą už literatūros rašinius. O jeigu jam dar pavyktų gerai užbaigti su matematika už trečiuosius metus, kuri jam buvo atidėta, tuomet jis gautų visai neblogą brandos atestatą ir suteiktų didelį džiaugsmą savo motinai.

— Garpai, ar mano burnos kvapas n-n-nemalonus? — klausė Tinčas.

— „Malonus" ar „nemalonus", — atsakė Garpas, — tai yra nuomonės reikalas, sere.

— O kokia tavo nuomonė, G-g-garpai? — klausė Tinčas.

— Mano nuomone, — pasakė Garpas net nesumirksėdamas, — jūsų burnos kvapas yra pats geriausias iš visų šitos mokyklos mokytojų. — Ir jis rūsčiai pažvelgė per visą klasę į niujorkietį Benį Poterį — juokdarį „iš prigimties", ką net Garpas pripažino, nutrindamas nuo Benio veido jo šypseną, nes Garpo žvilgsnis sakė Beniui, kad Garpas nusuks Beniui sprandą, jeigu šis bent kiek cyptels.

Tinčas tarė:

— Ačiū tau, Garpai.

Garpui buvo pripažintas prizas už literatūrinį rašinį — nepaisant to, kad jis buvo pridėjęs prie jo tokį laiškutį:

> *Pone Tinčai, aš sumelavau tada klasėje, nes nenorėjau, kad tie kvaišos juoktųsi iš jūsų. Jūs turite žinoti, kad jūsų kvapas tikrai yra labai nemalonus. Atsiprašau.*
>
> *T.S.Garpas*

— A-a-ar žinai ką? — paklausė Tinčas Garpą, kai juodu liko vienudu pasikalbėti apie Garpo naujausią apsakymą.

— Ką? — pasidomėjo Garpas.

— Aš negaliu nieko p-p-padaryti su tuo savo kvapu. Manau, jis reiškia, kad aš m-m-mirštu, — paaiškino jis mikčiodamas. — Aš g-g-gendu iš vidaus.

Bet Garpo tai neprajuokino. Baigęs mokyklą, jis po to daugelį metų domėjosi, kaip laikosi Tinčas, ir jam būdavo malonu išgirsti, kad senasis džentelmenas dar vis kruta.

Tinčas numirs Styringo mokyklos kieme vieną žiemos naktį dėl to, kas neturėjo nieko bendra su jo nemaloniu kvapu. Eidamas namo iš dėstytojų pobūvio, per kurį, kaip buvo pastebėta, Tinčas truputį per daug buvo išgėręs, jis paslydo ant apledėjusio tako, griūdamas susitrenkė galvą ir neteko sąmonės. Naktinis sargas aptiko jo kūną tik auštant, todėl iki to laiko Tinčas buvo jau mirtinai sušalęs.

Pirmasis, perdavęs tą žinią Garpui, buvo, deja, juokdarys Benis Poteris. Garpas sutiko Poterį Niujorke, kur šis dirbo kažkokiame žurnale. Garpas buvo prastokos nuomonės apie Poterį, tuo labiau, kad jis buvo prastokos nuomonės apie žurnalistus apskritai. Be to, Garpas manė, kad Poteris visuomet pavydėjo jam didesnių laimėjimų literatūroje.

„Poteris yra vienas iš tų bėdžių, kurie laiko savo stalčiuose apie tuziną romanų, — rašė Garpas, — bet nedrįsta niekam jų parodyti".

Kol mokėsi Styringe, Garpas irgi nelakstė, visiems kaišiodamas savo kūrinius. Tik Dženė ir Tinčas galėjo matyti jo daromą pažangą, neminint to apsakymo, kurį jis davė paskaityti Helenai Holm. Po to jis, beje, nusprendė neberodyti Helenai jokio kito apsakymo tol, kol neparašys tokio, apie kurį ji negalėtų pasakyti nieko blogo.

— Ar jau girdėjai? — tuomet Niujorke paklausė Garpą Benis Poteris.

— Apie ką? — pasidomėjo Garpas.

— Senasis Skunsas pakratė kojas, — pasakė Benis. — M-m-mirtinai sušalo.

— Ką tu pasakei?

— Senasis Skunsas, — pakartojo Poteris. Garpas nemėgo šito pravardžiavimo. — Pasigėrė ir ėjo šlitinėdamas namo per kiemą, tėškėsi, persiskėlė pakaušį ir nebeprabudo ryte.

— Bezdaliau tu, — pasakė jam Garpas.

— Tai tiesa, — aiškino Benis. — Šaltis buvo penkiolika žemiau nulio. Nors, — neatsargiai pridūrė jis, — tas iš burnos jam trenkiantis karštis turėjo jį š-š-šildyti.

Juodu tuomet buvo padoraus viešbučio bare. Penkioliktosios gatvės rajone, kažkur tarp Park Aveniu ir Trečiosios gatvės. Garpas visuomet prastai orientuodavosi Niujorke. Jis buvo susitaręs susitikti su kai kuo pietums, bet susidūrė su Poteriu, o šis atsitempė jį čionai. Garpas pastvėrė Poterį už pažastų ir pasodino jį ant baro.

— Niekingas tu bimbale, — pasakė jam Garpas.

— Niekuomet manęs nemėgai, — atsakė jam Benis.

Garpas pavertė Poterį ant baro taip, kad šio atsagstyto švarko kišenės paniro baro plovykloje.

— Atsikabink! — šūktelėjo Benis. — Visuomet buvai Skunso mylimas subinlaiža!

Garpas taip jį stumtelėjo, kad šio pasturgalis įsmuko į baro plovyklą, pilną užmerktų stiklinių, ir vanduo plūstelėjo iš jos ant baro paviršiaus.

— Prašom nesėdinėti ant baro, sere, — pasakė barmenas Poteriui.

— Beproti tu, ar nematai, kad mane užpuolė! — riktelėjo Benis. Garpas tuo metu jau ėjo pro duris, todėl barmenui teko iškelti Poterį iš plovyklos ir nusodinti nuo baro. — Tas šunsnukis, mano visa šikna šlapia! — šūkaliojo Benis.

— Prašom atsargiau su žodžiais, sere, — perspėjo jį barmenas.

— Po velnių, permirko ir piniginė! — piktinosi Benis, mėgindamas gręžti kelnių užpakalį ir rodydamas barmenui savo nukentėjusią piniginę. — Garpai! — pašaukė jis, bet Garpas buvo jau išėjęs. — Tavo humoro jausmas, Garpai, visuomet buvo sumautas!

Teisybės dėlei reikia pasakyti, kad Garpas, ypač kol buvo Styringe, išties, ko gero, stokojo humoro — bent jau imtynių ir rašymo — savo pramogos ir karjeros — atžvilgiu.

— Iš kur tu žinai, kad būsi rašytojas? — kartą jį paklausė Kušė Persi.

Tuomet Garpas mokėsi paskutinėje klasėje. Juodu buvo išėję pasivaikščioti už miesto, palei Styringo upę, ir ėjo į kažkokią vietelę, kurią Kušė sakėsi žinanti. Ji buvo parvažiavusi iš Dibso mokyklos savaitgaliui. Tai buvo jau penktoji mergaičių mokykla, kurią Kušė Persi lankė: ji pradėjo nuo Tolboto, buvo vienoje su Helena klasėje, bet Kušė turėjo drausmės problemų ir buvo paprašyta ap-

leisti tą mokyklą. Drausmės problemų ji turėjo ir kitose mokyklose. Tarp Styringo berniukų Dibso mokykla garsėjo, juos traukė mergaitės su drausmės problemomis.

Upė buvo patvinusi, ir Garpas stebėjo, kaip vandeniu slysta irkluojama aštuonvietė valtis, paskui kurią sklandė žuvėdra.

Kušė Persi paėmė Garpą už rankos. Ji žinojo daugybę sudėtingų būdų nustatyti, ar ji patinka berniukams. Ne vienas Styringo berniukas buvo linkęs pamaigyti Kušę, kai likdavo su ja dviese, tačiau dauguma jų nenorėjo viešai rodyti jokių savo jausmų jai. Kušė pastebėjo, kad Garpas to nepaiso. Jis tvirtai laikė jos ranką; žinoma, juodu kartu augo, bet jis nemanė, kad jie yra kada nors buvę labai geri ar artimi draugai. Pagaliau, galvojo Kušė, jeigu Garpas nori to, ko nori kiti, tai jis nesivaržo, kad kas nors gali pastebėti tą jo norą. Ir už tai jis jai patiko.

— Maniau, kad tu ketini tapti imtynininku, — pasakė Kušė.

— Imtynininkas aš esu, — atsakė Garpas. — O ketinu tapti rašytoju.

— Ir ketini vesti Heleną Holm? — klausinėjo jį Kušė.

— Galbūt, — atsakė Garpas; jo ranka jos saujoje truputį atsipalaidavo. Kušė žinojo, kad Helena Holm — tai dar viena tema, kuria Garpas neturi humoro jausmo, todėl reikia būti atsargesnei.

Takeliu link upės artinosi būrelis Styringo berniukų; kai jie prasilenkė, vienas jų atsigręžė ir sušuko:

— Garpai, į ką tu lendi?

Kušė suspaudė jam ranką.

— Nekvaršink sau galvos dėl jų, — pasakė ji.

— Ir nekvaršinu, — atsakė jis.

— O apie ką tu ketini rašyti? — pasidomėjo Kušė.

— Nežinau, — atsakė Garpas.

Jis netgi nežinojo, ar stos į aukštąją mokyklą. Kelios Vidurio Vakarų mokyklos buvo susidomėjusios juo kaip imtynininku, ir Ernis Holmas buvo parašęs keletą laiškų. Dvi mokyklos buvo pasikvietusios Garpą, ir jis apsilankė jose. Jų imtynių kambariuose jis labiau pajuto ne jų pranašumą, o veikiau atšiaurumą. Tenykščiai imtynininkai atrodė turį daugiau noro jam įkrėsti, negu jis turėjo noro įkrėsti jiems. Bet viena tų mokyklų pateikė jam atsargų pasiūlymą — truputį pinigų ir jokių įsipareigojimų antriesiems jo mokslo me-

tams. Tas pasiūlymas buvo gana neblogas, turint galvoje, kad Garpas yra iš Naujosios Anglijos. Bet Ernis jam išaiškino, kaip čia yra iš tikrųjų.

— Ten, vaikine, yra visiškai kitoks sportas. Patikėk manim. Tu turi talentą ir gerą pasirengimą, bet tu neturi lenktyniavimo dvasios. O juk tu privalai to norėti, Garpai. Tu turi būti iš tikrųjų suinteresuotas kovoti, supranti?

Kai Garpas paklausė Tinčą, į kokią mokyklą jam stoti, kad galėtų rašyti, Tinčas pasirodė visiškai to nežinąs.

— Į kokią nors g-g-erą mokyklą, manau, — atsakė jis. — Bet jeigu tu ketini rašyti, tai kodėl tu n-n-negali to bet kur daryti?

— Dailus tavo kūnas, — sukuždėjo Garpui Kušė Persi, ir Garpas vėl spustelėjo jos ranką.

— Tavo irgi, — atsakė jis jai mandagiai. O iš tiesų jos kūnas buvo absurdiškas. Mažas, bet jau visiškai subrendęs — tikras visiškas sužydėjimas. Jos vardas turėtų būti ne Kušman, dingtelėjo Garpui, o Kušen* — dar nuo vaikystės laikų jis kartais taip ją ir vadindavo: „Ei, Kušen, ar nenori pasivaikščioti?" Ji pasakė žinanti vieną patogią vietelę.

— Kur tu mane vediesi? — paklausė Garpas.

— Che! — atsakė ji. — Tai tu mane vediesi. Aš tik rodau tau kelią. Ir tą vietelę.

Jie išsuko iš takelio ir patraukė prie tos Styringo upės dalies, kuri prieš daugelį metų buvo praminta Žarna. Kažkada ten stūksodavo įklimpęs laivas, bet dabar jo nebebuvo matyti. Istorijos liudininku buvo likęs tik krantas. Tai ties šiuo siauru upės vingiu Everetas Styringas vaizdavosi sutriuškinsiąs britus, ir čia buvo Evereto patrankos — trys didžiuliai geležiniai vamzdžiai, rūdyjantys ant betoninių aptaisų. Kadaise jos, žinoma, buvo sukiojamos, bet vėliau miesto tėvai įtvirtino jas visam laikui vietoje. Šalia jų buvo iš betono išaugusi patrankos sviedinių kekė. Tie sviediniai buvo pažaliavę ir aprūdiję, tarsi jie būtų iš indo, ilgą laiką išbuvusio po vandeniu, o betoninė platforma, į kurią tos patrankos buvo įtaisytos, dabar buvo jaunimo apšiukšlinta alaus skardinėmis ir stiklo šukėmis. Šlaito, kuris leidosi link stovinčios ir beveik visiškai išdžiūvusios upės, žolė buvo lyg avių nugremžta, bet Garpas žinojo,

---

* ion *(angl.)* — pagalvė, paklotas *(vert. past.)*.

kad ją tiesiog nutrempė nesuskaičiuojami Styringo berniukai su savo mergiotėmis. Kušės pasirinkta vieta nebuvo itin originali, pagalvojo Garpas, nors ji buvo kaip tik jai.

Garpas mėgo Kušę, o Viljamas Persis visuomet gerai elgėsi su Garpu. Jis buvo per jaunas, kad pažinotų Styvą Antrąjį, na, o Dopis buvo Dopis. Mažylė Pūkas, Garpo manymu, buvo savotiškas baugštus vaikas, o Kušė buvo gavusi tą savo stačiai graudų kvailumą tiesiai iš motinos — Midžės Styring Persi. Garpas jautėsi nesąžiningas Kušės atžvilgiu, kad nepamini mintyse jos tėvo, Riebiojo Troškinio, visiškos, kaip jis manė, silpnaprotystės.

— Ar esi čia kada nors buvęs? — paklausė Kušė.

— Galbūt su motina, — atsakė Garpas. — Bet seniai. — Jis, aišku, žinojo, kas čia per „patrankos". Styringe buvo populiarus posakis „trinktelti po patrankomis", pavyzdžiui: „trinktelėjau ją po patrankomis pereitą savaitgalį" arba „kad būtumėt matę, kaip senis Fentlis pūtavo po patrankomis". Net ant pačių patrankų buvo tokių laisvų užrašų: „Paulis trinktelėjo Betę, 1958 metų absolventę" arba „M.Overtonas, 1959 metų absolventas, čia iššovė iš savojo".

Garpas stebėjo, kaip kitoje upės pusėje kažkas iš Styringo sporto klubo žaidžia golfą. Net iš tokio nuotolio buvo matyti, kaip jų juokingi drabužiai nesiderina prie žalio farvaterio ir dumblyno lygumų žolės. Su tais savo raštuotais ir languotais marškiniais palei žaliai ir rudai pilką pakrantės liniją jie atrodė kaip kokie atsargūs ir neregėti sausumos gyvūnai, lakstantys po ežerą paskui šokinėjančius baltus taškelius.

— O Viešpatie, koks kvailas tas golfas, — tarė Garpas ir ėmė dėstyti savo nuomonę apie žaidimus su kamuoliais ir lazdomis, bet Kušė buvo jau anksčiau ją girdėjusi, todėl neparodė susidomėjimo. Ji atsisėdo patogioje vietoje — žemiau jų buvo upė, aplinkui — krūmai, o virš galvų — didžiulių patrankų žiojintys vamzdžiai. Garpas pažvelgė į artimiausios patrankos angą ir apstulbo, pamatęs joje sugurintos lėlės galvą, žiūrinčią į jį viena stikline akimi.

Kušė atsegiojo jo marškinius ir ėmė neskaudžiai kramsnoti jo spenius.

— Patinki man, — pasakė ji.

— Tu man irgi, — atsakė jis.

— O tai, kad mes esame seni draugai, nekliudys mums tame? — pasiteiravo Kušė.

— Nė kiek, — atsakė Garpas. Jis tikėjosi, kad juodu paskubės su tuo „tame", nes Garpas dar niekuomet nebuvo to daręs, todėl ryžosi pasikliauti Kušės patirtimi. Juodu ilgai bučiavosi ant tos stipriai suplūktos žolės; Kušė mėgo bučiuotis atvira burna, mokančiai spusčiojo savo mažyčiais dantimis jo dantis.

Sąžiningas net tokioje situacijoje Garpas mėgino murmėti jai apie tai, kad, jo nuomone, jos tėvas yra idiotas.

— Žinoma, idiotas, — sutiko Kušė. — Tavo motina irgi keistoka, ar nemanai?

Taip, Garpas manė, kad ji keistoka.

— Bet man ji vis tiek patinka, — pasakė jis, ištikimiausias iš sūnų. Netgi dabar.

— O, man ji irgi patinka, — pasakė Kušė. Šitaip pasakiusi tai, kas reikėjo pasakyti, Kušė nusirengė. Garpas irgi nusirengė, bet ji staiga paklausė jį:

— Ei, o kur yra tas?

Garpą apėmė panika. Kur yra kas? Jis manė, kad Kušė tą laiko rankoje.

— Kur yra tavo priemonė? — pareikalavo Kušė, timpteldama už to, ką Garpas manė esant jo priemone.

— Kokia? — paklausė Garpas.

— Kaip tai — nieko nepasiėmei? — paklausė jį Kušė. Garpas suko sau galvą, ką jis privalėjo pasiimti.

— Ko? — paklausė jis.

— Oi, Garpai, — tarė Kušė. — Negi tu neturi „gumyčių"?

Jis pažvelgė į ją kaltai. Juk jis buvo berniukas, visą savo gyvenimą praleidęs su motina, todėl vienintelė „gumytė", kurią jis buvo matęs, buvo užtempta ant jų buto, ligoninės priestate, durų rankenos, tikriausiai to šėtono, pavarde Mekleris, kuris jau seniai yra baigęs mokyklą ir toliau save alina.

Ir vis dėlto Garpas turėjo žinoti: juk jis, aišku, buvo girdėjęs daugybę pasakojimų apie „gumytes".

— Ateik čia, — tarė Kušė. Ji nusivedė jį prie patrankų. — Argi tu niekuomet to nedarei? — paklausė ji. Jis pakratė galvą, sąžiningai iki pat aviniškos savo šerdies. — O, Garpai, — tarė ji. — Jeigu tu nebūtum toks senas mano bičiulis... — Ji nusišypsojo jam, bet jis žinojo, kad dabar jau ji nebeleis jam to daryti. Kušė parodė į vidurinės patrankos angą. — Žvilgterk, — tarė ji. Jis pažvelgė. Stiklo

šukės, švytinčios it brangakmeniai, tarsi žvyras tropinio paplūdimio, kokį jis jį vaizdavosi; ir dar kai kas, kas neatrodė taip maloniai.

— „Gumytės", — paaiškino jam Kušė.

Patranka buvo pilnut pilnutėlė senų prezervatyvų. Šimtai profilaktinių priemonių! Sulaikytos reprodukcijos paroda. Kaip šunys myžčiojimu pažymi savo teritorijos ribas, taip Styringo mokyklos berniukai paliko savo išskyras Styringo upę saugančių didžiulių patrankų nasruose. Šiuolaikinis pasaulis paliko savo dėmę ant kito istorijos ženklo.

Kušė apsirenginėjo.

— Nieko tu neišmanai, — padarė ji išvadą. — Apie ką gi tu rašysi?

Jis įtarė, kad tai bus jam problema ne vienerius metus — mazgelis, kurį jam teks atmegzti savo karjeros kelyje.

Garpas irgi ėmė rengtis, bet ji liepė jam atsigulti, kad galėtų jį apžiūrėti.

— Tu gražus, — pasakė ji. — Ir viskas tavo kaip reikiant, — pridūrė ir pabučiavo jį.

— Aš galiu nueiti atnešti „gumyčių", — pasisiūlė jis. — Ilgai netrukčiau, ar eiti? Ir galėtume čia grįžti.

— Mano traukinys išvažiuoja penktą, — pasakė Kušė, bet nusišypsojo jam užjaučiamai.

— Nemaniau, kad tu privalai grįžti tiksliai kažkokiu laiku, — tarė Garpas.

— Deja, net Dibse yra tam tikrų taisyklių, — pasakė Kušė. Ji užsigavo, išgirdusi apie prastą savo mokyklinę reputaciją. — O be to, — pasakė ji, — tu susitikinėji su Helena. Argi ne?

— Ne šitokiu būdu, — prisipažino Garpas.

— Garpai, tu neturėtum kiekvienam apie viską išsipasakoti, — pasakė Kušė.

Tai buvo ir jo rašymo problema. Ponas Tinčas kalbėjo jam apie tai.

— Tu žiūri į viską per daug rimtai, — tarė Kušė, nes bent jau šiuo atveju jautėsi galinti jį pamokyti.

Apačioje, upėje, aštuonvietė irkluotojų valtis nuslydo siaura vandens juosta, belikusia Žarnoje, ir nuplaukė link Styringo prieplaukos, kol potvynis dar neatslūgo ir pakako vandens nusigauti iki namų.

Tuomet Garpas ir Kušė pamatė golfo žaidėją. Jis brido per liūną kitoje upės pusėje; atsiraitojęs violetines kelnes, jis klampojo iki kelių po pelkyno purvą, kur vanduo buvo jau gerokai atslūgęs. Priešais jį, dar šlapesniame dumblyne, gulėjo jo golfo kamuoliukas, daugmaž už šešių pėdų nuo vandens krašto. Golfo žaidėjas atsargiai žengė priekin ir įklimpo į purvą jau virš blauzdų; mėgindamas golfo lazda atsiremti, kad neprarastų pusiausvyros, jis susmego blizgančiu jos galu į purvą ir nusikeikė.

— Hari, grįžk atgal! — kažkas jį pašaukė. Tai buvo jo partneris, apsirengęs taip pat spalvingai — jo ilgi, net kelius siekiantys šortai buvo žalesni už žolę, o sportinės kojinės — geltonos spalvos. Hariu pašauktas golfo žaidėjas įtūžęs žengė arčiau savo kamuoliuko. Jis atrodė kaip retos rūšies vandens paukštis, tame riebaluotame purvyne ieškantis savo kiaušinio.

— Hari, nuskęsi tame mėšle! — perspėjo jį draugas. Ir tuo momentu Garpas atpažino Hario partnerį: tasai žaliai geltonos spalvos vyriškis buvo Kušės tėvas — Riebusis Troškinys.

— Tai naujas kamuoliukas! — riktelėjo Haris, ir kairė jo koja prasmego iki pat kirkšnies; mėgindamas pasukti atgal, Haris prarado pusiausvyrą ir atsisėdo. Netrukus jis jau buvo įklimpęs iki juosmens, paklaikęs jo veidas buvo nepaprastai raudonas. Virš jo žydrų — žydresnių nei dangus — marškinių. Jis mostelėjo lazda, bet ši išsprūdo jam iš rankos ir krito į purvą už kelių colių nuo kamuoliuko, neapsakomai balto ir Hariui jau nebepasiekiamo.

— Gelbėkit, — suriko Haris. Ropodamas visomis keturiomis, jis įstengė keliais žingsniais priartėti prie Riebiojo Troškinio ir saugaus kranto. — Jaučiuosi kaip ungurys, — rėkė jis. Haris šliaužė pilvu, kapstydamasis rankomis kaip ruonis sausumoje savo pelekais. Visą jo kelią per dumblyną buvo girdėti klaikus šliurpsėjimas, tarsi po tuo dumblynu žiopčiojo kažkokie nasrai, norėdami jį įsiurbti.

Garpas ir Kušė stengėsi nesuprunkšti, tūnodami krūmuose. Haris paskutine pastanga išgriuvo ant kranto. Stiuartas Persis, mėgindamas jam padėti, įžengė viena koja į dumblą, kuris tuoj pat numovė jam batelį ir kojinę.

— Tss! Gulėk tyliai, — liepė Kušė. Juodu abu pastebėjo Garpo erekciją. — Oi, kaip gaila, — sukuždėjo Kušė, su liūdesiu žvelgdama į jo erekciją, bet kai jis pamėgino parsigriauti ją ant

žolės, ji pasakė: — Aš nenoriu vaikų, Garpai. Netgi nuo tavęs. Be to, tavieji gali būti japoniukai, supranti? O tokių tai jau tikrai nenoriu.

— Apie ką tu? — paklausė Garpas. Jis galėjo nežinoti apie „gumytes", bet kas čia per japoniukai? — svarstė jis.

— Tss, — sukuždėjo Kušė. — Aš tau kai ką padarysiu, kad turėtum apie ką rašyti.

Persiutę golfo žaidėjai jau klampojo per užžėlusį liūną atgal į savo farvaterį, kai Kušė įsisiurbė lūpomis į jo kietą bambą. Garpas niekuomet nebuvo tikras, kad žodis „japoniukas" sužadino jo atmintį ir kad tuo momentu jis tikrai prisiminė save, kraujuojantį Persių namuose, ir mažylę Kušę, sakančią tėvams: „Bonkis įkando Garpui" (ir kaip vaikas Garpas kenčia tą nuogo Riebiojo Troškinio tyrinėjimą). Galbūt kaip tik tuomet Garpas prisiminė, kaip Riebusis Troškinys pasakė, kad jis turi japoniškas akis, ir išvydo atkarpėlę savosios istorijos iš tam tikros perspektyvos; šiaip ar taip, tuo momentu Garpas nusprendė smulkiai išklausinėti motiną, nesitenkindamas tuo, ką iki šiol iš jos yra girdėjęs. Jis pajuto poreikį daugiau sužinoti apie savo tėvą — ne vien tai, kad jis buvo kareivis ir taip toliau. Bet jis taip pat jautė savo pilvu minkštas Kušės Persi lūpas, o kai ji staiga paėmė jį į savo šiltą burną, jis labai nustebo, ir jo apsisprendimo jausmas išsiveržė iš jo taip pat greitai kaip ir kitkas. Ten, po trimis Styringo patrankų vamzdžiais, T.S.Garpas pirmą kartą patyrė seksą tuo palyginti saugiu ir neproduktyviu būdu. Žinoma, Kušės požiūriu, jis, be to, buvo vienpusis.

Juodu grįžo palei Styringo upę susiėmę rankomis.

— Noriu pasimatyti su tavim kitą savaitgalį, — pasakė Garpas. Jis buvo nusprendęs nepamiršti „gumyčių".

— Juk aš žinau, kad tu myli Heleną, — tarė Kušė. Ko gero, ji nekentė Helenos Holm, jeigu išvis ją pažinojo. Helena buvo didelė snobė savo inteligencijos klausimu.

— Ir vis dėlto noriu susitikti su tavim, — pasakė Garpas.

— Tu mielas, — tarė Kušė ir spustelėjo jo ranką. — Be to, esi pats seniausias mano draugas.

Tačiau juodu abu žinojo, kad galima būti pažįstamiems visą gyvenimą ir niekuomet nebūti tikrais draugais.

— Kas tau sakė, kad mano tėvas buvo japonas? — paklausė Garpas.

— Nežinau, — atsakė ji. — Ir nežinau, ar jis tikrai buvo japonas.

— Aš irgi nežinau, — prisipažino Garpas.

— Tai kodėl tu nepasiklausi savo motinos, — stebėjosi Kušė. Garpas, žinoma, pasiklausė, tačiau Dženė visiškai tvirtai laikėsi pirminės ir vienintelės savo versijos.

Kai Garpas paskambino Kušei į Dibsą, ji pasakė:

— O, tai tu! Ką tik skambino mano tėvas ir liepė nesusitikinėti su tavim, nerašyti tau ir nesikalbėti su tavim. O jeigu parašysi — net neskaityti tavo laiškų. Manau, kažkuris golfo žaidėjas matė mudu einančius nuo patrankų.

Jai tai atrodė tik juokinga, bet Garpas suprato, kad jis netenka savo ateities po patrankomis.

— Aš atvažiuosiu tam savaitgaliui, kai bus tavo mokslo metų užbaigimas, — pasakė jam Kušė. O Garpas svarstė: jeigu jis dabar nusipirktų prezervatyvų, ar jie išliktų tinkami iki to meto? Ar „gumytės" gali sugesti? Kelioms savaitėms jos tinkamos? O gal jas reikia laikyti šaldytuve? Jis neturėjo ko pasiklausti.

Garpas buvo manęs pasiklausti Ernį Holmą, bet prisibijojo, kad Helena nebūtų ko nors girdėjusi apie jo pasimatymą su Kuše Persi, ir, nors jo su Helena nesiejo tokie tikri santykiai, kad jis galėtų būti jai neištikimas, Garpas vis dėlto turėjo savo vaizduotę ir savo planus.

Jis parašė Helenai ilgą laišką — išpažintį apie savo „geidulį", kaip jis tai pavadino, ir kad tai yra nesugretinama su jo ankstesniais jausmais jai, kaip jis juos apibūdino. Helena tuoj pat jam atrašė, kad ji nežinanti, kodėl jis pasakoja visa tai jai, tačiau, jos nuomone, jis aprašęs tai labai gerai. Tai esąs geresnis rašinys už tą, pavyzdžiui, apsakymą, kurį jis jai parodė, ir ji tikinti, kad jis ir vėliau rodys jai savo kūrinius. Ji pridūrė mananti, kad Kušė Persi, kurią ji menkai tepažįstanti, yra veikiau kvaila. „Bet maloni", parašė Helena. Na, o jeigu Garpą yra apėmęs tasai geidulys, kaip jis jį pavadino, tai argi nesanti jam laimė turėti po ranka tokią Kušę?

Garpas parašė jai, kad jis nerodys jai jokio kito savo apsakymo tol, kol nesukurs tokio, kuris būtų jai pakankamai geras. Jis taip pat prisipažino nejaučiąs potraukio eiti aukštuosius mokslus. Pirma, rašė jis, vienintelė priežastis stoti į aukštąją mokyklą galėtų būti imtynės, o jis nesąs tikras, ar tokio lygio imtynės jam taip labai

rūpi. Jis nematąs prasmės ir toliau užsiiminėti imtynėmis kokiame nors nedideliame koledže, kur sportui neteikiama didesnės reikšmės. „Tai vertėtų daryti tik tuo atveju, — rašė jis Helenai, — jeigu bandyčiau tapti geriausiuoju". Manąs, kad tapti geriausiu imtynininku nėra tai, ko jis nori; be to, jis žinąs, kad vargu ar galėtų tapti geriausiuoju. O kur girdėta, kad būtų stojama į aukštąją mokyklą, norint tapti geriausiu rašytoju? Ir apskritai — iš kur ta mintis, kad jis norįs būti geriausiuoju?

Helena parašė jam, kad jis apsilankytų Europoje, ir Garpas apsvarstė tą idėją su Džene.

Jo nustebimui, Džene niekuomet ir nemaniusi, kad jis turėtų stoti į aukštąją mokyklą; ji nesutiko, kad vidurinės mokyklos esančios kaip tik tam.

— Jeigu Styringo mokykla yra pajėgi suteikti kiekvienam tokio aukšto lygio išsilavinimą, — dėstė Džene, — tai kam tau reikia dar didesnio? Manau, kad jeigu tu buvai uolus, tai esi dabar išsilavinęs. Argi ne?

Garpas nesijautė išsilavinęs, bet jis atsakė manąs, kad taip. Manė, kad jis buvo uolus. O kelionės į Europą idėja sudomino Dženę.

— Žinoma, su malonumu pamėginčiau, — pasakė ji. — Tai jau geriau, negu čia pasilikti.

Ir Garpas tuomet suprato, kad motina pasiryžusi keliauti drauge su juo.

— Aš išsiaiškinsiu, kur Europoje rašytojui geriausia apsistoti, — pasakė Džene. — Ir pati galvoju kai ką parašyti.

Garpui taip sugedo nuotaika, kad jis nuėjo ir atsigulė. Kai atsikėlė, parašė Helenai, kad jis esąs pasmerktas iki gyvenimo pabaigos būti lydimas motinos. „Kaipgi aš galiu kurti, — parašė jis Helenai, — kai motina žiūri man iš už nugaros?" Helena nerado ką jam į tai atsakyti, tik pažadėjo užsiminti apie tą problemą savo tėvui — galbūt Ernis ką nors patars Dženei. Ernis Holmas mėgo Dženę; retkarčiais nusivesdavo ją į kiną. Džene netgi buvo savotiškai susižavėjusi imtynėmis, nors tarp jųdviejų negalėjo būti nieko daugiau, išskyrus bičiulystę. Ernį Holmą labai sujaudino netekėjusios motinos istorija. Jis išklausė Dženės versiją ir sutiko, kad tiek — bent jam — ir pakanka žinoti, ir karštai gynė Dženę nuo tų Styringo bendruomenės narių, kurie rodė norą kai ką daugiau sužinoti.

Tačiau kultūros klausimais Džėnė naudojosi Tinčo patarimais. Ji paklausė jo, į kurią Europos šalį geriausia vykti berniukui su motina — kur būtų labiausiai meniška atmosfera, geriausia vieta rašymui. Ponas Tinčas paskutinį kartą buvo lankęsis Europoje 1913 metais. Jis praleido ten tik vieną vasarą. Pirmiausia jis nuvyko į Angliją, kur gyveno dar keli Tinčai, jo protėviai britai. Tačiau senieji jo giminaičiai išgąsdino jį savo godumu — jie reikalavo pinigų tiek daug ir taip šiurkščiai, kad Tinčas kuo skubiau paspruko į žemyną. Bet Prancūzijoje žmonės pasirodė jam per daug padūkę, o Vokietijoje — per daug rėksmingi. Kadangi jis negalavo skrandžiu ir prisibijojo itališkos virtuvės, nuvyko į Austriją.

— Vienoje, — pasakojo Džėnei Tinčas, — aš atradau tikrąją Europą. K-k-kontempliatyvią ir menišką. Jūs pajusite ten liūdesį ir d-d-didybę, — sakė jis.

Po metų kilo Pirmasis pasaulinis karas. 1918 metais nuo ispaniškojo gripo išmirė daugelis tų Vienos gyventojų, kurie buvo išgyvenę karą. Gripas nusinešė senąjį Klimtą, jaunąjį Šylę ir jo jauną žmoną. Keturiasdešimt procentų likusių vyrų žuvo per Antrąjį pasaulinį karą. Viena, į kurią Tinčas pasiuntė Džėnę ir Garpą, buvo miestas, kurio gyvenimas buvo jau miręs. Vienos nuovargis dar galėjo būti per klaidą palaikytas jos k-k-kontempliatyvumu, tačiau jai sunku buvo parodyti bent kiek ryškesnę d-d-didybę. Be tų Tinčo pusiau tiesų, Džėnė ir Garpas galėjo čia rasti tik liūdesio jausmą.

„Kiekviena vieta gali būti meniška, — rašė vėliau Garpas, — jeigu joje kuria menininkas".

— Viena? — paklausė Garpas motinos. Jis paklausė jos taip, kaip daugiau kaip prieš trejus metus paklausė: „Imtynės?", kai sirgdamas gulėjo lovoje, kupinas abejonių, ar ji gali išrinkti jam sportą. Bet jis prisiminė, kad tuomet ji buvo teisi, be to, jis pats nieko nenutuokė apie Europą ir mažai apie kurią nors kitą vietovę. Styringe trejus metus jis mokėsi vokiečių kalbos, ir tai pravertė, o Džėnė (kuriai kalbos sunkiai ėjosi) buvo skaičiusi knygą apie keistą porą Austrijos istorijoje — Mariją Teresę ir fašizmą. Ta knyga vadinosi „Nuo Imperijos iki Anšliuso!" Garpas ilgą laiką matydavo ją gulint vonios kambaryje, bet dabar nė vienam jų nepavyko jos rasti. Matyt, užsimetė kažkur vibracinėse voniose.

— Paskutinis, kurį mačiau ją turint, buvo Ulfelderis, — pasakė Džėnė.

— Mama, Ulfelderis baigė mokyklą jau prieš trejus metus, — priminė jai Garpas.

Kai Dženė pasakė dekanui Bodžeriui, kad ji išvažiuos, Bodžeris atsakė, kad Styringas pasiges jos ir visuomet su malonumu vėl ją priims. Dženė nenorėjo būti nemandagi, ir vis dėlto sumurmėjo mananti, kad medicinos seserimi ji gali dirbti beveik visur. Ji, aišku, nežinojo, kad jau niekuomet nebebus medicinos seserimi. Bodžeris nustebo sužinojęs, kad Garpas nestoja į aukštąją mokyklą. Dekano nuomone, jis neturėjo Styringe jokių drausmės problemų po to, kai būdamas penkerių metų patyrė tą savo nuotykį ant ligoninės priestato stogo, o kadangi Bodžeriui buvo malonu, kad tuomet jis pats atliko gelbėtojo vaidmenį, jis visuomet buvo malonus Garpui. Be to, dekanas Bodžeris buvo imtynių sirgalius ir vienas negausių Dženės gerbėjų. Tačiau Bodžeris palankiai žiūrėjo į berniuko susidomėjimą „rašymo verslu", kaip jis tai pavadino. Dženė, žinoma, nepasakojo Bodžeriui, kad ji pati planuoja kai ką parašyti.

Toji jų plano dalis kėlė Garpui didžiausią nerimą, tik Helenai jis niekuomet nė žodžiu apie tai neprasitarė. Viskas vyko labai greitai, todėl Garpas galėjo atskleisti savo būgštavimus tik savo imtynių treneriui Erniui Holmui.

— Manau, tavo motina žino, ką jai daryti, — atsakė jam Ernis. — Tu tik pasitikėk savim.

Netgi senasis Tinčas optimistiškai žiūrėjo į jų sumanymą.

— Tai yra truputį eks-eks-ekscentriška, — pasakė jis Garpui, — bet juk daugelis gerų sumanymų yra kaip tik tokie.

Po daugelio metų Garpas prisimins, kad tasai jam mielu tapęs Tinčo mikčiojimas buvo tarsi kūno duodamas jam ženklas. Garpas rašė, kad Tinčo kūnas mėgino Tinčui pasakyti, kad vieną dieną jis mirtinai s-s-sušalsiąs.

Dženė sakė, kad jie turi išvykti netrukus po to, kai Garpas baigs mokyklą, bet jis tikėjosi dar praleisti Styringe vasarą.

— O kam gi? — klausė jį Dženė.

Dėl Helenos — norėjo jis atsakyti, tačiau Helenai jis neturėjo pakankamai gerų apsakymų, ir tą jis jau buvo pasakęs. Taigi neliko nieko kito, kaip tik keliauti ir juos rašyti. Tuo labiau jis negalėjo tikėtis, kad Dženė pasiliks Styringe per visą vasarą vien tam, kad

galėtų įvykti jo pasimatymas su Kuše Persi po patrankomis; be to, jis ir taip negalėjo įvykti. Garpas tikėjosi, kad galės susitikti su Kuše mokyklos baigimo savaitgalį.

Garpo mokyklos baigimo dieną lijo. Lietaus šuorai prausė permirkusią Styringo stovyklą. Vandens grioveliai užsikimšo, todėl užmiesčio autobusai skrodė gatves kaip jachtos per audrą. Moterys vasariniais drabužiais atrodė apgailėtinai. Iš traukinio vagonų buvo lipama paskubom ir be nuotaikos. Priešais Mailso Sybruko sporto salę buvo ištempta didžiulė tamsiai raudona palapinė, ir diplomai buvo įteikiami toje cirko patalpos tvankynėje. Per lietaus barbenimą į tamsiai raudoną palapinės audeklą buvo negirdėti sakomų kalbų.

Aplinkui nieko nebebuvo. Visa „ponija" išvyko iš miesto. Helena neatvyko, kadangi Tolbote mokslo metų uždarymas turėjo įvykti kitą savaitgalį, be to, ji dar laikė egzaminus. Garpas buvo įsitikinęs, kad Kušė Persi bus tarp tos liūdnos ceremonijos žiūrovų, tačiau jos nematė. Garpas žinojo, kad ji bus su savo juokinga šeima, todėl jam buvo aišku, kad reikia laikytis saugiu atstumu nuo Riebiojo Troškinio — įžeistas tėvas pagaliau tėra tėvas, nepaisant to, kad Kušman Persi yra praradusi savo šlovę senų seniausiai.

Pasirodė vėlyva popiečio saulė, bet ji menkai ką pagelbėjo. Styringas skendėjo garuose, o žemė — nuo Sybruko stadiono iki patrankų — bus įmirkusi dar ne vieną dieną. Garpas įsivaizdavo gilius griovius, kuriais palei patrankas per minkštą žolę plūsta vanduo, kad net Styringo upė patvinsta. Pilnos vandens bus ir patrankos — jų vamzdžiai yra pakelti aukštyn, todėl visuomet lyjant prisipildo vandens. Tokiu oru iš jų liejasi vanduo kartu su stiklo šukėmis, senais prezervatyvais ir ištepliotas betonas patvinsta blizgančiais klanais. Garpui buvo aišku, kad šį savaitgalį bus neįmanoma nusivilioti Kušę prie patrankų.

Tačiau jo kišenėje šnarėjo trys supakuoti prezervatyvai — kaip silpna, drėgmės nepaliesta vilties liepsnelė.

— Žiūrėk, — tarė Dženė. — Nupirkau alaus. Imk, pagerk, jei nori.

— O Jėzau, mama, — pasakė Garpas, bet truputį išgėrė su ja. Juodu sėdėjo vienu du tą išleistuvių vakarą tuščioje ligoninėje tarp tuščių ir nuklotų jos lovų — išskyrus tas, kuriose patys miegos. Garpas gurkšnojo alų ir svarstė — nejaugi viskas baigiasi antikli-

maksu? Jis apsiramino, galvodamas apie tą nedaugelį gerų apsakymų, kuriuos buvo skaitęs. Nors ir buvo lavinamas Styringe, jis netapo nepasotinamu skaitytoju — tokiu kaip, pavyzdžiui, Helena arba Dženė. Jam paprastai reikėdavo rasti tokį apsakymą, kuris patiktų, ir jau tuomet skaitydavo jį daugelį kartų, todėl tuo metu ilgą laiką neskaitydavo nieko kito. Džozefo Konrado „Slaptąjį sąjungininką" jis perskaitė Styringe trisdešimt keturis kartus. Dvidešimt vieną kartą perskaitė D.H.Lorenso „Žmogų, pamėgusį salas". Dabar jis pajuto norą vėl jį skaityti.

Už nedidelio jų butuko ligoninės priestate langų Styringo stovykla dunksojo tamsi, šlapia ir apleista.

— Pamėgink pažiūrėti į tai kitaip, — tarė Dženė; ji matė, koks jis be nuotaikos. — Tau užteko ketverių metų, kad baigtum Styringą, o aš privalėjau lankyti tą sumautą mokyklą aštuoniolika metų.

Dženė buvo silpna gėrovė: įpusėjusi antrą alaus dėžutę, ji užsnūdo. Garpas paguldė ją miegamajame. Batelius ji buvo jau anksčiau nusiavusi, todėl jis tik ištraukė jos uniformos segtuką, kad vartydamasi neįsidurtų.

Garpas išgėrė dar vieną skardinę alaus ir išėjo pasivaikščioti.

Jis, aišku, žinojo, kur eina.

Persių giminės namas — buvęs Styringų šeimos būstas — tūnojo šlapioje pievelėje netoli ligoninės priestato. Šviesa degė tik viename Stiuarto Persio namo lange, ir Garpas žinojo, kieno toji šviesa — mažylės Pūko Persi, dabar jau keturiolikametės, kuri negalėjo užmigti tamsoje. Kušė buvo pasakojusi Garpui ir tai, kad Beinbridžė iki šiol neapsieina be vystyklų — matyt, todėl, galvojo Garpas, kad šeima nesiliauja vadinti jos Pūku.

— Galų gale, — sakė Kušė, — aš nematau čia nieko blogo. Ji nesinaudoja vystyklais, manau, ji yra neprižiūrėta, ir tiek. Pūkas paprasčiausiai mėgsta retsykiais vilkėti vystyklais.

Garpas stovėjo migloje skendinčioje žolėje po Pūko Persi langu ir stengėsi prisiminti, kuris kambarys yra Kušės. Kadangi jam tai nepavyko, nutarė pažadinti Pūką. Ji tikrai atpažins jį ir tikrai pakvies Kušę. Tačiau Pūkas priėjo prie lango kaip vaiduoklis — ji aiškiai ne iš karto atpažino Garpą, kuris laikėsi tvirtai įsikibęs gebenės šalia jos lango. Beinbridžės Persi akys buvo kaip to elnio, kurį paralyžiavo prožektoriai automobilio, turinčio jį tuoj pat nutrenkti.

— Dėl Dievo meilės, Pūkuti, tai aš, — sukuždėjo jai Garpas.

— Ar tau reikia Kušės, — paklausė paniurusi Pūkas.

— Taip! — šnipštelėjo Garpas. Tuo momentu gebenės šaka nulūžo ir jis nukrito ant gyvatvorės. Kušė, miegojusi su maudymosi kostiumu, padėjo jam išsikapanoti.

— Na, žinai, pažadinsi visą namą, — pasakė ji. — Ar tik negėrei?

— Ne gėriau, o nukritau, — atsakė suirzęs Garpas. — Tavo sesuo išties yra kaip iš anapus.

— Visur taip šlapia, — pasakė Kušė. — Kur mes galim nueiti?

Garpas buvo apie tai pagalvojęs. Jis žinojo, kad ligoninėje yra šešios tuščios lovos.

Bet nespėjus praeiti Persių verandos, kelią jiems pastojo Bonkersas. Juodoji bestija leidosi laiptais žemyn ir jau lekavo, o jo plieno pilkumo nasrai buvo apsiputoję: tas lekavimas palietė Garpą kaip į veidą sviesta velėna. Bonkersas urzgė, bet netgi jo urzgimas buvo pridusęs.

— Liepk jam apsiraminti, — sukuždėjo Garpas.

— Jis kurčias, — atsakė Kušė. — Ir labai senas.

— Žinau, koks jis senas, — tarė Garpas.

Bonkersas sulojo: jo balsas šaižiai girgždėjo, kaip seniai nevarstytų ir dabar jėga atidaromų durų vyriai. Jis buvo sulysęs, bet vis dar turėjo sverti kokį šimtą keturiasdešimt svarų. Bonkersas, senatviškos šuniškos graužaties ir niežų bei spygliuotų vielų auka, pajuto savo priešą ir prispyrė Garpą prie verandos.

— Bėk šalin, Bonkersai, — sušnypštė Kušė.

Garpas pamėgino apeiti šunį ir pamatė, kaip lėtai Bonkersas pasisuko į jį.

— Jis pusiau aklas, — sušnibždėjo Garpas.

— Ir menkai beužuodžia, — pasakė Kušė.

— Laikas dvėsti, — suniurnėjo sau po nosim Garpas, mėgindamas aplenkti šunį. Bonkersas aklai sekė jį. Jo nasrai vis dar priminė Garpui galingą garo žemsiurbę, o linguojantys nukarę juodos gauruotos jo krūtinės raumenys tai, kaip smarkiai tas šuo galėjo pulti — prieš daugelį metų.

— Nekreipk į jį dėmesio, — patarė Kušė, bet Bonkersas kaip tik tuo momentu puolė Garpą.

Šuo buvo lėtas, todėl Garpas galėjo užšokti jam ant nugaros, pastverti jį už priekinių kojų, paglemžti jas po savimi ir užgulti

krūtine visu svoriu šuniui ant nugaros. Bonkersas palinko į priekį ir nučiuožė snukiu žeme, spurdėdamas tik užpakalinėmis kojomis. Garpas dabar laikė sulenktas priekines šuns kojas, o didžiulę jo galvą buvo prispaudęs tik savo krūtinės svoriu. Šuo baisingai suurzgė, kai Garpas prislėgė jo nugarkaulį ir paniro smakru į tankius sprando gaurus. Besigalynėdamas Garpas pajuto savo burnoje ausį ir sukando ją. Kando kiek tik įstengė, ir Bonkersas sustaugė. Jis kando Bonkersui į ausį savo paties kūno patirto nuostolio atminimui, jis kando jam už tuos ketverius Styringe praleistus metus ir už savo motinos aštuoniolika metų.

Garpas paleido senąjį Bonkersą tik tuomet, kai Persių name užsidegė šviesos.

— Bėk, — patarė Kušė. Garpas pastvėrė ją už rankos, ir ji nubėgo kartu. Burnoje jis jautė bjaurų skonį.

— Klausyk, negi tu įkandai jam? — paklausė Kušė.

— Jis įkando man, — priminė jai Garpas.

— Prisimenu, — atsakė Kušė.

Ji suspaudė jam ranką, ir jis nusivedė ją ten, kur norėjo.

— Kas čia, po velnių, dedasi? — juodu girdėjo rėkaujant Riebųjį Troškinį.

— Tai Bonkis, tai Bonkis, — nakties tyloje pasigirdo Pūko Persi balsas.

— Bonkersai! — pašaukė Riebusis Troškinys. — Bonkersai, čionai! Bonkersai, eik šen! — Ir jie visi išgirdo, kaip kurčias šuo kaukia atsiliepdamas.

Tas sambrūzdis aidėjo po visą tuščią stovyklą. Jis pažadino Dženę Fylds, ir ji pažvelgė pro savo kambario langą. Laimei, Garpas pamatė, kad ji įjungė šviesą, todėl paslėpė Kušę tuščios ligoninės koridoriuje, o pats paprašė Dženę medicininio patarimo.

— Kas tau atsitiko? — paklausė jį Dženė. Garpui rūpėjo sužinoti, ar kraujas, kuris tekėjo jam per smakrą, yra ir jo paties, ar vien Bonkerso. Prie virtuvės stalo Dženė nuplovė nuo Garpo kažkokį priskretusį juodą šašą. Jis nukrito nuo Garpo kaklo ant stalo. Buvo sidabrinio dolerio dydžio. Juodu spoksojo į jį.

— Kas tai? — paklausė Dženė.

— Ausis, — atsakė Garpas. — Jos dalis.

Ant balto lakuoto stalo gulėjo juodos ausies gabalėlis, truputį garbanotais kraštais, suskirdęs kaip sena sudžiūvusi pirštinė.

— Buvau susidūręs su Bonkersu, — paaiškino Garpas.

— Ausis už ausį, — pasakė Dženė.

Garpas nė kiek nenukentėjo: kraujas buvo tik Bonkerso.

Kai Dženė grįžo į savo miegamąjį, Garpas nusivedė Kušę į tunelį, vedantį į pagrindinę ligoninės dalį. Per aštuoniolika metų jis buvo ištyrinėjęs tą kelią. Nusivedė ją į tolimiausią nuo motinos kambarių priestato sparną, kuris buvo virš priimamojo, netoli operacinių ir procedūrinių kabinetų.

Todėl seksas Garpui visuomet asocijuojasi su tam tikrais kvapais ir įspūdžiais. O patį sekso išgyvenimą jis prisimins kaip slaptą, bet išlaisvinantį galutinį atpildą už kančių laikotarpį. Kvapas išliks jo sąmonėje kaip labai asmeniškas ir dar kažkaip susijęs su ligonine, o aplinka — kaip dykynė. Seksas išliks Garpo sąmonėje kaip vienatvės aktas, atliktas apleistoje visatoje — kažkada po lietaus. Ir visuomet tai bus jam neapsakomo optimizmo aktas. Kušė, žinoma, sužadindavo Garpui daugybę vaizdų, susijusių su potraukiais. Kai buvo suvartotas trečiasis prezervatyvas, ji pasiteiravo, ar tai jau visi, kiek jis turi — ar jis nusipirkęs tik vieną pakelį? Imtynininkui nėra nieko malonesnio už sunkiai pelnytą išsekimą. Garpas užmigo, klausydamasis Kušės niurzgėjimo.

— Pirmą kartą neturėjai nė vieno, — sakė ji, — o dabar tau jie baigėsi. Tavo laimė, kad mudu esame tokie seni draugai.

Buvo dar tamsu ir toli iki aušros, kai juos pažadino Stiuartas Persis. Riebiojo Troškinio balsas sutrikdė senąją ligoninę kaip nežinoma liga.

— Atidarykit! — juodu išgirdo jį rėkaujant ir nustypčiojo prie lango pasižiūrėti.

Po ligoninės priestato langais ant žalios žalios žolės bliūvavo Kušės tėvas — su chalatu ir šliurėmis bei Bonkersu už pasaitėlio. Netrukus apšviestame lange pasirodė Dženė.

— Ar nesveikuojate? — paklausė ji Stiuartą.

— Noriu savo dukters! — suriko Stiuartas.

— Ar jūs girtas? — pasidomėjo Dženė.

— Įleiskite mane! — suklykė Stiuartas.

— Gydytojo nėra, — atsakė jam Dženė Fylds, — o aš abejoju, ar turiu jus kuo pagydyti.

— Kalė! — subliuvo Stiuartas. — Tavo benkartas suvedžiojo mano dukterį! Aš žinau, kad jie yra čia, toje iškruštoje ligoninėje.

Dabar ligoninė išties yra iškrušta, — pagalvojo Garpas, mėgaudamasis šalia jo krūpčiojančios Kušės prisilytėjimais ir kvapais. Juodu virpėjo nuo vėsaus oro, kuris sruvo pro tamsų langą.

— Pažiūrėk, kaip atrodo mano šuo! — sušuko Stiuartas. — Visas kruvinas! Šuo, besislapstantis po hamaku! Kraujuojantis verandoje! — rėkavo Stiuartas.

Garpas pajuto, kaip Kušė krūptelėjo nuo jo motinos balso. Tai, ką pasakė Dženė, turėjo priminti Kušei Persi jos pačios žodžius prieš trylika metų. Mat Dženė Fylds pasakė:

— Garpas įkando Bonkiui.

Po to šviesa jos lange užgeso, ir tamsoje, į kurią nugrimzdo ligoninė ir priestatas, buvo girdėti vien šnopuojant Riebųjį Troškinį ir šnarant lietų, kuris plovė Styringo mokyklą, viską švariai išskalbdamas.

5

Mieste, kuriame mirė Markas Aurelijus

Kai Dženė išsivežė Garpą į Europą, jis buvo geriau už daugelį kitų aštuoniolikmečių parengtas rašytojo gyvenimo vienatvei. Jis jau tarpo savo vaizduotės pasaulyje; pagaliau jis buvo užaugintas moters, kuri manė, kad vienatvė yra visiškai natūrali gyvensena. Prireiks ne vienerių metų, kol Garpas suvoks, kad jis visiškai neturi draugų, tik ši jo keistybė niekuomet nestebins Dženės Fylds kaip kažkas svetima. Santūrusis ir mandagusis Ernis Holmas buvo pirmasis Dženės Fylds draugas, kokį ji išvis turėjo.

Kol Dženė ir Garpas susirado butą, jiems teko pagyventi daugiau kaip tuzine Vienos pensionų. Tai buvo pono Tinčo idėja, jog idealus būdas išsirinkti labiausiai patinkamą miesto rajoną būsiąs toks — jie turį gyventi visuose ir galų gale apsispręsti. Tačiau trumpalaikis Tinčo gyvenimas pensionuose 1913 metų vasarą tikriausiai buvo kur kas malonesnis. Dženė ir Garpas atvyko į Vieną 1961 metais ir netruko nusikamuoti, betampydami iš pensiono į pensioną savo rašomąsias mašinėles. Šiaip ar taip, šis patyrimas davė Garpui medžiagos pirmajam didesniam apsakymui „Grilparcerio pensionas". Kol nebuvo atvykęs į Vieną, Garpas nežinojo, kas yra pensionas, o čia jis greit suvokė, kad šis gali mažiau ką pasiūlyti negu viešbutis, paprastai būna mažesnis ir niekuomet nebūna ištaigingas; jame gali gauti pusryčius, bet gali jų ir negauti. Apsistojus pensione, kartais galima išlošti, o kartais ir apsirikti. Dženė ir Garpas surado pensionų, kurie buvo švarūs, patogūs ir draugiški, tik dažnai skurdūs.

Dženė ir Garpas šiek tiek sugaišo besvarstydami, ar jiems apsigyventi pačioje Ringštraseje — didelėje vingiuotoje gatvėje, juosiančioje senamiesčio centrą, — ar netoli jos. Šioje miesto dalyje beveik viskas buvo, todėl joje Dženė, nemokanti vokiškai, galėjo truputį geriau negu kitur susigaudyti — mat tai buvo modernesnė ir kosmopolitiškesnė Vienos dalis, jeigu tokių iš viso esama Vienoje.

Garpui buvo malonu globoti motiną. Kadangi Styringe trejus metus jis buvo mokęsis vokiečių kalbos, galėjo būti jai vadovu, ir jam aiškiai buvo džiugu vadovauti Dženei.

— Imk šnicelį, mama, — sakė jis.

— Manau, kad „kalbsnyren" įdomiau skamba, — sakė Dženė.

— Tai veršiukų inkstai, mama, — aiškino Garpas. — Argi tu mėgsti inkstus?

— Nežinau, — atsakydavo Dženė. — Tikriausiai ne.

Kai juodu galų gale išsinuomojo butą, Garpas apsiėmė vaikštinėti po parduotuves. Dženė visus aštuoniolika metų maitinosi Styringo valgyklose, ji niekuomet neišmoko gaminti valgio, todėl ji ir dabar nesusigaudydavo kainoraščiuose. Būtent Vienoje Garpas suvokė, kaip jis mėgsta virėjauti. O pirmas jam patikęs Europoje daiktas buvo WC, tai yra klozetas. Tuo pensionuose praleistu metu Garpas patyrė, kad klozetas yra mažytis kambarėlis, kuriame nėra nieko kito, išskyrus išvietę. Tai jam buvo pirmasis Europoje prasmingas daiktas. Jis parašė Helenai, kad „tai yra išmintingiausia sistema — šlapintis ir tuštintis vienoje vietoje, o dantis valytis kitoje". WC turėjo, aišku, gerokai paveikti Garpo apsakymą „Grilparcerio pensionas", tik kol kas Garpas dar nerašė nei šio apsakymo, nei kokio kito.

Nors jis, kaip aštuoniolikmetis, buvo neįprastai disciplinuotas, vis dėlto čia buvo per daug, ko galima be vargo prisižiūrėti; ir dėl to, ir dėl staiga užgriuvusių pareigų, Garpas tapo labai užimtas, todėl ne vieną mėnesį vienintelis rašymas, teikęs jam malonumą, buvo laiškai Helenai. Naujoji aplinka per daug jį jaudino, kad būtų galėjęs, nors ir bandė, išsiugdyti rašymui reikalingą rutiną.

Jis bandė parašyti apsakymą apie vieną šeimą; visa, ką jis žinojo, kai pradėjo rašyti, buvo tai, kad toji šeima gyveno įdomų gyvenimą ir kad jos nariai yra artimai susigyvenę. Bet žinoti tik tiek nepakako.

Dženė ir Garpas apsigyveno mažytėje gatvelėje, Švindgasėje, antrame namo aukšte, kremo spalva išdažytame bute aukštomis lubomis. Jie gyveno prie pat Princo Eugenijaus gatvės, Švarcenbergplacės ir Aukštutinio bei Žemutinio Belvederių. Garpas perėjo per visus miesto meno muziejus, o Dženė pasitenkino tik Aukštutiniu Belvederiu. Garpas paaiškino jai, kad Aukštutiniame

Belvederyje tėra devynioliktojo ir dvidešimtojo amžiaus tapyba, bet Dženė sakė, kad devynioliktojo ir dvidešimtojo amžiaus jai pakanka. Garpas aiškino jai, kad ji galėtų bent jau pereiti per Žemutinio Belvederio sodus ir pasižiūrėti baroko kolekcijos, bet Dženė papurtė galvą; ji išklausiusi Styringe įvairių meno istorijos kursų ir esanti, sakė ji, užtektinai išsilavinusi.

— Bet Breigeliai, mama, — sakė Garpas. — Tau reikia tik įsėsti į tramvajų, einantį Ringo kryptimi, ir išlipti Mariahilferštrasėje. Didžiulis muziejus kitoje pusėje priešais tramvajaus stotelę — tai ir bus Kunsthistorišes.

— Bet aš galiu nueiti į Belvederį, — sakė Dženė. — Kam važiuoti tramvajum?

Ji galėjo nueiti į Karlskirchę, o visai netoliese Argentinerštrasėje buvo įdomių pasižiūrėti ambasadų pastatų. Bulgarijos ambasada buvo jų gyvenamoje Švindgasėje, tiesiai per gatvę, priešais jų namą. Dženė pasakė, kad ji mėgsta laikytis savojo rajono. Tik už vieno kvartalo buvo kavinė, kur ji retkarčiais nueidavo ir ten pasiskaitydavo laikraščių anglų kalba. Ji niekuomet neišeidavo kur nors pavalgyti, nebent Garpas ją nusivesdavo; jeigu jis jai nepagamindavo, tai ji ir namuose nevalgydavo. Ją visiškai buvo apsėdusi mintis ką nors parašyti — tuo metu labiau negu Garpą.

— Aš neturiu laiko būti turiste šiame savo gyvenimo etape, — aiškino ji savo sūnui. — O tu lavinkis, siurbk kultūrą. Kaip tik tai tu ir turi daryti.

— Absorbuokite, ab-ab-absorbuokite, — patarinėjo jiems Tinčas. Dženei atrodė, kad būtent tuo turi užsiimti Garpas. O dėl savęs ji buvo įsitikinusi, jog yra jau pakankamai prisisiurbusi, kad turėtų ką pasakyti. Dženė Fylds tuomet buvo keturiasdešimt vienerių. Ji manė, kad įdomiausią savo gyvenimo dalį yra jau nugyvenusi; visa, ką ji norėjo padaryti, — tai jį aprašyti.

Garpas įdavė jai kortelę, kurią ji turėjo nešiotis su savim. Ant jos užrašė savo adresą — jeigu ji kartais pasiklystų: Schwindgasse 15/2, Wien IV. Garpui teko išmokyti ją, kaip ištarti savo adresą. Tai buvo ilga ir sunki pamoka.

— Švindgasefiunfzehnzvei! — išspjovė Dženė.

— Dar kartą, — liepė Garpas. — Argi tu nori nebeparsirasti, kai paklysi?

Visą dieną Garpas žvalgydavo miestą, ieškodamas, kur galėtų

nusivesti Dženę vakare ar vėlyvą popietę, kai ji baigs rašyti. Juodu eidavo išgerti alaus arba taurės vyno, ir tuomet Garpas pasakodavo jai, kaip jis praleido dieną. Dženė mandagiai klausydavosi. Vynas arba alus ją migdė. Paprastai kur nors jie skaniai pavakarieniaudavo, ir Garpas lydėdavo Dženę namo Štrasenbanu. Išdidumas neleido Garpui naudotis taksi, kadangi buvo nuodugniai išstudijavęs tramvajų tinklą. Kartais iš ryto jis eidavo į turgų, tuomet namo grįždavo anksti ir visą popietę praleisdavo virtuvėje. Dženė niekuomet jam nepriekaištaudavo, jai buvo visai vis vien, ar ji valgydavo namuose, ar kur kitur.

— Tai Gumpoldskirchner, — kalbėjo Garpas, aiškindamas apie vynus. — Jis labai tinka prie Švainebraten.

— Kokie juokingi žodžiai, — stebėjosi Dženė. Savaip vertindamas Dženės prozos stilių, Garpas vėliau rašė: „Mano motina stačiai grūmėsi su anglų kalba, todėl nėra ko stebėtis, kad ji niekuomet net nebandė išmokti vokiškai".

Nors Dženė Fylds sėsdavo kiekvieną dieną prie savo rašomosios mašinėlės, ji nežinojo, kaip rašyti. Nors ji rašė — fizine prasme — bet nepatirdavo džiaugsmo, skaitydama tai, ką turėjo parašiusi. Ji mėgindavo prisiminti kadaise skaitytus gerus veikalus ir suvokti, kuo šie skiriasi nuo jos pačios pirmųjų juodraštinių bandymų.

Paprastai ji pradėdavo nuo pradžios: „Gimiau..." ir taip toliau. „Mano tėvai norėjo, kad pasilikčiau Velslyje, nors..." Na ir, žinoma: „Nutariau, kad noriu turėti vaiką, todėl galiausiai ryžausi tokiam būdui..." Tačiau Dženė buvo užtektinai perskaičiusi gerų knygų, kad suprastų, jog jos pačios rašinys neskamba kaip tos prisimenamos geros knygos. Jai rūpėjo sužinoti, kas galėtų būti ne taip, todėl ji dažnai siųsdavo Garpą su pavedimu į tuos keletą knygynų, kurie prekiavo knygomis anglų kalba. Ji norėjo geriau įsižiūrėti, kaip knygos prasideda. Dženė greitai pagamino per tris šimtus mašinraščio puslapių ir vis dėlto jautė, kad jos knyga iš tikrųjų dar nėra pradėta.

Bet Dženė tylomis kentė savo rašymo sunkumus. Su Garpu ji būdavo linksma, tik retai labai dėmesinga. Visą gyvenimą Dženė Fylds jautė, kad viskas turi pradžią ir pabaigą. Kaip Garpo išsilavinimas, kaip jos pačios. Kaip seržantas Garpas. Ji visais jausmais te-

bemylėjo savo sūnų, bet suvokė, kad ji pakankamai vedžiojo Garpą, o dabar turi leisti jam pačiam susirasti savo kelią. Ji negali visą gyvenimą vis eiti užrašinėti jį imtynėms ar dar kam nors. Dženei patiko gyventi su savo sūnum; iš tikrųjų jai net į galvą nebuvo atėję, kad juodu galėtų gyventi atskirai. Tačiau Dženė tikėjosi, kad Garpas pats užsiims savimi kiekvieną jų buvimo Vienoje dieną; jis taip ir darė.

Garpas nė kiek nepasistūmėjo į priekį su savo apsakymu apie tarpusavy susigyvenusią, įdomią šeimą, išskyrus tai, kad rado jos nariams patrauklų užsiėmimą. Tėvas buvo savotiškas inspektorius, o visi šeimos nariai vykdavo kartu su juo į tarnybines keliones. Jo darbas buvo tikrinti restoranus, viešbučius ir pensionus, vertinti juos ir skirstyti į A, B ir C kategorijas. Tai buvo darbas, koks, Garpo įsivaizdavimu, jam pačiam patiktų. Tokioje šalyje kaip Austrija, taip labai priklausomoje nuo turizmo, turistų maitinimosi ir miegojimo vietų klasifikavimas ir reklasifikavimas turi turėti lemiamos svarbos, tik Garpas negalėjo įsivaizduoti, kas ir kam galėtų čia būti svarbu. Viskas, ką jis iki tol turėjo, buvo ta šeima, o ji turėjo smagų darbą. Ir kas iš to? Lengviau buvo rašyti Helenai.

Tą vėlyvą vasarą ir ankstyvą rudenį Garpas išvaikščiojo ir išvažinėjo troleibusais ir tramvajais visą Vieną, su niekuo nesusitikinėdamas. Jis rašė Helenai, kad „dalis jaunystės yra jausmas, kad aplinkui nėra nė vieno kito, kuris būtų tiek į tave panašus, kad tave suprastų". Garpas taip pat rašė manąs, jog Viena sustiprino jam tą jausmą, „kadangi Vienoje iš tikrųjų nėra kito tokio kaip aš".

Jo įspūdis buvo teisingas, bent jau kiekybiškai. Vienoje nedaug tebuvo Garpo amžiaus žmonių. Nedaug tebuvo vieniečių, gimusių 1943 metais, ir apskritai jų nedaug tegimė nuo nacistų okupacijos pradžios 1938 metais iki karo pabaigos 1945 metais. Ir nors skaičius kūdikių, gimusių nuo išprievartavimų, tiesiog stebinantis, nedaugelis vieniečių norėjo turėti vaikų iki pat 1955 metų — iki rusų okupacijos pabaigos. Viena buvo miestas, kurį svetimšaliai išlaikė okupavę septyniolika metų. Daugumai vieniečių tai suprantama — tų septyniolikos metų laikotarpiu neatrodė nei gera, nei išmintinga turėti vaikų. Gyvendamas tame mieste, Garpas patyrė, koks ypatingas yra jausmas čia būti aštuoniolikmečiu. Tai paspartino jo brendimą ir sustiprino jausmą, kad Viena yra veikiau „mirusio miesto muziejus", kaip jis rašė Helenai, negu vis dar gyvas miestas.

Šis Garpo pastebėjimas nebuvo kritika. Garpas mėgo bastytis po muziejus. „Realesnis miestas galėjo taip labai neatitikti mano skonio, — vėliau rašė jis. — Bet Viena buvo merdėjimo fazėje; ji buvo nejudri ir leido man žiūrėti į ją, galvoti apie ją ir vėl žiūrėti. Gyvenančiame mieste aš niekuomet nebūčiau tiek daug pastebėjęs. Gyvenantys miestai nebūna nejudrūs".

Taigi T.S.Garpas praleido karštuosius mėnesius, stebėdamas Vieną, rašydamas laiškus Helenai Holm ir tvarkydamas motinos, kuri savo pasirinktąją gyvenimo vienatvę papildė rašymui reikalinga vienuma, namų gyvenimą. „Mano motina, rašytoja", taip Garpas vadindavo ją juokaudamas nesuskaičiuojamuose savo laiškuose Helenai Holm. Pavydėjo jos rašymo. Jis pats padarė, ką galėjo, priskirdamas savo sukurtajai šeimai vieną nuotykį po kito. Tačiau kur ji eina? Į dar vieną B restoraną, kurio desertai bus tokie prasti, kad jis niekad negalės pakilti iki A; į dar vieną B viešbutį, kurio neabejotino slydimo į C nepavyks sustabdyti, kaip niekuomet nepavyks išguiti pelėsių kvapo iš jo vestibiulio. Galbūt kuris nors inspektoriaus šeimos narys galėtų apsinuodyti A klasės restorane, bet ką tai turėtų reikšti? Viename iš pensionų galėtų slapstytis kokie nors bepročiai ar net nusikaltėliai, tik ką jie galėtų turėti bendra su apsakymo tema?

Garpas žinojo, kad jis neturi temos.

Kartą jis matė geležinkelio stotyje keturių asmenų cirko trupę, atvykusią iš Vengrijos ar Jugoslavijos. Pamėgino ją įsivaizduoti savo apsakyme. Ten buvo dar meška, kuri važinėjo motociklu po parkingą. Susirinko nedidelis būrelis žiūrovų, ir žmogus, vaikščiojantis rankomis, rinko pinigus už meškos pasirodymą į katiliuką, balansuodamas juo ant savo kojų padų; kartais jis pargriūdavo, kaip ir meška.

Galiausiai motociklas užsikirto ir nebevažiavo. Taip ir liko neaišku, ką veikė tame cirke kiti du asmenys, nes kai tik jie pamėgino pavaduoti mešką ir rankomis vaikščiojantį vyriškį, pasirodė policija ir pareikalavo, kad jie užpildytų daugybę formuliarų. Laukti buvo neįdomu, ir būrelis — kas iš jo dar buvo likę — išsivaikščiojo. Garpas ilgiausiai lūkuriavo — ne todėl, kad jį būtų dominę iškaršusio cirko vaidinimai, o todėl, kad jam rūpėjo įdėti jį į savo apsakymą. Tik jis negalėjo įsivaizduoti — kaip. Kai Garpas jau ėjo iš geležinkelio stoties, girdėjo mešką vemiant.

Vienintelė per daugelį savaičių Garpo apsakymo pažanga buvo pavadinimas: „Austrijos turizmo biuras". Jis nepatiko Garpui. Užuot buvęs rašytoju, jis vėl pasidarė turistu.

Bet kai oras atšalo, Garpui pabodo turizmas. Jis ėmė kabinėtis prie Helenos, kad ši per mažai jam atrašanti — vadinasi, jis rašąs jai per daug. Ji buvo labiau užsiėmusi negu jis. Koledže ji buvo iš karto priimta į antrą kursą, todėl jai teko dvigubai didesnis negu vidutiniškas studijų krūvis. Jeigu tais ankstyvaisiais metais Helena ir Garpas buvo kuo panašūs, tai tuo, kad juodu abudu elgėsi taip, tarsi kur skubėtų.

— Palik ramybėje vargšę Heleną, — sakė jam Dženė. — Maniau, kad tu parašysi ką nors daugiau, ne tik laiškų.

Tačiau Garpui nepatiko mintis apie varžybas su motina tame pačiame bute. Jos mašinėlė niekad nesustodavo pagalvoti. Garpas buvo įsitikinęs, kad tas nuolatinis jos kalimas gali pribaigti jo, rašytojo, karjerą anksčiau, negu ji iš tikrųjų prasidės.

— Mano motina niekuomet nežinojo, jog būna tyla, kada peržiūrima, kas parašyta, — kartą pastebėjo Garpas.

Lapkričio mėnesį Dženė turėjo šešis šimtus mašinraščio puslapių, tačiau jai tebeatrodė, kad iš tikrųjų dar net nepradėjo. Garpas neturėjo temos, kuri galėtų iš jo štai šitaip lietis. Jis kūrė iš vaizduotės, o tai buvo kur kas sunkiau negu kurti iš atminties.

Jo „persilaužimas", kaip jis tai pavadino, rašydamas Helenai, įvyko vieną šaltą ir snieginga dieną Vienos miesto istorijos muziejuje. Nuo Švindgasės iki jo lengva buvo nueiti pėsčiam. Žinodamas, kad į jį gali nueiti bet kurią dieną, kažkaip buvo jį pražiopsojęs. Tą muziejų jam priminė Dženė. Tai buvo viena iš tų dviejų ar trijų vietų, kuriose ji lankydavosi be jo — vien todėl, kad muziejus buvo kaip tik kitoje Karlsplaco pusėje ir pačiame centre to, ką ji vadino savo kaimynyste.

Ji prisiminė, kad tame muziejuje yra rašytojo kambarys, tik pamiršo, kurio rašytojo. Ji pagalvojo, kad tai įdomus sumanymas — turėti muziejuje rašytojo kambarį.

— Rašytojo kambarys, mama? — susidomėjo Garpas.

— Taip, visas kambarys, — atsakė Dženė. — Jie pateikė visus rašytojo baldus ir, galimas daiktas, net sienas ir grindis. Nežinau, kaip jie tai padarė.

— O aš nežinau, kam jie tai padarė, — pasakė Garpas. — Ir muziejuje yra visas kambarys?

— Taip, manau, kad tai yra miegamasis, — pasakė Dženė bet jame rašytojas ir rašydavo.

Garpas užvertė akis. Jam tai skambėjo nepadoriai. Gal ten yra ir rašytojo dantų šepetėlis? Ir naktipuodis?

Tai buvo kambarys kaip kiekvienas kitas, o lova atrodė per maža — tarsi vaiko lovelė. Rašomasis stalas irgi atrodė mažas. Ne kaip daug rašančio rašytojo lova ar stalas, dingtelėjo Garpui. Baldai buvo iš juodmedžio, atrodė aiškiai nepatvarūs. Garpas pagalvojo, kad jo motina turi geresnį kambarį rašymui. Rašytojas, kurio kambarys buvo saugomas Vienos miesto istorijos muziejuje, — tai Francas Grilparceris; Garpui jis buvo nežinomas.

Francas Grilparceris mirė 1872 metais. Jis buvo austrų poetas ir dramaturgas, apie kurį ne Austrijoje mažai kas yra girdėjęs. Jis yra vienas tų devynioliktojo amžiaus rašytojų, kurių populiarumas buvo laikinas ir neperžengė devynioliktojo amžiaus, todėl vėliau Garpas įrodinėjo, kad Grilparceris nenusipelnė ir devynioliktojo amžiaus. Garpo nedomino dramaturgija ir poezija, todėl jis nuėjo į biblioteką ir perskaitė tai, kas laikoma Grilparcerio įžymiausiu prozos veikalu — nei ilgą, nei trumpą apsakymą „Vargšas smuikininkas". Galimas daiktas, galvojo Garpas, per maža trejus metus Styringe pasimokyti vokiečių kalbos, kad galėtum įvertinti tą apsakymą; parašytas vokiškai jis Garpui labai nepatiko. Vėliau Habsburgergasėje esančiame antikvariate jis aptiko to apsakymo vertimą į anglų kalbą; vis tiek jis jam labai nepatiko.

Garpo nuomone, įžymusis Grilparcerio apsakymas yra absurdiška melodrama; jis taip pat manė, kad istorija jame yra nevykusiai papasakota ir atvirai sentimentali. Apsakymas tik neaiškiai jam priminė devynioliktojo amžiaus rusų kūrinius, kuriuose veikėjas dažnai būna neryžtingas lėtuolis ir nevykėlis praktiniame gyvenime. Tačiau Dostojevskis, Garpo manymu, sugeba jus sudominti tokiu vargšu, o Grilparcerio verksmingos trivialybės jums nuobodžios.

Tame pačiame antikvariate Garpas nusipirko į anglų kalbą išverstą Marko Aurelijaus „Pačiam sau". Jis buvo bandęs skaityti Marką Aurelijų lotyniškai, kai dar mokėsi Styringe, bet angliškai jo nebuvo tekę skaityti. Garpas nusipirko šią knygą, kadangi antikvariato savininkas jam pasakė, kad Markas Aurelijus mirė Vienoje.

„Žmogaus gyvenimo laikas, — rašė Markas Aurelijus, — tik akimirka, jo esmė — nuolatinis tekėjimas, pojūčiai — migloti, viso kūno sandara — pasmerkta suirti, siela — klaidžiojanti, likimas — neįžvelgiamas, šlovė — nepastovi. Trumpai sakant, kas priklauso kūnui, yra kaip tekanti upė, o tai, kas priklauso sielai, yra sapnas ir migla". Garpas kažkodėl pagalvojo, kad Markas Aurelijus turėjo gyventi Vienoje, kai šitai parašė.

Niūrių Marko Aurelijaus apmąstymų tema yra neabejotinai daugumos rimtų rašytojų tema, mąstė Garpas; skirtumas tarp Grilparcerio ir Dostojevskio — ne tema. Tas jų skirtumas, — padarė išvadą Garpas, — inteligencija ir grožis; tas skirtumas — menas. Po daugelio metų Grilparcerio raštų įvadiniame straipsnyje Garpas perskaitė, kad Grilparceris buvo: „jautrus, sudirgęs, kamuojamas paranojos, dažnų depresijos priepuolių, buvo pašlijusios sveikatos, slegiamas melancholijos; trumpai tariant, kompleksuotas šiuolaikinis žmogus".

„Galimas daiktas, — rašė Garpas. — Bet jis taip pat buvo kaip reta prastas rašytojas".

Nusprendęs, kad Francas Grilparceris yra „prastas rašytojas", jaunasis Garpas, atrodo, pirmą kartą gyvenime iš tikrųjų pajuto pasitikėjimą savimi kaip menininku — nors dar nieko nebuvo parašęs. Matyt, kiekvieno rašytojo gyvenime reikalingas momentas, kai nuvertinamas kitas rašytojas. Garpo, kaip žudiko, instinktu vargšo Grilparcerio atžvilgiu reiškėsi vos ne jo, kaip imtynininko, paslaptis; tarsi Garpas būtų stebėjęs savo priešininką, kovojantį su kitu imtynininku; matydamas jo silpnybes, Garpas žinojo, kad pats gali padaryti geriau. Jis netgi privertė Dženę perskaityti „Vargšą smuikininką". Tai buvo vienas tų nedaugelio atvejų, kai jis pasidomėjo jos literatūrine nuomone.

— Šlamštas, — pareiškė Dženė. — Menka. Verksminga. Seklu.

Juodu džiūgavo.

— Man, tiesą sakant, nepatiko jo kambarys, — prisipažino Dženė. — Visai kaip ne rašytojo kambarys.

— Manau, kad tai neturi reikšmės, mama, — pareiškė Garpas.

— Bet tas kambarys yra labai ankštas, — prieštaravo Dženė. — Jis yra per tamsus ir atrodo labai nervinantis.

Garpas apžvelgė motinos kambarį. Visur buvo priskleista jos

neįtikėtinai ilgo ir netvarkingo rankraščio suklijuotų lapų — virš jos lovos ir tualetinio stalelio, ant jos sieninio veidrodžio, kuriame ji savęs beveik nebematė. Garpas nemanė, kad motinos kambarys atrodo visai kaip rašytojo kambarys, bet jis to nepasakė.

Jis parašė Helenai ilgą, pasitikėjimo kupiną savimi laišką, kuriame citavo Marką Aurelijų ir triuškino Francą Grilparcerį. Garpo manymu, „Francas Grilparceris mirė 1872 metais visiems laikams ir kaip pigus vietinis vynas yra netinkamas gabenti kur nors toliau nuo Vienos". Tas laiškas buvo savotiškas pasimankštinimas (Helena tikriausiai tą suvokė), tas laiškas buvo gimnastika. Garpui jis taip patiko, kad jis pasidarė jo kopiją ir nutarė originalą pasilikti sau, o tą kopiją nusiųsti Helenai. „Truputį jaučiuosi taip, tarsi būčiau biblioteka, — atrašė jam Helena. — Taip, tarytum tu ketintum naudotis manimi kaip savo stalčiumi".

Ar tikrai Helena priekaištavo jam? Garpas nebuvo toks jautrus Helenos gyvenimui, kad dėl to kvaršintų sau galvą. Jis tik parašė jai, kad dabar „kaip tik rengiasi rašyti". Buvo įsitikinęs, kad rezultatai jai patiks. Helena galėjo visa tai suvokti kaip perspėjimą sau, bet ji neparodė jokio susirūpinimo. Koledže ji rijo kursus beveik trigubai didesnėmis už vidutiniškas normomis. Į antrųjų savo mokslo metų pirmojo semestro pabaigą ji baigė trečiųjų metų antrąjį semestrą. Jaunojo rašytojo pasinėrimas į save ir egoizmas negąsdino Helenos Holm. Ji pati žengė šauniu savo žingsniu ir suprato kitą, žinantį, ko nori. Be to, jai patiko Garpo laiškai, — jie, kaip ji nuolat jam tvirtino, buvo nepaprastai gerai parašyti.

Vienoje Džene ir Garpas darė sau iš Grilparcerio pramogą. Jie ėmė atradinėti nedidelius mirusio Grilparcerio pėdsakus visame mieste. Jame buvo ir Grilparcergasė, buvo Grilparcerio kavinė, o vieną dieną juodu nustebo, konditerijos parduotuvėje išvydę tortą, pavadintą jo pavarde: Grilparcerio tortas! Pyragas jiems pasirodė per daug saldus. Kai Garpas virdavo motinai valgyti, jis klausdavo, ar ji nenorėtų minkštai virtų arba grilparcerinių kiaušinių. Kažkurią dieną Šionbruno zoologijos sode juodu pamatė labai jau nerangią antilopę įdubusiais ir mėšlu apskretusiais šonais; ji stovėjo liūdna savo ankštame ir nešvariame žieminiame garde. Garpas identifikavo ją: Grilparcerio antilopė.

Kartą Džene Garpui apie savo rašymą pasakė, kad ją kamuojanti sąžinė, nes „rašanti kaip Grilparceris". Ji paaiškino, kad tai

reiškia, jog ji įvedanti sceną ar personažą „kaip pagal skambutį". Ji turėjo omenyje tą sceną, kai Bostono kino teatre ją užkalbino kareivis. „Kino teatre, — rašė Dženė Fylds, — prie manęs pristojo geidulio ėdamas kareivis".

— Tai baisu, mama, — pastebėjo Garpas. Frazė „geidulio ėdamas", Dženės manymu, buvo „rašymas kaip Grilparcerio".

— Bet būtent taip ir buvo, — pasakė Dženė. — Tai buvo kaip tik geidulys.

— Geriau būtų pasakyti, kad jis buvo sklidinas geidulio, — patarė Garpas.

— Feee, — atmetė Dženė. Kitas Grilparceris! Svarbiausia, kas jai rūpėjo, buvo pats geidulys. Juodu aptarinėjo tą problemą kaip išmanydami. Garpas jai prisipažino apie savo geidulį Kušei Persi ir pateikė gana lėkštą jo patenkinimo scenos variantą. Dženei tai nepatiko.

— O Helena? —paklausė ji. —Ir Helenai tą patį jauti?

Garpas atsakė, kad taip.

— Kaip baisu, —tarė Dženė. Ji nesuprato to jausmo ir negalėjo įsivaizduoti, kaip Garpas gali jį net sieti su meile.

— „Visa, kas priklauso kūnui, yra kaip tekanti upė", — neįtikinamai pasakė Garpas, cituodamas Marką Aureliją. Jo motina tik palingavo galvą. Tuo metu juodu pietavo labai raudoname restorane netoli Blutgasės.

— Kruvinoji gatvė, — patenkintas išvertė jai Garpas.

— Liaukis viską vertęs, — pasakė jam Dženė. — Neturiu noro viską žinoti. — Jos nuomone, tame restorane buvo per daug raudonos spalvos, o patiekalai — per brangūs. Jie buvo aptarnaujami lėtai, todėl namo išėjo per vėlai. Buvo labai šalta, linksmi Karntnerštrasės žiburiai menkai juos tešildė.

— Važiuojame taksi, — pasakė Dženė. Bet Garpas užsispyrė, kad už penkių kvartalų jie galėsią lengvai įsėsti į tramvajų. — Tu ir tie tavo prakeikti Štrasenbanai, — tepasakė Dženė.

Buvo aišku, kad „geidulio" tema sugadino jiems vakarą.

Pirmasis kvartalas žėrėjo kalėdinėmis puošmenomis. Tarp aukštai iškilusių šventojo Stepono katedros smaigalių ir stambaus Operos teatro masyvo buvo septynios gatvės parduotuvių, barų ir viešbučių. Tose septyniose gatvėse tuo žiemos metu jie galėjo pasijusti esą bet kurioje pasaulio vietoje.

— Mama, kurį nors vakarą turime nueiti į operą, — pasiūlė Garpas. Juodu buvo Vienoje jau šešis mėnesius, bet dar nebuvo lankęsi operoje, nes Dženė nemėgo ilgai vakaroti.

— Eik vienas, — atsakė Dženė. Ji pamatė priešais stovint tris moteris ilgais kailiniais. Viena jų turėjo prie kailinių priderintą kailinę movą, kurią buvo pakėlusi prie veido ir pūtavo į ją, kad susišildytų rankas. Ji atrodė gana elegantiška, nors kitos dvi moterys turėjo kažko iš kalėdinio blizgesio. Dženė pavydėjo tai moteriai jos movos.

— Aš tokios norėčiau, — pasakė Dženė. — Kur galėčiau tokią gauti? —Ji parodė į moterį priešais, bet Garpas nesuprato, ką ji turi omenyje.

Jam buvo aišku, kad tos moterys yra prostitutės.

Kai prostitutės pamatė Dženę, ateinančią gatve su Garpu, toji pora jas suglumino. Jos matė gražų vaikiną su paprasta, bet gražia moterimi, kuri amžiumi galėjo būti jam motina. Tačiau Dženė buvo įsikibusi Garpo rankos veikiau formaliai, kai su juo vaikštinėdavo, o dabar Garpo ir Dženės pokalbyje buvo kažkokios įtampos ir sutrikimo, todėl prostitutės manė, kad Dženė negali būti Garpo motina. Paskui Dženė parodė į jas, ir tas jas supykdė. Jos pagalvojo, kad Dženė yra irgi prostitutė, dirbanti jų teritorijoje ir nuglemžusi joms vaikiną, kuris atrodė pasiturintis ir nepavojingas — dailų vaikiną, kuris galėjo joms sumokėti.

Vienoje prostitucija yra legali ir kontroliuojama sudėtingu būdu. Čia esama lyg ir jų sąjungos, esama medicininių pažymėjimų, periodiškų patikrinimų, asmens liudijimų. Tik geriausiai atrodančiai leidžiama darbuotis pirmojo rajono elegantiškose gatvėse. Atokesniuose nuo centro rajonuose prostitutės būna bjauresnės arba senesnės, arba ir bjaurios, ir senos; be to, jos būna, žinoma, pigesnės. Kiekviename rajone yra pastovios privalomos jų kainos. Kai prostitutės pamatė Dženę, jos išėjo ant šaligatvio, kad užstotų Dženei ir Garpui kelią. Jos lengvai nustatė, kad Dženė ne visiškai atitinka pirmojo rajono prostitučių standartą ir kad ji tikriausiai darbuojasi nepriklausomai, o tai yra nelegalu, arba ji pasitraukusi iš savojo rajono, kad pamėgintų šiek tiek daugiau užsidirbti pinigų, bet dėl to ji turėtų daug nemalonumų su kitomis prostitutėmis.

Tiesą sakant, daugumas žmonių nebūtų palaikę Dženės prostitute, nors yra sunku nusakyti, kaip ji atrodė. Daugelį metų Dženė

Fylds rengėsi medicinos seserimi, todėl ji iš tikrųjų nežinojo, kaip jai rengtis Vienoje. Kai ji eidavo kur nors su Garpu, stengdavosi apsirengti kuo geriau, galbūt kad atsilygintų už tą seną maudymosi chalatą, kuriuo ji vilkėdavo rašydama. Ji neturėjo patyrimo pirktis sau drabužių, o svetimame mieste visi drabužiai jai atrodė truputį kitokie. Neturėdama kokio nors individualaus skonio, ji paprastai pirkdavo brangesnius daiktus. Galų gale ji turėjo pinigų, tik neturėjo kantrybės nei suinteresuotumo pirkdama ką nors rinktis. Todėl su tais savo drabužiais ji atrodė naujutėlaitė ir švytinti, o Garpas šalia jos —lyg būtų iš kitos šeimos. Dar nuo Styringo laikų Garpo nuolatiniai drabužiai buvo švarkas, kaklaryšis ir patogios kelnės — savotiška nerūpestinga standartinė uniforma, dariusi jį beveik visur anonimišką.

— Ar tu gali pasiteirauti tos moters, kur ji pirko tą movą? — paklausė Dženė. Jos nuostabai, moteris užstojo šaligatvį, kad susitiktų su jais.

— Mama, tai yra prostitutės, — sušnibždėjo Garpas. Dženė Fylds sustingo. Moteris su mova kažką pasakė jai irzliai. Dženė, aišku, nė žodžio nesuprato, todėl išplėtė akis į Garpą, kad jis jai išverstų. Moteris vis kalbėjo ir kalbėjo Dženei, kuri neatitraukė akių nuo savo sūnaus.

— Mano motina norėjo jus paklausti, kur jūs gavote tokią gražią movą, — pasakė Garpas savo lėta vokiečių kalba.

— O, jie yra užsieniečiai, — pasakė viena prostitučių.

— Viešpatie, ji yra jo motina, — tarė kita.

Moteris su mova spoksojo į Dženę, o ši dabar spoksojo į tos moters movą. Viena prostitučių buvo dar jauna mergina labai aukšta šukuosena, pribarstyta auksinių ir sidabrinių žvaigždučių; žalia žvaigždė dar buvo išpiešta ant jos skruosto, o randas buvo truputėlį patempęs ir iškreipęs viršutinę jos lūpą, todėl iš pirmo žvilgsnio buvo neaišku, kas yra jos veidui — aišku tik tiek, kad kažkas ne taip. Tačiau jokios ydos neturėjo jos kūnas: ji aukšta ir liekna, ir žiūrėti į ją buvo labai nelengva, nors Dženė susivokė kaip tik spoksanti į ją.

— Paklausk, kiek jai metų, — tarė Dženė Garpui.

— Ich bin aštuoniolikos, — tarė mergina. — Aš gerai moku angliškai.

— Tai tiek, kiek mano sūnui, — pasakė Dženė, kumšteldama

Garpą. Ji nesuprato, kad jos buvo ją palaikiusios viena iš savųjų. Kai Garpas jai vėliau tą paaiškino, ji įtūžo — bet tik ant savęs:

— Tai tie mano drabužiai? — rėkė ji. — Aš nežinau, kaip man rengtis! — Ir nuo to momento Dženė Fylds jau niekuomet nesirengs kitaip kaip tik medicinos seserimi. Ji vėl užsivilko savo uniformą ir visur ją dėvėjo — lyg visą laiką būtų ėjusi savo pareigas, nors jau niekuomet ji nebebus medicinos seserimi.

— Ar galiu pasižiūrėti jūsų movą? — paklausė Dženė tos moters, kuri ją turėjo — mat ji pagalvojo, kad jos visos kalba angliškai, bet tą kalbą mokėjo tik jaunoji mergina. Garpas išvertė, ir moteris nenoriai nusimovė savo movą — iš šilto lizdo, kur ji buvo susinėrusi savo ilgus, žiedais tviskančius pirštus, padvelkė kvepalais.

Trečioji prostitutė turėjo ant kaktos nuo raupų likusią duobutę, tarsi persiko kauliuko įspaustą. Be šios ydos ir mažos putlios burnos, primenančios perpenėto vaiko burną, ji buvo normaliai subrendusi — savo dvidešimčiai, kaip Garpas spėjo, metų; ji atrodė turinti didelį biustą, tik per tuos juodus jos kailinius sunku būtų tą tiksliai nustatyti.

Moteris su mova, Garpo nuomone, buvo graži. Jos veidas buvo pailgas ir liūdnokas. O jos kūnas, Garpo įsivaizdavimu, buvo giedras. Jos lūpos buvo labai ramios. Tik jos akys ir nuogos jos rankos šaltą naktį leido Garpui pamatyti, kad ji yra daugmaž jo motinos amžiaus. Galėjo būti ir vyresnė.

— Man ją padovanojo, — pasakė ji Garpui apie movą. — Ji dera prie kailinių. — Jie buvo šviesaus sidabro spalvos, labai glotnūs.

— Tai yra tikras daiktas, —tarė jaunoji prostitutė, kalbanti angliškai; ji aiškiai žavėjosi viskuo, kas buvo vyresniosios prostitutės.

— Žinoma, ką nors panašaus galima ne taip brangiai beveik visur nusipirkti, — pasakė Garpui moteris su raupų duobute. — Užeikite pas Stefą, — patarė ji keistu žargonu, kurį Garpas vos suprato, ir parodė aukštyn Karnteřštrase. Bet Dženė nepasižiūrėjo, todėl Garpas tik linktelėjo galva, toliau įdėmiai žiūrinėdamas ilgus nuogus vyresniosios moters pirštus, tviskančius žiedais.

— Man šalta rankoms, — tyliai ji pasakė Garpui, ir šis paėmė iš Dženės movą ir grąžino ją prostitutei. Dženė atrodė suglumusi.

— Pasikalbėkime su ja, — pasiūlė Dženė Garpui. — Aš noriu ją apie tai paklausti.

— Apie ką, mama? — pasakė Garpas. — Dėl Dievo meilės.

— Apie tai, apie ką mudu kalbėjomės, — tarė Dženė. — Aš noriu paklausti jos apie geidulį.

Abi vyresniosios moterys žiūrėjo į tą, kuri mokėjo angliškai, tačiau ji mokėjo ne taip gerai, kad ką nors iš to suprastų.

— Mama, yra šalta, — nusiskundė Garpas. — Be to, vėlu. Einam namo.

— Pasakyk jai, kad norime užeiti į kokią nors šiltą vietą — tik pasėdėti ir pasišnekėti, — pasakė Dženė. — Ar ji lieps mums už tai susimokėti?

— Manau, kad taip, — sumurmėjo Garpas. — Mama, ji nieko neišmano apie geidulį. Jos tikriausiai nieko tokio, kaip tai, stipriau nejaučia.

— Aš noriu sužinoti apie vyrų geidulį, — pasakė Dženė. — Apie jūsų geidulį. Ji turi kažką apie tai žinoti.

— Dėl Dievo meilės, mama, — pasakė jai Garpas.

— Was macht's? — paklausė gražioji prostitutė. — Kas per reikalas? — paklausė ji. — Apie ką kalba? Ar ji nori pirkti movą?

— Ne, ne, — atsakė Garpas. — Ji nori jus pirkti.

Vyresnioji prostitutė atrodė priblokšta. Toji su raupo duobute suprunkštė.

— Ne, ne, — aiškino Garpas. — Tik pasikalbėti. Mano motina nori tik užduoti jums keletą klausimų.

— Šalta, — nepatikliai pasakė jiems prostitutė.

— Kur nors viduje, — pasisiūlė Garpas. — Ten, kur jums patinka.

— Paklausk, kiek ji už tai paims, — pasakė Dženė.

— Wie viel kostet? — sumurmėjo Garpas.

— Tai kainuoja penkis šimtus šilingų, — atsakė prostitutė, — paprastai. — Garpui teko išaiškinti Dženei, kad tai yra apie dvidešimt dolerių. Dženė Fylds buvo išgyvenusi Austrijoje daugiau kaip metus laiko, bet taip ir neišmokusi skaičių vokiškai ir neperpratusi jų pinigų sistemos.

— Dvidešimt dolerių vien už pasikalbėjimą? — patikslino ji.

— Ne, ne, mama, — aiškino Garpas, — tiek paprastai imama. — Dženė galvojo — ar dvidešimt dolerių yra daug už tą „paprastai"? Ji to nežinojo.

— Pasakyk jai, kad duosiu dešimt, — tarė Dženė, tačiau pros-

titutė atrodė abejojanti — tarsi pasikalbėjimas jai galėtų būti sunkiau už tą „paprastai". Ji nieko nesiryžo ne vien dėl kainos — ji nepasitikėjo Garpu ir Džene. Todėl ji paklausė jaunosios prostitutės, kuri kalbėjo angliškai, ar jie yra anglai, ar amerikiečiai. Amerikiečiai, buvo jai atsakyta, ir, atrodo, nuo to jai šiek tiek palengvėjo.

— Anglai dažnai būna iškrypėliai, — ji atvirai paaiškino Garpui. — Amerikiečiai dažniausiai būna normalūs.

— Mes norime tik pasikalbėti su jumis, — atkakliai aiškino Garpas, bet jis matė, kad prostitutė yra tvirtai įsitikinusi, jog kalba apie kažkokį išsigimėliškai keistą aktą tarp motinos ir sūnaus.

— Du šimtai penkiasdešimt šilingų, — galų gale dama su audinių kailiukų mova sutiko. — Ir nupirksite man kavos.

Taip jie nuėjo ten, kur visos prostitutės eidavo apšilti — į nedidelį barą mažais staliukais. Jame visą laiką skambėjo telefonas, bet ten buvo tik keletas apsiblaususių vyriškių, kurie tykojo palei kabyklą, šaudydami akimis į moteris. Čia buvo laikomasi taisyklės, kad moterys negali būti užkabinėjamos, kol jos yra bare — tas baras buvo savotiškas jų uostas, pertraukos zona.

— Paklausk, kiek jai metų, — pasakė Džene Garpui, bet kai jis pasiteiravo, moteris lėtai užmerkė akis ir neigiamai pakratė galvą. — Okay, — tarė jam Džene. — Paklausk, kodėl ji mano, kad ji patinka vyrams. — Garpas užvertė akis. — Na, gerai, o ar tau ji patinka? — Garpas atsakė, kad patinka. — O ką ji tokio, ko tu nori, turi? — paklausė jį Džene. — Aš turiu omenyje ne vien jos seksą, manau, kad čia yra dar kai kas, kas teikia pasitenkinimą? Kai kas, ką galima įvardinti, kai kas, apie ką galima galvoti, kažkokia savotiška aura?

— Mama, o kodėl tu negalėtum man sumokėti tų dviejų šimtų penkiasdešimties šilingų ir neuždavinėti jai jokių klausimų? — nuvargusiu balsu pasakė Garpas.

— Nebūk įžūlus, — pasakė Džene. — Aš noriu žinoti, ar ją tai žemina, kai ji jaučia, kad jos norima, ir kai paskui ji, manau, turima tokiu būdu, o gal ji mano, kad tai žemina tik vyrus? — Garpas stengėsi vargais negalais tai išversti. Moteris atrodė rimtai apie visa tai galvojanti — tik arba ji nesuprato to klausimo, arba ji nesuprato Garpo vokiečių kalbos.

— Nežinau, — galiausiai pasakė ji.

— Aš dar turiu klausimų, — tarė Dženė.

Tai užtruko apie valandą. Po to prostitutė turinti grįžti į darbą. Dženė neatrodė nei patenkinta, nei nusivylusi, — ji tik atrodė nepasotinamai smalsi. O Garpas niekuomet nieko taip labai negeidė, kaip dabar geidė tos moters.

— Ar tu geidi jos? — paklausė jį Dženė taip netikėtai, kad jis neįstengė sumeluoti. — Aš turiu omenyje, ar tu tikrai geidi su ja seksualiai santykiauti po viso to, kai į ją žiūrėjai, kai su ja kalbėjaisi?

— Žinoma, mama, — atsakė liūdnas Garpas. Dženė atrodė nė kiek daugiau neperpratusi geidulio negu iki jų vakarienės. Jis žvelgė į savo sūnų suglumusi ir nustebusi.

— Gerai, — pasakė ji ir davė jam du šimtus penkiasdešimt šilingų, kurie priklausė tai moteriai, ir dar penkis šimtus. — Tai daryk tai, ką nori padaryti, — pasakė ji jam, — ar tai, ką, kaip spėju, tu turi padaryti. Tik prašom pirma pargabenti mane į namus.

Prostitutė matė, kaip iš rankų į rankas ėjo pinigai, o ji buvo įgudusi nustatyti tikslią jų sumą.

— Klausyk, — pasakė ji Garpui ir palietė jo ranką savo pirštais, kurie buvo tokie šalti kaip jos žiedai. — Aš sutinku, jeigu tavo motina nori tau mane nupirkti, bet ji neturi eiti kartu su mumis. Aš nenoriu, kad ji mus stebėtų, visiškai nenoriu. Galų gale aš esu katalikė, tikite tuo ar ne, — pasakė ji, — o jeigu jūs norite išdaigauti kaip nors kitaip, tuomet jums reikia kreiptis į Tiną.

Garpas svarstė, kas tokia yra toji Tina, ir net pašiurpo nuo minties, kad jai niekas nebus per didelė „išdaiga". — Einu pargabenti į namus savo motiną, — tarė gražiajai moteriškei Garpas. — Ir jau negrįšiu pasimatyti su jumis. — Bet ji nusišypsojo jam, ir jis pagalvojo, kad erekcijos apimta jo varpa praplėš jam kišenę, kurioje buvo keli palaidi šilingai ir beverčiai smulkieji. Tik vienas iš nepriekaištingų jos dantų — bet tai buvo stambus priekinis dantis — buvo grynai auksinis.

Kai juodu jau sėdėjo taksi (kuriuo Garpas turėjo važiuoti namo), Garpas išaiškino motinai visą Vienos prostitucijos sistemą. Dženė nenustebo išgirdusi, kad prostitucija yra čia legali, ji tik stebėjosi girdėdama, kad tokioje gausybėje vietų ji yra nelegali.

— Kodėl ji negalėtų būti legali? — klausė ji. — Kodėl moteris negali naudotis savo kūnu taip, kaip ji to nori? Jeigu kas nors nori

už jį mokėti, tai tėra tik vienas piniginis sandėris. Argi dvidešimt dolerių už tai yra daug?

— Ne, tai yra normali suma, — atsakė Garpas. — Pagaliau tokia kaina yra labai žema tai moteriai, kuri turi gerą išvaizdą.

Dženė sudavė jam.

— Viską tu apie tai žinai! — pasakė ji. Po to ji atsiprašė Garpą — niekuomet anksčiau ji nebuvo jo mušusi, bet ji išvis nieko nesuprantanti apie tą sumautą geidulį, geidulį, geidulį!

Namuose Švindgasėje Garpas užsispyrė niekur neisiąs, atsigulė į lovą ir užmigo anksčiau už Dženę, kuri vis dar keliavo po savo mašinraščio puslapius netvarkingame savo kambaryje. Sakinys sukosi jai ant liežuvio galo, bet ji kol kas negalėjo aiškiai jo sudėlioti.

Garpas sapnavo kitas prostitutes — lankėsi Vienoje pas dvi ar tris iš jų, tik niekuomet nemokėjo pirmojo rajono kainų. Kitą vakarą po ankstyvos vakarienės Švindgasėje Garpas nuėjo pasimatyti su moterimi, turinčia movą iš šviesiai dryžuotų audinių kailiukų. Darbinis jos vardas buvo Šarlotė. Ji nenustebo, pamačiusi Garpą. Šarlotė buvo tokio jau amžiaus, kad žinojo, kada jai pavyksta ką nors pasigauti, o kada ne, nors ji niekuomet nepasisakė Garpui, kiek jai metų. Ji labai rūpinosi savimi, ir tik tuomet, kai būdavo visiškai nusirengusi, jos amžius buvo matomas visame kame — ne vien iš ilgų jos rankų kraujagyslių. Ant jos pilvo ir krūtų buvo ištempimo žymių, todėl ji paaiškino Garpui, kad jos vaikas yra jau seniai miręs. Ji nedraudė Garpui liesti Cezario pjūvio rando. Po to, kai Garpas buvo jau apsilankęs pas Šarlotę keturis kartus už fiksuotą pirmojo rajono kainą, jam pasitaikė sutikti ją šeštadienio rytą Našmarkte. Ji ten pirkosi vaisių. Jos plaukai buvo, matyt, neplauti, todėl ji buvo pridengusi juos šaliku ir kaip jauna mergytė susišukavusi ant kaktos ir susipynusi į dvi trumpas kasas. Tas kirpčiukas ant kaktos buvo truputį riebaluotas, o kakta dienos šviesoje atrodė blyškesnė. Ji buvo nepasidažiusi ir apsirengusi amerikietiškais džinsais, sportiniais marškinėliais ir storu megztiniu aukšta apykakle. Garpas būtų jos neatpažinęs, jeigu nebūtų pastebėjęs rankų, kuriomis ji laikė apglėbusi vaisius: ji buvo su visais savo žiedais.

Iš karto ji neatsiliepė, kai jis ją užkalbino, bet jis pasakė jai, kad jau viską susipirkęs ir paruošęs valgį sau ir motinai, ir tai ją pralinksmino. Kai jos susierzinimas, kad susitiko klientą ne darbo

metu, praėjo, ji atrodė vėl geros nuotaikos. Kol kas Garpas dar buvo nesusiprotėjęs, kad jis yra to paties amžiaus, kokio galėjo būti Šarlotės vaikas. Ji truputį netiesiogiai domėjosi, kaip Garpas gyvena su savo motina.

— Kaip tavo motinai sekasi rašyti? — pasidomėjo Šarlotė.

— Tebesikamuoja, — atsakė Garpas. — Nemanau, kad ji jau būtų išsprendusi geidulio problemą.

Bet Šarlotė leido Garpui šaipytis iš savo motinos tik iki tam tikros ribos.

Garpas nesijautė pakankamai saugus su Šarlote, todėl niekuomet jai nepasakojo, kad jis irgi mėgina rašyti, žinojo, kad ji pagalvos, jog jis yra tam per jaunas. Kartais ir jis pats taip manė. Be to, jis nebuvo tiek pažengęs su savo apsakymu, kad galėtų kam nors apie jį pasakoti. Daugiausia, ką jis buvo nuveikęs, tai pakeitęs jo pavadinimą. Dabar apsakymas vadinosi „Grilparcerio pensionas", ir tas pavadinimas buvo pirmas dalykas, kuris jam tikrai patiko. Padėjo jam susikaupti. Dabar jau Garpas turėjo mintyse vietą, tą vienintelę vietą, kurioje beveik viskas, kas esminga, turėjo atsitikti. Tai padėjo jam rišliau galvoti apie savo personažus, taip pat apie inspektoriaus šeimą, apie kitus tam tikro kažkur esančio nedidelio, nykaus pensiono nuolatinius gyventojus (tas pensionas turėjo būti nedidelis ir nykus, be to, Vienoje, kad galėtų vadintis Franco Grilparcerio pensionu). Tarp tų „nuolatinių gyventojų" bus savotiškas cirkas, ne itin geras, vaizdavosi jis, bet cirkas, kuris neturi kur kitur apsistoti. Niekur kitur jo nepriimtų.

Skirstant pagal rangus, visa tai turėjo būti C rūšies įvykiai. Su tokiais štai vaizdiniais Garpas pradėjo palengva eiti kryptimi, kurią jis laikė tikra. Dėl to jis neklydo, bet tai buvo jam per daug nauja, kad galėtų tai užrašyti — ar net apie tai rašyti. Šiaip ar taip, kuo daugiau jis rašė Helenai, tuo mažiau rašė ką kita; be to, jis negalėjo to aptarinėti su savo motina — vaizduotė nebuvo stipriausia jos jėga. Suprantama, jis būtų pasijutęs kvailiu, svarstydamas ką nors iš to su Šarlote.

Garpas dažnai sutikdavo Šarlotę šeštadieniais Našmarkte. Juodu drauge rinkdavosi prekes ir retsykiais valgydavo lančą Serbijos aikštėje, netoli Štatparko. Tuomet Šarlotė pati susimokėdavo už save. Per vieną tokių lančų Garpas prisipažino, kad jam sunku reguliariai mokėti jai pirmojo rajono kainą, be motinos sutikimo

nuolat išleidžiant šitiek pinigų. Šarlotė supyko, kam jis kalba apie reikalus jos laisvalaikio metu. Ji būtų buvusi dar piktesnė, jeigu jis būtų prisipažinęs, kad rečiau matosi su ja, kaip jos profesijos atstove, kadangi kai kieno, ką jis susitiko ant Karlo Šveighofergasės ir Mariahilferio kampo, šeštojo rajono kainas jam yra kur kas lengviau nuslėpti nuo Dženės.

Šarlotė buvo prastos nuomonės apie savo koleges, dirbančias ne pirmajame rajone. Kartą ji pasisakė Garpui planuojanti pasitraukti po pirmojo ženklo, kad sumažėjo jos patrauklumas, atitinkantis pirmąjį rajoną. Periferijose ji niekuomet nedirbsianti. Ji pasisakė jam, kad turi susitaupiusi nemažai pinigų ir išvyksianti į Miuncheną (kur jos, kaip prostitutės, niekas nepažįsta), ten ištekėsianti už kokio nors jauno gydytojo, kuris visaip ja rūpinsis iki pat jos mirties. Jai nebuvo reikalo aiškinti Garpui, kad ji visuomet patikdavusi jauniems vyrams, tik Garpas visiškai nesutiko su jos prielaida, kad gydytojai apskritai yra patrauklūs. Galbūt dėl to, kad tada anksti suvokė gydytojų nepatrauklumą. Garpas, jau tapęs rašytoju, dažnai savo romanuose ir apsakymuose suteikdavo personažams medikams tokius nemalonius būdo bruožus. Jeigu tikrai taip buvo, tai jis tą suvokė tik vėliau. „Grilparcerio pensione" nėra jokio gydytojo. Apsakymo pradžioje labai mažai tekalbama apie mirtį, nors jo tema turi į tai vesti. Iš pradžių Garpas jame pateikia tik sapną apie mirtį, bet tas sapnas buvo milžiniškas, o jį susapnavo pati seniausia jo apsakymo personažė — senelė. Garpo spėjimu, tai reiškė, kad ji mirs pirmoji.

Grilparcerio pensionas

Mano tėvas dirbo Austrijos turizmo biure. Motina sumanė, kad visa mūsų šeima lydėtų tėvą kelionėse, kai jis vykdavo kaip Turizmo biuro agentas. Motina, mano brolis ir aš turėjome dalyvauti tėvo slaptose misijose, kurių tikslas buvo atskleisti, kuriuose Austrijos restoranuose, viešbučiuose ir pensionuose elgiamasi su klientais nemandagiai, kuriuose gausu dulkių, maistas paruoštas prastai ir yra kitokių trūkumų. Mums buvo patarta visur, kur tik galėsime, komplikuoti padėtį — niekuomet neužsisakinėti tiksliai to, kas įrašyta valgiaraštyje, elgtis taip keistai, lyg būtume užsieniečiai — neįprastu

metu reikalauti vonios, aspirino ir informacijos apie zoologijos sodą. Mums buvo pasakyta, kad būtume mandagūs, bet nepatogūs. O po savo apsilankymo apie viską pranešdavome jau automobilyje tėvui.

Mano motina sakydavo:

— Rytais kirpykla visuomet uždaryta. Tik tiek, kad jie tinkamai pataria, kur kitur kreiptis. Pagalvojau, būtų nieko, jeigu tik jie nemeluotų, kad kirpėjas esąs čia pat viešbutyje.

— Taip, bet jie meluoja, — sakydavo tėvas ir visa tai užsirašydavo į didžiulį savo bloknotą.

Aš visuomet sėdėdavau už vairo. Sakydavau:

— Automobilį buvau pastatęs ne gatvėje, vis dėlto kažkas, kaip rodo skaitliukas, pravažinėjo jau keturiolika kilometrų nuo to laiko, kai perdavėme jį durininkui, iki to, kai pasiėmėme iš viešbučio garažo. — Apie tokį dalyką būtina pranešti tiesiog direkcijai, — sakė tėvas, tai užsirašydamas.

— Tualete visą laiką teka vanduo, — pasakiau aš.

— Aš negalėjau atidaryti WC durų, — pasakė mano brolis Robas.

— Robai, — tarė jam motina, — tau visuomet nesiseka su durimis.

— Ar tai turėjo būti C klasė? — pasidomėjau aš.

— Manyčiau, ne, —atsakė tėvas. — Kol kas jis yra B klasės sąraše. — Kurį laiką važiavome tylėdami. Svarbiausi mūsų sprendimai buvo susiję su viešbučio ar pensiono kategorijos pakeitimu. Niekuomet lengvabūdiškai nesiūlėme perkvalifikuoti.

— Manau, kad apie tai reikia parašyti direkcijai, — pasiūlė motina. — Ne per daug mielą, bet ir nelabai šiurkštų laišką. Tiesiog išdėstyti faktus.

— Taip, ko gero, būsiu pamėgęs direktorių, — tarė tėvas. Jam visuomet rūpėjo pačiam susitikti su direktoriais.

— Tik nepamiršk, kad jie naudojosi mūsų automobiliu, — priminiau aš. —Tai yra išties nedovanotina.

— Ir kiaušiniai buvo nešvieži, — pasakė Robas. Jam dar nebuvo suėję ir dešimties, todėl į jo sprendimus rimtai nežiūrėjome.

Mūsų vertintojų komanda pasidarė priekabesnė, kai mirė mano senelis ir mums atiteko senelė, mano motinos motina, kuri nuo tol vykdavo su mumis į keliones. Johana, tikra dama, buvo įpratusi keliauti A klase, o mano tėvo pareigos reikalavo dažniau tikrinti B ir C klasės būstus. Būtent jie — B ir C viešbučiai (ir pensionai) — labiau-

siai domino turistus. Su restoranais mums buvo šiek tiek geriau. Žmonės, nepajėgūs susimokėti už aukštos klasės nakvynę, leido sau bent jau maitintis geriausiose vietose.

— Aš neleisiu, kad mano skrandžiu būtų tikrinamas abejotinas maistas, — pasakė mums Johana. — Galimas dalykas, kad ši keista tarnyba jums visiems yra maloni, kadangi turite dykai atostogas, bet aš manau, kad už tai mokame pasibaisėtiną kainą — tuo nerimu, kai nežinome, kokią patalpą gausime nakvynei. Galbūt amerikiečius savotiškai žavi tai, kad jie gauna kambarius be tik jiems skirtų vonių ir tualetų, bet aš esu sena moteris, todėl manęs nežavi tai, kad turiu leistis žemyn ir bendruose koridoriuose ieškoti, kur nusiprausti ir nusilengvinti. Tas nerimas — dar tik pusė bėdos. Galima susirgti — ir ne vien nuo maisto. Jeigu lova yra įtartina, pažadu, kad nesigulsiu į ją. O vaikai yra dar maži, todėl jūs privalot pagalvoti, kokių klientų būna šituose kambariuose ir rimtai savęs paklausti, kaip tai gali atsiliepti vaikams. — Mano motina ir tėvas linkčiojo galvomis. — Lėčiau važiuok! — subarė mane senelė. —Tebesi jaunas, todėl mėgsti pasirodyti. — Aš pristabdžiau automobilį. — Viena, — atsiduso senelė. — Vienoje aš visuomet apsistodavau ambasadoje.

— Johana, ambasadų mes neprivalome tikrinti, — pasakė tėvas.

— Ir aš manau, kad ne, — pasakė Johana. — Spėju, kad nevykstame ir į jokį A klasės būstą.

— Ne, šį kartą daugiausia tikrinsime B klasę, — prisipažino tėvas.

— Tikiuosi, — pasakė senelė, — kad pakeliui bus bent vienas A klasės būstas?

— Ne, — atsakė tėvas. — Čia tėra tik C klasės būstai.

— Okay, — pasakė Robas. — C klasėje visuomet būna peštynių.

— Įsivaizduoju, — tarė Johana.

— Čia yra mažytis C klasės pensionas, —pasakė tėvas, tarytum jo mažumas galėjo atpirkti visa kita.

— Ir jis siekia B klasės, — pasakė motina.

— Tačiau dėl jo buvo nusiskundimų, — pridūriau aš.

— Manau, kad turėjo būti, — pareiškė Johana.

— Ir gyvulių, — pridūriau aš. Motina reikšmingai pašnairavo į mane.

— Gyvulių? — paklausė Johana.

— Buvo įtariamas dėl gyvulių, — patikslino mane motina.

— Taigi būk teisingas, — pasakė man tėvas. — Stačiai nuostabu! — tarė senelė. — Įtarimas dėl gyvulių. Ant kilimėlių bus jų gaurų? Pakampėse — pasibaisėtinų jų išmatų! Argi jums nežinoma, kad man tuoj pat kyla astmos priepuoliai, jeigu kambaryje neseniai yra buvusi katė?

— Nusiskundimai buvo ne dėl kačių, — pasakiau aš. Motina stipriai kumštelėjo mane alkūne.

— Dėl šunų? — pasidomėjo Johana. — Dėl pasiutusių šunų? Kurie kandžioja jus pakeliui į vonios kambarį?

— Ne, — atsakiau aš. — Ne dėl šunų.

— Dėl meškų! — sušuko Robas. Bet motina pasakė:

— Robai, mes nieko tiksliai nežinome apie tą mešką.

— Tai nerimta, — tarė Johana.

— Žinoma, nerimta! — sutiko tėvas.

— Iš kur pensione gali būtų meškų?

— Buvo laiškas apie tai, — pasakiau aš. Turizmo biuras, aišku, apsimetė, kad tai esąs bepročio skundas. Tačiau buvo kitas patikrinimas ir buvo antras laiškas, tvirtinantis, kad ten yra meška.

Tėvas pasinaudojo veidrodėliu, kad žvilgsniu sutramdytų mane, tačiau aš pagalvojau, kad jeigu mes visi turime dalyvauti patikrinime, tai išmintinga bus pasitelkti senelės ryžtingumą.

— Galbūt tai nėra tikra meška, — tarė Robas su aiškiu nusivylimu balse.

— Meška persirengęs vyriškis! — sušuko Johana. — Kas per negirdėtas iškrypimas? Žmogus, niekšiškai užsimaskavęs gyvulio pavidalu! Ir kam? Meška persirengęs žmogus — štai kas čia yra, — pasakė ji. — Noriu, kad ten vyktume pirmiausia. Jeigu jau šioje kelionėje turime patirti C klasę, tai tegul tie malonumai praeina kuo greičiau.

— Bet mes nesame užsisakę nakvynės, — pasakė motina.

— Taip, bet mes galime duoti jiems galimybę pasirodyti kuo geriau, — pasakė tėvas. Nors jis niekuomet nepasisakydavo savo aukoms, kad dirba Turizmo biure, manė, kad išankstiniai vietos užsisakymai paprastai yra padorus būdas duoti personalui galimybę būti kaip galint pasiruošusiems.

— Manau, mums nėra reikalo iš anksto užsisakinėti toje vietoje, kurioje dažnai lankosi gyvuliais persirengę žmonės, — pasakė Johana. — Manau, kad ten visuomet būna laisvų vietų. Manau, kad jų

svečiai nuolat miršta savo lovose — nuo išgąsčio ar dar nuo kokios neapsakomos piktadarybės, kurią jiems iškrečia tasai pakvaišėlis šlykščiu meškos kailiu.

— Matyt, tai yra tikra meška, — su viltim pasakė Robas, nes nepaisant to, kaip pokalbis pakrypo, jis neabejojo, kad tikra meška būtų maloniau negu senelės įsivaizduojama pabaisa. Manau, Robas nebijojo tikros meškos.

Privažiavau kuo slapčiau prie tamsaus žemo pastato ant Plankeno ir Seilergasės kampo. Dairėmės C klasės pensiono, norinčio priklausyti B klasei.

— Čia nėra kur automobilio pastatyti, — pasakiau tėvui, kuris jau žymėjosi tai į savo bloknotą.

Sėdėjome automobilyje ir apžiūrinėjome Grilparcerio pensioną. Tik trimis mažyčiais aukštais jis buvo praaugęs konditerijos parduotuvę ir tabako gaminių kioską.

— Matai? — pasakė tėvas. — Nėra jokių meškų.

— Tikiuosi, persirengusių vyriškių irgi nėra, — pasakė senelė.

— Jie ateina naktį, — pasakė Robas, įdėmiai apžvelgdamas gatvę.

Suėjome į vidų, kad susitiktume su direktoriumi Her Teobaldu, kuris iš karto sužadino Johanos įtarumą.

— Trys kartos, keliaujančios drauge! — sušuko jis. — Kaip senais laikais, — dar pridūrė specialiai senelei, — kol dar nebuvo visų tų skyrybų ir jaunimas nereikalaudavo sau atskirų kambarių. Mūsų pensionas yra šeimyninis! Ir jeigu tik jūs būtumėte panorėję iš anksto užsisakyti, būčiau galėjęs jus apgyvendinti kuo glaudžiau.

— Mes nepratę miegoti vienam kambary, — pasakė jam senelė.

— Žinoma, ne, — sušuko Teobaldas. — Aš tik turėjau omenyje, kad galėčiau jums duoti kambarius, esančius kuo arčiau vienas kito.

Tas aiškiai sukėlė senelei nerimą, todėl ji pasidomėjo:

— O kiek toli vienas nuo kito turime būti apgyvendinti?

— Turiu tik du laisvus kambarius, — pasakė jis. — Ir tik vienas jų yra pakankamai didelis, kad jame galėtų gyventi abu berniukai su tėvais.

— O kiek toli nuo jų yra mano kambarys? — šaltai paklausė Johana.

— Jūsų kambarys yra tiesiai priešais WC, — Teobaldas pasakė taip, lyg tai būtų privalumas.

Bet kai mes buvome vedami į mūsų kambarius, panikos apimta senelė, likusi su tėvu procesijos gale, girdėjau, burbėjo:

— Ne taip įsivaizdavau savo gyvenimo pabaigą. Per koridorių nuo WC, klausantis visų tų jo lankytojų.

— Pas mus nėra vienodų kambarių, — aiškino mums Teobaldas. — Visi baldai yra buvę mano šeimos. — Galėjome tuo įsitikinti. Pusė didžiulio kambario, kuriame Robas ir aš turėjome gyventi drauge su tėvais, buvo muziejus, pilnas niekučių, kur kiekviena spintelė turėjo vis kitokio stiliaus rankenėles. Kita vertus, kriauklė buvo su žalvariniais čiaupais, o lovos galvūgalis buvo išdrožinėtas. Mačiau, kaip tėvas visa tai svarsto, galvodamas apie būsimas pastabas didžiuliame savo bloknote.

— Tai gali padaryti vėliau, — pasakė jam Johana. — Kur aš gyvensiu?

Mes, visa šeima, pareigingai patraukėme paskui Teobaldą ir senelę ilgu vingiuoti koridoriumi, tėvui skaičiuojant žingsnius iki WC. Patiesalas koridoriuje buvo plonas, neaiškios spalvos. Sienos buvo nukabinėtos senomis čiuožimo lenktynių nuotraukomis — keistų pačiūžų galai buvo užriesti aukštyn kaip dvaro juokdarių bateliai ar senovinių rogių pavažos.

Priekyje bėgęs Robas pranešė, kad jis rado WC.

Senelės kambarys buvo pilnas porceliano, poliruotų baldų ir ar tik ne pelėsių. Užuolaidos buvo drėgnos. Lovos viduryje styrojo lyg šuns nugaros šeriai neaiškus gūbrys — atrodė beveik taip: tarsi po lovatiese gulėtų susirietęs kažkieno labai smulkus kūnas.

Senelė nieko nepasakė, bet kai Teobaldas išsvirduliavo iš kambario kaip sužeistasis, išgirdęs, kad jis dar gyvens, ji paklausė tėvo:

— Ar gali Grilparcerio pensionas tikėtis B klasės?

— Visiškai neabejotinai C, — atsakė tėvas.

— Gimė C ir mirs C, — pasakiau aš.

— O aš pasakyčiau, — pareiškė mums senelė, — kad E arba F.

Tamsokoje valgykloje vyriškis be kaklaryšio dainavo vengrišką dainą.

— Tai dar nereiškia, kad jis yra vengras, — ramino tėvas Johaną, bet ji buvo skeptiškai nusiteikusi.

— Kad ir kas jis būtų, pasakysiu, manęs jis nežavi, — pareiškė ji.

Senelė nepageidavo nei arbatos, nei kavos. Robas suvalgė nedi-

delį pyragaitį, kuris jam patiko. Mudu su motina surūkėme cigaretę. Ji mėgino mesti rūkyti, aš mėginau pradėti, todėl pasidalijome vieną abiem, pasižadėję, kad nė vienas nerūkysime visos.

— Jis yra įžymus svečias, — pašnibždėjo tėvui Her Teobaldas, rodydamas į dainininką. — Moka visų šalių dainų.

— Bent jau vengrų, — tarė senelė ir nusišypsojo.

Ją užkalbino nedidukas vyriškis, švariai nusiskutęs, bet su tuo nuolat melsvoku barzdos pėdsaku liesame veide. Jis vilkėjo švariais baltais marškiniais (pageltusiais nuo skalbimų ir senumo), kostiuminėmis kelnėmis ir prie jų nepriderintu švarku.

— Atsiprašau? — pasakė senelė.

— Aš sakau, kad pasakoju sapnus, — pakartojo jai vyriškis.

— Jūs pasakojate sapnus? — pasakė senelė. — Vadinasi, jūs sapnuojate juos?

— Sapnuoju juos ir pasakoju juos, — paslaptingai pasakė jis. Dainininkas liovėsi dainavęs.

— Jis gali papasakoti bet kokį sapną, — tarė dainininkas. — Kokį tik panorėsite.

— Esu visiškai tikra, kad nenoriu išgirsti jokio sapno, — pasakė senelė. Ji su pasibjaurėjimu žvelgė į kuokštą juodų šerių, išlindusių pro neužsegtą dainininko marškinių apykaklę. Į vyriškį, kuris „pasakoja sapnus", ji nesiteitė pažvelgti.

— Matau, kad jūs esate dama, — tarė senelei sapnų pasakotojas. —Jums bet koks sapnas nepatiks.

— Žinoma, ne, — atsakė ji ir metė į tėvą žvilgsnį, sakantį: kaip tu galėjai leisti, kad man šitaip atsitiktų.

— Bet aš žinau vieną tokį, — pasakė sapnų pasakotojas ir užsimerkė. Dainininkas pasislinko su kėde pirmyn, ir mes staiga suvokėme, kad jis sėdi visai prie pat mūsų. Robas, nors jau buvo per didelis, sėdėjo tėvui ant kelių. — Didelėje pilyje, — pradėjo sapnų pasakotojas, — moteris gulėjo šalia savo vyro. Staiga viduryje nakties ji pasijuto nemieganti. Ji nubudo, tik negalėjo suprasti, kas ją pažadino, ir jautėsi tokia budri, tarsi nemiegotų jau ne vieną valandą. Jai taip pat buvo aišku, net nepasižiūrėjus, žodžio nepratarus ir neprisilietus, kad jos vyras irgi nemiega — taip pat staiga nubudęs.

— Tikiuosi, kad tai yra tinkama vaikui klausytis, cha, cha, — pasakė Her Teobaldas, tačiau niekas net nepažvelgė į jį. Senelė sunėrė rankas ant skreito ir žiūrėjo į juos — atstačiusi kelius, kulnus paslėpusi po savo kėde aukšta atkalte. Motina laikė tėvą už rankos.

Aš sėdėjau greta sapnų pasakotojo, kurio švarkas atsidavė zoologijos sodu. Jis pasakojo:

— Moteris ir jos vyras gulėjo nemiegodami, įsiklausydami į pilį, kurią jie tik nuomavo ir kurios gerai nepažinojo. Jie klausėsi garsų, sklindančių iš kiemo, kurio jie nebuvo pasirūpinę užrakinti. Kaimiečiai nuolat vaikštinėdavo palei pilį, o jų vaikai nedraudžiami supdavosi ant didžiulių kiemo vartų. Kas juos pažadino?

— Meškos? — paklausė Robas, bet tėvas pridengė pirštais jam burną.

— Jie išgirdo žirgus, — tarė sapnų pasakotojas. Senoji Johana, kuri sėdėjo užsimerkusi prie skreito palenkta galva, atrodė, suvirpėjo ant savo kietos kėdės. — Jie girdėjo alsuojant ir trypčiojant žirgus, kurie stengėsi laikytis ramiai, — pasakė sapnų pasakotojas. — Vyras ištiesė ranką ir palietė žmoną. „Žirgai?" — paklausė ji. Moteris atsikėlė iš lovos ir priėjo prie lango į kiemą. Ji ir dabar galėtų prisiekti, kad tuomet kiemas buvęs pilnas raitų riterių. Tačiau kokie tai buvo riteriai! Jie buvo šarvuoti ir ginkluoti! Jų šalmų antveidžiai buvo nuleisti, o jų balsų murmesys buvo toks pat netvarus ir sunkiai girdimas kaip vis išnykstančios radijo stoties balsas. Jų šarvai dusliai žvangėjo, žirgams neramiai trypčiojant.

Pilies kieme buvo seno išdžiūvusio fontano baseinas, bet moteris išvydo, kad fontanas veikia — pro ištrupėjusius jo kraštus liejasi vanduo, ir žirgai jį geria. Riteriai buvo atsargūs: jie nenusėdo nuo žirgų. Jie žvilgčiojo į tamsius pilies langus, lyg žinodami, kad yra nekviesti prie to vandens —toje atokvėpio vietoje, kuri pasitaikė jų kelyje.

Moteris regėjo mėnesienos šviesoje spindint didžiulius jų skydus. Ji sugrįžo į lovą ir vėl nejudri gulėjo šalia savo vyro.

— Kas ten? — paklausė jis.

— Žirgai, — atsakė ji.

— Taip ir maniau, — pasakė jis. — Nuskabys gėles.

— Kas pastatė šitą pilį? — pasidomėjo ji. Juodu žinojo, kad ta pilis labai sena.

— Karolis Didysis, — paaiškino jis, jau snūduriuodamas.

— O moteris gulėjo nemiegodama, klausydamasi vandens pliuškenimo, nes dabar jai atrodė, kad jis teka per visą pilį, čiurlena kiekvienu grioviu, tarsi senasis fontanas imtų vandenį iš kiekvieno pasiekiamo šaltinio. Buvo girdėti, kaip šnibždasi neaiškiais balsais riteriai, Karolio Didžiojo kariai, kalbantys jau mirusia savo kalba.

Moteriai riterių balsai buvo tokie kraupūs, kaip pats aštuntasis amžius ir žmonės, vadinti frankais. Žirgai vis dar gėrė.

Moteris ilgai gulėjo atviromis akimis, laukdama, kol riteriai išvyks. Ji nesibaimino, kad jie galėtų užpulti, — buvo įsitikinusi, kad jie keliauja tolyn ir sustojo tik pailsėti toje vietoje, kurią kadaise žinojo. Bet ji jautė, kad tol, kol vanduo teka, ji privalo neardyti tylos ir tamsos, kurioje skendi pilis. Jau beužmigdama ji pagalvojo, kad Karolio Didžiojo vyrai vis dar yra neišvykę.

Rytą vyras paklausė jos:

— Ar tu irgi girdėjai tekant vandenį?

— Taip, — atsakė ji. — Žinoma.

Bet fontanas buvo, aišku, sausas, o pro langą jie galėjo matyti, kad gėlės tebėra nenuskabytos, nors kiekvienam žinoma, kad žirgai ėda gėles.

— Žiūrėk, — pasakė jai vyras, kai juodu išėjo į pilies kiemą. — Nėra jokių kanopų pėdsakų, nei žirgų mėšlo. Matyt, mudu sapne girdėjome žirgus. — Ji jam nepasakė, kad čia buvo ir karių, nepasakė ir to, kad, jos nuomone, neįmanomas dalykas, jog du žmonės susapnuotų tą patį sapną. Ji nepriminė jam, kad jis yra užkietėjęs rūkalius, kuris niekuomet neužuodžia verdamos sriubos, todėl žirgų kvapas gryname ore jam buvo per daug subtilus.

Kol juodu buvo pilyje, moteris dar porą kartų matė ar susapnavo riterius, o jos vyras jau niekuomet nebenubudo su ja kartu. Ji nubusdavo staiga. Kartą prabudusi pajuto liežuviu metalo skonį — lyg burna būtų prisilietusi prie kažkokios senos gaižios geležies — kalavijo, antkrūtinio, šarvinių marškinių ar antšlaunio. Jie vėl buvo čia, šaltame ore. Juos gaubė nuo fontano vandens kylantis tirštas rūkas, žirgai buvo apšerkšniję. Be to, antrąjį kartą jų buvo ne tiek daug — tarsi žiema ar susirėmimai būtų sumažinę jų skaičių. Paskutinįjį kartą žirgai jai pasirodė sulysę, o vyrai buvo panašūs veikiau į tuščius šarvus, palengva linguojančius balnuose. Žirgų nasrus dengė nukabusios ledo kaukės. Jie (o gal vyrai) sunkiai alsavo.

— Jos vyras, — pasakė sapnų pasakotojas, — vėliau mirs nuo kvėpavimo takų infekcijos. Tik moteris tuomet, kai sapnavo tą sapną, to nežinojo.

Senelė pakėlė akis nuo savo skreito ir sudavė sapnų pasakotojui per veidą su tuo melsvu barzdos pėdsaku. Robas apmirė ant tėvo kelių. Mano motina pastvėrė savo motiną už rankos. Dainininkas at-

sistūmė su kėde ir pašoko ant kojų, išsigandęs ar pasiruošęs su kažkuo peštis, tačiau sapnų pasakotojas tik nusilenkė senelei ir išėjo iš tamsios valgyklos. Atrodė, tarsi jis būtų dėl kažko galutinai su senele susitaręs, tik tai nė vieno jų nepradžiugino. Tėvas kažką užsirašė į savo didįjį bloknotą.

— Na ką, ar ne puiki istorija? — paklausė Her Teobaldas. — Cha, cha. — Ir suvėlė Robo plaukus, ko šis niekuomet negalėjo pakęsti.

— Her Teobaldai, — tarė motina, dar vis laikydama senelės ranką, — nuo kvėpavimo takų infekcijos mirė mano tėvas.

— O, — pratarė Her Teobaldas. — Prašau atleisti, maine Frau, — pasakė jis senelei. Tačiau senoji Johana neturėjo noro su juo kalbėtis.

Mes nusivedėme senelę papietauti į A klasės restoraną, bet ji net nepalietė valgio.

— Tas žmogus yra čigonas, — pasakė ji mums. — Šėtoniškas sutvėrimas, be to, vengras.

— Mama, liaukis, — tarė jai mano motina. — Juk jis negalėjo žinoti apie tėvą.

— Jis žinojo daugiau, negu tu žinai, — atšovė jai senelė.

— Šnicelis yra puikus, — tarė tėvas, pasižymėdamas tai bloknote. — Prie jo labai dera Gumpoldskirchneris.

— Kalbsnyrenai buvo labai skanūs, — pasakiau aš.

Senelė nepratarė nė žodžio, kol grįžome į Grilparcerio pensioną, kur pastebėjome, kad WC durys kabo virš grindų per pėdą ar daugiau, todėl primena amerikietiškų pisuarų arba smuklių iš vesternų apatiniąją durų dalį.

— Esu labai patenkinta, kad pasinaudojau restorano WC, — pareiškė senelė. — Stačiai neįmanoma nesipiktinti! Bandysiu susilaikyti visą naktį, kad nereikėtų savęs išstatyti ten, kur kiekvienas praeivis gali spoksoti į mano kulkšnis!

Mūsų šeimyniniame kambaryje tėvas pasakė:

— Ar Johana nėra kartais gyvenusi pilyje? Manding, juodu su seneliu kažkada seniai buvo išsinuomoję pilį.

— Taip, tai buvo, kol aš dar nebuvau gimusi, — pasakė motina. — Juodu turėjo išsinuomoję Šlos Kacelsdorfą. Esu mačiusi nuotraukas.

— Tai štai kodėl ją taip sujaudino vengro sapnas, — tarė tėvas.

— Kažkas važinėja koridoriuje dviračiu, — pasakė Robas. — Mačiau ratą, pravažiuojantį palei mūsų duris.

— Robai, eik miegoti, — liepė jam motina.

— Buvo girdėti: „cypt cypt", — dar pasakė Robas.

— Labos nakties, vaikai, — pasakė tėvas.

— Jeigu jūs galite kalbėtis, tai ir mes galime, — pasakiau aš.

— Tai kalbėkitės vienas su kitu, — atsakė tėvas. — O aš kalbuosi su mama.

— Aš jau noriu miego, — pasakė motina. — Nebenoriu jokių pokalbių.

Mėginome užmigti. Galbūt buvome jau užsnūdę. Bet Robas pašnibždėjo man, kad jam reikia į WC.

— Juk žinai, kur yra, — atsakiau jam.

Robas išėjo pro duris, palikdamas jas praviras. Girdėjau jį tolstant koridoriumi, ranka braukiant per sieną. Netrukus jis sugrįžo.

— Ten kažkas yra, — pasakė jis.

— Tai palauk, kol baigs, — atsakiau.

— Šviesa ten nedega, — pasakė Robas, — todėl aš galėjau matyti tik pro durų apačią. Kažkas yra ten tamsoje.

— Man irgi labiau patinka tamsoje, — paaiškinau jam.

Tačiau Robas užsispyrė tiksliai pasakysiąs man, ką jis ten matęs. Jis sakė, kad pro durų apačią jis matęs porą rankų.

— Rankų? — paklausiau aš.

— Taip, ten, kur turėtų būti kojos, — pasakė Robas. Jis tvirtino, kad iš abiejų unitazo pusių vietoj kojų buvusios rankos.

— Dink, Robai! — pasakiau jam.

— Prašau, nueik, pasižiūrėk, — meldė jis. Nuėjau kartu su juo koridoriumi, bet išvietėje nieko nebuvo.

— Jau išėjo, — pasakė Robas.

– Be abejo, rankomis, — atsakiau aš. — Eik, šlapinkis. Palauksiu tavęs.

Jis įėjo į WC ir liūdnas nusišlapino tamsoje. Kai mudu buvome jau beveik prie pat savo kambario, koridoriuje prasilenkėme su smulkiu tamsiu vyriškiu, tokiu pat juodbruvu ir taip pat apsirengusiu kaip sapnų pasakotojas, kuris užpykdė senelę. Jis pamerkė mums ir nusišypsojo. Negalėjau nepastebėti, kad jis ėjo rankomis.

— Ar matei? — sušnypštė Robas. Suėjome į savo kambarį ir užsidarėme duris.

— Kas ten yra, — pasidomėjo motina.

— Vyriškis, vaikščiojantis rankomis, — pasakiau aš.

— Vyriškis, kuris šlapinosi, stovėdamas ant rankų, — paaiškino Robas.

— C klasė, —sumurmėjo per miegus tėvas; jis dažnai sapnuodavo, kad rašo pastabas į didžiulį savo bloknotą.

— Pasikalbėkime apie tai ryte, — pasakė motina.

— Tai tikriausiai buvo akrobatas, vaidinęs tau, kadangi tu esi vaikas, — paaiškinau Robui.

— Iš kur jis žino, kad aš vaikas, jeigu buvo išvietėje? — paklausė Robas.

— Eik miegoti, — sušnibždėjo motina.

Ir tuomet išgirdome senelės riksmą koridoriuje.

Motina užsimetė savo gražųjį chalatėlį, tėvas apsisiautė maudymosi chalatu ir užsidėjo akinius, aš užsimoviau ant pižamos kelnes. Robas pirmasis atsidūrė koridoriuje. Iš po WC durų sklido šviesa. O už jų buvo girdėti ritmingai besikartojantis senelės riksmas.

— Mes čia, — sušukau jai.

— Mama, kas atsitiko? — paklausė mano motina.

Susirinkome plačiame šviesos ruože. Pro durų apačią galėjome matyti rausvai violetines senelės šlepetes ir porceliano baltumo jos kulkšnis. Ji liovėsi rėkusi.

— Būdama lovoje, išgirdau šnabždantis, — pasakė ji.

— Tai buvome mudu su Robu, — paaiškinau jai.

— Po to, kai atrodė, kad visi išsivaikščiojo, atėjau į WC, — pasakojo Johana. — Šviesos neįjungiau. Laikiausi labai tyliai. Ir tuomet pamačiau ir išgirdau ratą.

— Ratą? — paklausė tėvas.

— Ratą, kuris kelis kartus pravažiavo palei duris, — pasakė senelė. —Pravažiavo, apsigręžė ir vėl pravažiavo.

Tėvas pirštais apsuko apskritimą, neva ratą, šalia galvos ir parodė motinai grimasą.

— Kai kam jau prireikė naujo komplekto ratukų, — sušnibždėjo jis, bet motina piktai pažvelgė į jį.

— Įjungiau šviesą, — tęsė senelė, — ir tuomet ratas nuvažiavo.

— Aš gi jums sakiau, kad koridoriuje yra dviratis, — pareiškė Robas.

— Patylėk, Robai, — liepė tėvas.

— Ne, tai buvo ne dviratis, — paprieštaravo senelė. — Čia buvo tik vienas ratas.

Tėvas parodė ties savo galva, kad išprotėsiąs.

— Jai pačiai trūksta vieno ar poros ratų, — sušnypštė jis motinai, bet ši taip jį kumštelėjo, kad net jo akiniai persikreipė.

— Paskui kažkas atėjo ir pasižiūrėjo pro durų apačią, — pasakė senelė, — ir tuomet aš ėmiau rėkti.

— Kažkas? — paklausė tėvas.

— Mačiau jo rankas, vyro rankas, nes pirštai buvo plaukuoti, — pasakė senelė. — Jo rankos buvo ant patiesalo, visai prie pat durų. Jis turėjo mane apžiūrinėti.

— Ne, senele, — pasakiau aš, — manau, kad jis tik stovėjo ant rankų.

— Nebūk kvailas, — tarė motina.

— Betgi mudu matėme rankomis vaikščiojantį žmogų, — pasakė Robas.

— Nematėte, — pasakė tėvas.

— Matėme, — pasakiau aš.

— Mes visus pažadinsime, — perspėjo mus motina.

Tualete sušniokštė vanduo, ir senelė išślepsėjo pro duris — iš jos buvusio orumo menkai kas buvo belikę. Ant chalato ji buvo užsivilkusi kitą chalatą, o ant to — dar vieną. Jos kaklas buvo labai ilgas, o veidas ištepliotas baltu kremu. Senelė atrodė kaip susirūpinusi žąsis.

— Jis buvo blogas ir niekingas, — pasakė ji mums. — Mokėjo baisių kerų.

— Ar tas, kuris į tave išvietėje žiūrėjo? — pasidomėjo motina.

— Tas, kuris papasakojo mano sapną, — tarė senelė. Ašara nusirito jos veidą dengiančio kremo grioveliais. — Tai buvo mano sapnas, — pasakė ji, — o jis visiems papasakojo. Tai tiesiog neapsakoma, kad jis išvis jį žinojo, — sušnypštė ji mums. — Mano sapną apie Karolio Didžiojo žirgus ir jo riterius. Aš esu vienintelė, galinti jį žinoti. Susapnavau jį, kol tu dar nebuvai gimusi, — pasakė ji mano motinai. — O tas niekingas, piktas magas papasakojo mano sapną, lyg tai būtų paprastos žinios.

— Aš niekuomet nepasakojau to sapno netgi tavo tėvui. Ir niekuomet nebuvau tikra, kad tai buvo sapnas. O dabar čia kažkokie žmonės, vaikščiojantys plaukuotomis rankomis, kažkokie magiški ratai. Noriu, kad berniukai su manim miegotų.

Tad štai šitaip teko Robui ir man didįjį kambarį, esantį atokiau nuo WC, dalintis su senele, kuri gulėjo prie tėvo ir motinos pagalvių glausdama kremu išteptą, šviečiantį kaip šlapios šmėklos veidą. Robas gulėjo atmerktomis akimis ir stebėjo ją. Nemanau, kad Johana būtų labai gerai miegojusi. Įsivaizduoju, kad ji vėl sapnavo tą mirties sapną, prikeldama paskutiniąją Karolio Didžiojo riterių žiemą, — sušalusių, apšerkšnijusiais keistais metaliniais rūbais ir visiškai apledėjusiais šalmais.

Kai man prireikė eiti į WC, išplėstos, spindinčios Robo akys palydėjo mane iki durų.

Kažkas buvo išvietėje. Pro durų apačią nesklido šviesa, o koridoriuje stovėjo į sieną atremtas vienratis. Tas, kuris juo važinėjo, sėdėjo išvietėje; buvo girdėti vis nuleidžiant vandenį — lyg vienračio savininkas kaip vaikas negalėjo sulaukti, kol prisipildys bakelis.

Priėjau arčiau pasižiūrėti pro WC durų apačią, bet tas ar ta, kuris ar kuri buvo jį užėmę ar užėmusi, nestovėjo ant rankų. Išvydau tai, kas aiškiai buvo kojos, esančios beveik priimtinoje padėtyje, tik tos kojos nelietė grindų, o padai, atgręžti į mane, buvo kaip tamsios, pamėlynijusios pagalvės. Tai buvo didžiulės pėdos, kurios jungėsi su trumpomis gauruotomis blauzdomis. Tai buvo meškos pėdos, tik be nagų. Meškos negali kaip katės įtraukti nagų, todėl jeigu meška turėtų nagus, jie būtų matomi. Taigi čia buvo meška persirengęs apsimetėlis arba benagė meška. O tikriausiai — naminė meška. Pagaliau — jeigu jau ji naudojosi WC — prijaukinta meška. Spręsdamas iš kvapo, galėjai pasakyti, kad tai nėra meška persirengęs žmogus; tai buvo tikra meška. Tikrų tikriausia meška.

Atbulas atsitraukiau prie buvusio senelės kambario durų, už kurių tykojo tėvas, laukdamas tolesnių pažeidimų. Jis staigiai atidarė duris, todėl aš įgriuvau vidun, išgąsdindamas mus abu. Motina atsisėdo lovoje ir užsitraukė ant galvos pūkinę antklodę.

— Sučiupau jį! — rėkė tėvas, užguldamas mane. Grindys sudrebėjo, meškos vienratis nuslydo siena ir pargriuvo ant WC durų, pro jas staiga išpuolė meška, suklupo ant savo vienračio ir šoko per jį, kad išlaikytų pusiausvyrą. Ji įtariai pažvelgė iš koridoriaus pro atviras kambario duris į tėvą, sėdintį man ant krūtinės, ir pastvėrė priekinėmis letenomis savo vienratį.

— Grauf, — pasakė meška.

Tėvas užtrenkė duris.

Girdėjome, kaip koridoriaus gilumoje moteris pašaukė:

— Duna, kur tu?

— Harf, — atsiliepė meška.

Mudu su tėvu girdėjome, kad moteris priėjo arčiau ir pasakė:

— Oi, Duna, tu vėl treniruojies? Visą laiką treniruojies! Būtų geriau, kad tai darytum dienos metu.

Meška nieko neatsakė.

Tėvas atidarė duris. Moteris linktelėjo jam ir nuėjo paskui mešką, šaukdama: „Duna, Duna!" ir pakeliui taisinėdama ant sienos nuotraukas.

— Duna yra vengriškas Dunojaus pavadinimas, — paaiškino man tėvas. — Šita meška taip pavadinta mūsų mylimo Donau garbei. — Mano šeima atrodė nustebusi, kad vengrai irgi gali mylėti tą upę.

— Ar tai tikra meška? — paklausė motina, vis dar pasislėpusi lovoje po antklode, bet aš palikau tėvui visa tai jai išaiškinti. Žinojau, kad ryte Her Teobaldas turės daug ką aiškinti ir kad tuomet visa tai išgirsiu dar kartą.

Nuėjau per koridorių į WC. Mano buvimą ten sutrumpino sunkus meškos kvapas ir įtarimas, kad visur turėtų būti jos šerių. Bet, matyt, tai buvo tik įtarimas, kadangi meška buvo palikusi visišką tvarką — bent jau tvarką kaip meškai.

— Mačiau mešką, — grįžęs į kambarį pašnibždėjau Robui, tačiau jis buvo įsiropštęs į senelės lovą ir miegojo šalia jos mirtinu miegu. Tačiau senoji Johana nemiegojo.

— Mačiau, kad riterių buvo kaskart mažiau, — pasakė ji. — Kai jie atvyko paskutinį kartą, jų buvo tik devyni. Atrodė tokie alkani, tikriausiai buvo suvalgę atsarginius savo žirgus. O buvo taip šalta. Aišku, norėjau jiems padėti. Bet juk tuo metu mūsų dar nebuvo — kaipgi aš galėjau jiems padėti, jeigu nebuvau dar gimusi? Aišku, aš žinojau, kad jie mirs! Tačiau tai tęsėsi taip ilgai.

— Kai jie atvyko paskutinį kartą, fontanas buvo užšalęs. Savo kalavijais ir ilgomis ietimis jie skaldė ledą į gabalus. Susikūrė ugnį ir tirpdė ledą puode. Iš balnų kišenių jie išsiėmė kaulų — įvairiausių kaulų — ir sumetė juos sriubai išsivirti. Sultinys turėjo būti labai skystas, nes kaulai buvo jau seniai švariai apgraužti. Nežinau, kas tai per kaulai buvo. Spėju, kad triušio, o gal elnio ar šerno. Galėjo būti atsarginių žirgų. Nenorėjau galvoti, — pasakė senelė, — kad jie turėjo nebesančių riterių kaulus.

— Miegok, senele, — pasakiau jai.

— Nesuk sau galvos dėl meškos, — pasakė ji man.

Na, ir kas toliau? — svarstė Garpas. Kas dar gali įvykti? Jis nebuvo visiškai patenkintas tuo, kas ir kodėl įvyko. Garpas buvo pasakotojas iš prigimties, jis galėjo išgalvoti vieną po kito įvairiausių dalykų, ir jie atrodė darniai. Tik ką jie reiškė? Tas sapnas ir tie vargani pensiono gyventojai, ir tai, kas turėjo jiems visiems atsitikti, — viskas turėjo sietis. Koks paaiškinimas būtų natūralus? Kokia pabaiga gali visus juos padaryti vieno pasaulio dalimis? Garpui buvo aišku, kad jis žino per mažai. Bent kol kas. Jis pasitikėjo savo instinktais, kurie atvedė jį iki šitos „Grilparcerio pensiono" vietos, o dabar jis turi pasikliauti instinktu, kuris sako jam neiti toliau, kol nežinos daug daugiau.

Tai, dėl ko Garpas buvo brandesnis ir išmintingesnis nei dauguma devyniolikmečių, neturėjo nieko bendra nei su jo patyrimu, nei su išsimokslinimu. Jis turėjo tam tikrų instinktų, tam tikrų nuostatų ir labai daug kantrybės; jis mėgo dirbti sunkiai. Tai, ir dar gramatika, kurios jį buvo išmokęs Tinčas, buvo visiškai viskas. Garpui darė įspūdį tik du dalykai: kad jo motina tikrai tikėjo galinti parašyti knygą ir kad reikšmingiausi santykiai tuo laiku siejo jį su prostitute. Tie faktai turėjo didelės įtakos jaunuolio humoro jausmo vystymuisi.

Garpas atidėjo „Grilparcerio pensioną", kaip sakoma, šonan. Manė, kad jam metas ateis savaime. Garpui buvo aišku, kad jis žino nepakankamai. Dabar jis tegalėjo tiktai dairytis po Vieną ir mokytis. Ji jam buvo sustingusi ramybėje. Gyvenimas jam atrodė sustingęs ramybėje. Garpas buvo daug pastebėjęs iš Šarlotės gyvenimo ir iš to, ką darė motina, bet buvo paprasčiausiai dar per jaunas. Jis suprato, kad jam labiausiai trūksta vizijos. Bendro visumos plano, grynai savos pasaulio vizijos. Tai ateis, jis vis kartojo sau, lyg ruoštųsi naujam imtynių sezonui — šokinėjimas per virvutę, trumpų nuotolių bėgimas, svorių kilnojimas, dar šis tas beprasmiška, tačiau būtina.

Netgi Šarlotė turi savotišką viziją, galvojo jis, ir tvirtai žinojo, kad ją turi motina. Garpui neužteko išminties, kad pasiektų pasaulio pagal Dženę Fylds absoliutų aiškumą. Bet jis žinojo, kad savam pasauliui susikurti vaizduotėje jam reikia tik laiko — ir nedidelės realiojo pasaulio pagalbos. Ir kad realusis pasaulis neilgai trukus jam padės.

6

Grilparcerio pensionas

Į Vieną atėjo pavasaris, o Garpas vis dar nebuvo baigęs „Grilparcerio pensiono". Laiškuose Helenai jis, žinoma, net neužsiminė apie savo gyvenimą su Šarlote ir jos kolegėmis. Dženė įgudo rašyti dar greičiau. Jai pavyko rasti sakinį, kuris sukosi ant liežuvio galo nuo to vakaro, kai ji aptarinėjo geidulį su Garpu ir Šalote: tai buvo senas sakinys iš jos ankstesnio gyvenimo, bet kaip tik šiuo sakiniu ji iš tikrųjų pradėjo ją išgarsinusią knygą.

„Šitame ištvirkusiame pasaulyje, — rašė Dženė, — jūs esate arba kieno nors žmona, arba kieno nors meilužė — arba netrukus tapsite viena arba kita". Šis sakinys davė knygai toną, kurio jai trūko. Dženė suvokė, kad pradėtą šiuo sakiniu jos autobiografiją apgaubė aura, kuri susiejo jos gyvenimo dalis į harmoningą visumą — kaip migla paslepia kraštovaizdžio nelygumus ar šiluma prasiskverbia į tolimiausius namo kambarius. Tas sakinys įkvėpė kitus, panašius į save, ir Dženė audė jais, tarsi norėdama nuostabios spalvos blizgančiu siūlu ataustі ir surišti padriką, neaiškaus piešinio gobeleną.

„Norėjau dirbti ir norėjau gyventi viena, — rašė ji. — Todėl pagarsėjau kaip seksualiai įtartina". Iš čia ir jos knygos pavadinimas „Seksualiai įtartina", arba Dženės Fylds autobiografija. Ji bus aštuonis kartus išleista kietais viršeliais ir išversta į šešias kalbas, bet dar iki tol, išparduota minkštais viršeliais, ji galės išlaikyti Dženę ir šimtą metų naujomis uniformomis rengti pulką medicinos seserų.

„Be to, aš norėjau vaiko, tik nenorėjau su niekuo dalintis nei savo kūno, nei savo gyvenimo, — rašė Dženė. — Dėl to irgi pasidariau seksualiai įtartina". Šitaip Dženė rado siūlą savo netvarkingai knygai susiūti.

Bet kai į Vieną atėjo pavasaris, Garpą apėmė noras keliauti; galbūt į Italiją, išsinuomojus automobilį

— O ar tu moki vairuoti? — paklausė jį Dženė. Ji puikiai žinojo, kad jis to nėra mokęsis; nebuvo tokio reikalo. — Aš irgi nemoku, — pasakė ji. — O be to, dirbu. Ir negaliu dabar sustoti. Jeigu nori keliauti, keliauk vienas.

Garpas ir Dženė savo paštą gaudavo per Ameriken Ekspres įstaigą, ir ten Garpas pirmą kartą sutiko keliaujančius jaunus amerikiečius — dvi merginas, buvusias Dibso mokines, ir vaikiną, vardu Bū, kuris buvo mokęsis Bate.

— Ei, ką pasakytum apie mus? — viena tų merginų paklausė Garpą, kai jie susitiko. — Mes visi po vidurinės mokyklos.

Ji buvo vardu Flosė, ir Garpui pasirodė, kad ji gyvena su Bū. Kitos merginos vardas buvo Vivjana. Švarcenbergplaco kavinėje ji suspaudė po staleliu kojomis Garpo kelėną ir plepėjo, siurbčiodama vyną:

— Ką tik buvau pas dantistą, — aiškino ji jam. — Jis suleido tiek novokaino į tą mano prakeiktą burną, kad nebežinau, kada ji išsižiojusi, kada užsičiaupusi.

— Pusiau taip, pusiau anaip, — pasakė jai Garpas ir pagalvojo: prakeikimas. Mat jis pasigedo Kušės Persi, nes dėl savo santykių su prostitutėmis buvo pradėjęs jaustis esąs seksualiai įtartinas. Dabar buvo aišku, kad Šarlotės dėmesys jam susijęs su motiniškais jausmais, todėl jis mėgino įsivaizduoti ją kitokią, bet turėjo su liūdesiu pripažinti, kad ir „kitokia" ji visuomet išliks profesionale.

Flosė, Vivjana ir Bū keliavo į Graikiją, tačiau jie leido Garpui tris dienas pavedžioti juos po Vieną. Per tą laiką Garpas porą kartų permiegojo su Vivjana, iš kurios galų gale išgaravo novokainas; vieną kartą jis permiegojo ir su Flose, kol Bū buvo išėjęs išsikeisti už čekius pinigų kelionei ir pakeisti automobilyje alyvą. Garpas žinojo, kad tarp Styringo ir Bato berniukų niekuomet nebuvo meilės, vis dėlto Bū buvo tas, kuris juokėsi paskutinis.

Buvo neįmanoma sužinoti, nuo katros — nuo Vivjanos ar nuo Flosės — Garpas pasigavo gonorėją, tik jis buvo įsitikinęs, kad jos šaltinis buvo Bū. Tai buvo, Garpo nuomone, „batiškasis triperis". Kol pasirodė pirmieji jo simptomai, toji trijulė, aišku, jau buvo išvykusi į Graikiją, todėl Garpas vienatvėje kentėjo pūliavimą ir perštėjimą. Ko gero, visoje Europoje neįmanoma pasigauti bjauresnio triperio, mąstė jis. „Per Bū pasigavau gonorėją", — rašė Garpas, bet daug vėliau.

O tuomet, kai jam tai atsitiko, visai nebuvo linksma; be to, jis nedrįso motinos paprašyti profesinio patarimo. Žinojo, kad ji nepatikės, jog jis užsikrėtė ne nuo prostitutės. Šiaip taip jis išdrįso paprašyti Šarlotės, kad ji rekomenduotų jam gydytoją, tos srities specialistą; jis manė, kad ji turi tokį pažinoti. Vėliau jis galvojo, kad Dženė, ko gero, būtų mažiau ant jo supykusi.

— Reikėtų tikėtis, kad amerikiečiai šį tą nutuokia apie paprasčiausią higieną, — pasakė ji persiutusi. — Turėtum pagalvoti apie savo motiną! Maniau, kad turi geresnį skonį. Žmonės, kurie duoda šitai dykai kam nors, ko beveik nepažįsta, turi kelti tau įtarimą — argi ne taip? — Taigi Garpas dar kartą nukentėjo per tai, kad neturėjo prezervatyvų.

Susigūžęs jis nuėjo pas Šarlotės asmeninį gydytoją, nuoširdų žmogų, pavarde Talhameris, neturintį kairiosios rankos nykščio.

— Kadaise buvau kairiarankis, — pasakojo Garpui Her Doktor Talhameris. — Bet turint energijos, galima viską pasiekti. Pasiryžus galima visko išmokti, — linksmai kalbėjo jis ir pademonstravo Garpui savo sugebėjimą dešine ranka pavydėtinai kaligrafiškai išrašyti receptą. Gydymas buvo paprastas ir neskausmingas. Dženės laikais gerojoje senojoje Bostono Gailestingumo ligoninėje Garpas būtų buvęs gydomas Valentino būdu, ir jam būtų pabrėžtinai aiškinama, kad ne visi pasiturinčiųjų vaikai yra švarūs vaikai.

Helenai apie tai jis neparašė.

Garpo nuotaika gerokai puolė. Pavasaris slinko neskubėdamas, miestas — kaip ir pumpurai — skleidėsi daugybe nepastebimų būdų. Bet Garpas jautė, kad jau yra išvaikščiojęs Vieną skersai išilgai. Jis įstengė atitraukti motiną nuo rašymo tik tiek, kad juodu kartu papietautų. Kai pabandė surasti Šarlotę, jos kolegės pasakė, kad ji serga; jau kelios savaitės nebedirba. Jau tris šeštadienius iš eilės jis nematė jos Našmarkte. Kai vieną gegužės vakarą Karntneršstraseje jis užkalbino jos koleges, pamatė, kad šios nelinkusios kalbėti apie Šarlotę. Ta prostitutė, kurios kaktoje atrodė likęs persiko kauliuko įspaudas, tik tiek pasakė, kad Šarlotė serga sunkiau, negu iš pradžių buvo maniusi. Jaunoji Garpo metų mergina, sugadinta lūpa ir truputį mokanti angliškai, mėgino jam paaiškinti:

— Jos seksas serga, — pasakė ji.

Keistai ji tai nusakė, pagalvojo Garpas. Jis nenustebo išgirdęs,

kad apskritai seksas serga, bet nusišypsojo dėl tokio pasakymo, ir jaunoji prostitutė, kuri kalbėjo angliškai, susiraukus pažvelgė į jį ir nuėjo.

— Tu nesupranti, — pasakė jam prostitutė su raupo dėme kaktoje. — Pamiršk Šarlotę.

Kai apie birželio vidurį Šarlotė vis dar nepasirodė, Garpas paskambino Her Doktor Talhameriui ir paklausė, kur galima ją rasti.

— Abejoju, ar ji nori su kuo nors matytis, — atsakė jam Talhameris, — nors žmogiškos būtybės sugeba beveik prie visko prisitaikyti.

Visai netoli Grincingo ir Vienos Miško, devynioliktajame rajone, kur prostitučių nebūna, Viena atrodo kaip kaimiška jos pačios imitacija. Tuose priemiesčiuose daugelis gatvių yra irgi grįstos, o palei šaligatvius auga medžiai. Garpui ši miesto dalis buvo nepažįstama, jis čionai atvažiavo 38-ju Štrasenbanu, išlipo per toli nuo Grincingerio alėjos, todėl turėjo pėsčias sugrįžti atgal iki Bilrotštrasės ir Rudolfinergasės kampo, kur ir buvo ligoninė.

Vienoje medicina yra valstybinė, bet Rudolfinerhausas yra privati ligoninė, o jos senos Marijos Teresės laikų akmens sienos yra tokios pat geltonos kaip Šionbruno arba Aukštutinio ir Žemutinio Belvederio rūmų. Ligoninės kiemas iš išorės apsuptas sodų, o kainos joje yra beveik tokios pat kaip Jungtinių Amerikos Valstijų ligoninėse. Rudolfinerhausas neduoda, pavyzdžiui, savo pacientams pižamų, kadangi jie dažniausiai pageidauja dėvėti savo baltinius. Prabangą čia sirgti leidžia sau tik pasiturintys vienięčiai, taip pat čia patenka dauguma užsieniečių, kurie prisibijo suvisuomenintos medicinos, tik juos čia šokiruoja kainos.

Birželio mėnesį, kai Garpas čia atvyko, ligoninė nustebino jį tuo, kad joje buvo pilna gražių jaunų motinų, ką tik pagimdžiusių kūdikius. Bet taip pat buvo pilna pasiturinčių žmonių, kurie čia atvyko, kad pasitaisytų, ir nemaža buvo pasiturinčių žmonių, kaip Šarlotė, kurie atvyko čia numirti.

Šarlotė turėjo atskirą kambarį, nes, anot jos, dabar jau nebebuvo prasmės taupyti pinigus. Vos tik Garpas ją išvydo, suprato, kad ji merdi. Ji buvo netekusi beveik trisdešimties svarų svorio. Jis pastebėjo, kad žiedus, kuriuos dar turėjo, ji mūvi ant smiliaus ir vidurinio piršto, nes ant kitų jie būtų nesilaikę — tokie buvo susitraukę.

Šarlotė buvo tokios pat spalvos kaip pilkas ledas ant druskingos Styringo upės. Neatrodė, kad Garpo pasirodymas ją būtų labai nustebinęs, bet ji buvo taip apdujusi nuo nuskausminančių vaistų, kad jam pasirodė apskritai negalinti dėl ko nors nustebti. Garpas atnešė jai pintinėlę vaisių. Nuo tada, kai juodu kartu pirkdavo prekes, jis sužinojo, ką Šarlotė mėgsta valgyti, tačiau dabar jai tekdavo kasdien po keletą valandų laikyti nurijus žarnelę, todėl gerklė buvo taip suerzinta, kad ji galėjo ryti tik skystį. Garpas suvalgė kelias vyšnias, kol Šarlotė vardijo jam pašalintas savo kūno dalis. Taigi lytiniai organai, kaip ji manė, taip pat didesnioji dalis virškinamojo trakto ir dar kažkas iš to, kas yra susiję su šalinimo procesais.

— Oi; ir, manau, mano krūtys, — pasakė ji. Jos akių baltymai buvo labai papilkėję. Ji pakėlė rankas prie krūtinės — ten, kur ji sau pataikaudama įsivaizdavo esant krūtis. Garpui pasirodė, kad jos krūtys tebėra nepaliestos — ten, po paklode, kažkas buvo. Bet vėliau jis pagalvojo, kad Šarlotė buvo tokia nuostabi moteris, jog galėjo taip laikyti savo kūną, kad sudarytų krūtų iliuziją.

— Ačiū Dievui, kad turiu pinigų, — pasakė Šarlotė. — Argi čia ne A klasės ligoninė?

Garpas linktelėjo galva. Kitą dieną jis atnešė jai butelį vyno. Ligoninėje nebuvo suvaržymų dėl gėrimų ir lankytojų — galbūt tai buvo viena tų įstaigų, už kurias pacientai ligoninėje mokėjo.

— Jeigu ir išeičiau iš čia, — tarė Šarlotė, — tai ką turėčiau daryti? Jie išpjovė mano piniginę. — Ji pamėgino truputį išgerti vyno, o po to užmigo. Garpas paprašė jaunutę medicinos seserį jam paaiškinti, ką Šarlotė norėjo pasakyti tuo žodžiu „piniginė", nes jis manė, kad ši turėtų žinoti. Seselė buvo Garpo metų, devyniolikos, o gal ir jaunesnė, todėl nuraudo ir nusigręžė, aiškindama tą žargoną. Mat piniginė prostitučių kalba reiškė makštį.

— Ačiū jums, — pasakė Garpas.

Lankydamas Šarlotę vieną ar porą kartų jis buvo sutikęs pas ją jos koleges, kurios Šarlotės saulėto kambario šviesoje su Garpu elgėsi kaip drovios mergaitės. Toji, kuri mokėjo angliškai, buvo vardu Vanga. Ji prasikirto lūpą būdama dar vaikas — parpuolė, bėgdama namo iš parduotuvės su majonezo stiklainiu.

— Ruošiamės piknikui, — pasakojo ji, — o vietoj jo visai šeimai teko gabenti mane į ligoninę.

Brandesnioji, niūroka moteris su persiko kauliuko įspaudu

kaktoje ir krūtimis kaip du pilni kibirai, nesiteikė paaiškinti savojo rando; tai buvo taip pagarsėjusi „Tina", kuriai niekas nebuvo per didelė „išdaiga".

Retsykiais Garpas susitikdavo ten Her Doktor Talhamerį, o kartą net palydėjo Talhamerį iki jo automobilio, nes taip pasitaikė, kad juodu tuo pat metu išėjo iš ligoninės.

— Gal norite, kad pavėžinčiau? — maloniai pasiūlė jam Talhameris. Automobilyje sėdėjo graži moksleivė, kurią Talhameris pristatė Garpui kaip savo dukterį. Jie visi laisvai šnekučiavosi apie „Die Vereinigten Staaten", ir Talhameris patikino, kad jam nebūsią jokio vargo atvežti Garpą iki pat jo slenksčio Švindgasėje. Talhamerio duktė priminė Garpui Heleną, bet jis nedrįso net įsivaizduoti, kad galėtų pakviesti ją į pasimatymą: jos tėvas neseniai išgydė jį nuo triperio, ir tai Garpui atrodė neįveikiama kliūtis — nepaisant Talhamerio optimistiško požiūrio, kad žmonės gali prie bet ko prisitaikyti. Garpas abejojo, ar Talhameris galėtų prisitaikyti prie šito.

Dabar viskas aplinkui, miestas, kuriame gyveno, Garpui atrodė pritvinkę mirties. Tie knibždėte knibždantys parkai ir sodai jam buvo pilni tvaiko, o didžiuosiuose muziejuose didžiųjų tapytojų tema visuomet buvo mirtis. 38-jame Štrasenbane, kuris važinėjo į Grincingerio alėją, visuomet būdavo invalidų ir nukaršusių žmonių, o gėlės, auginamos Rudolfinerhauso kieme išilgai takų, primindavo Garpui tik laidotuvių salonus. Jis prisiminė tuos pensionus, kuriuose jiedu su Džene apsistodavo prieš metus, ką tik atvykę į Vieną: tuos išblukusius ir prastai suderintus tapetus, dulkėtus blizgučius, suskeldėjusį porcelianą, žviegiančius nesuteptus vyrius. „Žmogaus gyvenimo laikas, — rašė Markas Aurelijus, — tik akimirka... visa kūno sandara... pasmerkta suirti..."

Jaunoji medicinos sesuo, kurią Garpas suglumino, paklausdamas apie Šarlotės „piniginę", darėsi jam vis atšiauresnė. Kartą, kai jis atvyko per anksti, kol lankytojai buvo dar neįleidžiami, ji agresyvokai pasiteiravo, kas gi jis esąs Šarlotei. Šeimos narys? Matydama kitus Šarlotės lankytojus — neskoningai išsipusčiusias koleges — ji nusprendė, kad Garpas yra tik vienas senosios kekšės klientų.

— Ji yra mano motina, — pasakė Garpas. Jis net nežinojo, kodėl taip pasakė, bet liko patenkintas jaunosios medicinos sesers sutrikimu ir vėliau jos rodoma pagarba.

— Ką tu joms esi pasakęs? — po kelių dienų pašnibždom paklausė jį Šarlotė. — Jos laiko tave mano sūnumi. — Garpas prisipažino sumelavęs, o Šarlotė prisipažino nieko nepadariusi, kad tą melą paneigtų. — Ačiū tau, — sušnibždėjo ji. — Šaunuolis, kad šitaip apmulkinai kiaulę. Jos mano esančios tokios nepaprastos. — Ir sukaupusi visą buvusį, bet jau išblėsusį patrauklumą pasakė: — Duočiau tau kartą dykai, jeigu tebeturėčiau įrangą. O gal porą kartų už pusę kainos, — dar pridūrė.

Jis susigraudino ir pravirko.

— Nebūk vaikas, — pasakė ji. — Kas gi aš tau iš tikrųjų esu? — Kai ji užmigo, jis išskaitė iš jos ligos lapo, kad jai yra penkiasdešimt vieneri.

Ji mirė po savaitės. Kai Garpas atėjo, rado jos kambarį švariai išvalytą, lovą nuklotą, langus atvirus. Ieškodamas jos, susidūrė su to aukšto vyresniąja seserimi, kurios nepažinojo — papilkėjusia senmerge kretančia galva. — Froilen Šarlotė, — pasakė Garpas. — Ji buvo her Doktor Talhamerio pacientė.

— Jis turi daug pacientų, — atsakė pilkoji senmergė. Ji žiūrinėjo sąrašą, tik Garpas negalėjo pasakyti, kaip Šarlotė iš tikrųjų vadinosi. Galiausiai, kai nesumojo kito būdo ją identifikuoti, jis pasakė:

— Prostitutė. Ji buvo prostitutė. — Pilkoji senmergė nužvelgė jį šaltai: jos išraiškoje jis neįstengė įžiūrėti nei pasitenkinimo, nei simpatijos jam.

— Prostitutė mirė, — pasakė jam senoji medicinos sesuo. Galimas dalykas, kad Garpui tik pasigirdo triumfo atspalvis jos balse.

— Vieną dieną, maine Frau, — pasakė jis jai, — jūs irgi mirsite.

Ir tai, galvojo jis, palikdamas Rudolfinerhausą, buvo vieniečiui tinkamas pasakymas. Priimk jį, žilasis mieste, pastipusi kale, galvojo jis.

Tą vakarą jis pirmą kartą apsilankė operoje. Jo nustebimui, dainuojama buvo itališkai, o kadangi jis nieko nesuprato, tai visą spektaklį suvokė kaip savotiškas religines apeigas. Tą vakarą jis nuėjo prie apšviestų šventojo Stepono bokštų. Kažkokioje plokštelėje ant pietinio bokšto išskaitė, kad šis buvo pradėtas statyti keturioliktojo šimtmečio viduryje, o užbaigtas 1439 metais. Viena, galvojo Garpas, yra lavonas; gali būti, kad ir visa Europa tėra išpuošti palaikai atvirame karste. „Žmogaus gyvenimo laikas, — rašė Markas Aurelijus, — tik akimirka, jo... šlovė nepastovi..."

Šitaip nusiteikęs Garpas ėjo namo Karntnerštrase ir sutiko garsiąją Tiną. Jos gilus įspaudas nuo neoninių miesto šviesų buvo žaliai mėlynas.

— Guten Abend, Her Garp, — pasisveikino ji. — Ar atspėsi naujieną?

Ir ji pasakė, kad Šarlotė yra nupirkusi jam dovanų — Garpas galįs dykai turėti Tiną ir Vangą. Ji paaiškino, kad jis galįs turėti jas atskirai arba abi vienu metu. Tinos nuomone, kartu būtų įdomiau ir greičiau. Bet gal Garpas nenorįs jų abiejų? Garpas prisipažino, kad Vanga jo netraukia. Ji buvo jam pernelyg artimo amžiaus ir, nors jis to niekuomet nebūtų pasakęs jai girdint, kad jos neįskaudintų, jam nepatiko, kaip tas randas nuo majonezo stiklainio buvo iškreipęs jos lūpą.

— Na, tuomet gali turėti mane porą kartų, — pasakė apsidžiaugusi Tina. — Vieną dabar, o kitą, — pridūrė ji, — tuomet, kai jau būsi spėjęs atgauti kvapą. Šarlotę pamiršk, — tarė jam Tina ir paaiškino, kad mirti tenka kiekvienam. Nepaisant to, Garpas mandagiai atsisakė jos pasiūlymo.

— Na ką gi, — pasakė Tina, — rasi mane čia, kai tik užsinorėsi. — Ir ji nuoširdžiai suėmė šiltame savo delne jo ranką; didelis jos delnas buvo kaip erdvios žabangos, tačiau Garpas tik nusišypsojo, nusilenkė jai vieniečių stiliumi ir nuėjo namo pas motiną.

Jam patiko ta jo vos jaučiama širdgėla. Jam buvo malonu taip kvailai atsižadėti, mat jis manė, kad įsivaizduojama Tina teikia jam didesnį malonumą už tą, kokį gali suteikti itin putlus jos kūnas. Sidabrinė įduba jos kaktoje buvo beveik burnos dydžio, ir Garpui atrodė, lyg jis žiūrėtų į atvirą kapą.

Garpas mėgavosi juntama išsiilgto rašymo transo užuomazga, kai visas pasaulis paklūsta vienam viską apimančiam balsui. „Kas priklauso kūnui, yra kaip tekanti upė, — prisiminė Garpas, — o tai, kas priklauso sielai, yra sapnas ir migla". Liepos mėnesį Garpas vėl prisėdo prie „Grilparcerio pensiono". Jo motina buvo bebaigianti savo mašinraštį, kuris netrukus pakeis jų abiejų gyvenimą.

Rugpjūčio mėnesį Dženė užbaigė savo knygą ir pareiškė, kad yra pasiruošusi keliauti ar bent jau į ką nors pasižiūrėti Europoje.

— Galbūt į Graikiją? — pasiūlė ji. — Važiuokime kur nors traukiniu, — sakė ji. — Visuomet norėjau pakeliauti Rytų Ekspresu. Kur jis važiuoja?

— Iš Paryžiaus į Istambulą, manau, — atsakė Garpas. —-Bet tu, mama, keliauk viena. Aš per daug turiu darbo.

Dantis už dantį, teko pripažinti Dženei. „Seksualiai įtartina" buvo jau taip jai įkyrėjusi, kad ji neįstengė perskaityti korektūros. Ji netgi nežinojo, ką toliau daryti su mašinraščiu — nejaugi nuvažiuoti į Niujorką ir įteikti savo gyvenimo istoriją svetimam žmogui? Ji norėjo, kad Garpas perskaitytų jos knygą, bet matė, kad jis pagaliau paniro į savo paties darbą, ir jautė, kad neturi jam trukdyti. Be to, ji abejojo: juk didelė jos gyvenimo istorijos dalis buvo ir jo gyvenimo istorija, todėl ji manė, kad ta istorija gali jį sutrikdyti.

Visą rugpjūčio mėnesį Garpas triūsė prie savo apsakymo, „Grilparcerio pensiono", pabaigos. Sunerimusi Helena parašė Dženei: „Ar Garpas pasimirė, — klausė ji. — Maloniai prašau kuo smulkiau parašyti". Kokia sumani mergaitė, pagalvojo Dženė. Helena gavo išsamesnį, negu tikėjosi, atsakymą į savo klausimą. Dženė nusiuntė jai savo „Seksualiai įtartinos" mašinraščio kopiją su prierašu, kad būtent tuo ji buvo užsiėmusi visus metus, o Garpas dabar irgi kažką rašąs. Dženė dar rašė, kad būsianti Helenai dėkinga už atvirą nuomonę apie mašinraštį. Galbūt, rašė Dženė, kas nors iš Helenos kolegų dėstytojų žinos, kas daroma su baigta rašyti knyga.

Kai nerašydavo, Garpas eidavo pailsėti į zoologijos sodą, užimantį dalį didelių žemės plotų ir sodų, supančių Šionbruno rūmus. Garpui atrodė, kad dauguma zoologijos sodo pastatų yra karo griuvėsiai, kurių trys ketvirtadaliai visiškai sunaikinti ir tik iš dalies atstatyti, kad būtų kur žvėris laikyti. Todėl Garpui susidarė klaikus įspūdis, kad tasai zoologijos sodas gyvavo Vienoje ir per karą, ir tai paskatino jį susidomėti tuo laikotarpiu. Vakarais prieš miegą jis ėmė skaityti labai specialius istorijos veikalus apie Vieną nacistų ir rusų okupacijos metais. Tai negalėjo neatsiliepti mirties temai, kuri dažnai jį lankė, kai rašė „Grilparcerio pensioną". Garpas patyrė, kad kiekvienas dalykas kaip nors siejasi su kiekvienu kitu dalyku. Viena merdėjo, zoologijos sodas nebuvo po karo taip gerai atstatytas kaip žmonių gyvenami namai. Miesto istorija buvo kaip šeimos istorija — nors šeimos nariai yra artimai tarpusavyje susiję, netgi jausmais, vis dėlto galų gale mirtis atskirs juos vienus nuo

kitų. Ir tik artimumo regimybės dėka mirusieji lieka gyvuoti visam laikui. Rašytojo užduotis yra viską, ką jis vaizduoja, taip suasmeninti, kad išgalvoti dalykai būtų tokie pat ryškūs kaip mūsų pačių prisiminimai. Garpas jauste jautė skyles, kulkosvaidžių kulkų išmuštas Švindgasėje, vestibiulio mūrinėse sienose.

Dabar jam buvo aišku, ką reiškia senelės sapnas.

Jis parašė Helenai, kad jaunas rašytojas žūtbūt nori su kuo nors gyventi, o jis pats yra nusprendęs, kad nori gyventi su ja; jis galėtų ją net vesti, kadangi seksas yra paprasčiausiai reikalingas, tik atima per daug laiko, kai reikia nuolat planuoti, kaip jo pasirūpinti. Tad štai kodėl, samprotavo Garpas, geriau yra turėti jį namuose!

Helena parašė jam kelis laiško variantus, kol galiausiai pasiuntė vieną, kuriame rašė, kad jis galįs, kaip sakoma, papūsti jai į nosį. Nejaugi jis manąs, kad ji taip intensyviai studijuojanti tam, kad galėtų jį aprūpinti seksu, kurio nereiktų netgi planuoti?

Garpas, atsakydamas jai, išvis nieko nepakoregavo, tik pareiškė esąs pernelyg užsiėmęs rašymu, kad gaištų jai aiškindamas: tegul ji paskaito, ką jis dabar rašo, ir įsitikins jo rimtumu.

„Aš neabejoju visišku tavo rimtumu, — rašė ji jam. — Tačiau šiuo metu ir taip turiu skaityti daugiau, negu man reikėtų žinoti".

Ji neprasitarė, kad turi omenyje Dženės knygą „Seksualiai įtartina" — net 1158 puslapių mašinraštį. Nors vėliau ji sutiks su Garpu, kad tai nėra literatūros brangakmenis, vis dėlto turės pripažinti, kad tai labai įdomi istorija.

Kol Garpas dėliojo paskutiniuosius savo daug trumpesnio kūrinio taškus, Dženė Fylds mąstė apie tolesnius žingsnius. Nenustygdama vietoje, ji nusipirko dideliame spaudos kioske amerikietišką žurnalą, kuriame perskaitė, kad vienas drąsus gerai žinomos Niujorko leidyklos leidėjas ką tik atmetė rankraštį, kurį jam įteikė buvęs vyriausybės narys, nuteistas už valdiškų pinigų pasisavinimą. Toji knyga esanti vos tepridengta „literatūrinė fikcija", pasakojanti apie paties autoriaus nusikalstamus, savanaudiškus, menkus politinius veiksmus. „Tai yra šlykšti knyga, — citavo leidėją žurnalas. — Šis žmogus nesugeba rašyti. Ir kodėl apskritai jis turėtų kalti pinigą iš savo slidaus gyvenimo?" Knyga, žinoma, bus išleista kur nors kitur ir galiausiai atneš jos autoriui ir leidėjui krūvą pinigų. „Kar-

tais jaučiu pareigą pasakyti „ne", — toliau buvo cituojamas leidėjas, — nors žinau, kad žmonės turi noro skaityti tokį šlamštą". Tas šlamštas galų gale bus nagrinėjamas keliose rimtose recenzijose lyg būtų rimta knyga, tačiau leidėjas, pasakęs „ne", padarė Dženei didžiulį įspūdį, todėl ji išsikirpo tą straipsnį iš žurnalo. Ji pabrėžė leidėjo pavardę — eilinę pavardę, beveik kaip kokio artisto ar kokio žvėries vardą iš vaikiškos knygos: Džonas Vulfas. Žurnale buvo Džono Volfo nuotrauka. Jis atrodė kaip žmogus, kuris rūpinasi savo išvaizda ir labai gerai rengiasi; jis atrodė kaip gausybė kitų žmonių, dirbančių ir gyvenančių Niujorke, kur sėkmingas darbas ir sveikas protas skatina rūpintis savimi ir kuo geriau rengtis, tačiau Dženei Fylds jis atrodė kaip angelas. Ji buvo įsitikinusi, kad jis bus jos leidėjas! Ji nebuvo nuteista, kadangi jos gyvenimas nebuvo „slidus", todėl Džonas Vulfas patikės, kad ji nusipelnė už tokį gyvenimą užsidirbti pinigų.

Garpo ambicijos dėl „Grilparcerio pensiono" buvo kitokios. Jis niekuomet neatneš jam daug pinigų, bet pirmąjį kartą jis bus išspausdintas „rimtame" žurnale, kur jo beveik niekas nepastebės. Po daugelio metų, kai Garpas bus jau šiek tiek pagarsėjęs, jo apsakymas bus išspausdintas su didesniu dėmesiu, ir apie jį bus parašyta keletas palankių recenzijų, tačiau, Garpui gyvam esant, „Grilparcerio pensionas" neatneš jam tiek pinigų, kad galėtų nusipirkti gerą automobilį. Šiaip ar taip, Garpas tikėjosi už savo „Grilparcerio pensioną" kai ko daugiau negu pinigų ar transporto priemonės. Paprasčiausiai jis tikėjosi, kad Helena Holm sutiks su juo gyventi — netgi už jo ištekėti.

Baigęs „Grilparcerio pensioną", jis pareiškė motinai, jog nori vykti namo ir pasimatyti su Helena. Jis pasiųsiąs jai savo apsakymo kopiją, kad ji galėtų perskaityti iki to laiko, kol jis parkeliaus į Jungtines Amerikos Valstijas. Vargšė Helena, galvojo Dženė, nes žinojo, kad Helena turi labai daug skaitymo. Dženė nerimavo dar ir dėl to, kad Garpas pavadino Styringą „namais". Bet ji turėjo savo priežasčių norėti pasimatyti su Helena, o Erniui Holmui irgi tikriausiai nebus nemalonu keletą dienų su jais pabendrauti. Be to, jeigu Garpui ir Dženei prireiktų vietos pailsėti ar savo planams apmąstyti, tam visuomet buvo Dogs Hed Harboras — jos tėvų rūmas.

Garpas ir Dženė buvo taip savotiškai mąstantys žmonės, kad juodu nė trupučio nesuko sau galvos, kodėl išvyksta tiek mažai

tepamatę Europos. Dženė susipakavo savo medicinos sesers uniformas. Beliko tik Šarlotės dovanos, kurių Garpas nebuvo pamiršęs ir kurios buvo paliktos Tinai pasaugoti.

Tos dovanos skatino Garpo vaizduotę, kol jis rašė „Grilparcerio pensioną", bet patyrimas jau buvo jį pamokęs, jog rašymo ir realaus gyvenimo reikalavimai ne visuomet yra vienodi. Kol rašė, jį palaikė vaizduotė, o dabar, kai neberašė, jis geidė Tinos. Nuėjo jos paieškoti Karntnerštrasėje, tačiau toji nuo majonezo stiklainio nukentėjusi kekšė, kuri mokėjo angliškai, jam paaiškino, kad Tina yra pasitraukusi iš pirmojo rajono.

— Štai šitaip, — pasakė Vanga. — Pamiršk Tiną.

Ir Garpas pajuto, kad gali ją pamiršti: geidulys, kaip tai vadino jo motina, šiuo požiūriu buvo apgaulingas. O, be to, jis suvokė, kad laikas sušvelnino neprielankumą majonezo stiklainio sužalotai Vangos lūpai; netikėtai ji jam pasirodė patraukli. Taigi jis turėjo ją porą kartų. Bet iš savo patyrimo jis jau žinojo, kad rašytojui, kuris yra ką tik užbaigęs ką nors rašyti, beveik viskas atrodo paprasčiau.

Garpas ir Dženė praleido Vienoje penkiolika mėnesių. Buvo rugsėjis. Garpui ir Helenai buvo tik po devyniolika, be to, netrukus Helena turėjo grįžti atgal į koledžą. Iš Vienos juodu nuskrido lėktuvu į Frankfurtą. Sustiprėjęs dirglumas, kurį Garpas jautė kūne (Vangos nuopelnas), greitai praėjo. Kai jis galvojo apie Šarlotę, įsivaizdavo, kad ji turėtų būti laiminga. Ką ir bekalbėti — jai niekuomet nereikėjo palikti pirmojo rajono.

Iš Frankfurto jie nuskrido į Londoną. Garpas iš naujo perskaitė „Grilparcerio pensioną" ir tikėjosi, kad Helena jo neatmes. Kelyje nuo Londono iki Niujorko Dženė skaitė savo sūnaus apsakymą. Palyginti su tuo, kam ji pati paskyrė daugiau kaip metus triūso, Garpo apsakymas jai pasirodė šiek tiek nerealistiškas. Bet ji niekuomet neturėjo tvirtos nuomonės apie literatūrą, todėl tik nusistebėjo sūnaus vaizduote. Vėliau jis pasakys, kad „Grilparcerio pensionas" buvo tokios rūšies apsakymas, kokį, jos nuomone, gali parašyti berniukas, neturintis tikros šeimos.

Galbūt. Helena vėliau pasakys, kad „Grilparcerio pensiono" pabaigoje jau šmėsčioja tai, iš ko galima nutuokti, koks bus pasaulis pagal Garpą.

Grilparcerio pensionas (Pabaiga)

Valgykloje per pusryčius susidūrėme akis į akį su Her Teobaldu ir su visu tų kitų svečių žvėrynu, sugadinusiu mums vakarą. Žinojau, kad tėvas ketina (kaip niekad iki tol) atsiskleisti kaip Turizmo biuro agentas.

— Žmonės, vaikščiojantys rankomis, — pasakė tėvas.

— Žmonės, žiūrinėjantys į WC pro durų apačią, — pasakė senelė.

— Štai šitas, — pasakiau aš ir parodžiau į smulkų paniurusį vaikiną, už stalo kampo laukiantį pusryčių drauge su savo kohorta — sapnų pasakotoju ir dainininku vengru.

— Jis šitaip užsidirba pragyvenimui, — paaiškino mums Her Teobaldas, ir rankomis vaikščiojantis vyriškis, tarytum patvirtindamas, kad taip yra iš tikrųjų, atsistojo ant rankų.

— Tegul jis liaujasi, — tarė tėvas. — Mes žinome, kad jis tai sugeba.

— O ar jums žinoma, kad kitaip jis nesugeba? — staiga paklausė sapnų pasakotojas. — Ar jums žinoma, kad jo kojos niekam tikusios? Jis neturi blauzdikaulių. Tai yra nuostabu, kad jis gali vaikščioti rankomis! Jei ne tai, jis išvis nevaikščiotų. — Anas vyriškis linktelėjo galva, nors tai buvo aiškiai sunku padaryti stovint ant rankų.

— Prašom atsisėst, — pasakė motina.

— Na, dėl luošumo viskas aišku, — narsiai pasakė senelė. — Bet jūs esate piktas žmogus, — pareiškė ji sapnų pasakotojui. — Žinote tokius dalykus, kokių neturite teisės žinoti. Jis žinojo mano sapną, — pasakė ji Her Teobaldui, lyg pranešdama jam apie vagystę jos kambaryje.

— Žinau, jis tikrai yra mažumėlę piktas, — sutiko Teobaldas. — Bet ne visuomet! Be to, jo elgsena darosi kaskart geresnė. O dėl to, ką žino, jis juk nieko dėtas.

— Aš tik pamėginau padėti jums pasitaisyti, — pasakė senelei sapnų pasakotojas. — Manau, kad nuo to jums bus geriau. Galų gale jūsų vyras yra miręs jau gana seniai, todėl metas jums liautis taip graužtis dėl to sapno. Jūs nesate vienintelis asmuo, sapnavęs tokį sapną.

— Gana, — pasakė senelė.

— Gerai, bet jūs privalote tą žinoti, — pasakė sapnų pasakotojas.

— Ne, prašom baigti, — pasakė jiems Her Teobaldas.

— Aš esu iš Turizmo biuro, — pranešė tėvas, tikriausiai todėl, kad nesugalvojo ką kita pasakyti.

— Kad jį kur galas! — ištarė Her Teobaldas.

— Teobaldas čia nekaltas, — tarė dainininkas. — Čia mūsų kaltė. Jis yra šaunuolis, kad mus pakenčia, nors dėl to smunka jo reputacija.

— Jie yra vedę mano seserį, — paaiškino mums Teobaldas. — Jie yra, matote, mano šeima. Tad ką man daryti?

— Jie yra vedę jūsų seserį? — paklausė motina.

— Taip, pirmiausia ji ištekėjo už manęs, — pasakė sapnų pasakotojas.

— O paskui išgirdo, kaip aš dainuoju, — pasakė dainininkas.

— Ji niekuomet nebuvo ištekėjusi už ko nors kito, — pasakė Teobaldas, ir jie visi su užuojauta pažvelgė į vyriškį, kuris galėjo vaikščioti tik rankomis.

— Kažkada jie vaidindavo cirko vaidinimus, — pasakojo Teobaldas, — bet per politiką prisidarė bėdų.

— Buvome patys geriausi Vengrijoje, — pasakė dainininkas.

— Galbūt esate girdėję apie Šelnoko cirką?

— Ne, ko gero, ne, — rimtai atsakė tėvas.

— Mes vaidinome Miškolce, Segede ir Debrecene, — pasakė sapnų pasakotojas.

— Porą kartų Segede, — jį papildė dainininkas.

— Būtume vaidinę Budapešte, jeigu nebūtų buvę rusų, — pasakė rankomis vaikščiojantis vyriškis.

— Taigi, tai per rusus jis neteko blauzdikaulių! — pasakė sapnų pasakotojas.

— Kalbėk tiesą, — pasakė jam dainininkas. — Jis jau gimė be blauzdikaulių. Bet tas tiesa, kad mes negalėjome ištverti su rusais.

— Jie bandė uždaryti mešką į narvą, — pasakė sapnų aiškintojas.

— Kalbėk tiesą, — liepė jam Teobaldas.

— Mes iš jų išvadavome seserį, — paaiškino rankomis vaikščiojantis žmogus.

— Todėl aš, žinoma, privalau juos priimti, — pasakė Her Teobaldas. — O jie dirba kiek įstengdami. Tačiau kam įdomūs jų vaidinimai šioje šalyje? Tai yra vengrų menas. Čia nėra vaidinimų su meška, kuri važinėja vienračiu, tradicijų, — aiškino mums Teobaldas. — Ir tie prakeikti sapnai mums, vieniečiams, nieko nereiškia.

— Kalbėk tiesą, — pasakė sapnų pasakotojas. — Taip yra todėl, kad pasakojau netinkamus sapnus. Dirbome Karntnerštrasės naktiniame klube, bet mus iš ten išgujo.

— Tau nereikėjo pasakoti to sapno, — svariai pasakė dainininkas.

— Bet tai buvo ir tavo žmonos iniciatyva! — pasakė sapnų pasakotojas.

— Tuomet ji buvo tavo žmona, — atsakė dainininkas.

— Užteks apie tai, — paprašė Teobaldas.

— Mes vaidiname per vakarus, skirtus negaluojantiems vaikinams, — pasakė sapnų pasakotojas. — Ir kai kuriose valstybinėse ligoninėse — ypač per Kalėdas.

— Turėtumėte daugiau rodytis su meška, — patarė jiems Her Teobaldas.

— Pasikalbėk apie tai su savo seserimi, — pasakė jam dainininkas. — Ta meška yra jos, ji ją dresiravo, ji leido meškai pasidaryti tingiai, apsileidusiai ir pilnai blogų įpročių.

— Ji vienintelė nesišaipo iš manęs, — tarė žmogus, galintis vaikščioti vien rankomis.

— Norėčiau niekad daugiau apie tai nežinoti, — pasakė senelė. — Man tai yra per daug baisu.

— Brangioji ponia, — pasakė Her Teobaldas, — mes tik norėjome jums parodyti, kad neturime blogų ketinimų. Gyvename sunkiais laikais. Man reikalinga B klasė, kad daugiau pritraukčiau turistų, o sąžinė man neleidžia išvaryti Šelnoko cirką.

— Sąžinė! Neieškok kvailių! — pasakė sapnų pasakotojas. — Jis savo sesers bijo. Jis net nesapnuoja mus išvaryti.

— Jeigu jis sapnuotų, tu žinotum apie tai! — sušuko rankomis vaikščiojantis žmogus.

— Aš bijausi tos meškos, — pasakė Her Teobaldas. — Ji daro viską, ką sesuo jai liepia.

— Sakyk „jos", o ne „tos meškos", — tarė rankomis vaikščiojantis žmogus. — Tai yra puiki meška, ji nėra niekam pakenkusi. Tu labai gerai žinai, kad ji neturi nagų ir labai nedaug teturi dantų.

— Ir baisiausiai vargsta, kai reikia ėsti, — pripažino Her Teobaldas. — Ji yra visiškai nusenusi ir nevalyva.

Mačiau per tėvo petį jį užsirašant bloknote: „Nukriošusi meška ir darbo neturintis cirkas. Šeima orientuojasi į seserį".

Tuo momentu šaligatvyje pamatėme ją, vediną meška. Buvo

ankstyvas rytas, todėl gatvė buvo apytuštė. Kaip reikalavo taisyklės, ji, žinoma, laikė mešką už pasaitėlio, bet tai darė tik dėl akių. Moteris su ryškiai raudonu turbanu tai užlipdavo ant šaligatvio, tai nužengdavo nuo jo, eidama paskui mešką, tingiai minančią savo vienračio pedalus. Gyvulys lengvai važinėjo po parkingą nuo vieno jo skaitiklio prie kito, kartais darydama posūkį atsispirdavo į juos letena.

Buvo galima pasakyti, kad ji yra labai gabi, vienratininkė, bet taip pat buvo galima pasakyti, kad vienratis — jos kelio galas. Buvo matyti, kad meška jaučia, jog nepadarys jokios pažangos.

— Ji turi jau pasišalinti su meška iš gatvės, — nervinosi Her Teobaldas. — Gretimos konditerijos parduotuvės žmonės man skundėsi, — pasakė jis mums. — Jie sakė, kad meška atbaidanti pirkėjus.

— Meška privilioja pirkėjų! — paprieštaravo rankomis vaikščiojantis žmogus.

— Vienus ji privilioja, kitus atbaido, — pasakė sapnų pasakotojas. Jis staiga paniuro, tarsi jį būtų prislėgusios jo paties gelmės.

Mūsų dėmesį buvo taip patraukęs Šelnoko cirkininkų maivymasis, kad visiškai išleidome iš akių senąją Johaną. Kai motina pastebėjo, kad Johana tyliai ašaroja, liepė man atvaryti automobilį.

— To jai buvo per daug, — pašnibždom pasakė tėvas Teobaldui. Šelnoko cirkininkai atrodė susigėdę.

Kai išėjau į lauką, prie manęs šaligatviu privažiavo savo vienračiu meška ir padavė man raktus. Automobilis buvo pastatytas prie šaligatvio.

— Ne kiekvienam patinka, kai raktai šitaip paduodami, — pasakė seseriai Her Teobaldas.

— O aš manau, kad jam tai patinka, — atsakė ji ir pašiaušė man plaukus. Ji buvo patraukli kaip barmenė, apie kurias sakoma, kad jos būna patrauklesnės naktį. Dienos šviesoje buvo matyti, kad ji yra vyresnė už savo brolį ir už savo vyrus. Laikui bėgant, man atrodė, ji nustos jiems buvusi mylimąja ir seserimi ir taps visiems motina. Meškai ji jau dabar buvo motina.

— Atvažiuok čia, — liepė ji meškai. Ši abejingai atvažiavo savo vienračiu į nurodytą vietą ir įsikibo į parkingo skaitiklį. Ji lyžtelėjo skaitiklio stikliuką. Moteris timptelėjo saitą. Meška pažvelgė į ją. Moteris vėl timptelėjo. Meška užsigavusi ėmė minti pedalus, iš pradžių važiuodama į vieną, paskui į kitą pusę. Ji atrodė lyg pagyvėjusi, kai pamatė, kad turi žiūrovų. Pradėjo vaidinti.

— Tik nieko nebandyk daryti, — pasakė jai sesuo, tačiau meška mynė vis sparčiau ir sparčiau, važinėjo pirmyn ir atgal, darė staigius posūkius ir vingiavo tarp parkingo skaitiklių. Seseriai teko paleisti iš rankų saitą. — Duna, sustok! — sušuko ji, tačiau meška visiškai jos nebeklausė. Ji leido ratui per arti privažiuoti prie šaligatvio, todėl vienratis smarkiai atsitrenkė į ten stovinčio automobilio sparną. Meška su savo vienračiu pargriuvo šalia jo ant šaligatvio. Galimas dalykas, kad ji neužsigavo, tačiau atrodė labai sutrikusi, nors niekas nesijuokė. — Ech, Duna, — priekaištingai pasakė jai sesuo, bet priėjo ir pritūpė šalia jos prie šaligatvio. — Duna, Duna, — švelniai barė ją. Meška pakratė didžiulę savo galvą, ji nenorėjo žiūrėti į seserį. Per jos šerius iš nasrų nutįso seilė, kurią sesuo nušluostė ranka. Meška atstūmė jos ranką letena.

— Prašom lankyti! — liūdnai šūktelėjo Her Teobaldas, kai mes susėdome į automobilį.

Motina sėdėjo užmerktomis akimis ir pirštais masažavo sau smilkinius, atrodė, kad ji negirdi, apie ką mes kalbamės. Buvo sakiusi, kad tai yra vienintelis būdas jai apsiginti keliaujant su tokia vaidinga šeima.

Aš nebeturėjau noro duoti įprastinės ataskaitos apie automobilį. Bet mačiau, kad tėvas mėgina palaikyti tvarką ir rimtį: laikė ant kelių atsivertęs didžiulį savo bloknotą, tarsi mes būtume ką tik atlikę visiškai normalų patikrinimą.

— Ką mums sako skaitiklis? — paklausė jis.

— Kažkas pravažinėjo trisdešimt penkis kilometrus, — pasakiau jam.

— Tai tos baisios meškos darbas, — tarė senelė. — Ant užpakalinės sėdynės yra to gyvulio šerių, be to, užuodžiu jos dvoką.

— Aš nieko neužuodžiu, — pasakė tėvas.

— Ir tos čigonės su turbanu kvepalus, — pasakė senelė. — Visa tai tvyro automobilio palubėje. — Mudu su tėvu truktelėjome nosimi. Motina vis dar masažavo sau smilkinius.

Ant grindų šalia stabdžio ir sankabos pedalų pastebėjau kelis žalius kaip mėta dantų krapštukus, kokius mėgo laikyti burnos kamputyje — tarsi randą — vengras dainininkas. Net neužsiminiau apie juos. Man pakako įsivaizduoti juos visus, važinėjančius po miestą mūsų automobiliu. Už vairo — dainininką, šalia jo — rankomis vaikščiojantį vyriškį, kuris moja pro langą iškištomis kojomis. O

gale — tarp sapnų pasakotojo ir buvusios jo žmonos — senąją mešką, besitrinančią didžiule savo galva į stogo apmušalą, dabar susidėjusią stambias savo letenas ant stambių savo kelių ir suglebusią kaip nepiktybiškas girtuoklis.

— Vargšai žmonės, — tarė motina, vis dar užsimerkusi.

— Melagiai ir nusikaltėliai, — pareiškė senelė. — Mistikai, pabėgėliai ir nukaršę žvėrys.

— Jie labai stengėsi, — pasakė tėvas, — tik nieko jiems iš to neišeis.

— Gerai praleidau laiką, — pasakė Robas.

— Sunku išsikapstyti iš C klasės, — pastebėjau aš.

— Jie nusmuko žemiau Z, — pasakė senoji Johana. — Iškrito iš žmonių abėcėlės.

— Manau, kad reikia surašyti apie visa tai laišką, — tarė motina.

Tačiau tėvas pakėlė ranką, lyg norėdamas mus palaiminti, ir mes nutilome. Jis rašė į didžiulį savo bloknotą, todėl norėjo, kad jam netrukdytume. Jo veidas buvo griežtas. Žinojau, kad senelė pasitiki jo verdiktu. Motina žinojo, kad ginčytis nėra prasmės. Aš laviravau siauromis gatvelėmis. Nutariau per Špygelgasę išvažiuoti į Lobkovicplacą. Špygelgasė yra tokia ankšta, kad galima matyti savo automobilio atspindį parduotuvių, palei kurias važiuojate, languose, todėl mūsų važiavimas per Vieną man atrodė kaip vienų vaizdų klojimas ant kitų — tarsi kieno triukas, sukeliantis pasakiškos kelionės per žaislinį miestą įspūdį. Kai senelė užmigo automobilyje, motina pasakė:

— Nemanau, kad šiuo atveju vienos ar kitos klasės pakeitimas labai daug reikštų.

— Ne, — atsakė jai tėvas. — Išvis nieko nereikštų. — Ir jis buvo teisus. Turės praeiti daug laiko, kol aš vėl pamatysiu Grilparcerio pensioną.

Kai senelė mirė — staiga ir miegodama — motina pareiškė, kad ji pavargo nuo tų kelionių. Tačiau tikroji priežastis buvo ta, kad ją ėmė kamuoti senelės sapnuotas sapnas.

— Žirgai yra tokie liesi, — kartą ji pasakė man. — Tai yra, aš visuomet žinojau, kad jie bus liesi, tik nemaniau, kad taip labai. O riteriai... aš žinojau, kad jie bus vargani, — sakė ji, — bet tik ne tokie suvargę.

Tėvas atsisakė darbo Turizmo biure ir perėjo dirbti į vietinę sek-

lių agentūrą, teikiančią paslaugas viešbučiams ir parduotuvėms. Tuo darbu jis buvo patenkintas, nors atsisakydavo dirbti per Kalėdas — atseit, kaip jis sakė, tuo metu kai kuriems žmonėms reikia leisti truputį pavagiliauti. Mano tėvai, kaip man atrodė, sendami darėsi atlaidesni, ir tikrai jaučiau, kad į savo gyvenimo pabaigą jie buvo dorai laimingi. Žinojau, kad senelės sapno jėgą buvo prislopinęs realusis pasaulis, ypač tai, kas nutiko Robui. Jis mokėsi privačioje mokykloje ir buvo ten labai mėgiamas, tačiau jis žuvo nuo namų gamybos bombos pirmaisiais savo mokymosi universitete metais. Jis netgi nebuvo „politinis". Paskutiniame savo laiške tėvams jis rašė: „Studentų radikaliųjų grupuočių nesavikritiškumas yra gerokai perdėtas. O maistas yra šlykštus". Po to Robas nuėjo į istorijos paskaitą, ir jo auditorija išlėkė į orą.

Kai mano tėvai mirė, mečiau rūkyti ir vėl ėmiau keliauti. Savo antrąją žmoną atsivežiau į Grilparcerio pensioną. Su pirmąja žmona neprivažiavau iki Vienos.

Grilparceris neilgai teišlaikė tėvo jam paskirtą B klasę, o tuo metu, kai į jį sugrįžau, jis jau buvo praradęs bet kokią klasę. Pensioną valdė Her Teobaldo sesuo. Ji jau neturėjo palaidos moters patrauklumo, jį buvo pakeitęs kai kurioms tetulėms būdingas cinizmas, nieko bendra neturintis su seksu. Ji buvo pasidariusi beformė, o jos plaukai buvo nudažyti bronzos spalva, todėl galva priminė varinę pagalvėlę, naudojamą puodams šveisti. Ji neprisiminė manęs, o mano klausimai sukėlė jai įtarimą. Kadangi pasirodžiau labai daug žinantis apie buvusius jos partnerius, ji tikriausiai pamanė, kad dirbu policijoje.

Dainininkas vengras kažkur išsidangino, savo balsu suviliojęs kitą moterį. Sapnų pasakotojas buvo paguldytas į ligoninę. Jo paties sapnai virto košmarais, todėl kiekvieną naktį baisingu staugimu jis pažadindavo visą pensioną. Jis buvo išgabentas iš to nusmukusio pensiono, pasakojo Her Teobaldo sesuo, beveik tuo pat metu, kai šis prarado B klasę.

Her Teobaldas tuomet buvo jau miręs. Jis susmuko koridoriuje graibstydamasis už širdies, kai kartą naktį surizikavo patikrinti kažką, ką jis palaikė plėšiku. Bet tai buvo tik Duna, nelaimingoji meška, aprengta sapnų pasakotojo dryžuotu kostiumu. Kodėl Teobaldo sesuo šitaip aprengė mešką, man nebuvo paaiškinta, tik to sukrėtimo, išvydus besivažinėjantį žvėrį bepročio drabužiais, pakako Her Teobaldui mirti iš išgąsčio.

Žmogų, kuris vaikščiojo vien rankomis, irgi ištiko sunki nelaimė. Jo laikrodžio apyrankė užsikabino už eskalatoriaus danties, todėl jis nebegalėjo nuo jo nušokti. Jo kaklaryšį, kurį jis retai užsirišdavo — mat vaikščiojant rankomis jis vilkdavosi žeme — eskalatoriaus gale pastvėrė laiptai, ir vyriškis buvo juo pasmaugtas. Už jo susikimšo eilė žmonių, trypčiojančių vietoje — žengia žingsnį atgal, leidžia eskalatoriui panešti juos pirmyn ir vėl žengia žingsnį atgal. Tai tęsėsi tol, kol galų gale kažkas išdrįso jį perlipti. Pasaulyje yra daugybė mechanizmų ne specialiai žiaurių, tik skirtų ne tiems žmonėms, kurie vaikščioja rankomis.

Po viso to, pasakė man Teobaldo sesuo, Grilparcerio pensionas perėjo iš C klasės į daug blogesnę. Ją pačią vis labiau slėgė administravimo pareigos, ji mažiau beturėjo laiko Dunai, todėl meška sparčiai karšo, o jos įpročiai darėsi netinkami. Kartą ji įnirtingai nusivijo paštininką marmuriniais laiptais tokiu greičiu, kad šis nusivertė ir susilaužė šonkaulį. Apie tą užpuolimą buvo pranešta, ir įsigaliojo senas miesto potvarkis, draudžiantis viešose vietose laikyti gyvulius palaidus. Duna buvo uždaryta Grilparcerio pensione.

Kurį laiką Teobaldo sesuo laikė mešką pensiono kieme pastatytame narve, tačiau ją ten erzino šunys ir vaikai, o iš kambarių, kurių langai buvo į kiemą, į jos narvą buvo mėtoma maisto (ir blogesnių daiktų). Duna pasidarė nebepanaši į mešką ir sukta — apsimetusi, kad miega, ji pastvėrusi suėdė daugiau kaip pusę kažkieno katės. Po to porą kartų ją bandė nunuodyti, todėl ji pradėjo bijoti bet ką ėsti toje pavojingoje aplinkoje. Nebebuvo kitos išeities, beliko dovanoti ją Šionbruno zoologijos sodui, tik abejota, ar ją tenai priims. Meška buvo bedantė ir ligota, galbūt sirgo užkrečiamąja liga, be to, ilgą laiką traktuota kaip žmogiška būtybė, ji buvo nepasirengusi švelnesnei gyvenimo zoologijos sode tvarkai.

Grilparcerio pensiono kieme meška miegodavo atviroje patalpoje, todėl paūmėjo jos reumatizmas, ir ji negrįžtamai prarado vienintelį savo sugebėjimą — važinėti vienračiu. Kai zoologijos sode pirmą kartą pamėgino važiuoti, ji pargriuvo. Kažkas nusijuokė. O kartą kam nors pasijuokus iš to, ką Duna darė, aiškino man Teobaldo sesuo, Duna jau niekuomet to nebedarys. Galiausiai Šionbrune ji virto savotišku pasigailėtinu padaru ir nugaišo ten nepagyvenusi naujojoje buveinėje nė poros mėnesių. Teobaldo sesers manymu, Duna mirė nuo pažeminimo. Didžiulę jos krūtinę išbėrė, todėl teko ją nu-

skusti, o kaip pasakė vienas zoologijos sodo tarnautojas, mešką nuskusti — tai ją mirtinai sutrikdyti.

Aš apžiūrėjau tuščią narvą šaltame pensiono kieme. Paukščiai nepaliko nė vienos vaisių sėklos, bet narvo kampe stūksojo krūva meškos išmatų — be jokios gyvybės ir net kvapo, tarsi lavonai, ištikti Pompėjos žūties. Negalėjau nepagalvoti apie Robą: iš meškos buvo daugiau likę.

Automobilyje mano nuotaika dar labiau sugedo: skaitiklyje nebuvo priaugę nė vieno kilometro, niekas nebuvo slapta ja važinėjęs. Čia nebebuvo nieko, kas būtų sau leidęs šitaip pasielgti.

— Kai jau būsime pakankamai toli nuo brangiojo tavo Grilparcerio pensiono, — pasakė antroji mano žmona, — norėčiau, kad man paaiškintum, kam atsivežei mane į tokią apleistą vietovę.

— Tai ilga istorija, — pasakiau aš.

Galvojau apie tai, jog man pasirodė keista, kad Teobaldo sesers ataskaitoje apie pasaulį nepastebėjau nei entuziazmo, nei kartėlio. Ji pasakojo savo istoriją nuobodžiaudama — kaip pasakotojas, susitaikęs su nelaimingomis pabaigomis — lyg jos pačios ir jos partnerių gyvenimas niekuomet nėra buvęs jai egzotiškas, tarytum visą laiką jie tik absurdiškai ir beviltiškai siekė perklasifikavimo.

7

Dar apie geidulį

Taigi ji ištekėjo už jo. Padarė tai, ko jis prašė. Helena manė, kad jo apsakymas — kaip pradžiai — yra visai geras. Senajam Tinčui jis irgi patiko. — Apsakymas yra prisodrintas beprotybės ir liūdesio atmosferos, — pasakė Garpui Tinčas. Jis patarė Garpui pasiųsti „Grilparcerio pensioną" jo mėgiamam žurnalui. Tris mėnesius Garpas laukė, kol pagaliau sulaukė štai tokio atsakymo:

Apsakymas yra tik vidutiniškai įdomus, nei savo kalba, nei forma jis nėra naujas. Šiaip ar taip, dėkojame, kad jį mums parodėte.

Garpas buvo priblokštas, atsakymą jis parodė Tinčui. Šis irgi atrodė suglumęs.

— Spėju, kad juos domina naujoviškesnė literatūra, — pasakė Tinčas.

— O kas tai yra? — paklausė Garpas.

— Tinčas prisipažino, kad iš tikrųjų jis to nežinąs.

— Spėju, kad naujoviškai literatūrai svarbiausia yra kalba ir f-f-forma, — pasakė jis. — Nors nesuprantu, apie ką ji iš tikrųjų yra. Kartais ji būna apie save pačią, — paaiškino Tinčas.

— Apie save pačią? — nustebo Garpas.

— Tai yra literatūros apie literatūrą rūšis, — pasakė jam Tinčas.

Garpas taip ir liko nesupratęs, bet jam svarbu buvo tai, kad apsakymas patiko Helenai.

Beveik po penkiolikos metų, kai Garpas išleis jau trečiąjį savo romaną, tas pats Tinčo mėgiamo žurnalo leidėjas parašys jam laišką. Tame laiške Garpas ir jo raštai bus labai išgirti ir jis bus prašomas pateikti tam Tinčo mėgiamam žurnalui ką nors nauja, ką galbūt turi parašęs. Tačiau T.S.Garpas turėjo gerą atmintį ir buvo kerštingas kaip barsukas. Jis susiieškojo tą seną atsakymą, kuriame jo „Grilparcerio pensionas" buvo pavadintas „tik vidutiniškai įdo-

miu". Laiškas jau buvo sukietėjęs nuo kavos dėmių ir tiek lankstytas, kad per sulenkimus suplyšęs, bet Garpas pridėjo jį prie laiško Tinčo mėgiamo žurnalo redaktoriui. Garpo laiškas buvo štai toks:

Man jūsų žurnalas yra tik vidutiniškai įdomus, be to, ir dabar nei mano kalba, nei forma nėra nauja. Šiaip ar taip, dėkoju už pasiūlymą.

Garpas turėjo kvailą savimeilę, kuri pasireikšdavo tuo, kad jis nepamiršdavo įžeidimų ir neigiamų atsiliepimų apie jo kūrybą. Helenos laimei, ji pati buvo didelė savimyla, nes jeigu ji nebūtų savęs labai vertinusi, galiausiai būtų ėmusi jo nekęsti. O kadangi buvo būten taip, juodu gerai sugyveno. Daug yra porų, kurios begyvendamos drauge atranda, kad vienas kito nemyli; kai kurios poros to niekad nesuvokia. Kai kurie susituokia vienas kito nemylėdami, bet apie tai sužino kebliausiais savo gyvenimo momentais. Garpas ir Helena menkai tepažinojo vienas kitą, tačiau abu jie turėjo nuojautą ir savotišku atkakliu, apgalvotu būdu, praėjus kiek laiko po vedybų, pamilo vienas kitą.

Galbūt todėl, kad buvo labai užsiėmę kiekvienas sava karjera, juodu per daug kruopščiai netyrinėjo savo tarpusavio santykių. Helena užbaigs universitetą per porą metų, anglų literatūros daktaro laipsnį gaus būdama tik dvidešimt trejų metų, o pirmąjį darbą — kai jai bus tik dvidešimt ketveri. Garpui prireiks penkerių metų, kol parašys pirmąjį savo romaną, bet tai bus geras romanas ir pelnys jam , kaip jaunam rašytojui, gana neprastą reputaciją — nors daug pinigų už jį negaus. Bet tuomet Helena uždirbs jiems abiem. Visą tą laiką, kol Helena mokėsi, o Garpas rašė, juos išlaikė Dženė.

Dženės knyga labiau nustebino Heleną, kai ji skaitė ją pirmą kartą, negu Garpą, kuris vis dėlto gyveno kartu su savo motina, todėl jos ekstravagantiškumas jam nebuvo netikėtas — jis Garpui buvo įprastas. Tik Garpas nesitikėjo, kad taps žinomu asmeniu būtent šitaip — kaip kažkieno knygos pagrindinis veikėjas — kol dar pats nebus parašęs knygos.

Leidėjas Džonas Vulfas niekuomet nepamirš to rytmečio, kai pirmą kartą susidūrė savo leidykloje su Džene Fylds.

— Pas jus atėjo medicinos sesuo, — pranešė jam sekretorė, vartydama akis, tarsi tai galėtų būti ieškinys jos viršininkui dėl tė-

vystės. Nei Džonas Vulfas, nei jo sekretorė negalėjo žinoti, kad Dženės lagaminėlis yra toks sunkus: jame buvo 1158 puslapių mašinraštis.

— Čia yra apie mane, — pasakė ji Džonui Vulfui, atidarydama lagaminėlį ir kraudama jam ant stalo milžinišką savo mašinraštį. — Kada jūs galėsite jį perskaityti? — Džonui Vulfui pasirodė, kad toji moteris ketina lukterėti čia pat leidykloje, kol jis tai perskaitys. Jis užmetė akį į pirmąjį sakinį („Šitame ištvirkusiame pasaulyje...") ir pagalvojo: po galais, kaip man jo atsikratyti?

Vėliau jį, aišku, apėmė panika, kai nebegalėjo rasti jos telefono numerio, norėdamas jai pasakyti: „Taip!" — žinoma, jie išleisią tai! Iš kur jis galėjo žinoti, kad Dženė Fylds tuo metu viešėjo pas Ernį Holmą Styringe, kur jie kas vakarą iki išnaktų šnekučiuodavosi (apie rūpesčius tėvų, sužinojusių, kad jų devyniolikmečiai vaikai ketina susituokti).

— Kur juodu gali eiti kiekvieną vakarą? — klausė Dženė. — Negrįžta iki antros ar trečios, nors praeitą vakarą lijo. Visą naktį lijo, o juk jie neturi automobilio.

Juodu eidavo į imtynių salę. Helena, aišku, turėjo jos durų raktą. O imtynių čiužiniai jiems buvo tokie pat patogūs ir savi kaip bet kuri lova. Tik ši lova buvo nepalyginti didesnė.

— Jie sako, kad nori vaikų, — nepatenkintas pasakė Ernis. — Helena turi baigti mokslus.

— Garpas niekuomet nebaigs knygos, jei jie turės vaikų, — pasakė Dženė. Kita vertus, pagalvojo ji, juk pati turėjo laukti aštuoniolika metų, kol galėjo pradėti savo knygą.

— Juodu abu yra darbštuoliai, — pasakė Ernis, ramindamas save ir Dženę.

— Turės būti, — atsakė Dženė.

— Nežinau, kodėl jiems neužtenka tik kartu pabūti, — kalbėjo Ernis. — O jau tuomet, jeigu sutars, tegul ir tuokiasi. Tuomet jau tegul ir kūdikį turi.

— Aš tai išvis nežinau, kodėl kas nors nori su kuo nors kartu gyventi, — pareiškė Dženė Fylds. Ernis atrodė mažumėlę užgautas.

— Kaipgi taip — juk tau patinka, kad Garpas gyvena su tavimi, — priminė jis jai, — o man patinka, kad Helena gyvena su manim. Aš tikrai jos pasigendu, kai ji išvyksta į mokyklą.

— Tai vis tas geidulys, — pasakė nieko gera nežadančiu balsu

Dženė. — Jis yra stačiai apsėdęs pasaulį.

Ernis pajuto nerimą dėl jos. Jis nežinojo, kad jau gana greitai ji pasidarys turtinga ir išgarsės. — Gal nori alaus? — pasiūlė jis Dženei.

— Ne, ačiū, — atsakė ji.

— Jie yra geri vaikai, — priminė jai Ernis.

— Bet anksčiau ar vėliau visus juos apima geidulys, — paniurusi pareiškė Dženė Fylds. Ernis Holmas delikačiai nutylėjo ir, nuėjęs į virtuvę, atsidarė dar vieną dėžutę alaus.

Garpą labiausiai trikdė tas „Seksualiai įtartinos" skyrius, kuriame rašoma apie „geidulį". Vienas dalykas yra būti garsiam dėl to, kad gimei iš nesantuokinio ryšio, ir visai kas kita — pagarsėti todėl, kad tavo meilės nuotykiai tapo visiems žinomi, ir tu tapai jaunuoliškų troškimų istorijos garsenybe. Helenos nuomone, tai buvo labai juokinga, nors ji prisipažino negalinti suprasti jo potraukio prie kekšių.

„Geriausi žmonės darosi į save nepanašūs, kai juos apima geidulys", — rašė Dženė Fylds. Šis sakinys ypač siutino Garpą.

— Ką ji, po velnių, apie tai išmano, — rėkavo jis. — Juk ji nė karto nėra to patyrusi. Ji — pats didžiausias autoritetas! Tai tas pats, kas pasiklausius augalų kalbėti apie žinduolių motyvus!

Tačiau recenzentai buvo palankesni Dženei. Rimtieji žurnalai retkarčiais pabardavo ją, bet populiarioji spauda atsiliepdavo apie jos knygą dažniausiai šiltai: „Pirmoji tikrai feministinė autobiografija, be išlygų išaukštinanti vienokią gyvenseną ir be išlygų sumenkinanti kitokią", — kažkas parašė. „Ši drąsi knyga daro reikšmingą pareiškimą — kad moteris gali gyventi pilnutinį gyvenimą be jokių seksualinių ryšių", — parašė dar kažkas.

— Šiais laikais, — perspėjo Dženę Džonas Vulfas, — vertina tik prabilusius tinkamu balsu ir tinkamu laiku, kitus atmeta kaip visiškai netinkamus.

Dženė Fylds sutikta kaip tinkamas balsas, prabilęs tinkamu laiku, tačiau sėdėdama visų baltutėlaitė su medicinos sesers uniforma restorane, į kurį Džonas Vulfas vesdavosi tik savo mylimus autorius, ji jautėsi nepatogiai dėl paties žodžio „feminizmas". Ką tas žodis reiškia, ji tiksliai nežinojo, bet jai jis asocijavosi su moters higiena ir Valentino gydymu. Galų gale savo išsimokslinimu, formaliai žiūrint, ji buvo medicinos sesuo. Dženė baugščiai pasakė,

kad ji tik teisingai, kaip pati manė, pasirinko savo gyvenseną, o kadangi ji vis dar nepasidarė populiari, tai pajuto poreikį šį tą pasakyti, kad ją apgintų. Išties likimo ironija! Visas būrys merginų iš Floridos valstijos universiteto, kuris yra Talahasyje, prisipažino, kad Dženės pasirinkimas yra kaip tik labai populiarus. Jos net sukėlė visuomenėje tam tikrą diskusiją, sąmoningai tapdamos nėščiomis vienišomis moterimis. Kurį laiką Niujorke tas savitai galvojančių moterų sindromas buvo vadinamas „fyldizmu". Nors Garpas visuomet vadino tai „grilparcerizmu". O pati Dženė tiktai manė, kad moterys, kaip ir vyrai, turi turėti bent jau galimybę pačios ir sąmoningai apsispręsti, kaip joms gyventi. Na, o jeigu jos dėl to feministės, tai ji mananti, kad irgi yra viena iš jų.

Dženė Fylds labai patiko Džonui Vulfui, todėl jis darė visa, ką galėjo, kads ji išvengtų pavojaus neteisingai suprasti tiek savo knygos užsipuldinėjimus, tiek ir liaupses. Vis dėlto Dženė niekuomet iki galo nesuprato, kokia „politiška" buvo ta jos knyga, nei to, kaip ta knyga gali būti panaudota.

— Aš mokiausi, norėdama tapti medicinos seserimi, — vėliau ji sakė viename nuoširdžių savo interviu. — Medicinos sesers darbas buvo pirmasis, kurį aš pamėgau, ir pirmasis, kurį visuomet norėjau dirbti. Man visuomet atrodė, kad tam, kuris yra sveikas — o aš buvau sveika — yra labai praktiška padėti žmonėms, kurie neturi sveikatos arba neįstengia patys savimi pasirūpinti. Tad, manau, aišku, kad ir knygą aš norėjau parašyti ta dvasia.

Garpo nuomone, jo motina niekuomet nenustojo buvusi medicinos seserimi. Ji globojo jį visą laiką, kol jis mokėsi Styringe. Ji buvo akušerė savo pačios keisto gyvenimo istorijoje. Pagaliau ji tapo savotiška aukle problemų turinčioms moterims. Ji pasidarė žinoma jėga, į kurią moterys kreipdavosi prašydamos patarimo. Toks nepaprastas „Seksualiai įtartinos" pasisekimas atskleidė Dženei Fylds, kad gausybė moterų yra susidūrusios su gyvensenos pasirinkimo problema. Ir Dženės pavyzdys padrąsino tas moteris ryžtis nepopuliariems sprendimams.

Ji galėjo imtis tvarkyti bet kurio laikraščio patarimų skiltį, bet Dženė Fylds dabar jau buvo užbaigusi rašymus — taip kaip anksčiau ji buvo nusprendusi, kad jau baigė mokytis, taip kaip nusprendė, kad užteks jai Europos. Ir taip kaip niekuomet ji nebuvo atsisakiusi medicinos sesers darbo. Jos tėvas, avalynės karalius,

mirė nuo infarkto netrukus po to, kai pasirodė „Seksualiai įtartina". Nors Dženės motina niekuomet nekaltino dėl tos tragedijos jos knygos, o pati Dženė irgi nesijautė kalta, vis dėlto ji žinojo, kad motina negali gyventi vienatvėje. Motina, ne taip kaip Dženė Fylds, buvo įpratusi gyventi drauge su kuo nors; ji buvo jau sena, ir Dženė įsivaizdavo ją klaidžiojančią po didžiulius Dogs Hed Harboro kambarius — be tikslo ir be nuovokos, nebeturinčią savo vyro.

Dženė atvyko ja pasirūpinti, ir nuo tol čia prasidėjo jos, kaip paramos ieškančių moterų patarėjos, sugebančios daryti nekvailus sprendimus, veikla.

— Netgi lemtingus sprendimus, — aimanavo Garpas, bet, šiaip ar taip, jis buvo laimingas ir prižiūrėtas. Neilgai trukus juodu su Helena susilaukė pirmojo vaiko. Garpas dažnai juokaudavo, kad būtent dėl Dunkano tokie trumpi yra pirmojo jo romano skyriai. Mat jis rašęs juos pertraukomis tarp maitinimų, pogulių ir vystyklų keitimų. „Tas romanas yra iš trumpų atkarpų, — pasakė jis vėliau, — ir tai yra grynai Dunkano nuopelnas". Helena kasdien važiuodavo į mokyklą. Todėl ji sutiko turėti vaiką, jeigu Garpas sutiks jį auginti. Garpui labai patiko mintis sėdėti namie. Jis rašė ir augino Dunkaną. Jis virė, rašė ir rūpinosi Dunkanu. Kai Helena grįždavo namo, ji grįždavo pas protingą ir laimingą namų židinio saugotoją. Kol Garpo romanas judėjo pirmyn, jokie kiti darbai, tegul beprasmiškiausi, negalėjo jam sutrukdyti. Kuo beprasmiškesni jie buvo, tuo geriau. Kasdien porą valandų jis palikdavo Dunkaną prižiūrėti moteriai iš apatinio aukšto, o pats eidavo į sporto salę. Po kurio laiko jis tapo mergaičių koledžo, kuriame dėstė Helena, keistenybe — be galo bėgiodamas aplink ledo ritulio aikštelę arba po pusvalandį šokinėdamas per virvutę gimnastikos salės kampe. Garpas ilgėjosi imtynių ir priekaištavo Helenai — ji turėjusi įsidarbinti ten, kur yra imtynininkų komanda. O Helena skundėsi, kad jos anglistikos skyrius yra per mažas, kad jos klasėje nėra mokinių vaikinų, tačiau jos darbas buvo geras, ir ji laikėsi jo laukdama, kol pasitaikys koks nors geresnis.

Naujojoje Anglijoje bent jau viskas yra arti. Jiems tekdavo lankytis pas Dženę pakrantėje ir pas Ernį Styringe. Garpas pasiimdavo į Styringo imtynių salę Dunkaną ir jį ten ritinėdavo kaip kamuolį.

— Čia tavo tėtė buvo imtynininkas, — sakydavo jis vaikui.

— Čia tavo tėtė viską darė, — sakė Dunkanui Helena, turėdama galvoje, žinoma, ir paties Dunkano pradėjimą, tą lietingą naktį, pirmąją praleistą drauge su Garpu, užsirakinus tuščioje Sybruko sporto salėje, ant šiltų tamsiai raudonų čiužinių, išklotų nuo sienos iki sienos.

— Na, galiausiai gavai mane, — tuomet jam sušnibždėjo ašarodama Helena, tačiau Garpas drybsojo aukštielninkas ant imtynių čiužinių ir svarstė, kas ką iš tikrųjų gavo.

Motinai mirus, Dženė ėmė dažniau lankytis pas Heleną ir Garpą, nors Garpas negalėjo pakęsti to, ką jis vadino savo motinos „palyda". Dženė Fylds atvykdavo su būreliu didžiausių savo gerbėjų arba atsitiktinių asmenų, laikiusių save dalimi to, ką būtų galima pavadinti moterų sąjūdžiu; joms dažniausiai reikėdavo Dženės Fylds paramos arba patarimų. Dažnai Dženei pasitaikydavo ar prireikdavo pasirodyti tribūnoje su tyra balta savo uniforma, nors retai kada ji kalbėdavo daug ar labai ilgai.

Kitiems pakalbėjus, būdavo pristatoma „Seksualiai įtartinos" autorė. Ją iš karto atpažindavo iš medicinos sesers uniformos. Dženei Fylds buvo jau penkiasdešimt metų, tačiau ji vis dar buvo sportiškos išvaizdos patraukli moteris, judri ir paprasta. Ji atsistodavo ir pasakydavo: „Teisingai". Arba — kitais atvejais: „Neteisingai". Ji buvo dariusi ryžtingų sprendimų savo pačios gyvenime, todėl ja buvo galima pasikliauti, tikėti, kad ji teisingai spręs moterų problemas.

Viso šito aiškinimai sukeldavo Garpui pyktį ir nervinimąsi, kuris trukdavo keletą dienų. Kartą žurnalistė rengė su juo moterų žurnalui interviu tema „Ką reiškia būtų garsiosios feministės sūnumi". Kai ji pamatė, kokią gyvenseną Garpas yra pasirinkęs, juokais pavadino jį „namų šeimininke". Garpas įtūžo:

— Aš darau tai, ką noriu daryti, — pareiškė jis. — Ir prašom neišgalvoti tam jokių pavadinimų. Aš darau tik tai, ką noriu daryti — ir mano motina visuomet tik tai tedaro. Tik tai, ką ji nori daryti.

Žurnalistė nepasidavė: ji pasakė, kad jis per daug tūžtąs. Aišku, pasakė ji, turi būti nelengva, kai pats esi nežinomas rašytojas, o tavo motinos knyga garsėja visame pasaulyje. Garpas jai atsakė, kad skausmingiausia būti klaidingai suprastam ir kad jo

nepiktina motinos knygos pasisekimas. Tik jis retkarčiais negalįs pakęsti naujųjų jos bendražygių. „Tų statisčių, kurios iš jos gyvena", — pasakė jis.

Moterų žurnale išspausdintame straipsnyje buvo pabrėžta, kad Garpas irgi „gyvena iš" savo motinos gana prabangiai, todėl neturįs teisės būti priešiškas moterų sąjūdžiui. Štai tuomet jis pirmą kartą susidūrė su sąvoka „moterų sąjūdis".

Praėjus kelioms dienoms, pas juos atsilankė Dženė. Kartu atėjo viena jos maištininkių, kaip Garpas jas vadino: didžiulė, nebyli, niūri moteriškė atsliūgino į Garpo kambario tarpdurį ir nesutiko nusivilkti palto. Ji atsargiai žiūrėjo į mažąjį Dunkaną, tarsi su akivaizdžiu pasibjaurėjimu laukdama momento, kai vaikas gali ją palytėti.

— Helena yra bibliotekoje, — paaiškino motinai Garpas, — o aš rengiuosi eiti su Dunkanu pasivaikščioti. Gal kartu eisime? — Dženė klausiamai pažvelgė į drauge su ja atėjusią dičkę. Ši gūžtelėjo pečiais. Garpas manė, kad didžiausia jau išgarsėjusios motinos silpnybė yra ta, kad, jo žodžiais tariant, ji leidžiasi išnaudojama visų tų ištižėlių ir nevykėlių, kurios irgi norėtų būti parašiusios „Seksualiai įtartiną" ar panašų dalyką, turintį tokį pat pasisekimą.

Garpas tyliai širdo, stovėdamas savo kambaryje ir jausdamas, kad bijo nebyliosios motinos bendrininkės, tokios didelės moteriškės, kad ji galėtų būti motinos asmens sargybiniu. O gal ji ir yra jos sargybinis, dingtelėjo jam. Garpo vaizduotėje iškilo nemalonus vaizdas — motina, lydima galingos lesbijietės, užkietėjusios žudikės, kurios pareiga — saugoti Dženės baltąją uniformą nuo vyrų letenų.

— Mama, gal kas nors ne taip su tos moters liežuviu? — pašnibždom paklausė jis motiną. Tos dičkės tylėjimas teikė jai pranašumo, kuris Garpui atrodė užgaulus. Dunkanas bandė ją prakalbinti, bet moteris tylėjo ir tik spoksojo ramiu žvilgsniu į vaiką. Dženė paaiškino Garpui, kad ši moteris nekalba todėl, kad neturi liežuvio. Tiesiogine prasme neturi.

— Jis yra nupjautas, — pasakė Dženė.

— O, Viešpatie, — sušnibždėjo Garpas. — Kaip tai atsitiko?

Dženė užvertė akis. Tą įprotį ji buvo perėmusi iš savo sūnaus.

— Tikriausiai tu nieko neskaitai, — pasakė ji Garpui. — Tu niekuomet nekvaršinai sau galvos, kad sužinotum, kas dedasi pa-

saulyje. — Tai, „kas dedasi" pasaulyje, Garpo manymu, niekuomet nebuvo taip svarbu, kaip tai, kas dėjosi jo paties vaizduotėje — ką jis kūrė. Vienas dalykų, kurie jį erzino (nuo to laiko, kai Dženę pasisavino moterų sąjūdis), buvo tas, kad ji nuolat aptarinėjo aktualijas.

— Ir tai, tavo nuomone, yra aktualija? — paklausė Garpas. — Tas garsusis atsitikimas su liežuviu, apie kurį aš privalėjau girdėti?

— O Viešpatie, — nuvargusiu balsu pasakė Dženė. — Ne garsusis atsitikimas. O visiškai savanoriškas poelgis.

— Motin, argi kas nors pats savo noru nusipjauna liežuvį?

— Būtent nusipjauna, — atsakė Dženė.

— O Dieve, — ištarė Garpas.

— Argi tu nesi girdėjęs apie Eleonorą Džeims? — paklausė Dženė.

— Ne, — prisipažino Garpas.

— Jau yra netgi susikūrusi tokių moterų draugija, — pranešė jam Dženė. — Dėl to, kas nutiko Eleonorai Džeims.

— O kas jai nutiko?

— Kai ji buvo tik vienuolikos metų, ją išprievartavo du vyriškiai, — pasakė Dženė. — Po to jie nupjovė jai liežuvį, kad ji negalėtų pasakyti, kas tokie tai padarė ir kaip jie atrodo. Jie buvo tokie bukagalviai, jog nesuvokė, kad vienuolikametės moka rašyti. Eleonora Džeims labai tiksliai juodu aprašė, ir jie buvo sučiupti, ištardyti ir nubausti. Kalėjime kažkas juos nužudė.

— Tad štai kaip, — ištarė Garpas. — Vadinasi, ji yra Eleonora Džeims? — sušnibždėjo jis, su nauju susidomėjimu rodydamas į nebylią dičkę. Dženė vėl užvertė akis.

— Ne, — pasakė ji. — Ji yra viena iš Eleonoros Džeims draugijos narių. Pati Eleonora dar tebėra vaikas. Ji yra liekna mažytė šviesiaplaukė.

— Argi tu nori pasakyti, kad tos Eleonoros Džeims draugijos narės visą laiką nekalba? — paklausė Garpas. — Lyg nė viena jų neturėtų liežuvio?

— Ne, aš noriu pasakyti, kad nė viena jų neturi liežuvio, — paaiškino Dženė. — Eleonoros Džeims draugijos narės nusipjovė liežuvius, protestuodamos prieš tai, kas nutiko Eleonorai Džeims.

— Na, žinai, — pasakė Garpas, vėl nepalankiai pažvelgdamas į dičkę.

— Jos viena kitą vadina džeimsininkėmis, — paaiškino Dženė.

— Nieko daugiau, mama, aš nenoriu girdėti apie tas kiaulystes, — nutraukė ją Garpas.

— Taigi šita moteris yra viena džeimsininkių, — pasakė jam Dženė. — Juk norėjai sužinoti.

— Kiek dabar yra metų Eleonorai Džeims?

— Dvylika, — atsakė Dženė. — Tai įvyko tik prieš metus.

— O tos džeimsininkės, — pasidomėjo Garpas, — ar jos rengia savo susirinkimus, renka pirmininkes, iždininkes ir visa kita?

— Kodėl tu jos nepaklausi? — pasakė Dženė, parodydama į nebylę prie durų. — Maniau, kad tu nenori nieko daugiau apie tai girdėti.

— Kaip aš galiu jos paklausti, jeigu ji neturi liežuvio man atsakyti? — nusišiepė Garpas.

— Ji rašo, — atsakė Dženė. — Visos džeimsininkės nešiojasi užrašų knygutes, į kurias rašo tai, ko nori jus paklausti. Ar tau žinoma, kas tai yra rašymas, ar ne?

Laimei, namo parėjo Helena.

Garpas vėliau susitiks ir su daugiau džeimsininkių. Nors tai, kas nutiko Eleonorai Džeims, jį giliai sukrėtė, vis dėlto jis jautė tik pasibjaurėjimą toms rūškanoms jos mėgdžiotojoms, įpratusioms kaišioti visiems korteles. Jose būdavo daugmaž toks tekstas:

Sveiki, mano vardas Marta. Aš esu džeimsininkė. Ar jums žinoma, kas tai yra — džeimsininkė?

Jeigu klausiamasis to nežinojo, gaudavo kitą kortelę.

Garpo akimis, džeimsininkės buvo tokios rūšies moterys, kurios žavėjosi jo motina ir stengėsi pasinaudoti ja, siekdamos apgalvotų savo tikslų.

— Aš tau kai ką pasakysiu, mama, apie tas moteris, — kartą jis tarė Dženei. — Tikriausiai visos jos prieš tai yra buvusios prasto liežuvio. Tikriausiai jos niekuomet gyvenime nėra turėjusios nieko vertinga pasakyti, todėl jų liežuviai nebuvo joms tokia jau didelė auka. Ko gero, tai tik išgelbėjo jas nuo didelių bėdų. Ar tau aišku, ką aš turiu omenyje?

— Tu esi nepakankamai gailestingas, — atsakė jam Dženė.

— Man neapsakomai gaila Eleonoros Džeims, — tarė jai Garpas.

— Šitos moterys turėjo pačios savaip kentėti, — pasakė jam Džené. — Todėl jos nori būti arčiau viena kitos.

— Ir padidinti kančias?

— Žaginimas yra visų moterų problema, — pasakė Džené.

Garpas labiausiai negalėjo pakęsti savo motinos kalboje to „visų". Jis manė, kad tai yra tas atvejis, kai demokratija išplečiama iki idiotiško kraštutinumo.

— Tai yra, mama, ir visų vyrų problema. Kai kitą kartą čia kas nors išžagins ką nors, manau, man teks nusipjauti savąjį „durtuvą" ir nešiotis jį, pasikabinus po kaklu. Ar šitai irgi pelnys tavo pagarbą.

— Mes kalbame apie nuoširdžius poelgius, — pasakė jam Džené.

— Mes kalbame apie bukaprotiškus poelgius, — atsakė Garpas.

Vis dėlto jis visuomet prisimins savo pirmąją džeimsininkę, — dičkę, kuri atėjo į jo kambarį su jo motina; išeidama ji kyštelėjo Garpui raštelį, įspraudė jį į delną, lyg tai būtų arbatpinigiai.

— Mama gavo naują asmens sargybinį, — šnibštelėjo jis Helenai, kai juodu jau mojavo atsisveikindami. Po to jis perskaitė to asmens sargybinio raštelį:

Tavo motina yra verta dviejų tokių kaip tu.

Jis išties negalėjo skųstis savo motina: per pirmuosius penkerius Garpo ir Helenos vedybinio gyvenimo metus jų sąskaitas mokėjo Džené.

Garpas juokaudavo todėl pavadinęs pirmąjį savo romaną „Delsimu", kad jo rašymas taip ilgai trukęs, nors rašė jį be pertraukos ir uoliai. Garpas retai ką nors vilkindavo.

Tas jo romanas buvo pavadintas „istoriniu". Jo veiksmas vyksta Vienoje per karą, 1938—1945 metais, ir rusų okupacijos laikotarpiu. Pagrindinis veikėjas yra jaunas anarchistas, kuriam po anšliuso tenka tūnoti pasislėpus, laukiant, kada galės suduoti nacistams lemiamą smūgį. Jis laukia per ilgai. Iš esmės būtų buvę geriau, jeigu jis būtų smogęs dar iki nacių įsiveržimo, tik jis negalėjo dėl nieko būti tikras, be to, buvo dar jaunas, kad suvoktų, kas iš tikrųjų dedasi. O čia dar jo motina, našlė, puoselėjanti asmeninio gyvenimo viltis, abejinga politikai, laikanti užgniaužusi mirusio vyro santaupas.

Karo metais jaunasis anarchistas dirba Šionbruno zoologijos sodo prižiūrėtoju. Kai Vienos gyventojams iškyla rimta bado grėsmė ir naktiniai plėšikavimai zoologijos sode pasidaro visuotiniu vogto maisto šaltiniu, anarchistas nusprendžia paleisti laisvėn dar likusius žvėris, kurie yra, žinoma, nekalti dėl to, kad pati jo tėvynė delsė, o paskui pakluso nacistinei Vokietijai. Tačiau tuo metu ir žvėrys badavo, todėl, jaunojo anarchisto paleisti, suėdė jį patį. „Tai buvo visiškai natūralu", — rašė Garpas. O žvėrys galutinai užplūsta Vieną visai prieš pat užeinant rusų kariuomenei. Tai irgi buvo „visiškai natūralu".

Anarchisto motina ištveria karą ir gyvena rusų okupuotoje zonoje (Garpas duoda jai tą patį butą Švindgasėje, kuriame jis su savo motina gyveno). Iš šlykščiosios našlės tolerantiškumo nieko nebelieka, kai ji dabar nuolat mato sovietų daromas žiaurybes, daugiausia žaginimus. Ji stebi, kaip į miestą sugrįžta saikingumas ir pasitenkinimas savimi, ir ji labai apgailestaudama prisimena savo pačios pasyvumą naciams įsigalint. Pagaliau 1956 metais rusai išsinešdina, ir Viena vėl atvirsta savimi. Tačiau moteris gedi sūnaus ir nukentėjusios savo šalies. Kiekvieną savaitgalį ji vaikštinėja po iš dalies jau atstatytą ir dar kartą atsigavusį Šionbruno zoologijos sodą, prisimena, kaip karo metais čia slapčiomis lankydavo sūnų. Ir tik revoliucija Vengrijoje, kai Vieną užplūsta šimtai tūkstančių pabėgėlių, įkvepia senąją ponią paskutiniam jos poelgiui.

Norėdama pažadinti savimi patenkintą miestą, kad jis nedykinėtų ir nedelstų laukdamas, kuo baigsis įvykiai, moteris pamėgina padaryti tai, ką padarė jos sūnus: ji išleidžia laisvėn Šionbruno zoologijos sodo žvėris. Bet dabar žvėrys yra gerai šeriami ir viskuo patenkinti. Tik nedaugelį jų jau pavyksta varu išvaryti iš narvų, o tie, kurie išeina pasibastyti, vis tiek lieka uždaryti Šionbruno takuose ir soduose; galiausiai jie sugrąžinami į narvus, niekam nenukentėjus. Tik nusenusią mešką kamuoja ūmaus viduriavimo priepuoliai. Senutė bando išlaisvinti žvėris, turėdama gerų ketinimų, tačiau tas jos poelgis visiškai bereikšmis, ir ketinimai lieka neįgyvendinti. Senutė areštuojama, policijos gydytojas nustato, kad ji serga vėžiu ir jos atvejis — mirtinas.

Galų gale — kokia likimo ironija! — šykščiai jos tausoti pinigai kažkam praverčia. Ji miršta prabangoje — vienoje privačių Vienos ligoninių — Rudolfinerhause. Merdėdama sapnuoja, kad

dalis žvėrių pabėga iš zoologijos sodo — tai yra jauna Himalajų juodųjų lokių pora. Senutė sapnuoja, kad jie išlieka ir taip gausiai dauginasi, kad duoda pradžią garsiai, naujai žvėrių veislei Dunojaus slėnyje.

Bet tai dedasi tik jos vaizduotėje. Romanas baigiasi viduriuojančios meškos mirtimi Šionbruno zoologijos sode, kai senutė yra jau mirusi. „Tai tik tiek apie revoliuciją dabartiniais laikais", — parašė vienas recenzentas, kuris pavadino „Delsimą" antimarksistiniu romanu.

Romanas buvo pagirtas už autoriaus istorinių tyrimų nuodugnumą — už tai, kas Garpui nebuvo ypač svarbu. Jis taip pat buvo paminėtas už originalumą ir tokio jauno autoriaus pirmojo romano akiračio platumą. Garpo leidėjas buvo Džonas Vulfas. Nors jis pats sutiko patenkinti Garpo reikalavimą neminėti aplanko pakraštyje, kad tai yra feminisčių herojės, Dženės Fylds, sūnaus pirmasis romanas, vis dėlto keli recenzentai nesusilaikė to nepagarsinę.

„Tai yra nuostabu, — rašė vienas jų, — kad jau garsusis Dženės Fylds sūnus užaugo tuo, kuo jis sakėsi norįs būti, kai užaugs". Ši ir kitos įdomybės, neturinčios nieko bendra su Garpo ir Dženės tarpusavio santykiais, labai jį supykdė: kodėl jo knyga negali būti skaitoma ir aptarinėjama vien dėl jos pačios ydų ir gerų savybių. Bet Džonas Vulfas paaiškino jam, kad visiškai normalu, jog dauguma skaitytojų labiau domisi tuo, kas yra jis pats, o ne tuo, ką jis parašė.

„Jaunasis ponas Garpas dar vis rašo apie meškas, — priekaištavo vienas sąmojingas recenzentas, kuriam užteko uolumo susiieškoti jau užmirštą „Grilparcerio pensiono" publikaciją. — Galimas dalykas, kad užaugęs jis parašys ką nors ir apie žmones".

O apskritai tai buvo literatūrinis debiutas, nustebinęs ir labiau pastebėtas nei daugelis kitų. Jo knyga, aišku, niekuomet neišpopuliarėjo, o T.S.Garpo pavardė jos dėka neįstrigo atmintyje, ji taip pat nepavertė jo „namų reikmeniu", kokiu, jo žodžiais, tapo paversta jo motina. Tai buvo ne tos rūšies knyga, o jis pats buvo ne tos rūšies rašytojas. Ir niekuomet toks nebus, kaip jam tą išaiškino Džonas Vulfas.

„Ko jūs tikitės? — rašė jam leidėjas. — Jeigu jūs norite praturtėti ir išgarsėti, taip kitaip rašykite. O jeigu jūs žiūrite į rašymą rimtai, tai nesiskųskite. Jūs parašėte rimtą knygą, ir ji buvo rimtai

išleista. Jeigu jūs norite iš jos pragyventi — tai yra nesusipratimas. Ir nepamirškite: jums dar tik dvidešimt ketveri. Manau, kad jūs parašysite dar daug knygų".

Džonas Vulfas buvo garbingas ir inteligentiškas žmogus, bet Garpą kamavo dvejonės, jis jautėsi nepatenkintas. Jis užsidirbo šiek tiek pinigų, be to, Helena dabar gaudavo algą. Nors jau galėjo išsiversti iš be Dženės pinigų, jis visiškai nebesivaržė imdamas iš jos tai, ką ji paprastai duodavo. Be to, jis pasijuto galų gale užsitarnavęs ir kitokio atpildo: jis pasakė Helenai norįs antro vaiko. Dunkanas jau buvo ketverių metų, taigi jis jau esąs tokio amžiaus, kad sugebės pripažinti brolį arba seserį. Helena sutiko, žinodama, kaip jai lengva buvo — Garpo dėka — auginti Dunkaną. Jeigu jis nori pertraukomis tarp kitos savo knygos skyrių keisti vystyklus — tai jo reikalas.

Tačiau ne vien tik noras turėti antrą vaiką paskatino Garpą reprodukcijai. Jis žinojo esąs be galo rūpestingas, nuolat nerimaujantis tėvas ir jautė, kad galėtų šiek tiek išlaisvinti Dunkaną nuo tėviškų baimių naštos, jeigu būtų kitas vaikas, kuris dalį Garpo nerimastingumo pertekliaus nutrauktų į save.

— Aš dėl to labai laiminga, — atsakė jam Helena. — Jeigu tu nori antro vaiko, pasidarykime jį. Tik aš noriu, kad tu atsipalaiduotum, kad būtum laimingesnis. Parašei gerą knygą, dabar parašysi kitą. Argi ne to visuomet norėjai?

Bet jis skundėsi dėl „Delsimo" recenzijų ir dejavo, kad romanas prastai perkamas. Jis kabinėjosi prie motinos ir rėkavo dėl jos „draugių pataikūnių". Galiausiai Helena kartą jam pasakė:

— Tu per daug nori. Nori per daug besąlygiško gyrimo, nori beribės meilės, nori dar kažko, kas irgi būtų neribota. Nori, kad visas pasaulis sakytų: „Man patinka tai, ką tu rašai, aš tave myliu", o to norėti yra per daug. Iš esmės tai jau yra liga.

— Bet juk kaip tik tu esi tai pasakiusi: „Man patinka tai, ką tu rašai, aš myliu tave", — priminė jis jai. — Kaip tik šitaip tu pasakei.

— Tačiau aš galiu būti tik viena, — priminė jam Helena.

Iš tikrųjų — Helena galėjo būti tik viena, o jis ją labai mylėjo. Jis visuomet ją vadindavo „išmintingiausiu savo gyvenimo sprendimu". Jis turėjo pripažinti, kad buvo padaręs ir neišmintingų sprendimų, tačiau per tuos penkerius metus, kai buvo vedęs Heleną, jis buvo jai neištikimas tik vieną kartą — ir tik trumpą laiką.

Tai buvo su ateinančia aukle, koledžo, kuriame Helena dėstė, anglistikos pirmojo kurso studente. Ji buvo labai maloni su Dunkanu, nors, kaip Helena sakė, ta mergaitė, kaip studentė, niekuo neišsiskyrė. Ji buvo vardu Sindi, buvo perskaičiusi Garpo „Delsimą" ir buvo stačiai jo apstulbinta. Kai jis vežė ją namo, ji visą kelią klausinėjo apie rašymą: kaip jam atėję į galvą TAI? Kodėl jis tai pavaizdavęs ŠITAIP?

Ji buvo studentė, visa plasnojanti, trūkčiojanti ir čiauškanti — tokia pat patikli, pastovi ir kvaila kaip Styringo balandis. Helena praminė ją Mažyle Beplunksne Geltonsnape, bet Garpui ji patiko, todėl jis niekaip jos nepravardžiavo. Persių šeima buvo atgrasiusi jį nuo to visam laikui. Jam patiko ir Sindi klausimai.

Ji buvo kaip tik bemetanti mokyklą. Mat manė, kad mergaičių koledžas jai ne itin tinka. Ji sakė norinti gyventi tarp suaugusiųjų ir tarp vyrų. Ir nors koledžas pasiūlė jai persikelti gyventi iš akademinio miestelio į savo butą, pirmųjų mokslo metų antrąjį semestrą vis tiek tebeatrodė, kad koledžas per daug „suvaržytas", o ji norėtų gyventi „realistiškesnėje aplinkoje". Ji įsivaizdavo, kad tokia „realistiškesnė aplinka" būtų Garpo Viena, nors Garpas stengėsi žūtbūt ją įtikinti, kad yra kaip tik ne taip. Mažylė Geltonsnapė, galvojo Garpas, turi pienburnės smegenis ir yra minkšta kaip bananas. Tačiau jis suvokė, kad geidžia jos, ir matė, kad ji yra lengvai gaunama — kaip tos Karntnerštrasės kekšės, ji visuomet bus jam po ranka. Ir ji kainuos jam tik tiek, kad teks meluoti.

Helena perskaitė jam recenziją iš garsaus žurnalo. Recenzentas pavadino „Delsimą" sudėtingu ir jaudinančiu romanu su ryškiais istoriniais atgarsiais... „drama su jaunystės troškimais ir kančiomis".

— Et, spjaunu aš ant tų jaunystės kančių, — pasakė Garpas. Vienas tų jaunystės troškimų kaip tik dabar kankino.

O kai dėl „dramos", tai per pirmuosius penkerius savo vedybinio gyvenimo su Helena metus T.S.Garpas patyrė tik vieną tikrai gyvenimišką dramą, nors ji mažai ką teturėjo bendra su juo pačiu.

Garpas lakstė po miesto parką, kai pamatė priešais save jojimo taku bėgant nuogą dešimtmetę mergaitę. Jai, matyt, pasirodė, kad jis ją vejasi, todėl ji parpuolė ant žemės, užsidengė veidą, paskui tarpkojį, o paskui mėgino paslėpti įsivaizduojamas savo krūtis.

Buvo šalta vėlyvo rudens diena, Garpas pastebėjo ant vaikiškų jos šlaunų kraują ir jos persigandusias, išsprogusias akis. Ji be paliovos klykė.

— Kas tau atsitiko? — paklausė Garpas, nors jis labai gerai žinojo. Jis apsidairė aplinkui, tačiau nieko čia nebuvo. Ji prisitraukė apdraskytus savo kelius prie krūtinės ir klykė. — Aš nieko blogo nepadarysiu, — pasakė Garpas. — Aš noriu tau padėti. Tačiau vaikas tik dar garsiau aimanavo. — Dieve mano, iš tikrųjų! — pagalvojo Garpas: juk tas pasibaisėtinas prie jos prikibęs tipas tikriausiai irgi ką tik jai sakė tuos pačius žodžius. — Kur jis nuėjo? — paklausė Garpas. Po to jis pakeitė toną, mėgindamas įtikinti, kad jis yra už ją. — Aš užmušiu jį, kam jis tau šitaip padarė, — paaiškino jis jai. Ji dabar žiūrėjo į jį nutilusi, nepaliaujamai drebančia galva, pirštais žnaibydama įtemptą savo pečių odą. — Ar gali man pasakyti, kur yra tavo drabužiai? — Jis neturėjo jai ką duoti apsirengti, nes vilkėjo tik prakaituotais sportiniais marškinėliais trumpomis rankovėmis. Be jų, dar turėjo tik šortus ir sportbačius. Jis nusitraukė per galvą tuos marškinėlius, ir iš karto pajuto šaltį. Mergaitė klaikiai ir garsiai klyktelėjo ir užsidengė veidą rankomis. — Nebijok, noriu, kad apsivilktum juos, — aiškino jai Garpas. Ir jis užmetė ant jos pečių savo marškinėlius, bet ji nubloškė juos nuo savęs ir paspyrė, o po to plačiai pražiojo burną ir sukando kumštį.

„Ji dar nebuvo tokio amžiaus, kad būtų berniukas arba mergaitė, — rašė Garpas. — Tik putlumas apie spenelius atrodė galbūt mergaitiškas. Nieko akivaizdžiai lytiško neturėjo nei beplaukė jos gakta, nei vaikiškos rankos. Gal truputį jausminga buvo jos burna — lūpos pasipūtusios, nors ji nebuvo jų papūtusi".

Garpas pravirko. Dangus buvo pilkas, aplinkui pilna suvytusių lapų, ir kai Garpas ėmė jau balsu raudoti, mergaitė pakėlė jo marškinius ir jais prisidengė. Juodu taip ir buvo tokioje įtartinoje padėtyje — mergaitė susigūžusi po Garpo marškinėliais, susirietusi jam prie kojų, o Garpas verkiantis virš jos, — kai taku atjojo pora parko policininkų ir aptiko vietoje vaikų žagintoją. Garpas rašė, kad vienas tų policininkų atskyrė mergaitę nuo Garpo, įvarydamas tarp jų savo žirgą ir „vos nesujodinėdamas mergaitės". Kitas policininkas tvojo lazda Garpui per raktikaulį. Garpas pajuto, kad vieną kūno pusę, kaip jis rašė, suparalyžiavo, „o kitos ne". „Ta kita" Garpas išmetė policininką iš balno.

— Tai ne aš, šunsnuki tu, — sustaugė Garpas. — Aš tik radau ją kaip tik čia, kaip tik prieš minutę.

Ant lapų nudrėbtas policininkas labai ramus laikė nutaikęs į jį savo ginklą. Kitas policininkas, raitas ant piestu šokančio žirgo, sušuko mergaitei:

— Ar tai jis? — Mergaitė atrodė išsigandusi žirgų. Ji dairėsi tai į žirgus, tai į Garpą. Ji, ko gero, išvis nesusigaudo, kas nutiko, dingtelėjo Garpui, o tuo labiau — kas kaltininkas. Vis dėlto ji smarkiai papurtė galvą. — O kur jis nuėjo? — paklausė raitasis policininkas. Bet mergaitė tebežiūrėjo į Garpą. Ji tik truktelėjo smakrą ir pasitrynė skruostus — mėgino kalbėti jiems rankomis. Buvo aišku, kad jai trūksta žodžių — arba liežuvio, šovė Garpui, prisiminus Eleonorą Džeims.

— Ji nori parodyti barzdą, — pasakė ant lapų nutrenktas policininkas. Jis jau buvo atsistojęs, bet ginklo dar vis neįsidėjęs į dėklą.

— Ji sako mums, kad tasai buvęs su barzda, — Garpas tuomet turėjo užsiželdinęs barzdą.

— Taip, tai buvo kažkas barzdotas, — tarė Garpas. — Kaip aš? — paklausė jis mergaitės, perbraukdamas delnu per savo tamsią, apvalią, nuo prakaito žvilgančią barzdą. Bet ji papurtė galva ir brūkštelėjo pirštais per viršutinę skaudamą savo lūpą.

— Ūsuotis! — šūktelėjo Garpas, ir mergaitė linktelėjo galva.

Ji parodė į ten, iš kur Garpas buvo atbėgęs, bet jis prisiminė nieko nematęs prie parko vartų. Raitasis policininkas palinko ant žirgo ir nujojo per lapais nuklotą žemę. Kitas policininkas ramino savo žirgą, bet nesėdo ant jo.

— Apklok ją arba suieškok jos drabužius, — pasakė jam Garpas ir pasileido bėgti jojimo taku paskui pirmąjį policininką; žinojo, kad yra dalykų, kuriuos pėsčiam lengviau pastebėti negu raitam. Be to, Garpas buvo tokios geros nuomonės apie savo bėgimą, jog įsivaizdavo galįs jei ne greičiu, tai ištverme aplenkti kiekvieną žirgą.

— Ei tu, geriau čia palauk! — sušuko jam policininkas, bet Garpas buvo jau įsibėgėjęs ir nė nemanė sustoti.

Jis bėgo, sekdamas žirgo paliktais pėdsakais. Nenubėgo ir pusės mylios, kai daugmaž už dvidešimt penkių metrų nuo tako pamatė susilenkusį ir medžių beveik slepiamą vyriškį. Garpas jam

šūktelėjo, ir į jį per petį atsigręžė pagyvenęs ponas žilais ūsais su tokia nustebimo ir gėdos išraiška, kad Garpas buvo tikras, radęs vaikų žagintoją. Jis skriste nuskriejo per vijoklius ir žemus, plonus medelius prie vyriškio, kuris šlapinosi ir dabar skubėjo susitvarkyti savo kelnėse. Jis buvo labai jau panašus į žmogų, pagautą darant tai, ko nederėjo daryti.

— Aš tik... — pradėjo jis, tačiau Garpas buvo jau virš jo ir prikišo savo tankią, trumpai pakirptą barzdą vyrui prie veido. Garpas uostinėjo jį kaip skalikas.

— Tai tu, išpera, galiu tai dar užuosti! — suriko Garpas. Vyriškis atšlijo nuo to pusnuogio storžievio, bet Garpas pastvėrė jį už abiejų riešų ir prisikišo jo rankas sau prie nosies. Garpas ėmė vėl uostyti, o vyriškis suriko išsigandęs, tarytum Garpas būtų norėjęs jam įkąsti. — Tik ramiau! — pasakė jam Garpas. — Tai tavo darbas? Kur yra vaiko drabužiai?

— Prašau! — pyktelėjo vyriškis. — Aš kaip tik ėjau į tualetą. — Jis buvo dar nespėjęs užsitraukti kelnių užtrauktuko, todėl Garpas įtariamai pažvelgė į jo tarpkojį.

„Nėra kito tokio kvapo kaip spermos, — rašė Garpas. — Jo nepavyks nuslėpti. Jis yra toks stiprus ir ryškus kaip palieto alaus".

Taigi Garpas parklupo ir atsegė vyriškio diržą, atlapojo jam kelnes, nutraukė jas žemyn iki pat kulkšnių ir įsistebeilijo į persigandusio vyriškio įnagį.

— Gelbėkite! — riktelėjo senasis ponas. Garpas giliai įkvėpė uosdamas, ir vyriškis susmuko ant jaunų medelių; svyruodamas kaip už virvutės tampoma lėlė jis blaškėsi po lieknų kamienų ir šaknų tankumyną, per daug tirštą, kad senis galėtų parkristi. — Viešpatie, gelbėkite! — rėkė jis, tačiau Garpas jau bėgo atgal į jojimo taką, kojom rausdamas lapus, rankomis kumščiuodamas orą, tvinkčiojant sutrenktam jo raktikauliui.

Raitasis policininkas kaukšėjo po parkingą ties parko vartais, dairydamasis į ten sustatytus automobilius, ratu sukiodamasis aplink žemą plytų baraką, kuriame buvo tualetai. Jį stebėjo keli žmonės, kuriems jo įkarštis buvo suprantamas.

— Jokio ūsoriaus! — šūktelėjo jis Garpui.

— Jeigu jis spėjo grįžti čionai anksčiau už jus, galėjo jau nuvažiuoti, — spėjo Garpas.

— Pasidairykite po vyrų tualetą, — pasakė policininkas ir nujojo prie moters su vaikišku vežimėliu, pilnu antklodžių.

Garpui visi vyrų tualetai primindavo WC. Šios prarūgusios vietos tarpduryje jis prasilenkė su išeinančiu vaikinu. Jis buvo švariai nusiskutęs, viršutinė jo lūpa buvo tokia beplaukė, kad beveik švytėjo. Vaikinas atrodė kaip koledžo moksleivis. Garpas įžengė į vyrų tualetą tarsi šuo su styrančiais keteros gaurais. Jis dairėsi kojų pro kabinų durų apačią ir nebūtų nustebęs, išvydęs porą rankų arba net mešką. Garpas pasižiūrėjo, ar niekas nestovi nugara į jį palei pisuarų eilę ir ar nėra prie nešvarių, parudavusių kriauklių ko nors, apžiūrinėjančio save suskeldėjusiame veidrodyje. Bet vyrų tualete nieko nebuvo. Garpas truktelėjo nosim. Jis jau kurį laiką nešiojo vešlią, bet tvarkingą barzdą, todėl ne iš karto prisiminė skutimosi kremo kvapą. Jis tik suvokė, kad čia, toje pradrėkusioje vietoje, kvepia kažkuo svetimu. Ir tuomet jis žvilgtelėjo į artimiausią kriauklę: ten pamatė muilo putų ir juostelę ūsų.

Kai Garpas išėjo iš tualeto, švariai nusiskutęs vaikinas, panašus į koledžo moksleivį, sparčiai, bet ramiai traukė per parkingą.

— Tai jis! — suriko Garpas. Raitasis policininkas pažvelgė į jaunąjį žagintoją.

— Bet jis be ūsų! — pasakė policininkas.

— Jis ką tik juos nusiskuto! — sušuko Garpas ir pasileido bėgti trumpiausiu keliu tiesiai prie vaikino, kuris puolė link parką raižančių takų labirinto. Vaikinui bėgant, iš po jo švarko pasipylė visokių smulkių daiktų: Garpas pamatė žirkles, skustuvą, skutimosi kremo tūbelę, o po to ėmė rastis vienas po kito drabužiai, aišku, mergaitės. Jos džinsai su ant šlaunies išsiuvinėta boruže, megztinis su išsišiepusia varlyte ant krūtinės. Žinoma, čia nebuvo liemenėlės — ji nebuvo jai reikalinga. Garpas rado jos kelnaites. Įprastines medvilnines ir įprastines mėlynas; palei jų gumytę buvo išsiuvinėta mėlyna gėlytė, kurią uostė mėlynas triušiukas.

Raitasis policininkas stačiai perjojo per sprunkantį vaikiną. Žirgas krūtine partrenkė jį veidu į bėgimo tako žvyrą, viena užpakalinių jo kanopų išplėšė vaikinui iš blauzdos U formos mėsos kąsnį. Vaikinas susirietė ant žemės kaip embrionas, nusitvėręs už kojos. Tuomet atbėgo Garpas su triušiuku papuoštomis mėlynomis kelnaitėmis rankoje; padavė jas raitajam policininkui. Prie jų prisijungė kiti žmonės — moteris su antklodžių prikrautu vežimėliu, du vaikinai su dviračiais ir liesas vyriškis su laikraščiu rankoje. Jie sunešė policininkui kitus vaikino išmėtytus daiktus: skustuvą,

likusius mergaitės drabužėlius. Visi tylėjo. Vėliau Garpas rašė, kad tuo momentu jis pamatė trumpą jaunojo vaikų žagintojo, tysančio prie žirgo kanopų, istoriją: skustuvas, tūbelė skutimosi kremo. Viskas buvo aišku! Jis užsiželdindavo ūsus, užpuldavo vaiką, ūsus nusiskusdavo (dauguma vaikų būtų įsidėmėję juos).

— Ar ir anksčiau tai darei? — paklausė jį Garpas.

— Jūs neturite teisės jį ko nors klausinėti, — pasakė jam policininkas.

Bet vaikinas bukagalviškai išsišiepė Garpui. — Niekad anksčiau nebuvo manęs sučiupę, — įžūliai atsakė jis. Kai vaikinas išsišiepė, Garpas pastebėjo, kad jis nebeturi viršutinių priekinių dantų — žirgas buvo juos išspyręs. Beliko kraujuojančios dantenos. Garpas suprato, kad tam vaikinui tikriausiai yra kažkas atsitikę, kad jis menkai ką tejaučia — menkai skausmą, menkai ką kita.

Iš miško jojimo tako gale pasirodė kitas policininkas, vedinas savo žirgu — balne buvo mergaitė, apsiausta policininko striuke. Rankose ji laikė sugniaužusi Garpo marškinėlius. Neatrodė, kad ji ką nors atpažintų. Policininkas atvedė žirgą tiesiai ten, kur ant žemės gulėjo žagintojas, bet ji nė nepažvelgė į jį. Pirmasis policininkas nusėdo nuo žirgo, priėjo prie žagintojo ir atgręžė kraujuotą jo veidą tiesiai mergaitei.

— Ar jis? — paklausė ją policininkas. Ji abejingai spoksojo į vaikiną. Žagintojas prunkštelėjo ir išspjovė burną pripildžiusį kraują. Mergaitė neatsiliepė. Tuomet Garpas švelniai palietė žagintojo burną, o paskui krauju išpiešė jam ant viršutinės lūpos ūsus. Mergaitė ėmė klykti. Teko tramdyti žirgus. Vaikas tol klykė, kol antrasis policininkas nenusivedė žagintojo. Tuomet mergaitė nutilo ir grąžino Garpui jo marškinėlius. Ji tapšnojo ranka tankią žirgo juodų ašutų keterą, atrodė, kad ji niekad anksčiau nėra sėdėjusi ant žirgo.

Garpas galvojo, kad jai turbūt skauda sėdėti ant žirgo nugaros, kai ji staiga paklausė:

— Ar aš galiu dar pajodinėti? — Garpas galų gale apsiramino, girdėdamas, kad ji turi liežuvį.

Tuo momentu jis pamatė tvarkingai apsirengusį senyvą poną, kurio žili ūsai buvo niekuo dėti. Jis kaip tik kukliai ėjo iš parko, atsargiai pasukdamas tiesiog į parkingą ir neramiai dairydamasis pamišėlio, kuris kaip laukinis nutraukė jam kelnes ir uostinėjo kaip

kokį pavojingą žvėrį-rajūną. Kai šis žmogus pastebėjo Garpą, stovintį šalia policininko, jis, atrodė, atkuto — mat pamanė, kad Garpas sulaikytas — ir jau drąsiai patraukė link jų. Garpas svarstė, ar jam nepabėgus — kad išvengtų painiavos, aiškinimosi, tačiau kaip tik tuo momentu policininkas jam tarė:

— Norėčiau sužinoti jūsų pavardę. Ir kuo jūs užsiimate. Be bėgiojimo po parką. — Ir jis nusijuokė.

— Aš esu rašytojas, — atsakė jam Garpas. Policininkas atsiprašė, kad jis nėra girdėjęs apie Garpą, bet tuo metu Garpas dar nieko, išskyrus „Grilparcerio pensioną", nebuvo išspausdinęs, taigi mažai tebuvo to, ką policininkas galėjo būti skaitęs. Tai, atrodo, suglumino policininką.

— Nesispausdinantis rašytojas? — paklausė jis. Garpas dėl to paniuro. — Tad iš ko jūs gyvenate? — pasidomėjo policininkas.

— Mane išlaiko motina ir žmona, — prisipažino Garpas.

— Vis dėlto aš privalau jus paklausti, kuo jos verčiasi? — tęsė policininkas. — Protokolui mums reikia žinoti, iš ko žmonės pragyvena. — Įžeistasis ponas žilais ūsais išgirdo tik paskutiniąją tos apklausos dalį, todėl pasakė:

— Taip ir maniau! Valkata, niekingas dykaduonis!

Policininkas įdėmiai pasižiūrėjo į jį. Ankstyvaisiais metais, kol dar nesispausdino, Garpas visuomet širsdavo, kai būdavo verčiamas aiškintis, iš ko jis gyvena, todėl dabar pajuto norą tik dar labiau supainioti, o ne išnarplioti klausimą.

— Šiaip ar taip, man malonu, kad jūs jį pastvėrėte, — pasakė senasis ponas. — Kadaise tai buvo puikus parkas, bet dabar žmonės, kurie čia ateina... Turėtumėte griežčiau patruliuoti, — pasakė jis policininkui, kuris pagalvojo, kad tas senyvas vyriškis kalba apie žagintojus. Policininkas nenorėjo vaikui girdint svarstyti to reikalo, todėl jis parodė akimis į mergaitę, kuri sėdėjo nejudėdama balne, tikėdamasis, kad senasis ponas supras, kodėl jis nenori daugiau apie tai kalbėti.

— O ne, jis to nepadarė vaikui! — sušuko senis, lyg tik dabar būtų pastebėjęs ant žirgo sėdinčią mergaitę ar tik dabar būtų pamatęs, kad ji nuoga po ta policininko striuke, o savo drabužėlius laiko glėbyje. — Koks niekšas! — rėkė jis, akimis varstydamas Garpą. — Koks bjaurybė! Jūs, aišku, norėtumėte sužinoti mano pavardę? — paklausė jis policininką.

— O kam? — nustebo šis. Garpas šyptelėjo.

— Ir jis dar vaiposi! — suriko senasis ponas. — Kam — kaip liudininko — suprantama. Aš papasakosiu savo istoriją kiekviename šalies teisme, kad jis galėtų nuteisti tokį žmogų kaip šitas!

— Bet ką jūs liudysite! — pasidomėjo policininkas.

— Kaip tai ką? Juk jis padarė tą... dalyką... ir man! — pareiškė senis.

Policininkas pasižiūrėjo į Garpą; šis užvertė akis. Policininkas ir toliau laikėsi sveikos galvosenos — kad senasis ponas turi omenyje vaiko žagintoją, tik jis negalėjo suprasti, už ką Garpas šitaip koneveikiamas.

— Be abejo, — pasakė policininkas, nusileisdamas senajam kvaišai. Ir užsirašė jo pavardę ir adresą.

Po kelių mėnesių, kai Garpas pirkosi pakelį su trimis prezervatyvais, į vaistinę užėjo tas pats senasis ponas.

— Kaip?! Tai tu! — sušuko senis. — Argi jie jau išleido tave? O aš maniau, kad jie patupdys tave ne vieneriems metams!

Garpas ne iš karto atpažino, kas čia toks. Vaistininkas pamanė, kad senasis keistuolis yra kuoktelėjęs. Ponas trumpais žilais ūsais atsargiai artinosi prie Garpo.

— Kuo virsta mūsų teisėtumas? — paklausė jis. — Matyt, tave išleido už gerą elgesį? Tikiuosi, kad kalėjime neradai senių ar mergaičių uostinėti! Gal koks nors advokatas ištempė tave kokiais nors gudriais triukais? Vargšas vaikas liko traumuotas visam gyvenimui, o tu laisvas bastysies po parkus!

— Jūs apsirikote, — pasakė jam Garpas.

— Iš tiesų tai yra ponas Garpas, — įsikišo vaistininkas. Tik nepridūrė, kad „rašytojas". Jeigu jis būtų ketinęs ką nors pridurti, Garpas žinojo, kad būtų pridūręs „didvyris", nes vaistininkas buvo matęs tas absurdiškas laikraščių antraštes apie išžaginimą ir žagintojo pagavimą.

NESISEKA KAIP RAŠYTOJUI —
PASISEKĖ KAIP DIDVYRIUI!
PILIETIS SUČIUMPA PARKE IŠKRYPĖLĮ!
GARSIOSIOS FEMINISTĖS SŪNUS —
ŠAUNUS MERGAIČIŲ GELBĖTOJAS!

Ne vieną mėnesį Garpas dėl to nepajėgė rašyti, tačiau straipsnis padarė įspūdį visiems vietos gyventojams, kurie jį pažinojo tik

iš supermarketo, sporto salės ir vaistinės. Tuo metu išėjo „Delsimas", bet atrodė, kad į tai niekas neatkreipė dėmesio. Ne vieną savaitę pardavėjai ir krautuvininkai sakys apie jį pirkėjams: „Tai yra ponas Garpas — tas, kuris sugavo parke žagintoją".

— Kokį žagintoją?

— Nagi tą, miesto parke. Tą Ūsorių. Jis užpuldinėdavo mažametes mergaites.

— Vaikus?

— Na taip, ir būtent ponas Garpas jį sučiupo.

— Iš tiesų, — aiškinosi Garpas, — tai ne aš, o raitas policininkas.

— Ponas Garpas išmušė ir sugrūdo jam gerklėn visus dantis! — visur čiulbės iš pasitenkinimo vaistininkai, pardavėjai, krautuvininkai.

— Tai padarė žirgas, — kukliai sakė Garpas.

O kartais kas nors jį paklausdavo:

— Kuo jūs verčiatės, ponas Garpai?

Garpą skaudindavo ta tyla, kuri įsivyraudavo, kol jis stovėdavo galvodamas: geriausia būtų pasakyti, kad jis bėgioja — tam, kad gyventų. Tiesiog laksto po parką kaip profesionalus žagintojų gaudytojas. Suka aplink telefonų būdeles kaip tas komiksų herojus, laukdamas, kada atsitiks nelaimė. Ir kiekvienas tų užsiėmimų būtų daug prasmingesnis už tai, ką jis iš tikrųjų darė.

— Rašau, — galiausiai prisipažindavo Garpas. Ir visų jų veiduose pasirodydavo nusivylimas, netgi įtarumas, — vietoj buvusio susižavėjimo.

Vaistinėje — to tik betrūko — Garpui iškrito iš rankų tas pakelis su prezervatyvais.

— Ak, štai kaip! — sušuko senis. — Jūs tik pažiūrėkite! Ką jis išdarinėja su jais?

Garpas svarstė, kokias jis turi pasirinkimo galimybes, tai yra — ką jis gali su jais išdarinėti.

— Iškrypėlis laisvėje, — tikino vaistininką senis. — Dairosi nekaltybės, kad išžagintų ir ištvirkintų!

Senioko įsitikinimas savo teisumu buvo toks erzinantis, kad Garpas neturėjo noro aiškintis nesusipratimo. Veikiau jį kuteno juokas prisiminus, kaip nutraukė parke seniokui kelnes, ir nė kiek dabar nesigailėjo tai padaręs.

Tik gerokai vėliau Garpas patyrė, kad senyvasis ponas nebuvo

vienintelis taip tvirtai tikintis savo teisumu. Kartą Garpas nusivedė Dunkaną į vidurinės mokyklos krepšinio rungtynes ir pasibaisėjo pamatęs, kad bilietus pardavinėja ne kas kitas, o Ūsorius — tikrasis žagintojas, miesto parke užpuolęs bejėgį vaiką.

— Tu jau laisvas? — apstulbęs paklausė Garpas. Iškrypėlis plačiai šypsojosi Dunkanui.

— Vieną suaugusiojo, vieną vaikišką, — pasakė jis, atplėšdamas bilietus.

— Kaipgi tu ištrūkai į laisvę? — klausė Garpas, visas drebėdamas iš pasipiktinimo.

— Niekas nieko neįrodė, — pasipūtęs atsakė vaikinas. — Ta bežadė mergiotė burnos net neatvėrė. — Garpas prisiminė Eleonorą Džeims, vienuolikametę, kuriai buvo nupjautas liežuvis.

Ir staiga jis pajuto užuojautą tam kuoktelėjusiam seniokui, kuriam jis taip šiurkščiai nutraukė kelnes. Jį prislėgė toks neteisybės jausmas, kad jis galėjo net įsivaizduoti, kokia nelaiminga turėjo būti ta moteris, kad iš nevilties nusipjautų liežuvį. Jis trokšte troško suluošinti Ūsorių, čia pat, Dunkanui matant. Norėjo surengti jam tą suluošinimą kaip savotišką moralinę pamoką.

Bet čia buvo pilna žmonių, kurie laukė bilietų į krepšinį; Garpas jiems trukdė.

— Na, judėk, pasišiaušėli, — liepė Garpui tas vaikinas. Garpui pasirodė, kad tame vaikino pasakytame kreipinyje jis išgirdo viso pasaulio suktumą. Ant viršutinės jo lūpos buvo varganas įrodymas, kad jis vėl želdinasi ūsus.

Praėjus keleriems metams, Garpas pamatė tą mergaitę, dabar jau suaugusią. Jis atpažino ją tik todėl, kad jinai jį atpažino. Tai buvo kitame mieste; jis ėjo iš kino salės, o ji stovėjo eilėje laukdama, kol galės įeiti. Kartu su ja buvo keletas jos draugų.

— Ei, kaip laikaisi? — paklausė ją Garpas. Ji buvo patenkinta, kad jis mato ją su draugais. Tai Garpui turėjo reikšti, kad ji normali.

— Ar geras filmas? — paklausė ji.

— Kaip tu išaugai! — pasakė Garpas. Mergina nuraudo, ir jis suprato leptelėjęs kvailystę. — Norėjau pasakyti, kad praėjo jau tiek daug laiko — metas tai užmiršti, — pridūrė jis nuoširdžiai. Jos draugai jau ėjo į vidų, mergina skubiai pažvelgė į juos, kad įsitikintų, ar tikrai ji liko tik viena su Garpu, ir pasakė:

— Šį mėnesį baigiu mokyklą.

— Vidurinę? — nustebo Garpas. Argi tai buvo taip seniai pagalvojo jis.

— Ne, aštuonmetę, — atsakė mergina, nervingai nusijuokdama.

— Šaunu! — pagyrė Garpas. Ir, pats nežinodamas kam, pridūrė: — Pamėginsiu ateiti į užbaigimą.

Bet mergina staiga lyg išsigando:

— Ne, prašau jus, — pasakė ji. — Prašom neiti.

— Okay, neateisiu, — skubiai sutiko Garpas.

Jis matė ją po to susitikimo dar keletą kartų, tik ji niekuomet jo nebeatpažino, nes jis buvo nusiskutęs barzdą.

— Kodėl tu vėl nebeužsiželdini barzdos? — kartą paklausė jį Helena. — Ar bent ūsų? — Bet kiekvieną kartą, kai Garpas sutikdavo tą išniekintą merginą ir prasmukdavo jos neatpažintas, jo pasiryžimas nebeauginti barzdos tik sutvirtėdavo.

„Man kėlė susirūpinimą tai, — rašė Garpas, — kad savo gyvenime taip dažnai susiduriu su žaginimais". Matyt, jis turėjo galvoje tą dešimtmetę mergaitę iš miesto parko, tą vienuolikametę Eleonorą Džeims ir tą klaikią jos draugiją — savo motinos luošąsias moteris su jų simboliškai savanoriška nebylyste. Vėliau jis parašys romaną, kuris jį padarys dar didesniu „namų reikmeniu" ir turės daug bendra su žaginimu. Galbūt kaip tik žaginimo akto agresyvumas vertė Garpą bjaurėtis pačiu savimi — savo grynai vyriškais instinktais, kurie kitais atvejais buvo tokie nepeiktini. Jis niekuomet nejautė potraukio ką nors žaginti, tačiau pats žaginimas, Garpo manymu, kėlė vyrams asociacinį kaltės jausmą.

Pats Garpas laikė save kaltu už Mažylės Beplunksnės Geltonsnapės suviliojimą į situaciją, panašią į išžaginimą. Tik vargu, ar tai buvo žaginimas. Jo manymu, tai buvo padaryta apgalvotai. Jis net prieš keletą savaičių nusipirko prezervatyvų, iš anksto žinodamas, kam juos panaudos. O argi neapmąstomi sunkiausi nusikaltimai? Tai nebuvo staiga kilusi aistra ateinančiai auklei; jis planavo ir laukė pasiruošęs, kol Sindi paklus savajai aistrai, kurią jam jautė. Juk tuomet jis turėjo susigėsti, žinodamas, kam skirti tie prezervatyvai, kuriems iškritus, tas senyvas ponas iš miesto parko apkaltino jį: „Dairosi nekaltybės, kad išžagintų ir ištvirkintų!" Visiškai teisingai.

Taigi jis statėsi kliūtis savo potraukio mergaitėms kelyje; porą kartų buvo paslėpęs prezervatyvus, bet kartu įsiminė, kur juos slepia. O tą dieną, kai Sindi turėjo ateiti vakare pas juos paskutinį kartą kaip auklė, vėlyvą popietę Garpas puolė desperatiškai mylėtis su Helena. Tuo momentu, kai jiems jau buvo metas rengtis ir išeiti į pobūvį ar dar sutaisyti Dunkanui vakarienę, Garpas užrakino iš vidaus miegamąjį ir jėga atsitempė Heleną nuo tualetinio stalelio.

— Ar išprotėjai? — paklausė ji. — Juk jau išeiname.

— Baisingas geidulys, — maldavo jis. — Neatsakyk.

Ji šaipėsi iš jo:

— Prašau, pone, tik aš nepratusi tai daryti prieš *hors d'ocuvres**.

— Tu pati esi *hors d'ocuvres*, — atsakė jai Garpas.

— O, dėkoju, — pasakė Helena.

— Ei, durys užrakintos, — Dunkanas beldėsi į duris.

— Dunkanai, — šaukė Garpas, — eik, pažiūrėk ir pasakysi mums, koks dabar lauke oras.

— Ar oras? — perklausė Dunkanas, mėgindamas atidaryti miegamojo duris.

— Man atrodo, kad lauke sninga, — pasakė Garpas. — Eik pažiūrėti.

Helena slopino juoką ir kitus savo garsus, įsikniaubusi į kietą petį — jis atliko tai taip greitai, kad ji liko nustebinta. Dunkanas atitrepsėjo atgal prie miegamojo durų ir pranešė, kad lauke ir visur yra pavasaris. Garpas jau buvo baigęs, todėl įsileido jį į miegamąjį.

Vis dėlto jis nebuvo baigęs. Ir jis tą žinojo — važiuodamas iš pobūvio namo su Helena, jis gerai žinojo, kur yra jo „gumytės": visus tuos romius ir nuobodžius mėnesius po to, kai išėjo „Delsimas", jos gulėjo po rašomąja mašinėle.

— Atrodai pavargęs, — tarė Helena. — Gal nori, kad aš nuvežčiau Sindi į namus?

— Ne, viskas okay, — sumurmėjo jis. — Pats parvešiu.

Helena nusišypsojo ir prigludo skruostu jam prie lūpų.

— Mano laukinis popiečio meiluži, — sušnibždėjo ji. — Gali visuomet, jeigu nori, pasiimti mane šitaip į pobūvį.

---

* hors d'ocuvres *(pranc.)* — užkandis *(vert. past.)*.

Jis ilgai sėdėjo su Mažyle Beplunksne Geltonsnape automobilyje prie tamsaus jos buto. Jis buvo gerai pasirinkęs laiką — koledžuose kaip tik baigėsi mokslas. Sindi turėjo palikti miestą. Jai buvo liūdna, kad reikia atsisveikinti su pamiltuoju savo rašytoju, juk jis buvo vienintelis rašytojas, kurį ji pažinojo.

— Esu tikras, kad tau, Sindi, kiti metai bus geri, — ištarė jis. — O jeigu atvyktum čionai su kuo nors pasimatyti, prašom užsukti ir pas mus. Dunkanas pasiilgs tavęs.

Mergina spoksojo į šaltas prietaisų skydo šviesas. O paskui liūdna pažvelgė į Garpą — viskas buvo parašyta ašaromis paplūdusiame jos veide.

— Aš tavęs pasiilgsiu, — suinkštė ji.

— Ne, ne, — pasakė Garpas. — Manęs nereikia pasiilgti.

— Aš myliu tave, — sukuždėjo ji ir besvorė jos galva nerangiai nusileido jam ant peties.

— Ne, nekalbėk taip, — pasakė jis, neliesdamas jos. Kol kas.

Trys supakuoti prezervatyvai kantriai glūdėjo jo kišenėje, susirietę kaip gyvačiukai.

Pridususiame jos kambaryje jis suvartojo tik vieną iš jų. Jo nustebimui, visi jos baldai jau buvo išgabenti.

Juodu susistūmė kauburiuotus jos lagaminus ir pasidarė iš jų nepatogią lovą. Jis pasistengė nė sekundės neužtrukti ilgiau, negu reikėjo, — kad Helena nepagalvotų, kad jo literatūrinis atsisveikinimas buvo per ilgas.

Per moterų koledžo teritoriją tekėjo drumstas, ištvinęs upelis, ir Garpas čia atsikratė likusių prezervatyvų, paslapčia išmesdamas juos pro važiuojančio automobilio langą ir vaizduodamasis, kaip akylas tos teritorijos policininkas galėjo pastebėti jį ir kaip jis jau šliuožia krantu žemyn, kad surastų įkalčius — iš srovės išgriebtas „gumytes". Šitaip bus aptika priemonė, padėsianti susekti nusikaltimą, kuriam ji buvo panaudota.

Bet niekas jo nepastebėjo, niekas neaptiko to, ką jis išmetė. Netgi Helenai, kuri buvo jau mieguista, spermos kvapas nebūtų pasirodęs kuo nors ypatingas, nes vos prieš keletą valandų jis turėjo jį legaliai. Vis dėlto Garpas palindo po dušu ir švarus atsigulė į nepaliestą savo lovą. Susirietė šalia Helenos, kuri kažką meiliai sumurmėjo ir instinktyviai užmetė ilgą savo šlaunį jam ant juosmens. Kai jis niekaip į tai neatsiliepė, ji nusigręžė ir spustelėjo jį savo

sėdmenimis. Garpui užgniaužė gerklę jos pasitikėjimas ir jo meilė jai. Glamonėdamas ją, jis užčiuopė dar neryškų nėštumo iškilumą.

Dunkanas buvo sveikas, guvus vaikas. Pirmasis romanas padarė galų gale Garpą tokį, koks sakėsi norįs būti. Geidulys tebealino jauną Garpo gyvenimą, bet jis buvo laimingas, kad žmona dar vis geidžia jo, o jis — jos. Dabar antrasis vaikas sutvirtins apgalvotą, tvarkingą jų nuotykį. Jis neramus lietė Helenos pilvą — ar nepajus spyrio, to gyvybės ženklo. Nors Garpas sutiko su Helena, kad puiku būtų turėti mergaitę, vis dėlto jis vylėsi antro berniuko.

Kodėl? — mąstė Garpas. Prisiminė mergaitę iš miesto parko, įsivaizdavo nebyliąją Eleonorą Džeims, savo paties motinos sunkius apsisprendimus. Jautėsi laimingas, būdamas su Helena. Ji turėjo savo ambicijų, todėl jis negalėjo ja manipuliuoti. Tačiau jis prisiminė Karntneršrasės kekšes, Kušę Persi (ji mirs gimdydama). Ir ką tik jo apiplėštąją Mažylę Beplunksnę Geltonsnapę — jos kvapas vis dar buvo ant jo, nors ir apsiprausė, ar gal jo mintyse. Sindi verkė, gulėdama po juo, nugara, užlaužta ant lagamino. Jos smilkinyje pulsavo žydra vena, to smilkinio oda buvo permatoma kaip vaiko. Ir nors Sindi tebeturėjo liežuvį, ji buvo nepajėgi ką nors jam pasakyti, kai jis ją paliko.

Garpas nenorėjo mergaitės dėl vyrų. Dėl blogų, aišku, vyrų; netgi dėl tokių, pagalvojo jis, kaip jis pats.

8

Antras vaikas, antras romanas, antra meilė

Vis dėlto gimė berniukas, antras sūnus. Dunkano brolis buvo pavadintas Voltu — ne Valteriu ir ne vokišku Valtu; paprasčiausiai angliškas žodis „Wall", tik su „t" gale. Voltas — kaip bebro uodegos pliaukštelėjimas per vandenį, kaip smarkus smūgis per skvošo kamuoliuką. Jis atėjo į jų gyvenimą, ir dabar jie turėjo du berniukus.

Garpas mėgino parašyti antrą savo romaną. Helena pasiėmė antrą darbą — tapo anglų literatūros profesoriaus padėjėja valstijos universitete, kuris buvo netoli jos mergaičių koledžo. Garpas ir jo berniukai galėjo žaisti sporto salėje, o Helenai retsykiais pasitaikydavo tarp pulko jaunimo koks nors gabus studentas ir kaskart daugiau radosi įdomių kolegų.

Vienas tokių buvo Harisonas Flečeris. Jo specializacija buvo karalienės Viktorijos laikų anglų romanas, tačiau Helena mėgo jį dėl kitų priežasčių, o tarp jų buvo ir ta, kad jis buvo vedęs rašytoją. Ji buvo vardu Alisa, ji irgi rašė savo antrąjį romaną, nors nebuvo baigusi pirmojo. Kai Garpai susipažino su ja, jie pagalvojo, kad ji lengvai gali būti palaikyta džeimsininke — ji tiesiog nepraverdavo burnos. Harisonas, kurį Garpas vadino Hariu, anksčiau niekuomet nebuvo taip vadinamas, tačiau Garpas jam patiko, todėl jis, atrodė, buvo patenkintas savo naujuoju vardu — tarsi būtų gavęs jį iš Garpo kaip dovaną. Helena ir toliau vadino jį Harisonu, bet Garpui jis buvo Haris Flečeris. Jis buvo pirmasis Garpo bičiulis, nors ir Garpui, ir Harisonui buvo aišku, kad Harisonas labiau linksta prie Helenos.

Nei Helena, nei Garpas nežinojo, ką jiems daryti su Tyliąja Alisa, kaip jie ją praminė. — Ji tikriausiai rašo kokią nors ypatingą knygą, kuri atima iš jos visus žodžius, — dažnai sakydavo Garpas.

Flečeriai turėjo vieną vaiką, mergaitę, jaunesnę už Dunkaną, bet vyresnę už Voltą; jie užsimindavo, kad norėtų antro vaiko. Ta-

čiau pirmenybė buvo knygai, Alisos antrajam romanui; kai jis bus užbaigtas, sakydavo jie, tuomet galėsią sau leisti ir antrą vaiką.

Retkarčiais jie kartu pietaudavo, bet Flečeriai buvo iš tų žmonių, kurie maitindavosi ne namuose — nė vienas iš jų, taip sakant, nevirėjavo, o Garpas tuo metu netgi duoną pats kepdavosi, ir pas jį visuomet puode ant viryklės kas nors kunkuliavo. Helena ir Harisonas kalbėdavosi daugiausia apie knygas ir savo kolegas; juodu drauge užkandžiaudavo universiteto valgykloje, juodu vakarais ilgai šnekėdavosi telefonu, Garpas ir Haris kartu eidavo pasižiūrėti futbolo, krepšinio ir imtynių. Triskart per savaitę juodu žaisdavo skvošą — Hario žaidimą, vienintelį jo sportą, bet Garpas pajėgdavo jį nugalėti, nes daug bėgiodavo, todėl buvo atletiškesnis ir tvirtesnis. Tie žaidimai teikė Garpui malonumą, todėl jis užgniaužė savyje priešiškumą kamuoliams.

Antraisiais jų draugystės metais Haris kartą pasakė Garpui, kad Alisa mėgsta lankytis kine.

— O aš nemėgstu, — prisipažino Haris, — bet jeigu tu mėgsti, — o Helena sakė, kad mėgsti, — kodėl tau nenusivedus į kiną Alisos?

Alisa Flečer kine kikendavo, ypač per rimtus filmus; kad ir ką žiūrėtų, visuomet kratydavo galva netikėdama. Prireikė ne vieno mėnesio, kol Garpas susiprotėjo, jog Alisa turi kažkokią šnekos ydą, gal miksėjimą, galėjo tai pagaliau būti ir psichologinio pobūdžio trūkumas. Iš pradžių jis manė, kad dėl to kalti gruzdinti kukurūzai.

Vieną vakarą veždamas ją namo, jis pasidomėjo:

— Ar tu, Alisa, turi kažkokį šnekos trūkumą?

— Thaip, — atsakė ji, linkteldama galva. Dažnai tai būdavo paprasčiausiai šveplavimas, o kartais — visai kas kita. Ji sėdėjo, trumpais, tvirtais pirštais glamžydama sijoną ant kelių; Garpas buvo pastebėjęs, kad taip darydavo ir jos duktė — vaikas, glamžydamas drabužius, užsivyniodavo sijoną lyg lango užuolaidą net virš kelnaičių (Alisa iki tiek neprieidavo).

— Ar tai yra nuo nelaimingo atsitikimo? — paklausė Garpas. — Tas tavo šnekos trūkumas. Ar jis tau įgimtas?

— Įgimtas, — atsakė Alisa. Automobilis sustojo prie Flečerių namo, ir Alisa truktelėjo Garpą už rankos. Ji prasižiojo ir parodė sau į burną, lyg tai būtų galėję viską paaiškinti. Garpas pamatė

eiles smulkių, lygių dantų ir liežuvį, pilną ir skaistų kaip vaiko. Nieko ypatingo jis nepastebėjo, automobilyje buvo tamsu, be to, jeigu būtų ką nors ir pamatęs, vis tiek nebūtų žinojęs, kas čia ypatinga. Kai Alisa užsičiaupė, jis pamatė, kad ji verkia, o kartu šypsosi, lyg tas jos atsivėrimo aktas pareikalavo neapsakomo pasitikėjimo. Garpas linktelėjo galva — atseit viską suprantąs.

— Matau, — burbtelėjo jis. Ji nubraukė atgalia ranka ašaras, o kita spustelėjo jam ranką.

— Harithonas turi romaną, — pasakė ji.

Garpas žinojo, kad Haris neturi romano su Helena, bet jis nežinojo, ką turi galvoje vargšė Alisa.

— Ne su Helena, — pasakė jis.

— Na, na, — atsakė Alisa, kratydama galvą. — Su kitha.

— Su kuo?

— Su studhenthe! — sudejavo Alisa. — Su bhuka maša merkše!

Jau buvo praėję pora metų, kai Garpas išžagino Mažylę Beplunksnę Geltonsnapę, bet per tą laiką jis buvo leidęs sau tą malonumą su dar viena ateinančia aukle; savo gėdai, buvo pamiršęs net jos vardą. Garpas buvo nuoširdžiai įsitikinęs, kad potraukis prie ateinančių auklių jam buvo galutinai praėjęs. Tačiau jis užjautė Harį, kadangi Haris buvo jo bičiulis, be to, jis buvo labai svarbus bičiulis Helenai. Užjautė Garpas ir Alisą. Ji kėlė jam gailestį, nes savotiškas bejėgiškumas buvo neatsiejama jos dalis — tokia akivaizdi, kaip tas jos dėvimas standžiam kūnui per ankštas megztinis.

— Man dėl to nemalonu, — pasakė Garpas. — Gal galėčiau kuo padėti?

— Phasakyk jam, khad liauthųsi, — paprašė ji.

Pačiam Garpui niekuomet nebūdavo sunku liautis, bet jis niekuomet nėra buvęs dėstytoju — neturėjo „sthudenthių" nei mintyse, nei po ranka. Galbūt Hariui tai buvo susiję dar su kuo nors. Vienintelis dalykas, kurį Garpas įstengė sugalvoti, tikėdamasis Alisą paguosti, — tai prisipažinti jai savo paties pražangas.

— Tai atsitinka, — pasakė jis.

— Thik ne thau, — atsakė ji.

— Porą kartą buvo, — tarė Garpas. Ji pažvelgė į jį apstulbusi.

— Khalbėk thiesą, — pareikalavo ji.

— Tiesa yra tokia, — atsakė jis, — kad tai atsitiko man porą kartų. Abu kartus su ateinančiomis auklėmis.

— O Viešpatie! — pratarė Alisa.

— Bet tai nesvarbu, — pasakė Garpas. — Aš myliu Heleną.

— Thai svarbhu, — paprieštaravo Alisa. — Jis skhaudina mane. Thodėl neghaliu rašythi.

Garpas žinojo apie rašytojus, kurie negali rašythi, todėl iš karto pajuto simpatiją Alisai.

— Tas mergjoda Haris turi romaną, — pasakė Garpas Helenai.

— Žinau, — atsakė ji. — Sakiau, kad liautųsi, bet jis ir toliau jodinėja. Ji nėra netgi gera studentė.

— Ką mes galime padaryti? — paklausė ją Garpas.

— Vis tas sumautas geidulys, — tarė Helena. — Teisi buvo tavo motina. Tai yra vyrų problema. Pasikalbėk su juo.

— Alisa papasakojo man apie tas tavo ateinančias aukles, — atsakė Garpui Haris. — Tai yra ne tas pats. Ji yra ypatinga mergina.

— Bet ji yra studentė, Hari, — pabrėžė Garpas. — Dieve mano!

— Bet ypatinga studentė, — atšovė jam Haris. — Aš ne toks kaip tu. Aš buvau padoresnis — iš karto pasakiau Alisai. Ji turi tik susitaikyti su tuo. Pasakiau jai, kad ji irgi gali tą daryti.

— Ji nepažįsta nė vieno studento, — atsakė Garpas.

— Bet ji pažįsta tave, — atsakė Haris. — Ir yra tave įsimylėjusi.

— Ką mes galime padaryti? — paklausė Garpas Heleną. — Jis mėgina užlaipinti mane ant Alisos, kad geriau jaustųsi darydamas savo.

— Šiaip ar taip, jis buvo padoresnis su ja, — pasakė Helena.

Įsivyravo tokia tyla, kai šeimos nariai kiekvienas gali pajusti savo atskirumą, kvėpuodami pavieniui naktyje. Viršuje esančių kambarių durys buvo atviros, todėl galėjai girdėti tingų Dunkano, aštuonmečio, kuriam dar visas gyvenimas priešakyje, kvėpavimą; Volto kvėpavimą — tuos trumpus ir neramius dvimečio mėginimus atsikvėpti; Helenos — lygų ir ramų. Garpas buvo užgniaužęs kvapą. Vadinasi, ji žino apie ateinančias aukles.

— Ar Haris tau pasakė? — paklausė jis.

— Galėjai pirma man, o ne Alisai prisipažinti, — tarė ji. — Kuri buvo antroji?

— Pamiršau jos vardą, — atsakė Garpas.

— Manau, kad tai niekinga, — atsakė ji. — Tai tikrai žemina mane: tai žemina ir tave. Tikėjausi, kad iš to jau išaugai.

— Žinoma, išaugau, — atsakė Garpas. Jis norėjo pasakyti, kad išaugo iš ateinančių auklių lygio. O kaip dėl paties geidulio? Galai rautų! Dženė Fylds iš pašaknų išgvildeno tą problemą savo pačios sūnaus širdyje.

— Turime padėti Flečeriams, — pasakė Helena. — Per daug juos mylime, kad nieko dėl to nedarytume.

Garpo nuostabai, Helena žengė per jų pačių bendrą gyvenimą tarsi per savo planuojamą rašyti straipsnį — įžanga, svarbiausių prioritetų išdėstymas, o po to — tezės.

— Haris laiko tą studentę ypatinga, — pabrėžė Garpas.

— Tikri mergjodos, — pasakė Helena. — Tu užimsi Alisą, o aš parodysiu Harisonui, kas tai yra ypatinga.

Taigi vieną vakarą, kuriam Garpas buvo iškepęs puikų viščiuką su paprika, Helena pasakė Garpui:

— Mudu su Harisonu sumazgosime indus, o tu parvežk namo Alisą.

— Parvežti į namus? — nustebo Garpas. — Dabar?

— Parodyk jam savo romaną, — tarė Helena Alisai. — Parodyk jam viską — ką nori. O aš parodysiu tavo vyrui, koks jis yra asilas.

— Na, eik! — pasakė Haris. — Juk esame bičiuliai ir norime jais likti, ar ne taip?

— Tu, eilinis merglauža, — pasakė jam Helena. — Kruši studentę ir vadini ją ypatinga — įžeisdamas savo žmoną, įžeisdamas mane. Parodysiu tau, kas yra ypatinga.

— Nepersistenk, Helena, — tarė jai Garpas.

— Eik sau su Alisa, — atsakė jam Helena. — Ir tegul Alisa išgabena į namus savo auklę.

— Na, eik! — pasakė Harisonas Flečeris.

— Pathylėk, Harithonai! — tarė Alisa. Ji pastvėrė Garpą už rankos ir pakilo nuo stalo.

— Tikri mergjodos! — tarė Helena. Garpas išėjo su Alisa, nebylus kaip džeimsininkė.

— Galiu aš parvežti namo auklę, — pasisiūlė jis Alisai.

— Thik tuoj sugrįžk, — paprašė ji.

— Tučtuojau, Alisa, — prižadėjo Garpas.

Paskui ji paprašė, kad jis balsu paskaitytų jai pirmąjį jos romano skyrių.

— Aš noriu jį išgirsthi, — paaiškino ji, — o pathi hegaliu sau paskaithyti.

Garpas paskaitė jai ir apsiramino, girdėdamas, kad skamba gražiai. Alisa rašė taip sklandžiai ir kruopščiai, kad Garpas galėjo visai nesivaržydamas jos sakinius dainuote dainuoti — ir jie būtų skambėję puikiai.

— Tavo gražus tonas, Alisa, — pagyrė ją Garpas, ir Alisa pravirko. Tuomet jie ėmė, žinoma, mylėtis, ir nepriklausomai nuo to, ką kiekvienas jų apie tai išmanė, jiems tai buvo ypatinga.

— Ar buvo ypatinga? — paklausė Alisa.

— Taip, buvo, — patvirtino Garpas.

Na štai, pagalvojo jis, dabar tai jau tikrai turime rūpestį.

— Ką mes galime padaryti? — paklausė jį Helena. Ji pasiekė tai, kad Harisonas Flečeris užmirštų savo „ypatingą" studentę. Tik dabar Harisonas manė, kad Helena yra pats ypatingiausias jo gyvenimo dalykas.

— Tu tai pradėjai, — atsakė jai Garpas. — Tad jeigu reikia liautis, tu turi liautis pirmoji.

— Lengva pasakyti, — atsakė Helena. — Harisonas man patinka; jis yra geriausias mano bičiulis, todėl aš nenoriu jo prarasti. Tik man ne itin rūpi su juo miegoti.

— O jam rūpi, — atsakė Garpas.

— Viešpatie, žinau, — atsakė ji.

— Jo manymu, tu esi pati geriausia iš jo turėtų moterų, — paaiškino jai Garpas.

— Puiku, — atsakė Helena. — Tai turi būti malonu girdėti Alisai.

— Alisa apie tai negalvoja, — pasakė jai Garpas. Jis žinojo, kad Alisa galvoja apie Garpą; o ir Garpas baiminasi, kad visa tai gali baigtis. Kartais jam atrodydavo, kad Alisa yra pati geriausia iš jo turėtų moterų.

— Na, o tau kaip? — pasidomėjo Helena. („Vienodai nebūna", — vieną dieną parašys Garpas.)

— Man gera, — atsakė Garpas. — Man patinka Alisa, man patinki tu, man patinka Haris.

— O kaip Alisai? — paklausė Helena.

— Alisa myli mane, — atsakė Garpas.

— Na žinai, — pasakė Helena. — Vadinasi, visi vienas kitam patinka, tiktai man ne itin rūpi miegoti su Harisonu.

— Vadinasi, su tuo baigta, — tarė Garpas, stengdamasis, kad jo balse nesigirdėtų nusiminimo. Alisa verkė, sakė, kad tai negali kada nors baigtis („Argi gali, argi gali, — rėkė ji. — Aš nebegaliu sustothi!").

— Na, ir kaip — ar nėra dabar geriau, negu buvo? — paklausė Helena.

— Pasiekei savo, — atsakė jai Garpas. — Atmušei Harį nuo tos sumautos studentės. Dabar tik turi delikačiai užbaigti su juo.

— O kaip tu su Alisa?

— Jeigu tai yra baigta vienam iš mūsų, tai turi būti baigta mums visiems, — atsakė Garpas. — Tik šitaip yra sąžininga.

— Aš pati žinau, kas yra sąžininga, — atsakė Helena. — Bet žinau ir tai, kas yra žmoniška.

Atsisveikinimai su Alisa, kuriuos savo vaizduotėje kūrė Garpas, vyko pagal labai audringus scenarijus, pilnus Alisos padrikų šnekų, kurios visuomet baigdavosi desperatišku pasimylėjimu — nauju susitarimo pažeidimu: abu šlapi nuo prakaito, suplukę nuo geidulingo lyčių susirėmimo, o thaip!

— Manau, kad Alisa yra truputį kvanktelėjusi, — pasakė Helena.

— Alisa yra visai gera rašytoja, — tarė Garpas. — Ji iš tikrųjų yra perspektyvi.

— Rašytojai palaidūnai, — sumurmėjo Helena.

— Haris nesuvokia, kokia ji talentinga, — Garpas girdėjo save kalbant.

— Na žinai, — burbtelėjo Helena. — Paskutinį kartą bandau gelbėti svetimą santuoką, nepaisydama savos.

Prireikė šešių mėnesių, kol Helena delikačiai užbaigė su Hariu, o Garpas tuo laikotarpiu susitikinėjo su Alisa taip dažnai, kaip tik galėjo, vis mėgindamas perspėti ją, kad tas jų meilės keturkampis negali būti ilgalaikis. Jis taip pat stengėsi ir pats tam pasirengti, nes jį baimino supratimas, kad reikės palikti Alisą.

— Tai yra ne tas pats mums visiems keturiems, — aiškino jis Alisai. — Tai turi baigtis, ir labai greitai.

— Kodėl? — klausė Alisa. — Juk thau dhar nesibaigė, ar ne thaip?

— Dar ne, — sutiko Garpas. Jis balsu skaitydavo visus jos parašytus žodžius, ir juodu tiek daug mylėdavosi, kad jam net peršėdavo apsiplaunant, ir jis nebegalėjo vilkėti ankštų glaudžių, kai bėgiodavo.

— Mes thurime thai darythi ir darythi, — aistringai sakė Alisa. — Darythi, kol thik dar galime.

— Juk tu žinai, kad tai negali tęstis, — Garpas mėgino perspėti Harį, kai juodu žaidė skvošą.

— Žinau, žinau, — atsakė Haris, — bet juk tai yra puiku, kol tęsiasi, ar ne?

— Argi ne? — prisispyrusi klausė Garpą Alisa. Ar Garpas mylįs Alisą? O thaip!

— Taip, taip, — sakė Garpas, linksėdamas galva. Jam atrodė, kad taip.

Bet Helena, kuri turėjo iš to mažiausiai džiaugsmo, kentė labiausiai. Kai pagaliau ji paskelbė tam galą, neįstengė nuslėpti savo euforijos. O likusieji trys nepajėgė nuslėpti savo apmaudo — kad ji gali atrodyti tokia pakili, kai jie buvo tokie nusiminę. Be jokio formalaus įsipareigojimo buvo sutarta dėl šešių mėnesių moratoriumo porų susitikinėjimams, išskyrus atsitiktinius. Helena ir Haris matydavosi, aišku, universitete. Garpas susidurdavo su Alisa supermarkete. Kartą ji tyčia atsitrenkė parduotuvėje į jo vežimėlį: ant mažylio Volto pasipylė pakai ir sulčių indeliai, o Alisos duktė atrodė sunerimusi dėl tos kolizijos.

— Jaučiau poreikį thokio konthaktho, — pasakė Alisa. Ir vieną labai vėlyvą vakarą ji paskambino Garpams, kai Garpas ir Helena buvo jau lovoje. Ragelį pakėlė Helena.

— Ar Harithonas pas jus? — paklausė Alisa.

— Ne, — atsakė Helena. — O ar kas nors atsitiko?

— Ne, jo nėra namuose, — atsakė Alisa. — Aš jo nemathiau visą vakarą.

— Tai gal mums atvykti ir pasėdėti su tavim? — pasisiūlė Helena. — Garpas galėtų paieškoti Harisono.

– O gal Garpas galėthų athvykti ir pasėdėti? — paklausė Alisa. — O tu paieškothum Harithono.

— Ne, aš atvyksiu pasėdėti su tavim, — atsakė Helena. — Manau, kad taip bus geriau. Garpas gali paieškoti Harisono.

— Aš noriu Garpo, — atsakė Alisa.

— Man labai gaila, bet tau teks apsieti be jo, — pareiškė Helena.

— Atleisk man, Helena, — pasakė Alisa. Ji kūkčiojo į ragelį, be paliovos kalbėdama, tik Helena nieko negalėjo suprasti. Ji perdavė ragelį Garpui.

Garpas kalbėjo Alisai ir pats jos klausėsi gerą valandą. Harithono niekas neieškojo. Helena jautėsi padariusi pernelyg gerą darbą, laikydamasi tų šešių mėnesių moratoriumo, kad dabar sutiktų visa tai tęsti. Ji tikėjosi, kad jie visi save irgi atitinkamai kontroliuos dabar, kai tai jau baigta.

— Galbūt Harisonas vėl jodo studentes, bet aš tikrai esu padėjusi ant jo kryžių, — pasakė Helena. — Asilas! Na, o Alisa, jeigu ji vadina save rašytoja, tai kodėl nerašo? Jeigu ji turi tiek daug ką pasakyti, tai kodėl dykinėja ir sako tai į telefono ragelį?

Garpui buvo aišku, kad laikas viską sutvarkys. Laikas taip pat parodys, ar jis klydo dėl Alisos rašymo. Ji mokėjo gražiai rašyti, tik negalėjo nieko iki galo užbaigti: ji niekuomet nebaigė antrojo savo romano — per visus tuos metus, kol Garpai buvo pažįstami su Flečeriais, ir per visus paskesniuosius. Ji galėjo viską gražiai išsakyti, tačiau, kaip Garpas pasakė Helenai, kai buvo jau galutinai išsiskyręs su Alisa, ji nieko nesugebėjo užbaigti. Ji nesugebėjo susthothi.

Haris irgi nesužais savo žaidimo nei išmintingai, nei gerai. Universitetas atsakys jam tenurą*, ir tai bus Helenai skausminga netektis — mat ji tikrai brangino Harisoną kaip bičiulį. Tačiau tos studentės, kurią Haris metė dėl Helenos, nebuvo taip lengva atsikratyti. Ji pasiskundė anglistikos katedrai, kad yra suvedžiota, nors, žinoma, iš tikrųjų ji skundėsi todėl, kad liko pamesta. Tai nustebino Hario kolegas. O į Helenos paramą Harisonui Flečeriui dėl tenuros paprasčiausiai rimtai nepasižiūrėta — mat pamestoji studentė buvo pagarsinusi Helenos ryšį su Hariu.

Netgi Garpo motina, Dženė Fylds, nepaisant jos nuostatų moterų klausimu, sutiko su Garpu, kad universiteto tenura, taip dosniai suteikiama pačiai Helenai, nors ji buvo jaunesnė už vargšą Harį, turėtų būti suvokiama kaip tam tikras anglistikos katedros gestas. Matyt, kažkas bus paaiškinęs katedrai, jog ji privalėtų turėti profesoriaus padėjėjo pareigose moterį, ir kaip tik jiems pasitaikė Helena. Nors ji pati neabejojo dėl savo kvalifikuotumo, vis dėlto žinojo, kad ne kvalifikacijos nulėmė jai tenurą.

Bet Helena nesanguliavo su studentais; kol kas nesanguliavo. O Harisonas Flečeris sanguliavo. Jis nedovanotinai leido sau, kad

---

* tenure *(angl.)* — savotiškas etatas iki gyvos galvos; jį turi kai kurie JAV mokyklų mokslininkai ir dėstytojai.

seksualinis gyvenimas būtų svarbesnis už darbą. Šiaip ar taip, jis gavo kitą darbą. Ir galbūt tas, kas dar buvo likę iš Garpų ir Flečerių bičiulystės, buvo išgelbėta kaip tik todėl, kad Flečeriams teko išsikelti kitur. Taigi poros matydavosi maždaug dukart per metus; nuotolis išplovė galimas jausmų nuosėdas. Alisa galėjo rašyti nepriekaištingą savo prozą laiškų Garpui pavidalu. Pagunda liesti vienam kitą bent susitrenkiant parduotuvėje vežimėliais dingo, todėl visi jie liko tokie pat bičiuliai, kokiais tampa daugelis kitų senų bičiulių: jie būdavo bičiuliai, kai ką nors sužinodavo vienas apie kitą arba retsykiais susidurdavo. O kai tokio sąlyčio nebūdavo, tai ir negalvodavo vieni apie kitus.

Garpas išmetė savo antrąjį romaną ir pradėjo rašyti antrą antrąjį romaną. Jis buvo tikras rašytojas — ne kaip Alisa — ne todėl, kad rašė ne taip gražiai kaip ji, o todėl, kad žinojo tai, ką privalo žinoti kiekvienas menininkas: Garpo žodžiais, „žmogus auga tik užbaigdamas viena ir pradėdamas kita". Net ir tuo atveju, kai tie vadinamieji užbaigimai ir pradėjimai tėra iliuzijos. Garpas nerašė sparčiau ar daugiau negu kiti, bet dirbdamas jis paprastai visuomet galvodavo apie pabaigą.

Garpas žinojo, kad antroji jo knyga yra išpūsta. Išpūsta tos energijos, kuri jam liko nuo Alisos.

Toje knygoje buvo pilna painių dialogų ir sekso, po kurio partneriai kentėdavo; toje knygoje partneriai po sekso jausdavosi nusikaltę ir dažniausiai dar labiau jo ištroškę. Šį paradoksą pastebėjo keletas recenzentų ir vieni iš jų pavadino tą fenomeną „nuostabiu". Vienas recenzentas pavadino romaną „karčiai teisingu", tik jis pasiskubino pabrėžti, kad tas romano kartėlis pasmerkė jį „tik antraeilės klasikos statusui". Jeigu romanas būtų labiau „apvalytas" nuo to kartėlio, teorizavo recenzentas, „tiesa būtų pasirodžiusi grynesnė".

Daugiau nesąmonių buvo prikompiliuota dėl romano „tezės". Vienas recenzentas trūks plyš įrodinėjo, kad romanas atrodo norįs pasakyti, jog tik per seksualinius santykius žmonės galį vienas kitam giliai atsiskleisti, o kartu būtent seksualiai santykiaudami žmonės praranda visą savo gilumą. Garpas pasakė, kad jis niekuomet neturėjęs jokios tezės, ir sumaniai išaiškino interviu imančiam žurnalistui, kad jis parašė „rimtą komediją apie vedybinį gyvenimą,

kuri drauge yra ir seksualinis farsas". Vėliau Garpas rašė, kad „seksualumas farsu paverčia rimčiausius mūsų ketinimus".

Tačiau kad ir ką apie tą knygą kalbėjo pats Garpas ar recenzentai, pasisekimo ji neturėjo. Vos ne kiekvieną glumino romano pavadinimas — „Svetimautojos vyro antrasis kvėpavimas"; glumino jis netgi recenzentus. To romano buvo parduota keliais tūkstančiais egzempliorių mažiau negu „Delsimo", ir nors Džonas Vulfas įtikinėjo Garpą, kad su antruoju romanu šitaip dažnai atsitinka, vis dėlto Garpas jautėsi pralaimėjęs — pirmą kartą savo gyvenime.

Džonas Vulfas, kaip geras leidėjas, tol nerodė Garpui vienos savotiškos recenzijos, kol ėmė baimintis, kad Garpas gali pamatyti ją atsitiktinai. Tuomet Vulfas nenoromis pasiuntė jam tos recenzijos iškarpą iš „Vakarinės pakrantės" laikraščio drauge su savo prierašu, kad tas recenzentas, kaip jis atseit girdėjęs, turįs sutrikusią hormonų pusiausvyrą. Recenzijoje glaustai ir atžariai buvo pasakyta, jog yra niekinga ir graudu, kad T.S.Garpas, „talento neturintis garsios feministės Dženės Fylds sūnus, parašė seksualinį, bet net ne pamokomą romaną, kuriame tiesiog murdomasi sekse". Ir taip toliau.

Garpas, išėjęs Dženės Fylds mokyklą, buvo ne iš tų žmonių, kurie lengvai pasiduoda kitų nuomonei apie save, tačiau „Svetimautojos vyro antrasis kvėpavimas" nepatiko net Helenai. Ir net Alisai Flečer, kuri nė viename iš savo meilės laiškų jam neužsiminė apie tos knygos buvimą.

„Svetimautojos vyro antrasis kvėpavimas" buvo romanas apie dvi sutuoktinių poras ir jų meilės ryšius.

— Na žinai, — pasakė Helena, kai tik sužinojo, apie ką ta knyga.

— Ji yra ne apie mus, — aiškinos Garpas. — Ji nėra apie nieką iš to. Joje tai tik panaudojama.

— Tu visuomet man sakydavai, — tarė Helena, — kad autobiografiniai romanai būna patys paprasčiausi.

— Jis nėra autobiografinis, — ginčijosi Garpas. — Pati įsitikinsi.

Ji neįsitikino, kad jis toks nėra. Nors romanas buvo ne apie Heleną ir Garpą, ne apie Harį ir Alisą, vis dėlto jis buvo apie keturis žmones, kurių nelygiaverčiai ir seksualiai įtempti santykiai galiausiai patiria nesėkmę.

Romane kiekvienas tų keturkampį sudarančių asmenų turi kokią nors fizinę ydą. Vienas tų vyrų buvo aklas. Kitas — toks mikčius, kad jo dialogus yra sunku skaityti, jie erzina. Garpui kliuvo nuo Dženės už tokį nevykusį pasišaipymą iš vargšo mirusio pono Tinčo, bet juk rašytojai, liūdnai galvojo Garpas, tėra stebėtojai — geri ir negailestingi žmonių elgsenos imitatoriai. Garpas neketino įžeisti Tinčo atminimą — jis tik pasinaudojo vienu Tinčo bruožu.

— Nesuprantu, kaip tu galėjai šitaip pasielgti su Alisa, — sielojosi Helena.

Ji turėjo galvoje ydas, ypač moterų. Vienai jų spazmuoja dešinės rankos raumenys — ta ranka ji nuolat mostaguoja, daužydama vyno taures, gėlių vazonus, užtvodama vaikams per veidą, o kartą ji vos neiškastravo savo vyro (atsitiktinai), kai lenktu peiliu genėjo medį. Tik jos meilužis, antrosios moters vyras, įstengia apraminti tą baisingą, nekontroliuojamą spazmą, todėl ši moteris pirmą kartą gyvenime pasijunta turinti kūną be ydų, su visiškai tikslingais judesiais, jos pačios kaip reikiant valdomą.

Antrąją moterį kamuoja nenuspėjamas ir nesulaikomas vidurių pūtimas. Taigi mikčius yra vedęs perdylą, o neregys — pavojingąją dešinę ranką.

Garpo garbei, nė vienas to keturkampio asmenų nėra rašytojas ar rašytoja. („Gal turėtume būti dėkingi už tas mažytes malones?" — pasidomėjo Helena.) Viena tų porų yra savo noru bevaikė. Kita pora stengiasi turėti vaikų, moteris pastoja, bet jos pakilią nuotaiką drumsčia susirūpinimas, kas yra tikrasis tėvas. Katras iš dviejų? Abi poros ieško ką tik gimusiame kūdikyje išdavikiškų požymių. Ar jis bus mikčius, perdyla, palaidos rankos ar aklas? (Garpas laikė tai galutiniu savo žodžiu genų klausimu, išsakytu už motiną.)

Romanas iš esmės optimistiškas, nors tų dviejų porų draugystė galiausiai jas įtikina nutraukti savo meilės ryšius. Bevaikė pora vėliau išsiskiria, abiem vienas kitu nusivylus — bet nebūtinai dėl to jų eksperimento. Vaiką turintys sutuoktiniai sutvirtėja kaip pora, vaikas auga be pastebimos ydos! Paskutinė romano scena rodo atsitiktinį tų dviejų moterų susitikimą — Kalėdų metu jos prasilenkia, važiuodamos universalinės parduotuvės eskalatoriumi — perdyla kyla aukštyn, o pavojingoji dešinė ranka leidžiasi žemyn.

Abi jos apsikrovusios pakais. Tuo momentu, kai jos prasilenkia, moteris, kuriai nesulaikomai pučia vidurius, triskart garsiai pirsteli, kitos moters spazmuojanti ranka užkliudo priešais ant eskalatoriaus stovintį senioką, nuridendama jį judančiais laiptais ir pargriaudama jūrą žmonių. Bet yra Kalėdos. Ant eskalatorių pakų grūstis ir šurmulys, niekas nenukenčia, o tokiu metu viskas dovanotina. Abi moterys, toldamos viena nuo kitos mechaniniais savo transporteriais, atrodo, supratingai pripažįsta viena kitos ydas; jos niūriai viena kitai vypteli.

— Tai yra komedija! — jau kelintą kartą rėkė Garpas. — Nė vienam iš mūsų šitai netaikoma. Juk tai turi būti labai juokinga. Kokį galima būtų padaryti iš to filmą!

Tačiau niekas nenupirko iš jo teisių netgi leidiniui minkštais viršeliais.

Kaip buvo galima spręsti iš žmogaus, kuris vaikščiojo vien rankomis, likimo, Garpas prietaringai žiūrėjo į eskalatorius.

Helena jam pranešė, kad niekas iš anglistikos katedros jai net neužsiminė apie „Svetimautojos vyro antrąjį kvėpavimą", nors apie „Delsimą" dauguma geriausių jos kolegų bent jau bandė diskutuoti. Helena pasakė, kad ta knyga esanti pasikėsinimas į privatų jos gyvenimą ir kad ji tikisi, jog visa tai tėra manija, kurios Garpas netrukus atsikratys.

— O, Viešpatie! Nejaugi jie mano, kad tai esi tu? — klausė ją Garpas. — Ir ko tik, po velnių, tie tavo bukapročiai kolegos neprisigalvoja? Argi tu ten, savo darbe, perdi? Ar tau šokinėja iš peties ranka per katedros posėdžius? Argi vargšas Haris mikčiodavo auditorijoje? — rėkavo Garpas. — O gal aš esu aklas?

— Taip, tu esi aklas, — atsakė jam Helena. — Tu turi savo nuomonę apie tai, kas yra išgalvota ir kas yra faktas, bet nejaugi manai, kad tavo sistema žinoma ir kitiems? Visa tai, šiaip ar taip, yra tavo patirtis, kad ir kaip tavo perdaryta — net jeigu ji tėra įsivaizduota patirtis. Žmonės mano, kad tai esu aš, jie mano, kad tai esi tu. O kartais ir aš taip manau.

Romane neregys yra geologas. — Ar jie yra matę mane žaidžiant su akmenukais? — ardėsi Garpas.

Moteris, kuriai pučia vidurius, dirba ligoninėje jaunesniąja medicinos seserim. — Ar tu girdėjai, kad mano motina turėtų kokių pretenzijų? — klausė Garpas. — Argi ji man rašo ir įrodinė-

ja, kad nėra nė karto pirstelėjusi ligoninėje, o perdžia tik namuose, ir visuomet save kontroliuodama?

Vis dėlto Dženė Fylds turėjo savo sūnui pretenzijų dėl „Svetimautojos vyro antrojo kvėpavimo". Ji pasakė jam, kad jis parašęs knygą beviltiškai siaura tema, beveik neturinčia bendresnės reikšmės.

— Ji turi galvoje seksą, — pasakė Garpas. — Na, stačiai klasiška! Moteris, nė karto pati nepatyrusi seksualinio potraukio, moko, kas yra universalu. Kaip ir popiežius, kuris prisiima skaistybės įžadus, o po to jau milijonų vardu sprendžia kontracepcijos problemą. Pasaulis yra išprotėjęs! — rėkė Garpas.

Naujausia Dženės kolegė buvo metro devyniasdešimt trijų centimetrų ūgio transseksualė Roberta Maldun. Buvusio Roberto Malduno, puikaus „Filadelfija Ygls" gynėjo, po sėkmingai padarytos lyties pakeitimo operacijos jau Robertos Maldun, svoris nukrito nuo 106,5 iki 81,5 kilogramo. Estrogenų dozės pakirto jo kažkada turėtą milžino jėgą ir ištvermę. Garpas spėjo, kad buvusio Roberto Malduno garsiosios „žaibiškos rankos" jau nebebuvo tokios „žaibiškos", ir vis dėlto Roberta Maldun buvo galinga Dženės Fylds palydovė. Roberta dievino Garpo motiną. Būtent Dženės knyga „Seksualiai įtartina" paskatino Robertą Malduną ryžtis pakeisti lytį, kai vieną dieną jis gulėjo Filadelfijos ligoninėje, sveikdamas po kelio operacijos.

Dženė Fylds dabar rėmė Robertos ieškinį televizijai, kuri, kaip Roberta pareiškė, slapčiomis susitarė nebesamdyti jos komentatore naujam futbolo sezonui. Dženė įrodinėjo, kad Roberto turėtas futbolo išmanymas nė trupučio nesumažėjo nuo visų tų estrogenų. Iš visos šalies mokyklų plūstančios rėmėjų bangos padarė vos ne dvimetrinę Robertą Maldun neapsakomai kontraversišku asmeniu. Roberta buvo inteligentiška ir iškalbi, be to, ji, aišku, išmanė savo futbolą; ji buvo tiesiog tobulybė, palyginti su tais skystapročiais, kurie paprastai komentuodavo tą žaidimą.

Garpui ji patiko. Juodu nuolat šnekučiuodavosi apie futbolą ir žaisdavo skvošą. Keletą pirmųjų partijų Roberta visuomet laimėdavo, kadangi buvo gerokai stipresnė ir geriau išsitreniravusi už Garpą, tačiau ištverme ji jam neprilygo, be to, greičiau išsekdavo, nes buvo didžiausia korte. Robertą nuvargino ir bylinėjimasis su televizija, tačiau ji turėjo išsiugdžiusi didelį ištvermingumą kitiems, daug svarbesniems, reikalams.

— Tu, Roberta, esi neabejotinas laimėjimas džeimsinininkių draugijai, — pasakė jai Garpas. Motinos vizitai džiugindavo jį labiau, kai ši atvykdavo su Roberta. Valandų valandas Roberta svaidydavo kamuolį su Dunkanu. Roberta pažadėjo pasiimti Dunkaną į rungtynes, kai žais „Filadelfija Ygls", bet tai kėlė Garpui nerimą. Roberta buvo užpuldinėjama, ji turėjo priešų. Garpas įsivaizduodavo įvairius pasikėsinimus ir bombas, gresiančias Robertai, ir Dunkaną, išnykstantį didžiuliame staugiančiame Filadelfijos futbolo stadione, kur jis galėtų būti išniekintas kokio nors vaikų žagintojo.

Tokius vaizdus Garpui įkvėpdavo fanatizmas, trykštantis iš kai kurių Robertos Maldun gaunamų neapykantos laiškų. Bet kai Dženė parodė jam keletą savo gautų neapykantos laiškų, Garpas susirūpino ir dėl jos. Jis anksčiau nebuvo pakankamai dėmesingas šiam savo motinos gyvenimo viešumo aspektui: kai kurie žmonės iš tiesų jos nekentė. Jie rašė Dženei, linkėdami jai susirgti vėžiu. Jie rašė Robertai Maldun, jog tikisi, kad jo ar jos tėvų jau nebėra gyvų. Viena sutuoktinių pora parašė Dženei Fylds, kad jiems patiktų, jeigu ji būtų išmoningai apvaisinta dramblio sperma ir nuo to iš vidaus susprogtų. Laišką pasirašė: „Teisėta pora".

Vienas vyriškis parašė Robertai Maldun, kad jis visą gyvenimą buvo „Ygls" sirgalius ir kad net jo seneliai yra gimę Filadelfijoje, bet nuo šiol jis būsiąs „Giants" arba „Redskins" sirgalius ir persikelsiąs į Niujorką arba Vašingtoną; „netgi į Baltimorę, jeigu prireiks", kadangi Roberta bobišku savo poelgiu sudarkiusi visą „Ygls" puolimą.

Viena moteris parašė Robertai Maldun turinti vilties, jog ši paklius į nagus „Oklend Raiders", nes mananti, kad „Raiders" yra pati šlykščiausia futbolininkų komanda, todėl galbūt jie parodysią Robertai, kaip smagu būti moterimi.

Vienas gynėjas iš Vajomingo vidurinės mokyklos futbolininkų komandos parašė Robertai Maldun, kad dėl jos jam gėda likti gynėju, todėl jis turįs pakeisti savo padėtį — pereiti į kraštinius žaidėjus. Tarp jų kol kas dar nesą transseksualų.

Puolėjas iš Mičigano universiteto komandos parašė Robertai, kad jeigu ji kada nors būsianti Ipsilante, jie norėtų iškrušti ją, būtinai vilkinčią savo žaidėjo uniforma.

— Tai vis niekai, — pasakė Garpui Roberta. — Tavo motina gauna daug blogesnių. Daug daugiau yra žmonių, kurie jos neapkenčia.

— Mama, — pasakė Garpas, — kodėl tau to nemetus kuriam laikui? Pasiimk atostogų. Rašyk kitą knygą. — Jis niekuomet nebuvo pagalvojęs, kad kada nors teks ją įkalbinėti tai daryti, bet staiga jis suvokė Dženę kaip potencialią auką, išstatančią save tarp kitų aukų visai pasaulio neapykantai, žiaurumui ir smurtui.

Žurnalistų klausinėjama, Dženė visuomet sakydavo rašanti antrą knygą. Tik Garpas, Helena ir Džonas Vulfas žinojo, kad tai yra melas. Dženė Fylds neturėjo daugiau parašiusi nė vieno žodžio.

— Dėl savęs aš esu padariusi viską, ką norėjau padaryti, — pasakė savo sūnui Dženė. — Dabar mane domina kiti žmonės. O tu nerimauji tik dėl savęs, — pridūrė ji liūdnai, tarsi, jos nuomone, sūnaus susitelkimas į save — į savo vaizduotės pasaulį — būtų daug pavojingesnė gyvensena.

Helena irgi to baiminosi — ypač tuo metu, kai Garpas nerašydavo, o po „Svetimautojos vyro antrojo kvėpavimo" Garpas nerašė jau daugiau kaip metus laiko. Paskui apie metus jis rašė, bet viską išmetė. Jis rašė laiškus savo leidėjui. Tai buvo patys sunkiausi laiškai, kokius Džonas Vulfas buvo kada nors skaitęs, o dar sunkiau jam buvo į juos atsakyti. Kai kurie jų buvo dešimties ir net dvylikos puslapių. Daugumoje jų buvo priekaištaujama Džonui Vulfui, kad jis „neprastuminėja" „Svetimautojos vyro antrojo kvėpavimo" taip, kaip galėtų.

— Juk ji niekam nepatiko, — primindavo Garpui Džonas Vulfas. — Tad kaip mes galime ją prastumti?

— Jūs niekuomet neparėmėt tos knygos, — atrašė jam Garpas.

Helena parašė Džonui Vulfui, kad jis turėtų būti kantresnis Garpui. Bet Džonas Vulfas labai gerai pažinojo rašytojus ir buvo toks kantrus, ir toks malonus, koks tik galėjo būti.

Galiausiai Garpas pradėjo rašyti laiškus kitiems žmonėms. Jis rašė atsakymus į kai kuriuos motinos gautus neapykantos laiškus — tais retais atvejais, kai būdavo atgalinis adresas. Jo laiškai būdavo ilgi, ir jis mėgindavo jais atkalbėti tuos žmones nuo neapykantos.

— Daraisi visuomenės veikėjas, — pasakė jam Helena. Bet Garpas buvo pasirengęs rašyti atsakymus ir į kai kuriuos Robertai Maldun atsiųstus neapykantos laiškus. Roberta, beje, turėjo naują meilužį, todėl tie neapykantos laiškai nutekėdavo nuo jos kaip vanduo.

— Dieve mano, — priekaištavo jai Garpas. — Ką tik pakeitei lytį ir jau myliesi. Kaip gynėjas su papais tu, Roberta, išties esi nepakenčiama.

Juodu buvo geri bičiuliai ir su įkarščiu žaisdavo skvošą, kai tik Roberta ir Dženė atvykdavo į miestą, tačiau tai būdavo ne taip dažnai, kad užimtų visą Garpo laisvalaikį. Valandų valandas jis praleisdavo žaisdamas žaidimus su Dunkanu — ir laukė, kol Voltas užaugs tiek, kad irgi žaistų žaidimus. Jis žaidė su įkarščiu.

— Trečiasis romanas būna geriausias, — tikino Heleną Džonas Vulfas, jausdamas, kad ji baiminasi Garpo nerimastingumo ir kad ją reikia pastiprinti žodžiu. — Duokite jam laiko, ir tai ateis.

— Iš kur jis žino, kad trečiasis jo romanas būna geriausias? — tūžo Garpas. — Mano trečiojo romano dar net nėra. O kai jis šitaip leidžia, tai galėjo nebūti ir antrojo mano romano. Leidėjų galvos, pilnos mitų ir savaime išsipildančių pranašysčių! Jeigu jis tiek daug išmano apie trečiąjį romaną, tai kodėl pats jo neparašo? Kodėl jis neparašė net pirmojo savo romano?

Bet Helena tik šypsodavosi, bučiuodavo jį ir pradėjo vaikščioti kartu su juo į kiną, nors kino ji nemėgo. Helena buvo patenkinta savo darbu, o vaikai augo laimingai. Garpas buvo geras tėvas, geras virėjas ir dabar, kai nerašė, mylėdavo ją išradingiau negu tuomet, kai sunkiai triūsė. Tegul tai ateina, galvojo Helena.

Jos tėvas, garbusis Ernis Holmas, ėmė jausti ankstyvuosius širdies negalavimo požymius, tačiau ir toliau norėjo gyventi Styringe. Kiekvieną žiemą jis drauge su Garpu vykdavo į Ajovą pasižiūrėti vienų stambiausių imtynininkų varžybų. Helena buvo įsitikinusi, kad kliūtys Garpo rašymui nėra reikšmingos — reikia tik išlaukti.

— Tai ateis, — ramino Garpą telefonu Alisa Flečer. — Thu negali tho forthuothi.

— Nieko aš nebandau forsuoti, — tikino ją Garpas. — Nes nėra ko forsuoti. — Bet jis pagalvojo, kad patraukliooji Alisa, kuri neįstengė niekad nieko užbaigti — netgi savo meilės jam — yra tokia vargšė, kad net nepajėgia suprasti, apie ką jis kalba.

Paskui pats Garpas gavo kelis neapykantos laiškus. Jam atėjo išraiškingas laiškas iš asmens, kuris pasijuto užgautas „Svetimautojos vyro antrojo kvėpavimo". Rašė ne neregys, ne mikčius, ne tampomas traukulių ar dar kas nors toks, kaip būtų buvę galima tikėtis. Bet šis laiškas buvo tai, ko Garpui reikėjo, kad išsikapstytų iš krizės.

Brangusis Besmegeni,

(rašė užsigavusioji pusė)

Perskaičiau tavo romaną. Atrodo, kad kitų žmonių problemos tau kelia didelį juoką. Mačiau tavo nuotrauką. Turėdamas ant galvos tokią plaukų kupetą, manau, gali šaipytis iš tų, kurie yra nuplikę. Savo žiaurioje knygoje tu juokiesi iš tų žmonių, kurie negali pajusti orgazmo, iš žmonių, kuriems vedybinis gyvenimas neatnešė laimės, iš tų žmonių, kurių žmonos ar vyrai yra neištikimi vieni kitiems. Privalėtum žinoti, kad tie žmonės, kurie turi tokių problemų, nelaiko jų juokingomis. Pasidairyk po pasaulį, besmegeni, — jis yra skausmo, kenčiančių, Dievą netikinčių ir nesugebančių kaip reikiant auklėti savo vaikus žmonių buveinė. Tu, besmegeni, neturi jokių problemų, todėl gali šaipytis iš vargšų žmonių, kurie jų turi!

Tavo nuoširdžiai
(Ponia) I.B.Pul,
Findlajas, Ohajas

Šis laiškas nutvilkė Garpą kaip antausis; retai jam atsitikdavo, kad kas nors iš esmės taip neteisingai jį suprastų. Kodėl gi žmonės yra taip įsikalę, kad jeigu tu esi „komiškas", tai negali kartu būti ir „rimtas". Garpas jautė, kad dauguma žmonių painioja išmintingumą su protingumu, nuoširdumą su subtilumu. Atseit, jeigu tu šneki rimtai, tai ir esi rimtas. Matyt, esama gyvūnų, kurie nesugeba juoktis iš savęs, bet Garpas buvo įsitikinęs, kad juokas yra susijęs su geranoriškumu, o jo mums visiems visuomet reikia kuo daugiau. Galų gale vaikystėje jis neturėjo humoro jausmo ir buvo nereligingas, todėl galbūt dabar jis žiūri į komediją rimčiau negu kiti.

Vis dėlto jam buvo skaudu matyti, kad jo vizija, suvokiama kaip tyčiojimasis iš žmonių, o mintis, kad dėl savo meno žmonėms jis atrodo žiaurus, dar labiau sustiprino jo nesėkmės jausmą. Labai atsargiai, lyg kalbėtų galimai savižudei, esančiai svetimo ir nejaukaus viešbučio aukštybėse, Garpas atrašė savo skaitytojai iš Findlajo, Ohajo valstijos.

Brangioji Ponia Pul,

Pasaulis yra skausmo buveinė, žmonės baisiai kenčia, tik nedaug kas iš mūsų tiki Dievą ar labai gerai auklėja savo vaikus;

dėl to jūs teisi. Tiesa yra ir tai, kad problemų turintys žmonės paprastai nelaiko jų „juokingomis".

Horas Volpolas kažkada pasakė, kad pasaulis yra komiškas tiems, kurie jį suvokia protu, ir tragiškas tiems, kurie suvokia jausmais. Tikiuosi, sutiksite su manim, kad Horas Volpolas šiek tiek supaprastina pasaulį, šitaip sakydamas. Juk iš tikrųjų mudu abu ir protaujame, ir jaučiame. O kai dėl to, kas yra komiška ir kas yra tragiška, Ponia Pul, tai visas pasaulis yra vieno ir kito mišinys. Dėl to aš negaliu suprasti, kodėl „rimta" ir „juokinga" laikoma priešybėmis. Man yra akivaizdus prieštaravimas tai, kad žmonių problemos dažnai būna juokingos, ir vis dėlto žmonės dažnai būna liūdni.

Šiaip ar taip, man gėda, jeigu jums atrodo, kad aš juokiuosi iš žmonių ar juos pašiepiu. Mano požiūris į žmones yra labai rimtas. Todėl nieko kito, tik geranoriškumą aš jaučiu žmonėms ir tik teturiu juoką jiems paguosti.

Juokas, Ponia Pul, yra mano religija. Tačiau, kaip ir daugelis religijų, mano juokas, kaip pastebėjau, būna maloniai beviltiškas. Noriu papasakoti jums neilgą istoriją, kad pailiustruočiau tai, ką turiu galvoje. Tai atsitiko Bombėjuje, Indijoje, kur daugybė žmonių kasdien miršta iš bado. Tačiau ne visi žmonės Bombėjuje badauja.

Tarp nebadaujančiųjų Bombėjaus gyventojų buvo švenčiamos vestuvės, jaunosios ir jaunojo garbei buvo surengtas pokylis. Dalis svečių atvyko į pokylį, sėdėdami ant dramblių — nebūtinai tam, kad pasirodytų, o tik todėl, kad naudojosi drambliais kaip transporto priemone. Nors mums tokio keliavimo būdas gali pasirodyti pagyrūniškas, nemanau, kad jis toks atrodė tų vestuvių svečiams. Dauguma jų tikriausiai nebuvo tiesiogiai atsakingi už tai, kad tiek daug tautiečių aplink juos badauja. Daugelis jų buvo tik pasidarę „pertrauką", atitrūkę nuo savo pačių ir pasaulio problemų, kad atšvęstų draugo vestuves. Bet jeigu jūs būtumėte viena iš badaujančių indžių, kėblintumėte pro tą vestuvių pokylį ir pamatytumėte tuos nuošaliai sustatytus dramblius, jus tikriausiai apimtų tam tikras nepasitenkinimas.

Maža to, keli vestuvėse dalyvaujantys linksmuoliai, būdami išgėrę, ėmė girdyti alumi savo dramblius. Jie išbėrė iš kibirėlio ledus, pripylė jį alaus, nuėjo kikendami prie pririšto dramblio ir

sugirdė įkaitusiam gyvuliui visą kibirėlį. Alus patiko drambliui, todėl vestuvininkai davė jam dar kelis kibirėlius.

Kas žinojo, kaip alus paveiks dramblį? Tie žmonės neturėjo blogų kėslų, jie tik linksminosi — o juk buvo didelė tikimybė, kad likusioji jų gyvenimo dalis jiems nebus vien pramoga. Tikriausiai jiems buvo naudinga dalyvauti tame pokylyje. Tačiau tie žmonės elgėsi, aišku, kvailai ir neatsakingai.

Jeigu kuris vienas iš tos daugybės badaujančių indų būtų atsivilkęs ten ir pamatęs, kad apgirtę vestuvių svečiai girdo dramblį alumi, lažinuosi, kad jį būtų apėmusi pagieža. Tikiuosi, jūs suprantate, kad aš iš nieko nesišaipau.

O paskui atsitiko taip, kad girti linksmuoliai buvo paprašyti apleisti pokylį, kadangi jų elgesys su savo drambliu buvo nemalonus kitiems svečiams. Niekas negali peikti tų kitų svečių už tokius jų jausmus. Kai kurie iš jų netgi galėjo manyti, kad mėgina šitokiu būdu užkirsti kelią netvarkai, nors žmonėms retai šitai pavyksta.

Supykę ir nuo alaus išdrąsėję linksmuoliai užsiropštė ant savojo dramblio ir pasileido iš dramblių stovėjimo aikštelės — aišku, jie rodėsi esą labai laimingi — atsitrenkdami į kitus dramblius ir įvairius daiktus, nes linksmuolių dramblys, apdujęs ir išpampęs nuo alaus, tapeno svirdinėdamas iš šono šonan. Jo straublys švaistėsi pirmyn ir atgal kaip prastai pritaisyta dirbtinė galūnė. Milžiniškas gyvulys taip silpnai stovėjo ant kojų, kad atsitrenkė į elektros stulpą ir užsitraukė ant didžiulės savo galvos elektros laidus. Srovė akimirksniu užmušė jį ir ant jo sėdėjusius vestuvių svečius.

Ponia Pul, prašom patikėti: aš tikrai nemanau, kad tai yra „juokinga". Bet štai ateina vienas iš tų badaujančių indų. Jis mato visus tuos vestuvių svečius apraudant savo draugų ir dramblio žūtį, tas gausias aimanas, puikių drabužių plėšymą, gerų patiekalų mėtymą ir gėrimų laistymą. Tad pirmiausia, ką jis padaro — pasitaikius progai prasmunka į vestuves, kol kviestieji svečiai yra užimti kuo kitu, ir šiek tiek pasivagia gero maisto ir gėrimų badaujančiai savo šeimai. Antra, ką jis padaro — tai ima stačiai kvatoti iš to, kaip tie linksmuoliai pribaigė save ir savo dramblį. Palyginti su bado mirtimi, tas savotiškas jų mirties būdas kaip reikiant neprivalgančiam indui turėjo atrodyti juokin-

gas ar bent jau greitas. Bet vestuvių svečiams jis toks neatrodė. Jiems tai buvo jau tragedija, jie jau kalbėjo apie „tragišką įvykį", ir nors galbūt jie galėjo nekreipti dėmesio į tai, kad pokylyje dalyvauja „nususęs elgeta", ir net pakęsti tai, kad jis vagia maistą, tačiau jie negalėjo atleisti, kad jis juokėsi iš jų draugų ir jų draugų dramblio mirties.

Taigi užsigavę dėl elgetos elgesio (dėl jo juoko, o ne dėl jo skarmalų), vestuvių svečiai prigirdė jį viename tų alaus kibirų, iš kurių mirusieji linksmuoliai girdė savo dramblį. Jie laikė tai atstovavimu „teisingumui". Matome, kad ši istorija yra apie klasių kovą ir, žinoma, be viso kito, ji yra „rimta". Bet aš linkęs tai laikyti komedija apie visiškai natūralią nelaimę: jie tėra žmonės, veikiau kvailiai, mėginantys „suvaldyti" situaciją, kuri jiems yra per daug sudėtinga — situaciją, kurioje yra ir amžinųjų, ir trivialių komponentų. Pagaliau su tokiu milžinu kaip dramblys galėjo baigtis ir kur kas blogiau.

Tikiuosi, Ponia Pul, kad man pavyko bent truputį paaiškinti jums savo galvoseną. Šiaip ar taip, dėkoju jums, kad nepagailėjote laiko parašyti, nes aš branginu savo skaitytojų nuomonę — net kritišką.

Jūsų ištikimas
„Besmegenis"

Garpas buvo nesaikingas žmogus. Jis viską darė barokiškai, didelę reikšmę teikė perlenkimui, jo ir rašymas buvo ekstremistiškas. Per tą ponią Pul jis niekad negalės pamiršti savo nesėkmės. Jis ir taip dažnai dėl jos graužėdavosi, o tos ponios atsakymas į jo pompastišką laišką turėjo dar sunkiau jį prislėgti.

Brangus Pone Garpai,

(rašė ponia Pul)

Niekuomet nemaniau, kad jūs varginsitės, rašydamas man laišką. Iš jūsų laiško galiu matyti, kad pasitikite savimi, ir manau, kad tai gerai. Bet tai, ką jūs dėstote, man beveik ištisai yra niekai ir nesąmonės, todėl nenoriu, kad vėl imtumėtės man ką nors aiškinti — tai mane erzina ir įžeidžia mano inteligenciją.

Jūsų Airin Pul

Garpas, kaip ir jo įsitikinimai, buvo prieštaringas. Jis buvo

labai didžiadvasiškas kitiems žmonėms, bet ir bjauriai jiems nepakantus. Jis pats nustatinėdavo, kas kiek yra nusipelnęs jo laiko ir kantrybės. Jis galėjo būti uoliai malonus, kol nenuspręsdavo, kad buvo jau užtektinai malonus. Tuomet Garpas persimainydavo ir įsisiautėjęs elgdavosi visiškai priešingai.

Brangioji Airin,

(Garpas rašė poniai Pul)

Arba jūs liaukitės skaityti knygas, arba jums reikia pamėginti kur kas daugiau pasivarginti.

Brangusis Besmegeni,

(rašė Airin Pul)

Mano vyras sako, kad jeigu jūs dar kartą man parašysite, tai jis padarys iš jūsų smegenų košę.

Labai nuoširdžiai
Ponai Airin ir Fitsas Pulai

Brangieji Fitsai ir Airin,

(Garpas atrašė tučtuojau)

Krušu jus.

Tad štai taip jis prarado humoro jausmą, o pasaulis — jo geranoriškumą.

„Grilparcerio pensione" Garpas retsykiais užgaudavo komizmo (vienu pirštu) ir užuojautos (kitu pirštu) stygas. Jo pasakojama istorija nesumenkino apsakymo personažų — nei primestiniu liūdnumu, nei jokiu kitu perlenkimu, būtinu savam požiūriui išreikšti. Toji istorija nedarė personažų specialiai sentimentalių, nei kaip nors kitaip pigino jų liūdnumą.

Bet dabar Garpas buvo pametęs tą pasakojimo jėgų pusiausvyros jausmą. Jo „Delsimas" nukentėjo nuo pretenzingo apkrovimo visa fašizmo istorija, kurioje jis iš tikrųjų nedalyvavo. Antrojo jo romano nesėkmę nulėmė vaizduotės stoka — tai, kad Garpas, kaip pats jautė, vaizduote kiek reikiant neatitolo nuo savo paties gana įprastinio patyrimo. „Svetimautojos vyro antrąjį kvėpavimą" jis parašė veikiau šalta galva — jis jam atrodė tik kaip dar vienas „tikras", bet greičiausiai visiems būdingas patyrimas.

O išties, kaip dabar Garpui atrodė, jis buvo per daug persiėmęs savo paties laimingu gyvenimu (su Helena ir savo vaikais). Jautė, kad jam gresia pavojus apriboti savo, kaip rašytojo, sugebėjimus gana paplitusiu būdu: rašyti iš esmės tik apie save. O kai jis pasižvalgė gerokai toliau nuo savęs, pamatė vien kvietimą apsimetinėti. Jis stokojo vaizduotės — „pojūčiai migloti". Kai kas nors paklausdavo, kaip jam klojasi rašyti, jis rasdavo savyje jėgų tik trumpam, žiauriam Alisos Flečer pamėgdžiojimui:

— Susthojau, — atsakydavo Garpas.

9

Amžinasis vyras

Geltonuose telefonų knygos puslapiuose ieškodamas žodžio „sandėlis", Garpas pastebėjo antraštę „Patarėjai santuokos ir šeimos klausimais". Jis turėjo keletą nekaltų klausimų medienos sandėliui dėl 2x4 cm lentučių, kai akis užkliuvo už tų „santuokų", ir jo galvoje kilo kur kas įdomesnių ir labiau jį jaudinančių klausimų. Jam niekuomet nebuvo atėję į galvą, kad, pavyzdžiui, patarėjų santuokos klausimais įstaigų gali būti daugiau negu medienos sandėlių. Bet tai, matyt, priklauso nuo to, samprotavo Garpas, kurioje vietoje jūs gyvenate. Kaimiečiai, aišku, daugiau reikalų turi su mediena.

Garpas buvo vedęs jau beveik vienuolika metų; per tą laiką jam mažai teprisireikė medienos, o dar mažiau patarimų. Jis domėjosi ilgu pavardžių sąrašu telefonų knygoje ne dėl savo paties problemų, jis tai darė todėl, kad jau kuris laikas mėgino įsivaizduoti, kaip atrodytų, jeigu jis turėtų tokį darbą.

Knygoje jis aptiko Krikščionių konsultacinį centrą ir Pastoracinės bendruomenės konsultacinę tarybą. Garpas piešė savo vaizduotėje nuoširdžius dvasininkus, nuolat trinančius vienas į kitą sausus, putlius savo delnus. Jie kalbėjo apvaliomis kaip muilo burbulai sentencijomis, maždaug taip sakydami: „Mes neturime iliuzijų, kad Bažnyčia gali labai daug padėti, ieškant sprendimo individualioms, tokioms kaip jūsų, problemoms. Kiekvienas asmuo turi ieškoti individualių sprendimų ir turi išsaugoti savo individualumą; nors iš savo patyrimo žinome, kad daugelis žmonių yra identifikavę tą ypatingą savo individualumą Bažnyčioje".

O čia sėdi aklavietėje atsidūrusi pora, kuri tikėjosi padiskutuosianti apie vienu metu patiriamą orgazmą — ar tai yra mitas, ar realybė?

Garpas buvo pastebėjęs, kad dvasininkai mėgsta patarinėti. Telefonų knygoje jis rado Liuteronų socialinę tarybą, rado taip pat

garbųjį Dveiną Kuncą (kuris buvo „patvirtintas [illegible] ...ą Neiglą, kuris buvo „visų sielų tarnas", turintis ryšį su kažkuo, kas vadinosi Jungtinių Amerikos Valstijų santuokos ir šeimos biuro patarėjais (o šie buvo „patvirtinę" tarną). Garpas pasiėmė pieštuką ir išvedė nedidelius apskritimukus šalia tų santuokos patarėjų, kurie priklausė religinėms institucijoms. Jis vylėsi, kad visi jie turėtų duoti grynai optimistiškus patarimus. Kur kas mažiau jis pasitikėjo patarėjų su „moksliniu" pasirengimu požiūriu, o dar mažiau — pačiu jų pasirengimu. Vienas iš jų buvo „diplomuotas psichologas klinicistas", kitas turėjo prirašęs prie savo pavardės tik tiek: „Magistras, klinicistas". Garpas žinojo, kad tokie titulai gali viską reikšti, bet gali ir nieko nereikšti. Pavyzdžiui, tai galėjo būti paskutinio kurso studentas psichologas arba buvęs studentas, kurio specialybė — prekyba. Vienas toje knygoje buvo prisistatęs kaip „B.S."* — gal botanikas? Vienas buvo „Filos. dr." — santuokos filosofas? Vienas buvo tiesiog „Daktaras" — nežinia, gydytojas ar filosofijos daktaras? Kuris iš jų geresnis patarėjas santuokos klausimais? Vieno specialybė buvo „grupinė terapija". Kitas, matyt, mažiau ambicingas, siūlė tik „psichologinį įvertinimą".

Garpas atsirinko iš jų du, kurie jam labiausiai patiko. Vienas jų buvo dr. O.Rodrokas — „ savigarbos seminaras; imame ir kredito korteles".

Kitas buvo M.Nefas — „tik pagal susitarimą". Po M.Nefo pavardės buvo tik telefono numeris. Ir jokių kvalifikacijų ar nežabotos arogancijos? Matyt, esama vieno ir kito. Jeigu man prireiktų, mąstė Garpas, tai pirmiausia pabandyčiau kreiptis į M.Nefą. Dr.O.Rodrokas su jo kredito kortelėmis ir savigarbos seminaru yra, aišku, šarlatanas. O M.Nefas buvo rimtas; M.Nefas turėjo požiūrį, kaip Garpas pasakytų.

Garpas pasidairė telefonų knygoje be santuokų dar kai ko. Jis ten aptiko Masonus, Paruošimą motinystei, Čiužinių atnaujinimą (prie jo buvo vienintelis tame sąraše Styringo telefonas — Garpo uošvio, Ernio Holmo, kuris vertėsi imtynininkų čiužinių atnaujinimu kaip šiokių tokių pajamų duodančiu hobiu; bet Garpas tuo momentu negalvojo apie senąjį savo trenerį, todėl nestabtelėjo prie Čiužinių atnaujinimo ir neatpažino Ernio telefono). Paskui

---

* B.S. — Bachelor of Science *(angl.)* — mokslų bakalauras.

rado Mauzoliejus, o prie jų — Mėsos pjaustymo įrenginius, kur buvo dar prirašyta: žiūrėk Pjūklai. Pakaks. Pasaulis yra per daug sudėtingas. Ir Garpas sugrįžo prie Santuokos.

Tuo metu iš mokyklos parėjo Dunkanas. Vyresnysis Garpo sūnus buvo jau dešimties metų. Jis buvo aukštas, iš dalies Helenos, iš dalies Garpo kaulų, švelnaus veido ir apvaliomis šviesiai rudomis akimis. Helenos oda buvo šviesaus ąžuolo spalvos, tokią pat odą turėjo Dunkanas. Iš Garpo jis turėjo paveldėjęs nervingumą, atkaklumą ir juodos melancholijos nuotaikas.

— Tėte, — paklausė jis, — ar galiu šią naktį praleisti pas Ralfus? Tai yra labai svarbu.

— Kas? — paklausė Garpas. — Ne. Kada?

— Tai vėl skaitei telefonų knygą? — paklausė tėvą Dunkanas. Jis žinojo, kad kiekvieną kartą, kai tėvas skaitydavo telefonų knygą, jo būsena būdavo tokia, lyg žadintum jį iš snaudulio. O jis skaitė telefonų knygą dažnai — mat joje ieškodavo pavardžių. Garpas parinkdavo iš telefonų knygos pavardes savo personažams. Kai rašymas įstrigdavo, skaitydavo telefonų knygą, ieškodamas naujų pavardžių; savo personažų pavardes jis nuolat keitė. Kai Garpas keliaudavo, pirmas daiktas, kurio jis dairydavosi motelyje, buvo telefonų knyga; paprastai jis ją pasivogdavo.

— Tėte? — pakartojo Dunkanas; pamanė, kad jo tėvas tebėra apimtas telefonų knygos skaitymo transo ir gyvena savo išgalvotų žmonių gyvenimu. Garpas buvo pamiršęs, kad kaip tik šiandien jis turėjo pasižiūrėti į telefonų knygą ne literatūriniu reikalu — jis pamiršo medieną ir mąstė vien apie M.Nefo įžūlumą ir apie tai, kaip atrodytų, jeigu jis būtų santuokos patarėju.

— Tėte! — sušuko Dunkanas. — Jeigu aš nepaskambinsiu Ralfui iki vakarienės, tai vėliau jo motina neleis man ateiti.

— Ralfui? — paklausė Garpas. — Juk Ralfo čia nėra. — Dunkanas kilstelėjo aukštyn švelnų savo smakrą ir užvertė akis. Tai irgi buvo Helenos gestas, Dunkanas turėjo ir jos gražų kaklą.

— Ralfas yra savo namuose, — pasakė Dunkanas, — o aš esu savo namuose ir aš norėčiau praleisti šią naktį Ralfų namuose — su Ralfu.

— Tik ne vidury savaitės, — atsakė Garpas.

— Šiandien penktadienis, — paaiškino jam Dunkanas. — O, Dieve!

— Nesidievagok, Dunkanai, — pasakė jam Garpas. — Kai mama sugrįš iš darbo, galėsi jos pasiklausti. — Jis žinojo, kad išsisukinėja. Mat Garpas įtarinėjo Ralfą — maža to, jis bijojo to, kad Dunkanas nakvotų pas Ralfus, nors Dunkanas ir anksčiau buvo tai daręs. Ralfas buvo vyresnio amžiaus berniukas, kuriuo Garpas nepasitikėjo. Be to, Garpas nemėgo Ralfo motinos — ji išeidavo vakarais ir palikdavo berniukus vienus (Dunkanas buvo tai prisipažinęs). Helena kartą apibūdino Ralfo motiną kaip „apsileidusią", tai yra tuo žodžiu, kuris Garpą visuomet intrigavo (o tokia moterų išvaizda veikė jį viliojančiai). Ralfo tėvas negyveno su jais, todėl Ralfo motinos, kaip vienišos moters, statusas stiprino nuomonę apie ją kaip „apsileidusią".

— Aš negaliu laukti, kol mama pareis, — pasakė Dunkanas. — Ralfo motina pasakė, kad ji turinti žinoti iki vakarienės, ar aš galėsiu ateiti, ar ne. — Vakarienė buvo Garpo pareiga, todėl jis sunerimo pagalvojęs, kiek dabar laiko. Dunkanas, atrodė, pareidavo iš mokyklos įvairiu metu.

— O kodėl tau nepasikvietus Ralfo praleisti naktį pas mus? — pasakė Garpas. Tai buvo vien žinomas gudravimas. Kai Ralfas nakvodavo pas Dunkaną, Garpui nereikėdavo rūpintis dėl ponios Ralf aplaidumo (jis niekaip negalėjo įsidėmėti Ralfų vardų).

— Ralfas visą laiką nakvoja pas mus, — pasakė Dunkanas. — O dabar aš noriu pas juos pabūti.

Ir ką ten daryti, svarstė Garpas. Gerti, rūkyti „žolytę", kankinti gyvulėlius, žiūrėti pro plyšį, kaip mylisi nevalyvoji ponia Ralf? Bet Garpas žinojo, kad jo Dunkanui dar tik dešimt metų ir kad jis yra labai normalus ir labai atsargus. Tikriausiai berniukams buvo smagu likti namuose vieniems, kai Garpas iš jų nesišaipo ir nuolat neklausinėja, ar jiems dar ko nors nereikia.

— O kodėl nepaskambinus poniai Ralf ir nepaklausus — gal ji gali palaukti tavo atsakymo — ar tu ateisi, ar ne — kol sugrįš iš darbo tavo mama? — pasiūlė Garpas.

— O Viešpatie, „poniai Ralf"! — suaimanavo Dunkanas. — O mama kaip tik pasakys: „Dėl manęs — kaip nori. Pasiklausk tėtės". Juk ji visuomet šitaip sako.

Nuovokus vaikas, pagalvojo Garpas. Pasijuto priremtas. Nieko daugiau neturėjo, ką dar būtų galėjęs pasakyti — nebent plepėti apie tai, kad jis stačiai bijo, jog ponia Ralf juos pražudys, — naktį

sudegins, kai nuo jos cigaretės, su kuria ji užmigs, užsidegs jos plaukai.

— Okay, eik jau, — nusileido jis raukydamasis. Jis net nežinojo, ar Ralfo motina rūko. Paprasčiausiai jis jos nemėgo iš pažiūros ir nepasitikėjo Ralfu — vien dėl to, kad tas vaikas buvo vyresnis už Dunkaną ir todėl galėjo, kaip Garpui atrodė, kuo baisiausiai sugadinti Dunkaną.

Garpas įtarinėjo daugybę žmonių, prie kurių traukė jo žmoną ir vaikus; jam būtinai reikėjo saugoti tą nedaugelį žmonių, kuriuos jis mylėjo, nuo tų, kuriuos jis įsivaizduodavo kaip „kiekvieną kitą". Vargšė ponia Ralf, ko gero, nebuvo vienintelė paranojiškų jo prielaidų apjuodinta auka. Turėčiau daugiau bendrauti, pagalvojo Garpas. Jeigu kur nors dirbčiau, galvojo jis. Ir ta mintis ateidavo jam kiekvieną dieną, ir kiekvieną dieną jis ją svarstydavo nuo to laiko, kai neberašė.

Tačiau pasaulyje beveik nebuvo tokio darbo, kuris būtų Garpą viliojęs, ir tikrai nebuvo jokio darbo, kuriam jis tiktų; jis žinojo, kad tik labai mažai kam yra tikęs. Jis galėjo rašyti, o kai rašydavo, tikėdavo, kad rašo labai gerai. Bet viena priežasčių, kodėl jis galvojo apie įsidarbinimą, buvo ta, kad jautė reikalą daugiau sužinoti apie žmones; jis norėjo įveikti savo nepasitikėjimą jais. Darbas bent jau priverstų jį suartėti su žmonėmis, o jeigu jis nebus priverstas būti tarp žmonių, liks sėdėti namuose.

Iš pradžių — rašymo sumetimais — jis rimtai negalvojo apie jokį kitą darbą. Dabar — irgi rašymo sumetimais — jis galvojo, kad reikia įsidarbinti. Aš stokoju žmonių, apie kuriuos galėčiau rašyti, mąstė jis, bet galbūt realybė tokia ir yra, kad niekuomet nebūna daug žmonių, kuriuos myli. Ir jau per daug ilgai jis neturėjo parašęs nieko, kas jam būtų patikę.

— Na, tai aš einu! — šūktelėjo jam Dunkanas, pertraukdamas Garpo apmąstymus. Berniukas turėjo ant nugaros oranžinę kuprinę, o geltonas jo miegmaišis buvo susuktas ir pririštas kaip pakas. Garpas išrinko ir vieną, ir kitą, nes jie buvo gerai pastebimi.

— Aš pavėžėsiu tave, — pasisiūlė Garpas, bet Dunkanas vėl užvertė akis.

— Tėte, juk mama yra paėmusi automobilį, — pasakė jis. — O ji dar tebėra darbe.

Žinoma; Garpas kvailai šyptelėjo. Paskui jis pamatė, kad Dunkanas eina pasiimti savo dviračio, ir šūktelėjo jam nuo durų:

— Kodėl tu, Dunkanai, neini pėsčias?

— O kam? — paklausė suirzęs Dunkanas.

Tam, kad tau nesulaužytų stuburo automobilis, vairuojamas kvailo vaikėzo ar išgėrusio vyriškio, kurį kaip tik tuo momentu ištiks infarktas ir jis nutrenks tave nuo gatvės, galvojo Garpas, ir nuostabi, šilta tavo krūtinė bus sutraiškyta į bordiūrą, o ypatingoji tavo kaukolė suskaldyta, kai tu nukrisi ant šaligatvio, o paskui koks nors asilas suvynios tave į seną antklodę, lyg tu būtum kieno nors mylimas gyvulėlis, rastas griovyje. Na, o paskui iš priemiesčių ateis kokie bukapročiai ir pradės spėlioti, kam tu priklausai („Manau, kad tam žaliai ir baltai nudažytam namui ant Elmo ir Dodžo kampo"). Tuomet kas nors parveš tave į namus, paskambins prie durų, pasakys man: „Labai atsiprašau, — ir, rodydamas į krauju užlietą užpakalinę sėdynę, paklaus: „Ar tai jūsų?" Bet Garpas tik tiek tepasakė:

— A, eik, Dunkanai, pasiimk dviratį. Tik būk atsargus!

Jis žiūrėjo, kaip Dunkanas kerta gatvę, privažiuoja kitą kvartalą, apsižvalgo prieš pasukdamas. (Geras vaikas, rūpestingai parodo ranka ženklą, bet galbūt tai daro tik dėl manęs.) Tai buvo nedidelio saugaus miestelio saugus priemiestis. Jaukūs žali žemės sklypai, vienos šeimos — daugiausia universiteto darbuotojų — gyvenamieji namai ir tik vienur kitur didesnis namas, padalintas į butus mokslus baigiantiems studentams. Ralfo motina, pavyzdžiui, buvo tokia mokslus baigianti ir nepabaigianti studentė, nors ji turėjo sau visą namą ir buvo vyresnė už Garpą. Jos buvęs vyras dėstė kažkurį iš tiksliųjų mokslų ir, matyt, mokėjo už jos mokslą. Garpas prisiminė Heleną kalbėjus, kad tas vyras gyvena su studente.

Ponia Ralf, ko gero, yra labai puikus žmogus, pagalvojo Garpas; turi vaiką ir, be abejo, jį myli. Ji, be abejo, rimtai galvoja apie būsimą savo gyvenimą. Jeigu tik ji būtų rūpestingesnė! Privalu būti rūpestingam. Žmonės net nesuvokia, kaip lengva yra viską niekais paversti.

— Ei, — kažkas šūktelėjo, o gal Garpui tik taip pasirodė. Jis apsižvalgė, bet tas, kuris jam šūktelėjo, buvo jau nuėjęs — o gal jo išvis nebuvo. Garpas susivokė esąs basas (šalta kojoms, nes buvo ankstyvo pavasario diena), stovįs ant šaligatvio priešais savo namą

su telefonų knyga rankoje. Mielai dar pafantazuotų apie M.Nefą ir apie santuokos patarėjų darbą, bet žinojo, kad jau vėlu — turėjo paruošti vakarienę, o dar net parduotuvėje nebuvo buvęs. Jis galėjo girdėti, kaip kitame kvartale dūzgia galingi motorai, tiekiantys energiją didžiuliams supermarketo šaldytuvams (jie kaip tik dėl to čia ir apsigyveno — kad Garpas galėtų pėsčias vaikščioti apsipirkti, kai Helena būna išvažiavusi į darbą automobiliu, be to, iš čia buvo arčiau ir į parką, kuriame jis bėgiodavo). Garpas galėjo girdėti, kaip ventiliatoriai siurbia iš supermarketo salių kvapų pritvinkusį orą, po visą kvartalą skleisdami nestiprų valgių kvapą. Garpas jį mėgo. Turėjo virėjo širdį.

Dieną jis praleisdavo rašydamas (arba mėgindamas rašyti), bėgiodamas ir taisydamas valgius. Keldavosi anksti ir ruošdavo sau ir vaikams pusryčius. Lančo metu namuose nieko nebūdavo, tai ir Garpas tuo metu nieko nevalgydavo. Kiekvieną vakarą jis gamindavo visai šeimai vakarienę. Tai buvo jo mėgstamiausias ritualas, bet jo virėjavimas priklausė nuo to, kaip tą dieną sekėsi rašyti ir ar gerai buvo pabėgiojęs. Jeigu prastai sekėsi rašyti, tuomet jis versdavo save toli ir sunkiai bėgioti. Kartais nesėkmingo rašymo diena jį taip išsekindavo, kad jis vos mylią tenubėgdavo. Tuomet mėgindavo išgelbėti dieną ruošdamas prabangią vakarienę.

Helena niekuomet negalėjo iš jo virėjavimo nuspėti, kaip jam tą dieną ėjosi. Koks nors ypatingas patiekalas galėjo reikšti, kad kas nors švenčiama, tai galėjo reikšti, kad valgio virimas buvo vienintelis dalykas, kuris jam tą dieną pavyko, ir kad tik plušėjimas virtuvėje padėjo Garpui nepasiduoti nevilčiai.

„Jeigu dirbi rūpestingai, — rašė Garpas, — jeigu vartoji gerus komponentus ir nesistengi padaryti kuo greičiau ar lengviau, tuomet gali pagaminti išties gerą patiekalą. Kartais tai būna vienintelis vertingas tavo gaminys, kuriuo gali išgelbėti dieną — tai, ką tu padarei valgyti. Rašydamas, kaip esu pastebėjęs, tu gali turėti visus kaip reikiant komponentus, išeikvoti begalę laiko ir uolumo, ir vis tiek nieko nelaimėti. Tai pasakytina ir apie meilę. Taigi valgio gaminimas gali padėti žmogui išsaugoti savo dvasią sveiką".

Jis įėjo į namą ir ėmė dairytis batų. Beveik visa jo turima avalynė buvo bėgiojimui skirti sportbačiai — daugybė jų porų. Jie buvo įvairaus sunešiojimo. Garpas viską skalbė, bet jis nesutiko ką nors lyginti. Jis ir jo vaikai dėvėjo švarius, bet suglamžytus drabužius.

Helena buvo didelė puošeiva. Ji išlygindavo viską savo ir retkarčiais išlygindavo marškinius Garpui. Lyginimas buvo vienintelis įprastinis namų ūkio darbas, kurį Garpas atsisakydavo dirbti. Valgio gaminimas, vaikų priežiūra, didysis skalbimas, namų tvarkymas — visa tai jis darė. Valgius gamino kaip žinovas, vaikais rūpinosi truputį nervindamasis, bet sąžiningai, namus tvarkė šiek tiek prisiversdamas. Keiksnodavo, matydamas išmėtytus drabužius, indus ir žaislus, bet viską surankiodavo — turėjo daiktų rankiojimo maniją. Kartais ryte, prieš atsisėsdamas rašyti, aplakstydavo visus kambarius su dulkių siurbliu arba šveisdavo viryklę. Namai niekuomet neatrodė netvarkingi, niekuomet nebuvo nešvaru, tačiau jų tvarkingume ir švarume visuomet buvo galima pastebėti skubotumą. Daugybę daiktų Garpas išmesdavo, todėl namuose visuomet būdavo ko nors pasigendama. Atsitikdavo, kad mėnesius jis nepakeisdavo perdegusių elektros lempučių, kol Helena susivokdavo, kad jie gyvena beveik visiškoje tamsoje, susispietę prie poros dar degančių. Na, o jeigu apie lemputes neužmiršdavo, tai užmiršdavo pasirūpinti muilo ar dantų pastos.

Helena irgi kai ką veikdavo namuose, tik Garpas nesiimdavo už tai atsakomybės, pavyzdžiui, už gėles: jeigu Helena pamiršdavo jas — jos nuvysdavo. Vos tik Garpas pamatydavo, kad kuri nors gėlė vysta ar darosi nušiurusi, jis, nieko nelaukdamas, nešdavo ją iš namų ir išmesdavo į šiukšlyną. Praėjus kelioms dienoms, Helena galėdavo paklausti:

— O kur yra tas raudonasis amarilis?

— Tas šlykštynė? — atsakydavo Garpas. — Jį buvo apėjusios kirmėlės. Ant grindų buvo pilna prikritę jo lapelių.

Štai taip Garpas prižiūrėjo namus.

Jis susiieškojo geltonus savo sportbačius ir apsiavė. Telefonų knygą padėjo į spintelę, kurioje laikydavo sunkiuosius virtuvės reikmenis (telefonų knygų turėjo prikaišiojęs visuose namuose, todėl, kai kurios iš jų jam prireikdavo, beieškodamas apversdavo namus aukštyn kojom). Įpylė truputį aliejaus į keptuvę ir laukdamas, kol jis įkais, pjaustė svogūną. Buvo jau vėlu pradėti virti vakarienę; jis netgi nebuvo nuėjęs į parduotuvę. Pomidorų padažas, truputis pastos, šviežios žalios salotos, kepalas jo paties keptos geros duonos. Taigi, kai darys padažą, galės nueiti į parduotuvę, nes jam trūksta tik žalumynų. Jis ėmė skubiau pjaustyti (dabar jau

šviežius bazilikus), nes buvo svarbu viską sudėti į keptuvę tik tuomet, kai aliejus bus jau pakankamai karštas, bet dar nerūks. Čia, kaip ir rašant, yra dalykų, kurių negalima paskubinti. Garpas tai žinojo, todėl niekuomet to nedarė.

Kai suskambo telefonas, jis taip supyko, kad drėbė saują svogūnų į keptuvę, ir ištiškęs aliejus nuplikė jam ranką.

— Po velnių! — suriko jis ir taip spyrė į spintelę šalia viryklės, kad išlaužė visus spintelės durų vyrius; iš spintelės išsprūdo telefonų knyga, ir jis įsistebeilijo į ją. Sudėjo į aliejų visus likusius svogūnus, bazilikus ir sumažino liepsną. Pakišo ranką po šaltu vandeniu ir, pasviręs ant vienos kojos, raukydamasis iš skausmo, kita ranka pakėlė ragelį.

(Sukčiai, galvojo Garpas. Kokių gali reikėti kvalifikacijų, kad duotum patarimus vedybinio gyvenimo klausimais? Be abejonės, galvojo jis, tai yra viena iš daugelio sričių, kuriose visokie primityvai pretenduoja į ekspertus.)

— Po velnių, nutraukei mane vos įpusėjusį, — riktelėjo jis į ragelį, neatitraukdamas akių nuo aliejuje minkštėjančių svogūnų. Nebuvo nieko, kas galėtų jam paskambinti, ir jam nereikėjo baimintis, kad skambintojas gali užsigauti; tai buvo vienas iš nedaugelio nedirbančiojo pranašumų. Leidėjas Džonas Vulfas kartą padarė pastabą, kad Garpo maniera atsiliepti į telefono skambučius tik patvirtina jo nuomonę, kad Garpas yra vulgarus. Helena buvo pripratusi prie to, kaip jis atsiliepdavo, o jai skambinantys draugai ir kolegos vaizduodavosi jį kaip storžievį. Kai skambindavo Ernis Holmas, Garpas patirdavo trumpalaikį sąžinės graužimą — mat treneris visuomet per daug atsiprašinėdavo, o tai trikdė Garpą. Jeigu skambindavo motina, Garpas žinojo, kad ji tuoj pat atsikirs jam:

— Vėl meluoji! Tu niekuomet nebūni niekur įpusėjęs. Gyveni pakraščiuose. (Garpas vylėsi, kad skambina ne Džene.)

Tuo metu čia nebuvo jokios kitos moters, kuri galėtų paskambinti. Nebent tai būtų ikimokyklinė įstaiga, kuri praneštų, kad kas nors atsitiko Voltui. Nebent tai būtų Dunkanas, skambinantis, kad pasakytų, jog užsikirto jo miegmaišio užtrauktukas ar kad jis susilaužė koją — ir tuomet Garpas susigėstų dėl savo rėkavimo. Iš tikrųjų tik vaikai turi teisę žmogui sutrukdyti, kai jis būna įpusėjęs. Paprastai jie taip ir darė.

— Ką įpusėjusį, brangusis? — paklausė jį Helena. — Su kuo įpusėjusį? Tikiuosi, kad ji bent graži?

Helenos balsas telefone buvo seksualiai dirginantis. Garpą visuomet stebino toks jos tonas, kadangi Helena nemėgo flirtuoti, ji netgi nebuvo koketiška. Nors jam pačiam ji atrodė labai jaudinanti, bet nei savo apsirengimu, nei elgsena viešose vietose ji nė kiek seksualiai neprovokavo. Bet telefono ragelyje jos balsas jam skambėjo nepadoriai — ir taip buvo visuomet.

— Apsiplikiau, — pasakė jis dramatišku balsu. — Aliejus per karštas, o svogūnai svyla. Na, ko tau prireikė?

— Mano vargšas vyrelis, — pasakė Helena, vis tebedirgindama jį. — Ar neprašei Pamos, kad ką nors perduotų man? — Pama buvo anglistikos katedros sekretorė; Garpas stengėsi prisiminti, ką jis būtų galėjęs prašyti ją perduoti. — Ar smarkiai apsiplikei? — paklausė Helena.

— Ne, — jis buvo piktas. — O ką gi aš turėjau prašyti perduoti?

— Na, dėl tų 2x4 cm lentučių, — pasakė Helena. Mediena! — prisiminė Garpas. Jis turėjo paskambinti į medienos sandėlį ir susitarti, kad jam išpjautų 2x4 cm lentučių. O Helena turėjo užsukti jų paimti, važiuodama iš mokyklos į namus. Dabar jis prisiminė, kad konsultacijos santuokos ir vedybinio gyvenimo klausimais atitraukė jį nuo medienos sandėlio.

— Pamiršau, — pasakė jis. Garpas žinojo, kad ji turės ką jam pasiūlyti; yra tam pasiruošusi. Dar prieš skambindama jam.

— Paskambink dabar, — pasakė ji, — o aš paskui vėl tau paskambinsiu iš Volto įstaigos. Ir su juo užsuksiu paimti tų lentučių. Jam patinka medienos sandėliai.

Voltas buvo jau penkerių metų. Garpo antrasis sūnus lankė dieninę ikimokyklinę įstaigą; joje vyraujanti visiško neatsakingumo atmosfera buvo sukėlusi Garpui pačius baisiausius naktinius košmarus.

— Gerai, — atsakė Garpas. — Tuoj paskambinsiu. — Jis buvo susirūpinęs dėl savo pomidorų padažo, bet ir pokalbio su Helena negalėjo nutraukti, kai buvo toks akivaizdžiai išsiblaškęs ir toks nuobodus. — Susiradau įdomų darbą, — pasakė jai ir stačiai mėgavosi stojusia tyla. Tik ji tylėjo neilgai.

— Tu esi rašytojas, brangusis, — paaiškino ji jam. — Tu turi įdomų darbą. — Retsykiais Garpą suimdavo panika: jam atrodyda-

vo, kad Helena nori, jog jis visą laiką sėdėtų namie ir „tik rašytų", kadangi tokia padėtis namuose jai buvo patogi. Bet ji buvo patogi ir jam: juk kaip tik to, kaip jam atrodė, jis ir troško.

— Man reikia pamaišyti svogūnus, — pertraukė jis ją. — O be to, man peršti nuo to apsiplikymo.

— Pamėginsiu dar paskambinti, kai būsi vėl ką nors įpusėjęs, — pasakė Helena, švelniai jį padirgindama įžūliai nuskambėjusiu atvirai viliūgišku juokeliu: viena ir kita jį įaudrino ir supykino.

Jis maišė svogūnus ir supylė į karštą aliejų pusę stiklainio pomidorų, o po to užbėrė pipirų ir druskos. Jis paskambino tik į tą medienos sandėlį, kuris buvo arčiausiai Volto įstaigos. Helena buvo per daug smulkmeniška tokiais atvejais — derėdavosi dėl kiekvienos kainos, nors jis dėl to žavėjosi ja. Mediena yra mediena, samprotavo Garpas, o geriausia vieta, kur gali jiems išpjauti tas sumautas 2x4 cm lentutes, tai ta, kuri yra arčiausiai.

Santuokos konsultantas! — vėl pagalvojo Garpas, skiesdamas šaukštą pomidorų pastos puodelyje šilto vandens ir supildamas tai į savo padažą. Kodėl visus tuos rimtus darbus dirba šarlatanai? Kas gali būti rimčiau už konsultavimą vedybinio gyvenimo klausimais? Ir vis dėlto, jo manymu, santuokos konsultantas turėjo mažesnį pasitikėjimą negu koks nors chiropraktorius. Matyt, kaip dauguma gydytojų niekina chiropraktorius, taip psichiatrai turėtų tyčiotis iš santuokos konsultantų? Garpas nebuvo linkęs iš nieko kito taip šaipytis, kaip iš psichiatrų, kuriuos jis laikė pavojingais sudėtingos asmenybės paprastintojais ir skurdintojais. Garpo nuomone, psichiatrai yra niekinga kelio pabaiga tų, kurie patys neįstengia apsivalyti nuo savo pačių nešvarumų.

Psichiatras, galvojo Garpas, žiūri į tuos nešvarumus be jiems deramos pagarbos. Psichiatro tikslas yra išvalyti galvą, ir jis, kaip Garpas manė, tai dažniausiai padaro (jeigu išvis padaro), pašalindamas tuos nešvarumus. Garpas žinojo, kad tai yra pats paprasčiausias valymo būdas. O tuo tarpu visa gudrybė — panaudoti tuos nešvarumus, padaryti taip, kad tie nešvarumai tarnautų. „Rašytojui lengva kalbėti, — pasakė jam Helena. — Menininkai gali „pasinaudoti" nešvarumais, o dauguma žmonių negali to padaryti, todėl jie tik nenori tų nešvarumų. Aš pati žinau, kad jų nenoriu. Koks gi iš tavęs būtų psichiatras! Ką tu darytum, jei pas tave ateitų vargšas žmogus, kuris nesugeba pasinaudoti savo nešvarumais,

todėl tik nori, kad tie nešvarumai išnyktų? Spėju, kad tu patartum jam parašyti apie juos". Garpas prisiminė tą jų pokalbį apie psichiatriją ir paniuro. Žinojo, kad jis pats per daug supaprastina tuos dalykus, kurie jį pykina, ir buvo įsitikinęs, kad vis dėlto psichiatrija per daug viską supaprastina.

Kai pasigirdo telefono skambutis, jis pasakė, pakėlęs ragelį:

— Medienos sandėlis yra šalia Springfyld aveniu. Jis tau netoli.

— Žinau, kur tai yra, — atsakė Helena. — Ar tik ten teskambinai?

— Mediena yra mediena, — pasakė Garpas. — O 2x4 cm yra 2x4 cm. Važiuok į Springfyld aveniu, jie bus jau išpjovę.

— Kokį įdomų darbą tu susiradai? — paklausė jį Helena; Garpas žinojo, kad ji apie tai galvos.

— Patarėjo vedybinio gyvenimo klausimais, — atsakė Garpas; jo pomidorų padažas burbuliavo, o virtuvė buvo pilna jo kvapų. Kitame telefono ryšio gale Helena pagarbiai tylėjo. Garpas žinojo, kad jai dabar bus nelengva jį paklausti — kokių, jo manymu, kvalifikacijų jis turi tokiam darbui.

— Tu esi rašytojas, — pasakė ji jam.

— Ir todėl labai tinku tokiam darbui, — atsakė Garpas. — Metų metus esu praleidęs, bemąstydamas apie žmonių tarpusavio santykius; valandų valandas esu praleidęs, bespėliodamas, kas yra tai, kas žmonėms bendra. Nesėkminga meilė, — monotoniškai tęsė Garpas, — kompromiso keblumas, užuojautos būtinumas.

— Tai ir rašyk apie tai, — patarė jam Helena. — Ko gi tu dar nori? — Ji puikiai žinojo, ką jis po to pasakys.

— Menas niekam nepadeda, — tęsė Garpas. — Žmonės negali juo iš tikrųjų pasinaudoti: jie negali jo valgyti, jis nesuteiks jiems pastogės, jų neaprengs, o jeigu jie serga, jis nepagydys. — Garpas laikė meną iš esmės nenaudingu dalyku, ir Helena tai žinojo; jis nesutiko su mintimi, kad menas yra tam tikra visuomeninė vertybė, nesutiko, kad menas galėtų, kad privalėtų ja būti. Garpas manė, kad yra du dalykai, kurių nereikia painioti: yra menas ir yra pagalba žmonėms. Ir šiuo požiūriu — kadangi apgraibom ėmėsi ir vieno, ir kito — jis buvo tikras savo motinos sūnus. Bet laikydamasis savo sampratos, žiūrėjo į meną ir visuomeninę pareigą kaip į dvi skirtingas veiklas. Painiava atsirandanti kai koks nors menkysta mėgina suderinti tas abi sritis. Garpui visą gyvenimą neduos ra-

mybės įsitikinimas, kad literatūra yra prabangos dalykas, jis norėjo, kad menas būtų visuotinesnis, o kai jis toks buvo — negalėjo jo tokio pakęsti.

— Važiuoju tų lentučių, — pasakė Helena.

— O jeigu mano meno ypatumų nepakaktų mano kvalifikuotumui, — pasakė jai Garpas, — aš esu, kaip tau žinoma, pats vedęs žmogus. — Jis padarė pauzę. — Ir turiu vaikų. — Vėl pauzė. — Turiu įvairų su vedybiniu gyvenimu susijusį patyrimą. Mudu abu turime.

— Springfyld aveniu? — pasitikslino Helena. — Netrukus būsiu namie.

— Turiu daugiau negu reikia patyrimo tokiam darbui, — spyrėsi jis. — Žinau, kas tai yra finansinė priklausomybė, jau esu patyręs neištikimybę.

— Taip tau ir reikia, — pasakė jam Helena. Ir padėjo ragelį.

Bet Garpas toliau galvojo: o gal vedybinio gyvenimo konsultacija apskritai tėra šarlatanybė — nors konsultuotų kvalifikuotas asmuo ir darytų tai nuoširdžiai? Garpas padėjo telefono ragelį. Žinojo, kad jis gali sėkmingai pasiskelbti telefonų knygoje — netgi nieko nesumeluodamas:

SANTUOKOS FILOSOFIJA
IR PATARIMAI ŠEIMAI
T.S.GARPAS,
„Delsimo" ir *„Svetimautojos vyro antrojo kvėpavimo"* autorius

Ar reikia pridurti, kad tai yra romanai? Iš pavadinimų atrodo, padarė išvadą Garpas, kaip santuokos vadovai.

Tik ar jis turėtų priiminėti savo vargšus pacientus namuose ar įstaigoje?

Garpas paėmė žalio pipiro ankštį ir pastatė ją vieno viryklės degiklių centre, paskui, atsukęs dujas, uždegė jas, ir pipiras ėmė kepti. Kai jis visas pajuoduos, Garpas leis jam atvėsti, o po to nulups suanglėjusią jo žievę. Viduje bus iškepęs pipiras, jis būna labai saldus. Garpas suraikys jį ir užmarinuos aliejuje, ir acte su trupučiu mairūno. Tai bus jo uždaras salotoms. Tačiau svarbiausia, kodėl jis mėgo šitaip ruošti uždarą, buvo tai, kad virtuvė prisipildydavo malonaus kvapo.

Jis apvertė pipirą žnyplėmis. Kai pipiras jau buvo suanglėjęs,

Garpas pastvėrė jį žnyplėmis ir įmetė į kriauklę. Pipiras sušnypštė joje.

— Kalbėk viską, ką tik nori, — pasakė Garpas. — Tau nedaug tėra likę laiko.

Jis buvo išsiblaškęs. Paprastai, kai ruošdavo valgį, jis mėgo apie nieką kitą negalvoti, o tikriau — jis prisiversdavo negalvoti. Bet dabar Garpas išgyveno pasitikėjimo santuokos konsultacija krizę.

— Tu išgyveni pasitikėjimo savo rašymu krizę, — dar autoritetingiau negu paprastai pasakė jam Helena, įžengdama į virtuvę, persisvėrusi per ranką lyg medžioklinį dvivamzdį ką tik išpjautas 2x4 cm lentutes.

— Tėtė kažką pridegino, — pasakė Voltas.

— Tai buvo pipiras, ir tėtė tyčia taip padarė, — atsakė jam Garpas.

— Kiekvieną kartą, kai negali rašyti, iškreti kokią nors kvailystę, — pasakė Helena. — Nors, prisipažinsiu, šis sumanymas yra geresnis negu tas tavo paskutinysis nukrypimas.

Garpas to ir tikėjosi iš jos, todėl buvo tam pasiruošęs, tik nustebo, kad ji buvo tam taip pasiruošusi. Tai, ką Helena pavadino paskutiniuoju jo „nukrypimu" nuo vis nesisekančio rašymo, buvo ateinanti auklė.

Garpas giliai panardino pomidorų padaže medinį šaukštą ir krūptelėjo, kai, kažkokiam kvailiui darant posūkį ties jo namo kampu, sužviegė perjungiami bėgiai ir sucypė padangos, smelkte nusmelkdamos Garpą lyg pervažiuotos katės riksmas. Instinktyviai jis žvilgtelėjo į Voltą: vaikas buvo čia — saugus virtuvėje.

— Kur yra Dunkanas? — paklausė Helena. Ji žengė link durų, bet Garpas pastojo jai kelią.

— Dunkanas išėjo pas Ralfus, — pasakė jis; šįkart jis nesibaimino, kad skriejantis automobilis galėjo nutrenkti Dunkaną, tačiau buvo įpratęs persekioti šitaip lakstančius automobilius. Jis jau buvo kaip reikiant patvarkęs visus tokius mėgėjus greitai važinėti jo kaimynystėje. Gatvės, esančios aplink Garpo namą, buvo suraižiusios teritoriją kvartalais, o ant kiekvieno jų ribos buvo „STOP" ženklas. Garpas paprastai įstengdavo bėgdamas pasivyti automobilį, jeigu vairuotojas paisydavo to ženklo.

Jis pasileido gatve paskui automobilio garsą. Kartais, kai auto-

mobilis važiuodavo išties greitai, Garpui prireikdavo trijų ar keturių „STOP" ženklų, kol jį pavydavo. Kartą jis visu greičiu prabėgo penkis kvartalus ir buvo visiškai be kvapo, kai pagavo prasikaltusį automobilį, todėl vairuotojas net nesuabejojo, kad kažkur kaimynystėje padaryta žmogžudystė, o Garpas arba nori apie ją pranešti, arba jis pats yra tas žmogžudys.

Daugumą vairuotojų Garpas buvo paveikęs, ir nors jie vėliau net keiksnodavo jį, tačiau jo akivaizdoje būdavo mandagūs ir taikingi, įtikinėdavo daugiau taip nelakstysią jo kaimynystėje. Jiems buvo aišku, kad Garpas fiziškai yra gana tvirtas. Daugumas jų buvo vidurinės mokyklos mokiniai, kuriuos jam buvo nesunku prigąsdinti, pačiupus išdykaujančius su savo draugužėmis ar palikusius priešais tų draugužių namus dar teberūkstančius padangų pėdsakus. Garpas nebuvo toks kvailas, kad įsivaizduotų galįs pakeisti jų elgseną. Visa, ko jis tikėjosi pasiekti — tai priversti juos trankytis kur nors kitur.

Šįkart pažeidėjas buvo moteris (Garpas pamatė, kai bėgo iš paskos, tviskant jos auskarus ir apyrankes). Ji jau ruošėsi pajudėti nuo „STOP" ženklo, kai Garpas tvojo mediniu šaukštu į mašinos langelį, ją išgąsdindamas. Šaukštas, nuo kurio varvėjo pomidorų padažas, pro stiklą atrodė taip, lyg prieš tai jis buvo panardintas į kraują.

Garpas laukė, kol ji nuleis žemyn lango stiklą, ir jau buvo bedėstąs įžangines savo pastabas („Atsiprašau, kad jus nugąsdinau, bet norėjau jus paprašyti padaryti man malonę..."), kai jis atpažino, kad toji moteris yra Ralfo motina — pagarsėjusioji ponia Ralf. Vadinasi, Dunkanas ir Ralfas yra ne su ja; ji buvo viena, ir buvo akivaizdu, kad ji verkia.

— Ką tai reiškia? — paklausė ji. Garpui buvo neaišku, ar ji atpažino jį kaip Dunkano tėvą, ar ne.

— Atsiprašau, kad jus išgąsdinau, — pradėjo Garpas. Ir nutilo. Ką dar jis galėjo jai pasakyti? Ta vargšė moteris ištepliotu veidu, ką tik po kivirčo su buvusiu vyru ar su meilužiu, atrodė kenčianti dėl artėjančio vidutinio savo amžiaus kaip nuo gripo. Jos kūnas atrodė suglebęs nuo tos bėdos, akys buvo paraudusios ir apsiblaususios. — Atsiprašau, — sumurmėjo Garpas; jam buvo gaila viso jos gyvenimo. Kaip jis galėjo jai pasakyti, kad visa, ko jis iš jos nori — kad važinėtų lėčiau?

— Ką tai reiškia? — paklausė ji.

— Aš esu Dunkano tėvas, — prisistatė Garpas.

— Žinau, — atsakė ji. — O aš esu Ralfo motina.

— Žinau, — pasakė jis ir nusišypsojo.

— Dunkano tėvas sutinka Ralfo motiną, — pasakė ji pašaipiai. O po to pratrūko verkti. Ji palinko veidu priekin ir nuspaudė signalą. Po to atsilošė ir staiga sugriebė Garpą už rankos, kuria šis buvo atsirėmęs į lango rėmą; jo pirštai atsigniaužė, ir jis išmetė savo ilgakotį šaukštą jai ant skreito. Abu pažvelgė į jį: pomidorų padažas virto dėme ant jos suglamžytos smėlio spalvos suknelės.

— Jūs tikriausiai manote, kad aš esu niekam tikusi motina, — pasakė ponia Ralf. Garpas, kuriam visuomet rūpėjo saugumas, ištiesė ranką per jos kelius ir išjungė motorą. Šaukštą ryžosi palikti jai ant skreito. Tai buvo Garpo prakeikimas — nesugebėti nuslėpti savo jausmų nuo žmonių, net nuo svetimųjų; jeigu jis galvojo apie kurį nors žmogų niekinamai, šis žinojo apie tai.

— Aš visai nežinau, kokia jūs esate motina, — atsakė jai Garpas. — Manau, kad Ralfas yra puikus berniukas.

— Jis sugeba būti tikras nenaudėlis, — pasakė ji.

— Gal norėtumėte, kad Dunkanas nepasiliktų pas jus šiai nakčiai? — paklausė su viltim Garpas. Jam pasirodė, kad ji nežino, jog Dunkanas turi praleisti šią naktį su Ralfu. Ji pažvelgė į šaukštą ant savo skreito.

— Tai yra pomidorų padažas, — paaiškino jai Garpas. Jo nustebimui, ponia Ralf pakėlė šaukštą ir jį aplaižė.

— Ar jūs esate virėjas? — paklausė ji.

— Taip, man patinka virėjauti, — atsakė Garpas.

— Tai labai gerai, — pasakė jam ponia Ralf. — Man reikėtų gauti tokį kaip jūs raumeningą, nedidelį boblaužą, mėgstantį virėjauti.

Garpas suskaičiavo mintyse iki penkių, o po to atsakė:

— Aš su malonumu paimsiu berniukus pas save. Jie gali praleisti naktį su mumis, jeigu jūs pageidaujate likti viena.

— Viena! — sušuko ji. — Aš visą laiką būnu viena. Man patinka, kai berniukai būna su manim. Ir jiems tai patinka, — pasakė ji. — O ar žinote kodėl? — ponia Ralf pažvelgė į jį viliūgiškai.

— Kodėl? — pasidomėjo Garpas.

— Jiems patinka slapčiom žiūrėti į mane, kai aš maudausi, —

pasakė ji. — Duryse yra plyšys. Argi tai ne malonu, kad Ralfas mėgsta girtis draugams savo senute motina?

— Taip, — pasakė Garpas.

— Bet jūs tam nepritariate, pone Garpai, ar pritariate? — paklausė ji. — Jūs apskritai esate nekokios apie mane nuomonės.

— Man labai gaila, kad jūs esate tokia nelaiminga, — pasakė Garpas. Ant sėdynės šalia jos tame netvarkingame automobilyje gulėjo Dostojevskio „Amžinasis vyras" minkštais viršeliais. Garpas prisiminė, kad ponia Ralf studijuoja.

— Ką jūs studijuojate? — kvailai paklausė jis; prisiminė,kad ji yra niekad mokslų nebaigianti studentė. Ko gero, jos problema yra diplominis darbas, kurio ji niekuomet neparašys.

Ponia Ralf pakratė galvą.

— Ar jūs visuomet toks doruolis? — paklausė ji Garpą. — Ar seniai jūs vedęs?

— Beveik vienuolika metų, — atsakė Garpas. Atrodė, kad poniai Ralf tai daugmaž vis tiek; ji pati buvo ištekėjusi prieš dvylika metų.

— Jūsų vaikui saugu pas mane, — pasakė ji taip, lyg staiga būtų užpykusi ant jo arba visai tiksliai perskaičiusi jo mintis. — Nesirūpinkite, aš esu visiškai nepavojinga, — pridūrė ji. — Ir nerūkau lovoje.

— Manau, kad berniukams gera žiūrėti pro plyšį į jus besimaudančią, — pasakė jai Garpas, ir tuoj pat dėl to sumišo, nors tai buvo vienas iš daugelio dalykų, kuriuos jis pasakė taip, kaip manė.

— Nežinau, — atsakė ji. — Neatrodo, kad tai būtų buvę labai gera mano vyrui, nors jis stebėjo mane ne vienerius metus. — Ji pažvelgė į Garpą, kuriam jau skaudėjo burną nuo prisiverstinės šypsenos. Tik paliesk jos skruostą ar paplekšnok jai per ranką, paragino jis savo mintyse; galų gale pasakyk jai ką nors. Tačiau Garpas buvo nerangus ir niekuomet neflirtuodavo.

— Taip, vyrai būna juokingi, — burbtelėjo jis, tas vedybinio gyvenimo konsultantas, sklidinas patarimų. — Nemanau, kad daugelis jų žino, ko nori.

Ponia Ralf karčiai nusijuokė. — Mano vyras susiieškojo devyniolikmetę šliundrą, — pasakė ji. — Atrodo, kad jis nori jos.

— Ką gi, man gaila, — pasakė jai Garpas. Patarėjas vedybinio gyvenimo klausimais — tai žmogus, kuriam gaila — kaip tam nevykėliui gydytojui, kuris diagnozuoja vien mirtinas ligas.

— Jūs esate rašytojas, — kaltinančiai pasakė ponia Ralf ir pamojavo jam savuoju „Amžinojo vyro" egzemplioriumi. — Ką manote apie šitą?

— Nuostabi istorija, — pasakė Garpas. Laimei, tai buvo knyga, kurią jis dar prisiminė, — sumaniai suregzta, pilna nenormalybių ir žmogiškų prieštaravimų.

— Manau, kad tai yra nesveika istorija, — pasakė jam ponia Ralf. — Norėčiau žinoti, kuo Dostojevskis yra toks ypatingas.

— Jo personažai psichologiškai ir emociškai yra labai painūs, — aiškino Garpas, — o situacijos — neaiškios.

— Jo moterys labai niekingos, — pareiškė ponia Ralf, — jos yra net beformės. Tai tik idėjos, apie kurias vyrai kalbasi ir kuriomis jie žaidžia. — Ji sviedė knygą pro atvirą langą į Garpą; ši atsitrenkė jam į krūtinę ir nukrito palei šaligatvį. Ji sugniaužė kumščius ant skreito ir spoksojo į dėmę ant suknelės, pomidorų padažu pažymėjusią jos tarpkojį. — Toks jau mano gyvenimėlis, — pratarė ji, žiūrinėdama tą dėmę.

— Man labai gaila, — vėl pasakė Garpas. — Gali likti visam laikui dėmė.

— Viskas palieka dėmę! — sušuko ponia Ralf. Ištrūkęs jos juokas buvo toks keistas, kad Garpas pašiurpo. Jis nepratarė nė žodžio ir tuomet ji pasakė:

— Lažinuosi, kad jūs manote, jog man tetrūksta vieno — kad kas nors mane gerai iškruštų.

Tiesą sakant, Garpas retai kada taip pagalvodavo apie žmones, bet kai ponia Ralf pati šitaip pasakė, tai jis išties pamanė, kad šitas paprastas sprendimas galėtų tikti jos atvejui.

— Ne, nemanau, kad jūs to norėtumėte, — pasakė jis.

— O, jūs kaip tik manote, kad aš to norėčiau, net labai, — pasakė ponia Ralf.

Garpas nuleido galvą. — Ne, — pasakė jis.

— Taip, su jumis aš tą galėčiau, — pasakė ji. Garpas pažvelgė į ją, ir ji apdovanojo jį pikta šypsena. — Gal po to būtumėte ne toks pasipūtęs.

— Jūs nepažįstate manęs taip gerai, kad šitaip su manim kalbėtumėte, — pasakė jis.

— Žinau, koks jūs pasipūtėlis, — pasakė ji. — Laikote save

kažkuo aukštesniu. — Garpas žinojo, kad tai tiesa — jis laikė save aukštesniu.

Jis dabar žinojo ir tai, kad būtų prastas patarėjas vedybinio gyvenimo klausimais.

— Prašom važiuoti atsargiai, — tarė Garpas ir atšlijo nuo jos automobilio. — Jeigu galėčiau kuo nors padėti, prašom paskambinti.

— Jeigu, pavyzdžiui, man prisireiktų gero meilužio? — piktu balsu paklausė jį ponia Ralf.

— Ne, ne tuo reikalu, — atsakė Garpas.

— O kodėl jūs mane sulaikėte? — pasidomėjo ji.

— Pamaniau, kad jūs per greitai važiuojate, — atsakė Garpas.

— Manau, kad jūs esate prašmatnus pirdžius, — pasakė ponia Ralf.

— O aš manau, kad jūs esate neatsakinga apsileidėlė, — atšovė jai Garpas. Ji suriko lyg įdurta. — Man labai nemalonu, — vėl pasakė jis, — bet aš tučtuojau ateisiu pasiimti Dunkano.

— Ne, prašau, — tarė ji. — Aš galiu pati juos prižiūrėti, aš tikrai to noriu. Jam nieko neatsitiks — pasirūpinsiu juo kaip savu. — Tai nenuramino Garpo. — Aš nesu tokia jau didelė apsileidėlė — su vaikais, — pridūrė ji ir nutaisė pavojingai viliūgišką šypseną.

— Man labai gaila, — pakartojo savo litaniją Garpas.

— Ir man, — atsakė ponia Ralf. Ir tarsi viskas tarp jų būtų jau išspręsta, ji paleido savo automobilį, pravažiavo „STOP" ženklą ir — nesidairydama — sankryžą. Ji važiavo lėtai, bet daugmaž gatvės viduriu, ir Garpas pamojavo jai savo mediniu šaukštu.

Po to jis pakėlė nuo žemės „Amžinąjį vyrą" ir nuėjo namo.

10

Šuo kieme, vaikas danguje

— Reikia paimti Dunkaną iš tos beprotės namų, — pasakė Helenai Garpas.

— Tu turi tai padaryti, — atsakė jam Helena. — Juk tai tu dėl to nerimauji.

— Turėtum pamatyti, kaip ji važinėja, — tarė Garpas.

— Na, bet galbūt Dunkanas eina ten ne tam, kad su ja važinėtųsi.

— Ji gali pasiimti berniukus picos pavalgyti, — pasakė Garpas. — Esu tikras, kad pati nemoka valgio gaminti.

Helena pasižiūrėjo į „Amžinąjį vyrą". Ir pasakė: — Keista, kad moteris duoda tokią knygą kitos moters vyrui.

— Ji nedavė man jos. Ji sviedė ją į mane, — atšovė Garpas.

— Tai yra nuostabi istorija, — pasakė Helena.

— O ji pasakė, kad tai yra nesveika istorija, — perdavė nevilties apimtas Garpas. — Ji mano, kad joje neteisingai parodytos moterys.

Helena atrodė dvejojanti. — Nepasakyčiau, kad tau būtų ginčytinas klausimas.

— Žinoma, ne, — riktelėjo Garpas. — Ta moteris yra idiotė! Ji patiktų mano motinai.

— Vargšė Dženė, — pratarė Helena. — Palik ją ramybėje.

— Voltai, subaik savo makaronus, — liepė Garpas.

— O aš tave *wazoo,* — atsakė Voltas.

— Gražiai kalbi, — pabarė jį Garpas. — Aš nedarau *wazoo,* Voltai.

— Darai, — pasakė Voltas.

— Jis nežino, ką tas žodis reiškia, — tarė Helena. — Nesu tikra, kad aš žinau.

— Penkerių metukų vaikui negražu šitaip kalbėti apie žmones, — paaiškino Voltui Garpas.

— Manau, kad jis išgirdo iš Dunkano, — pasakė Helena.

— Dunkanas perima tokius dalykus iš Ralfo, — pareiškė Garpas. — O šis, nė kiek neabejoju, iš tos sumautos savo motinos.

— Pats nelaidyk liežuvio, — pasakė jam Helena. — Voltas lengvai galėjo perimti tą *wazoo* ir iš tavęs.

— Tik jau ne iš manęs, aš negalėjau šitaip pasakyti, — tvirtino Garpas. — Nes aš irgi gerai nežinau, ką tas žodis reiškia. Niekuomet jo nevartojau.

— Vartoji daugybę kitų į jį panašių, — pasakė Helena.

— Voltai, valgyk savo makaronus, — paragino Garpas.

— Apsiramink, — pasakė jam Helena.

Garpas žiūrėjo į Volto nebaigtą valgį taip, lyg jam tai būtų asmeninis įžeidimas. — Ko gi aš jaudinuosi? — paklausė jis. — Juk vaikas nieko nevalgo.

Jie baigė valgyti tylėdami. Helena žinojo, kad tuo metu Garpas kuria istoriją, kurią po vakarienės pasakos Voltui. Garpas visuomet taip darydavo, kai norėdavo nusiraminti, susinervinęs dėl vaikų — lyg geros istorijos vaikams kūrimo aktas būtų būdas visam laikui juos apsaugoti.

Vaikams Garpas buvo instinktyviai didžiadvasiškas, atlaidus kaip labiausiai mylintis tėvas. Dunkaną ir Voltą jis suprato giliai ir kiekvieną skyrium. Vis dėlto Helena buvo tikra, kad jis nesuvokia, kaip jo paties nerimastingumas persiduoda vaikams — štai kodėl jie tokie įsitempę, net kaip reikiant nesubrendę. Viena vertus, jis elgėsi su jais kaip su suaugusiais, o antra — tiek juos globojo, kad trukdė jiems suaugti. Jis nesuvokdavo, kad Dunkanas jau yra dešimties, o Voltas penkerių metų; kartais atrodydavo, kad mintyse jis tebelaiko juos trimečiais.

Helena klausydavosi istorijų, kurias Garpas kurdavo Voltui, — visuomet atidžiai ir susidomėjusi. Kaip daugelis kitų Garpo pasakojimų vaikams, šis irgi prasidėjo kaip vaikiška istorija, o baigėsi kaip istorija, atrodė, Garpo sugalvota pačiam Garpui. Galima būtų pamanyti, kad rašytojų vaikams daugiau negu kitiems skaitoma pasakų, tačiau Garpas norėjo, kad jo vaikai klausytųsi tik jo paties sukurtų istorijų.

— Kartą gyveno šuo, — pradėjo Garpas.

— Koks šuo? — paklausė Voltas.

— Didžiulis vokiškas aviganis, — atsakė Garpas.

— Kuo jis buvo vardu? — pasidomėjo Voltas.

— Jis neturėjo vardo, — pasakė Garpas. — Jis gyveno po karo viename Vokietijos mieste.

— Kurio karo? — paklausė Voltas.

— Antrojo pasaulinio karo, — pasakė Garpas.

— Aišku, — pasakė Voltas.

— Tas šuo buvo buvęs kare, — tęsė Garpas. — Jis buvo sarginis šuo, todėl piktas ir labai sumanus.

— Labai piktas, — pritarė Voltas.

— Ne, — sakė Garpas, — jis nebuvo nei labai piktas, nei labai geras, o kartais būdavo ir toks, ir anoks. Šuo buvo toks, kokio reikėjo jo šeimininkui — kad darytų tai, ką šeimininkas jam lieps.

— O iš kur jis žinojo, kuris yra jo šeimininkas? — paklausė Voltas.

— Nežinau, — pasakė Garpas. — Po karo jis turėjo naują šeimininką, kuris laikė mieste kavinę, į kurią buvo galima užeiti išgerti kavos ar arbatos ir pasiskaityti laikraščių. Nakčiai tas šeimininkas palikdavo kavinėje degti vieną lemputę, kad iš lauko pro langus būtų matyti nutvarkyti stalai ir ant jų sukrautos kėdės aukštyn kojom. Grindys būdavo švariai iššluostytos. Tas dičkis šuo kiekvieną naktį vaikštinėdavo šen ir ten tomis grindimis. Jis buvo lyg koks liūtas zoologijos sodo narve — niekad nenustygdavo vietoje. Kartais praeiviai pastebėdavo jį ten esant ir pabelsdavo į langą, norėdami patraukti jo dėmesį. Bet šuo tik spoksodavo į juos — nelojo ir neurzgė. Jis tik sustodavo ir spoksodavo tol, kol tas, kuris pabeldė, nueidavo. Atrodė, kad jeigu per ilgai stovėsi, šuo gali pulti tave pro langą. Tik jis niekuomet taip nepadarė, kadangi niekas tokiu metu nebandė brautis į kavinę. Užteko to, kad ten, viduje, buvo šuo — pačiam šuniui nieko nereikėjo daryti.

— Nes tas šuo atrodė labai piktas, — pasakė Voltas.

— Tai štai taip buvo, — tęsė Garpas. — Visos naktys tam šuniui buvo vienodos, o kiekvieną dieną jis būdavo pririštas kieme už kavinės. Jis būdavo pririštas ilga grandine prie seno kariško sunkvežimio priekinės ašies. Tas sunkvežimis buvo įvarytas atbulas į kiemą ir ten paliktas. Jis neturėjo nė vieno rato.

— Juk tu žinai, kas yra šlakbetonio blokai? — pasakė Garpas. — Taigi tas sunkvežimis buvo padėtas ant tokių blokų, kad negalėtų nė colio pavažiuoti savo ašimis. Bet po sunkvežimiu buvo

užtektinai erdvu, kad ten galėtų išliaužti ir lindėti šuo, slėpdamasis nuo lietaus ir saulės. Grandinė buvo pakankamai ilga, todėl šuo galėjo nueiti iki pat kiemo pradžios ir stebėti šaligatviu einančius žmones ir automobilius gatvėje. Eidamas šaligatviu, galėjai kartais pamatyti šuns nosį, kyšančią iš kiemo tik tiek, kiek leido grandinė — ir nė trupučio daugiau.

— Buvo galima ištiesti šuniui ranką, ir jis ją pauostydavo, bet nemėgo, kad jį kas liestų, ir niekuomet nelaižė, kaip kiti šunys, rankos. Jei kas bandydavo jį paglostyti, šuo atitraukdavo galvą ir nueidavo sau į kiemą. Ir dar taip pasižiūrėdavo, kad priversdavo pagalvoti, jog geriau bus neiti paskui jį ir nesistengti jo paglamonėti.

— Nes įkąstų, — pasakė Voltas.

— Nežinia, — atsakė Garpas. — Niekuomet jis niekam neįkando ar bent aš negirdėjau, kad tai būtų padaręs.

— O ar tu ten buvai? — paklausė Voltas.

— Taip, — atsakė Garpas; jam buvo žinoma, kad istorijų pasakotojas visuomet „ten" būdavo.

— Voltai! — šūktelėjo Helena. Garpas pykdavo dėl to, kad ji slapčia klausydavosi jo pasakojamų istorijų. — Juk tai yra „šuns gyvenimo" istorija.

Bet nei Voltas, nei jo tėvas neįvertino jos įsiterpimo. Voltas paragino tėvą:

— Pasakok toliau. Kas atsitiko tam šuniui?

Kiekvieną kartą pasakodamas Garpas jausdavo atsakomybę. Kas gi tai per instinktas, kuris verčia žmones tikėti, kad kažkas atsitiks? Jeigu pasakoji istoriją apie žmogų arba apie šunį, būtinai kažkas turi jiems atsitikti!

— Pasakok! — nekantraudamas sušuko Voltas. Garpas, užsigalvojęs apie savo meną, dažnai pamiršdavo auditoriją. Jis tęsė:

— Kai atsirasdavo per daug žmonių, kurie tiesdavo jam ranką pauostyti, šuo nueidavo į kiemo gilumą ir palįsdavo po sunkvežimiu. Dažnai galima būdavo matyti iš po sunkvežimio juodos jo nosies galiuką. Šuo būdavo arba po sunkvežimiu, arba kiemo pradžioje palei šaligatvį; jis niekuomet neapsistodavo kur nors pusiaukelėje. Šuo turėjo savų įpročių, ir niekas negalėjo jų pakeisti.

— Niekas? — paklausė Voltas, nusivylęs ar nerimaudamas dėl to, kad vis dar nieko neatsitinka.

— Beveik niekas, — pasakė Garpas, ir Voltas pagyvėjo. —

Mat kai kas jį erzino; buvo toks vienas, kas jį erzino. Tik jis vienas galėjo tą šunį įsiutinti. Jis tiesiog varė tą šunį iš proto.

— Žinau, — sušuko Voltas. — Katinas!

— Bjaurus katinas, — tokiu balsu pasakė Garpas, kad privertė Heleną atitraukti akis nuo „Amžinojo vyro" ir sulaikyti kvėpavimą. Vargšas Voltas, dingtelėjo jai.

— O kodėl tas katinas buvo bjaurus? — paklausė Voltas.

— Todėl, kad jis erzino šunį, — atsakė Garpas. Helena tikėjosi, kad tai yra visas jo „bjaurumas".

— Negražu yra erzinti, — žinovo balsu pasakė Voltas, Dunkano kabinėjimosi auka. Dunkanui reikėtų pasiklausyti šitos istorijos, pagalvojo Helena. Voltui pamokymai apie erzinimą yra visai nereikalingi.

— Erzinti yra bjauru, — atsakė Garpas. — Bet bjaurus buvo ir tas katinas. Tai buvo senas gatvinis katinas, purvinas ir piktas.

— O kuo vardu buvo tas katinas? — paklausė Voltas.

— Vardo jis neturėjo, — atsakė Garpas. — Jis neturėjo ir šeimininko. Tas katinas buvo visą laiką alkanas, todėl vis vaginėdavo sau maisto. Niekas negalėjo jo peikti už tai. Ir visą laiką tas katinas pešėsi su kitais katinais. Bet ir už tai niekas negalėjo jo peikti. Jis buvo vienaakis, o kitą akį buvo praradęs taip seniai, kad tuščia akiduobė buvo jau užsitraukusi, ir ten, kur anksčiau buvo akis, dabar buvo kailis. Tas katinas neturėjo ausų, jas buvo praradęs nuolatinėse kovose.

— Vargšas sutvėrimas, — šūktelėjo Helena.

— Niekas negalėjo katinui priekaištauti dėl to, kad jis yra toks, koks yra, — pasakė Garpas. — Išskyrus tai, kad jis erzino šunį. Tai jau buvo blogai. To jis neturėjo daryti. Katinas buvo alkanas, todėl jam teko vagiliauti, o kadangi juo niekas nesirūpino, jam reikėjo kovoti. Bet šunį erzinti jam nebuvo reikalo.

— Erzinti yra negražu, — pakartojo Voltas. Ta istorija yra kaip tik Dunkanui, vėl pagalvojo Helena.

— Kiekvieną dieną, — tęsė Garpas, — katinas nužengdavo nuo šaligatvio ir atsitūpdavo kiemo pradžioje praustis. Tuomet šuo išnirdavo iš po sunkvežimio ir bėgdavo per kiemą taip greitai, kad grandinė paskui jį raitydavosi kaip gyvatė, kurią ką tik pervažiavo kelyje. Gal esi tai matęs?

— Taip, — atsakė Voltas.

— Bet kai šuo ištempdavo visą grandinę iki pat galo, grandinė trukteldavo jį už kaklo, šuo pargriūdavo ir gulėdavo palei šaligatvį, kartais net prisismaugęs ar susitrenkęs galvą. O katinas tuo tarpu net nekrusteldavo. Jis žinojo, kokio ilgumo yra grandinė, todėl tupėjo sau, prausėsi ir spoksojo į šunį ta vienintele savo akim. Šuo eidavo iš proto. Jis lojo, puldinėjo, draskė grandinę, kol galų gale išeidavo jo šeimininkas ir nuvydavo katiną. Tik po to šuo vėl palįsdavo po sunkvežimiu.

Būdavo, kad katinas netrukus sugrįždavo, ir tuomet šuo lindėdavo po sunkvežimiu tol, kol galėdavo ištverti, bet tai trukdavo neilgai. Šuo tūnodavo, o katinas laižydavo visą save ant šaligatvio, ir jau netrukus pasigirsdavo šuns urzgimas ir inkštimas, o katinas tik pasižiūri jo pusėn ir toliau sau prausiasi. Paskui šuo imdavo stūgauti ir blaškytis po sunkvežimiu tarsi bičių apniktas, bet katinas — kaip niekur nieko prausdavosi — ir tiek. Galų gale šuo ištrūkdavo iš po sunkvežimio ir rūkte nurūkdavo per kiemą, tempdamas paskui save grandinę — nors žinojo, kas atsitiks. Jis žinojo, kad grandinė pagriebs jį, pridusins ir pargriaus palei šaligatvį, o kai vėl pašoks, katinas čia tebetupės — už colio — ir toliau sau prausis. Šuo los iki užkimimo, kol šeimininkas ar kas kitas nuvys katiną šalin. Šuo nekentė katino.

— Aš irgi jo nekenčiu, — pasakė Voltas.

— Aš irgi, — pasakė Garpas. Helenai ėmė jau nebepatikti ta istorija: per daug buvo aiški jos išvada. Tik ji nieko nepasakė.

— Pasakok, — paragino Voltas. Garpas žinojo, kad istorija, kurią pasakoji vaikui (arba apsimeti, kad pasakoji), turi turėti aiškią išvadą.

— Kartą, — tęsė Garpas, — visi jau manė, kad šuo yra galutinai netekęs proto. Visą dieną jis puldinėjo iš po sunkvežimio ir lakstė per kiemą, kol jį pargriaudavo grandinė. Ir taip vis iš naujo. Net tuomet, kai katino ten nebuvo, šuo bėgiojo per kiemą, visu savo svoriu tampydamas grandinę ir stengdamasis pasiekti šaligatvį. Taip jis išgąsdino ne vieną praeivį — ypač tuos praeivius, kurie matė šunį atskuodžiant, bet nieko nežinojo apie jo grandinę.

Tą naktį šuo buvo taip pervargęs, kad nebevaikštinėjo po kavinę; miegojo paslikas ant grindų, lyg būtų nesveikas. Kas norėjo, galėjo tą naktį įsilaužti į kavinę — nemanau, kad šuo būtų nubudęs. Ir kitą dieną jis vėl darė savo — nors jo kaklas, reikia manyti,

buvo virtęs viena žaizda: jis surikdavo kiekvieną kartą, kai tik grandinė partrenkdavo jį žemėn. Ir kitą naktį šuo miegojo kavinėje, lyg būtų negyvas.

— Jo šeimininkas pasikvietė veterinarą, — pasakojo Garpas, — ir tas veterinaras suleido kažką šuniui — tikriausiai raminančiųjų. Porą parų šuo gulėjo kavinėje ant grindų, o dieną po sunkvežimiu. Jis nepajudėjo net tuomet, kai katinas vaikštinėjo šaligatviu ir prausėsi, atsitūpęs kiemo pradžioje. Vargšas šuo, — pasakė Garpas.

— Jis buvo liūdnas, — pasakė Voltas.

— O kaip tu manai, ar jis buvo sumanus? — paklausė Garpas.

Voltas nežinojo, ką atsakyti, vis dėlto jis pasakė: — Manau, kad jis buvo sumanus.

— Taip, jis buvo sumanus, — patvirtino Garpas, — nes juk per tą laiką, kai lakstė tampydamas grandinę, jis patraukė iš vietos sunkvežimį, prie kurio buvo pririštas — mažą mažumėlę. Nors tas sunkvežimis stovėjo ten jau ne vienerius metus ir buvo gerokai surūdijęs ant tų šlakbetonio blokų ir nors būtų lengviau sugriauti aplinkui stovinčius pastatus negu pajudinti tą sunkvežimį — vis dėlto jis įstengė patraukti sunkvežimį. Mažą mažumėlę.

— Ar tu manai, kad šuo užtektinai patraukė sunkvežimį? — paklausė Voltą Garpas.

— Manau, kad užtektinai, — atsakė Voltas. Helena irgi taip manė.

— Jam reikėjo tik kelių colių, kad pasiektų katiną, — pasakė Garpas. Voltas linktelėjo galva. Helena, neabejodama, kad pabaiga bus kruvina, vėl paniro į „Amžinąjį vyrą".

— Vieną dieną, — neskubėdamas tęsė Garpas, — katinas atėjo ir atsitūpė ant šaligatvio priešais kiemą ir ėmė laižytis letenas. Po to drėgnomis letenomis jis valėsi senas skyles, kur anksčiau buvo ausys, jis valėsi letena seniai užsitraukusią akiduobę, kur anksčiau turėjo antrąją akį, ir spoksojo į šunį, tūnantį po sunkvežimiu. Katinas jau buvo ėmęs nuobodžiauti, kad šuo nebepasirodo. Ir tuomet šuo išlindo.

— Manau, kad sunkvežimis buvo užtektinai patrauktas, — pasakė Voltas.

— Šuo perbėgo kiemą greičiau negu kada nors anksčiau, todėl grandinė šokte šoko jam iš paskos, o katinas net nepajudėjo, nors

dabar šuo galėjo jį pasiekti. Ir vis dėlto, — pasakė Garpas, — grandinė buvo per trumpa! — Helena sudejavo. — Šuo išsižiojo virš katino galvos, bet grandinė taip užgniaužė jam gerklę, kad jis neįstengė sukąsti nasrų; jis tik gargtelėjo ir loštelėjo atgal — taip kaip ir anksčiau. O katinas, suvokęs, kad kažkas pasikeitė, nudūmė šalin.

— O Viešpatie! — sušuko Helena.

— O, ne! — pasakė Voltas.

— Žinoma, tokio katino kaip tas antrą kartą nebepavyks apkvailinti, — tarė Garpas. — Katinas jau niekuomet jam neleis tiek prisiartinti.

— Kokia baisi istorija! — sušuko Helena.

Voltas tylėjo, atrodė, kad jis irgi taip mano.

— Tačiau atsitiko dar kai kas, — pasakė Garpas. — Voltas pažvelgė į jį sukluses. Helena susierzinusi užgniaužė kvapą. — Katinas buvo taip pritrenktas to, kas įvyko, kad išpuolė į gatvę net nesidairydamas. O juk tu, Voltai, žinai: kad ir kas atsitiktų, negalima bėgti į gatvę nesidairant.

— Negalima, — sutiko Voltas.

— Net jeigu šuo norėtų tau įkąsti, — pasakė Garpas. — Net tuomet. Niekuomet nebėk į gatvę neapsidairęs.

— Na taip, aš žinau, — pasakė Voltas. — Bet kas atsitiko katinui?

Garpas taip garsiai suplojo delnais, kad berniukas net pašoko.

— Jis buvo užmuštas. Štai kaip! — sušuko Garpas — Trinkt! Ir nebegyvas. Niekas nebegalėjo jo suremontuoti. Jau jam būtų labiau pavykę, jeigu jį būtų pastvėręs šuo.

— Ar jį nutrenkė automobilis? — paklausė Voltas.

— Sunkvežimis, — atsakė Garpas, — pervažiavo jam galvą. Jo smegenys ištryško pro senas skyles, likusias vietoj ausų.

— Sutraiškė jį? — paklausė Voltas.

— Suplojo, — atsakė Garpas ir pakėlė ranką, lygų delną, prie rimto, smulkaus Volto veido. Dieve, pagalvojo Helena, vis dėlto ta istorija Voltui: nebėk į gatvę neapsidairęs!

— Viskas, — pasakė Garpas.

— Labos nakties, — tarė Voltas.

— Labos nakties, — atsakė Garpas. Helena girdėjo juos pasibučiuojant.

— Kodėl šuo neturėjo vardo? — dar paklausė Voltas.

— Nežinau, — atsakė Garpas. — Nebėk į gatvę neapsidairęs.

Kai Voltas užmigo, Helena ir Garpas mylėjosi. Staiga jai kai kas toptelėjo galvon dėl Garpo pasakotos istorijos.

— Tas šuo niekaip negalėjo patraukti sunkvežimio, — pasakė ji. — Nė colio.

— Žinoma, negalėjo, — sutiko Garpas. Helena buvo tikra, kad Garpas yra ten buvęs.

— Tai kaip tu galėjai jį išjudinti? — paklausė ji.

— Aš irgi negalėjau jo pajudinti, — atsakė Garpas. — Jis nebūtų pajudėjęs. Naktį, kai šuo sergėjo kavinę, aš išėmiau vieną grandį iš šuns grandinės ir parinkau pagal ją keletą tokių pat grandžių metalo dirbinių parduotuvėje. Kitą naktį aš pridūriau tas grandines — daugmaž šešis colius.

— Ir katinas niekuomet neišbėgo į gatvę? — paklausė Helena.

— Ne, tai buvo Voltui, — prisipažino Garpas.

— Žinoma, — sutiko Helena.

— Grandinė buvo jau pakankamai ilga, — pasakė Garpas. — Katinas nebepaspruko.

— Šuo jį nugalabijo? — paklausė Helena.

— Jis perkando jį perpus, — atsakė Garpas.

— Ar tai buvo Vokietijos mieste? — paklausė Helena.

— Ne, Austrijos, — atsakė Garpas. — Tai buvo Vienoje. Vokietijoje aš niekuomet nesu buvęs.

— Bet kaip tas šuo galėjo būti buvęs kare? — klausė Helena. — Juk tuomet, kai tu ten buvai, jis turėjo būti dvidešimties metų amžiaus?

— Šuo nebuvo kare, — atsakė Garpas. — Jis buvo šiaip sau šuo. Kare buvo jo šeimininkas. Tasai kavinės savininkas. Štai iš kur jis žinojo, kaip mokyti šunį. Jis išmokė jį sudraskyti kiekvieną, kuris įeis į kavinę, kai lauke tamsu. Kai lauke šviesu, kiekvienas galėjo įeiti, o kai buvo tamsu, ten negalėjo įeiti net pats jo šeimininkas.

— Puiku! — šūktelėjo Helena. — Na, o jeigu būtų gaisras? Atrodo, kad tas metodas turi daug trūkumų.

— Tai yra, matyt, karinis metodas, — pasakė Garpas.

— Tai jau būtų geresnė istorija negu su tuo šuns buvimu kare, — pastebėjo Helena.

— Manai? — paklausė Garpas, ir jai pasirodė, kad pirmą kartą per jų pokalbį tikrai susidomėjęs.

— Įdomu, — tarė jis, — aš tai sugalvojau kaip tik šią minutę.

— Tai, kad kare buvo šuns šeimininkas? — paklausė Helena.

— Ne tik tai, — prisipažino Garpas.

— Tad kurią tos istorijos dalį tu išgalvojai? — paklausė ji.

— Visą istoriją, — atsakė jis.

Juodu tebebuvo lovoje; Helena gulėjo tylėdama, žinojo, kad tai yra viena iš jo mėgstamų apgaulių.

— Beveik visą, — pridūrė jis.

Garpui niekuomet nepabosdavo žaisti tą žaidimą, nors Heleną jis gerokai vargindavo. Jis lauks, kol ji paklaus: „O ką iš jos išgalvojai? Koks joje yra tiesa, o kas pramanyta?" Tuomet jis jai pasakys, kad tai neturi reikšmės; ji tik turinti pasakyti jam, kuo ji netiki. Tuomet jis pakeis tą dalį. Kiekviena dalis, kuria ji patikėjo, buvo tiesa; kiekvieną dalį, kuria ji nepatikėdavo, reikalinga perdaryti. Jeigu ji patikėjo visu pasakojimu, tuomet jis visas yra tiesa. Helena žinojo, kad jis, kaip rašytojas, yra negailestingas. Jeigu tiesa tiko apsakymui, jis atskleisdavo ją nesivaržydamas, bet jeigu kokia nors tiesa gadino apsakymą, jis, nesukdamas sau galvos, ją perdarydavo.

— Kai tau atsibos tas žaidimas, man vis dėlto smalsu būtų sužinoti, kas gi iš tikrųjų atsitiko, — pasakė ji.

— Iš tikrųjų, — pasakė Garpas, — tas šuo buvo skalikas.

— Skalikas?

— Tikras šnauceris. Visą dieną jis būdavo pririštas kieme, tik ne prie karinio sunkvežimio.

— Prie folksvageno? — spėjo Helena.

— Prie rogių, — pasakė Garpas. — Žiemą jomis būdavo išvežiojamos ant šaligatvio šiukšlių dėžės; kitu metų laiku šnauceris buvo, žinoma, per mažas ir per silpnas jas traukti.

— Na, o kavinės savininkas? — paklausė Helena. — Jis nebuvo kare?

— Ne jis, o ji, — pasakė Garpas. — Ji buvo našlė.

— O jos vyras žuvo kare? — spėjo Helena.

— Ji buvo jauna našlė, — pasakė Garpas. — Jos vyras žuvo, eidamas per gatvę. Ji buvo labai susigyvenusi su tuo šunim, kurį jos vyras buvo dovanojęs jai pirmųjų jų santuokinio gyvenimo metinių proga. Tačiau naujoji jos šeimininkė neleido laikyti šuns bute, todėl našlė paleisdavo jį nakčia į kavinę. Tai buvo vaiduokliška,

tuščia patalpa, todėl šuo nervindavosi ir kiaurą naktį joje dergė. Praeiviai sustodavo, žvalgydavosi pro langą ir juokdavosi, visa tai matydami. Tas juokas dar labiau nervindavo šunį, todėl jis dar labiau dergė. Ryte našlė ateidavo anksti, kad išvalytų ir išvėdintų kavinę. Mušdavo jį laikraščiu ir tempdavo besispyriojantį laukan, į kiemą, kur jis būdavo visai dienai pririšamas prie rogių.

— Ir ten nebuvo jokio katino? — paklausė Helena.

— O, ten buvo daugybė kačių, — atsakė Garpas. — Jos ateidavo į kiemą, nes ten buvo kavinės šiukšlių dėžės. Šuo niekuomet neliesdavo tų dėžių, kadangi bijojo našlės ir siaubingai bijojo kačių. Kai tik kieme pasirodydavo kokia nors katė, atėjusi pasiknaisioti po šiukšlių dėžes, šuo ropodavo po rogėmis ir slėpdavosi ten, kol ta katė nenueidavo.

— Viešpatie, — pasakė Helena. — Tai ten net niekas nieko neerzino?

— Visuomet kas nors ką nors erzina, — iškilmingai pareiškė Garpas. — Ten buvo maža mergaitė, kuri ateidavo prie kiemo krašto ir kviesdavo šunį ateiti prie šaligatvio, tik šuns grandinė jam to neleido, todėl jis galėjo tik „am! am! am!" atsakyti mažai mergaitei, kuri stovėdavo ant šaligatvio ir kviesdavo jį: „Eik šen, eik šen!", kol kas nors praverdavo langą ir šūkteldavo jai, kad paliktų vargšą šunį ramybėje.

— Ar tu ten buvai? — paklausė Helena.

— Mes ten buvome, — atsakė Garpas. — Mano motina kasdien rašydavo kambaryje, kurio vienintelis langas žvelgė į tą kiemą. Nuo šuns amsėjimo jai skaudėjo galvą.

— Vadinasi, Dženė tampydavo roges su šiukšlėmis? — spėjo Helena. — O šuo suėdė mergaitę, jos tėvai pasiskundė policijai ir ši užmigdė šunį. Tu, aišku, turėjai didelį nemalonumą guosti našlę, kuriai buvo turbūt beveik keturiasdešimt.

— Gerokai po trijų dešimčių, — patikslino Garpas. — Bet iš tikrųjų buvo ne taip.

— O kaip? — pasidomėjo Helena.

— Vieną naktį kavinėje šunį ištiko apopleksija, — pasakojo Garpas. — Atsišaukė nemaža žmonių, kurie prisipažino, kad jie išgąsdino šunį iki apopleksijos. Mat tie šuns gąsdintojai netgi savotiškai tarpusavy lenktyniaudavo. Jie, pavyzdžiui, visuomet prisėlindavo prie kavinės ir puldavo vienas prieš kitą ant kavinės

langų ir durų kniaukdami kaip katės, dėl to siaubo apimtam šuniui žarnos vertėsi laukan.

— Tikiuosi, šuo nugaišo nuo tos apopleksijos, — pasakė Helena.

— Ne visai, — atsakė Garpas. — Apopleksija suparalyžiavo šuniui pasturgalį, todėl po to jis galėjo judinti tik priekines kojas ir kraipyti galvą. Tačiau našlė liko taip ištikima apgailėtinam šuniui, kaip buvo ištikima savo mirusio vyro atminimui. Ji paprašė dailidę, su kuriuo miegodavo, padaryti nedidelį vežimėlį šuns pasturgaliui padėti. Todėl šuo eidavo tik priekinėmis kojomis, vešdamas savo negyvą pasturgalį tuo mažyčiu vežimėliu.

— O Dieve, — sudejavo Helena.

— Nepatikėtum, kokį triukšmą kėlė tie mažyčiai ratukai, — tarė Garpas.

— Ko gero, ne, — atsakė Helena.

— Motina sakydavo, kad ji to negirdi, — pasakojo Garpas, — bet tas riedėjimo garsas buvo toks graudus — tai buvo blogiau negu šuns lojimas ant tos kvailos mažytės mergaitės. Šuo nesugebėdavo pasisukti nesustodamas. Jis striksėdavo, o paskui darydavo posūkius, bet vežimėlis jam išsprūsdavo, nes riedėjo greičiau negu šuo striksėjo, ir šuo pargriūdavo. Atrodė, aš vienintelis matydavau jį toje keblioje padėtyje — šiaip ar taip, aš vienintelis išeidavau į kiemą ir jį pakeldavau. Bet vos tik jį pasodindavau į ratukus, jis mėgindavo man įkąsti, — pasakojo Garpas, — tik nuo to lengva buvo išsisukti.

— Taigi kartą, — pasakė Helena, — tu atrišai šnaucerį, kuris išbėgo į gatvę nesidairydamas. Ne, atsiprašau: jis išvažiavo į gatvę neapsidairęs. Ir taip jo vargai baigėsi. O našlė ir dailidė susituokė.

— Ne taip buvo, — atsakė Garpas.

— Aš noriu tiesos, — jau mieguista pasakė Helena. — Kuo baigėsi tam sumautam šnauceriui?

— Nežinau, — atsakė Garpas. — Aš su motina grįžau į Ameriką, o kas buvo po to, tu žinai.

Helena jau migdėsi; ji žinojo, kad tik jos tylėjimas gali priversti Garpą atskleisti tiesą. Ji žinojo, kad šis pasakojimas gali būti toks pat išgalvotas kaip ir kitas jo variantas arba kitas jo variantas gali būti daug teisingesnis — net gali būti, kad daug teisingesnis yra kaip tik šis. Iš Garpo buvo galima laukti visokių kombinacijų.

Helena jau miegojo, kai Garpas ją paklausė:

— Kuri istorija tau labiausiai patiko? — Tačiau po pasimylėjimo Helena pasidarydavo mieguista, o visą laiką girdimas Garpo balsas dar labiau ją migdė; šitaip jai labiausiai patikdavo užmigti: pasimylėjus, o paskui klausantis Garpo pasakojimo.

O Garpui dėl to sugesdavo nuotaika. Kai būdavo metas gulti, jis beveik nejausdavo potraukio mylėtis. Bet pasimylėjimas, atrodė, suaktyvindavo jį, atsirasdavo noras daug kalbėti, valgyti, kiaurą naktį skaityti, o ypač bastytis. Tokiu atveju jis retai kada mėgindavo rašyti, nors retsykiais kai ką užsirašinėdavo ir vėliau panaudodavo.

Tik ne tą naktį. Jis nuklojo Heleną ir žiūrėjo į ją miegančią; paskui užklojo. Nuėjo į Volto kambarį ir žiūrėjo į jį. Dunkanas miegojo pas ponią Ralf. Kai Garpas pakėlė akis, jis išvydo pašvaistę ties priemiesčio horizontu, kuri, kaip jis įsivaizdavo, buvo nuo Ralfų namo, apimto liepsnos.

Garpas stebėjo Voltą, ir šis pašaukė jį. Garpas jautė malonumą taip iš arti tyrinėti vaiką. Jis atsigulė šalia Volto ir užuodė gaivų berniuko kvėpavimą, kuris priminė jam, kad miegančio Dunkano kvėpavimas darėsi gaižus kaip suaugusiojo. Garpui tai buvo nemalonumo įspūdis — užuosti, kad Dunkano, kuriam tuomet buvo ką tik suėję šešeri, kvėpavimas, kai jis miega, yra pasidaręs aitrus ir truputį pradvokęs. Tarytum irimo, lėto mirimo procesas jame buvo jau prasidėjęs. Tuomet Garpas pirmą kartą įsisąmonino, kad jo sūnus yra mirtingas. Tas kvapas pasirodė drauge su pirmosiomis dėmėmis iki tol nepriekaištinguose Dunkano dantyse.

Galbūt todėl, kad Dunkanas buvo pirmagimis, Garpas baiminosi dėl jo labiau negu dėl Volto, nors, atrodo, penkiametį lengviau negu dešimtmetį gali ištikti vaikiški pavojai. O kokie jie? Garpas susimąstė. Gali papulti po automobiliu? Mirtinai paspringti žemės riešutais? Gali būti pagrobtas svetimųjų? Vėžys, pavyzdžiui, irgi svetimasis.

Čia buvo tiek daug ko baimintis, kai baiminiesi dėl vaikų, o Garpas taip labai dėl visko baimindavosi. Kartais, ypač per savo skausmingas nemigas, Garpas galvodavo, kad jis netinka būti tėvu. Tuomet jis sielodavosi ir dėl to išgyvendavo vis didėjantį nerimą dėl vaikų. O kas, jeigu pasirodys, kad kaip tik jis pats yra pavojingiausias priešas?

Netrukus jis užmigo šalia Volto, tačiau Garpo miegas buvo

pilnas baimės, todėi jis miegojo neilgai. Jis ėmė aimanuoti, nes jam skaudėjo pažastį, ir staiga nubudo — Voltas mažyte savo sauja buvo įsikibęs į jo pažasties plaukus. Garpas atsikabino nuo verkšlenančio vaiko, kurį, kaip jam atrodė, kamavo tas pats, kaip ir jį patį, sapnas — tarsi Garpo virpantis kūnas būtų perdavęs Voltui Garpo sapną. Bet Voltas galynėjosi su savo košmaru.

Garpui nebūtų atėję į galvą, kad pamokomas pasakojimas apie karo šunį, kurį erzino katinas, ir apie neišvengiamą žudiką sunkvežimį galėjo būti Voltui toks gąsdinantis. Savo sapne Voltas regėjo didžiulį apleistą sunkvežimį, dydžiu ir išvaizda veikiau tanką, visą apstatytą kulkosvaidžiais, kažkokiais prietaisais ir grėsmingais įrenginiais, o priekiniame jo skyde buvo plyšys, ne didesnis už laiškų dėžutės skylę. Visas jis, žinoma, buvo juodas.

O tas prie sunkvežimio pririštas šuo buvo ponio dydžio, tik liesesnis ir žiauresnis. Vis vėžlino lėtais judesiais link kiemo krašto, paskui jį vingiavo menkai atrodanti jo grandinė. Vargu ar ji galėjo sulaikyti šunį. O ten, kur kiemas baigėsi, ratu sukosi mažylis Voltas, jo kojytės buvo visos sviestuotos ir kliuvo viena už kitos, beviltiškai nevikrus jis nepajėgė pabėgti, nes atrodė, kad niekaip negali nė žingsnio žengti — paspruktí nuo to baisaus šunies.

Kai grandinė truktelėjo, didžiulis sunkvežimis pasviro į priekį, lyg kas nors būtų paleidęs jo variklį, ir šuo jį pasivijo. Voltas įsikibo į prakaituotus ir šiurkščius jo šerius (savo tėvo pažasties plaukus), tik kažkaip jie jam ištrūko. Šuo jau sugriebė jį už gerklės, bet Voltas pabėgo nuo jo link gatvės, kur pro šalį sunkiai riedėjo sunkvežimiai, panašūs į tą pamestą karinį sunkvežimį, o jų didžiuliai užpakaliniai ratai, sujungti vienas su kitu, iš šonų buvo panašūs į milžiniškas spurgas. O kadangi priekiniame skyde buvo tik šaudymo plyšiai, vairuotojai, aišku, negalėjo nieko matyti — jie negalėjo matyti ir mažylio Volto.

Paskui tėvas pabučiavo jį, ir Volto sapnas dingo — bent kol kas. Jis vėl buvo kažkur saugus, jis užuodė savo tėvą, jautė savo tėvo rankas ir girdėjo tėvą jam sakant:

— Voltai, tai yra tik sapnas.

O Garpas susapnavo, kad jis ir Dunkanas skrenda lėktuvu. Dunkanui prisireikė nueiti į tualetą. Garpas parodė jam eiti taku tarp kėdžių eilių, o ten toliau buvo durys — į mažytę virtuvę, pilo-

to kabiną ir tualetą. Dunkanas norėjo, kad Garpas nuvestų jį, parodytų, kurios durys yra tualeto, bet Garpas užpyko:

— Dunkanai, tau jau dešimt metų, — pasakė Garpas. — Gali perskaityti. Gali pasiklausti stiuardesės. — Dunkanas sukryžiavo kojas ir pasipūtė. Garpas stumtelėjo vaiką link tako. — Užauk pagaliau, — pasakė jis. — Tai yra vienos iš tų durų. Eik.

Vaikas paniuręs nuėjo taku tarp kėdžių link tų durų. Stiuardesė nusišypsojo Dunkanui ir sušiaušė jam plaukus, kai šis ėjo pro ją, bet Dunkanas, kaip jam būdinga, nieko nepaklausė. Jis nuėjo iki tako galo ir atsigręžęs pašnairavo į Garpą. Garpas nekantraudamas pamojo jam. Dunkanas nusiminęs gūžtelėjo pečiais: kurios durys?

Susierzinęs Garpas atsistojo:

— Pabandyk kurias nors, — sušuko jis per visą taką Dunkanui, ir žmonės pasižiūrėjo į ten stovintį vaiką. Dunkanas sumišo, ir nedelsdamas atidarė duris, kurios buvo arčiausiai. Atsigręžęs jis skubiai, nustebęs, bet nekritiškai pažvelgė į tėvą, o po to, atrodė, jį traukte ištraukė pro atdaras duris. Durys paskui Dunkaną užsitrenkė. Stiuardesė klyktelėjo. Lėktuvas šiek tiek smuktelėjo žemyn, o paskui vėl skrido tolygiai. Visi prilipo prie langų, kai kurie apalpo, kai kas vėmė. Garpas nubėgo taku, tačiau pilotas ir kitas vyriškis, atrodė, pareigūnas neleido jam atidaryti durų.

— Jos visuomet turi būti užrakintos, kvaiša tu! — rėkė pilotas verkšlenančiai stiuardesei.

— Aš maniau, kad jos užrakintos! — aimanavo ši.

— Į kur jos? — suriko Garpas. — Dieve, į kur jos? — Ir jis pamatė, kad ant durų nėra jokio užrašo.

— Man labai gaila, sere, — tarė pilotas, — aš nieko negalėjau padaryti. — Bet Garpas atstūmė jį, pargriovė ant kėdės atlošo tą kitą pareigūną, nubloškė iš tako stiuardesę. Kai jis atidarė tas duris, pamatė, kad jos veda laukan — į skriejančią erdvę, ir jis dar nespėjo pašaukti Dunkaną, kai buvo išsiurbtas pro atviras duris ir nuskriejo paskui savo sūnų į dangų.

11

Ponia Ralf

Jeigu Garpui būtų leista įgyvendinti didelį ir naivų jo norą, jis būtų pageidavęs galimybės padaryti pasaulį saugų vaikams ir suaugusiems. Garpui pasaulis atrodė pernelyg pavojingas ir vieniems, ir kitiems.

Po to, kai Garpas su Helena pasimylėjo ir Helena užmigo, pabudęs po tų sapnų, Garpas apsirengė. Atsisėdęs ant lovos, kad užsirištų sportbačius, jis prisėdo Helenai koją ir ją pažadino. Ji ištiesė ranką, norėdama jį paliesti, ir užčiuopė, kad jis vilki šortais.

— Kur tu eini? — paklausė ji.

— Pasižiūrėti Dunkano, — atsakė jis. Ji pasikėlė ant alkūnių ir pažvelgė į laikrodį. Buvo po pirmos nakties, o ji žinojo, kad Dunkanas yra pas Ralfus.

— Kaip tu ketini pasižiūrėti Dunkano? — paklausė ji.

— Nežinau, — atsakė Garpas.

Kaip banditas, medžiojantis savo auką, kaip vaikų žagintojas, keliantis siaubą tėvams, Garpas sėlina per miegančius pavasarinius priemiesčius, žalius ir tamsius; žmonės knarkia, kažko trokšta ir kažką sapnuoja; jų pievelių pjaunamosios ilsisi; yra vėsu, kondicionierių įsijungti nereikia. Kai kur langai atviri, kai kur dūzgia šaldytuvai. Kai kuriuose namuose čiulba pritildyti televizoriai, nustatyti naktinei programai, ir nuo televizorių ekranų tvinkčioja žalsvai pilkas gaisas. Garpui tas gaisas primena vėžį, apgaulingą, pakertantį bei užmigdantį pasaulį. Galimas dalykas, kad televizija sukelia vėžį, galvoja Garpas, bet tikrasis jo susierzinimas yra rašytojo susierzinimas; jis žino — ten, kur švyti televizoriai, sėdi kažkas, kas neskaito.

Garpas atsargiai sliūkina gatve. Jis nenorėtų ką nors sutikti. Jo sportbačiai suvarstyti ne kietai, šortai kabo palaidi, glaudžių jis neužsimovė, nes neketina bėgioti. Nors pavasario oras vėsus, jis

neužsivilko marškinių. Tamsiuose namuose, Garpui einant pro šalį, vienur kitur suurzgia šuo. Garpas įsivaizduoja, kad jo, ką tik pasimylėjusio, kvapas yra toks pat aštrus kaip sutraiškytos blakės. Žino, kad šunys turi jį užuosti.

Tie priemiesčiai yra saugomi policijos, todėl Garpą minutei apima baimė, kad jį gali sulaikyti — už kokio nors nerašyto apsirengimo kodekso pažeidimą arba apkaltinus, kam nesinešioja asmens dokumento. Jis skuba įsitikinęs, kad eina Dunkanui į pagalbą, eina išvaduoti savo sūnaus iš skandalingos ponios Ralf.

Su juo vos nesusiduria dviračiu be šviesos važiuojanti jauna moteris — palaidi jos plaukai draikosi iš paskos, švysčioja nuogi keliai, ji dvelkteli į Garpą keistu ką tik nupjautos žolės ir cigarečių kvapo mišiniu. Garpas linkteli, ji suklinka, ir, pasvirusi dviračiu, aplenkia jį, o po to atsistoja ant pedalų ir skubiai mina, sprunka nuo jo neatsigręždama. Matyt, ji palaiko jį ekshibicionistu — tokiu iki pusės nuogu, plikomis kojomis, pasirengusiu nusimauti šortus. Garpui dingteli, kad mergina grįžta iš kažkur, kur jai nederėjo būti; jis mano, kad ją slegia kažkokia nelaimė. Tačiau tuo metu Garpas galvoja apie Dunkaną ir ponią Ralf ir jo mintys užimtos sava nelaime.

Vos tik pamatęs Ralfų namą, Garpas pagalvoja, kad šis gautų Pastato Apšvietimo premiją — visi jo langai švyti, priekinės durys atviros, vėžinis televizorius įjungtas visu garsu. Garpas įtaria, kad ponia Ralf kelia pokylį, bet priėjus arčiau — per jos pievelę, papuoštą šuns išmatomis ir primėtytą sportinio inventoriaus — jam kyla jausmas, kad namas yra apleistas. Mirtini televizijos spinduliai pulsuoja svetainėje, ant grindų mėtosi avalynė ir drabužiai, o priešais įdubusią sofą guli kaip papuolė iki pusės sulindę į savo miegmaišius, susiglaudę miegančių Dunkano ir Ralfo kūnai, atrodantys taip, lyg būtų televizijos nužudyti. Nesveikoje ekrano šviesoje jų veidai atrodo bekraujai.

Bet kur yra ponia Ralf? Išėjo kur nors praleisti vakaro? Atsigulė, palikusi visas tas šviesas, atviras duris ir televizijos spinduliuose besimaudančius vaikus? Garpas nori sužinoti, ar ji prisiminė išjungti viryklę. Svetainė pilna peleninių. Garpas baiminasi dėl dar tebesmilkstančių cigarečių. Jis stovi už gyvatvorės ir sėlina prie virtuvės lango, mėgindamas užuosti dujas.

Kriauklėje — kalnas nešvarių indų, ant stalo — butelis džino,

ore — rūgštus supjaustytos citrinos kvapas. Prie lempos palubėje — virvutė, matyt, pasirodžiusi per trumpa, todėl gerokai pailginta pusiau perrėžtų permatomų moteriškų pėdkelnių blauzda ir šlaunim. Nailoninė pėda, nusėta skaidriomis riebalų dėmėmis, kabo vėjelio supama virš džino butelio. Garpas neužuodžia, kad kas nors degtų — nebent maža liepsnelė pleventų po kate, kuri dailiai guli ant viryklės, meniškai išsitiesusi tarp degiklių, smakrą pasidėjusi ant sunkios keptuvės rankenos. Garpas ir katė spokso vienas į kitą. Katė mirksi.

Bet Garpas tikisi, kad ponia Ralf neįstengtų tiek susitelkti, kad galėtų pasiversti kate. Jos namas, jos gyvenimas — tai visiška netvarka, atrodo, kad toji moteris yra apleidusi tą skęstantį laivą. O galbūt ji užlipusi į viršų? Galbūt ji lovoje? Arba nuskendusi vonioje? O kur yra tas gyvulys, kurio pavojingos išmatos pavertė pievelę minų lauku?

Ir kaip tik tuo momentu laiptais žemyn atbilda sunkus krentantis kūnas, nuo jo stipraus smūgio atsidaro į virtuvę vedančių laiptų durys, išgąsdinta katė šokdama nutrenkia ant grindų taukuotą geležinę keptuvę. Ponia Ralf gūždamasi plojosi nuogu užpakaliu ant linoleumo, kimono stiliaus chalatas, nerūpestingai surištas per pilną jos liemenį, plačiai prasiskleidžia, rankoje ji laiko per stebuklą neišlaistytą gėrimą. Ji pažvelgia nustebusi į gėrimą ir siurbčioja jį. Stambios, nukarusios krūtys žvilga — jos išsiskiria ant šlakuotos krūtinės, kai ji atsilošia ant alkūnių ir žagsi. Nepatenkinta katė kniaukteli iš virtuvės kampo.

— Nutilk, kisiuk, — pasakė katei ponia Ralf. Bet kai ji pabando atsistoti, sudejuoja ir išsitiesia aukštielninka. Jos gaktos plaukai šlapi ir Garpas mato, kaip jie žvilga, patempimų žymių išvagotas jos baltas pilvas atrodo apšutęs, lyg ponia Ralf ilgą laiką būtų išbuvusi po vandeniu.

— Nors galą gausiu, bet ištempsiu tave iš ten, — sako ponia Ralf virtuvės luboms, nors Garpas mano, kad ji kalba katei. Galbūt ji susilaužė kulkšnį, tik yra per girta, kad tai pajustų, galvoja Garpas; o gal ji susilaužė stuburą?

Jis sliūgina palei namą link atvirų durų. Šaukia vidun:

— Ar yra kas nors namuose? — Katė prasmunka jam tarp kojų ir išsprunka laukan. Garpas laukia. Jis girdi iš virtuvės niurnėjimą ir keistus šlitinėjančio kūno atgarsius.

— Garbės žodis, — sako ponia Ralf, atsisukdama į išorines duris su savo kiek pablukusiu gėlių chalatu; savo gėrimą ji jau yra kažkur pametusi.

— Pamačiau, kad visos šviesos dega, ir pagalvojau, gal kas atsitiko, — murma Garpas.

— Pavėlavote, — sako jam ponia Ralf. — Abu berniukai jau nebegyvi. Neturėjau leisti jiems žaisti su ta bomba. — Ponia Ralf ieško Garpo suakmenėjusiame veide kokių nors humoro jausmo požymių, tačiau pamato, kad jis nesupranta juokų. — Okay, jūs norite pamatyti jų kūnus? — klausia ji ir prisitraukia jį prie savęs už elastinio jo šortų diržo. Garpas, žinodamas, kad yra be glaudžių, skubiai pasvyra paskui savo kelnes ir atsitrenkia į ponią Ralf. Ši paleidžia jį, pliaukšteldama diržu, ir eina į svetainę. Jos kvapas trikdo jį, — tarsi vanilės, išlaistytos ant gilaus, drėgno popierinio krepšelio dugno.

Ponia Ralf pastveria Dunkaną už pažastų ir su stulbinančia jėga užkelia jį, lindintį miegmaišyje, ant didžiulės kauburiuotos sofos. Garpas padeda jai užkelti Ralfą, kuris yra sunkesnis. Juodu suguldo berniukus galvomis priešinguose sofos galuose, apklosto juos miegmaišiais ir pakiša jiems po pagalvę. Garpas išjungia televizorių, o ponia Ralf svirdinėja po kambarį, išjunginėdama šviesas, rankiodama pelenines. Juodu panašūs į sutuoktinius, darančius tvarką po pobūvio.

— Na, ir naktelė, — šnibžda ponia Ralf staiga tamsoje paskendusioje svetainėje, o Garpas tuo tarpu suklumpa ant pagalvėlės, apgraibomis ieškodamas kelio apšviestos virtuvės link. — Dar neišeik, — sušnypščia ponia Ralf. — Turi padėti man kai ką iš čia išguiti. — Ji ima jį už rankos ir išmeta peleninę. Jos kimono plačiai prasiskleidžia. Garpas, lenkdamasis pakelti peleninės, brūkšteli plaukais jai per krūtis. — Viršuje, mano miegamajame, yra tas kerėpla, — sako ji Garpui, — ir nenori išsinešdinti. Negaliu priversti jo išeiti.

— Kerėpla? — klausia Garpas.

— Jis yra tikras kvailelis, — sako ponia Ralf, — sumautas priepuolinis.

— Priepuolinis? — klausia Garpas.

— Taip, išvyk jį, — prašo ji Garpo. Ji vėl patempia jo šortų elastinį diržą ir šį kartą atvirai pasižiūri. — O, Viešpatie, tu ne itin

apsirengęs, ar ne? — klausia ji. — Ar ne šalta? — Ji paliečia delnu pliką jo pilvą. — Nešaltas, — sako ji ir gūžteli pečiais.

Garpas atsitraukia nuo jos.

— O kas jis toks? — klausia jis, prisibijodamas būti įpainiotas į ponios Ralf buvusio vyro išgujimą.

— Eik šen, parodysiu, — sušnibžda ji ir tempia jį laiptais aukštyn siauru taku, kuris veda tarp šūsnies nešvarių skalbinių ir didžiulių maišų su ėdalu šuniui. Nieko keista, kad ji čia nusirito, galvoja Garpas.

Ponios Ralf miegamajame Garpas pirmiausia pamato juodą labradorų veislės medžioklinį šunį, drybsantį ant ponios Ralf vandens matraco. Šuo pasiverčia ant šono ir muša uodega. Ponia Ralf kopuliuoja su savo šunim, topteli Garpui, todėl ji negali išvaryti jo iš savo guolio.

— Lauk iš čia, — sako Garpas. — Nešdinkis. — Šuo smarkiau ima mušti uodega ir truputį nusišlapina.

— Ne jį, — sako ponia Ralf ir taip stipriai stumteli Garpą, kad jis išsitiesia ant lovos, kuri, pasirodo, yra sudrėkusi. Didžiulis šuo lyžteli jam veidą. Ponia Ralf parodo į fotelį prie lovos kojūgalio, bet Garpas jau buvo spėjęs pastebėti ponios Ralf tualetinio stalelio veidrodyje jaunuolį. Nuogas sėdėdamas fotelyje, jis šukavosi šviesiaplaukę skystoką „arklio uodegą" ir, permetęs ją sau per petį, purškė vienu iš ponios Ralf aerozolių. Jo pilvas ir šlaunys turėjo tą patį sviestinį blizgesį, kokį Garpas matė ant ponios Ralf kūno ir vilnos, o jauna jo varpa buvo liesa ir išlinkusi kaip skaliko stuburas.

— Ei, kaip laikaisi? — klausia Garpas tą vaiką.

— Ačiū, puikiai, — atsako šis.

— Išmesk jį, — sako ponia Ralf.

— Aš tik norėjau suteikti jai relaksaciją, supranti? — sako tas vaikiščias Garpui.

— Neleisk jam plepėti, — sako ponia Ralf. — Jis įgris tau iki susivėmimo.

— Visi tokie sudirgę, — sako vaikiščias Garpui; jis pasisuka fotelyje, atsilošia ir susideda kojas ant vandens matraco: šuo laižo ilgus jo pirštus. Ponia Ralf nuspiria jo kojas nuo gulto. — Ar tau aišku, apie ką kalbu? — klausia Garpą vaikiščias.

— Ji nori, kad tu išeitum, — sako Garpas.

— Ar tu esi jos vyras? — klausia vaikiščias.

— Taip, — atsako ponia Ralf, — ir jis nutrauks tą tavo liesą, mažą pimpalą, jeigu tu iš čia neišsinešdinsi.

— Geriau eik, — sako jam Garpas. — Padėsiu tau susirasti drabužius.

Vaikiščias užsimerkia, atseit, medituoja.

— Va, šitam — jis nedidelis meistras, — sako Garpui ponia Ralf. — Tai yra viskas, ką tas vaikėzas sugeba — užmerkti sumautas savo akis.

— Kur yra tavo drabužiai? — klausia berniuką Garpas. Jam turbūt septyniolika ar aštuoniolika, galvoja Garpas. Galbūt jis yra pakankamai suaugęs, kad stotų į koledžą arba eitų į karą. Vaikiščias tebesnūduriuoja, todėl Garpas švelniai pajudina jį už peties.

— Neliesk manęs, žmogau, — sako vaikiščas, vis dar užsimerkęs. Jo balse pasigirsta kažkoks kvailas grasinimas, kuris priverčia Garpą atsitraukti ir pažvelgti į ponią Ralf. Ji trukteli pečiais.

— Tą patį ir man pasakė, — sako ji. Garpas pastebi, kad ponia Ralf šypsosi, o pečiais trūkčioja instinktyviai ir nuoširdžiai. Tuomet jis pastveria vaikiščią už jo „arklio uodegos", užmeta ją jam ant gerklės ir apsuka aplink kaklą, o po to pagriebia vaikiščio galvą po pažastimi ir tvirtai jį laiko. Vaikiščias atsimerkia.

— Pasiimk savo drabužius, okay, — sako jam Garpas.

— Neliesk manęs, — pakartoja berniukas.

— Aš jau liečiu tave, — sako jam Garpas.

— Okay, okay, — sako berniukas. Garpas leidžia jam atsistoti. Vaikiščias keliais coliais aukštesnis už Garpą, bet aiškiai dešimčia svarų lengvesnis. Jis dairosi savo drabužių, bet ponia Ralf jau turi suieškojusi ilgą raudoną kaftaną iš absurdiškai sunkaus brokato. Vaikiščias sulenda į jį kaip į šarvus.

— Buvo malonu padūkti su tavim, — sako jis poniai Ralf, — tik tu turėtum išmokti labiau relaksuoti. — Ponia Ralf nusijuokia taip šiurkščiai, kad šuo nustoja mušęs uodega.

— Tau reikia grįžti į pirmą pamoką, — sako ji vaikiščiui, — ir visko mokytis iš naujo, nuo pradžių. — Ji išsitiesia ant vandens matraco šalia labradoro, kuris parsidrebia savo galva skersai jos pilvo. — Ei, Bilai, nustok! — piktai šūkteli ji šuniui.

— Ji yra labai nerelaksuota, — sako Garpui vaikiščias.

— Šūdą tu išmanai apie tai, kaip ką relaksuoti, — atkerta ponia Ralf.

Garpas išveda vaikiščią iš kambario, nuveda žemyn nepatikimais laiptais ir per virtuvę link išorinių durų.

— Žinai, ji pati mane pasikvietė, — aiškina vaikiščias. — Tai buvo jos sumanymas.

— Ji taip pat paprašė tave išeiti, — sako jam Garpas.

— Žinai, tu esi toks pat nerelaksuotas kaip ir ji, — pasako jam vaikiščias.

— Ar vaikai žino, kas čia dedasi? — klausia jį Garpas. — Ar jie jau miegojo, kai judu pakilot į viršų?

— Nesirūpink dėl vaikų, — sako vaikiščias. — Žmogau, vaikai yra puikūs. Ir jie žino daug daugiau, negu suaugusieji mano, kad jie žino. Vaikai yra tobuli žmonės, kol suaugusieji neuždeda ant jų savo rankų. Vaikai visuomet yra tik puikūs.

— O ar tu turi vaikų? — nesusilaiko nepaklausęs Garpas; iki tol jis buvo labai kantrus su tuo vaikiščiu, bet jo kantrybė baigiasi, kai kalbama apie vaikus. Tuo atveju jis nepripažįsta jokių autoritetų. — Lik sveikas, — sako vaikiščiui Garpas. — Ir nebegrįžk. — Ir išstumia jį, tik ne smarkiai, pro duris.

— Nesistumdyk! — sušunka vaikiščias, bet Garpas tūpteli ir išvengia kumčio smūgio, o po to išsitiesia ir surakina rankomis vaikiščią per juosmenį. Garpas jaučia, kad vaikiščias sveria septyniasdešimt penkis, o gal aštuoniasdešimt svarų, nors, aišku, yra sunkesnis. Jis tvirtai apglėbia vaikiščią, užlaužia jam už nugaros rankas, o po to išneša jį ant šaligatvio. Kai vaikiščias nustoja spurdėjęs, Garpas pastato jį.

— Ar žinai, kur tau eiti? — klausia jį Garpas. — Ar nereikia tau nieko aiškinti? — Vaikiščias giliai kvėpuoja, čiupinėja savo šonkaulius. — Ir nepasakok savo bičiuliams, kur jie gali vėliau ateiti pasiuostinėti, — sako jam Garpas. — Ir net neskambink.

— Žmogau, — atsakė inkšdamas vaikiščias, — aš net jos vardo nežinau.

— Ir nevadink manęs „žmogum", — pasako Garpas.

— Okay, žmogau, — atsako vaikiščias. Garpas jaučia gerklėje malonų sausumą, žino, kad tuomet jis būna greitas ką nors paliesti, tačiau leidžia tam jausmui atslūgti.

— Dumk iš čia, — sako jam Garpas.

Nuėjęs kvartalą, vaikiščias šūkteli:

— Lik sveikas, žmogau!

Garpas žino, kaip greitai jis galėtų jį pasivyti; jį vilioja tokios komedijos perspektyva, tačiau tektų nusivilti, jeigu vaikiščias neišsigąstų, o Garpas nejaučia didelio poreikio jį aplamdyti. Garpas pamoja jam atsisveikindamas. Vaikiščias iškelia didįjį pirštą ir nueina, vilkdamas absurdišką savo drabužį — išnyksta priemiesčiuose kaip koks ankstyvasis krikščionis.

Saugokis liūtų, vaikine, pagalvoja Garpas, siųsdamas globėjišką palaiminimą nueinančiajam. Už kelerių metų tokio pat amžiaus bus Dunkanas. Garpas gali tik puoselėti viltį, kad su Dunkanu jam pavyks lengviau rasti bendrą kalbą.

Sugrįžęs vidun, Garpas girdi, kad ponia Ralf žliumbia. Jis girdi, kaip ji kalba šuniui:

— O, Bilai, — verkšlena ji, — atsiprašau, kad tave užgaunu. Tu toks puikus.

— Likite sveika! — šaukia jai viršun Garpas. — Jūsų draugas iškeliavo, aš irgi keliausiu.

— Parše! — rėkia ponia Ralf. — Kaipgi tu gali mane šitaip palikti? — Ji aimanuoja vis garsiau; netrukus, galvoja Garpas, ir šuo su ja atsisveikins. — Ką aš dar galiu padaryti? — šaukia jai viršun Garpas.

— Gali bent jau pasilikti pasikalbėti su manim! — šaukia ponia Ralf. — Tu priepuolinis doruoliškas parše!

— Kas yra tas „priepuolinis"? — svarsto Garpas, kopdamas laiptais.

— Tu tikriausiai manai, kad man taip būna visą laiką, — sako ponia Ralf, visiškai susijaukusi ant to savo vandens matraco. Ji sėdi sukeitusi kojas, visa susisiautusi į kimono. Didžiulė Bilo galva guli jai ant kelių.

Garpas tikrai taip mano, bet neigiamai krato galva.

— Aš neturiu malonumo iš to, kad žeminuosi, — sako ponia Ralf. — Na, prisėsk, velniai rautų. — Ji užtempia Garpą ant liūliuojančio gulto. — Tame prakeiktame matrace per mažai vandens, — aiškina ji. — Mano vyras nuolat jo papildydavo, nes matracas yra kiauras.

— Man labai dėl to nemalonu, — sako Garpas, patarėjas šeimyninio gyvenimo klausimais.

— Tikiuosi, kad tu niekuomet nepaliksi savo žmonos, — sako jam ponia Ralf. Ji paima jo ranką ir laiko ją sau ant kelių; šuo laižo jam pirštus. — Tai yra pats sušikčiausias dalykas, kokį tik vyras gali iškrėsti, — sako ponia Ralf. — Jis man pasakė, kad tik apsimetinėjęs, jog domisi manimi — „metų metais", kaip jis pareiškė. O po to dar pasakė, kad beveik kiekviena kita moteris — ir jauna, ir sena — atrodanti jam geresnė už mane. Juk tai nėra itin gražu, ar ne? — klausia Garpą ponia Ralf.

— Ne, nėra, — sutinka Garpas.

— Patikėk manim, aš niekuomet su niekuo nebuvau susiėjusi, kol jis manęs nepaliko, — pasakė jam ponia Ralf.

— Tikiu, — atsakė Garpas.

— Tai labai blogai atsiliepia moters pasitikėjimui savimi, — pasakė ponia Ralf. — Kodėl negalėčiau pamėginti šiek tiek pasilinksminti?

— Galėtumėt, — sako Garpas.

— Bet aš taip to nesugebu! — prisipažįsta ponia Ralf, užsidengdama akis rankomis ir supdamasi guolyje. Šuo mėgina lyžtelėti jai veidą, bet Garpas nustumia jį; šuo mano, kad Garpas žaidžia su juo, todėl puola pirmyn per ponios Ralf kelius. Garpas smogia šuniui į nosį, kiek per smarkiai, todėl vargšas gyvulys suinkščia ir pasitraukia šalin. — Neskriausk Bilo! — šaukia jam ponia Ralf.

— Aš tik pabandžiau jums padėti, — teisinasi Garpas.

— Tu man nepadėsi, skriausdamas Bilą, — atsako ponia Ralf. — Viešpatie, nejaugi kiekvienas jų yra beprotis?

Garpas parkrenta aukštielninkas ant vandens gulto ir stipriai užsimerkia; gultas banguoja lyg nedidelė jūra, Garpas suaimanuoja:

— Nežinau, kaip jums padėti, — prisipažįsta jis. — Man labai nemalonu, kad jūs taip kamuojatės, bet aš tikrai nieko negaliu pagelbėti, argi ne taip? Jeigu jūs norite man išsipasakoti, prašau, — sako jis, vis dar kietai užsimerkęs, — tik niekas negali padėti, jeigu jūs taip jaučiatės.

— Išties malonu tai girdėti, — pasako ponia Ralf. Bilas alsuoja Garpui į plaukus. Švelniai lyžteli jam ausį. Garpas svarsto: ar Bilas, ar ponia Ralf lyžtelėjo? Paskui jos ranka staiga palenda jam po šortais, o jis šaltai galvoja: jeigu aš tikrai nenoriu jai to daryti, tai ko gi aš guliu aukštielninkas?

— Prašau, nedarykite to, — sako jis. Ji įsitikina, kad jis tikrai

to nenori, todėl atsitraukia. Ji atsigula šalia jo, paskui pasiverči atgręždama jam nugarą. Guolis smarkiai subangavo, kai Bilas pa bandė įsisprausti tarp jų, bet ponia Ralf taip smogia alkūne į d džiulę jo krūtinę, kad šuo užsikosi ir pasitraukia nuo gulto an grindų.

— Vargšas Bilas, atsiprašau, — sako ponia Ralf, tyliai ašaroda ma. Bilas bumbsi stambia savo uodega į grindis. Ponia Ralf, tars norėdama galutinai save pažeminti, perdžia. Jos raudojimas yra to lygus — kaip tas lietus, kuris gali merkti kiaurą dieną. Garpas, san tuokos konsultantas, svarsto, kaip jis galėtų bent truputį sustiprinti tos moters pasitikėjimą savimi.

— Ponia Ralf? — sako Garpas ir prikanda liežuvį.

— Ką? — atsiliepia ji. — Ką tu pasakei? — Ji pasikelia ant alkūnių, atsigręžia ir ryja jį akimis. Aišku, kad ji išgirdo jį. — Tu pasakei „ponia Ralf"? — klausia ji. — O, Viešpatie, ponia Ralf! — rėkia ji. — Tai tu netgi mano pavardės nežinai.

Garpas atsisėda gulto gale: jis jaučia norą atsidurti prie Bilo ant grindų.

— Man atrodo, kad jūs esate labai patraukli, — murma jis poniai Ralf, bet žiūri į Bilą. — Aš tikrai taip manau.

— Įrodyk, — sako ponia Ralf. — Prakeiktas melagi. Parodyk tu man tai.

— Aš negaliu jums parodyti, — sako Garpas, — bet ne todėl, kad nelaikyčiau jūsų patrauklia.

— Aš net nesukėliau tau erekcijos! — šaukia ponia Ralf. — Esu pusnuogė, o tu, būdamas šalia manęs, ant tos prakeiktos mano lovos, netgi normalios erekcijos nepatiri.

— Mėginau tai nuo jūsų nuslėpti, — sako Garpas.

— Ir tai tau pavyko, — sako ponia Ralf. — Ar žinai mano vardą, pavardę?

Garpas jaučia, kad dar niekuomet jis nebuvo taip aiškiai suvokęs vienos iš pasibaisėtinų savo silpnybių: kaip jam reikia patikti žmonėms, kaip labai jis nori būti pripažintas. Jam aišku, kad su kiekvienu nauju žodžiu jo situacija darosi vis keblesnė, o jo melas — akivaizdesnis. Dabar jis jau žino, kas tai yra „priepuolinis".

— Jūsų vyras turi būti beprotis, — sako Garpas. — Man jūs atrodote geresnė už daugelį kitų moterų.

— Ei, sustok, prašau, — sako ponia Ralf. — Tu, ko gero, esi nesveikas.

— Ko gero, — sutinka Garpas, bet pasako: — Jūs turite pasitikėti savo seksualumu, iš tikrųjų. O dar svarbiau yra tai, kad jūs turite išsiugdyti pasitikėjimą savimi ir kituose reikaluose.

— Jokių kitų reikalų aš niekuomet neturėjau, — prisipažįsta ponia Ralf. — Aš neturėjau niekam kitam tiek užsidegimo kiek seksui, o dabar nebeturiu tiek užsidegimo ir seksui.

— Bet juk jūs studijuojate, — bando Garpas.

— Manau, kad nežinau kam, — atsako ji. — Ar tu tą turėjai galvoje, kai kalbėjai apie pasitikėjimo išsiugdymą kituose reikaluose? — Garpas stipriai užsimerkia, nori prarasti sąmonę, nes girdi, kad vandens guolis teliuškena kaip bangų mūša, jis suvokia pavojų ir atsimerkia. Ponia Ralf yra jau nusirengusi, guli išsidriekusi nuoga guolyje. Silpnas bangavimas tebepliuškena po jos glebiu, klampiu kūnu, kuris Garpui pasirodo kaip tvirta irklinė valtis, pritvirtinta neramiame vandenyje. — Parodyk man, koks jau esi sukietėjęs, ir gali sau eiti, — sako ji. — Parodyk man savo sukietėjimą, tuomet patikėsiu, kad tau patinku.

Garpas bando galvoti apie erekciją, kad ją sukeltų, jis užsimerkia ir galvoja apie dar kai ką.

— Išpera tu, — sako jam ponia Ralf, bet Garpas jaučia, kad jam jau sukietėjo; ir tai pasiekti nebuvo taip sunku, kaip jis buvo manęs. Atsimerkia ir yra priverstas pripažinti, kad ponia Ralf nėra tokia jau nepatraukli. Jis nusitraukia žemyn savo šortus ir pasirodo jai. Nuo to gesto jam dar labiau sukietėja; jis suvokia, kad jam patinka jos drėgna, garbanota vilna. Bet ponia Ralf atrodo nei nuvilta, nei sujaudinta to jo pasirodymo; ji yra susitaikiusi su tuo, kad būtų žeminama. Todėl ji tik gūžteli pečiais ir pasiverčia ant šono, atgręždama Garpui didžiulį, apvalainą savo užpakalį.

— Okay, vis dėlto gali jį pastatyti, — sako ji. — Ačiū tau. O dabar gali eiti sau namo.

Garpas nori ją liesti. Sumišęs jaučia, kad galėtų ejakuliuoti vien bežiūrėdamas į ją. Apgraibomis jis išeina pro duris, nusileidžia žemyn tais užgriozdintais laiptais. Ar tos moters savęs niekinimas jau išsemtas šiai nakčiai, svarsto jis. Ar Dunkanas saugus?

Garpas mąsto, ar nepratęsus savo budėjimo iki paguodą teikiančios aušros. Jis užmina ant nukritusios keptuvės, ši sužvanga:

padeda ją ant viryklės, bet į tai neišgirsta jokio ponios Ralf atsiliepimo, tik Bilas suurzgia. Jeigu berniukai nubustų ir jiems ko nors prireiktų, ponia Ralf, baiminasi jis, jų neišgirstų.

Pusę ketvirtos ryto visiškai aprimusiuose ponios Ralf namuose Garpas nutaria sutvarkyti virtuvę, kad kaip nors sulauktų aušros. Gerai išmanantis namų šeimininkės darbą, Garpas prisileidžia kriauklę vandens ir ima mazgoti indus.

Kai suskamba telefonas, Garpas žino, kad skambina Helena. Jam staiga šmėksteli galvoje visos tos baisenybės, kurių ji galėjo prisigalvoti.

— Alio? — atsiliepia Garpas.

— Gal tu man vis dėlto paaiškintum, kas čia dedasi? — klausia Helena. Garpui aišku, kad ji jau seniai nemiega. Yra ketvirta ryto.

— Niekas nesideda, Helena, — atsako Garpas. — Čia buvo šiokių tokių nesklandumų, todėl nenorėjau palikti Dunkano.

— Kur yra toji moteris? — klausia Helena.

— Lovoje, — atsako Garpas. — Parkritusi.

— Nuo ko? — klausia Helena.

— Gėrė, — atsako Garpas. — Čia su ja buvo kažkoks vaikiščias, taigi ji norėjo, kad aš jį išguičiau.

— Ir po to jau likai vienas su ja? — klausia Helena.

— Ne per ilgai, — atsakė Garpas. — Ji užmigo.

— Aš ir nemanau, kad tai galėjo trukti labai ilgai, — pasakė Helena. — Su ja.

Garpas nutylėjo. Kurį laiką Helena jo nepavyduliavo, bet jam nesunku buvo prisiminti, koks netikėtai ūmus buvo jos pavyduliavimas.

— Niekas čia nesideda, Helena, — pasakė Garpas.

— Pasakyk man tiksliai, ką tu veiki būtent šiuo momentu, — pareikalavo Helena.

— Mazgoju indus, — atsakė Garpas. Jis girdėjo, kaip ji giliai kvėpuoja, stengdamasi susivaldyti.

— Stebiuosi, kodėl tu vis dar ten, — pasakė ji.

— Nenoriu palikti Dunkano, — atsakė Garpas.

— Manau, tu turi pargabenti Dunkaną namo, — pasakė ji. — Tuoj pat.

— Helena, — pasakė Garpas. — Aš buvau geras. — Tai nu-

skambėjo kaip pasiteisinimas, netgi Garpui. Be to, jis žinojo, kad jis anaiptol nebuvo toks jau geras. — Nieko neatsitiko, — pridūrė jis, truputį labiau tikėdamas tuo, ką sako.

— Aš neklausiu tavęs, kodėl tu mazgoji nešvarius jos indus, — pasakė Helena.

— Kad laikas greičiau praeitų, — atsakė Garpas.

Nors iš tiesų jis nebuvo iki tol savęs klausęs, kodėl jis tai daro, o dabar jam tai pasirodė beprasmiška: laukti aušros, tarsi kas nors gali atsitikti tik tuomet, kai tamsu. — Laukiu, kol Dunkanas nubus, — pasakė jis ir iš karto pajuto, jog tai neturi jokios prasmės.

— O kodėl jo nepažadinai? — paklausė Helena.

— Todėl, kad esu geras indų mazgotojas, — atsakė Garpas, mėgindamas truputį pajuokauti.

— Žinau visa, kam tu esi geras, — atsakė jam Helena, šiek tiek per karčiai kaip juokavimui.

— Įsivarysi ligą, šitaip galvodama, — pasakė jai Garpas. — Iš tikrųjų, Helena, liaukis. Aš nepadariau nieko bloga. — Tačiau Garpas buvo puritoniškai smulkmeniškas — nepamiršo, kaip jam šalia ponios Ralf buvo kilusi erekcija.

— Aš jau įsivariau ligą, — atsakė Helena, tik jau šiltesniu balsu. — Prašau, grįžk dabar namo.

— O Dunkaną palikti?

— O kam? Pažadink! — pasakė ji. — Arba parnešk jį.

— Netrukus būsiu namie, — pažadėjo jai Garpas. — Nesisielok, prašau, ir negalvok to, ką dabar galvoji. Aš papasakosiu tau viską, kas čia įvyko. Tau tikriausiai patiks ta istorija. — Bet jis žinojo, kad jam sunku bus papasakoti jai visą tą istoriją ir kad jis turi labai kruopščiai apgalvoti, kurias jos dalis praleisti.

— Man jau geriau, — pasakė Helena. — Manau, netrukus tave pamatysiu. Nebemazgok likusių indų. — Po to ji padėjo ragelį. Garpas apsidairė virtuvėje. Pagalvojo, jog pusę valandos trukusio darbo per maža, kad ponia Ralf pastebėtų jo pastangas, kuriomis buvo bent pradėta tvarkyti tą sąvartą.

Garpas ieškojo Dunkano drabužių tarp daugybės atgrasių drabužių gumulų, išmėtytų po visą svetainę. Dunkano drabužiai buvo jam pažįstami, tik jis niekur negalėjo jų aptikti. Tuomet jis prisiminė, kad Dunkanas, kaip koks žiurkėnas, susikrauna savo daiktus

miegmaišio dugne ir pats sulenda į tą lizdą. Pats Dunkanas svėrė apie keturiasdešimt kilogramų, dar jo maišas, dar jo skudurai, bet Garpas tikėjosi, kad įstengs parnešti vaiką namo. Savo dviratį Dunkanas galės atgauti kitą dieną. Galiausiai Garpas nusprendė Ralfų namuose Dunkano nežadinti. Galėjo kilti scena: Dunkanas galėtų nepanorėti eiti namo, netgi galėtų nubusti ponia Ralf.

Ir tuomet Garpas pagalvojo apie ponią Ralf. Jis pyko ant savęs, bet vis dėlto norėjo paskutinį kartą pasižiūrėti į ją; staiga vėl jam kilusi erekcija priminė, kad jis nori matyti stambų, nuogą jos kūną. Ir jis skubiai patraukė prie laiptų. Jis galėjo rasti dvokiantį jos kambarį, vedamas uoslės.

Pirmiausia jis pažvelgė į jos tarpkojį, į keistai susisukusią bambą, į pernelyg mažus (tokioms stambioms krūtims) spenius. Jam reikėjo pirmiausia pasižiūrėti į jos akis — būtų galėjęs pamatyti, kad ji visiškai nemiega ir spokso į jį.

— Ar visus indus sumazgojai? — paklausė ji. — Atėjai atsisveikinti?

— Norėjau tik įsitikinti, ar jums nieko neatsitiko, — aiškino jis.

— Neskiesk, — pasakė ji. — Norėjai dar kartą akis paganyti.

— Taip, — prisipažino jis ir nusigręžė. — Man dėl to nemalonu.

— Niekai, — atsakė ji. — Tai kelia man nuotaiką. — Garpas pabandė nusišypsoti.

— Visą laiką tau vis „nemalonu", — pasakė ponia Ralf. — Kas tu per „nemalonus" vyras? Išskyrus savai žmonai, — pasakė ponia Ralf. — Jai tu nė karto nesi pasakęs, kad tau „nemalonu".

Šalia vandens guolio buvo telefonas. Garpas suprato, kad jis dar niekuomet nebuvo taip apsirikęs dėl kieno nors būsenos, kaip dabar apsiriko dėl ponios Ralf. Staiga ji jam pasirodė esanti ne girtesnė negu Bilas. Arba ji buvo stebuklingai išblaivėjusi, arba ją buvo apėmusi ta pusvalandinio prašviesėjimo būsena, kuri būna tarp stuporo ir pagirių, apie kurią Garpas buvo skaitęs, bet visuomet laikė ją mitu. Dar viena iliuzija.

— Aš pasiimu Dunkaną namo, — pasakė jis. Ji linktelėjo galva.

— Aš tavo vietoje, — pasakė ji, — irgi pasiimčiau jį namo.

Garpas po trumpos, bet ryžtingos vidinės kovos susilaikė nuo dar vieno „man nemalonu"...

— Ar gali padaryti man vieną malonumą? — paklausė jį ponia Ralf. Garpas žiūrėjo į ją: ji tam nesipriešino. — Nepasakok savo žmonai apie mane visko, okay? Neparodyk jai manęs tokios kiaulės. Galėtum nupiešti mažumėlę simpatiškesnį mano paveikslą.

— Aš turiu susidaręs gerokai simpatiškesnį, — sumurmėjo Garpas.

— Tu taip pat turi geroką strypą, — pasakė jam ponia Ralf, įsmeigusi akis į Garpo pakeltus šortus. — Būtų geriau, kad tu šitoks negrįžtum. — Garpas nieko neatsakė. Puritonas Garpas pasijuto nusipelnęs suduoti atsakomąjį smūgį. — Tavo žmona kaip reikiant tave prižiūri, ar ne? — paklausė jį ponia Ralf. — Spėju, kad tu ne visuomet esi buvęs geras berniukas. Žinai, kaip mano vyras pasakytų apie tave? — paklausė ji. — Jis pasakytų, kad tavo žmona laiko tave po padu.

— Jūsų vyras turėjo būti tikras asilas, — atsakė Garpas. Atsikirtęs, nors ir silpnai, jis geriau pasijuto, bet jautėsi kvailai dėl to, kad palaikė tą moterį paprastesne.

Ponia Ralf pakilo nuo lovos ir atsistojo priešais Garpą. Jos speniai įsirėmė jam į krūtinę. Garpas sunerimo, kad jis gali bakstelti ją savo kietgaliu.

— Dar sugrįši, — pasakė ponia Ralf. — Gal nori dėl to lažintis?

Garpas išėjo, nepasakęs nė žodžio.

Jis nenuėjo nuo ponios Ralf namo ir dviejų kvartalų, persimetęs per petį miegmaišyje sudribusį Dunkaną, kai prie šaligatvio privažiavo policijos mašina, ir jis pateko į jos žydrą mirksinčią šviesą. Pusnuogis kidneperis, slapčiomis kiūtinantis persimetęs ryškios spalvos ryšulį su vogtomis, atrodo, gėrybėmis ir pavogtu vaiku.

— Ką ten turite? — paklausė jį policininkas. Jų buvo du tame policijos automobilyje, o ant antros sėdynės buvo dar kažkas trečias, tik jį sunku buvo įžiūrėti.

— Savo sūnų, — atsakė Garpas. Abu policininkai išlipo iš automobilio.

— Ir kur su juo einate? — paklausė vienas iš policininkų. — Ar jam nieko nėra atsitikę? — Jis apšvietė žibintu Dunkano veidą. Dunkanas mėgino ir toliau miegoti; jis užsimerkė nuo šviesos.

— Jis nakvojo savo draugo namuose, — aiškino Garpas. — Bet jam ten nepatiko, todėl nešuosi jį namo. — Policininkas ap-

švietė žibintu Garpą — su jo bėgiojimo apranga. Šortai, bėgiojimo bateliai, glaudžių nematyti.

— Ar turite asmens dokumentą? — paklausė policininkas. Garpas švelniai padėjo Dunkaną su miegmaišiu ant kažkieno pievelės.

— Žinoma, ne, — atsakė jis. — Jeigu jūs parvešite mane į namus, tuomet aš jums ką nors parodysiu. — Policininkai susižvalgė. Prieš keletą valandų jie buvo iškviesti į tą rajoną, kai jauna moteris pranešė, kad ji susidūrusi su ekshibicionistu ar bent strikeriu*. Galimas daiktas, jog tai buvęs mėginimas ją išžaginti. Ji sakė pabėgusi nuo jo, važiuodama dviračiu.

— Ar jūs jau seniai čia esate? — paklausė vienas iš policininkų.

Tas trečiasis asmuo, sėdintis ant policijos automobilio galinės sėdynės, smalsaudamas pasižiūrėjo pro langą, kas atsitiko. Kai jis išvydo Garpą, pasakė jam:

— Ei, žmogau, kas tau nutiko?

Dunkanas praplėšė akis.

— Ralfai? — pasakė jis.

Vienas iš policininkų priklaupė šalia berniuko, pašvietė žibintu į Garpą ir paklausė:

— Ar tai tavo tėvas?

Vaiko akyse buvo matyti išgąstis: jis dairėsi pakaitom į tėvą, policininkus ir žydrą šviesą, blykčiojančią ant policijos automobilio.

Kitas policininkas priėjo prie to asmens, sėdinčio ant galinės automobilio sėdynės. Tai buvo vaikiščias raudonu kaftanu. Policija sulaikė jį, kai vaikėsi tame rajone to ekshibicionisto. Vaikiščias neįstengė jiems pasakyti, kur gyvena, kadangi iš tikrųjų jis neturėjo nuolatinės gyvenamosios vietos.

— Ar tu pažįsti vyriškį su vaiku? — paklausė vaikiščią policininkas.

— Taip, jis yra tikras banditas, — atsakė vaikiščias.

— Viskas gerai, Dunkanai, — kalbėjo Garpas. — Neišsigąsk. Aš tik gabenu tave į namus.

— Sūneli, — pasakė policininkas. — Ar jis yra tavo tėvas?

— Jūs išgąsdinote jį, — pasakė policininkui Garpas.

---

* streaker *(angl.)* — asmuo, juoko dėlei ar kuriuo nors kitu tikslu nuogas lakstantis viešoje vietoje.

— Aš neišsigandau, — atsakė Dunkanas. — O kodėl tu gabeni mane namo? — pakausė jis tėvą. Atrodė, kad tai išgirsti rūpi visiems.

— Ralfo mamai sugedo nuotaika, — atsakė Garpas; tikėjosi, kad to pakaks, bet atstumtasis meilužis policijos automobilyje ėmė juoktis. Policininkas, turintis žibintą, pakreipė jo šviesą į vaikiščią ir paklausė Garpą, ar jis aną pažįstąs. Garpas pagalvojo: visam tam galo nematyti.

— Aš vadinuosi Garpas, — pasakė jis nervingai. — T.S.Garpas. Esu vedęs. Turiu porą vaikų. Vienas iš jų — štai šis, vardu Dunkanas, vyresnysis — šiąnakt nakvojo pas draugą. Buvau įsitikinęs, kad to draugo motina netinka mano vaikui prižiūrėti. Todėl nuėjau į tuos namus ir pasiėmiau savo sūnų namo. Bent jau bandau pasiimti jį į namus. O šis vaikinas, — pasakė Garpas, rodydamas į policijos automobilį, — kai aš ten atvykau, svečiavosi pas mano sūnaus draugo motiną. Ta motina norėjo, kad tas vaikinas, štai šitas, išsinešdintų, — pasakojo Garpas, vėl parodydamas į vaikiščią policijos automobilyje, — ir jis išėjo.

— Kokia tos motinos pavardė? — paklausė policininkas. Jis stengėsi viską užsirašyti milžiniškame savo bloknote. Minutę mandagiai patylėjęs, policininkas pažvelgė į Garpą.

— Dunkanai? — Garpas kreipėsi į sūnų. — Kokia yra Ralfo pavardė?

— Ji yra keičiama, — atsakė Dunkanas. — Jis turėjo tėvo pavardę, bet motina stengiasi duoti jam kitą.

— Na, gerai, o kokia yra jo tėvo pavardė? — klausė Garpas.

— Ralfas, — atsakė Dunkanas. Garpas užvertė akis.

— Ralfas Ralfas? — paklausė policininkas su bloknotu.

— Ne, Dunkanai, prašau, pagalvok, — pasakė Garpas. — Kokia yra paskutinioji Ralfo pavardė?

— Manau, ta, kuri yra keičiama, — atsakė Dunkanas.

— Dunkanai, tai kokia pavardė yra keičiama? — klausė Garpas.

— Tu gali paklausti Ralfo, — pasiūlė Dunkanas. Garpui norėjosi rėkti.

— Jūs pasakėte, kad jūsų pavardė yra Garpas? — paklausė vienas iš policininkų.

— Taip, — sutiko Garpas.

— Ir kad jūsų inicialai yra T.S.? — toliau klausė policininkas. Garpas jau žinojo, kas bus po to; jis jautėsi labai pavargęs.

— Taip, T.S., — atsakė jis. — Tik T.S.

— Tėvelis Siaubūnas! — pratrūko automobilyje vaikiščias ir atsigulė aukštielninkas ant sėdynės, alpdamas iš juoko.

— Ponas Garpai, ką reiškia pirmasis inicialas? — paklausė policininkas.

— Nieko, — atsakė jam Garpas.

— Nieko? — paklausė policininkas.

— Tai yra tik inicialai, — paaiškino Garpas. — Mano motina tik šitaip mane pavadino.

— Tai pirmasis jūsų vardas yra T.? — klausė policininkas.

— Žmonės vadina mane Garpu, — pasakė Garpas.

— Na, ir istorija, žmogau! — šūktelėjo vaikiščias, vilkintis kaftanu, bet policininkas, kuris buvo arčiau automobilio, pabeldė į stogą.

— Jeigu tu, vaikuti, dar kartą susikrausi savo purvinas kojas ant sėdynės, — pasakė jis, — aš priversiu tave ją nulaižyti.

— Garpas? — pasitikslino policininkas. — Aš gi žinau, kas jūs toks! — staiga sušuko jis. — Jūs esate tas, kuris sučiupo parke tą žagintoją!

— Taip, — atsakė Garpas. — Tai buvau aš. Bet tai įvyko ne čia ir gerokai seniau.

— O aš prisimenu, lyg tai būtų vakar įvykę, — kalbėjo policininkas.

— Apie ką kalba? — susidomėjo antrasis policininkas.

— Tu esi per jaunas, — pasakė jam pirmasis policininkas. — Čia yra tas vyriškis, pavarde Garpas, kuris sučiupo parke žagintoją. Tai buvo vaikų žagintojas. Štai kas jis buvo. O ką jūs anuomet veikėte? — klausinėjo jis susidomėjęs. — manding, kažką juokinga, ar ne taip?

— Juokinga? — paklausė Garpas.

— Pragyvenimui, — pasakė policininkas. — Kuo jūs vertėtės, kad užsidirbtumėt pragyvenimui?

— Aš esu rašytojas, — atsakė Garpas.

— O, taip, — prisiminė policininkas. — Ir dabar jūs esate rašytojas?

— Taip, — prisipažino Garpas. Jis žinojo bent tiek, kad nėra santuokos konsultantas.

— Aš tik tiek ir norėjau, — pasakė policininkas, bet kažkas vis

dar nedavė jam ramybės; Garpas galėjo pasakyti, kas čia buvo ne taip.

— Tuomet aš buvau su barzda, — priminė jis.

— Teisingai! — sušuko policininkas. — Ir jūs ją nusiskutote?

— Būtent, — atsakė Garpas.

Policininkai kiek pasitarė raudonoje savo automobilio užpakalinių žibintų šviesoje. Jie nutarė parvežti Garpą ir Dunkaną į namus, bet pasakė, kad Garpas turėsiąs suteikti jiems kokios nors informacijos dėl savo tapatumo.

— Aš jūsų neatpažįstu pagal nuotraukas, jose buvote su barzda, — sakė vyresnysis policininkas.

— Tai buvo taip seniai, — liūdnu balsu pasakė Garpas, — ir kitame mieste.

Garpas nerimavo dėl to, kad vaikiščias, vilkintis kaftanu, galės pamatyti namą, kuriame jis gyvena. Garpas vaizdavosi, kad kurią nors dieną jis pasirodys ir ko nors paprašys.

— Ar tu prisimeni mane? — paklausė Dunkaną vaikiščias.

— Nemanau, kad prisiminčiau, — mandagiai atsakė Dunkanas.

— Tu jau beveik miegojai, — sutiko vaikiščias. O Garpui jis pasakė: — Žmogau, tu per daug nerviniesi dėl vaikų. Jie patys puikiai susitvarko. Ar jis yra vienintelis jūsų vaikas?

— Ne, turiu dar vieną, — atsakė Garpas.

— Žmogau, tau reikia turėti tuziną tokių, — pasakė vaikiščias. — Tuomet taip nesinervintum dėl vieno kurio iš jų, supranti? — Garpui šie žodžiai priminė tai, ką jo motina buvo pavadinusi Persių vaikų teorija.

— Dabar pasukite į kairę, — pasakė jis automobilį vairuojančiam policininkui, — o paskui į dešinę, ir štai tas kampinis namas.

Kitas policininkas padavė Dunkanui ledinuką.

— Ačiū, — padėkojo Dunkanas.

— O man? — paprašė vaikiščias su kaftanu. Policininkas pašnairavo į jį, o kai nusigręžė, Dunkanas atidavė vaikiščiui savo ledinuką. Dunkanas nemėgo ledinukų, niekuomet nebuvo jų mėgėjas.

— Ačiū tau, — pašnibždėjo vaikiščias. — Matai, žmogau? — pasakė jis Garpui. — Vaikai būna tik puikūs.

Helena irgi, pagalvojo Garpas, kai išvydo tarpduryje, apšviestą iš už nugaros. Jos žydras, grindis siekiantis chalatas turėjo aukštą, į

viršų atverčiamą apykaklę, kurią ji buvo pasistačiusi, tarsi jai būtų šalta. Ji buvo užsidėjusi akinius, kad Garpas žinotų, jog ši jų laukė.

— Žmogau, — sušnibždėjo vaikiščias, vilkintis kaftanu, ir kumštelėjo Garpą alkūne, kai šis lipo iš automobilio. — Kaip atrodo šita graži ponia, kai nusiima akinius?

— Mama! Mus areštavo! — sušuko Helenai Dunkanas.

Policijos automobilis laukė palei šaligatvį, kol Garpas atneš savo asmens dokumentą.

— Mes neareštuoti, — pasakė Garpas. — Mes tik parvežėme namo Dunkaną. Viskas yra kuo puikiausiai, — piktai pasakė jis Helenai ir nubėgo laiptais aukštyn ieškoti savo drabužiuose piniginės.

— Tai tu šitaip buvai išėjęs? — iš paskos šūktelėjo Helena. — Apsirengęs kaip dabar?

— Policija pamanė, kad jis yra mane pagrobęs, — aiškino Dunkanas.

— Ar policininkai atėjo ten į namus? — paklausė jį Helena.

— Ne, tėtė nešėsi mane namo, — atsakė Dunkanas. — Žinai, tėtė yra keistuolis.

Garpas nubildėjo laiptais žemyn ir išbėgo pro duris.

— Identifikavimo klaida, — burbtelėjo jis Helenai. — Jiems reikia surasti kažką kita. Tik nesinervink, dėl Dievo meilės.

— Aš nesinervinu, — šiurkščiai atsakė Helena.

Garpas parodė policininkams savo asmens dokumentą.

— Aš tik tiek tenorėjau, — pasakė vyresnysis policininkas. — Ar tai yra tik T.S., ir nieko daugiau? Ko gero, taip paprasčiau.

— Ne visuomet, — atsakė Garpas.

Kai policijos automobilis pajudėjo, vaikiščias šūktelėjo Garpui:

— Žmogau, tu esi neblogas vaikinas, tik tau reikia išmokti relaksuoti.

Įspūdis, kokį darė Helenos kūnas, lieknas, įsitempęs ir drebantis po žydru chalatu, neteikė Garpui relaksacijos. Dunkano miegai buvo visiškai dingę, ir jis nepaliaudamas plepėjo; jis irgi buvo piktas. Garpas taip pat. Helena šaltai stebėjo juodu, apyaušriu valgančius virtuvėje. Dunkanas pasakojo jiems ilgo televizijos filmo fabulą. Garpas įtarė, kad tai turėjo būti du filmai — kad Dunkanas užmigo, kol pirmasis buvo nesibaigęs, ir nubudo, kai jau buvo prasidėjęs antrasis. Jis mėgino įsivaizduoti, kur ir kada per Dunkano filmus reiškėsi ponios Ralf aktyvumas.

Helena nieko neklausinėjo. Iš dalies todėl, kad Garpas suprato, jog ji neturi ką sakyti Dunkanui girdint. Bet iš dalies ir todėl, kad ji, kaip ir Garpas, griežtai redagavo tai, ką norėjo pasakyti. Juodu abu buvo patenkinti, kad čia pat yra Dunkanas; ilgai laukdami to laiko, kai galės laisvai pasišnekėti, juodu galėjo tapti švelnesni ir atsargesni.

Auštant juodu daugiau nebeištvėrė ir ėmė kalbėtis per Dunkaną.

— Papasakok mamai, kaip ten atrodė virtuvė, — pasakė Garpas. — Papasakok jai ir apie šunį.

— Apie Bilą?

— Taip, — atsakė Garpas. — Papasakok jai apie Bilą.

— Kaip buvo apsirengusi Ralfo motina, kai jūs ten buvote? — paklausė Dunkaną Helena. Ji šyptelėjo Garpui. — Tikiuosi, ji buvo apsivilkusi daugiau drabužių negu tėtė.

— Ką jūs valgėte vakarienei? — paklausė Dunkaną Garpas.

— Ar miegamasis pas juos yra viršuje ar apačioje? — paklausė Helena. — O gal ir ten, ir ten? — Garpas mėgino pasakyti jai žvilgsniu: prašau tave, nepradėk. Jis jautė ją galandant savo seną atšipusį ginklą, kad turėtų jį po ranka. Jis turėjo tą ateinančią auklę, tiksliau, net dvi, kurias ji galėjo jam prikišti, ir jautė, kad ji ruošiasi jomis pasinaudoti. Jeigu ir ištrauks vieną iš tų senų skaudinančių vardų, Garpas neturėjo paruošęs jokio, kad galėtų atsikeršyti. Helena neturėjo jokių ateinančių auklių, dėl kurių jis galėtų ją kaltinti; kol kas neturėjo. Harisonas Flečeris, Garpo manymu, nesiskaitė.

— Kiek ten yra telefono aparatų? — paklausė Dunkaną Helena. — Ar telefonas yra ir virtuvėje, ir miegamajame? Ar tik miegamajame?

Kai pagaliau Dunkanas išėjo į savo kambarį, Helenai ir Garpui buvo likę mažiau kaip pusė valandos iki to meto, kai laikas Voltui keltis. Tačiau Helena tebelaikė paruošusi priešininkių vardus. Visuomet pakanka laiko atsilyginti, kai žinai, kur yra kare gautos žaizdos.

— Aš taip stipriai tave myliu ir taip gerai pažįstu, — pradėjo Helena.

12

Tai atsitinka Helenai

Naktiniai telefono skambučiai — tie aliarminiai įsilaužimai į širdį — visą gyvenimą gąsdins Garpą. Kuris iš tų, kuriuos myliu? — šaukė Garpo širdis, atsiliepdama į pirmąjį skambutį. — Ką pervažiavo sunkvežimis, kas nusiskandino aluje arba guli baisioje tamsoje, dramblio sutremptas?

Kai suskambėdavo toks naktinis skambutis, Garpas bijodavo pakelti ragelį, tačiau kartą jis pats nesąmoningai paskambino naktį. Tai buvo vieną vakarą, kai pas jį viešėjo Dženė; ji prasitarė, kad Kušei Persi gimdant plyšo gimda. Garpas nebuvo girdėjęs apie tai, ir nors juodu su Helena retkarčiais juokaudavo buvusios jo aistros Kušei tema — Helena net įkyrėdavo jam dėl to, — žinia apie Kušės mirtį beveik susargdino Garpą. Kušman buvo tokia gyvybinga, trykštanti karštu sultingumu, jog jos mirtis atrodė negalima. Jo nebūtų taip sukrėtusi žinia, kad tokia nelaimė ištiko Alisą Flečer; jautėsi labiau pasirengęs bet kam, kas galėtų jai nutikti. Liūdna, bet žinojo, kad Nebyliajai Alisai nuolat atsitiks įvairių dalykų.

Garpas atklydo į virtuvę ir, nesuvokdamas, koks yra metas, neprisimindamas, kada atsidarė eilinę alaus dėžutę, pamatė, kad jau susuko Persių telefono numerį; telefonas skambėjo. Garpas įsivaizdavo, kokį ilgą kelią turi įveikti iš gilaus miego pakilęs Riebusis Troškinys, kad atsilieptų į skambutį.

— Viešpatie, kam gi tu skambini? — paklausė Helena, įžengdama į virtuvę. — Juk jau yra penkiolika antros.

Garpas nespėjo padėti ragelio, kai atsiliepė Stiuartas Persis.

— Klausau? — susirūpinusiu balsu pasakė Riebusis Troškinys, ir Garpas galėjo įsivaizduoti glebią ir besmegenę Midžę, sėdinčią greta jo lovoje, susinervinusią kaip pagauta višta.

— Labai atsiprašau, kad jus pažadinau, — pasakė Garpas. — Nesusigaudžiau, kad yra jau taip vėlu. — Helena palingavo galva ir

skubiai išėjo. Virtuvės tarpduryje pasirodė Dženė; jos veido išraiška buvo tokia kritiška, kokia būna tik motinos, žiūrinčios į sūnų. Toje išraiškoje buvo daugiau nusivylimo negu įprastinio pykčio.

— Kas čia, po velnių, skambina? — paklausė Stiuartas Persis.

— Tai Garpas, sere, — atsakė Garpas, vėl mažylis berniukas, atsiprašinėjantis už savo genus.

— Šikniau tu, — pasakė Riebusis Troškinys, — ko gi tau reikia? — Dženė nesusiprato pasakyti Garpui, kad Kušė mirė jau prieš keletą mėnesių; Garpas manė, kad jis reiškia užuojautą šviežios nelaimės proga. Jis užsikirto.

— Man nemalonu, labai nemalonu, — kalbėjo jis.

— Tu jau tai pasakei, jau tai sakei, — pareiškė Stiuartas.

— Aš ką tik apie tai išgirdau, — kalbėjo Garpas, — todėl noriu pasakyti jums ir poniai Persi, kaip man dėl to iš tikrųjų nemalonu. Aš galiu jums to nedemonstruoti, sere, bet aš išties labai mylėjau...

— Tu neūžauga parše, — pasakė Stiuartas Persis. — Savo motinos išpera, japono šūdo kulka. — Ir jis padėjo ragelį.

Net Garpas nebuvo pasiruošęs tokiai didelei neapykantai. Tačiau jis klaidingai suprato situaciją. Prireikė ne vienerių metų, kol jis suvokė savo skambinimo aplinkybes. Vargšė Pūkas, kvaištelėjusi Beinbridžė, vieną dieną tai išaiškins Dženė. Kai Garpas paskambino, Kušė buvo jau taip seniai mirusi, kad Stiuartas nesuprato, jog jam reiškiama užuojauta dėl Kušės netekimo. Kai Garpas paskambino, tai buvo vidurnaktis jiems juodos dienos — mat kaip tik tą dieną galų gale nugaišo juodoji bestija, Bonkersas. Stiuartas pamanė, kad Garpo skambutis yra žiaurus pajuokavimas — netikra užuojauta dėl šuns, kurio Garpas visuomet nekentė.

Taigi dabar, suskambus telefonui, Garpas pajuto, kaip Helena instinktyviai, per miegus, staiga jį sugriebė. Kai jis pakėlė ragelį, Helena stipriai suspaudė keliais jo koją, tarsi būtų tvirtai įsikibusi gyvenimo ir saugumo, kuo jai buvo jo kūnas. Garpas perbėgo mintyse visas galimybes. Voltas miega namuose. Dunkanas taip pat; jis yra ne pas Ralfus.

Helena pagalvojo: tai mano tėvas — tai jo širdis. Kartais ji galvodavo: jie galų gale atrado ir identifikavo mano motiną. Lavoninėje.

O Garpas pagalvojo: jie nužudė motiną. Arba jie laiko ją išpir-

kai — vyrai, kurie panorės ne mažiau kaip keturiasdešimties merginų viešo išžaginimo už garsiosios feministės paleidimą nenukentėjusios. Be to, jie dar pareikalaus mano vaikų gyvybės, ir taip toliau.

Skambino Roberta Maldun, ir kaip tik todėl Garpui dingtelėjo, kad auka yra Dženė Fylds. Bet auka buvo pati Roberta.

— Jis paliko mane, — pasakė Roberta savo galingu balsu, pabrinkusiu nuo ašarų. — Jis pametė mane. Mane! Ar tu gali tuo patikėti?

— O, Dieve, Roberta, — pasakė Garpas.

— Ak, aš niekuomet nežinojau, kas per mėšlas yra vyrai, kol netapau moterimi, — pasakė Roberta.

— Tai Roberta, — pašnibždėjo Helenai Garpas, kad ji galėtų atsipalaiduoti. — Jos meilužis išskrido iš narvelio. — Helena atsiduso, paleido Garpo koją ir apsivertė ant kito šono.

— Tau tai netgi neįdomu? — irzliai paklausė Garpą Roberta.

— Na, ką tu, Roberta, — atsakė jai Garpas.

— Atsiprašau, — pasakė Roberta. — Tik aš maniau, kad skambinti tavo motinai yra per vėlu. — Ta logika Garpui pasirodė keista, kadangi jis žinojo, kad Dženė gula vėliau negu jis; bet jis mylėjo Robertą, labai mylėjo, o ji, be abejo, išgyveno sunkų metą. — Jis pasakė, kad aš esu nepakankamai moteris, kad aš jį trikdžiau seksualiai — kad aš buvau seksualiai susipainiojusi! — rėkė Roberta. — O Viešpatie, tas pimpelis. Juk jis tenorėjo tik naujovių. Jis tik norėjo pasirodyti prieš savo bičiulius.

— Lažinčiausi, Roberta, kad tu galėjai susitvarkyti su juo, — pasakė Garpas. — Kodėl tu neišmušei iš jo tų nesąmonių?

— Tu nesupratai, — pasakė Roberta. — Aš nejaučiu noro iš ko nors išmušinėti nesąmones, niekuomet nejaučiau. Aš esu moteris.

— O argi moterys kartais nejaučia noro išmušti iš ko nors nesąmones? — paklausė Garpas. Helena pasiekė jį ir timptelėjo už varpos.

— Aš nežinau, ko nori moterys, — suaimanavo Roberta, — Apskritai aš nežinau, ko jos turi norėti. Aš tik žinau, ko aš noriu.

— O būtent? — paklausė Garpas, žinodamas, kad ji nori jam tai pasakyti.

— Aš noriu išmušti iš jo tas nesąmones dabar, — prisipažino Roberta, — bet kai jis mane metė, aš tik sėdėjau ir neprieštaravau.

Ir net verkiau. Visą dieną verkiau! O jis net paskambino man ir pasakė, kad jeigu aš vis dar verkiu, tai apsimetinėju.

— Velniai jį rautų, — pasakė Garpas.

— Jis tenorėjo tiktai didžiulio užpakalio, — pasakė Roberta. — Kodėl vyrai yra tokie?

— Taigi, — atsakė Garpas.

— Oi, aš žinau, kad tu ne toks, — pasakė Roberta. — Tau aš netgi nesu, ko gero, patraukli.

— Žinoma, kad esi, Roberta, — atsakė Garpas.

— Bet tik ne tau, — pasakė Roberta. — Nemeluok. Aš nesu seksualiai patraukli, tiesa?

— Man išties ne, — prisipažino Garpas, — tačiau daugybei kitų vyrų — taip. Aišku, kad esi patraukli.

— Tu esi geras draugas, ir tai yra kur kas svarbiau, — pasakė Roberta. — Tu irgi nesi man seksualiai patrauklus.

— Taigi viskas yra kaip reikiant, — pasakė Garpas.

— Tu esi per trumpas, — pasak Roberta. — Aš mėgstu vyrus, kurie atrodo ilgesni, — seksualine prasme. Tik tu neužsigauk.

— Aš neužsigaunu, — pasakė Garpas. — Tu irgi neužsigauk.

— Žinoma, ne, — patikino jį Roberta.

— Gal paskambink man rytą, — pasiūlė Garpas. — Būsi geresnės nuotaikos.

— Neskambinsiu, — atsakė paniurusi Roberta. — Jausiuosi blogiau. Ir man bus gėda, kad tau skambinau.

— Gal tau reikėtų pasikalbėti su savo gydytoju? — pasiūlė Garpas. — Su urologu? Su tuo, kuris tave operavo. Jis, ko gero, yra tavo bičiulis, ar ne?

— Manau, kad jis nori mane iškrušti, — rimtu balsu atsakė Roberta. — Manau, kad tai yra vienintelis dalykas, kurio jis kada nors iš manęs norėjo. Spėju, kad jis pasiūlė daryti tą operaciją tik todėl, kad mane suvedžiotų, bet pirma jis norėjo padaryti iš manęs moterį.

— Pamišėlis tas tavo draugas, Roberta, — pasakė Garpas. — Kas yra tų dalykų žinovai?

— Urologai, — atsakė Roberta. — O pagaliau nežinau. Ar tavęs šiek tiek nešiurpina urologija? — Kurgi ne, bet Garpas nenorėjo daugiau liūdinti Robertos.

— Paskambink mano motinai, — Garpas girdi save sakant. — Ji tave nuramins, ką nors sugalvos.

— O, ji yra nuostabi moteris, — sukūkčiojo Roberta. — Ji visuomet ką nors sugalvoja, tik jaučiu, kad aš per daug ją išnaudoju.

— Ji mėgsta teikti pagalbą, Roberta, — sako Garpas, nes žino, kad taip iš tikrųjų yra. Dženė Fylds buvo sklidina užuojautos ir kantrumo, o Garpas norėjo tik miego.

— Tau, Roberta, galėtų padėti skvošo partija, — silpnu balsu pasiūlo Garpas. — Atvažiuok pas mus kelioms dienoms, ir mes kaip reikiant pastuksensime kamuolį. — Helena atsigręžė į Garpą, susiraukė ir krimstelėjo jo spenį. Ji mėgo Robertą, tačiau ankstyvojoje savo lyties pakeitimo fazėje Roberta sugebėjo kalbėti tik apie save.

— Aš jaučiuosi tokia nudrenuota, — pasakė Roberta. — Energijos visiškai nebeliko. Net nežinau, ar įstengčiau žaisti.

— O tu, Roberta, pamėgink, — sako Garpas. — Turi prisiversti ką nors daryti. — Helena supykusi nusigręžė nuo jo.

Tačiau ji mylėjo Garpą už tai, kad jis atsiliepdavo į naktinius skambučius. Sakė, kad jie gąsdina ją ir kad ji nenorinti pirmoji sužinoti, kokiu reikalu skambina. Todėl atrodė keista, kad tuomet, kai po kelių savaičių Roberta Maldun paskambino antrą kartą, atsiliepė Helena. Garpą tai nustebino, nes telefonas buvo šalia lovos iš jo pusės, todėl Helenai teko jo siekti per jį. Tąkart stačiai puolė per jį ir skubiai sušnibždėjo: „Klausau, kas skambina?" Kai išgirdo, kad Roberta, iš karto perdavė ragelį Garpui; tarsi būtų norėjusi, kad jie nemiegotų.

O kai Roberta paskambino trečią kartą, Garpas pajuto kažkokią tuštumą, kai pakėlė ragelį. Kažko trūko.

— O, sveika, Roberta, — pasakė jis. Paprastai tokiu atveju Helena suspausdavo keliais jam koją; šįkart to nebuvo.

Jis pastebėjo, kad jos išvis nėra. Jis kalbėjo, guosdamas Robertą, o drauge jautė šaltį šalia savęs tuščioje lovoje. Kai galų gale Roberta padėjo ragelį, Garpas nusileido laiptais pasidairyti Helenos. Rado ją vienišą svetainėje, sėdinčią su vyno taure ir rankraščiu ant kelių.

— Negalėjau miegoti, — pasakė ji, tačiau jos veido išraiška buvo tokia, kad Garpas ne iš karto suprato, ką ji reiškia. Bet jis pagalvojo, kad pažįsta tą išraišką, o drauge pagalvojo ir tai, kad niekuomet nėra matęs tos išraiškos Helenos veide.

— Skaitai veikalą? — paklausė jis. Ji linktelėjo, tačiau prieš ją buvo tik rankraštis. Garpas paėmė jį į rankas.

— Tai yra tik studento darbas, — pasakė ji, tiesdama ranką į rankraštį.

Tas studentas vadinosi Maiklas Miltonas. Garpas perskaitė rankraščio pastraipą.

— Panašu į apsakymą, — pasakė jis. — Nežinojau, kad tu užduoti savo studentams rašinius iš beletristikos.

— Aš neužduodu, — atsakė ji. — Bet jie retkarčiais rodo man, ką turi parašę.

Garpas perskaitė dar vieną pastraipą. Jis pagalvojo, kad rašančiojo stilius yra drovus ir nenatūralus, tačiau klaidų tame puslapyje nebuvo; šiaip ar taip, parašyta buvo kompetentingai.

— Jis yra vienas iš mano paskutiniojo kurso studentų, — pasakė Helena. — Labai inteligentiškas, bet... — Ji truktelėjo pečiais, tačiau tas jos judesys buvo lyg sumišusio vaiko, bandančio tą sumišimą nuslėpti.

— Kas „bet"? — paklausė Garpas. Jis nusijuokė iš to, kad Helena tokiu vėlyvu metu gali atrodyti tokia mergaitiška.

Tačiau Helena nusiėmė akinius ir vėl jam parodė tą kitą savo išraišką, kurią jis anksčiau buvo matęs, tik negalėjo suprasti, ką ji reiškia. Susijaudinusi ji pasakė:

— Ai, aš nežinau. Jaunas galbūt. Žinai, jis yra paprasčiausiai jaunas. Labai inteligentiškas, bet jaunas.

Garpas pervertė lapą, perskaitė pusę kitos pastraipos ir grąžino jai rankraštį. Gūžtelėjo pečiais.

— Man tai yra niekalas, — pasakė jis.

— Ne, tai nėra niekalas, — rimtu balsu atsakė Helena. Oi, Helena, tu sveiko proto mokytoja, galvojo Garpas, ir pasakė grįžtąs į lovą. — Aš irgi netrukus ateisiu, — pasakė jam Helena.

Ir tuomet Garpas išvydo save viršuje esančios vonios veidrodyje. Ir tik čia — keista, kad ne vietoje — jis galų gale suvokė, ką reiškia ta išraiška, kurią matė Helenos veide. Garpas atpažino tą išraišką, kadangi buvo matęs retkarčiais ją anksčiau savo paties veide, bet niekuomet Helenos. Išraiška, kurią Garpas atpažino, reiškė kaltę, ir tai jį suglumino. Ilgai jis gulėjo nemiegodamas, bet Helena vis negrįžo į lovą. Rytą jis nustebo, kad pirmas dalykas, kuris nubudus toptelėjo jam galvon, buvo Maiklo Miltono vardas

ir pavardė, nors jis tebuvo vos akį užmetęs į to mokslus baigiančio studento rankraštį. Jis atsargiai pažvelgė į Heleną ir pamatė, kad ji guli šalia atmerktomis akimis.

— Maiklas Miltonas, — tyliai pasakė Garpas — ne jai, bet užtektinai garsiai, kad ji išgirstų. Jis stebėjo neatsiliepiantį jos veidą. Ji buvo arba užsisvajojusi ir kažkur nutolusi, arba paprasčiausiai negirdėjo. Arba, dingtelėjo jam, Maiklo Miltono vardas ir pavardė jau prieš tai buvo jos mintyse, todėl, kai Garpas juos ištarė, tai buvo vardas ir pavardė, kuriuos ji pati jau tarė ir nepastebėjo, kad juos ištarė Garpas.

Maiklas Miltonas, studentas, trečius metus studijuojantis lyginamąją literatūrą, prieš tai vidutiniais pažymiais baigęs Jeilio universiteto romanistiką. Jis buvo Styringo absolventas, tačiau toje mokykloje niekuomet rimtai nesimokė. Jeigu jis žinojo, kad jo pašnekovui žinoma, jog jis yra baigęs Jeilio universitetą, tai ir apie tas studijas jis atsiliepdavo niekinamai, tačiau jis niekuomet neniekino savo studijų užsienyje — Prancūzijoje — trečiaisiais savo mokslo metais. Klausydamasis Maiklo Miltono, niekas nebūtų pasakęs, kad jis praleido Europoje tik vienerius metus, nes jis sugebėjo sudaryti tokį įspūdį, tarsi būtų praleidęs Prancūzijoje visą savo jaunystę. Jis buvo dvidešimt penkerių metų amžiaus.

Nors jis gyveno Europoje taip neilgai, atrodė, kad prisipirko ten drabužių visam gyvenimui. Jis vilkėjo tvido švarkais su plačiais atlapais, nešiojo paplatintus rankogalius, o tie švarkai ir ilgos, laisvos kelnės buvo sukirptos taip, kad išryškintų jo šlaunis ir juosmenį; tai buvo tos rūšies drabužiai, kuriuos netgi Garpo mokyklinių metų amerikiečiai vadindavo „kontinentiniais". Maiklo Miltono marškinių apykaklės, visuomet atsegtos po kaklu (pora sagų), buvo minkštos ir plačios, renesansiško stiliaus; tai buvo maniera, liudijanti nervingumą, o drauge — didžiausią tobulumą.

Jis taip skyrėsi nuo Garpo, kaip strutis nuo ruonio. Maiklo Miltono kūnas buvo elegantiškas kūnas — kai aprengtas; nurengtas jis buvo labiausiai panašus, palyginti su kitais gyvūnais, į garnį. Jis buvo liesas ir aukštas, o tai, kad buvo gunktelėjęs, slėpė pagal užsakymą pasiūti jo tvidiniai švarkai. Jo kūnas buvo tarytum drabužių kabykla — stačiai puikus kūnas drabužiams kabinti. Nuogas jis išvis neturėjo kūno.

Maiklas Miltonas buvo Garpo priešybė beveik visais požiūriais, išskyrus tai, kad jis turėjo nepaprastą, kaip ir Garpas, pasitikėjimą savimi. Jam, kaip ir Garpui, buvo būdinga išpuikimo dorybė arba yda. Kaip ir Garpas, jis buvo toks agresyvus, koks gali būti agresyvus tik tas, kuris visiškai pasitiki savimi. Ir būtent tos savybės prieš daugelį metų pirmiausia patraukė Heleną prie Garpo.

Šiuo atveju ji susidūrė su tomis savybėmis kitonišku apdaru; jos buvo rodomos kitokiais pavidalais, tačiau Helena jas atpažino. Paprastai ji nemėgo jaunų dendžių, kurie rengėsi ir kalbėjo taip, tarsi Europoje jie būtų persisotinę gyvenimu ir persiėmę liūdna jo išmintimi, o tuo tarpu iš tikrųjų didesniąją trumpo savo gyvenimo dalį buvo praleidę Konektikute ant užpakalinių automobilių sėdynių. Tačiau mergautiniais metais ir imtynininkai ne visuomet žavėjo Heleną. Jai patiko savimi pasitikintys vyrai — su sąlyga, kad tas jų pasitikėjimas nebūtų absurdiškai ne vietoj ir ne laiku.

Helena patraukė Maiklą Miltoną tuo, kuo ji traukė daugelį vyriškių ir nedaugelį moterų. Ji, sulaukusi trisdešimties metų, buvo žavinga moteris ne vien todėl, kad buvo graži, o ir todėl, kad turėjo nepriekaištingą išvaizdą. Reikia pastebėti svarbų jos individualybės bruožą: atrodė, kad ji ne tik kaip reikiant savimi rūpinasi, bet kad jai ir dera šitaip daryti. Ji atrodė baugšti, o kartu patraukli, ir jos atveju tokia išvaizda nebuvo apgaulinga. Tai buvo moteris, kuriai visuomet viskas sekėsi. Savo gyvenime ji atrodė tokia savarankiška, kad tik labiausiai pasitikintys vyrai įstengdavo nenuleisti akių, kai ji į juos pažvelgdavo. Ji buvo iš tų moterų, į kurias žiūrima netgi autobusų stotelėse, bet tik iki tol, kol jos nepažvelgia.

Helena nepriprato prie to, kad į ją spoksoma anglistikos fakulteto koridoriuose, o spoksojo, kas tik galėjo, bet slapčiomis. Taigi ji nebuvo pasiruošusi ilgam, atviram žvilgsniui, kurį vieną dieną į ją įbedė jaunasis Maiklas Miltonas. Jis paprasčiausiai sustojo koridoriuje ir stebėjo ją, artėjančią link jo. Ir šįkart pati Helena nuleido akis, o jis apsigręžė ir žiūrėjo į ją, tolstančią koridoriumi. Jis pasakė kažkam greta savęs taip garsiai, kad Helena girdėtų:

— Ar ji čia dėsto, ar studijuoja? Ką ji čia iš tikrųjų veikia?

Tų pačių metų antrąjį semestrą Helena vedė seminarą tema „Naracinis požiūrio taškas"; tas seminaras buvo skirtas paskutiniojo kurso studentams ir kai kuriems gabesniems iš jaunesniųjų. Helenai rūpėjo tobulinti šiuolaikinio romano pasakojimo techniką,

išmokyti jos gudrybių, ypatingą dėmesį skiriant pasakotojo požiūrio taškui. Pirmojoje grupėje ji pastebėjo nebejaunai atrodantį studentą su siaurais, šviesiais ūseliais ir gražiais marškiniais, kurių dvi apykaklės sagos buvo neužsegtos; ji nugręžė akis nuo jo ir ėmė dalinti anketas. Anketoje, be kitų klausimų, buvo ir toks: kodėl studentas mano, kad šis kursas jam įdomus. Studentas Maiklas Miltonas, atsakydamas į šį klausimą, parašė: „Todėl, kad kai pirmą kartą jus pamačiau, panorau tapti jūsų meilužiu".

Pasibaigus seminarui, Helena liko viena savo kabinete ir tuomet perskaitė tą atsakymą į jos anketos klausimą. Pagalvojo, kad ji žino, kuris iš tos grupės žmonių yra Maiklas Miltonas; jeigu būtų maniusi, kad tai yra kuris nors kitas, koks nors vaikinukas, ji būtų parodžiusi tą anketą Garpui. Šis galėtų į tai atsakyti: „Parodyk man tą šiknių!" Arba: „Tegul juo užsiima Roberta Maldun". Ir juodu abu būtų pasijuokę, o Garpas būtų kabinėjęsis prie jos dėl to, ko ji moko savo studentus. Bet kadangi vaikino, kad ir kas jis būtų, intencijos būtų jųdviejų aptartos, tai nebūtų jokios galimybės užmegzti su juo ryšį; Helena tai žinojo. O kadangi ji neparodė Garpui anketos, jautėsi jau nusikaltusi. Tik manė, kad jeigu Maiklas Miltonas yra būtent tas, apie kurį ji galvoja, tai norėtųsi truputį pabandyti, kas iš to išeis. Tuo momentu, sėdėdama savo kabinete, Helena tikrai nenujautė, kuo gali būti blogas tas truputis. Jeigu su ja drauge dar tebedirbtų Harisonas Flečeris, jam ji parodytų tą anketą. Nesvarbu, kuris būtų Maiklas Miltonas, tegu ir tas neramaus žvilgsnio vaikinas, su Harisonu ji apsvarstytų tą reikalą. Praeityje ji ir Harisonas turėjo tokių paslapčių, kurių neatskleidė nei Garpui, nei Alisai; tai buvo nuolatinės, bet nekaltos paslaptys. Helena žinojo, kad jeigu pasipasakotų Harisonui apie Maiklo Miltono dėmesį jai, tai būtų vienas iš būdų išvengti suartėjimo su juo.

Bet Garpui ji neužsiminė apie Maiklą Miltoną, o Harisonas, aišku, buvo išvykęs kažkur kitur. Anketa buvo užpildyta juodu rašalu, o braižas buvo panašus į aštuonioliktojo amžiaus kaligrafiją; šitaip buvo galima išraityti tik specialia plunksna. Maiklo Miltono surašytas raštas atrodė tvaresnis už spaudinį, ir Helena skaitė ir skaitė jį vis iš naujo. Ji atkreipė dėmesį ir į kitus atsakymus į anketos klausimus: gimimo datą, kokią mokyklą baigė, ką anksčiau studijavo anglistikos fakultete arba lyginamosios literatūros kurse. Patikrino studijų rezultatus: jo pažymiai buvo geri. Paskambino

porai kolegų, pas kuriuos Maiklas Miltonas buvo studijavęs paskutinįjį semestrą; iš jų sužinojo, kad Maiklas Miltonas buvo geras studentas, bet agresyvus ir išdidus iki tuštybės. Kolegos tiesiai nepasakė, bet iš to, ką išgirdo, Helena suprato, kad abu jie laiko Maiklą Miltoną gabiu, tačiau jo nemėgsta. Ji galvojo apie tyčia neužsegtas jo marškinių sagas (dabar jau buvo tikra, kad tai jis yra Maiklas Miltonas) ir įsivaizdavo save, užseginėjančią jas. Pagalvojo apie siaurus jo ūselius, apie neryškią žymę virš lūpos. Garpas vėliau apibūdins Maiklo Miltono ūsus pavadindamas juos įžeidimu plaukų ir lūpų pasauliui; jo manymu, tai tik vargana ūsų imitacija, todėl Maiklas Miltonas padarytų paslaugą savo veidui, juos nusiskusdamas.

O Helenai patiko tie keisti, mažyčiai ūseliai ant Maiklo Miltono lūpos.

— Paprasčiausiai tu išvis ūsų nemėgsti, — sakė ji Garpui.

— Aš nemėgstu tokių ūsų, — atsakė jai Garpas. — O apskritai man ūsai nekliūva, — spyriojosi Garpas, nors iš esmės teisi buvo Helena; nuo to meto, kai Garpas susidūrė parke su tuo Ūseliu, jis negalėjo pakęsti bet kokių ūsų. Tas Ūselis visam laikui nuteikė Garpą prieš ūsus.

Helenai patiko ir Maiklo Miltono žandenos — ilgos, garbanotos, šviesios. Garpo žandenos buvo nuskustos iki tamsių jo akių lygio, beveik ties ausų viršumi, nors jo plaukai, tankūs ir šiurkštūs, visuomet būdavo tokio ilgio, kad uždengtų Bonkerso nukąstąją ausį.

Helena pastebėjo ir tai, kad dabar ją pradėjo erzinti vyro keistenybės. O galbūt ji tik atkreipė daugiau dėmesio į jas — dabar, kai jį ištiko rašymo krizė. Kai jis rašydavo, galbūt turėjo mažiau laiko atsiduoti toms savo keistenybėms? Kad ir kokios būtų priežastys, jis atrodė jai įkyrus. Pavyzdžiui, ją siutino jo važinėjimo išdaigos; jos rodė net nenuoseklumą. Tam, kuris tiek daug bruzdėjo ir nerimavo dėl vaikų saugumo, dėl taisyklių nepaisančių vairuotojų, dėl išmetamųjų dujų ir taip toliau, netiko patamsiais važiuoti į garažą, kaip tą darė Garpas, keldamas siaubą Helenai.

Tas jo važinėjimas, kai jis staigiai pasukdavo į kalną šlaito keliu. Kai Garpas žinojo, kad vaikai lovose miega, jis išjungdavo variklį ir šviesas, ir važiuodavo į neapšviestą pastogę; važiuodamas nuo stačios nuokalnės jis tiek įsibėgėdavo, kad pakiltų į aukščiau-

sią kelio tašką ir nusileistų į tamsų garažą. Sakydavo taip darąs tam, kad variklis ir priekiniai žibintai nepažadintų vaikų. Nors po to vis tiek turėdavo įjungti variklį ir apgręžti automobilį, kad parvežtų namo ateinančią auklę. Helena sakė, kad tos jo išdaigos yra paprasčiausiai tam, kad pasijaudintų, ir kad tai yra vaikiška ir pavojinga. Jis visuomet pervažiuodavo ant neapšviesto kelio paliktus žaislus ir sumaigydavo dviračius, jeigu jie būdavo nepastatyti į garažą.

Kartą viena ateinančių auklių nusiskundė Helenai, kad ji negalinti pakęsti važiavimo nuo kalno išjungtu varikliu ir išjungtomis šviesomis (tai dar viena jo išdaiga: sankabą ir žibintus jis įjungdavo tik prieš pat įvažiuodamas į pagrindinį kelią).

O gal aš pati esu nerimastinga? — svarstė Helena. Ji nemąstė apie savo pačios nerimastingumą, kol nebuvo pagalvojusi, kad Garpas yra nerimastingas. Ir ar seniai ją iš tikrųjų erzina Garpo elgsena ir įpročiai? To ji nežinojo. Žinojo tik tiek, kad pastebėjo, jog jis ėmė erzinti ją, daugmaž nuo to momento, kai perskaitė Maiklo Miltono anketą.

Helena važiavo darban, pakeliui svarstydama, ką turi pasakyti įžūliam ir puikybės pilnam jaunuoliui, kai jos volvo pavarų lazdelės bumbulas nusimovė ir apsinuoginęs jos galas sužeidė riešą. Ji nusikeikė, pasuko į pakelę ir ten sustojusi apžiūrėjo, kiek nukentėjo ji pati ir jos automobilio pavara.

Tas bumbulas buvo nusimovęs jau prieš keletą savaičių, nes jį laikiusi veržlė buvo susidėvėjusi; Garpas kelis kartus bandė pritvirtinti bumbulą lipde. Helena reiškė nepasitenkinimą tuo pusprotišku taisymo būdu, tačiau Garpas niekuomet nepretendavo į automobilio šeimininkus — rūpintis automobiliu buvo viena iš Helenos šeimyninių pareigų.

Tas darbo pasidalijimas, nors daugmaž susitartas, retkarčiais sukeldavo netvarką. Nors iš jųdviejų būtent Garpas prižiūrėjo namus, o Helena laidė skalbinius („kadangi, — sakė Garpas, — kaip tik tau rūpi, kad drabužiai būtų išlyginti"), prižiūrėjo automobilį („kadangi, — sakė Garpas, — kaip tik tu juo kasdien važinėji; ir tu geriausiai žinai, kada reikia ką pataisyti"). Helena sutiko laidyti skalbinius, tačiau norėjo, kad automobiliu rūpintųsi ir Garpas. Ji nenorėjo sutikti su tuo, kad turės važinėti iš garažo į savo

darbovietę remonto dirbtuvių sunkvežimiu, sėdėdama riebaluotoje kabinoje su kokiu nors jaunu mechaniku, kuriam neužmokama tiek, kad jis vairuotų pakankamai dėmesingai. Garažo, kuriame buvo taisomas jos automobilis, darbuotojai Helenai buvo gana draugiški, ir vis dėlto ji piktinosi tuo, kad jai apskritai tenka ten būti. O dar ta komedija — kas ją nuveš į darbą, kai čia palieka galutinai sugedusį savo automobilį.

— Kuris turite laisvą valandėlę, kad nuvežtumėte ponią Garp į universitetą? — mechanikų viršininkas šaukdavo į drėgną ir riebaluotą transporto priemonių šachtos tamsą. Ir trys ar keturi vaikinukai, stropūs, bet tepaluoti, mesdavo savo veržlėrakčius ir reples, išlįsdavo iš šachtos ir bėgdavo pirmyn kaip savanoriai — tai trumpai, svaiginančiai valandėlei automobilio dalimis užverstoje ankštoje kabinoje su grakščia profesore Garp, vežama į darbą.

Garpas atkreipė Helenos dėmesį, kad, kai jis palieka automobilį taisyti, savanorių parvežti jį namo atsiranda ne taip greitai; dažnai jam tenka laukti garaže gerą valandą, kol galų gale pavyksta prikalbinti kokį dykūną. Šitaip jis prarasdavo rytinį darbo metą, todėl galutinai nusprendė, kad volvo — tai Helenos rūpestis.

Juodu abu vilkino, niekaip neprisiruošdami pakeisti tą pavarų lazdos bumbulą.

— Jeigu tu tik užsakysi naują, — sakė Helena, — aš nuvažiuosiu ten ir palauksiu, kol jie jį pritvirtins. Tik aš nenoriu ten palikti automobilio visai dienai. — Ji sviedė bumbulą Garpui, o jis nuėjo su juo prie automobilio ir vėl šiaip taip pritvirtino jį lipde prie lazdos.

Kažkodėl, galvojo ji, tas bumbulas visuomet nusimauna tuomet, kai važiuoju aš; nors, žinoma, ji juk daugiau važinėja negu jis.

— Prakeikimas, — pasakė ji ir nuvažiavo į savo darbovietę su nuoga, pavojinga, nepridengta pavarų lazda. Jai skaudėjo ranką kiekvieną kartą, kai tik tekdavo keisti bėgius, ir truputis kraujo iš sužeisto riešo nulašėjo ant naujo jos kostiumėlio sijono. Ji pastatė automobilį ir su bumbulu rankoje patraukė per parkingą savo darbovietės pastato link. Svarstė, ar nemesti to bumbulo į kanalizacijos vamzdį, bet ant jo buvo išspausti mažyčiai skaitmenys; ji paskambins iš savo kabineto į garažą ir pasakys jiems tuos skaitmenis. O po to jau išmes bumbulą kur panorės; arba, pagalvojo ji, aš galiu pasiųsti jį paštu Garpui.

Būdama tokios nuotaikos, atbukinta kasdienybės rūpesčių He-

lena netikėtai susitiko tą išsipusčiusį jaunuolį, nerangiai stovintį koridoriuje prie jos kabineto durų — su tom dviem neužsegtom puikių marškinių viršutinėm sagom. Ji pastebėjo, kad tvidinio jo švarko pečiai yra truputį pamušti vata; jo plaukai buvo kiek per glotnūs ir per ilgi, o vienas jo ūsų — plonų kaip peilio ašmenys — nukaręs per žemai matuojant pagal lūpų kamputį. Ji nebuvo tikra, ar norėtų mylėti šį jaunuolį, ar tik jį apkarpyti.

— Anksti keliatės, — pasakė ji ir perdavė jam pavarų lazdos bumbulą, kad galėtų atsirakinti savo kabineto duris.

— Jūs susižeidėte? — paklausė jis. — Kraujuojate. — Vėliau Helena pagalvojo, kad ji, ko gero, buvo krauju išsitepusi nosį, nes riešo žaizda buvo beveik nustojusi kraujuoti.

— O jūs ketinate tapti gydytoju? — paklausė ji jaunuolį, įsileisdama jį į savo kabinetą.

— Ketinau, — atsakė jis.

— Ir kas jums sukliudė? — pasidomėjo ji, vis dar nežiūrėdama į jį, bet sukiodamasi aplink stalą ir tvarkydama ant jo tai, kas ir taip buvo savo vietoje, reguliuodama pakeliamas žaliuzes, kurios buvo nuleistos kaip tik tiek, kiek ji norėjo. Ji nusiėmė akinius ir, kai pažvelgė į jį, jis pasirodė jai gležnas ir neryškus.

— Organinė chemija sukliudė, — atsakė jis. — Neišlaikiau. Be to, norėjau pagyventi Prancūzijoje.

— O, jūs gyvenote Prancūzijoje? — paklausė jį Helena, žinodama, kad tai yra vienas tų dalykų, kuris, jo manymu, yra jo savastis. Jis parašė apie tai — net nedvejodamas — ir anketoje. Ji iš karto pastebėjo, kad jis buvo labai lėkštas, tikėjosi, kad jis yra bent kiek inteligentiškesnis, bet dėl to jo lėkštumo pajuto keistą palengvėjimą — tarsi dėl to jis būtų tapęs mažiau pavojingas ir būtų palikęs jai šiek tiek daugiau laisvės.

Juodu šnekučiavosi spie Prancūziją, o tai Helenai buvo vien malonumas, nes ji kalbėjo apie Prancūziją ne prasčiau už Maiklą Miltoną, nors niekuomet nebuvo buvusi Europoje. Ji taip pat pasakė jam, kad priežastis, dėl kurios jis pasirinko jos skaitomą kursą, yra apgailėtina.

— Apgailėtina? — nepasidavė jis šypsodamasis.

— Pirmiausia, — pasakė ji, — viltys, kurias jūs siejate su tuo kursu, yra visiškai nerealios.

— Ak taip? Vadinasi, jūs jau turite meilužį? — paklausė ją Maiklas Miltonas, vis dar šypsodamasis.

Jis buvo toks lengvabūdis, kad ji net nepasijuto užgauta; ji neatšovė jam, kad jai, atseit, pakanka turėti vyrą, kad tai yra ne jo reikalas arba kad tai yra ne jo nosiai. Ji tik pasakė, kad norėdamas pasiekti ko geidžia, jis turėtų pirmiausia užsirašyti individualioms studijoms. Jis atsakė, jog su malonumu pakeisiąs studijų programą. Tuomet ji paaiškino niekuomet antrajame semestre nepriimanti naujų studentų su individualia studijų programa.

Jai buvo aišku, kad nevisiškai atėmė jam drąsą ir norą siekti savo, o drauge jo akivaizdžiai nepaskatino. Maiklas Miltonas kalbėjo jai rimtu balsu gerą valandą jos vedamo seminaro apie naraciją tema. Jis gana įspūdingai aptarinėjo Virdžinijos Vulf romanus „Bangos", „Džekobo kambarys", bet kur kas prasčiau jam sekėsi su romanu „Į jūros švyturį", o „Misis Dalovei", kaip manė Helena, jis buvo net neskaitęs. Kai jis išėjo, ji norom nenorom turėjo sutikti su dviem kolegomis, anksčiau pateikusiais jai Maiklo Miltono įvertinimą: jis buvo kalbus, savim patenkintas, paviršutiniškas, o nė vienas tų bruožų negalėjo patikti. Tačiau jis buvo neabejotinai guvaus proto, tiesa, sąmojingo ir lėkštoko, o tai, kad ir ką sakytume, irgi negalėjo patikti. Tik jos kolegos neatkreipė dėmesio į tą įžūlią jo šypseną ir į rengimosi manierą — ji buvo provokuojanti, darė įspūdį, lyg jis būtų neapsirengęs. Bet juk Helenos kolegos buvo vyrai; negalima buvo tikėtis, kad jie itin tiksliai įvertins Maiklo Miltono šypsenos įžūlumą — taip, kaip tai padarė Helena. Jos manymu, toji šypsena sakė jai: aš jau pažįstu tave ir žinau visa, kas tau patinka. Ta šypsena ją siutino, o drauge gundė; ji norėjo stačiai nutrinti ją nuo veido. Ir vienas būdų nutrinti ją, Helenos manymu — tai parodyti Maiklui Miltonui, kad jis jos nė kiek nepažįsta ir nežino, kas iš tikrųjų jai patinka.

Bet ji taip pat žinojo, kad turi ne per daug būdų šitaip jam pasirodyti.

Kai pakeliui į namus ji pirmą kartą keitė bėgį, neuždengtas pavarų lazdos galas skausmingai įsirėžė jai į delną. Ji tiksliai žinojo, kur Maiklas Miltonas padėjo tą bumbulą — ant palangės virš šiukšlių dėžės, kur jį ras sargas ir tikriausiai išmes. Bumbulas taip atrodė, lyg turėtų būti išmestas. Helena prisiminė, kad nepaskambino į garažą ir neperdavė mechanikams tų ant bumbulo išspaustų mažyčių skaitmenų. O tai reiškė, kad ji arba Garpas turės skambinti į garažą ir pamėginti užsisakyti naują bumbulą, nepateikdami

tų prakeiktų skaitmenų — todėl jiems teks pasakyti automobilio laidos metus, modelį ir visa kita, ir galiausiai baigsis tuo, kad jie neišvengiamai gaus bumbulą, kuris jiems netiks.

Šiaip ar taip Helena nusprendė nebegrįžti į darbovietę, o jos galva ir taip per daug užimta minčių, kad dar mėgintų prisiminti paskambinti sargui ir pasakyti jam, kad šis neišmestų bumbulo. Be to, galėjo būti jau per vėlu.

O galų gale, pagalvoji ji, juk tai yra ne vien mano kaltė. Ir tai yra tik vienas iš tų dalykų.

Vis dėlto ji jautėsi esanti nevisiškai nekalta; jau nebe. Kai Maiklas Miltonas duodavo jai paskaityti savo rašinius, senus, iš kitų jo studijuotų dalykų, ji imdavo juos ir skaitydavo, nes pagaliau tai buvo leistina ir tebuvo tik nekalta proga jiems padiskutuoti. Kai jis labiau išdrąsėjo, labiau prijunko prie jos ir parodė jai net kai kuriuos savo kūrinėlius, — trumpus apsakymus ir patetiškus eilėraščius apie Prancūziją, Helena vis dar manė, kad ilgi jų pašnekesiai tėra kritinio, konstruktyvaus pobūdžio ir atitinka studento ir dėstytojos santykius.

Nieko nebuvo keista, kad juodu valgydavo lančą — juk turėjo apsvarstyti jo darbą. Galimas dalykas, kad jiems abiem buvo aišku, jog tas darbas nėra niekuo ypatingas. Tačiau Maiklui Miltonui gera buvo kiekviena pokalbio tema, kuri pateisino jo buvimą su Helena. O Helena nerimavo dėl akivaizdžiai artėjančios pabaigos — kai paprasčiausiai nebeliks ką aptarinėti; kai juodu išsems visa tai, ką jis turi parašęs; kai juodu išnagrinės visas knygas, kurias abu yra perskaitę. Tuomet, Helena žinojo, jiems prireiks naujos temos. Jai buvo aišku ir tai, kad čia buvo vien tik jos problema — kad Maiklas Miltonas jau žinojo, kokia tema jų neišvengiamai laukė. Ji matė, kad jis ciniškai ir ją erzinančiu būdu laukia, kol ji galiausiai ryšis. Retsykiais ji norėdavo sužinoti, ar jis turėtų pakankamai drąsos pakartoti tą originalų savo atsakymą į anketos klausimą; manė, kad jis to nepadarytų. Galbūt juodu abu suvokė, kad jis neturi to daryti — kad kitą žingsnį turi žengti ji. O jis parodys jai, kaip subrendo savo kantrumo dėka. Helena lūkuriavo, labiausiai trokšdama jį nustebinti.

Tačiau tarp tų jausmų, kurie jai buvo nauji, buvo vienas, kurio ji nemėgo: tai buvo jai visiškai neįprastas kaltės jausmas — mat

Helena Holm visuomet bet ką darydama jautėsi esanti teisi, todėl ir šiuo atveju jai reikėjo jaustis nekalta. Ji jautėsi jau beveik pasiekusi tą dvasinę išsivadavimo iš kaltės būseną, bet dar nevisiškai; dar ne.

Ir turbūt Garpas atves ją į tą jai reikalingą būseną. Galbūt jis pajuto atsiradus konkurenciją; nuo to konkurencijos jausmo Garpas nubudo kaip rašytojas ir galų gale jis ištrūko iš rašymo krizės su kūrybinių jėgų antplūdžiu, panašiu į konkurencinę kovą.

Jis žinojo, kad Helena skaito dar kažkieno kito rašinius. Jam ir į galvą neatėjo, kad ji gali kontempliuoti dar ką nors be literatūros, tačiau su rašytojui tipišku pavyduliavimo jausmu jis matė, kad dar kažkieno tekstas trukdo jai naktimis miegoti. Pirmą kartą Garpas pasipiršo Helenai pasitelkęs „Grilparcerį". Kažkoks instinktas sakė jam, kad reikia vėl šitaip jai pasipiršti.

Jaunam rašytojui toks motyvas pradėti rašyti yra priimtinas, tačiau jam norint vėl imti rašyti — ypač po tokios ilgos pertraukos — tas motyvas buvo abejotinas. Jis galėjo būti toje reikalingoje fazėje, kai viskas iš naujo pergalvojama, pripildomi išdžiūvę šaltiniai, rengiama knyga po visiško tylėjimo laikotarpio. Naujas apsakymas, kurį jis parašė Helenai, kažkokiu būdu atspindėjo tas priverstines ir natūralias pateiktos koncepcijos aplinkybes. Apsakymas buvo parašytas veikiau todėl, kad rašytojas norėjo atsikratyti savo nerimastingumo negu iš tikro atsiliepiant į gyvenimo tikrovę.

Galimas dalykas, kad tai buvo tik pratimas, reikalingas rašytojui, kuris taip ilgai nerašė, tačiau Helena neparodė jo apsakymui reikiamo dėmesio, nors Garpas primygtinai jį piršo jai.

— Pagaliau aš kai ką užbaigiau, — pasakė jis. Tai buvo popiečio metas; vaikai miegojo. Helena norėjo eiti drauge su juo į lovą — ji geidė pasimylėti, ilgai ir taip, kad nusiramintų, nes visa, ką Maiklas Miltonas turėjo parašęs, ji buvo baigusi skaityti; daugiau ji nebeturėjo ko skaityti, nebebuvo apie ką ir kalbėtis su juo. Ji žinojo, kad negali parodyti nė mažiausio nusivylimo rankraščiu, kurį Garpas buvo jai davęs, tačiau jautėsi neapsakomai nuvargusi ir spoksojo į jį palinkusi tarp nešvarių indų.

— Aš sumazgosiu indus, — tarė Garpas, šitaip pravalydamas jai kelią prie savo apsakymo. Jai darėsi silpna; per daug ji pastaruoju metu skaitė. Ją dabar tedomino tik seksas ar bent glamonės, ir Garpas turėjo jai tą duoti, nes kitaip jį pavaduos Maiklas Miltonas.

— Aš noriu pasimylėti, — pasakė ji Garpui. Jis tuo metu rankiojo ir dėliojo indus kaip koks kelneris, įsitikinęs, kad gaus dosnių arbatpinigių.

— Helena, pirma perskaityk apsakymą, o paskui pasimylėsime.

Ją užgavo toks prioritetų paskirstymas. Žinoma, negalima buvo lyginti Garpo kūrybos ir studento Maiklo Miltono rašinių; nors Helena žinojo, kad Maiklas Miltonas yra gabus kaip studentas, vis dėlto jis visą gyvenimą liks tik studentas kaip rašytojas. Bet problema buvo ne rašymas. Problema — tai aš, galvojo Helena; aš trokštu ko nors, kas rodytų man dėmesį. Garpo piršimosi manierą ji suvokė kaip užgaulingą. Juk tikroji piršimosi dingstis yra tai, ką Garpas turi parašęs. O ne mus siejantis ryšys, galvojo Helena. Maiklo Miltono dėka Helena geriau už Garpą suprato išsakytas ir nutylimas temas apie žmonių tarpusavio santykius. „Jeigu žmonės kalbėtų vieni kitiems tik tai, ką jie galvoja", — rašė Dženė Fylds, darydama naivią, bet dovanotiną klaidą, nes ir Garpas, ir Dženė žinojo, kaip sunku žmonėms tai daryti.

Garpas neskubėdamas mazgojo indus ir laukė, kol Helena perskaitys jo apsakymą. Instinktyviai, kaip įgudusi mokytoja, Helena pasiėmė raudoną pieštuką ir pradėjo. Ne taip ji turėtų skaityti mano apsakymą, dingtelėjo Garpui; juk aš — tai ne koks jos studentas. Tačiau jis ir toliau ramiai mazgojo indus. Matė, kad dabar ji jau nebesustos.

T.S.Garpas „Budėjimas"

Kai baigiu kasdienes penkias savo mylias, dažnai pasitaiko sutikti kokį įžūlų automobilininką, kuris prisigretina šalia manęs ir klausia (nuo saugios savo vairuotojo sėdynės):

— Kokiam tikslui jūs treniruojatės?

Visa paslaptis — gilus ir ritmingas kvėpavimas, todėl aš retai kada pritrūkstu kvapo, o kai atsakinėju klausiamas, niekuomet nekvėpuoju ir todėl neuždūstu.

— Noriu sustiprėti, kad įstengčiau pasivyti automobilius, — atsakau tokiam.

Automobilininkai atsiliepia į tai įvairiai; kvailumas, kaip ir kiekvienas kitas dalykas, būna įvairių laipsnių. Aišku, jie niekuomet nesupranta, kad aš kalbu ne apie juos — kad aš treniruojuosi ne tam,

kad vaikyčiausi kaip tik jų automobilius; pagaliau ne grindiniu. Leidžiu jiems ten važinėti, nors kartais man atrodo, kad ir ten galėčiau juos pasivyti. Galų gale aš juk nelakstau grindiniu tam, kad atkreipčiau į save dėmesį, kaip mano kai kurie vairuotojai.

Mano kvartale nėra kur bėgioti. Norint bėgioti net vidutinius nuotolius, reikia ištrūkti iš priemiesčių. Ten, kur aš gyvenu, ties kiekviena sankryža yra keturjuostis STOP ženklas; tie kvartalai yra nedideli, o statūs posūkiai ties kampais — nemalonūs kojų girnelėms. O šaligatviai yra pavojingi dėl šunų, išmėtytų vaikų žaislų, protarpiais aptaškyti žolynų laistymo mašinų. Na, o ten, kur yra vietos bėgioti, visuomet atsiras koks nors pagyvenęs asmuo, kuris vos kėblina — arba su ramentais, arba pasiramsčiuodamas lazda — užėmęs visą šaligatvį. Tokiam asmeniui doros sąžinės žmogus juk nešauks: „Iš kelio!" Kai lenkiu tokius pagyvenusius žmones saugiu atstumu, bet man įprastu greičiu, vis tiek, atrodo, keliu jiems nerimą, nors aš neturiu ketinimo sukelti jiems širdies priepuolį. Taigi belieka grindinys, be to, vieta, kur aš treniruojuosi, yra priemiesčiai. Aš esu jau tiek išsitreniravęs, kad galiu be vargo lenktyniauti su automobiliu ir jį pasivyti, jeigu jis mano rajone viršija leistiną greitį. Jeigu jie net neryžtingai stabteli priešais STOP ženklą, jau nebegali įsivažiuoti didesniu kaip penkiasdešimties mylių per valandą greičiu, kol privažiuoja kitą sankryžą. Aš visuomet juos pasiveju. Man nieko nereiškia skuosti per vejas, verandas, sūpuokles, vaikams įrengtas kūdras, aš galiu prasibrauti pro gyvatvores arba jas peršokti. O kadangi manasis variklis dirba tykiai, tolygiai ir visuomet darniai, aš girdžiu, jeigu artėja koks nors automobilis, be to, man nėra reikalo sustoti priešais STOP ženklą.

Galiausiai aš pasiveju juos, pamojuoju jiems, ir jie visuomet sustoja. Nors esu išties įspūdingas automobilių gaudytojas, tačiau greitį viršijančius vairuotojus gąsdina ne mano pajėgumas. Ne, juos beveik visuomet gąsdina mano tėvystė, kadangi pažeidėjai beveik visuomet būna jauno amžiaus.

Taip, būtent mano tėvystė beveik kiekvieną kartą juos prablaivo. Paprastai aš taip pradedu:

— Ar jūs nematetėte ten kur nors mano vaikų? — klausiu aš garsiai ir neramiu balsu. Tie, kurie dažnai viršija greitį, išgirdę tokį klausimą, išsigąsta — ar tik jie nebus suvažinėję mano vaiko. Todėl jie akimirksniu pereina į gynybą.

— Aš turiu du mažus vaikus, — sakau jiems. O mano balsas

tyčia skamba dramatiškai — tardamas tą sakinį, pasistengiu, kad jis truputį virpėtų. Atrodytų, lyg aš tramdyčiau ašaras ar neapsakomą įniršį, o gal ir vieną, ir kitą. Galbūt jie mano, kad aš medžioju vaikų grobikus arba kad įtariu juos esant vaikų žagintojais.

— Kas atsitiko? — jie visuomet klausia to paties.

— Tai ar jūs matėte ten mano vaikus, ar nematėte jų? — kartoju klausimą. — Mažą berniuką, traukiantį raudoname vežimėlyje mažą mergaitę? — Žinoma, tai yra pramanas. Aš turiu du berniukus, ir juodu nėra tokie jau maži; ir vežimėlio jie neturi. Tokiu metu juodu gali žiūrėti televizorių arba važinėtis po parką dviračiais, o ten saugu, nes ten automobiliai nevažinėja.

— Ne, — atsako suglumęs pažeidėjas. — Mačiau vaikų, keletą vaikų. Tik nemanau, kad būčiau matęs tuos vaikus. O kas?

— O tas, kad jūs vos neužmušėte jų, — sakau tokiam.

— Bet aš jų nemačiau! — protestuoja greitį viršijęs vairuotojas.

— Jūs per greitai važinėjate, kad galėtumėte juos pamatyti, — sakau jam. Su tuo argumentu jie užklumpami taip staigiai, lyg tai būtų jų kaltumo įrodymas, be to, aš visuomet ištariu tą sakinį taip, tarsi tai būtų tvirtas įrodymas. O jie niekuomet nebūna tikri. Tiek kartų esu repetavęs tą rolę! Po greito bėgimo prakaitas varva man ant ūsų ir smakro ir drūžėmis bėga vairuotojo durelėmis. Jiems aišku, kad tik tas tėvas, kuris dreba dėl savo vaikų, gali taip greitai bėgioti, turėti tokį kaip mano maniakišką žvilgsnį ir tokius baisingus ūsus.

— Aš atsiprašau, — paprastai sako jie.

— Šis rajonas — pilnas vaikų, — visuomet sakau jiems. — Juk yra kitų vietų, kur jūs galite važinėti dideliu greičiu, ar ne? Tad prašom vaikų labui daugiau čia niekuomet greitai nevažinėti. — Tuo momentu mano balsas niekuomet nebūna nemalonus. Jis visuomet būna maldaujamas. Tačiau jie mato, kad už ašarotų ir dorų mano akių tebeslypi susitramdęs fanatikas.

Pažeidėjai dažniausiai būna jauni vaikinukai. Tokie būtinai šiek tiek privarvins tepalo — mat jie lenktyniauja skriedami paklaikusiu greičiu pagal savo radijo muziką. Neturiu vilties, kad jie pakeistų savo elgseną. Aš tik viliuosi, kad jie persikels su tom savo išdaigomis kur nors kitur. Sutinku: grindinys jų; kai aš ten treniruojuosi, laikausi savo vietos. Bėgioju šalikelės minkštu gruntu, per karštą smėlį ir žvyrą, per sugurintus alaus butelių stiklus, tarp sutraiškytų kačių, su-

žalotų paukščių, prezervatyvų tyrės. Tačiau mano rajone automobilis nėra karalius; dar nėra.

Nubėgęs penkias mylias, darau penkiasdešimt penkis atsistūmimus rankomis nuo žemės, po to penkis kartus bėgu po penkis jardus, po to — penkiasdešimt penki pritūpimai ir, galiausiai, — penkiasdešimt penki imtynininkų tilteliai sprandui treniruoti. Tie penkiasdešimt penki — ne todėl, kad man labai rūpėtų skaitmuo penki, tiesiog todėl, kad įtemptos ir be minčių daromos pastangos lengviau duodasi — kai nereikia laikyti galvoje itin daug įvairių skaitmenų. Apsiprausęs po dušu (apie penktą valandą), vėlyvos popietės ir vakaro metu leidžiu sau išgerti penkias dėžutes alaus.

Nesivaikau automobilių naktimis. Ir vaikai neturi žaisti lauke naktį — nei mano rajone, nei kurioje nors kitoje vietoje. Naktį, manau, visame šiuolaikiniame pasaulyje karaliauja automobilis. Netgi priemiesčiuose.

Naktį išties retai aš išeinu iš namų ar leidžiu savo šeimos nariams šitaip rizikuoti. Bet kartą išėjau ištirti vieną atsitikimą — kai tamsą staiga tiesiomis juostomis perskrodė prožektorių šviesos, o tylą sutrikdė metalo girgždesys ir dūžtančio stiklo skambesys. Nuvažiavęs tik pusę kvartalo tamsoje, tiksliai mano gatvės viduryje, gulėjo apsivertęs ant stogo lendroveris, iš kurio plūdo tepalas ir benzinas; susidariusioje baloje atsispindėjo mėnulis. Ir tik vienintelis garsas: zyzimas įkaitusiuose vamzdeliuose ir užgesusiame variklyje. Lendroveris atrodė kaip minos apverstas tankas. Smarkiai apardytas ir išraustas grindinys rodė, kad automobilis turėjo ne kartą persiversti, kol liko šitoje padėtyje.

Vairuotojo durelės galėjo tik truputį prasiverti, bet ir tiek užteko, kad kažkokiu stebuklingu būdu užsidegtų durų lemputė. Nedidelėje kabinoje — vis dar už vairo, vis dar žemyn galva ir vis dar gyvas — lindėjo kažkoks storulis. Viršugalviu įsirėmęs į automobilio lubas, kurios dabar buvo, aišku, grindys, vyriškis atrodė vargiai besuvokiąs tą savo padėties permainą. Jis atrodė suglumęs — ypač dėl to, kad šalia jo galvos buvo didžiulis rudas kėglių rutulys — tarsi kieno nors galva; jis buvo skruostu prigludęs prie to rutulio, kurį liesdamas galbūt jautė jį taip, lyg tai būtų nukirsta meilužės galva, besiilsinti jam ant peties.

— Ar tai tu čia, Rodžeri? — paklausė vyriškis. Bučiau negalėjęs pasakyti, ar į mane, ar į tą rutulį jis kreipėsi.

— Aš — ne Rodžeris, — pasakiau jam, atsakydamas ir už save, ir už rutulį.

— Tas Rodžeris — tikras silpnaprotis, — paaiškino vyriškis. — Apsikeitėme su juo rutuliais.

Atrodė neįtikėtina, kad tas storulis imtų svarstyti groteskišką seksualinę patirtį. Todėl aš nusprendžiau, kad jis kalbasi su kėgliais.

— Šitas yra Rodžerio rutulys, — paaiškino jis, parodydamas į rudąjį rutulį, kurį lietė skruostu. — Turėjau žinoti, kad tai ne mano rutulys, nes jis netilpo į mano krepšį. Manasis rutulys ne per didelis kiekvienam krepšiui, o Rodžerio rutulys išties yra keistas. Aš tik mėginau jį įgrūsti į savo krepšį, ir tuo momentu lendroveris nusprūdo nuo tilto.

Nors žinojau, kad mano rajone nėra jokio tilto, vis dėlto pamėginau įsivaizduoti, kaip visa tai atsitiko. Tik man trukdė benzino srovės kliuksėjimas — lyg alaus į ištroškusio vyriškio gerklę.

— Jums reikia išlįsti, — pasakiau žemyn galva lindinčiam kėglininkui.

— Palauksiu Rodžerio, — atsakė jis. — Rodžeris visuomet prisistato.

Ir tikrai — atvažiavo kitas lendroveris, lyg juodu būtų buvusi pora, atskilusi nuo žygiuojančios armijos kolonos. Rodžerio lendroveris atvažiavo su išjungtais priekiniais žibintais ir laiku nesustojo; jis įsirėžė į storulio kėglininko lendroverį, ir abu automobiliai, kaip sukabinti priekiniai vagonai, drauge nuvažiavo gatve dar gerą dešimtį jardų.

Buvo panašu, kad Rodžeris yra silpnaprotis, bet aš vis tiek uždaviau jam klausimą, vienintelį įmanomą:

— Ar jūs esate Rodžeris?

— Aha, — atsakė vyriškis, atvažiavęs tamsiu ir girgždančiu lendroveriu. Iš priekinio stiklo, iš priekinių žibintų ir grotelių ant grindinio byrėjo smulkutės nuolaužos ir šukės, skimbčiodamos kaip konfeti.

— Tai gali būti tik Rodžeris! — sudejavo storulis kėglininkas, vis dar tūnodamas savo automobilyje galva žemyn ir vis dar gyvas. — Pastebėjau, kad jo nosis yra truputį kraujuota; matyt, buvo užsigavęs ją į kėglių rutulį.

— Rodžeri, tu esi silpnaprotis, — sušuko jis. — Tu paėmei mano rutulį.

— Vadinasi, kažkas yra paėmęs manąjį, — atsakė Rodžeris.

— Aš paėmiau tavąjį, silpnaproti tu, — pareiškė storulis kėglininkas.

— Bet tai dar ne viskas, — tarė Rodžeris. — Tu paėmei ir mano

lendroverį. — Rodžeris užsidegė cigaretę tamsioje kabinoje; neatrodė, kad jam būtų rūpėję gelbėti avarijos ištiktąjį.

— Įjunkite šviesas, — pasiūliau jam, — ir tegul tas storulis išsilaipina iš jūsų lendroverio. Čia visur pilna benzino. Nemanau, kad jūs turėtumėt čia rūkyti. — Tačiau Rodžeris rūkė kaip rūkęs, nekreipdamas dėmesio į mane, o tyla kitame lendroveryje man priminė olos tylą, kai storulis kėglininkas vėl suriko, tarytum būtų susapnavęs įkyriai sugrįžtantį sapną:

— Ar tai tu čia, Rodžeri?

Aš grįžau namo ir paskambinau policijai. Dienos metu niekuomet nepakęsčiau savo rajone tokio sunkaus tvarkos pažeidimo, tačiau žmonės, kurie žaidžia kėgliais vienas kito lendroveryje, nėra įprastiniai lenktynininkai — nutariau, kad jie atsidūrę už įstatymo ribų.

— Alio, ar čia policija? — paklausiau aš.

Gerai žinau, ko galima ir ko negalima tikėtis iš policijos, žinau, kad nepatinka, kai piliečiai patys užsiima areštais, todėl, kai aš jiems pranešiau apie tuodu tvarkos pažeidėjus, jie neparodė jokio susidomėjimo. Neatrodė, kad jie skubėtų iš arčiau pasidomėti tuo įvykiu. Manau, yra žmonių, kuriuos policija suinteresuota sulaikyti, ir vis dėlto esu įsitikinęs, kad ji simpatizuoja tiems lenktynininkams; ji nepalaiko tų, kurie patys juos sugauna.

Aš apytikriai nusakiau vietą, kurioje įvyko kėglininko avarija, o kai policija paklausė to, ko ji visuomet klausia — kas skambina — atsakiau: „Rodžeris".

Kadangi aš pažįstu policiją, žinau, kad po tokio mano atsakymo turėjo įvykti įdomių dalykų. Mat policija visuomet yra labiau linkusi pridaryti nemalonumų tam asmeniui, kuris praneša apie nusikaltimą negu patiems nusikaltėliams. Ir iš tikrųjų: vos tik atvažiavę, jie prikibo prie Rodžerio. Gatvės žibintų šviesoje mačiau visus juos besiginčijančius, bet girdėti galėjau tik pokalbio nuotrupas.

— Tai jis yra Rodžeris, — vis kartojo storulis kėglininkas. — Rodžeris ir ne kas kitas.

— Bet aš nesu tas Rodžeris, kuris jums skambino, velniai jus griebtų, — gynėsi nuo policijos Rodžeris.

— Tai tiesa, — pareiškė storulis kėglininkas. — Šis Rodžeris jokiu būdu neskambintų policijai.

Tuomet policininkai po kurio laiko ėmė šūkalioti į priemiesčio tamsą, ieškodami dar kito Rodžerio.

— Ar yra čia kitas Rodžeris? — šaukė vienas policininkų.

— Rodžeri! — riktelėjo storulis kėglininkas, tačiau tamsus mano namas ir tamsūs mano kaimynų namai tylėjo visi kaip vienas. Jeigu tai būtų dienos metas, žinau — visi jie iš čia būtų kaip mat išguiti. Beliktų jų tepalo balos ir sugurinto stiklo šukės.

Su palengvėjimo jausmu — ir kaip visuomet patenkintas autotransporto priemonių sunaikinimu — budėjau beveik iki aušros, kol galų gale drambloti sukibę lendroveriai buvo atskirti ir nuvilkti. Jie atrodė lyg du išsekę raganosiai, pagauti priemiestyje sangulavimo metu. Rodžeris ir storulis kėglininkas stovėjo ginčydamiesi ir mojuodami savo kėglių rutuliais, kol mūsų kvartale užgęso gatvių žibintai. Tuomet juodu lyg pagal signalą paspaudė vienas kitam ranką ir nuėjo skirtingomis kryptimis — tokiu žingsniu, tarsi būtų žinoję, kur jie eina.

Rytą vėl pasirodė policija ir klausinėjo, ką sutikusi, domėdamasi vien tuo, ar gali čia būti kitas Rodžeris. Tik iš manęs ji nieko nesužinojo — lygiai taip jie, matyt, nieko iš manęs nesužinos, kai paskambinsiu jiems dėl kokio lenktynininko.

— Jeigu tai pasikartotų, — sako jie man, — būtinai mums praneškite.

Laimei, man retai prisireikia policijos. Su prasižengėliais naujokais paprastai aš pats sėkmingai susitvarkau. Tik vieną kartą man teko dukart sulaikyti tą patį vairuotoją. Tai buvo įžūlus jaunuolis, važinėjantis kraujo raudonumo vandentiekio tarnybos sunkvežimiu. Lavono geltonumo užrašas ant kabinos reklamavo vandentiekio įmonę „Roto-Rooter", atliekančią visus vandentiekio priežiūros darbus:

O.FECTEAU, savininkas
ir vyriausiasis vandentiekininkas

Su pakartotiniais prasižengėliais greičiau einu prie reikalo esmės.

— Kviečiu policiją, — sakau tam jaunuoliui. — Ir skambinu tavo viršininkui, seniui O.Fecteau. Jau praeitą kartą man reikėjo jam paskambinti.

— Aš pats sau viršininkas, — atsako man jaunuolis. — Tai yra mano paties vandentiekio tarnyba. Atsikabink.

Vadinasi, prieš mane — pats O.Fecteau, žemaūgis, bet sėkmingai besitvarkantis jaunuolis, kuriam nusispjauti į pripažintus autoritetus.

— Šiame rajone yra vaikų, — sakau jam, — du iš jų yra mano.

— Aha, tu jau esi man tą sakęs, — atšauna vandentiekininkas; jis visu smarkumu paleidžia variklį, ir šis suurzgia lyg atsikosėdamas. Vandentiekininko veidas rodė užuominą į grasinimą. Aš susidėjau rankas ant durų: vieną ant rankenos, kitą — ant nuleisto stiklo.

— Prašau nevažinėti čia dideliu greičiu, — pasakiau jam.

— Aha, pamėginsiu, — atsakė O.Fecteau. Aš galėjau leisti jam nuvažiuoti, bet vandentiekininkas užsidegė cigaretę ir nusišypsojo. Man dingtelėjo mintis, kad to nenaudėlio veide matau viso pasaulio klastą.

— Jeigu aš pagausiu tave dar kartą šitaip važinėjantį, — pasakiau jam, — tai sugrūsiu tavo Roto-Rooterį tau šiknon.

Mudu spoksojome vienas į kitą, o po to vandentiekininkas užvedė motorą ir įjungė sankabą; turėjau atšokti ant šaligatvio krašto. Griovyje pamačiau kažkieno išmestą žaislinį sunkvežimėlį, jis buvo be priekinių ratų. Pastvėriau jį ir pasileidau paskui O.Fecteau. Nubėgęs penkis kvartalus, buvau jau pakankamai jį prisivijęs, kad sviesčiau į jį tą sunkvežimėlį, kuris atsitrenkė į vandentiekininko kabiną; žaislas atšoko nepadaręs jokios žalos, bet garsas nuo jo trinktelėjimo buvo nemenkas. O.Fecteau užgulė stabdžius.

Iš sunkvežimio pikapinės dalies iškrito kokie penki vamzdžiai ir iššokęs atsidarė vienas iš metalinių stalčių, išmesdamas atsuktuvą ir keletą vielos ričių. Vandentiekininkas iššoko iš savo kabinos, užtrenkdamas paskui save jos duris; rankoje jis turėjo Stilsono veržlėraktį. Atrodo, jis buvo labai jautrus bet kokiems jo kraujo raudonumo sunkvežimio sužalojimams. Čiupau vieną iškritusių vamzdžių. Jis buvo maždaug penkių pėdų ilgumo. Nieko nelaukdamas sumaliau tuo vamzdžiu vieną užpakalinių sunkvežimio žibintą. Jau kuris laikas, manau, turiu natūralų potraukį skaitmeniui penki. Pavyzdžiui, mano krūtinės ląstos apimtis (iškvėpus) yra penkiasdešimt penki coliai.

— Tavo užpakalinis žibintas sudaužytas, — pasakiau vandentiekininkui. — Šitaip tu negalėsi važinėti.

— Aš tuoj paskambinsiu policijai, tu beproti mergos išpera! — atsakė O.Fecteau.

— Tau paskirtas pilietinis areštas, — paaiškinau jam. — Nes tu viršijai greičio limitą, tu sukėlei pavojų mano vaikų gyvybei. Į policiją eisime drauge. — Ir, užkišęs ilgą vamzdį už sunkvežimio užpakalinės registracinės lentelės, sulanksčiau ją kaip popieriaus lapą.

— Jeigu tu dar prisiliesi prie mano sunkvežimio, — pasakė vandentiekininkas, — turėsi nemalonumų. — Tačiau tas vamzdis man buvo toks lengvas kaip badmintono raketė, ir aš, juo mojuodamas, suskaldžiau jam antrąjį užpakalinį žibintą.

— O tu jau turi nemalonumų, — parodžiau į sudaužytus žibintus. — Jeigu tu dar kada nors pasirodysi šiame rajone, tai geriau važiuok pirmu bėgiu ir įsijunk signalinį žibintą. — O prieš tai dar, pagalvojau, trenkdamas į tą žibintą vamzdžiu, tau teks jį susitaisyti.

Kaip tik tuo metu iš savo namo išėjo senyva moteriškė. Norėdama pasižiūrėti, kas čia per sąmyšis. Mane ji iš karto atpažino. Ties jos kampu aš pagaunu daugybę važiavimo greičio pažeidėjų.

— Bravo! — sušuko ji. Aš nusišypsojau jai, ir ji ėmė linguoti link manęs, pakeliui stabteldama, kad pakeltų nuo išpuoselėtos savo vejos jos dėmesį patraukusį tą žaislinį sunkvežimį. Ji paėmė jį su akivaizdžiu nenoru ir perdavė man. Aš tą žaislą, sutriuškintų užpakalinių žibintų, signalinio žibinto, stiklo ir plastiko šukes — viską sumečiau į pikapo dėžę. Mūsų rajonas yra švarus; netvarkos negaliu pakęsti. Kai bėgioju grindiniu, nematau nieko, išskyrus šiukšles. Sukroviau į pikapą ir kitus vamzdžius, o tuo ilguoju, kurį vis dar laikiau rankose (kaip karys ietį) stumtelėjau vandentiekininkui ant šaligatvio nukritusį atsuktuvą ir vielos rites. O.Fecteau visa tai susirinko ir nunešęs vėl sudėjo į metalinį stalčių. Ko gero, jis yra geresnis vandentiekininkas negu vairuotojas, pagalvojau; tas Silsono veržlėraktis labai derėjo prie jo rankų.

— Gėdos turėtum turėti, — pasakė jam senutė. Vandentiekininkas tik pašnairavo į ją.

— Jis yra vienas iš pačių blogiausių, — paaiškinau jai.

— Įsivaizduoju, — atsakė senoji ponia. — Jūs gi jau didelis berniukas, — aiškino ji vandentiekininkui. — Turėtumėt geriau žinoti, kaip jums elgtis.

O.Fecteau atsitraukė į savo kabiną, nors jis atrodė taip, lyg norėtų sviesti į mane savo veržlėrakčiu, o po to šokti į sunkvežimį ir suvažinėti tą seną raganą.

— Važiuok atsargiai, — pasakiau jam. Kai jis jau sėdėjo kabinoje, įstūmiau ilgąjį vamzdį jam į pikapą. O po to paėmiau senutę už parankės ir nuvedžiau ją šaligatviu.

Kai sunkvežimis atitrūko nuo šaligatvio, paskleisdamas degančios gumos smarvę ir sukeldamas tokį triukšmą, tarsi būtų kaulai

laužomi iš sąnarių, pajutau per senosios ponios alkūnės trapų galiuką, kad ji sudrebėjo. Kažkas iš jos baimės persidavė man, ir aš pagalvojau, kaip vis dėlto rizikinga yra ką nors šitaip supykinti, kaip aš supykdžiau O.Fecteau. Galėjau jį girdėti, dabar esantį gal už kokių penkių kvartalų — kaip jis iš įtūžio skriste skrido, todėl meldžiausi už visus šunis, kates ir vaikus, kurie galėjo būti netoli gatvės. Iš tiesų, galvojau aš, šiuolaikinis gyvenimas yra daugmaž penkiskart sunkesnis už ankstesnįjį.

Turiu liautis kariavęs kryžiaus karą su tais didelio greičio mėgėjais. Per toli nueinu, betgi jie mane taip pykina — tuo savo nerūpestingumu keliamu pavojumi, aplaidumu, kuris, mano akimis, yra tiesioginė grėsmė mano paties ir mano vaikų gyvybei. Visuomet negalėjau pakęsti automobilių ir tų žmonių, kurie važinėja kaip kokie kvailiai. Jaučiau neapsakomą pyktį žmonėms, kurie šitaip rizikuoja kitų gyvybėmis. Tegul jie lenktyniauja savo automobiliais — tačiau dykumoje! Bet mes neleisime, kad jie trankytųsi čia, mūsų priemiesčiuose. Jeigu jie turi noro, tegul nors šokinėja iš lėktuvų — bet virš vandenyno! O ne ten, kur gyvena mano vaikai.

— Koks gi būtų šis rajonas be jūsų? — balsu svarsto senutė. Niekad negaliu atsiminti jos pavardės. Be manęs, manau, šis rajonas tikriausiai būtų ramesnis. — Jie visi važinėja taip greitai, — toliau kalba senoji ponia. — Kartais pagalvoju, kad jeigu ne jūs, tai jų susidūrimai vyktų kaip tik mano svetainėje. — Bet aš pasijuntu sutrikęs, kad persiimu aštuoniasdešimtmečių rūpesčiais, kad tos mano baimės veikiau yra senatvinis nervinis nerimas, o ne normalaus vidutinio amžiaus žmogaus nerimastingumas.

Kokį neįtikėtinai pilką gyvenimą aš gyvenu! — galvojau vesdamas senutę prie išorinių jos namo durų, pravesdamas tarp šaligatvio duobių.

Ir kaip tik tuomet grįžo vandentiekininkas. Maniau, kad senutė numirs mano rankose. Vandentiekininkas pervažiavo šaligatvį, praskriejo visai pro pat mus, per senutės veją, paguldydamas jauną medelį, o paskui vos neapsivertė, darydamas U raidės pavidalo posūkį ir juo su šaknimis išraudamas didelę dalį gyvatvorės ir išplėšdamas gabalus velėnos, lyg kokius penkių svarų bifšteksus. Paskui jis pasileido šaligatviu, vėl pažerdamas savo instrumentus, kurie laisvai pabiro iš jo pikapo, kai užpakaliniai sunkvežimio ratai atsitrenkė į šaligatvio kraštą. Dabar O.Fecteau vėl lėkė grindiniu, dar kartą terorizuodamas

mano rajoną. Mačiau, kaip tas persiutęs vandentiekininkas ties Dodž ir Ferling gatvių kampu vėl užšoko ant šaligatvio, kaip jis brūkštelėjo per ten pastatyto automobilio galą, nuo to atsidarė šio bagažinė, ir jis liko stovėti linguojančiu dangčiu.

Įvedęs sukrėstą senąją ponią vidun, paskambinau policijai, o po to savo žmonai, prisakydamas jai laikyti vaikus namuose. Vandentiekininkas buvo aiškiai pamišęs. Tai štai kaip aš padedu savo rajonui, dingtelėjo man: padūkėlius varau iš proto.

Senutė sėdėjo raštuotame fotelyje sąmyšio apimtoje savo svetainėje, bejėgė kaip sodinukas. Na O.Fecteau sugrįžo, šįkart šaižiai signalizuodamas, ir pravažiavo tik už kelių colių nuo senutės svetainės langų, pervažiavo žvyruotas lysves jauniems medeliams — ji ir žodžio nepratarė. Aš stovėjau už durų, laukdamas paskutinio antpuolio, ir galvojau, kad bus išmintingiau man nesirodyti, nes O.Fecteau, mane pamatęs, pabandys įvažiuoti į namą.

Kol atvažiavo policija, vandentiekininkas apsivertė su savo sunkvežimiu ties Kold Hilo ir Nort Lein gatvių sankryža, kai mėgino išvengti susidūrimo su furgonu. Jis buvo susilaužęs raktikaulį, tačiau sėdėjo tiesus to ant šono apvirtusio sunkvežimio kabinoje: jis neįstengė ar net nemėgino išlipti iš jo pro duris viršum savo galvos. O.Fecteau atrodė ramus, jis klausėsi radijo.

Šiais laikais, mano manymu, arba viskas yra moralinė problema, arba čia išvis nėra jokių moralinių problemų. Dabartiniu metu arba nebėra kompromisų, arba tėra vien kompromisai. Stengiuosi nepasiduoti tokioms įtakoms ir nuolat budžiu. Atsipalaiduoti negalima.

— Tik nieko nesakyk, — tarė sau Helena. — Eik, pabučiuok jį ir pasiglaustyk prie jo; kuo greičiau veskis jį laiptais viršun, o apie tą sumautą apsakymą kalbėk vėliau. Daug vėliau, perspėjo ji save. Tačiau žinojo, kad jis jai nepasiduos.

Indai buvo sumazgoti, ir jis atsisėdo priešais ją už stalo. Ji pabandė kuo žavingiau nusišypsoti ir pasakė jam:

— Aš noriu eiti su tavim į lovą.

— Ar apsakymas nepatiko tau? — paklausė jis.

— Pasikalbėsime apie tai lovoje, — pasiūlė ji.

— Velniai griebtų, Helena, — pratrūko jis. — Tai yra pirmas dalykas, kurį aš parašiau po tokios ilgos pertraukos. Todėl noriu žinoti, ką tu apie jį manai.

Ji prikando lūpą ir nusiėmė akinius; ji nebuvo nė karto brūkštelėjusi raudonu pieštuku.

— Myliu tave, — tarė ji.

— Na taip, taip, — nekantravo jis. — Aš irgi tave myliu, bet mudu galime pasikrušti ir kitu metu. Aš noriu išgirsti, ką tu pasakysi apie mano apsakymą.

Ir tuomet ji pagaliau atsipalaidavo. Pajuto, kad jis, šiaip ar taip, ją išvaduoja. Aš stengiausi, pagalvoji ji, ir pajuto didžiulį palengvėjimą.

— Šiknon tą tavo apsakymą, — tarė ji. — Ne, jis man nepatiko. Aš net nenoriu apie jį kalbėti. O tau, be abejo, visiškai nerūpi tai, ko aš noriu. Elgiesi kaip mažas berniukas prie pietų stalo — pirmasis sau krauniesi.

— Ar jis tikrai tau nepatiko? — paklausė Garpas.

— Na, jis nėra blogas, — pasakė ji, — tik jame ne per daug naujo. Tai yra mažesnis. Šis bei tas. Jeigu tai yra ruošinys kam nors, tuomet norėčiau pamatyti, kas iš to išeis, kai būsi jau galutinai užbaigęs. Bet šitas — tai niekai, ir tu turi tai žinoti. Tokius dalykus kaip šis tu gali parašyti kaire ranka, argi ne?

— Bet jis yra juokingas, ar ne? — paklausė Garpas.

— O, jis yra juokingas, — pasakė ji, — bet jis yra taip juokingas, kaip būna juokingi pokštai. Jis visas yra vienos gaidos. Galvoju, kas tai galėtų būti. Autoparodija? Esi dar ne toks senas ir ne tiek daug parašęs, kad imtum save parodijuoti. Tai yra savęs aptarnavimas, savęs teisinimas; juk jis iš tikrųjų yra ne apie ką nors kitą, o tik apie tave patį. Šiaip jis — mielas.

— Velniop! — pasakė Garpas. — Mielas?

— Tu visuomet kalbėjai, kad yra žmonių, kurie rašo gerai, tačiau neturi ką pasakyti, — tarė Helena. — O į ką tu nori čia atkreipti dėmesį? Visiškai aišku, kad šis apsakymas — tai ne „Grilparceris"; jis nevertas net penktosios „Grilparcerio" dalies. Net dešimtosios, — pasakė ji.

— „Grilparcerio pensionas" yra pirmasis stambus dalykas, kurį aš parašiau, — atsakė Garpas. — Tai yra visai kas kita; tai yra kitos rūšies beletristika.

— Na taip, anas yra apie kažką, o šis — apie nieką, — tarė Helena. — Anas yra apie žmones, o šis — tik apie tave. Anas yra pilnas paslaptingumo, parašytas preciziškai, o šiame — vien tik

sąmojis. — Kai Helenos kritiniai sugebėjimai įsibėgėdavo, sunku buvo ją sustabdyti.

— Nesąžininga lyginti tuos du apsakymus, — pasakė Garpas. — Žinau, kad šitas yra mažesnis.

— Tad ir nekalbėkime apie tai, — pasiūlė Helena.

Minutę Garpas sėdėjo paniuręs.

— Tau nepatiko ir „Svetimautojos vyro antrasis kvėpavimas", — pasakė jis. — Ir aš nesitikiu, kad tau labiau patiks kitas mano kūrinys.

— Koks kitas? — paklausė Helena. — Ar tu rašai naują romaną?

Jis dar labiau surūgo. Ji negalėjo jo pakęsti, kad jis verčia ją visa tai daryti jam, tačiau ji geidė jo ir žinojo, kad jį myli.

— Prašau tave, — tarė ji. — Eime į lovą.

— Tavo manymu, „Grilparcerio pensionas" yra geriausia, ką aš esu parašęs, ar ne? — klausė jis. Jis jau žinojo, kad nežiūrint Helenos neprielankumo „Svetimautojos vyro antrajam kvėpavimui", pirmasis apsakymas vis dėlto yra pirmasis apsakymas. Taip, jos nuomone, „Grilparceris" yra pats geriausias jo veikalas.

— Kol kas — taip, — atsakė ji švelniu balsu. — Tu esi mielas rašytojas ir tu žinai, kad aš tave tokiu laikau.

— Aš linkęs manyti, kad dar ne visą savo potencialą esu išsėmęs, — karčiai pasakė Garpas.

— Žinama, kad ne, — pasakė ji; iš jos balso jau nyko prielankumas ir meilė jam.

Juodu pasižiūrėjo vienas į kitą. Helena nusigręžė. Tuomet jis ėmė lipti laiptais aukštyn.

— Tai ar eini į lovą? — paklausė jis, stovėdamas nugara į ją. Jai buvo nežinomi jo ketinimai, jai buvo nežinomi jo jausmai; jie buvo arba paslėpti nuo jos, arba palaidoti tame pragariškame jo darbe.

— Kol kas dar ne, — atsakė ji.

Jis lūkuriavo ant laiptų.

— Ar turi ką perskaityti? — paklausė jis.

— Ne, kuriam laikui esu soti skaitymų, — atsakė ji.

Garpas nuėjo laiptais. Kai ji atėjo pas jį, jis jau miegojo, ir dėl to ją apėmė neviltis. Jeigu jis išvis apie ją galvojo, tai kaip galėjo užmigti? Bet jo galva buvo tokia užimta šiuo metu, kad jis buvo stačiai susipainiojęs; jis užmigo todėl, kad buvo suglumęs. Jeigu jis

įstengtų sutelkti savo jausmus ties vienu kuriuo dalyku, būtų dar nemiegojęs, kai ji užkopė laiptais. Tuomet juodu būtų galėję dar daug ką išgelbėti.

O kai taip, tai ji atsisėdo šalia jo ant lovos ir stebėjo jo veidą su tokia meile, kuriai manė esanti nepajėgi. Ji matė, kad jį ištiko erekcija, tokia stipri, tarsi jis būtų laukęs jos ateinant. Tuomet ji paėmė jį į burną ir švelniai jį čiulpė, kol jis išmetė spermą.

Jis nubudo, buvo nustebęs ir atrodė kaip labai nusikaltęs — kai susivokė, kur jis yra ir su kuo. O Helena, šiaip ar taip, neturėjo nė šešėlio kaltės išraiškos; ji atrodė tik liūdna. Vėliau Garpas pagalvos, jog buvo taip, lyg Helena žinojo, kad jis sapnavo ponią Ralf.

Kai jis sugrįžo iš vonios, Helena jau miegojo. Ji greitai užmigo. Galų gale atsikračiusi kaltės jausmo, Helena pasijuto esanti laisva atsiduoti savo sapnams. Garpas gulėjo šalia jos atviromis akimis ir stebėjo nuostabų nekaltumą jos veide — kol ją pažadino vaikai.

13

Voltas persišaldo

Kiekvieną kartą, kai Voltas persišaldydavo, Garpas prastai miegodavo. Tarsi jis būtų stengęsis kvėpuoti už berniuką ir už save. Jis keldavosi naktį, kad pabučiuotų ir pamyluotų vaiką; jei kas nors būtų matęs tuomet Garpą, būtų pagalvojęs, kad jis nori išvaduoti mažylį nuo persišaldymo, perimdamas jį sau.

— O Viešpatie, — sakė Helena. — Juk tai yra tik persišaldymas. Dunkanas šitaip sirguliavo visą žiemą, kai buvo penkerių metukų. — Būdamas beveik vienuolikos metų, Dunkanas, atrodė, yra išaugęs iš tų persišaldymų, o Voltas, penkiametis, nuolatos persišaldydavo — galbūt tai net buvo vienas užsitęsęs persišaldymas, kuris tai atlėgdavo, tai vėl sustiprėdavo. Su kovo atlydžiu Voltas, kaip Garpas pastebėjo, visiškai prarado atsparumą. Vaikas kiekvieną naktį pažadindavo save ir Garpą drėgnu, skausmingu kosuliu. Kartais Garpas taip ir užmigdavo, pridėjęs ausį prie Volto krūtinės, ir nubusdavo persigandęs, kad nebegirdi mušant vaiko širdies. Bet vaikas tiesiog nustumdavo sunkią tėvo galvą nuo savo krūtinės, kad galėtų apsiversti ant šono ir patogiau miegoti.

Ir gydytojas, ir Helena sakė Garpui:

— Tai yra tik kosulys.

Tačiau tas sunkus naktinis Volto kvėpavimas nedavė Garpui miegoti. Tuo metu, kai paskambino Roberta, jis kaip paprastai budėjo. Didžiulės ir galingos panelės Maldun vėlyvos nakties sielvartai jau nebegąsdino Garpo, jis priprato prie jų, tačiau nuo paties Garpo irzlių nemigų nervinga pasidarė Helena.

— Jeigu tu grįžtum prie darbo, prie knygos, būtum per daug nuvargęs, kad galėtum pusę nakties budėti, — sakė ji. — Tai tavo vaizduotė trukdo tau miegoti, — aiškino ji. Garpas ir pats žinojo, kad vienas požymių, jog jis rašo per mažai, buvo tas, kad jo vaizduotei palikta per daug laisvės užsiimti kitais dalykais. Pavyzdžiui,

tuomet Garpas labai daug sapnuodavo — ir vien tik baisybes, kurios ištikdavo jo vaikus.

Viename tokių sapnų atsitiko kažkas baisaus — mat kaip tik tuo metu Garpas buvo skaitęs pornografinį žurnalą. Jis vis žiūrinėjo vieną nuotrauką, kuri buvo itin pornografiška. Universiteto imtynininkų komanda, su kuria Garpas retsykiais treniruodavosi, turėjo specialų žodyną tokioms nuotraukoms įvardinti. Garpas pastebėjo, kad tas jų žodynas nėra pakitęs nuo tų laikų, kai jis mokėsi Styringo mokykloje — imtynininkai iš Garpo komandos taip pat kalbėdavo apie tokias nuotraukas. Viena pasikeitė — dabar tokių nuotraukų lengviau buvo galima gauti, o žodynas liko nepakitęs.

Nuotrauka, kurią Garpas žiūrinėjo, buvo priskiriama prie aukščiausios kategorijos pornografinių vaizdų. Nuogų moterų nuotraukos buvo skirstomos pagal tai, kiek daug ko jose buvo galima pamatyti. Jeigu nuotraukoje buvo galima matyti apžėlusią gaktą, bet lyties organų nebuvo matyti, tokia nuotrauka vadinta krūmu. Jei nuotraukoje buvo matyti ir lyties organai, kuriuos šiek tiek slėpė plaukai, ji vadinta bebru; bebras buvo aukštesnė klasė negu krūmas, nes jame buvo viskas: ir plaukai, ir lyties organai. O jei lyties organai buvo dar prasiskleidę, tai vadinta prasižiojusiu bebru. Lyties organų drėgnumas leido manyti, kad moteris yra ne tik nuoga, save išstačiusi ir atsivėrusi, bet kad ji yra ir pasiruošusi.

Savo sapne Garpas žiūrinėjo tai, ką imtynininkai vadino drėgnumu, prasižiojusiu bebru, kai išgirdo vaikų riksmą. Jis nežinojo, kieno tie vaikai, bet su jais buvo Helena ir jo motina, Dženė Fylds; visi jie leidosi laiptais žemyn ir žingsniavo pro jį, o jis tuo tarpu stengėsi nuslėpti nuo jų tai, ką žiūrinėjo. Prieš tai jie visi buvo viršuje, ir kažkas baisinga pažadino juos; dabar jie leidosi laiptais žemyn ir traukė į rūsį, tarsi jis būtų priešlėktuvinė slėptuvė. Ir su ta mintim Garpas išgirdo prislopintą bombardavimo garsą. Jis pastebėjo trupant tinką, matė blykčiojant šviesas, ir jį suėmė siaubas dėl to, kas prie jų artėja. Vaikai, o jų buvo vis po du, ėjo verkšlendami paskui Heleną ir Dženę, kurios vedė juos į slėptuvę, nepamesdamos galvos, kaip tikros auklės. Vaikai pasižiūrėdavo į Garpą, jų žvilgsniai buvo liūdni ir kažkokie niekinantys, lyg visa tai būtų atsitikę per jį, o dabar jis yra bejėgis jiems padėti.

Galimas dalykas, kad jis žiūrinėjo drėgnus lyties organus, prasižiojusį bebrą, užuot sekęs priešo lėktuvus. Kaip paprastai sap-

nuose būna, visam laikui liko neaišku, kodėl būtent jis jautėsi toks kaltas ir kodėl jie žiūrėjo į jį taip, lyg būtų labai jo nuskriausti.

Pačiame vaikų voros gale ėjo Voltas ir Dunkanas, susikibę rankomis, kaip to reikalavo vadinamoji bičiulystės sistema (vaikščiojimas poromis), taikoma vaikų vasaros stovyklose; Garpo sapne tai atrodė natūralu, atsiliepiant į vaikus užgriuvusią nelaimę. Mažylis Voltas verkė taip, kaip Garpas buvo girdėjęs jį verkiant tuomet, kai jį kamavo košmariškas sapnas, iš kurio niekaip negalėjo prabusti.

— Sapnavau blogą sapną, — verkšleno Voltas. — Jis žiūrėjo į tėvą ir beveik šaukė jam: — Aš sapnavau blogą sapną!

Tačiau Garpas negalėjo savo sapne pažadinti vaiko iš jo sapno. Dunkanas stoiškai žvelgė per petį į tėvą, ir gražiame jauname jo veide buvo ramybės, drąsaus ryžtingumo išraiška. Dunkanas atrodė labai subrendęs pastaruoju metu. Jo žvilgsnyje buvo jųdviejų, Dunkano ir Garpo, paslaptis: juodu abu žinojo, kad tai yra ne sapnas ir kad Volto nebegalima išgelbėti.

— Pažadink mane! — rėkė Voltas, tačiau ilga vora vaikų jau nyko priešlėktuvinėje slėptuvėje. Mėgindamas ištrūkti iš Dunkano rankos (Voltas buvo jam tik iki peties), Voltas dar atsigręžė į tėvą — Aš sapnuoju! — suklykė jis, lyg save įtikinėdamas. Bet Garpas nieko negalėjo padaryti; jis neatsiliepė; jis net nekrustelėjo, kad eitų paskui juos — žemyn tais paskutiniais laiptais. Nuo byrančio tinko visur darėsi balta. Bombos tebesproginėjo.

— Tu sapnuoji! — Voltui iš paskos sušuko Garpas. — Tai yra tik blogas sapnas! — rėkė jis, nors žinojo, kad meluoja.

Tuomet Helena įspyrė jam į koją, ir jis nubudo.

Galimas dalykas, Helena baiminosi to, kad siautėjanti Garpo vaizduotė, nusigręžusi nuo Volto, gali atsigręžti į ją. Nes jeigu Garpas pusę to savo dėmesio, kurį jis yra prikaustęs prie Volto, skirtų jai, jis galėtų susigaudyti, kad Helenai kažkas darosi.

Helena manė, kad ji kontroliuoja tai, kas darosi. Ir kad ji kontroliuoja tai nuo pat pradžių (atidarydama savo kabineto duris visuomet prie jų laukiančiam Maiklui Miltonui ir pasiūlydama jam užeiti). Kartą, jiems suėjus, ji užrakino duris ir skubiai įsisiurbė jam į lūpas, taip apkabindama laibą jo kaklą, kad jis negalėjo ištrūkti net kvapui atgauti, ir trindamasi keliu jo tarpkojyje. Jis parvertė koja šiukšlių dėžę ir išmetė ant grindų savo blonknotą.

— Nebeturime apie ką daugiau diskutuoti, — pasakė Helena atsikvėpdama. Ji lyžtelėjo viršutinę jo lūpą: norėjo įsitikinti, ar jai patinka jo ūsai.

— Važiuojam pas tave. Ir niekur kitur, — pasakė ji.

— Tai yra anapus upės, — paaiškino jis.

— Aš žinau, kur tai yra, — atsakė ji. — Ar ten švaru?

— Žinoma, — atsakė jis. — Ir iš ten yra puikus vaizdas į upę.

— Vaizdas man nerūpi. Svarbu, kad ten būtų švaru.

— Ten yra visiškai švaru, — patikino ją Maiklas Miltonas. — Bet aš galiu dar kai ką patvarkyti.

— Mes galime važiuoti tik tavo automobiliu, — pasakė Helena.

— Aš neturiu automobilio, — atsakė Maiklas Miltonas.

— Žinau, kad neturi, — atsakė ji. — Teks įsigyti.

Dabar jau jis šypsojosi. Jis buvo nustebintas, bet jau spėjęs atgauti pasitikėjimą savimi.

— Tik gal ne tuoj pat? — paklausė jis, kutendamas ūsais jai skruostą; pabandė paimti ją už krūties. Bet Helena išsivadavo iš jo glėbio.

— Nusipirk kada nori, — pasakė ji. — Tik mes niekuomet nesinaudosime manuoju automobiliu, ir aš nevaikštinėsiu su tavimi po miestą, nesivažinėsime autobusais. Jeigu kas nors ką nors sužinos apie mudu — viskam galas. Supranti? — Ji atsisėdo už stalo, o jis nepajuto, kad būtų skatinamas apeiti stalą ir paliesti ją, tad atsisėdo ant kėdės, kur paprastai sėdėdavo jos studentai.

— Taip, aš suprantu, — atsakė Maiklas Miltonas.

— Aš myliu savo vyrą ir stengiuosi niekuomet jo neskaudinti, — aiškino jam Helena. Maiklui Miltonui užteko proto nesišypsoti.

— Aš tuoj pat paimsiu automobilį, — tarė jis.

— Ir sutvarkyk savo butą arba liepk, kad jį sutvarkytų, — pasakė ji.

— Bus tvarka, — atsakė jis, šįkart šypteldamas. — Kokio automobilio tu pageidautum? — paklausė jis.

— Man vis tiek, — atsakė ji. — Svarbu, kad važiuotų. Paimk tokį, kurio nereikėtų nuolat remontuoti. Ir kad jis būtų be atlenkiamų sėdynių. Paimk tokį, kuris turi ilgą priekinę sėdynę. — Jis atrodė labiau negu paprastai nustebęs ir suglumęs, todėl ji paaiškino jam:

— Aš noriu, kad galėčiau patogiai atsigulti išilgai priekinės sėdynės. Galvą pasidėsiu tau ant kelių, todėl niekas nematys manęs, sėdinčios šalia tavęs. Supranti?

— Nesibaimink, — pasakė jis, vėl nusišypsodamas.

— Šis miestas yra nedidelis, — tarė Helena. — Niekas neturi žinoti apie mudu.

— Ne toks jau mažas, — tvirtai atsakė Maiklas Miltonas.

— Kiekvienas miestas yra mažas miestas, — pasakė jam Helena. — O šis yra mažesnis, negu tu manai. Ar nori, kad tau kai ką pasakyčiau?

— Ką? — paklausė jis.

— O tą, kad tu miegi su Mardže Talved, — pasakė Helena. — Ji yra mano trečiakursė, studijuojanti lyginamąją literatūrą. Be to, tu susitikinėji su labai jauna studente, kuri studijuoja Dirksono anglistų grupėje; manding, ji dar tik pirmakursė, tik nežinau, ar tu jau esi miegojęs su ja. Jeigu ne, tai, žinoma, ne todėl, kad nebandei to padaryti, — pridūrė ji. — Kiek man žinoma, tu nelieti savo kurso studenčių, ar ne? — paklausė Helena. — Bet tikriausiai yra dar kai kas, ko aš nepaminėjau, — arba buvo.

Maiklas Miltonas jautėsi esąs apykvailis, o drauge išdidus ir buvo visiškai praradęs jam įprastą veido išraiškos kontrolę, o toji išraiška, kurią Helena dabar matė jo veide, taip jai nepatiko, kad ji nusigręžė.

— Tai štai koks mažas yra šis miestas ir kiekvienas kitas, — pasakė Helena. — Jeigu tu turi mane, — tęsė ji, — tu negali turėti jokios kitos iš tų anų. Gerai žinau, kokios pastabios yra jaunos mergaitės, ir žinau, kiek daug jos yra linkusios plepėti.

— Taip, — sutiko Maiklas Miltonas. Jis atrodė taip, lyg būtų pasirengęs visa tai užsirašyti.

Helenai staiga toptelėjo mintis, kuri ją iš karto išgąsdino, ir ji pasiteiravo: — O ar tu turi vairuotojo teises?

— Žinoma! — atsakė jis. Juodu abu nusijuokė, ir Helena atsipalaidavo. Bet kai jis apėjo aplink stalą, kad ją pabučiuotų, ji neigiamai pakratė galvą ir atstūmė jį ranka.

— Ir kad čia manęs niekuomet neliestum, — pasakė ji. — Šiame kabinete — jokių intymumų. Aš neužrakinėsiu savo durų. Man patinka, kai jos būna net praviros. Prašau, dabar atrakink jas, — pasakė ji, ir jis padarė tai, kas jam buvo liepta.

Automobilis, kurį jis įsigijo, buvo milžiniškas biuikas rodmaster. Tai buvo seno tipo automobilis su lentjuostėmis apmuštais šonais — 1951 metų biuikas dynafloau, sunkus ir žvilgantis chromu ir tikru ąžuolu. Jis svėrė penkis tūkstančius penkis šimtus penkiasdešimt svarų, arba beveik tris tonas. Jame tilpo aštuoni litrai tepalo ir per septyniasdešimt aštuonis litrus benzino. Pirminė jo kaina buvo du tūkstančiai aštuoni šimtai penkiasdešimt dolerių. Maiklas Miltonas įsigijo jį už mažiau nei šešis šimtus.

— Jis yra aštuonių cilindrų, trijų šimtų dvidešimties kubų, vairas turi hidraulinį servomechanizmą, karbiuratorius yra su vienu purkštuku, — aiškino Maiklui Miltonui pardavėjas. — Ir jis nėra per daug surūdijęs.

Tas automobilis buvo niūrus, neryškios sukrešėjusio kraujo spalvos, vos ne dviejų metrų pločio ir truputį daugiau kaip penkių metrų ilgio. Priekinė sėdynė buvo tokia ilga ir gili, kad Helena galėjo atsigulti išilgai jos, beveik nesulenkdama kelių. Jai netgi nereikėjo dėti galvos Maiklui ant kelių, nors ji kartais tai vis dėlto darydavo. Tik ji dėjo savo galvą jam ant kelių ne todėl, kad turėjo dėti, o todėl, kad jai patiko žiūrinėti prietaisų lentą ir kad jai patiko tas senas kvapas, kurį skleidė didžiulės glotnios sėdynės kaštoninės spalvos oda. Ji dėdavo savo galvą jam ant kelių, nes jai buvo smagu jausti, kaip Maiklo kojos raumenys įsitempia ir atsileidžia, kai nežymiai juda jo šlaunis, kojai pereinant nuo stabdžio prie akceleratoriaus ir atgal. Jos galva gulėjo visiškai ramiai jam ant kelių, kadangi automobilis neturėjo sankabos. Vairuotojui reikėjo judinti tik vieną koją ir tik retsykiais. Maiklas Miltonas laikė smulkias palaidas monetas spacialiai kairiojoje šoninėje kelnių kišenėje, todėl ant Helenos skruosto odos likdavo atsispaudę tik neryškūs ruoželiai nuo velvetinio jo kostiumo, o kartais, kai jam kildavo erekcija, jo varpa liesdavo jos ausį arba ji pakildavo iki jos plaukų ant sprando.

Ji ne kartą vaizdavosi imanti jį į burną, kai juodu šitaip važiuodavo per miestą tuo didžiuliu automobiliu, su atviromis chromuotomis jo grotelėmis tarsi išsižiojusios žuvies nasrais, kuriuose ant dantų buvo užrašas: „Buick Aštuoni". Tačiau tai buvo nesaugu, ir Helena tą žinojo.

Pirmasis požymis, jog visa tai apskritai gali būti nesaugu, buvo tas, kad Mardžė Talved metė Helenos lyginamosios literatūros pa-

skaitas nieko nepaaiškinusi, kuo jai tas kursas nepatinka. Helena baiminosi, kad Mardžei nepatiko ne jos paskaitos, todėl ji pasikvietė jaunutę panelę Talved į savo kabinetą, kad toji paaiškintų.

Mardžė Talved buvo trečio kurso studentė, tačiau ji pakankamai gerai išmanė mokyklos tvarką ir žinojo, jog tokiu atveju jokie studento pasiaiškinimai yra neprivalomi. Iki tam tikro momento semestre studentas galėjo laisvai nustoti lankęs vieną ar kitą paskaitų kursą, neatsiklausdamas dėstytojo leidimo.

— O argi aš turiu turėti kokią priežastį? — paklausė paniurusi mergaitė.

— Ne, neturi, — atsakė jai Helena. — Bet jeigu tu turi tokią priežastį, aš norėčiau ją žinoti.

— Aš neprivalau turėti priežastį, — atsakė jai Mardžė Talved. Ji kur kas ilgiau negu dauguma studentų atlaikė Helenos žvilgsnį, o po to atsistojo išeiti. Ji buvo dailutė, nedidukė ir, kaip studentė, gana puikiai apsirengusi. Jeigu tarp ankstesniosios Maiklo Miltono mergužėlės ir dabartinės jo išsirinktos moters buvo kas nors bendra, tai nebent polinkis gražiai rengtis, kuris, matyt, jam patiko.

— Na ką gi, man nemalonu, kad taip išėjo, — pasakė išeinančiai Mardžei Helena; ir tai buvo tiesa. Bet ji ir vėliau mėgino sužinoti, kas tai mergaitei yra žinoma.

O kad jai buvo kai kas žinoma, Helena neabejojo, ir tuoj pat dėl to apkaltino Maiklą Miltoną.

— Tu jau sugadinai viską, — pasakė jam šaltu balsu ... telefonu, nes tik taip ji galėjo kalbėtis su juo šaltai. — Kaip tu pametei Mardžę Talved?

— Labai švelniai, — manieringai atsakė Maiklas. — Bet juk pametimas yra pametimas, ir visai vis tiek, kaip tai padaroma. — Helenai nepatikdavo, kai jis mėgindavo ją mokyti — išskyrus sekso sritį; čia ji leido jam viską, ir atrodė, kad jam rūpi toje srityje vyrauti. O jai buvo ne vis tiek, kaip jis ją pametė, bet iš tikrųjų ji jam neprieštaravo. Kartais jis būdavo šiurkštokas su ja, bet niekuomet nebuvo brutalus, kaip jai atrodė, o kai ji dėl ko nors tvirtai užsispirdavo, jis nusileisdavo. Kartą jai prisiėjo pasakyti jam: „Ne. To aš nemėgstu ir to nedarysiu!" Bet vis dėlto dar pridūrė: „Prašau tave", nes dar nebuvo tikra dėl jo. Ir jis nusileido. Tačiau jis sugebėjo ją įtaigoti, tik kitu būdu — jai priimtinu. Ją jaudino tai, kad juo nebuvo galima visiškai pasitikėti. Ir jau visai kitas dalykas buvo

tai, kad ji negalėjo būti tikra, ar jis išties saugos jų paslaptį; o kad jis kalbėjo apie ją, tą ji žinojo, ir tai buvo nediskretiška.

— Aš nepasakiau jai nieko, — spyriojosi Maiklas Miltonas. — Aš tik pasakiau: „Mardže, tarp mūsų viskas baigta" ar kažką panašaus. Aš netgi nepasakiau jai, kad yra kita moteris, ir, žinoma, nieko nepasakiau apie tave.

— Bet ji tikriausiai yra anksčiau girdėjusi tave kalbant apie mane, — tarė Helena. — Manau, tada, kol mudu dar nebuvome pradėję.

— Be to, tavo paskaitos jai niekuomet nepatiko, — pasakė Maiklas. — Kartą su ja apie tai kalbėjausi.

— Ji nemėgo mano paskaitų? — paklausė Helena su nuoširdžiu nusistebėjimu.

— Ji nėra itin šviesios galvos, — nekantriai atsakė Maiklas Miltonas.

— Būtų geriau, kad ji apie mus nieko nežinotų, — tarė Helena. — Manau, tau reikėtų išsiaiškinti, ar ji ką nors žino, ar ne.

Bet jis nieko neišsiaiškino. Mardžė atsisakė kalbėtis su juo. Jis mėgino jai aiškintis telefonu, sakydamas, kad visa tai įvykę todėl, kad pas juos sugrįžusi sena jo bičiulė — ji atvykusi iš kito miesto, neturinti kur apsistoti, na, o po vieno dalyko įvykęs ir kitas. Tačiau Mardžė padėjo ragelį, jam nespėjus iki galo išdailinti savo istorijos.

Helena ėmė kiek daugiau rūkyti. Keletą dienų ji nerimastingai stebėjo Garpą, ir kartą jai teko išgyventi tikrą kaltės jausmą — kai juodu mylėjosi. Ji jautėsi kalta, kad mylisi su juo ne todėl, kad ji to nori, o todėl, kad jį nuramintų, jeigu jis galvoja, kad kažkas yra ne taip.

Bet jis taip negalvojo, bent negalvojo daug. Arba: jis galvojo, bet tik vieną kartą — apie mėlynes ant laibų, stangrių Helenos šlaunų išorinės pusės. Nors Garpas buvo stiprus, su savo vaikais ir su savo žmona jis visuomet elgėsi švelniai. O kadangi jis buvo imtynininkas, žinojo, kaip atrodo nuo pirštų spaudimo likusios mėlynės. Tą pačią dieną ar kiek vėliau jis pastebėjo tokias pat nedideles pirštų padarytas mėlynes ant Dunkano rankų — tose vietose, už kurių jis laikė, kai mokė jį imtynių. Taigi padarė jis išvadą, matyt, tuos, kuriuos jis myli, stveria stipriau, negu jam atrodo. Nusprendė, kad Helenos turimi pirštų pėdsakai — irgi jo darbas.

Garpas buvo per daug išdidus vyras, kad lengvai pasiduotų pa-

vyduliavimui. O tas vardas, su kuriuo lūpose jis kažkada rytą nubudo, pasimiršo jam. Jų namuose daugiau nebebuvo matyti Maiklo Miltono rašinių, kuriuos Helena anksčiau skaitydavo iki išnaktų. Dabar ji guldavosi kaskart anksčiau ir anksčiau — jai reikėjo poilsio.

Beje, Helena išsiugdė savotišką pomėgį: ji pamėgo tą nuogą, aštrų volvo pavarų lazdos galą. Jo dūriai į delną dienos pabaigoje, kai ji važiuodavo namo, jai buvo malonūs, dažnai ji ir tyčia spusteldavo delną tiek, kad jautė, jog vos per plauką nesusižeidė odos. Šitaip ji galėjo išspausti ašaras, ir dėl to pasijusti vėl esanti švari, kai sugrįždavo į namus — kai berniukai mojuodavo ir šaukdavo jai pro langą iš to kambario, kur jie žiūrėdavo televizorių, kai ji įeidavo į virtuvę, kur Garpas pranešdavo, ką yra paruošęs jiems visiems vakarienei.

Tai, kad Mardžė Talved gali kažką žinoti, kėlė Helenai baimę, nes nepaisant to, kad Helena pasakė Maiklui Miltonui — ir sau pačiai — kad visam tam bus galas, vos tik kas nors apie tai sužinos, dabar Helena matė, kad užbaigti bus kur kas sunkiau, negu ji iš pradžių vaizdavosi. Ji stipriai apkabino virtuvėje Garpą ir puoselėjo viltį, kad Mardžė nieko nežino.

Tegul Mardžė Talved buvo neišmanėlė, bet Maiklo ir Helenos ryšio klausimu ji tokia nebuvo. Daugeliu kitų klausimų ji buvo tamsuolė, bet tik ne šiuo. Ji buvo naivi, manydama, kad lėkšta akla jos meilė Maiklui Miltonui yra tai, kas „prašoka", kaip ji pati pasakė „sekso dalykus". O tuo tarpu Helena, kaip Mardžė manė, daro iš Maiklo Miltono sau tik pramogą.

Iš tiesų Mardžė tiesiog „murkdėsi", kaip ji pati būtų pasakiusi, „sekso dalykuose"; tad sunku yra pasakyti, kuo dar iš tikrųjų laikėsi jos ir Maiklo Miltono ryšys. Bet ji nė kiek neklydo, manydama, kad ir Helenos bei Maiklo Miltono ryšio esmė ta pati. Mardžė Talved galėjo apsirikti dėl to, kad ji šiaip jau per daug visko prisigalvodavo — tuo metu per daug — bet šiuo atveju ji samprotavo teisingai.

Dar tada, kai Maiklas Miltonas ir Helena iš tikrųjų tik aptarinėjo jo „darbus", Mardžė manė — netgi jau tada — kad juodu krušasi. Mardžė netikėjo, kad ryšys su Maiklu Miltonu gali būti kokio nors kitokio pobūdžio. Ir būtent šiuo vieninteliu klausimu ji nebuvo neišmanėlė. Ji žinojo, kas per ryšys sieja Heleną ir Maiklą Miltoną — gerokai anksčiau, negu tą patyrė pati Helena.

Iš anglistikos pastato trečiajame aukšte esančio moterų tualeto pro vienpusį langą Mardžė galėjo matyti, kaip iš parkingo išvažiuodavo lyg koks karališkas sarkofagas tritonis biuikas. Pro priekinį jo langą ji galėjo įžiūrėti ponios Garp lieknas kojas, ištiestas per visą priekinę sėdynę. Tai buvo savotiškas būdas važinėtis automobiliu su kai kuo, kas buvo ne vien geriausias draugas.

Mardžė geriau žinojo jų papročius, negu įstengė suprasti save pačią. Ji daug vaikštinėdavo, stengdamasi pamiršti Maiklą Miltoną ir susipažinti su Helenos namų aplinka. Ji gana greitai susipažino ir su Helenos vyro įpročiais, tuo labiau kad jie buvo kur kas pastovesni negu kieno nors kito. Rytais jis bastydavosi iš kambario į kambarį, pirmyn ir atgal; matyt, buvo bedarbis. Tai atitiko Mardžės įsivaizdavimą, koks turėtų būti svetimautojos vyras; tai vyras, neturintis darbo. Apie vidurdienį jis su trenksmu išpuldavo pro duris su sportine apranga ir pasileisdavo bėgti; keletą mylių nubėgęs, grįždavo į namus ir imdavo skaityti savo paštą, kuris beveik visuomet buvo atnešamas tuomet, kai jo nebūdavo namuose. Po to jis vėl bastydavosi pirmyn ir atgal po savo namą. Pakeliui į dušą jis laipsniškai nusirengdavo, o paskui, išėjęs iš dušo, neskubėdamas apsirengdavo. Tik vienas dalykas neatitiko jos susidaryto svetimautojos vyro vaizdinio: Garpas turėjo puikų kūną. Ir dar viena — kodėl jis tiek daug laiko praleidžia virtuvėje? Mardžė susimąstė, ar tik jis nėra darbo netekęs virėjas.

Paskui pareidavo namo jo vaikai, ir jie graudendavo švelnią mažytę Mardžės širdutę. Jis atrodė jai nuostabus, kai žaisdavo su savo vaikais, o tai irgi atitiko jos susidarytą svetimautojos vyro vaizdinį: tai yra toks vyras, kuris neprotingai krečia pokštus su savo vaikais, kai tuo tarpu jo žmona yra kito kedenama. Žodis „kedenimas" irgi buvo iš tų, kuriuos, kaip Garpas žinojo, vartojo imtynininkai, taip pat ir Styringo, tais kraujo ir žydrynės laikais. Visuomet kuris nors iš jų girdavosi kedenęs drėgną prasižiojusį bebrą.

Taigi vieną dieną, kai Garpas išbėgo su savo sportinę apranga, Mardžė Talved lukterėjo tik tiek, kol jis dingo iš akių, o po to nuėjo į Garpų namo verandą su iškvėptu laišku, kurį ketino įmesti į jų pašto dėžutę. Ji buvo labai kruopščiai viską apgalvojusi: jam turėjo pakakti laiko perskaityti laiškutį ir (kaip ji vylėsi) spėti atsipeikėti, kol pareis namo jo vaikai. Jos spėjimu, būtent taip yra su-

vokiamos tokios žinios: staiga! O po to būna protingas atsitokėjimo laikotarpis, po kurio jis jau būna pasiruošęs susitikti su vaikais. Bet čia buvo vienas dalykas, kur Mardžė pasirodė esanti tamsuolė.

Tą savo laiškutį ji surašė didžiulėmis pastangomis, nes rašė silpnokai. Tas jos laiškas nebuvo specialiai iškvėpintas — iškvėpinta buvo tiesiog kiekviena jos turima popieriaus skiautė. Jeigu ji būtų apie tai bent kiek pagalvojusi, būtų susivokusi, kad tokiam laiškui kvepalai netinka, bet tai buvo vienas iš tų dalykų, kuriuose ji buvo tamsuolė. Iškvėpinti būdavo netgi mokykliniai jos rašiniai. Kai Helena skaitė pirmąjį Mardžės rašinį iš lyginamosios literatūros, ji gūžėsi vien nuo paties jo kvapo.

Mardžės Talved laiške Garpui buvo parašyta:

Jūsų žmona „susipainiojusi" su Maiklu Miltonu.

Mardžė užaugo kaip žmogus, kuris sako, kad tas ar anas „išėjo" vietoj „mirė". Todėl ji iš delikatumo parašė, kad Helena „susipainiojusi" su Maiklu Miltonu. Ji laikė rankoje tą saldžiai kvepiantį laišką ir taip stovėjo su juo dvejodama Garpų verandoje, kai pradėjo lyti.

O Garpo niekas kitas negalėjo priversti taip greitai nutraukti bėgiojimą kaip tik lietus. Jis negalėjo pakęsti permirkusių sportbačių. Jis galėjo lakstyti per šaltį, sningant, bet kai imdavo lyti, Garpas keikdamasis bėgdavo namo ir kokią valandą sugedusia nuotaika ką nors ruošdavo virtuvėje. Po to jis užsimesdavo pončą ir važiuodavo autobusu į sporto salę, kad dar spėtų tam metui, kai treniruodavosi imtynininkai. Pakeliui jis pasiimdavo iš ikimokyklinės įstaigos Voltą ir veždavosi jį į sporto salę. Iš ten jis skambindavo į namus, norėdamas sužinoti, ar jau grįžo iš mokyklos Dunkanas. Kartais, jeigu koks nors valgis būdavo ant viryklės, jis aiškindavo Dunkanui, ką šis turi su juo daryti, bet dažniausiai tik įspėdavo atsargiai važinėtis dviračiu ir patikrindavo, ar Dunkanas prisimena, kokiais telefono numeriais reikia skambinti nelaimingų atsitikimų atvejais: ar Dunkanas žino, kokį numerį reikia surinkti, kai kyla gaisras, įvyksta sprogimas, įsiveržia ginkluotas užpuolikas, kai padaromas nusikaltimas gatvėje?

Po to jis eidavo imtynių, o paskui abu su Voltu līsdavo po dušu. Kai jis vėl paskambindavo į namus, Helena būdavo jau sugrįžusi ir atvažiuodavo jų pasiimti.

Taigi Garpas nemėgo lietaus. Ir nors jo nuotaika pasitaisydavo per tas jam mielas imtynių treniruotes, lietus vis tiek painiojo jo planus. Todėl Mardžė buvo visai nepasiruošusi staiga išvysti jį priešais save verandoje, pūškuojantį ir piktą.

— Aaach! — klyktelėjo ji. Ir taip stipriai sugniaužė tą iškvėpintą savo laišką, tarsi tai būtų kokio nors žvėries pagrindinė arterija, o ji norėtų sustabdyti kraujo tekėjimą.

— Ei! — atsiliepė Garpas. Ji jam pasirodė lyg kokia ateinanti auklė. O jis jau kuris laikas buvo įpratęs jų vengti. Todėl tik nusišypsojo jai, nuoširdžiai susidomėjęs — ir tiek.

— Aaa, — ištarė Mardžė; ji neįstengė žodžio pasakyti. Garpas pasižiūrėjo į tą sumaigytą laišką jos saujoje. Ji užsimerkė ir ištiesė jam ranką su laišku — lyg kištų tą ranką į liepsną.

Iš pradžių Garpas palaikė ją viena iš Helenos studenčių, turinčių kažkokį reikalą, dabar jis pagalvojo apie ką kita. Jis manė, kad ji negali kalbėti, taip pat matė nepaprastą jos sumišimą, kai ji tiesė jam tą laišką. Garpas turėjo patyrimo su nebyliomis moterimis, kurios droviai įdavinėdavo laiškučius — tai buvo Eleonoros Džeims pasekėjos. Todėl jis nuslopino savyje keistai kilusį pyktį, kai pagalvojo, kad susidūrė su dar viena šiurpą keliančia džeimsininke, norinčia jam prisistatyti. O gal ji atėjo tam, kad jį — ypatingosios Dženės Fylds sūnų atsiskyrėlį — imtų persekioti?

„Ei! Aš esu Mardžė. Aš esu džeimsininkė" — štai taip turėtų atrodyti, Garpo manymu, tas bukagalviškas jos laiškutis. Ir dar: *„Ar tu žinai, kas tokios yra džeimsininkės?"*

Kitas dalykas, kurį tu žinai apie jas, galvojo Garpas, yra tas, kad jos yra susibūrusios į organizaciją kaip tos religingos silpnaprotės, kurios daug kam kaišioja po durimis dorybingas brošiūras apie Jėzų. Jį suėmė pasišlykštėjimas, pagalvojus, kad džeimsininkės jau ėmė verbuoti net tokias jaunas mergaites kaip ši. Juk ji yra dar per jauna, kad galėtų žinoti, ar jai prireis gyvenime liežuvio, ar ne. Jis neigiamai pakratė galva ir mostu parodė, kad neimsiąs laiško.

— Taip, taip, aš žinau, žinau, — kalbėjo Garpas. — Na, ir kas iš to?

Vargšė Mardžė Talved buvo tam nepasiruošusi. Ji atėjo kaip keršto angelas — tai buvo baisiausia jos misija. Ir kokia tai buvo jai sunkenybė! — atnešti blogų žinių ir jas kaip nors perduoti! O jis, pasirodo, jau viską žino. Tos jos žinios jam neberūpi! Ji taip

stipriai suspaudė laišką abiem rankom prie dailių, virpančių savo krūtų, kad iš jo — ar iš savęs — išspaudė dar daugiau kvepalų; mergaitiško jos kvapo banga plūstelėjo ant Garpo, kuris stovėjo ir spoksojo į ją.

— Aš tik pasakiau: na, ir kas iš to? — tarė jai Garpas. — Bet argi tu manai, kad aš galiu gerbti tokias, kurios pačios nusipjauna sau liežuvį?

Mardžė vargais negalais pratarė:

— Ką? — dabar ji buvo jau visiškai persigandusi. Dabar ji jau spėjo, kad šis vargšas vyriškis, visą dieną trepsintis po savo namą bedarbis, yra kuoktelėjęs.

Garpas visiškai aiškiai išgirdo tą jos ištartą žodį; tai nebuvo koks pridusęs „Aaaahhh" ar net trumputis „Aaa", tai nebuvo garsai, kokius skleidžia liežuvio neturintys asmenys. Tai buvo visas žodis.

— Ką? — paklausė jis.

— Ką? — pakartojo ji.

Garpas pažvelgė į laišką, kurį ji laikė priešais save. — Ar tu gali kalbėti? — paklausė jis.

— Žinoma, — atsakė ji.

— O kas čia yra? — jis parodė į laišką. Bet dabar ji jau bijojo jo — to kuoktelėjusio svetimautojos vyro. Dievas žino, ką jis gali padaryti. Nužudyti vaikus arba ją nužudyti? Jis atrodė užtektinai stiprus, kad viena ranka nugalabytų Maiklą Miltoną. Kiekvienas vyriškis atrodo blogas, kai šitaip ima klausinėti. Ji atsitraukė nuo jo ir išėjo iš verandos.

— Palauk! — šūktelėjo Garpas. — Ar tas laiškas man? Ar tai yra kažkas Helenai? Kas tu tokia?

Mardžė pakratė galva. — Tai klaida, — pasakė ji pusbalsiu, o kai pasisuko norėdama bėgti, atsitrenkė į sulinkusį laiškanešį ir išbėrė viską, kas buvo jo krepšyje, ant žemės, o po to užlėkė ant Garpo. Šiam tai priminė Duną, tą nukriošusią mešką, kuri Vienoje nurideno laiptais laiškanešį ir už tai paskui buvo ištremta. Bet Mardžė tik pargriuvo ant verandos grindų, susiplėšydama kojinę ir nusibrozdindama kelį.

Laiškanešys pagalvojo ne laiku atvykęs, naršė išbarstytą paštą, ieškodamas to, kas priklausė Garpams. O Garpą dabar domino vien tas laiškas, kurį jam atnešė ta verkšlenanti mergaitė.

— Kas tai yra? — švelniai paklausė ją Garpas. Jis mėgino padėti jai atsistoti, bet ji bijojo sėdėti ten, kur sėdėjo. Ir vis dar kūkčiojo.

— Aš atsiprašau, — pasakė Mardžė. Ji buvo visai netekusi drąsos. Ji praleido su Garpu minutę per ilgai, todėl dabar, kai jis ėmė jai veikiau patikti, jai buvo sunku įsivaizduoti, kaip ji galėtų perduoti jam tokią žinią.

— Jūsų keliui nieko baisaus neatsitiko, — pasakė jai Garpas, — bet vis dėlto leiskite man jį apiplauti. — Ir jis nuėjo vidun paieškoti kokių nors antiseptinių priemonių ir binto. O ji pasinaudojo ta proga ir pabėgo šlubčiodama. Ji negalėjo žiūrėti jam į akis su tokia bloga žinia, o drauge negalėjo jos pranešti jam. Todėl savo laišką ji paliko. Laiškanešys stebėjo ją, šlubčiojančią šalutine gatvele link to kampo, kur sustoja autobusai. Minutę jis svarstė: kas pas tuos Garpus dedasi? Jie, atrodo, ir pašto gauna daugiau negu kitos šeimos.

Tai, kas ateidavo paštu, daugiausia buvo vargšo Džono Vulfo, Garpo leidėjo, atsakymai į jo laiškus. Buvo čia ir knygų, atsiųstų jam recenzuoti, egzempliorių. Bet Garpas atiduodavo jas Helenai — ji bent jas perskaitydavo. Čia buvo Helenos prenumeruojamų žurnalų. Garpui visuomet atrodė, kad jų yra neapsakoma gausybė. Buvo ir du Garpo žurnalai: „Smaguris" ir „Imtynininko mėgėjo naujienos". Na, ir žinoma, buvo sąskaitos. Ir gana dažnai ateinantys Dženės Fylds laiškai; nieko kito ji dabar nerašė. Retsykiais jie gaudavo trumpą, malonų laiškutį iš Ernio Holmo.

Kartais jiems abiems parašydavo Haris Fletčeris ir tik Garpui — Alisa; rafinuotai sklandžiai — apie nieką ir viską.

O šįkart tarp įprastinio pašto buvo laiškas, dvelkiantis kvepalais ir sudrėkęs nuo ašarų. Garpas atidėjo šonan antiseptiko buteliuką ir bintą, jis daugiau nesuko sau galvos dėl tos mergaitės. Laikė rankoje tą laišką ir galvojo, kad jam maždaug žinoma tai, apie ką jame rašoma.

Jis svarstė, kodėl jis nesusimąstė apie tai anksčiau, — juk buvo tiek daug dalykų, kreipiančių į tai dėmesį. Dabar, kai jis apie tai galvojo, tarė galvojęs apie tai ir anksčiau, tik nevisiškai sąmoningai. Jam lėtai išskleidžiant laišką — jis stengėsi jo nesuplėšyti — laiškas šlamėjo kažkaip rudeniškai, nors aplinkui buvo šaltas kovas, atlydys, verčiantis sustingusią žemę purvynu. Garpui at-

lankstant laiškas braškėjo lyg kaulai. Iš jo padvelkė kvepalais, ir Garpui pasirodė, kad jis vėl išgirdo tą aštrų, trumpą mergaitės aiktelėjimą. „Ką?"

Jis žinojo „ką?"; jis nežinojo, „su kuo?" — nežinojo tos pavardės, kuri vieną rytą jam buvo šmėstelėjusi galvoje, o paskui kažkur prapuolė. Laiškas, aišku, pateikė jam tą pavardę: Maiklas Miltonas. Garpui ji pasirodė kaip ypatingos rūšies naujų ledų, kurių jis eidavo su vaikais valgyti, pavadinimas. Ten, kur jie valgydavo ledus, dar būdavo: „Žemuoginis sukūrys", „Šokoladinis kimšinys", „Padūkėlė moka", na, galėjo būti ir „Maiklas Miltonas". Šlykšti pavardė. Garpui ji pasirodė tokia neskoninga, kad jis sunkiu žingsniu nuėjo prie šniokščiančio kanalizacijos vamzdžio, suplėšė tą jam bjauriai kvepiantį laišką į skiautes ir sugrūdo jas pro groteles į kanalizaciją. Po to jis parėdjo namo ir, pasiėmęs telefonų knygą, vis skaitė ir skaitė joje tą pavardę.

Dabar jau jam atrodė, kad Helena yra „susipainiojusi su" kažkuo gana geroką laiko tarpą. Jam atrodė, kad jau kuris laikas ir jis apie tai žinojęs. Bet gi kas per pavardė: Maiklas Miltonas! Garpas apibūdino jį Helenai kažkada pobūvyje, kur jis buvo supažindintas su Maiklu Miltonu. Tuomet Garpas pasakė jai, kad tas Maiklas Miltonas yra „sukčius". Juodu dar ilgai ginčijosi dėl jo ūsų. Maiklas Miltonas! Garpas tiek daug kartų skaitė ir perskaitinėjo tą pavardę, kad Dunkanas, grįžęs iš mokyklos, rado jį įsižiūrėjusį į telefonų knygą ir padarė išvadą, kad tėvas vėl ieško joje savo įsivaizduojamų žmonių.

— Argi tu dar nepaėmei Volto? — paklausė jį Dunkanas.

Garpas visiškai jį pamiršo. O juk Voltas yra persišaldęs. Sergantis vaikas neturi manęs laukti, galvojo jis.

— Važiuojame abu jo paimti, — pasakė Dunkanui Garpas. Šio nustebimui, Garpas sviedė telefonų knygą į šiukšlių dėžę. Po to jie patraukė į autobusų stotelę. Garpas vis dar buvo su treniruočių apranga, ir vis dar lijo. Tai pasirodė Dunkanui irgi keista, tik jis nieko dėl to nepasakė.

— Tėte, aš įmušiau šiandien du įvarčius. — Dėl kažkokių priežasčių Dunkano mokykloje buvo žaidžiamas tik futbolas — ir rudenį, ir žiemą, ir pavasarį jie žaidė tik futbolą. Garpas futbolo nemėgo. — Du įvarčius, — pakartojo Dunkanas.

— Tai puiku, — tarė Garpas.

— Vieną iš jų galva, — pasakojo Dunkanas.

— Tu? — paklausė Garpas. — Tai nuostabu.

— Ralfas man puikiai perdavė, — aiškino Dunkanas.

— Tai iš tikrųjų nuostabu, — pratarė Garpas. — Ir Ralfas šaunuolis. — Jis apkabino Dunkaną, bet žinojo, kad sūnus varžysis, jeigu jis mėgins jį pabučiuoti. O Voltas leidžiasi mano bučiuojamas, pagalvojo Garpas. Po to jam dingtelėjo mintis apie Helenos bučiavimą, ir jis vos nežengtelėjo priešais autobusą.

— Tėte! — riktelėjo Dunkanas. Jau autobuse jis paklausė tėvą: — Ar tu gerai jautiesi?

— Žinoma, — atsakė Garpas.

— Aš maniau, kad tu būsi imtynių salėje, — tarė Dunkanas. — Kadangi lyja.

Iš Volto ikimokyklinės įstaigos buvo matyti puikus vaizdas į kitą upės pusę, ir Garpas mėgino tiksliai nustatyti, kur galėtų gyventi Maiklas Miltonas — jo adresą jis prisiminė iš telefonų knygos.

— Kur tu buvai? — nepatenkintas paklausė Voltas. Jis kosėjo, jam varvėjo iš nosies, jis buvo išmuštas raudonio. Kadangi lijo, jis tikėjosi, kad jie eis į imtynių salę.

— Jei jau esame vidury miesto, tai gal kartu einame į imtynių salę? — pasiūlė Dunkanas. Jis darėsi vis logiškesnis. Tačiau Garpas atsakė, kad šiandien jis neturi noro treniruotis. — Kodėl gi? — norėjo žinoti Dunkanas.

— Todėl, kad jis yra su bėgiojimo apranga, kvaileli tu, — paaiškino jam Voltas.

— Užsičiaupk, Voltai! — burbtelėjo jam Dunkanas. Juodu visą laiką garsiai ar tyliau ginčijosi autobuse, kol galų gale Garpas liepė jiems abiems nutilti. Voltas yra ligonis, aiškino Garpas, todėl tos jūsų rietenos jam neišeis į gera.

— Aš nesu ligonis, — paprieštaravo Voltas.

— Esi, — pasakė jam Garpas.

— Žinoma, esi, — erzino jį Dunkanas.

— Liaukis, Dunkanai, — pasakė jam Garpas.

— Bet ir nuotaikėlė šiandien tavo, — pasakė jam Dunkanas, ir Garpui kilo noras jį pabučiuoti už tai. Garpas norėjo bučiniu įtikinti Dunkaną, kad jis nėra tokios jau blogos nuotaikos, bet žinojo, kad Dunkanas varžosi bučinių, todėl vietoj jo pabučiavo Voltą.

— Tėte! — priekaištingai pasakė Voltas. — Tu visas šlapias ir prakaituotas.

— Todėl, kad jis yra su bėgiojimo apranga, kvaileli tu, — atsigriebė Dunkanas.

— Jis pavadino mane kvaileliu, — nusiskundė Garpui Voltas.

— Girdėjau, — atsakė Garpas.

— Aš nesu kvailelis, — sakė Voltas.

— Aišku, esi, — erzino jį Dunkanas.

— Užsičiaupkit vienas ir kitas, — subarė juos Garpas.

— Tėtė šiandien yra puikios nuotaikos, ar ne, Voltai? — pasakė Dunkanas.

— Na, taip, — sutiko Voltas, ir juodu nutarė, užuot kapojęsi tarpusavyje, paerzinti tėvą, kol galų gale autobusas sustojo, kai iki jų namo liko keli kvartalai. Lijo vis smarkiau. Visi trys buvo kiaurai permirkę. Kai jiems buvo likę eiti tik vieną kvartalą iki namų, staiga šalia jų sustojo dideliu greičiu skriejęs automobilis. Šiaip taip nusileido jo lango stiklas, ir viduje pro garus Garpas įžiūrėjo išsekusį ir blizgantį ponios Ralf veidą. Ji šyptelėjo jiems:

— Ar nematei Ralfo? — paklausė ji Dunkaną.

— Ne, — atsakė šis.

— Tas silpnaprotis net tiek nežino, kad lietui lyjant reikia eiti namo, — pasakė ji. — Įtariu, kad jūs irgi tokie, — meilikaujamu balsu tarė ji Garpui. Ji vis dar šypsojosi, todėl ir Garpas mėgino jai atsakyti tuo pačiu, tik jis negalėjo sugalvoti, ką jai pasakyti. Aš, ko gero, prastai kontroliuoju savo veido išraišką, pagalvojo jis, nes kitaip ponia Ralf nepraleistų geros progos paerzinti mane, lietaus merkiamą. Iš tikrųjų — vietoj to ji staiga uždarė langą, nes, atrodė, ją stačiai šokiravo kraupi Garpo šypsena.

— Iki! — šūktelėjo ji ir nuvažiavo. Bet lėtai.

— Iki, — burbtelėjo Garpas. Jis žavėjosi ta moterimi, bet galvojo, kad tai galbūt yra vienas iš tų siaubų, kurie galiausiai praeis: kad jis kada nors pamatys tikrąją ponią Ralf.

Namuose jis surengė Voltui karštą maudyklę, kartu su juo ir pats įlindo į vonią — ta dingstimi, kad imtynių pratimais pamankštintų mažylio kūną. Dunkanas buvo jau per didelis, nebetilpo su Garpu vonioje.

— Kas yra vakarienei? — šūktelėjo iš apačios Dunkanas.

— Aš pamiršau ją paruošti, — atsakė jam Garpas.

— Tu pamiršai? — paklausė jį Voltas, bet Garpas murkdė jį vonioje ir kuteno, todėl vaikas gindamasis pamiršo ko klausęs.

— Tu pamiršai vakarienę? — iš apačios riktelėjo Dunkanas.

Garpas nutarė nelipti iš vonios. Jis vis leido karštą vandenį, nes buvo įsitikinęs, kad garai turėtų gerai paveikti Volto plaučius. Jis mėgins išlaikyti vaiką vonioje tol, kol jam nepabos žaisti. Juodu vis dar maudėsi, kai sugrįžo Helena.

— Tėtė užmiršo paruošti vakarienę, — tuoj pat pasakė jai Dunkanas.

— Jis užmiršo vakarienę? — nusistebėjo Helena.

— Jis visiškai ją pamiršo, — pasakė Dunkanas.

— O kur jis yra? — paklausė Helena.

— Maudosi su Voltu, — atsakė Dunkanas. — Juodu maudosi jau keletą valandų.

— O, Dieve, — pratarė Helena. — Gal jie ten nuskendo?

— O tu to tik norėtum? — riktelėjo iš vonios Garpas.

— Jis yra labai blogos nuotaikos, — pasakė motinai Dunkanas.

— Matau, — atsakė ji ir švelniai apkabino Dunkaną per pečius, tik nenorėjo, kad jis pajustų, jog ji ieško jame atramos. Staiga ji pasijuto prarandanti pusiausvyrą. Tokia pusiau svirduliuojanti ji šūktelėjo Garpui iš laiptų apačios: — Ar diena tau buvo prasta?

Tačiau Garpas paniro po vandeniu. Tai buvo savikontrolės pastanga, nes jis jautė jai tokią neapykantą, kad nenorėjo, jog tai pamatytų ar išgirstų Voltas.

Atsakymo nebuvo, ir Helena stipriau suspaudė Dunkano pečius. Prašau, galvojo ji, tik ne prie vaikų. Tai buvo jai nauja situacija — konflikte su Garpu ji buvo atsidūrusi gynybinėje padėtyje, ir tai ją išgąsdino.

— Ar man ateiti? — šūktelėjo ji.

Atsakymo ir vėl nepasigirdo. Garpas sugebėdavo ilgai išbūti po vandeniu nekvėpuodamas.

— Tėtė yra po vandeniu! — šūktelėjo jai Voltas.

— Tėtė yra toks savotiškas, — pasakė jai Dunkanas.

Garpas išlindo pasigauti oro kaip tik tuo momentu, kai Voltas vėl sušuko: — Jis tebėra sulaikęs kvapą!

Tikiuosi, pagalvojo Helena. Ji nežinojo, ką jai daryti, neįstengė pajudėti iš vietos.

Maždaug po minutės Garpas pašnibždėjo Voltui:

— Pasakyk jai, kad aš vis dar esu po vandeniu. Okay?

Voltas, atrodo, pagalvojo, kad tai yra velnioniškai gudri išdaiga, ir šūktelėjo Helenai: — Tėtė vis dar yra po vandeniu!

— Oho! — pasakė Dunkanas. — Mums reiktų matuoti laiką. Tai turėtų būti rekordas.

Bet dabar Heleną apėmė panika, Dunkanas išniro iš po jos rankos ir puolė laiptais aukštyn, norėdamas pasižiūrėti to nepaprasto kvėpavimo sulaikymo žygdarbio, o Helena pajuto, kad jos kojos pasidarė kaip švininės.

— Jis vis dar po vandeniu! — suspiegė Voltas, nors tuo metu Garpas jau šluostė jį rankšluosčiu ir buvo pradėjęs leisti iš vonios vandenį; juodu abu nuogi stovėjo ant vonios kilimėlio priešais didžiulį veidrodį. Kai Dunkanas įbėgo į vonią, Garpas nutildė jį, pridėdamas jam prie lūpų pirštą.

— O dabar abu kartu tai pasakykite, — pakuždėjo Garpas. — Kai suskaičiuosiu iki trijų, šaukite: „Jis yra vis dar po vandeniu!" Viens, du, trys.

— Jis yra dar po vandeniu! — Dunkanas ir Voltas riktelėjo kartu, o Helenai atrodė, kad plyšta jos pačios plaučiai. Jai taip pat atrodė, kad iš jos pačios veržiasi klyksmas, tik nebuvo girdėti jokio garso, todėl ji puolė laiptais aukštyn, galvodama, kad tik jos vyras gali sugalvoti tokią intrigą, kad jai atsimokėtų; pasiskandinti savo vaikų akivaizdoje, ją paliekant aiškinti jiems, kodėl jis taip padarė.

Ji įpuolė verkdama į vonią, tuo labai nustebindama Dunkaną ir Voltą, todėl pasistengė tuoj pat susivaldyti, kad jų neišgąsdintų. Garpas stovėjo nuogas priešais veidrodį, neskubėdamas šluostėsi kojų tarpupirščius ir stebėjo ją taip, kaip mokė Ernis Holmas savo imtynininkus — Helenai prisiminė — tykoti patogios progos atakai.

— Pavėlavai, — pasakė jai Garpas. — Aš esu jau nebegyvas. Bet vis dėlto mane jaudina ir truputį stebina tai, kad tu esi tam neabejinga.

— Pasikalbėsime apie tai vėliau, gerai? — pasakė ji su viltimi ir nusišypsojo, tarsi tai būtų buvęs vykęs pokštas.

— Mes apgavome tave! — pasakė Voltas, baksteldamas Helenai smailiu savo šlaunikauliu.

— Oho, jeigu mes būtume iškrėtę tokią išdaigą tau, — pasakė tėvui Dunkanas. — Būtum kaip reikiant įdūkęs ant mūsų.

— Vaikai yra dar nieko nevalgę, — tarė Helena.

— Niekas dar nieko nevalgė, — atsakė jai Garpas. — Nebent tu esi valgiusi.

— Aš galiu ir palaukti, — atsakė ji.

— Ir aš galiu, — pasakė Garpas.

— Aš padarysiu ką nors vaikams, — pasisiūlė Helena, stumdama Voltą iš vonios. — Turėtų būti kiaušinių ir dribsnių košei.

— Vakarienei? — nusistebėjo Dunkanas. — Tai turėtų būti kažkokia ypatinga vakarienė.

— Aš paprasčiausiai pamiršau, Dunkanai, — teisinosi Garpas.

— Aš noriu skrebučių, — paprašė Voltas.

— Galiu paruošti ir skrebučių, — pasakė Helena.

— Ar esi tikra, kad sugebėsi? — paklausė Heleną Garpas. Ji tik nusišypsojo jam.

— O, Dieve mano, skrebučius pakepinti galiu net aš, — pareiškė Dunkanas. — O košę, manau, galėtų išvirti net Voltas.

— Kiaušiniai yra nepatikimi, — pasakė Helena; ji mėgino juokauti.

Garpas vis dar šluostėsi kojų tarpupirščius. Kai vaikai išėjo iš vonios, Helena kyštelėjo galvą į ją:

— Atleisk man, aš myliu tave, — pasakė ji. Garpas nepakėlė akių nuo tyčia rankšluosčiu atliekamos procedūros. — Aš niekuomet nenorėjau tavęs įskaudinti, — tęsė ji. — Kaip tu apie tai sužinojai? Aš nė minutei nesilioviau galvojusi apie tave. Ar tai buvo ta mergaitė? — kuždėjo Helena, tačiau visas Garpo dėmesys liko sutelktas į jo kojų pirštus. Kai ji paruošė vaikams valgį (lyg kokiems numylėtiniams šunyčiams ar katėms, vėliau pagalvojo ji, sugrįžo pas jį į vonią. Garpas vis dar priešais veidrodį), nuogas sėdėjo ant vonios krašto.

— Jis nieko nereiškia; jis nieko iš tavęs neatėmė, — aiškino ji. — O dabar jau viskas baigta. Iš tiesų.

— Nuo kada? — paklausė Garpas.

— Nuo dabar, — atsakė Helena. — Tik aš turiu jam tai pasakyti.

— Nesakyk, — tarė Garpas. — Tegul pats susivokia.

— Aš taip negaliu, — atsakė Helena.

— Mano kiaušinyje yra lukštas! — šaukė iš apačios Voltas.

— O mano skrebutis padegęs! — šaukė Dunkanas. Juodu tyčia taip darė, sąmoningai ar nesąmoningai norėdami atitraukti tėvus

vieną nuo kito. Vaikai, galvojo Garpas, turi savotišką instinktą, kuris liepia jiems išskirti tėvus tuomet, kai jie privalo būti išskirti.

— Valgykit! — šūktelėjo jiems Helena. — Valgis nėra jau toks blogas.

Ji pabandė paliesti Garpą, tačiau jis išsisuko ir, išėjęs iš vonios, ėmė rengtis.

— Viską suvalgykite, tuomet važiuosime į kiną, — šūktelėjo jis vaikams.

— Kodėl tu taip darai? — paklausė Helena.

— Neturiu noro likti čia su tavim, — atsakė jis. — Mes išeiname. O tu paskambink tam boblaužai ir pasakyk jam „viso geriausio".

— Jis norės pasimatyti su manim, — prislopintu balsu ištarė Helena. Dabar, kai Garpas jau žinojo apie tai, reikalo tai nutraukti realumas paveikė ją kaip novokainas. Iš pradžių ji sielojosi, kad smarkiai įskaudino Garpą, bet dabar šis jos jausmas palengva slopo, ir ji vėl ėmė rūpintis savimi.

— Palinkėk jam sunykti iš širdgėlos, — pasakė Garpas. — Tu neturi su juo matytis. Jokių paskutinių atsisveikinimo išdaigų, Helena. Tik pasakyk jam „viso geriausio". Telefonu.

— Niekas ir nekalba apie kokias nors paskutines išdaigas, — tarė Helena.

— Ir tik telefonu, — kalbėjo Garpas. — Aš pasiimsiu vaikus iš namų. Eisime į kiną. Tad prašom užbaigti visa tai, kol mes sugrįšime. Daugiau su juo nesimatysi.

— Nesimatysiu, pažadu tau, — sakė Helena. — Tačiau dabar aš turiu su juo pasimatyti, tik vieną kartą — kad viską jam paaiškinčiau.

— Man atrodo, tu įsivaizduoji, kad visa tai sutvarkai labai padoriai, — pasakė Garpas. Helena būtent taip ir vaizdavosi, tik nieko neatsakė. Buvo įsitikinusi, kad visa tai sau leisdama, ji nė akimirkai nebuvo užmiršusi nei Garpo, nei savo vaikų, todėl manė turinti dabar teisę sutvarkyti tai savo nuožiūra.

— Vėliau pasikalbėsime apie tai, — pasakė ji. — Vėliau bus matyti, kokios galimos perspektyvos.

Jis būtų smogęs jai, jeigu tuo momentu nebūtų įgriuvę į kambarį vaikai.

— Vienas, du, trys, — skaičiavo Voltui Dunkanas, o po to juodu sušuko jiems kartu: — Dribsniai yra suplėkę!

— Nusiraminkit, vaikai, — pasakė Helena. — Mudu su tėte čia truputį pešiojamės. Eikit žemyn.

Vaikai išvertė akis į ją.

— Būkit geri, — pasakė jiems Garpas ir nusigręžė, kad jie nepastebėtų jo verkiant. Tačiau Dunkanas tikriausiai, o Helena tikrai tą pastebėjo. Voltas galbūt ne.

— Pešiojatės? — paklausė jis.

— Eime, — tarė jam Dunkanas ir išsitempė jį iš miegamojo.

— Eime, Voltai, — kalbėjo Dunkanas, — kitaip nevažiuosime į kiną.

— Aš noriu į kiną! — sušuko Voltas.

Savo siaubui, Garpas vaizdavosi, kaip turėjo atrodyti tas vaikų išėjimas: Dunkanas veda Voltą iš kambario, paskui laiptais žemyn, o mažylis vis gręžiasi ir žvalgosi atgal. Voltas mojo ranka, bet Dunkanas tempė jį jėga žemyn, kol juodu dingo priešlėktuvinėje slėptuvėje. Garpas sukniubo veidu į savo drabužius ir raudojo.

Kai Helena palietė jį, jis pasakė:

— Neliesk manęs,— ir toliau verkė. Helena uždarė miegamojo duris.

— Na, neverk, — maldavo ji. — Jis to nevertas. Jis man buvo niekas. Tik tiek, kad su juo man buvo malonu, — mėgino ji aiškintis, bet Garpas pakratė galvą ir sviedė į ją savo apatines kelnes. Jis vis dar buvo iki pusės nuogas — tokios išvaizdos, kuri, kaip dingtelėjo Helenai, vyrą kompromituoja labiau negu moterį. Pusiau nuoga moteris atrodo turinti kažkokios jėgos, o vyras paprasčiausiai nebūna nei toks dailus kaip visiškai nuogas, nei toks nepavojingas kaip apsirengęs. — Apsirenk, — pašnibždėjo ji ir grąžino jam apatines kelnes. Garpas paėmė jas ir užsimovė, vis nesiliaudamas verkti.

— Padarysiu tik taip, kaip tu nori, — pažadėjo ji.

— Ir daugiau nebesimatysi su juo? — paklausė jis.

— Ne, nė karto, — atsakė ji. — Niekuomet!

— Voltas yra peršalęs, — pasakė Garpas. — Jis neturėtų eiti iš namų, bet kine jam nebus blogiau. Be to, mes ilgai neužtruksime, — pridūrė jis. — Eik pažiūrėk, ar jis pakankamai šiltai apsirengęs. — Ji nuėjo.

Garpas atidarė viršutines spintos dureles, kur buvo laikomi jos apatiniai drabužiai, ištraukė stalčių su jais ir įsikniaubė veidu į

nuostabius jos drabužių šilkus ir kvapus — lyg koks lokys, laikantis letenose didžiulę geldą ėdalo ir panirdamas jame. Kai Helena grįžo į kambarį ir užklupo jį, išėjo beveik taip, tarsi ji būtų užklupusi jį besimasturbuojant. Sutrikęs dėl to, jis sulaužė stalčių trenkęs juo sau per kelį, paskleisdamas aplink save jos apatinius baltinius. Jis iškėlė stalčių sau virš galvos ir trenkė į drabužių spintos briauną, lyg būtų triuškinęs kokio žvėries nugarkaulį. Helena išspruko iš kambario. Garpas baigė rengtis.

Atėjęs į virtuvę ir pažiūrėjęs į lėkštes, pamatė, kad Dunkanas yra visiškai pabaigęs savo vakarienę, o iš Volto lėkštės, stalo ir grindų buvo matyti, kad jis savo vakarienės nesuvalgė.

— Jeigu tu nevalgysi, — pasakė jam Garpas, — tai taip ir neužaugsi.

— O aš ir nenoriu užaugti, — atsakė jam Voltas.

Tas jo atsakymas pašiurpino Garpą, ir jis taip staiga pasisuko į Voltą, jog vaikas krūptelėjo.

— Niekuomet taip nekalbėk, — pasakė jam Garpas.

— Aš nenoriu užaugti, — pakartojo Voltas.

— Suprantu, — jau švelnesniu balsu tarė Garpas. — Tu nori pasakyti, jog norėtum visam laikui likti vaiku?

— Taip, — atsakė Voltas.

— Voltas yra toks keistuolis, — tarė Dunkanas.

— Visai ne! — sušuko Voltas.

— Esi toks, — nenusileido Dunkanas.

— Eikite į automobilį, — liepė jiems Garpas. — Ir baikit kivirčytis.

— Tai jūs kivirčijatės, — atsargiai pasakė Dunkanas. Niekas niekuo į tai neatsiliepė, ir Dunkanas išsitempė Voltą iš virtuvės. — Einam, — pasakė jis.

— Einame į kiną! — šūktelėjo Voltas, ir juodu išėjo.

— Tegul jis čia nepasirodo, — jokiomis aplinkybėmis. Jeigu tu įsileisi jį į namus, jis neišeis gyvas. Tu irgi turi neišeiti, — pasakė Garpas. — Jokiomis aplinkybėmis. Prašau tave, — dar pridūrė jis ir turėjo nusigręžti nuo jos.

— Oi, brangusis, — pratarė Helena.

— Juk jis yra toks menkysta, — dar sudejavo Garpas.

— Tai ir negalėjo būti kas nors toks kaip tu, supranti? — pasa-

kė Helena. — Tai galėjo būti tik kažkas, kas yra visiškai nepanašus į tave.

Jis pagalvojo apie tas ateinančias aukles, apie Alisą Flečer, apie jam nesuprantamą potraukį prie ponios Ralf ir, žinoma, suprato, ką ji turėjo galvoje. Jis išėjo iš virtuvės laukan. Lijo ir buvo jau tamsu. Ko gero, pašals. Purvas kelyje buvo šlapias, bet jau stingstantis. Garpas apgręžė automobilį, o po to, kai pasiekė aukščiausią kelio tašką, savo senu įpratimu išjungė variklį ir šviesas. Volvo riedėjo tamsoje į pakalnę, bet jis atmintinai žinojo kelio kreivę. Vaikus krėtė šiurpas, tamsoje klausantis žvyro ir skysto purvo garsų, todėl, kai nuokalnės apačioje jis pagaliau įjungė sankabą ir šviesas, Voltas ir Dunkanas džiaugsmingai riktelėjo.

— Kokį filmą žiūrėsime, — paklausė Dunkanas.

— Kokį tik norime, — atsakė Garpas. Jie nuvažiavo į miesto prekybinę dalį pasižvalgyti į afišas.

Automobilyje buvo šalta ir drėgna, Voltas vis kosėjo. Priekinį langą buvo aptraukusi migla, todėl pro jį sunku buvo įžiūrėti, kas rodoma kino teatruose. Voltas ir Dunkanas visą laiką kivirčijosi dėl to, kuriam iš jų kiūtoti tarp atlenkiamų užpakalinių sėdynių — mat juodu abu laikė tą tarpą pačia geriausia vieta stovėti ar klūpėti ir visuomet dėl jos rungėsi — stumdydami vienas kitą ir kliudydami Garpo alkūnę, kai jis perjunginėdavo bėgius.

— Dinkite iš čia, — pasakė jiems Garpas.

— Tai yra vienintelė vieta, iš kurios galima ką nors pamatyti, — paaiškino jam Dunkanas.

— Aš esu tas vienintelis, kuriam būtina ką nors matyti, — atsakė jam Garpas. — O tas mūsų valytuvas yra toks niekam tikęs, kad pro priekinį langą neįmanoma ką nors įžiūrėti.

— O kodėl tu neparašai apie tai „Volvo" firmai? — paklausė Dunkanas.

Garpas pamėgino įsivaiduoti, kokį laišką jis pasiųstų į Švediją dėl to, kad volvo markės automobilio langų valymo sistema neatitinka reikalavimų, tik jis, aišku, nepajėgtų ilgesnį laiką ginti savo pretenzijų. Dunkanas iš užpakalio priklaupė Voltui koją ir išstūmė jį iš to tarpo tarp sėdynių; Voltas ėmė verkti ir užsikosėjo.

— Aš pirmas buvau užsiėmęs šitą vietą, — teisinosi Dunkanas.

Garpas energingai perjungė bėgį, ir plikas pavarų lazdos galas skausmingai įsirėžė jam į delną.

— Ar tu ją matai, Dunkanai? — piktas klausė Garpas. — Ar matai tą bėgių lazdą? Ji yra kaip ietis. Ar tu nori pasimauti ant jos, kai aš staiga sustabdysiu?

— Tai kodėl tu jos nesutvarkai? — paklausė jį Dunkanas.

— Tučtuojau dink iš to prakeikto tarpo, — riktelėjo jam Garpas.

— Ta pavarų lazda tokia yra jau ne vienas mėnuo, — pasakė Dunkanas.

— Gal vis dėlto ne viena savaitė, — patikslino jį Garpas.

— Ji yra pavojinga, todėl tu privalai ją sutvarkyti, — spyriojosi Dunkanas.

— Tai yra jūsų motinos darbas, — atsakė Garpas.

— O ji sako, kad tai yra tavo, tėte, darbas, — atsiliepė Voltas.

— Kaip tavo kosulys, Voltai? — pasiteiravo Garpas.

Voltas sukosėjo. Drėgnas karkalas mažytėje krūtinėje atrodė per sunkus vaikui.

— O, Jėzau, — pratarė Dunkanas.

— Nekokie reikalai, Voltai, — atsakė Garpas.

— Aš nekaltas dėl to, — nusiskundė Voltas.

— Žinoma, nekaltas, — paguodė jį Garpas.

— Kaltas, — pareiškė Dunkanas. — Voltas praleidžia pusę savo gyvenimo balose.

— Visai ne! — paprieštaravo Voltas.

— Dunkanai, pasidairyk kokio įdomaus filmo, — tarė Garpas.

— Kad aš nieko negaliu matyti, jeigu neatsiklaupiu tarp sėdynių, — pasakė Dunkanas.

Jis ėmė sukti ratą. Visi kino teatrai buvo tame pačiame kvartale, vis dėlto jiems teko šiek tiek pavažinėti, kol išsirinko filmą, paskui dar kiek ilgėliau, kol rado vietą automobiliui pasistatyti.

Vaikai išsirinko tą kino teatrą, prie kurio stovėjo ilgiausia laukiančiųjų eilė; ji buvo nusidriekusi net ant šaligatvio, kur lietus jau virto ledu. Garpas užmetė Voltui ant galvos savo striukę, dėl to šis pasidarė panašus į prastai apsirengusį gatvės elgetą, permirkusį neūžaugą, kuris dėl blogo oro tikisi susilaukti užuojautos. Jis netrukus įžengė į balą ir permirko kojas. Tuomet Garpas paėmė jį ant rankų ir pridėjo ausį prie jo krūtinės. Buvo beveik taip, tarsi Garpas manytų, jog vanduo iš šlapių Volto batelių iš karto sutekėjo į mažyčius jo plaučius.

— Tu, tėte, esi toks keistas, — pasakė tėvui Dunkanas.

Voltas įsispoksojo į keistą automobilį, kuris greitai važiavo šlapia gatve, taškydamas blizgančias balas, atspindėdama neono šviesas — didžiulis, tamsus, sukrešėjusio kraujo spalvos automobilis, kurio šonai buvo apmušti šviesios medienos lentjuostėmis, švytinčiomis gatvės žibintų šviesose. Tos lentjuostės atrodė lyg didžiulės žuvies, slenkančios mėnesienoje, ilgo apšviesto skeleto kaulai.

— Pažiūrėkite į tą automobilį! — sušuko Voltas.

— Tai tikriausiai katafalkas, — pasakė Dunkanas.

— Ne, Dunkanai, — aiškino jam Garpas. — Tai yra senas biuikas — dar iš tų laikų, kai tavęs nebuvo.

Biuikas, kurį Dunkanas klaidingai palaikė katafalku, važiavo į Garpų namus, nors Helena padarė viską, kad nuo to atkalbėtų Maiklą Miltoną.

— Aš negaliu matytis su tavim, — pasakė Helena, kai paskambino jam telefonu. — Paprasčiausiai negaliu. Viskas baigta. Yra taip, kaip esu tau sakiusi, — kad bus baigta, vos tik jis sužinos apie mus. Aš jau pakankamai pridariau jam nemalonumų — daugiau nebedarysiu.

— O kas bus su manim? — paklausė Maiklas Miltonas.

— Atsiprašau, — atsakė jam Helena. — Tu žinojai, kad tai turės baigtis. Mudu abu tai žinojome.

— Aš noriu pasimatyti su tavim, — pasakė jis.

Ji paaiškino jam, kad Garpas pasiėmė vaikus į kiną tik tam, kad ji užbaigtų su juo jau šį vakarą.

— Aš atvažiuoju, — pasakė jis.

— Tik ne čia, — paprieštaravo ji.

— Tuomet mudu galime pasivažinėti, — pasiūlė jis.

— Aš negaliu išeiti iš namų, — paaiškino Helena.

— Aš atvažiuoju, — pasakė Maiklas Miltonas ir padėjo ragelį.

Helena pasižiūrėjo, kiek yra laiko. Ji vylėsi, jog viskas baigsis gerai, jeigu tik jai pavyks jį greitai išsiųsti atgal. Juk filmas trunka ne mažiau kaip pusantros valandos. Tik ji nusprendė jokiomis aplinkybėmis neįsileisti jo į namus. Netrukus pastebėjo kelyje artėjančio automobilio šviesas, o kai biuikas sustojo tiesiai prieš garažą — tarsi koks didžiulis laivas, įplaukęs į tamsią prieplauką — ji išbėgo iš namų ir užgulė duris iš vairuotojo pusės, Maiklui Miltonui nespėjus jų atidaryti.

Lietus po jos kojomis buvo virtęs pažliugusiu sniegu, nes lašai, krisdami žemyn, pakeliui ledijo. Tie lašai gėlė nuogą jos kaklą, kai ji pasilenkė pasikalbėti su juo pro nuleistą automobilio langą.

Jis iš karto pabučiavo ją. Helena mėgino tik pakštelti jį į skruostą, tačiau jis atgręžė į save jos veidą ir sugrūdo jai burnon savo liežuvį. Jai vėl stojosi prieš akis banalus jo miegamasis, kur virš lovos kabo didelė kaip plakatas Polio Klijo paveikslo „Jūrininkas Sindbadas" reprodukcija. Ji spėjo, kad būtent tokį jis vaizduojasi save — spalvingą nuotykių ieškotoją, jautrų Europos grožybėms.

Helena atsiplėšė nuo jo. Jautė, kaip šaltas lietus kiaurai merkia jos palaidinukę.

— Juk negalima taip imti ir nutraukti, — liūdnu balsu tarė jis. Helena nebūtų galėjusi pasakyti, kas buvo ant jos veido — ar lietaus lašai, krentantys pro atvirą langą, ar ašaros. Ji nustebo, staiga išvydusi, kad jis nusiskuto ūsus, todėl viršutinė jo lūpa dabar atrodė šiek tiek putloka, lyg vaiko — tokia Volto lūpa atrodo miela, galvojo Helena, bet ji visiškai neatitinka meilužio lūpos vaizdinio.

— Ką tu padarei su savo ūsais? — paklausė ji.

— Man atrodė, kad jie tau nepatinka, — atsakė jis. — Padariau tai dėl tavęs.

— Bet man jie patiko, — atsakė ji ir suvirpėjo nuo ledinio lietaus.

— Ateik į vidų, pas mane, — pakvietė jis.

Ji papurtė galvą. Jos palaidinė jau buvo prilipusi prie sušalusios odos, o ilgas plisuotas sijonas jai atrodė sunkus lyg grandininiai šarvai. Aukšti jos bateliai slidinėjo stingstančiame purve.

— Niekur tavęs neišsivešiu, — pažadėjo jis. — Tik pasėdėkime čia. Juk mes negalime taip paprastai nutraukti, — pakartojo jis.

— Žinojome, kad prisieis tai padaryti, — atsakė Helena. — Žinojome, kad visa tai — tik trumpam.

Maiklo Miltono galva nusviro ant spindinčios klaksono galvutės, tačiau jokio garso nepasigirdo, kadangi didžiojo biuiko variklis buvo išjungtas. Lietus ant langų stingo, automobilį palengva dengė ledo pluta.

— Prašau tave, sėsk į automobilį, — sudejavo Maiklas. — Šitaip aš nesiskirsiu su tavim, — jau griežtai pasakė jis. — Aš jo nebijau. Ir neprivalau daryti, ko jis pageidauja.

— Bet ir aš to pageidauju, — pasakė Helena. — Privalai pasitraukti.

— Niekur aš nesitrauksiu, — spyriojosi Maiklas Miltonas. — Aš žinau, kas yra tavo vyras. Viską apie jį žinau.

Juodu niekuomet nesikalbėdavo apie Garpą, nes Helena buvo tai uždraudusi. Todėl ji nežinojo, ką dabar turi galvoje Maiklas Miltonas.

— Jis yra prastas rašytojas, — įžūliai pareiškė Maiklas Miltonas. Helena atrodė nustebusi: kiek jai buvo žinoma, jis nieko Garpo nebuvo skaitęs. Kartą jis jai pareiškė neskaitąs gyvų rašytojų, nes teikiąs reikšmę perspektyvai, o ji susidaranti tik tuomet, kai rašytojas būna jau kurį laiką miręs. Laimei, Garpas nežinojo, kad Maiklas Miltonas laikosi tokios nuomonės, nes tai neabejotinai būtų padidinę jo panieką tam jaunuoliui. O dabar tai padidino Helenos nusivylimą vargšeliu Maiklu.

— Mano vyras yra labai geras rašytojas, — pasakė ji švelniu balsu, ir ją nukrėtė toks stiprus drebulys, kad net atsipalaidavo ant krūtinės sukryžiuotos jos rankos, kuriomis ji vėl apglėbė save.

— Jis nėra bent kiek reikšmingesnis rašytojas, — dėstė Maiklas.

— Taip apie jį mano Higinsas. O tau, be abejo, reikėtų žinoti, kuo tavo vyras laikomas fakultete.

Helena pažinojo Higinsą kaip itin ekscentrišką ir nedisciplinuotą kolegą, kuris galėjo būti tuo pat metu nuobodus ir kvailas, o jo kalbos — įvaryti mieguistumą. Helena nemanė, kad Higinsas galėtų atstovauti fakulteto nuomonei. Be to, jis kaip daugelis kitų silpnesniųjų kolegų, skleisdavo tarp vyresniųjų kursų studentų paskalas apie fakulteto dėstytojus. Galimas dalykas, kad Higinsas manė tokiu beviltišku būdu galįs laimėti studentų pasitikėjimą.

— Aš nežinojau, kad fakultete būtų domimasi Garpu, — šaltai pasakė Helena. — Daugelis jų nieko iš šiuolaikinių rašytojų neskaito.

— Na, o tie, kurie skaito, laiko jį menkaverčiu, — pasakė Maiklas Miltonas. Tuo patetišku priešgyniavimu jis nepelnė Helenos prielankumo, ji pasuko eiti namo.

— Aš nepasitrauksiu iš čia! — suriko Maiklas. — Aš susitiksiu su juo ir pasikalbėsiu apie mus. Dabar pat. Jis negali nurodinėti, ką mums daryti.

— Aš tau tą nurodau, — pareiškė Helena.

Jis susmuko ant automobilio klaksono ir pravirko. Helena sugrįžo ir palietė jo petį.

— Pasėdėsiu su tavim minutę, — pasakė ji. — Tik tu turi man pažadėti, kad iš čia išvažiuosi. Nenoriu, kad jis ir mano vaikai tą matytų.

Jis pažadėjo.

— Duok man raktus, — pasakė ji. Jis užsigavo, kad Helena nepasitiki juo ir bijo, kad jos neišsivežtų; nelaiminga jo išvaizda vėl suminkštino Heleną. Ji įsikišo raktus į ilgo savo sijono gilią kišenę, apėjo automobilį ir įsėdo. Jis uždarė langą. Juodu sėdėjo nesusiliesdami. Langus aptraukė migla. Pokšėjo ant automobilio storėjanti ledo danga.

Ir tuomet jis visiškai palūžo. Pasakė jai, kad ji esanti jam svarbesnė už visą Prancūziją, o ji, aišku, žinojo, ką jam reiškė Prancūzija. Ji guodė jį, o paskui ją apėmė beprotiškas išgąstis — pagalvojus, kiek jau yra praėję laiko, kiek ilgai ji šitaip sėdi tame apledijusiame automobilyje. Jeigu tai būtų netgi neilgas filmas, juodu dar turėtų turėti gerą pusvalandį ar net keturiasdešimt penkias minutes, tik Maiklas Miltonas anaiptol nesirengė išvažiuoti. Ji stipriai pabučiavo jį, tikėdamasi, kad tai padės, tačiau jis puolė glamonėti drėgnas ir šaltas jos krūtis. O ji jautėsi tokia atvėsusi jam — kaip tada, kai stovėjo lauke toje stingstančioje šlapdriboje. Bet nesipriešino, kad jis ją liestų.

— Mielas Maiklai, — pasakė ji užsigalvojusi.

— Na, kaipgi mes galime sustoti? — tai buvo viskas, ką jis rado pasakyti.

Bet Helena jau buvo sustojusi. Ji galvojo vien apie tai, kaip jį sustabdyti. Atstūmė jį į vairuotojo vietą, o pati išsitiesė išilgai sėdynės, užsidengė sijonu kelius ir pasidėjo galvą jam ant šlaunų.

— Prašau tave, palikime visa tai atminčiai, — tarė ji. — Pamėgink. Man tai buvo maloniausia — tai, kad tu vežei mane automobiliu, kai aš žinojau, kur mes važiuojame. Argi tu negali būti laimingas šitokiu būdu — argi tu negali galų gale sustoti ir gyventi vien tuo, kas buvo, prisiminimais?

Jis sėdėjo nejudrus už vairo, stengdamasis laikyti abi rankas ant vairo rato, jo šlaunys po jos galva įsitempė, sukietėjusi jo varpa įsirėmė jai į ausį.

— Maiklai, prašau tave, pamėgink apsiraminti, — švelniu

balsu pasakė ji. Kurį laiką juodu buvo toje padėtyje, įsivaizduodami, kad senasis biuikas vėl veža juos į Maiklo butą. Tačiau Maiklas Miltonas buvo nepajėgus tenkintis vien vaizduote. Viena jo ranka atklydo prie Helenos sprando, kurį jis suėmė labai tvirtai, o kita ranka jis atitraukė savo kelnių užtrauktuką.

— Maiklai, — griežtai pasakė ji.

— Juk tu sakei, kad visuomet to norėjai, — priminė jis.

— Su tuo jau baigta, Maiklai, — pasakė ji.

— Dar ne, dar nebaigta, — kalbėjo jis. Jo varpa palietė jos kaktą, brūkštelėjo jai per blakstienas, ir ji pasijuto atpažįstantį senąjį Maiklą, kuris retsykiais mėgdavo elgtis su ja taip, kad ji jausdavosi jo šiek tiek prievartaujama. Dabar ji to nepageidavo. Bet jeigu aš priešinsiuos, pagalvojo ji, kils kivirčas. Jai pakako įsivaizduoti tame kivirče dalyvaujant Garpą, kad įtikintų save, jog ji privalo bet kokia kaina to išvengti.

— Maiklai, nebūk chamas, nebūk pimpelis, — pasakė ji. — Negadink visko.

— Visuomet sakydavai, kad šito nori, — pakartojo jis. — Tik sakydavai, kad važiuojant tai yra nesaugu. Dabar saugu, nes automobilis stovi. Nieko negali atsitikti, — dėstė jis.

Ir tuomet ji staiga suvokė, kad jis lengvina jos padėtį. Pajuto, kad jai neberūpi nutraukti su juo kaip nors švelniai, todėl ji net pajuto jam dėkingumą — kad jis, šitaip ją prievartaudamas, padeda jai atsirinkti savo prioritetus. O jos prioritetai, kaip ji jautė su didžiuliu palengvėjimu širdyje, buvo Garpas ir jos vaikai. Voltas neturėjo eiti iš namų per tokį orą, pagalvojo ji ir sudrebėjo. O Garpas jai yra daug svarbesnis už visus menkaverčius jos kolegas ir vyresniuosius studentus, visus kartu paėmus.

Maiklas Miltonas dabar leido jai pamatyti save tokį — pribloškiantį Heleną savo vulgarumu. Iščiulpk jį, pagalvojo ji bukai, paėmusi į burną, o jau po to jis jau tikrai keliaus sau. Ji dar pagalvojo su kartėliu, kad vyrai, kai patiria ejakuliaciją, gana lengvai atsisako prieš tai keltų reikalavimų. O iš neilgos savo patirties Maiklo Miltono bute Helena žinojo, kad tai neužtruks ilgai.

Laikas buvo vienas iš jos apsisprendimo veiksnių. Dar turėjo būti likę mažiausiai dvidešimt minučių — net tuo atveju, jeigu jie nuėjo žiūrėti patį trumpiausią filmą. Ji taip nusiteikė, tarsi tai būtų paskutinė jai dar likusi atlikti užduotis iš tos nemalonios misijos,

kuri gali baigtis geriau, bet gali baigtis ir blogiau. Ji pajuto savyje šiokį tokį išdidumą dėl to, kad galų gale įrodė sau pačiai, jog svarbiausias jai dalykas yra jos šeima. Tai įvertintų net Garpas, pagalvojo ji — tik ne dabar, o kada nors.

Ji buvo taip susitelkusi, kad net nepastebėjo, kada Maiklas Miltonas atleido jos sprandą. Dabar jis vėl turėjo abi rankas susidėjęs ant vairo rato, tarytum vairuotų šį aktą. Tegul sau galvoja ką tik nori, toliau kalbėjosi su savim mintyse Helena. Ji galvojo apie savo šeimą ir nepastebėjo, kad šlapdriba jau yra virtusi kruša ir barbena į didįjį biuiką kaip nesuskaičiuojamų plaktukų kaukšėjimas, kalant mažytes vinutes. Ji nepajuto ir to, kad senasis automobilis dejuoja ir braška po savo storėjančiu antkapiu.

Helena taip pat negirdėjo telefono, kuris skambėjo šiltame jos bute. Tarp jos namo ir tos vietos, kur ji gulėjo, buvo per daug kliūčių, o pirmiausia — šėlstanti gamta.

Filmas buvo kvailas. Tipiškas vaikiškam skoniui, tipiškas universitetinio miesto skoniui, galvojo Garpas. Tipiškas visai šaliai. Tipiškas pasauliui! Garpas niršo širdyje, daugiau dėmesio skirdamas ne filmui, o Volto sunkiam kvėpavimui ir tirštiems varvekliams iš mažytės jo nosies.

— Žiūrėk, nepasprink tais kukurūzais, — pašnibždėjo jis Voltui.

— Nepaspringsiu, — atsakė Voltas, neatitraukdamas akių nuo didžiulio ekrano.

— Tu negali kaip reikiant kvėpuoti, — sakė nepatenkintas Garpas, — todėl nekimšk po tiek daug sau į burną. Dar įkvėpsi jų. Tu visiškai nebegali kvėpuoti pro nosį. — Ir jis vėl nušluostė vaikui snarglį. — Sušnypšk, — pašnibždėjo Garpas. Ir Voltas šnypštelėjo.

— Išties nepaprasta? — sušnibždėjo Dunkanas. Garpas pajuto, kokie karšti yra Volto snargliai. Vaikas gali turėti beveik 38 laipsnius temperatūros, pagalvojo Garpas. Žvilgtelėjo į Dunkaną.

— Taip, nepaprasta, — pasakė jam. Dunkanas kalbėjo, žinoma, apie filmą.

— Tėte, tau reikia atsipalaiduoti, — tarė Dunkanas, linguodamas galva. O, kur ne, žinoma, reikia, galvojo Garpas. Jis pats tą žinojo, tik niekaip negalėjo. Galvojo apie Voltą, apie tai, kokį puikų mažytį užpakaliuką jis turi, kokios tvirtos yra mažytės jo kojos ir

kaip maloniai kvepia jo prakaitas, kai jis baigia bėgioti ir jo plaukai būna sudrėkę už ausų. Toks puikus kūnas neturėtų sirgti, galvojo Garpas. Turėjau leisti Helenai eiti į tą nelaimingą naktį, turėjau priversti ją paskambinti tam chamui iš savo darbovietės ir pasakyti jam, kad jis įsikištų tą pimpelį į ausį, galvojo Garpas. Arba į elektros patroną, o po to įsijungti srovę!

Aš pats turėčiau paskambinti tam šikniui, galvojo Garpas. Turėčiau padaryti jam vizitą vidury nakties. Kai Garpas ėjo tarp kėdžių eilių, norėdamas pasižiūrėti, ar yra vestibiulyje telefonas, vis girdėjo Voltą kosint.

Jeigu ji dar nėra susisiekusi su juo, pasakysiu, kad ir nesistengtų, pasakysiu jai, kad dabar jau mano eilė. Jis buvo tame savo jausmų Helenai taške, kuriame jautėsi išduotas, o kartu tikrai jos mylimas ir jai svarbus. Jis neturėjo pakankamai laiko apsvarstyti, kaip jautėsi išduotas arba kokiu laipsniu iš tikrųjų jis stengėsi apie jį galvoti. Tai buvo subtilus taškas, esantis tarp neapykantos ir didelės meilės jai. Be to, jis nestokojo atjautos bet kuriems jos troškimams, o, antra vertus, juk ir jis pats nebuvo be kaltės. Garpui dabar net atrodė neteisinga, kad Helenai, kuri visuomet turėjo tokių gerų ketinimų, prisiėjo šitaip įkliūti; ji yra gera moteris, verta geresnio likimo. Bet kai Helena neatsiliepė į jo skambutį, šie subtilūs jausmai staiga visiškai apleido Garpą. Jis dabar jautė vien įniršį ir išdavystę.

Kekšė! — galvojo jis. Telefonas vis skambėjo ir skambėjo.

Ji išėjo iš namų, kad susitiktų su juo, o gal juodu tai daro netgi mūsų namuose! Jam atrodė, kad jis net girdi juos sakant: „Tik tą vienintelį paskutinį kartą". Tas išglebęs mergjoda su savo pretenzingais apsakymėliais apie trapius žmonių ryšius, kurie užsimezga prastai apšviestuose Europos restoranuose. (Pavyzdžiui, kas nors užsimauna ne tą pirštinę, ir momentas būna visam laikui prarastas; arba viename jo apsakyme moteris nusprendžia pasakyti „ne" vien todėl, kad vyriškio marškinių apykaklė yra per ankšta.)

Kaip Helena galėjo skaityti tokį niekalą! Ir kaip ji galėjo liesti jo dabitišką kūną?

— Bet mes dar nepažiūrėjome net pusės filmo, — protestavo Dunkanas. — Netrukus turi būti dvikova.

— Aš noriu pažiūrėti dvikovą, — atsakė Voltas. — O kas tai yra dvikova?

— Mes išeiname, — pasakė jiems Garpas.

— Ne! — sušnypštė Dunkanas.

— Voltas serga, — murmėjo Garpas. — Jis neturi čia būti.

— Aš nesergu, — prieštaravo Voltas.

— Juk jis nėra jau toks didelis ligonis, — sakė Dunkanas.

— Na, kylame, — liepė jiems Garpas. Jam prisiėjo timptelti Dunkaną iš priekio už marškinių, todėl Voltui teko pirmam atsistoti ir klupinėjant išeiti į taką tarp kėdžių. Dunkanas vilkosi iš paskos niurnėdamas.

— Kas tai yra dvikova? — paklausė Dunkaną Voltas.

— Tai yra tikras puikumėlis, — atsakė jam Dunkanas. — Tik dabar tu jau niekuomet nepamatysi.

— Liaukis, Dunkanai, — subarė jį Garpas. — Nebūk bjaurus.

— Tu esi bjaurus, — atsakė jam Dunkanas.

— Taip, tėte, — pritarė jam Voltas.

Jų volvo slėpė ledo įkapės, priekinis stiklas buvo ištisas ledas. Garpas spėjo, kad kažkur bagažinėje turėtų būti įvairių grandiklių, sulūžusių šepečių sniegui valyti ir kitokio tos rūšies laužo. Bet per žiemą, iki kovo mėnesio, daugumas tų įnagių susidėvėjo arba vaikai juos išmetė bežaisdami. Pagaliau Garpas ir taip nebuvo linkęs gaišti laiko priekinio stiklo valymui.

— Kaip gi tu matysi? — paklausė jį Dunkanas.

— Aš čia gyvenu, — atsakė jam Garpas. — Man nėra reikalo matyti.

Vis dėlto jam teko atsidaryti langą iš vairuotojo pusės, iškišti pro jį galvą į šlapdribą, kietą kaip kruša, ir šitaip važiuoti link namų.

— Man šalta, — drebėjo Voltas. — Uždaryk langą!

— Jis turi būti atviras, kad galėčiau matyti kelią, — atsakė Garpas.

— O aš maniau, kad tau nėra reikalo matyti, — pastebėjo Dunkanas.

— Man labai šalta! — rėkė Voltas. Ir ėmė demonstratyviai kosėti.

Bet vis dėlto, galvojo Garpas, kalta yra Helena. Ji yra atsakinga už visas Volto kančias nuo persišaldymo ar dėl to, kad jis vis labiau įsiligoja; tai yra irgi jos kaltė.

Kalta ir dėl to, kad Dunkanas jaučiasi nusivylęs savo tėvu,

kuris kino teatre taip nedovanotinai pačiupo berniuką ir atplėšė jį nuo kėdės. Ir už tai ji kalta, ta kalė su tuo savo menkysta meilužiu!

Bet tuo momentu jo akys ašarojo nuo šalto vėjo ir šlapdribos, ir jis pagalvojo, kaip stipriai jis myli Heleną, ir kad jau niekuomet nebus jai neištikimas, niekuomet daugiau jos šitaip neskaudins; jis žadės jai tą.

O Helena tuo pačiu momentu pasijuto turinti švarią sąžinę. Jos meilė Garpui buvo labai iškili. Helena jautė, kad Maiklas Miltonas tuoj tuoj baigs — tą rodė jai žinomi požymiai; juosmens išlinkimo kampas ir jam būdingas šlaunų pasikėlimas bei jų raumenų iš vidinės pusės įsitempimas. Jau yra beveik baigta, galvojo ji. Nosimi ji prisilietė prie šiltos jo diržo sagties, o pakaušiu atsitrenkė į vairą, į kurį Maiklas Miltonas buvo įsikibęs taip, tarsi laukė, kad tas tritonis biuikas tuoj pat pakils nuo žemės.

Garpas pasiekė žemiausią kelio tašką, važiuodamas maždaug keturiasdešimties mylių per valandą greičiu. Jis nusileido į pakalnę, važiuodamas trečiu bėgiu, o akceleratorių nuspaudė tik įkalnės pradžioje. Jam prieš akis švystelėjo apledijusiu purvu dengtas kelias, ir jis akimirkai persigando, pagalvojęs, kad volvo gali paslysti trumpiausiame įkalnės posūkyje. Jis nekeitė bėgio, kol nepatikėjo, kad ratai pakankamai tvirtai kimba už kelio paviršiaus. Ir tik tuomet jis staiga pastatė aštriagalę pavarų lazdą į neutralią padėtį, o po sekundės išjungė variklį ir šviesas.

Šitaip jie tiesiog paniro į tamsų lietų. Buvo toks įspūdis, tarsi jis sėdi lėktuve, kuris atitrūksta nuo pakilimo tako. Abu berniukai klyktelėjo iš susijaudinimo. Garpas jautė juos alkūne, vis tebesigalynėjančius dėl pamėgtos vietos tarp galinių sėdynių.

— Kaip dabar tu gali matyti? — paklausė Dunkanas.

— Jam nereikia matyti, — pasakė Voltas. Iš jo balse pasigirdusio virpulio Garpas suprato, kad vaikas stengiasi save raminti.

— Aš atmintinai žinau tą kelią, — patikino juos Garpas.

— Atrodo taip, lyg būtume po vandeniu! — sušuko Dunkanas, sulaikydamas kvapą.

— Yra taip kaip sapne! — pasakė Voltas ir įsikibo brolio rankos.

14

Pasaulis pagal Marką Aurelijų

Štai ir vėl Dženė Fylds tapo savotiška slauge. Nuo tų laikų, kai vilkėdama baltą uniformą globojo moterų sąjūdį, ji rengėsi taip, kaip reikalavo jos rolė. Būtent Dženei pasiūlius, Garpas su šeima persikėlė į Fyldsų valdas Dogs Hed Harbore. Ten buvo daugybė kambarių, kuriuose Dženė galėjo rūpintis jais visais atskirai, buvo taip pat sveikatingas, viską švariai išskalaujančių jūros bangų mūšos garsas.

Dunkanui Garpui visą jo gyvenimą tas garsas asocijuosis su jo sveikimu. Jo senelė tvarstydavo jį taip pat reguliariai, kaip vyksta jūros potvyniai ir atoslūgiai, skalaudavo jam tą įdubą, kurioje anksčiau buvo jo dešinioji akis, nes motina neturėjo jėgų regėti tą tuščią akiduobę, o Dženė buvo įpratusi žiūrėti į žaizdas, kol jos užgydavo. Jo senelė, Dženė Fylds, buvo šalia jo ir tuomet, kai jis pirmą kartą išvydo savo stiklinę akį.

— Matai? — paklausė Dženė. — Ji yra stamboka ir ruda. Ji nėra tokia graži kaip ta kairioji, todėl tau teks visuomet pasistengti, kad mergaitės pirma pamatytų kairiąją tavo akį. — Feministei ne itin tinka šitaip kalbėti, pagalvojo Dženė, tačiau ji visuomet sakydavo esanti visų pirma medicinos sesuo. Dunkanui ta akis buvo išdurta, kai jį nubloškė iš to tarpo tarp galinių automobilio sėdynių. Aštrusis pavarų dėžės galas buvo pirmas daiktas, į kurį ji atsitrenkė. Garpas dar tiesė dešiniąją savo ranką link to tarpo, tačiau per lėtai. Dunkanas praniro pro ją, išdurdamas dešiniąją akį ir susilaužydamas dešiniosios rankos tris pirštus, kuriuos sukišo į saugos diržo mechanizmą.

Ne vieno vertinimu, volvo tuo momentu negalėjo važiuoti didesniu kaip dvidešimt penkių — na, daugiausiai trisdešimt penkių — mylių per valandą greičiu. Tačiau susidūrimas buvo toks, kad vertė stebėtis. Tritonis biuikas nepasidavė į priekį nei colio, kai į jį trenkėsi Garpo automobilis, išjungtu varikliu riedantis į pa-

kalnę. Susidūrimo momentu volvo viduje buvę vaikai atsidūrė tokioje padėtyje kaip kiaušiniai, kurie, pabirę iš dėklo, laisvai vartaliojasi pirkinių krepšyje. Smūgis buvo stulbinančios jėgos netgi biuiko viduje.

Helena nuskriejo galva pirmyn, kažkaip nekliudė ja vairo kolonėlės, bet vis dėlto trenkėsi į ją sprandu. Daugumos imtynininkų vaikai būna tvirtasprandžiai, taigi ir Helenos sprandas nelūžo, jai teko beveik šešias savaites išbūti su ortopedine apykakle, ir jau iki pat savo gyvenimo pabaigos ji vis jaus sprando negalavimus. Helenai lūžo dešinysis raktikaulis — tikriausiai nuo to, kad Maiklas Miltonas sudavė į jį, kilsteldamas kelį; be to, ji persirėžė iki pat tarpuakio nosį — ją siuvant, prireikė net devynių dygsnių — galimas dalykas, kad į Maiklo Miltono diržo sagtį. Tuo momentu jos burna užsitrenkė su tokia jėga, kad jai lūžo du dantys ir prireikė pora dygsnių sukabinti liežuvį.

Pirmiausia ji buvo pagalvojusi, kad nusikando liežuvį, nes jai pasirodė, kad kažkas yra palaida burnoje, pilnoje kraujo. Tačiau jai taip neapsakomai gėlė galvą, kad ji nedrįso atverti burnos iki tol, kol jai neprireikė atsikvėpti. Be to, ji negalėjo pajudinti dešiniosios rankos, todėl tai, ką manė esant jos liežuviu, ji išspjovė į kairiosios rankos delną. Tai, žinoma, nebuvo jos liežuvis. Tai buvo daugmaž trys ketvirtadaliai Maiklo Miltono varpos.

Ant jos veido plūdo šiltas kraujas, kurį Helena palaikė benzinu ir ėmė klykti — iš baimės ne dėl savęs pačios, o dėl Garpo ir savo vaikų saugumo. Jai buvo aišku, kas atsitrenkė į biuiką. Ji stengėsi atsikelti nuo Maiklo Miltono kelių, norėdama pamatyti, kas atsitiko jos šeimai. Ji numetė tai, ką buvo palaikiusi savo liežuviu, ant automobilio grindų, o sveikąja ranka smogė Maiklui Miltonui, kurio kojos buvo prispaudusios ją prie vairo kolonėlės. Ir tik tuomet ji išgirdo, be savo, ir kitų riksmus. Žinoma, rėkė Maiklas Miltonas, tačiau be jo Helena girdėjo ir riksmus iš volvo. Ji buvo tikra, kad girdi rėkiant Dunkaną, todėl ji prasiyrė kairiąja ranka per Maiklo Miltono kraujuotas šlaunis prie durų rankenos. O kai durys atsidarė, ji ištrenkė Maiklą iš biuiko, jausdama savyje neįtikėtiną jėgą. Maiklas ir lauke nei kiek nepakeitė sėdimos savo pozicijos: jis gulėjo šonu stingstančiame purve taip, lyg dar vis sėdėtų už vairo, nors bliovė ir kraujavo kaip tikras buliukas.

Kai milžiniškame biuike užsidegė durų lemputė, Garpas galėjo

kaip per miglą pamatyti kraujus savo automobilyje — kraują, sruvenantį Dunkano veidu, kurį buvo iškreipusi aimanos plačiai pražiota burna. Garpas irgi ėmė stūgauti, tik tą savo staugimą girdėjo vos kaip zyzimą. Toks savotiškas jo paties balsas taip jį išgąsdino, kad jis pabandė švelniai prabilti į Dunkaną. Ir tik tuomet Garpui paaiškėjo, kad jis negali kalbėti.

Tuomet, kai Garpas ištiesė ranką atgal, norėdamas sulaikyti krintantį Dunkaną, jis beveik šonu pasisuko sėdynėje, todėl taip stipriai trenkėsi veidu į vairą, kad susilaužė žandikaulį ir susižalojo liežuvį (jį siuvant prireikė dvylikos dygsnių). Tomis ilgomis jo sveikimo Dogs Hed Harbore savaitėmis Dženei labai pravertė sukaupta didelė bendravimo su džeimsininkėmis patirtis: mat Garpo burna buvo sukabinta vielomis, todėl jis galėjo kalbėtis su motina tik raštu. Kartais jis spausdindavo mašinėle puslapį po puslapio, o Dženė balsu skaitydavo tuos puslapius Dunkanui; jis ir pats mokėjo skaityti, bet jam buvo patarta nevarginti daugiau negu būtina vienintelės savo akies. Ateis laikas, kai tai akiai bus kompensuota už kitos akies praradimą, tačiau Garpas turėjo tiek daug neatidėliotinai jam pasakyti, o kito būdo tam nebuvo. Kai susivokė, kad motina redaguoja Dunkanui ir Helenai skirtas jo pastabas (Helenai jis irgi rašė puslapį po puslapio), Garpas ėmė protestuoti, niurnėdamas pro vielas, stengdamasis nejudinti žaizdoto savo liežuvio. Dženė Fylds pasirodė esanti tikrai gera ir išmintinga medicinos sesuo — ji išgabeno jį į atskirą kambarį.

— Tai yra Dogs Hed Harboro ligoninė, — kartą pasakė Dženei Helena. Nors Helena galėjo kalbėti, ji kalbėjo mažai. Ji neturėjo ką lieti iš savęs puslapių puslapiais. Didžiąją dalį laiko ji praleido Dunkano kambaryje, jam skaitydama — ji skaitė kur kas geriau negu Dženė, o jos liežuvio siūlė buvo tik iš dviejų dygsnių. Bendrauti su Garpu tuo gijimo laikotarpiu Dženei Fylds sekėsi geriau negu Helenai.

Helena ir Dunkanas dažnai sėdėdavo šalia vienas kito Dunkano kambaryje. Dunkanas turėjo priešais save puikų, vienaakį jūros vaizdą ir kiauras dienas stebėdavo jūrą tarsi kokia kamera. Priprasti naudotis tik viena akimi yra beveik tas pat, kas priprasti žiūrėti į pasaulį pro kamerą: ir vienu, ir kitu atveju vaizdo gylio ir ryškumo problemos būna panašios. Kai Dunkanas, atrodė, ima tai

suvokti, Helena nupirko jam aparatą — vieno objektyvo reflektorinę kamerą. Tokio tipo aparatas jam geriausiai tiko.

Dunkanas Garpas prisiminė, jog būtent tuo laikotarpiu jam pirmą kartą dingtelėjo mintis, kad jis bus menininkas — tapytojas ir fotografas; tuo metu jam dar nebuvo suėję vienuolika. Jis buvo sportiškas, tačiau kai neteko akies, ėmė vengti (kaip ir tėvas) žaidimų su kamuoliu. Sakė, kad jam net bėgioti keblu, kai stokoja periferinio vaizdo, skundėsi, kad dėl to jaučiasi nerangus. O tai, kad Dunkanas nustojo potraukio ir imtynėms, visiškai nuliūdino Garpą. Dunkanas kalbėdavo savo kameros terminais. Kartą jis papasakojo tėvui, kad viena iš vaizdo gylių problemų yra ta, jog jam neaišku, kokiu atstumu nuo jo būna imtynių salės kilimas.

— Per imtynes, — sakė jis Garpui, — jaučiuosi taip, lyg lipčiau laiptais žemyn tamsoje: nežinau, kada atsidursiu apačioje, kol jos nepajaučiu.

Garpas, žinoma, padarė išvadą, kad Dunkanas ėmė laikyti sportą pavojingu dėl to atsitikimo, tačiau Helena atkreipė jo dėmesį, kad Dunkanui visuomet buvo būdingas tam tikras baikštumas ir atsargumas: nors jis žaisdavo gerai ir vikriai, vis dėlto visuomet buvo linkęs žaidimuose nedalyvauti. Jis anaiptol nebuvo toks energingas ir bebaimis kaip Voltas, kuris visu kūnu veržsaid į kiekvieną naują situaciją su pasitikėjimu, grakščiai ir nutrūktgalviškai. Voltas, Helenos nuomone, buvo vienintelis iš jų visų tikras sportininkas. Po kurio laiko Garpas pripažins, kad ji teisi.

— Kaip žinai, Helena dažnai būna teisi, — kartą Dogs Hed Harbore pasakė Garpui motina. Tokia jos pastaba turėjo, aišku, savo kontekstą, bet ji buvo padaryta netrukus po to atsitikimo, kai kiekvienas jų — ir Dunkanas, ir Helena, ir Garpas — gyveno savo atskiruose kambariuose, ir taip toliau.

Helena dažnai būna teisi, pasakė tuomet Garpui Dženė, bet jis, atrodė, dėl to supyko ir parašė jai:

Tik ne šį kartą, mama,

galbūt turėdamas galvoje Maiklą Miltoną, visą tą istoriją.

Helena atsisakė savo darbo universitete — tik nebūtinai dėl Maiklo Miltono. Toji didžiulė Dženės ligoninė palei vandenyną, kaip Garpas ir Helena mintyse ją vadino, buvo tinkama tam, kad

juodu galėtų atitrūkti nuo nepageidaujamo namų familiarumo ir nuo kelio, kur tai atsitiko.

Pagal jos fakulteto etinį kodeksą „moralinis begėdiškumas" buvo laikomas viena svarbiausių priežasčių tenurai atšaukti — nors tai niekuomet nebuvo svarstoma: jeigu kas miegojo su studentais ar studentėmis, apskritai nebūdavo itin griežtai smerkiamas. Tai galėjo būti slaptąja priežastimi, dėl kurios fakulteto nariui nebūdavo paskiriama tenura; atšaukta tenura dėl to būdavo labai retai. Helena galėjo tikėtis, kad nukandusi studentui tris ketvirtadalius varpos, ji pateks į gana aukštą vietą nusižengimų studentams skalėje. Pasitaikydavo, kad dėstytojas (dėstytoja) miegodavo su studente (studentu), nors tai ir nebuvo skatinama. Buvo ir kur kas sunkesnius padarinius sukeliančių būdų studentams vertinti — kai jie būdavo priskiriami tam tikrai kategorijai visam likusiam gyvenimui. Vis dėlto studento, tegul ir blogo, genitalijų amputavimas buvo, be abejonės, žiaurus poelgis. Helena jautė pareigą save nubausti. Todėl ji atsisakė malonumo tęsti darbą, kuriam buvo taip gerai pasirengusi, ir atėmė iš savęs tą išgyvenimų aurą, kokią visuomet patirdavo aptarinėdama knygas. Vėliau Helena visada saugosis didesnių nemalonumų, kratydamasi kaltės jausmo. Ta istorija su Maiklu Miltonu dažnai kels jai veikiau pyktį, o ne liūdesį, nes jai užteks tvirtybės laikyti save gera moterimi — tokia ji ir buvo! — priversta pernelyg daug kentėti už trivialų, neprotingą žingsnį.

Bet kol kas Helena turėjo pati gydytis ir gydyti savo šeimos narius. Niekuomet neturėjusi motinos ir dabar turėdama nedidelę galimybę pasinaudoti kaip motina Džene Fylds, Helena visiškai atsidavė hospitalizacijai Dogs Hed Harbore. Ji ieškojo nusiraminimo, slaugydama Dunkaną, ir vylėsi, kad Dženė slaugo Garpą.

Ligoninės atmosfera nesvetima Garpui; jo ankstyviausia gyvenimo patirtis — su baimėmis, sapnais ir seksu — buvo įgyta Styringo mokyklos ligoninės atmosferoje. Jis lengvai prisitaikė. Jam padėjo ir tai, kad turėjo rašyti, ką norėjo pasakyti, todėl jis turėjo būti atidus, turėjo iš naujo peržiūrėti daugelį dalykų, kuriuos galėjo manyti norįs pasakyti. Kai jis išvysdavo tas mintis užrašytas, suvokdavo, kad negali arba neturi jų sakyti niekam. O kai imdavo taisyti tai, ką parašė, pamatydavo, kad galvoja geriau negu rašo, todėl tuos užrašus išmesdavo.

Pavyzdžiui, jis buvo parašęs Helenai:

Trijų ketvirčių nepakanka.

Bet paskui išmetė tą laiškutį, o po to parašė kitą, kurį jai perdavė:

Aš nekaltinu tavęs.

Vėliau parašė dar vieną:

Aš nekaltinu ir savęs.

Savo motinai jis parašė:

Tik su šitokia sąlyga mes galime kartu gyventi.

Baltutėlaitė Dženė Fylds vaikščiojo po tą sūrios drėgmės prisigėrusį namą, apeidama visus kambarius, darydama juose savą, medicinos sesers, tvarką ir nešiodama Garpo laiškus. Tie laiškai buvo visa, ką jis tuomet įstengė rašyti.

Tas namas Dogs Hed Harbore buvo, aišku, pripratęs prie sveikatą taisančių pacientų. Čia atkusdavo įvairiai sužalotos Dženės moterys, tuose jūros kvapų prisigėrusiuose kambariuose jos atsigaudavo po pačių liūdniausių išgyvenimų. Čia galynėjosi su savo liūdesiu Roberta Maldun, gyvendama pas Dženę sunkiausiu laikotarpiu po lyties pakeitimo. Paaiškėjo, kad Roberta apskritai nesugeba gyventi nei viena, nei su daugeliu vyrų, todėl, kai ten atsikraustė Garpai, ji vėl apsigyveno Dogs Hed Harbore.

Pavasarį, kai atšilo, ir duobė, kur anksčiau buvo Dunkano dešinioji akis, palengva apgijusi tapo ne tokia jautri smiltelėms, Roberta vesdavosi Dunkaną į paplūdimį. Kaip tik paplūdimyje, mėtydamas kamuolį, Dunkanas suvokė savas vaizdo gylio problemas — mat Roberta, žaisdama futbolą, stengėsi pataikyti į Dunkaną, todėl neilgai trukus jis gavo kamuoliu į veidą. Po to juodu liovėsi žaisti futbolą, ir Roberta linksmindavo Dunkaną, piešdama smėlyje visų rungtynių, kuriose ji žaidė „Filadelfija Ygls" komandos gynėju, diagramas, daugiausia pasakodama apie tas atakų dalis, kur ji pati reiškėsi, kai dar buvo Robertas Maldunas, profesionalas Nr.90. Ji pasakojo Dunkanui apie atsitiktinius savo perdavimus, po kurių buvo įmušti įvarčiai, apie savo prarastus kamuolius, apie baudos metimus, apie nuožmiausius savo susirėmimus.

— Tuomet mes žaidėme Dalase su „Kaubojais", — pasakojo ji

Dunkanui. — Ir staiga tas nematomas priešininkas, kurį visi pravardžiavo Aštuoniais Kamuoliais, užėjo man iš aklojo šono... — Roberta pažvelgė į tylintį vaiką, kuris visam gyvenimui turėjo aklą kairįjį šoną, ir sumaniai pakeitė pokalbio temą.

Garpui kalbantis su Roberta, tokia vengtina tema būdavo jos lyties pakeitimo gėdingosios smulkmenos — mat Garpą jos, atrodė, domino, ir Roberta nutuokė, kad Garpas mielai pasiklausytų pasakojimo apie problemas, tokias tolimas jo paties problemoms.

— Aš visuomet žinojau, kad turėjau būti mergaite, — pasakojo ji Garpui. — Svajodavau apie mylėjimąsi su vyriškiu, bet tose svajonėse aš visuomet būdavau moterimi ir niekuomet vyru, besimylinčiu su kitu vyru.

Robertos užuominose apie homoseksualistus būdavo kažko didesnio negu antipatija ir Garpui atrodė keista, kad žmonės, kurie ryžosi patys visam laikui pasidaryti mažumos nariais, gali būti kitoms mažumoms tokie nepakantūs, kad net sunku įsivaizduoti, Kažkokio piktumo buvo netgi Robertos kalbose apie moteris, atvykstančias į Dogs Hed Harborą atsigauti po patirtų traumų šalia Dženės Fylds.

— Ta prakeikta lesbijiečių gauja, — sakydavo ji Garpui. — Jos bando paversti tavo motiną kažkuo, kuo ji nėra.

— Kartais man atrodo, kad mamai to kaip tik ir reikia, — erzindavo Robertą Garpas. — Ji daro žmones laimingus, leisdama jiems manyti, kad ji kažkas, kas iš tikrųjų nėra.

— Jie mėgino ir mane supainioti, — pasakė Roberta. — Kai aš ruošiausi tai operacijai, jie mėgino mane atkalbėti: „Būk pederastas, — sakė jie. — Jeigu tau reikia vyrų, tai gali jų ir taip turėti. O kai pasidarysi moterimi, jie tave išnaudos", — sakė jie man. Visi jie buvo bailiai, — padarė išvadą Roberta, o Garpas su liūdesiu pagalvojo, kad Roberta išties yra nuolat išnaudojama.

Robertos nepakantumas nebuvo išimtis. Garpas svarstė, kodėl tos kitos moterys, kurios gyveno pas jo motiną ir buvo jos globojamos, pačios būdamos nepakantumo aukomis, — bent jau dauguma tų, su kuriomis jis buvo susidūręs — atrodo, yra tokios nepakančios viena kitai. Tai buvo kažkas panašaus į artimą kovą bokse, Garpo akimis, neturinčią prasmės; jis stebėjosi, kaip jo motina sugeba jas surūšiuoti, daryti laimingas ir išlaikyti taip, kad jos nekibtų viena kitai į plaukus. Jis žinojo, kad prieš operaciją Robertas

Maldunas praleido keletą savotiškų mėnesių. Rytais jis išeidavo iš namų, apsirengęs kaip Roberta Maldun, eidavo į moteriškų drabužių parduotuves, ir beveik niekam nebuvo žinoma, kad už savo lyties pakeitimą jis mokėjo honorarais, kuriuos gaudavo už pasakojimus berniukų ir vyrų klubuose. Vakarais Dogs Hed Harbore Robertas demonstruodavo Dženei ir kritiškai nusiteikusioms jos įnamėms naujus savo drabužius. Kai dėl estrogenų poveikio ėmė stambėti Roberto krūtys ir iš esmės keistis visa buvusio futbolo komandos gynėjo figūra, Robertas metė tuos berniukų ir vyrų klubus ir pradėjo išeidinėti iš Dogs Hed Harboro namo, apsirengęs iš dalies vyriškai, iš dalies moteriškai ir užsimovęs tradicinį peruką. Jis bandė būti Roberta dar gerokai prieš operaciją. O dabar, klinikiniu požiūriu, Roberta turėjo tokius pat lyties organus ir urologinę įrangą kaip dauguma moterų.

— Bet aš, žinoma, negaliu tapti nėščia, — aiškino ji Garpui. — Aš nei ovuliuoju, nei menstruoju. (Ne tik tu, ir milijonai kitų moterų, — ramino ją Dženė.) Kai aš grįžau iš ligoninės į namus, — pasakojo Garpui Roberta, — žinai, ką dar man pasakė tavo motina? — Garpas papurtė galvą. Jis tik žinojo, kad „namai" Robertai buvo Dogs Hed Harboras. — Ji man pasakė, kad esu seksualiai mažiau dviprasmiška negu daugelis jos pažįstamų žmonių. O kaip tik to man tuomet ir reikėjo, — tęsė ji, — kadangi visą laiką teko naudotis tuo klaikiu dilatatoriumi, kad mano makštis neužaktų. Jaučiuosi taip, lyg būčiau kokia mašina.

Geraširdė ta mano mama, —

pakeverzojo Garpas.

— Tame, ką tu rašai, yra tiek daug geranoriškumo žmonėms, — netikėtai pasakė jam Roberta. — Tačiau tikrajame tavo gyvenime aš nematau itin daug to geranoriškumo.

Tuo pačiu jį nuolat kaltino ir Dženė. Tačiau dabar Garpas jautė turįs geranoriškumo kur kas daugiau. Kai pats buvo su viela sukabintu žandikauliu, žmona — su visą laiką parišta ranka, Dunkanas — tik su viena nepažeista gražaus veido puse, Garpas jautė savyje didesnį kilniaširdiškumą kitiems vargšams, kurie atklysdavo į Dogs Hed Harborą.

Dogs Hed Harboras buvo vasarvietė. Kitu metų laiku, ne vasarą, tas jų namas su išbalusių gontų stogu, su verandomis ir mansar-

domis buvo vienintelis toje vietovėje gyvenamas būstas, dunksantis Vandenyno Bulvaro gale, palei pilkai žalias kopas ir baltus paplūdimius. Retkarčiais ten buvo galima pamatyti kokį šunį, uostinėjantį į krantą išmestą kaulo spalvos medgalį, ar kokius pensininkus, gyvenančius už kelių mylių nuo vandenyno, buvusiame savo vasarnamyje, ir vaikštinėjančius pakrante, apžiūrinėjančius kiaukutus. Vasarą čia, visame paplūdimyje, būdavo daugybė šunų ir vaikų su jų prižiūrėtojomis, o prieplaukoje visuomet supdavosi viena ar pora ryškiai nudažytų valčių. Bet tuomet, kai čia drauge su Džene atvyko Garpai, pakrantė atrodė visų apleista. O paplūdimys, prišiukšlintas žiemą aukštų bangų išplautų nuolaužų, buvo tikra dykynė. Balandžio ir gegužės mėnesiais Atlanto vandenynas būdavo mėlynos — tokios kaip Helenos tarpuakis virš nosies — spalvos.

Ne sezono metu naujos atvykėlės gyvenvietėje būdavo atpažįstamos kaip likimo nuskriaustos moterys, ieškančios garsiosios medicinos sesers Dženės Fylds. Vasarą tos moterys dažnai praleisdavo Dogs Hed Harbore visą dieną, mėgindamos rasti ką nors, kas žino, kur gyvena Dženė, bet nuolatiniai Dogs Hed Harboro gyventojai viską žinojo:

— Paskutinis namas Vandenyno Bulvaro gale, — aiškindavo jie traumuotosioms merginoms ar moterims, kurios teiraudavosi kelio. — Tai yra didelis kaip viešbutis, mieloji, namas. Jūs negalite jo nepastebėti.

Kartais tos moterys pirma klampodavo po paplūdimį ir ilgai apžiūrinėdavo tą namą, kol išdrįsdavo į jį užeiti ir sužinoti, ar Dženė namuose. Kartais Garpas matydavo jas, po vieną, dvi ar tris tūnančias vėjuotose kopose ir stebinčias namą, tarsi mėgintų išskaityti, kiek tenai esama geranoriškumo. Jeigu jų būdavo kelios, jos tardavosi paplūdimyje, išsirinkdavo vieną saviškių, kuri turėjo pasibelsti į duris, o tuo tarpu kitos, susimetusios krūvon, laukdavo kaip tie šunys, kuriems liepta tupėti vietoje, kol bus pakviestos.

Helena nupirko Dunkanui teleskopą, todėl jis iš savo kambario pro langą į jūros pusę pirmas pastebėdavo tas baikščias atvykėles ir dažnai pranešdavo apie jų buvimą keliomis valandomis anksčiau, negu jos pasibelsdavo į duris.

— Kažkas pas senelę, — sakydavo jis, vis reguliuodamas ir reguliuodamas vaizdo ryškumą. — Ji yra maždaug dvidešimt ketverių metų amžiaus, — raportuodavo jis. — O gal keturiolikos. Turi

žydrą kuprinę. Ir apelsiną, tik nemanau, kad jį valgytų. Su ja yra dar kažkas, tik nematau jos veido. Ji guli, ne — ji vemia. Ne, ji turi ant veido kažkokią kaukę. Galbūt ji yra tos kitos motina, ne — sesuo. O gal tik draugė. Dabar ji jau valgo apelsiną. Jis atrodo ne per geriausias.

Roberta irgi žiūrėdavo į atėjūnes, kartais žiūrėdavo ir Helena. O duris dažnai atidarydavo Garpas.

— Taip, tai yra mano motinos namai, — sakydavo jis. — Tik dabar jos nėra, išėjo apsipirkti. Prašom užeiti, jeigu norite jos palaukti.

Ir jis šypsodavosi, nors visą tą laiką apžiūrinėdavo atvykėlę — kaip tie pensininkai į jūros paplūdimį išmestus kiaukutus. O kol jo žandikaulis buvo nesuaugęs ir sužalotas liežuvis dar nesugijęs, Garpas atidarydavo duris iš anksto apsirūpinęs laiškučiais. Daugelis lankytojų nesistebėdavo, kai joms būdavo įduodamas laiškutis, kadangi ir joms tai buvo vienintelis būdas bendrauti.

Sveikas, aš esu Betė.

Tuomet Garpas paduodavo savo laiškutį:

Mane vadina Garpu. Man yra sulaužytas žandikaulis.

Jis nusišypsodavo joms ir paduodavo kitą laiškutį; priklausomai nuo situacijos. Viename iš jų parašė:

Virtuvėje yra malkomis kūrenama krosnis, galite pasišildyti prie ugnies; prašom į kairę.

O viename laiškutyje jis taip parašė:

Prašom nesijaudinti. Mano motina greitai sugrįš. Čia yra ir daugiau moterų. Ar nenorėtumėt pasimatyti su jomis?

Tuo laikotarpiu Garpas vėl ėmė nešioti sportinį švarką — ne todėl, kad būtų pajutęs nostalgiją toms dienoms, kurias praleido Styringe ir Vienoje, ir, be abejo, ne iš kokio reikalo gerai rengtis Dogs Hed Harbore, kur Roberta, atrodė, yra vienintelė moteris, kuri rūpinasi savo apdarais, — o tik todėl, kad jam reikėjo kišenių, kuriose nešiodavosi daugybę laiškučių.

Jis bandė bėgioti paplūdimiu, tačiau teko to atsisakyti — kad nekratytų žandikaulio ir nebraižytų dantimis liežuvio. Vietoj to jis mylių mylias vaikštinėdavo smėliu. Kartą jis kaip tik grįžo iš tokio pasivaikščiojimo, kai policijos automobilis atvežė į Dženės namus

vaikiną. Bendromis jėgomis policininkai padėjo jam užkopti į didžiulę priekinę verandą.

— Ar jūs esate ponas Garpas? — paklausė vienas policininkų.

Eidamas pasivaikščioti, Garpas apsirengdavo taip kaip bėgiojimui, todėl neturėjo nei su kuo, nei ant ko rašyti, vis dėlto jis linktelėjo galva — atseit, taip, jis esąs ponas Garpas.

— Ar jūs pažįstate tą vaikiną?

— Aišku, pažįsta, — pasakė jaunuolis. — Tik jūs, policininkai, niekuomet niekuo netikite. Nemokate relaksuoti.

Tai buvo tasai vaikiščias raudonu kaftanu, tas pats, kurį Garpas išprašė iš ponios Ralf buduaro. Garpui atrodė, kad tai buvo prieš daugelį metų. Jis svarstė: gal apsimesti, kad jo nepažįsta? Bet vis dėlto jis teigiamai linktelėjo galva.

— Šis vaikinas neturi pinigų, — paaiškino pilicininkas. — Jis yra nevietinis ir niekur nedirba. Jis niekad nėra lankęs mokyklos, o kai mes paskambinome jo giminėms, tie atsakė, kad net nežino, kur jis yra, ir atrodė, kad jiems nė nerūpi jį rasti. Tačiau jis sako, kad gyvena pas jus ir kad jūs viską už jį paaiškinsite.

Garpas, žinoma, negalėjo kalbėti. Jis parodė į savo vielas ir ėmė jiems imituoti ant savo delno rašymą.

— Kada jums uždėjo tas sankabas? — pasidomėjo vaikiščias. — Tokie dalykai atsitinka daugiausia jauniems žmonėms. Taip bjauriai atrodančių sankabų kaip gyvas nesu matęs.

Policininkas padavė Garpui eismo pažeidimo blanką. Kitoje jo pusėje Garpas parašė:

Taip, aš imuosi atsakomybės už jį. Tik negaliu už jį kalbėti, kadangi man yra sulaužytas žandikaulis.

Vaikiščias perskaitė tą tekstą per policininko petį.

— Oho! — pasakė jis išsišiepdamas. — O kas atsitiko tam kitam vaikinui?

Jis neteko trijų ketvirčių savo pimpalo, pagalvojo Garpas, tik to neparašė nei ant pažeidimo blanko, nei ant ko nors kito. Niekuomet neparašė.

Kaip paaiškėjo, tas vaikiščias, sėdėdamas kalėjime, perskaitė Garpo romanus.

— Jeigu aš būčiau žinojęs, kad jūs esate tų knygų autorius, — sakė vaikiščias, — nebūčiau taip nemandagiai elgęsis.

Jis, vardu Rendis, buvo tapęs karštu Garpo gerbėju. Garpas turėjo progų įsitikinti, kad jo gerbėjai buvo daugiausia benamiai, pamestinukai, nesubrendėliai, keistuoliai ir tik nedaug tarp jų buvo normalių piliečių. Bet Rendis atėjo pas Garpą, tarsi šis dabar būtų vienintelis guras, kurio jis buvo linkęs klausyti. Garpui nebuvo kaip jo išvaryti — tai būtų neatitikę jo motinos namo Dogs Hed Harbore dvasios.

Roberta Maldun prisiėmė pareigą glaustai supažindinti Rendį su tuo nelaimingu atsitikimu, kurį patyrė Garpų šeima.

— Kas tokia yra ta miela dičkė? — pilnu baimingos pagarbos balsu pašnibždomis paklausė Garpą Rendis.

Argi tu jos nepažįsti? — parašė jam Garpas. — *Ji žaidė „Filadelfija Ygls" gynėju.*

Net rūškana Garpo nuotaika negalėjo prislopinti Rendžio entuziazmo; bent jau ne iš karto. Vaikiščias valandų valandas linksmino Dunkaną.

Dievai žino, kaip jis ten linksmina, — skundėsi Helenai Garpas. — *Jis, ko gero, pasakoja Dunkanui savo pažinties su narkotikais istoriją.*

— Berniukas nedaro nieko blogo, — ramino jį Helena. — Tavo motina ištardė jį.

Tuomet jis pasakoja Dunkanui jaudinančias istorijas iš kriminalinės savo praeities, — parašė Garpas.

— Rendis nori būti rašytoju, — atsakė jam Helena.

Kiekvienas nori būti rašytoju, — atrašė jai Garpas.

Bet tai buvo netiesa. Jis pats nenorėjo būti rašytoju — daugiau nenorėjo. Vos tik jis pabandydavo rašyti, jam stodavosi prieš akis vien su mirtimi susijusios temos. Jis žinojo, kad reikia tai pamiršti, o ne puoselėti savo atmintyje ir ryškinti tą baisumą savo menu. Tai buvo beprotybė, ir vis dėlto — kiek kartų jis bandė galvoti apie rašymą, visuomet jį persekiojo ta vienintelė tema — su visu jos piktumu, su šviežio kraujo klanais ir mirties dvelksmu. Todėl jis nerašė ir net nebandė rašyti.

Galų gale Rendis išsidangino. Ir nors Dunkanui buvo liūdna matyti jį išeinant, Garpas dėl to lengviau pasijuto; jis niekam neparodė laiškučio, kurį Rendis jam paliko:

Aš niekuomet nebūsiu toks geras kaip tu — ir niekuo. Netgi tuo atveju, jeigu tai tiesa, tu galėtum būti šiek tiek labiau kilniaširdis — jeigu jau leidi kitiems pajusti savo kilniaširdiškumą.

Vadinasi, nesu geras, galvojo Garpas. Kas dar naujo? Rendžio laišką jis išmetė.

Kai Garpui išėmė iš žandikaulio vielas ir jau nebeskaudėjo liežuvio, jis vėl ėmė bėgioti. Kai atšilo, Helena pradėjo plaukioti. Jai buvo pasakyta, kad plaukymas padės greičiau atsigauti raumenims ir sustiprins raktikaulį, nors, plaukiant brasu, jį dar skaudės. Ji nuplaukdavo ne vieną, kaip Garpui atrodė, mylią — pirma gilyn į jūrą, o paskui išilgai kranto. Ji sakė todėl plaukianti taip toli į jūrą, kad ten vanduo ramesnis; arčiau kranto jai trukdančios bangos.

Tačiau Garpas baimindavosi dėl jos. Kartais jis ir Dunkanas pasiimdavo net teleskopą jai sergėti. O ką aš galėčiau padaryti, jeigu kas atsitiktų? — svarstė Garpas. Jis buvo menkas plaukikas.

— Mama yra gera plaukikė, — ramindavo jį Dunkanas. Jis pats irgi plaukiojo vis geriau.

— Ji leidžiasi per daug toli į jūrą, — sakydavo Garpas.

Tuo metu, kai privažiavo vasarotojų, Garpo šeima ėmė sportuoti ne taip demonstratyviai — jie eidavo į paplūdimį ar į jūrą tik ankstyvą rytmetį. Per patį vasaros dienų karštymetį ir ankstyvais vakarais jie stebėdavo aplinkinį pasaulį iš pavėsingų Dženės Fylds namo verandų arba išvis pasitraukdavo į to didžiulio namo vėsą.

Garpas buvo šiek tiek pasitaisęs. Jis ėmė rašyti — iš pradžių baukščiai: ilgus fabulos metmenis ir samprotavimus apie personažų charakterius. Jis vengė pagrindinių veikėjų charakteristikų, bent jau tų, kuriuos laikė pagrindiniais — vyro, žmonos, vaiko. Daugiausia dėmesio skyrė policijos inspektoriui — šeimos atžvilgiu pašaliniam asmeniui. Jis suprato, koks siaubas slypi pačioje jo knygos šerdyje, ir galbūt todėl artėjo prie jos per policijos inspektoriaus charakterį, tokį tolimą jo paties rūpesčiams, kaip tas inspektorius buvo tolimas pačiam nusikaltimui. Koks man gali būti interesas rašyti apie policijos inspektorių? — svarstė Garpas. Ir jis pavertė tą inspektorių kažkuo, ką pats galėjo suprasti. Ir jau tada jis priartėjo prie pačios smarvės. Dunkanui tuo metu buvo atbintuota akiduobė, ir dabar jis vaikščiojo su juodu lopiniu, kuris beveik gražiai derėjo prie įdegusio jo veido. Garpas giliai atsiduso ir sėdo rašyti savo romaną.

Taigi vasarai baigiantis sveikstantis Garpas pradėjo rašyti romaną „Pasaulis pagal Bensenheiverį". Maždaug tuo pat metu iš ligoninės išėjo Maiklas Miltonas, kuris po operacijos vaikščiojo susikūprinęs ir sielvartingu veidu. Dėl infekcijos, atsiradusios nevykusiai drenuojant žaizdą, bei tokiu atveju dažnos urologinės komplikacijos, jam buvo pašalintas ir tas dar likęs varpos ketvirtadalis. Garpas to nežinojo, be to, galimas dalykas, kad tai net nebūtų jo nudžiuginę.

Helena žinojo, kad Garpas vėl rašo.

— Aš to neskaitysiu, — pasakė ji. — Nė vieno žodžio neperskaitysiu. Žinau, kad tau reikia tai aprašyti, bet aš nenoriu to matyti. Nenoriu tavęs užgauti, bet tu privalai mane suprasti. Aš turiu tai pamiršti. O jeigu tau reikalinga tai aprašyti — tepadeda tau Dievas. Žmonės įvairiai palaidoja tokius dalykus.

— Tai nėra visai apie „tai", — aiškino jai Garpas. — Aš nerašau autobiografinės apysakos.

— Žinau ir tai, — atsakė ji. — Tik aš vis tiek jos neskaitysiu.

— Žinoma. Suprantu, — pasakė jis.

Garpas visuomet žinojo, kad rašymas — tai darbas vienatvėje. Toji vienatvė buvo jam sunki, šįkart jis jautėsi daug vienišesnis negu šiaip rašydamas. Jis žinojo, kad Dženė perskaitys tai; ji buvo tvirta kaip vinis. Dženė sergėjo visus juos sveikstančius, budėjo, kad priimtų ir išlydėtų naujas savo pacientes.

Viena jų buvo bjauri mergiotė, vardu Laurelė, kuri kartą per pusryčius nevykusiai pasakė apie Dunkaną.

— Ar aš negalėčiau miegoti kitame namo gale? — paklausė ji Dženės. — Čia vis slampinėja tas vaikinas su teleskopu, fotografijos aparatu ir su tuo lopiniu ant akies. Jis kaip koks sumautas piratas šnipinėja mane. Netgi tokie maži berniukai mėgsta mus grabinėti akimis. Netgi viena akimi.

Garpas, bėginėdamas paplūdimiu priešaušrio prietemoje, pargriuvo ir vėl susižeidė žandikaulį, todėl dabar jis vėl buvo sukabintas vielomis. Jis neturėjo su savim senų kortelių laiškučiams, kad galėtų pasakyti mergiotei tai, ką norėjo, todėl labai paskubomis pakeverzojo ant servetėlės:

Krušu tave.

Ir nusviedė tą servetėlę nustebusiai mergiotei:

— Žiūrėkite, — pasakė mergiotė Dženei, — kaip tik nuo tokių dalykų aš pabėgau. Vienas bernas visą laiką lindo prie manęs, vis grasino išžaginsiąs mane didžiuliu savo pimpeliu. O kam to reikia? Aš turiu galvoje — kam čia to reikia? Argi aš atvykau čia tam, kad tą patį kęsčiau?

Mirtinai tave krušu,

Garpas parašė antrajame savo laiškutyje jai, bet Dženė išsivedė mergiotę ir papasakojo jai Dunkano akies lopinio, jo teleskopo ir jo fotografijos aparato istoriją. Nuo to laiko mergiotė, kol dar buvo pas Dženę, kaip įmanydama vengė Garpo.

O išbuvo ji po to tik keletą dienų — kol kai kas atvažiavo jos pasiimti. Jis sėdėjo sportiniame automobilyje su Niujorko registraciniais ženklais ir atrodė tas „bernas", kuris visą laiką grasino vargšei Laurelei tuo „didžiuliu savo pimpeliu".

— Ei jūs, dilbos! — šūktelėjo jis Garpui ir Robertai, kurie sėdėjo atsidrėbę verandos sūpuoklėse kaip kokie senamadiški meilužiai. — Ar tai čia yra tasai viešnamis, kuriame laikoma Laurelė?

— Mes jos nė kiek nelaikome, — atsakė Roberta.

— Užsičiaupk, tu dičke lesbijiete, — pasakė niujorkietis, ateidamas į verandą. Jis paliko savo automobilio motorą įjungtą. Dirbdamas laisvu bėgiu, jis urzgė tai garsiau, tai tyliau, tai vėl garsiau. Vyriškis buvo apsiavęs kaubojiškais batais ir vilkėjo žaliomis zomšinėmis kelnėmis, paplatinta klešnių apačia. Jis buvo aukštas ir petingas, nors ne toks aukštas ir ne toks petingas kaip Roberta Maldun.

— Aš nesu lesbijietė, — pasakė jam Roberta.

— Bet ir ne mergaitė vestalė, — atsakė jai niujorkietis. — Kur yra, po velnių, Laurelė? — Jis vilkėjo oranžinės spalvos marškiniais, ant kurių tarp spenių buvo ryškiai žalias užrašas:

PALAIKYK FORMĄ!

Garpas ieškojo savo kišenėse pieštuko, norėdamas parašyti laiškutį. Bet jis rado tik senų kortelių — iš atsargų, kurios, atrodė, netiks šitai primityviai personai.

— Ar Laurelė jūsų laukia? — pasidomėjo Roberta Maldun, ir Garpui pasidarė aišku, kad ji vėl yra susidūrusi su savo lytinio identiškumo problema. Ji provokavo tą silpnaprotį, tikėdamasi, kad paskui, kai daužys jam snukį, galės jaustis teisi. Tačiau tas vy-

riškis, Garpo akimis, atrodė visai pajėgus susiremti su Roberta. Garpas pagalvojo, kad estrogenai yra ne tik pakeitę buvusio Roberto Malduno formas, bet ir gerokai susilpninę jo raumenyną, apie kurį Roberta, atrodė, yra linkusi užmiršti.

— Klausykit, meilučiai, — pasakė Garpui ir Robertai atvykėlis. — Jeigu Laurelė tuoj pat čia nepasirodys, tai aš šiek tiek patvarkysiu šitą namą. O kas čia per lindynė — tas kiekvienam žinoma. Man nebuvo jokio vargo surasti, kur ji yra. Niujorke kiekviena trenkta kalė žino apie tą kekšyną.

Roberta šypsojosi. Ji ėmė taip suptis didžiulėse verandos sūpuoklėse, kad Garpui darėsi bloga po krūtine. Jis pašėlusiu tempu naršė savo kišenes, peržiūrinėdamas vieną po kitos netinkamas korteles.

— Klausykit, jūs klounai, — pasakė vyriškis. — Aš žinau, kokios rūšies prostitutės čia gyvena. Tai yra dičkių lesbijiečių šou, ar ne? — Jis bakstelėjo kaubojišku savo batu į verandos sūpynę, suardydamas tolygų jos siūbavimą. — O kas tu toks? — paklausė jis Grapą. — Gal to namo šeimininkas? O gal dvaro eunuchas?

Garpas padavė vyriškiui laiškutį:

Virtuvėje yra malkomis kūrenama krosnis, galite pasišildyti prie ugnies; prašom į kairę.

Buvo rugpjūčio mėnuo, taigi tas laiškutis visai netiko.

— Kas per nesąmonės? — pasakė vyriškis. Tuomet Garpas padavė jam kitą laiškutį, pirmąjį, kuris iškrito jam iš kišenės.

Prašom nesijaudinti. Mano motina greitai sugrįš. Čia yra ir kitų moterų. Ar nenorėtumėt pasimatyti su jomis?

— Krušu tą tavo motiną! — sušuko vyriškis. Ir pasuko link didelių, širma dengtų durų. — Laurele! — suriko jis. — Ar tu esi tenai? Kale tu!

Bet tarpduryje jį pasitiko Dženė Fylds.

— Sveiki, — tarė ji.

— Aš žinau, kas tu per viena, — pasakė jai vyriškis. — Atpažįstu tą uniformą. Mano Laurelė yra ne tavo, mieloji, tipo — jai patinka kruštis.

— Tik gal ne su tavim, — atsakė Dženė Fylds.

Visi kaltinimai, kuriuos vyriškis su užrašu ant krūtinės „Palaikyk formą!" buvo pasirengęs pateikti Dženei Fylds, liko neišsakyti.

Jam sutrukdė tai padaryti Robertos Maldun išpuolis — smūgis iš užpakalio ir šiek tiek iš šono petimi į kelį. Tai buvo neleistinas smūgis, už kurį tais laikais, kai Robertas Maldunas žaidė „Filadelfija Ygls" gynėju, buvo skiriamas baudos metimas iš penkiolikos jardų atstumo. Vyriškis taip smarkiai tėškėsi ant pilkų verandos lentų, kad net ėmė siūbuoti ten kabantys gėlių vazonai. Atrodė, kad jis gavo kelio traumą, kokias paprastai gauna futbolininkai — ji iš tikrųjų buvo pakankama priežastis skirti baudos metimą iš penkiolikos jardų nuotolio. Vyriškis nebuvo toks drąsus, kad ir ant nugaros gulėdamas toliau svaidytųsi kaltinimais. Jis gulėjo su šalta, kaip mėnesiena, veido išraiška, šiek tiek pablyškęs iš skausmo.

— Roberta, nereikėjo taip smarkiai, — pasakė Dženė.

— Eisiu paieškoti Laurelės, — droviai pasakė Roberta ir nuėjo namo vidun. Garpas ir Dženė žinojo, kad širdies gilumoje Roberta buvo labiau moteriška negu kuri kita, tačiau jos puikiai ištreniruotas kūnas buvo lyg uola.

Garpas rado dar vieną laiškutį ir nuskraidino jį niujorkiečiui ant krūtinės — tiesiai ant užrašo „Palaikyk formą!" To laiškučio jis turėjo ne vieną egzempliorių:

Mane vadina Garpu. Man yra sulaužytas žandikaulis.

— O aš — Haroldas, — pasakė vyriškis. — Man nemalonu dėl tavo žandikaulio.

Garpas pagaliau susiieškojo pieštuką ir parašė jam dar vieną laiškutį:

Man nemalonu, Haroldai, dėl tavo kelio.

Tuo metu buvo atvesta Laurelė.

— O mylimasai, — šūktelėjo ji. — Vis dėlto tu suradai mane!

— Tik nemanau, kad dabar galėsiu vairuoti tą sumautą automobilį, — pasakė Haroldas. Jo sportinė mašina vis dar pukšėjo Vandenyno Bulvare — tarsi koks žvėris, norintis ėsti smėlį.

— Betgi aš moku vairuoti, mielasai, — pasakė jam Laurelė. — Tik tu niekuomet man to neleidai.

— Dabar leisiu, — sudejavo Haroldas. — Gali tuo patikėti.

Roberta ir Garpas nunešė vyriškį į automobilį.

— Manau, kad Laurelė išties yra man reikalinga, — prisipažino jiems vyriškis. — Prakeiktos tos sudedamos sėdynės, — nusikeikė jis, kai tuodu atsargiai spraudė jį vidun. Haroldas buvo per

didelis savo automobiliui. Tai buvo pirmas kartas, kai Garpui pasirodė, kad jis jau ne vienerius metus nėra stovėjęs taip arti prie automobilio. Roberta uždėjo jam ant peties ranką, bet Garpas nusigręžė.

— Na, ką gi, manau, kad esu dabar reikalinga Haroldui, — paaiškino Dženei Laurelė ir nežymiai gūžtelėjo pečiais.

— Bet kam gi jis jai reikalingas? — paklausė Dženė Fylds, į nieką tiesiogiai nesikreipdama, kai tas nedidelis automobilis jau pajudėjo.

Garpas nuėjo savais keliais. Roberta, bausdama save už tai, kad akimirkai buvo užmiršusi savo moteriškumą, nuėjo pasiieškoti Dunkano ir jį paglobot už motiną.

Helena kalbėjosi telefonu su Flečeriais, Harisonu ir Alisa, kurie sakėsi norį atvykti jų aplankyti. Tai galėtų išeiti mums į gerą, pagalvojo Helena. Ji buvo teisi, o savo teisumo suvokimas turėjo padidinti jos pasitikėjimą savimi.

Flečeriai viešėjo savaitę. Galų gale atsirado šioks toks vaikas, su kuriuo Dunkanas galėjo žaisti — tegul ne jo amžiaus ir ne jo lyties, bet vis dėlto tai buvo vaikas, kuris žinojo apie jo akį; o Dunkanas jau buvo nustojęs varžytis ją dengiančio juodo lopinio. Kai Flečeriai išvyko, jis jau noriau eidavo vienas į paplūdimį — netgi tuo dienos metu, kai ten galėjo sutikti kitų vaikų, kurie galėjo klausinėti jį ir, žinoma, tuo jam įkyrėti.

Helenai Harisonas tapo patikėtiniu — tokiu, koks jis buvo jai ir anksčiau. Ji galėjo pasipasakoti jam tokius dalykus apie Maiklą Miltoną, apie kuriuos kalbėti Garpui būtų buvę tiesiog nesąžininga, o jai buvo reikalinga kam nors apie tai išsipasakoti. Jai dabar reikėjo kalbėti apie savo nerimą dėl jos santuokos likimo ir apie tai, kaip skirtingai ji ir Garpas išgyvena tą atsitikimą. Harisonas pakišo mintį, kad jiems reikėtų naujo vaiko. Pastok, patarinėjo jis. Helena jam prisipažino, kad nebevartoja tablečių, tik ji jam nepasakė, kad Garpas nebemiega su ja — nuo to laiko, kai tai atsitiko. Iš tikrųjų jai net nebuvo reikalo to sakyti Harisonui — jis pats buvo pastebėjęs, kad jie gyvena atskirai — kiekvienas savo kambaryje.

Alisa įkalbinėjo Garpą mesti rašinėjus tuos kvailus laiškučius. Pasistengęs jis galėtų kalbėti, jeigu tik taip tuščiagarbiškai nesivaržytų savo neaiškios tarsenos. Jeigu jau ji galinti kalbėti, tai jis, be

jokios abejonės, galįs kaip nors išspjauti žodžius pro tuos viela sukabintus dantis ir tuo skaudamu liežuviu bei visu kuo kitu; jis tik turįs pabandyti.

— Ališa, — pratarė Garpas.

— Na, matai, — pagyrė Alisa. — Toks yra mano vardas. O koks tavo?

— Arpas, — tik tiek jam teišėjo.

Dženė Fylds krūptelėjo ir išėjo į kitą kambarį — kaip kokia baltoji dvasia.

— As ilgiuosi jo, — prisipažino Alisai Garpas.

— O thaip, suprantu, — pasakė Alisa ir apkabino jį, verkiantį.

Jau buvo praėję nemažai laiko po Flečerių išvykimo, kai kartą naktį Helena atėjo į Garpo kambarį. Ji nenustebo, pamačiusi, kad jis guli atviromis akimis, nes jis klausėsi to paties, ką ir ji girdėjo ir dėl ko negalėjo užmigti.

Kažkas, viena iš vėlyvųjų Dženės globotinių, nauja jos viešnia, maudėsi. Iš pradžių Garpas girdėjo, kaip į vonią leidžiamas vanduo, paskui jis girdėjo, kaip ji pliukštelėjo į vandenį, o dabar — kaip ji taškosi ir muiluojasi. Girdėjo, kad ji net tyliai dainuoja ar niūniuoja.

Juodviem tai priminė, aišku, tuos metus, kai jie klausydavosi besimaudančio Volto, jo slysčiojimų arba to, kas jiems keldavo didžiausią baimę — kad jo išvis nebegirdi. Tuomet jie šaukdavo „Voltai?" O Voltas atsiliepdavo: „Ką?"

Ir tuomet jie sakydavo: „Okay, mes tik tikriname!" Kad būtų ramūs, jog jis nepaslydo ir nenuskendo.

Voltas mėgo gulėti vonioje, su ausimis paniręs po vandeniu, ir klausytis, kaip jo pirštai lipa vonios sienele, todėl jis dažnai negirdėdavo, kai Garpas arba Helena jį šaukdavo. Jis atrodydavo nustebęs, kai staiga išvysdavo šalia savęs susirūpinusius jų veidus, pasirodžiusius iš už vonios krašto.

— Nieko man neatsitiko, — sakydavo jis.

— Bet, Voltai, atsišauk, dėl Dievo meilės, — aiškindavo jam Garpas. — Kai mes tave šaukiame, tu turi atsiliepti mums.

— Aš negirdėjau jūsų, — sakė Voltas.

— Tai nepasinerk su galva, — mokė jį Helena.

— O kaip man tuomet išsiplauti galvą? — klausė Voltas.

— Argi šitaip plaunama galva? — sakydavo jam Garpas. — Pasišauk mane, ir aš išplausiu tau galvą.

— Okay, — atsakydavo Voltas. O kai jie palikdavo jį vieną, jis vėl panirdavo su galva po vandeniu ir šitaip klausydavosi aplinkinio pasaulio.

Helena ir Garpas gulėjo šalia vienas kito ant siauros Garpo lovos svečių kambaryje vienoje iš Dogs Hed Harboro mansardų. Tame name buvo tiek daug visokių kambarių, kad jie net nežinojo, kurio iš jų juodu klausosi. Bet klausėsi.

— Manau, kad tai yra moteris, — pasakė Helena.

— Čia? Žinoma, moteris, — atsakė Garpas.

— Iš pradžių buvau pagalvojusi, kad vaikas.

— Žinau, — tarė Garpas.

— Ko gero, todėl, kad niūniavo, — pasakė Helena. — Ar prisimeni, kaip jis vienas kalbėdavosi?

— Taip, — atsakė Garpas.

Juodu gulėjo apsikabinę lovoje, kuri visuomet būdavo truputį drėgna, kadangi čia pat buvo vandenynas, daugybė namo langų — visą dieną atviri, o vietoj durų — tik siūbuojančios ir barškančios širmos.

— Aš noriu kito vaiko, — pasakė Helena.

— Okay, — atsakė Garpas.

— Ir kuo greičiau, — sakė Helena.

— Tuoj pat, — atsakė Garpas. — Žinoma.

— Jeigu tai bus mergaitė, — pasakė Helena, — pavadinsime ją Džene, tavo motinos vardu.

— Gerai, — sutiko Garpas.

— Na, o jeigu berniukas — tai nežinau kaip.

— Tik ne Voltu, — pasakė Garpas.

— Okay, — atsakė Helena.

— Jokio kito Volto, — atsakė Garpas. — Nors kiti žmonės, žinau, taip daro.

— Aš nenorėčiau, — pasakė Helena.

— Pavadinsime kokiu nors kitu vardu, jeigu bus berniukas, — kalbėjo Garpas.

— Aš tikiuosi, kad susilauksime mergaitės, — sakė Helena.

— Man vis tiek ko, — atsakė Garpas.

— Žinoma. Iš tikrųjų ir man vis tiek, — pasakė Helena.

— Prašau man atleisti, — pasakė Garpas, stipriai ją apkabindamas.

— Ne, tai tu man atleisk, — pasakė Helena.

— Ne, tu man atleisk, — sakė Garpas.

— Aš esu kalta, — pasakė Helena.

— Aš, — sakė Garpas.

Juodu mylėjosi taip atsargiai, kad Helena įsivaizdavo esanti lyg kokia Roberta Maldun, ką tik po operacijos bandanti naujutėlaitę savo makštį. Garpas stengėsi nieko neįsivaizduoti.

Kiekvieną kartą, kai tik jis imdavo ką nors vaizduotis, regėdavo kraujuotą volvo, girdėdavo Dunkano klyksmą, o lauke — Heleną ir dar kažką šaukiant. Tuomet jis išniro iš už vairo ir atsiklaupė ant vairuotojo sėdynės. Suėmė delnais Dunkano veidą, tačiau kraujas nesiliovė plūdęs, todėl Garpas negalėjo pamatyti, kokia tai žaizda.

— Viskas yra gerai, — šnibždėjo jis Dunkanui. — Patylėk, viskas bus tau gerai. — Bet kadangi jo liežuvis buvo sužalotas, žodžių nebuvo — vien putos.

Dunkanas tebeklykė, Helena — irgi, o tas kitas dejavo — kaip koks besibaigiantis šuo. Bet ką Garpas girdėjo, kas jį taip išgąsdino? Ką dar jis girdėjo?

— Viskas yra gerai, Dunkanai, patikėk manim, — nesuprantamai šnibždėjo jis. — Viskas bus tau gerai. — Jis nušluostė ranka vaikui nuo kaklo kraują, matė, kad berniuko kaklas yra nesužeistas. Jis nušluostė berniuko smilkinius ir matė, kad juose nėra įlenkimų. Kojos spyriu jis atidarė vairuotojo dureles, norėdamas geriau vaiką apžiūrėti. Kai įsižiebė durų lemputė, jis pamatė lakstant vieną Dunkano akį. Tai akiai reikėjo pagalbos, tačiau Garpas matė, kad toji akis gali matyti. Jis vėl šluostė ranka kraują, tik niekaip negalėjo rasti antrosios Dunkano akies.

— Okay, — šnibždėjo jis Dunkanui, tačiau šis rėkė dar garsiau.

Per tėvo petį Dunkanas išvydo motiną prie atvirų volvo durų. Kraujas sruvo iš jos perrėžtos nosies ir sukandžioto liežuvio, o dešinę savo ranką ji laikė taip, lyg ji būtų lūžusi kažkur prie peties. Tačiau Dunkaną išgąsdino baimė, kurią jis išvydo motinos veide. Garpas atsigręžė ir pamatė ją. Jį išgąsdino dar kai kas.

Tai buvo ne Helenos ir ne Dunkano klyksmas. Ir Garpas žinojo, kad jis girdi dar kriuksintį Maiklą Miltoną, tik dėl Garpo jis galėjo kriuksėti, kol galą gaus. Bet čia buvo dar kai kas. Tai — ko jis negirdėjo. Jokio garso. Jį gąsdino tas nebuvimas jokio garso.

— O kur yra Voltas? — paklausė Helena, mėgindama pasidairyti po volvo. Ji nustojo klykti.

— Voltai! — bandė šaukti Garpas. Jam užgniaužė kvapą. Dunkanas irgi nutilo.

Bet jie nieko neišgirdo. O juk Garpas žinojo, kad Voltas yra persišaldęs ir jo kosulys girdimas net gretimame kambaryje, tą drėgną karkimą vaiko krūtinėje buvo galima išgirsti net už dviejų kambarių!

— Voltai! — šaukė jie.

Vėliau Helena ir Garpas kalbėjo vienas kitam pašnibždom, kad tuo momentu jiems buvo pasirodę, jog Voltas yra paniręs su ausimis po vandeniu, norėdamas pasiklausyti, kaip jo pirštai vaikšto vonios sienele.

— Aš vis dar tebeturiu jį akyse, — šnibždėjo Helena.

— Visą laiką, — atsiliepė Garpas. — Žinau.

— Vos tik užsimerkiu, — sako Helena.

— Taip, — atsakė Garpas. — Žinau.

Tačiau geriausiai tą nusakė Dunkanas. Jis pasakė, kad retsykiais jam atrodo, tarsi jis tebeturi dešinę akį.

— Kartais būna taip, — sakė jis, — tarsi aš vis dar galiu ja matyti. Tačiau tai būna lyg prisiminimas, o ne tikras matymas.

— Galbūt ji tapo akimi, kuria tu matai, kai sapnuoji, — spėjo Garpas.

— Panašu, — sutiko Dunkanas. — Tačiau tai atrodo taip tikroviška.

— Tai yra tavo vaizduotės akis, — aiškino jam Garpas. — Tai, ką ja matai, gali būti labai tikroviška.

— Ta akim aš vis dar galiu matyti Voltą, — pasakė Dunkanas. — Supranti?

— Suprantu, — atsakė jam Garpas.

Dauguma imtynininkų vaikų būna tvirto sprando, tik ne visi užtektinai tvirto.

Atrodė, kad Garpas dabar turi neišsenkamas gerumo Dunkanui ir Helenai atsargas. Visus metus jis kalbėjosi su jais tik švelniai, visus metus niekuomet nebuvo pritrūkęs jiems kantrybės. Tas jo delikatumas turėjo jiems net pakyrėti. Dženė Fylds priėjo išvadą, kad jiems visiems trims reikia metus laiko globoti vienas kitą.

O ką jie darė per tuos metus su kitais žmogui būdingais jausmais? — svarstė Dženė. Helena juos slėpė. Ji buvo labai tvirta. Dunkanas matė juos tik ta prarastąja akimi. O Garpas? Jis buvo tvirtas, bet ne taip labai. Jis rašė apysaką, pavadintą „Pasaulis pagal Bensenheiverį", į kurią sudėjo visus kitus savo jausmus.

Kai Garpo leidėjas Džonas Vulfas perskaitė apysakos „Pasaulis pagal Bensenheiverį" pirmąjį skyrių, jis parašė Dženei Fylds: „Kas gi, po galais, pas jus ten dedasi?" Vulfas rašė Dženei: „Susidarė įspūdis, kad Garpo jausmai iškrypo nuo širdgėlos".

Tačiau T.S.Garpas vadovavosi impulsu, tokiu pat senu kaip Markas Aurelijus, kuriam pakako išminties ir tvirtybės parašyti, jog „Žmogaus gyvenimo laikas — tik akimirka... pojūčiai — migloti".

15

Pasaulis pagal Bensenheiverį

Houpė Stendiš buvo namuose tik su savo sūneliu Nikiu, kai į jos virtuvę įėjo Orenas Ratas. Ji šluostė indus ir iš karto pastebėjo jį turint ilgą dviašmenį žvejų peilį — su žvilgančiais ašmenimis pjaustymui ir su specialiais dantytais ašmenimis žvynams skusti. Nikis neturėjo dar ir trejų metukų. Jis valgydavo dar sėdėdamas aukštoje kėdutėje, ir kaip tik pusryčiavo, kai Orenas Ratas atsistojo už jo ir pridėjo dantytus žvejų peilio ašmenis vaikui prie gerklės.

— Palik tuos indus, — pasakė jis Houpei. Ponia Stendiš padarė, kas jai buvo liepta. Nikis kažką sugarksėjo svetimajam, mat peilis truputį kuteno jam smakrą.

— Ko tu nori? — paklausė Houpė. — Duosiu tau visko, ko tik nori.

— Žinoma, duosi, — atsakė Orenas Ratas. — Kuo tu vardu?

— Houpė.

— O aš — Orenas.

— Gražus vardas, — pasakė Houpė.

Nikis negalėjo pasisukti ankštoje savo kėdutėje, kad pamatytų svetimąjį, kuris kuteno jam gerklę. Kai jis koše ištepliotais pirštais palietė Oreno Rato ranką, šis atsistojo šalia aukštos vaiko kėdutės ir pridėjo aštrius žvejų peilio ašmenis prie putlaus berniuko skruosto. Staigiai truktelėdamas, jis padarė pjūvį jame, tarsi nužymėdamas vaiko skruostikaulio kontūrus. Po to jis grįžo į ankstesnę vietą ir žiūrėjo į nustebusį Nikio veidą, klausydamasis nuoširdaus jo verksmo. Ant berniuko skruosto pasirodė plona it siūlas kraujo linija, panaši į dygsnius. Atrodė taip, lyg vaikui staiga būtų atsiradusi žiauna.

— Aš nejuokauju, — pasakė Orenas Ratas. Houpė norėjo prieiti prie Nikio, bet Ratas ją atstūmė. — Tu jam nereikalinga. Jis tik nenori tos tavo košės. Jis nori pyragaičio. — Nikis vis dar rėkė.

— Jis juo paspringς, jeigu valgys šitaip rėkdamas, — pasakė Houpė.

— Tu nesiginčyk su manim, — pasakė jai Orenas. — Jeigu plepėsi apie paspringimą, tuoj pat nupjausiu jam snapą ir sugrūsiu jam į gerklę.

Houpė padavė vaikui sausainį, ir jis nustojo verkti.

— Na, matai? — pasakė Orenas Ratas. Jis pakėlė aukštyn kėdutę kartu su Nikiu ir laikė ją glėbyje. — O dabar eisime į miegamąjį, — pasakė jis ir linktelėjo Houpei. — Tu pirma.

Ir jie nuėjo koridoriumi. Stendišų šeima tuomet gyveno rančoje. Juodu manė, kad, turint mažą vaiką, tokiame name yra lengviau apsisaugoti nuo gaisro. Kai Houpė įėjo į miegamąjį, Orenas Ratas pastatė kėdutę su Nikiu išorinėje durų pusėje. Vaiko skruostas jau beveik nekraujavo, tik buvo likusi ant jo nedidelė kraujo dėmė. Orenas Ratas nušluostė ją ranka, kurią paskui nusivalė į kelnes. Po to jis įėjo į miegamąjį paskui Houpę. Kai jis uždarė duris, Nikis ėmė verkti.

— Prašau tave, — pasakė Houpė. — Jis iš tikrųjų gali paspringti. Be to, moka nulipti nuo kėdutės arba gali su ja apsiversti. Jis nemėgsta būti vienas.

Orenas Ratas priėjo prie naktinio staliuko ir tuo savo peiliu perpjovė telefono laidą — taip lengvai, lyg raikytų labai prinokusią kriaušę.

— Tau nereikia su manim ginčytis, — pasakė jis.

Houpė atsisėdo ant lovos. Nikis tebeverkė, bet ne isteriškai; atrodė, kad jis gali tuoj nustoti. Tuomet pravirko Houpė.

— Nusirenk, — pasakė jai Orenas. Jis jai padėjo. Orenas buvo aukštas rudaplaukis blondinas. Jo plaukai buvo lygūs ir prigludę prie galvos kaip potvynio išguldyta aukšta žolė. Nuo jo sklido siloso kvapas, ir Houpė prisiminė žalsvai melsvą pikapą, kurį buvo pastebėjusi kelyje prieš pat Orenui Ratui pasirodant jos virtuvėje. — Tu turi miegamajame net kilimą, — pasakė jis. Buvo liesas, bet raumeningas, o jo rankos buvo stambios ir gremėzdiškos — kaip letenos šunyčio, iš kurio turi išaugti didelis šuo. Jo kūnas atrodė esąs visai beplaukis, bet iš tikrųjų jis buvo toks blyškus blondinas, kad odos fone sunku buvo įžiūrėti plaukus.

— Ar tu pažįsti mano vyrą? — paklausė jį Houpė.

— Aš žinau, kada jis būna namie ir kada jo nebūna, — atsakė Ratas. — Paklausyk, — staiga pasakė jis, ir Houpė sulaikė kvapą. — Ar girdi? Tavo mažiui visa tai nei galvon. — Nikis niurnėjo anapus miegamojo durų, seilėdamasis ir kalbėdamasis su savimi. Houpė

pradėjo garsiau verkti. Kai Orenas Ratas palietė ją — nemokšiškai ir paskubom — Houpė manė, kad ji yra tokia sausa viduje, jog į ją nesueis netgi tas pasibaisėtinas jo pirštas.

— Palauk, — pasakė ji.

— Tu nesiginčyk su manim, — atšovė jis.

— Ne, aš turiu galvoje — kaip tau padėti, — pasakė ji. Houpė norėjo, kad jis kuo greičiau sueitų į ją ir pasitrauktų, vis nesiliaudama galvoti apie Nikį ant tos aukštos jo kėdutės. — Manau, galiu padaryti, kad tau būtų maloniau, — netvirtai pasakė ji, pati nežinodama, kaip jam paaiškinti tai, ką turėjo galvoje. Orenas Ratas taip pastvėrė vieną jos krūtį, kad jai iš karto tapo aišku, jog jis niekuomet nėra lietęs krūties. Jo ranka buvo tokia šalta, kad ji net sudrebėjo. Nemokšiškai judėdamas, jis sudavė jai kakta į burną.

— Tik be ginčų, — sumurmėjo jis.

— Houpe! — kažkas pašaukė. Juodu abu tai išgirdo ir apmirė. Orenas Ratas spoksojo į nupjautą telefono laidą.

— Houpe?

Tai buvo Margo, kaimynė ir bičiulė. Orenas Ratas pridėjo prie Houpės spenio šaltus, plokščius peilio ašmenis.

— Netrukus ji čia ateis, — sušnibždėjo Houpė. — Tai yra mano gera bičiulė.

— O, Viešpatie, NIki, — jie išgirdo kalbant Margo. — Matau, kad tu valgai po visą namą. Ar mama rengiasi?

— Man teks abi jus iškrušti ir visus jus išgalabyti, — sušnibždėjo Orenas Ratas.

Houpė apkabino jo liemenį stipriomis savo kojomis ir, apglėbusi jį, prispaudė drauge su peiliu sau prie krūtinės.

— Margo! — suriko ji. — Čiupk Nikį ir bėk! Prašau tave! — spiegė ji. — Čia yra beprotis, kuris nori mus nužudyti. Imk Nikį! Imk Nikį!

Orenas Ratas gulėjo ant jos įsitempęs, tarsi būtų pirmą kartą gyvenime kieno nors apkabintas. Jis nesiveržė iš jos glėbio, nesinaudojo peiliu. Juodu abu gulėjo nejudėdami ir klausydamiesi, kaip Margo tempia Nikį koridoriumi, o paskui pro virtuvės duris. Viena aukštosios kėdutės koja užkliuvo už šaldytuvo ir nulūžo, tačiau Margo vis stengėsi ištraukti Nikį iš tos kėdutės, kol galų gale ji nuskubėjo pusę savo kvartalo, bėgdama gatve, ir kojos spyriu atidarė savo duris.

— Nežudyk manęs, — sušnibždėjo Houpė. — Bėk, tik paskubėk —

tuomet dar galėsi pasprukti. Nes ji kaip tik dabar skambina policijai.

— Apsirenk, — paliepė jis jai. — Aš dar neturėjau tavęs, o noriu turėti. — Kai jis stuktelėjo ją kakta, ji dantimis persikando lūpą, kuri dabar kraujavo. — Aš nejuokauju, — pakartojo jis, tik jau netvirtai. Orenas Ratas buvo stambių kaulų ir nedailus kaip koks buliukas. Jis privertė ją apsirengti tik viršutiniu drabužiu ir išstūmė basą į koridorių, savo batus nešdamas po pažastimi. Tik atsidūrus šalia jo pikape, ji pamatė, kad jis apsivilkęs jos vyro flanelinius marškinius.

— Margo tikriausiai užsirašė šito sunkvežimio registracijos numerį, — pasakė ji ir taip pasuko sunkvežimio veidrodėlį, kad galėtų jame save pamatyti, prisidėjo prie perskeltos lūpos plačią, minkštą suknelės apykaklę. Orenas Ratas taip trenkė jai alkūne į ausį, kad ji atsimušė kitu galvos šonu į mašinos duris.

— Man reikalingas veidrodis, kad galėčiau matyti, — pasakė jis. — Ir būk rami, nes aš tikrai tave nudėsiu. — Jis turėjo pasiėmęs jos liemenėlę ir dabar ėmė rišti ją per riešus prie stambių, surūdijusių pirštinių podėlio durelių vyrių.

Jis važiavo taip, lyg jam visai nebūtų buvę ko skubėti iš miesto. Ir neatrodė, kad jis nekantrautų, kai ilgesniam laikui įstrigo priešais signalinę eismo šviesą netoli universiteto. Stebėjo einančius per gatvę pėsčiuosius, kratė galvą bei pliauškėjo liežuviu, stebėdamasis kai kurių studentų apsirengimu. Houpė matė iš sunkvežimio kabinos savo vyro kabineto langą, tik ji nežinojo, ar tokiu metu jis būna kabinete, ar auditorijoje.

Iš tikrųjų jis buvo savo kabinete trečiajame pastato aukšte. Dorsis Stendišas pažvelgė pro savo kabineto langą ir matė, kaip pasikeitė signalinės eismo šviesos, praleisdamos transporto srautą ir laikinai sustabdydamos perėjos pradžioje žingsniuojančių studentų ordas. Dorsis Stendišas mėgo stebėti gatvės eismą. Universitetiniame mieste būna daug užsienietiškų ir elegantiškų automobilių, kurie kontrastuoja su vietinėmis transporto priemonėmis — fermerių sunkvežimiais, kiaulių ir galvijų transportavimo sunkvežimiais lentomis paaukštintais šonais, keistomis derliaus nuėmimo mašinomis, aplipusiomis fermų ir kaimo kelių purvu. Stendišas nepažinojo kaimo, tačiau jį žavėjo gyvuliai ir žemės ūkio mašinos — ypač tos, kurios atrodė esančios pavojingos. Viena tokia kaip tik dabar važiavo pro šalį, ji turėjo iš trosų padarytą pertvarą, skirtą, matyt, kažkam sunkiam prilaikyti. Stendišas mėgo bandyti įsivaizduoti, kaip visa ta technika veikia.

Jis matė, kaip apačioje kartu su visu kitu transportu pajudėjo ir tas apsitrynęs žalsvai melsvas pikapas, kurio sparnai buvo raupuoti, o grotelės įlenktos ir pajuodusios nuo sutraiškytų vabzdžių ir, kaip Stendišas įsivaizdavo, įstrigusių paukščių galvų. Dorsiui Stendišui pasirodė, kad kabinoje greta vairuotojo jis pastebėjo gražią moterį, jos plaukai ir profilis kažkuo jam priminė Houpę, o kai šmėstelėjo tos moters suknelė, jam toptelėjo mintis, kad kaip tik tokios spalvos suknelę mėgsta jo žmona. Tačiau Stendišas stebėjo iš trijų aukštų nuotolio, sunkvežimis jau spėjo pavažiuoti, o užpakalinis jo kabinos langas buvo aptaškytas purvu, tad jam jau nebebuvo kaip dar kartą į ją pasižiūrėti. O be to, jau buvo devynios trisdešimt — metas jam eiti į auditoriją. Dorsis Stendišas nusprendė, jog yra neįtikėtina, kad moteris, važiuojanti tokiame šlykščiame sunkvežimyje, apskritai galėtų būti graži.

— Lažinuosi, kad tavo vyras visą laiką kruša savo studentes, — pasakė jai Orenas Ratas. Didžiulė jo letena, laikanti peilį, gulėjo jai ant kelių.

— Ne, nemanau, — atsakė ji.

— Kvailystė, tu nieko nežinai, — atšovė jis. — O aš tave taip gerai patvarkysiu, kad tu net nenorėsi, jog sustočiau.

— Man visai vis tiek, ką tu darysi su manim, — atsakė ji. — Svarbu, kad tu negalėsi nieko blogo padaryti mano kūdikiui.

— Bet tau galiu kai ką padaryti, — pasakė Orenas Ratas. — Daug ką galiu.

— O taip, žinau, kad tu nejuokauji, — nusišaipė Houpė.

Vietovė, kuria dabar jie važiavo, jau priklausė kaimui. Ratas tylėjo kurį laiką, o paskui tarė:

— Aš nesu toks trenktas, kaip tu manai.

— Man apskritai neatrodo, kad tu būtum trenktas, — sumelavo Houpė. — Aš tik manau, kad tu esi dar žalias bernas, niekad neturėjęs moters.

Orenas Ratas turėjo pajusti tuo momentu, kad jo pranašumas, paremmtas Houpės baime, dingsta, be to, dingsta sparčiai. Houpė ėmė svarstyti, kaip jai pasinaudojus ta palankia aplinkybe, tačiau ji nežinojo, ar Orenas Ratas yra pakankamai normalus, kad pajustų savo pažeminimą.

Iš kaimo kelio jie pasuko į ilgą, nelygų keliuką, vedantį link fermos gyvenamojo namo su plastikine izoliacija užtemdytais langais.

Dulkėtoje pievelėje mėtėsi traktoriaus dalys ir kitokio metalo laužo. Ant pašto dėžutės buvo užrašyta: R, R, V, E, ir O Ratai.

Šitie Ratai nebuvo giminės tiems, kurie garsėjo dešromis, bet, atrodo, vertėsi kiaulininkyste. Houpė matė daugybę ūkinių trobesių, papilkėjusių, sukrypusių, surūdijusiais stogais. Prie rudo tvarto gulėjo ant šono pavirtusi ir sunkiai alsuojanti sena paršavedė. Šalia jos stovėjo du vyriškiai, kurie Houpei pasirodė kaip kokie mutantai, atsiradę iš tos pačios, kaip Orenas Ratas, mutacijos.

— Man reikalingas juodasis sunkvežimis, — pasakė jiems Orenas Ratas. — Šitas jau yra paieškomas. — Jis perpjovė peiliu liemenėlę, kuria Houpė buvo pririšta už riešų prie pirštinių podėlio durelių.

— Dar ko, — pasakė vienas vyriškis.

Kitas tik truktelėjo pečiais. Jo veidas buvo apžėlęs raudonais šeriais — savotišku apgamu, kuris spalva ir gumbuotumu priminė avietę. Kaip tik todėl šeimoje jis ir buvo vadinamas Aviete. Laimei, Houpė to nežinojo.

Jie net nepažvelgė į Oreną ir Houpę. Sunkiai alsuojanti paršavedė suardė diendaržio tylą griausmingu pirstelėjimu.

— Ta bjaurybė vėl pradeda, — pasakė vyriškis be apgamo, turintis daugmaž normalų, jei ne akys, veidą. Jis buvo vardu Veldonas.

Avietė skaitė užrašą ant rudo butelio etiketės, atkišęs ją link kiaulės, lyg sakytų tostą:

— Gali sukelti itin didelį dujų kaupimąsi žarnyne.

— Bet ten nieko nerašoma apie tokią paršavedę kaip šita, — pasakė Veldonas.

— Man reikalingas juodasis sunkvežimis, — pakartojo Orenas.

— Jo rakčiukai yra spynelėje, — pasakė jam Veldonas. — Jeigu tik tu sugebėsi juo važiuoti.

Orenas stumtelėjo Houpę link juodojo pikapo. Avietė laikė rankoje butelį su vaistais kiaulei ir spoksojo į Houpę, kai ši pasakė jam:

— Jis pagrobė mane. Nori išžaginti. Policija jau jo ieško.

Avietė vis žiūrėjo į Houpę, o Veldonas pasakė Orenui:

— Manau, apsieisi be didelių kvailysčių.

— Nebijok, — atsakė jam Orenas. O anie du vyrai vėl sutelkė visą savo dėmesį į paršavedę.

— Palauksiu valandą, o paskui duosiu jai dar vieną čiurkšlę, — tarė Avietė. — Nebesišauksime daugiau šią savaitę veterinaro, kaip manai? — Jis pakasė bato smaigaliu purviną kiaulės kaklą, ir ši vėl pirstelėjo.

Orenas nusivedė Houpę už daržinės, kur iš siloso buvo pribirę grūdų. Ten žaidė paršeliai, ne ką didesni už kačiukus. Kai Orenas užvedė juodojo pikapo motorą, jie pasklido į šalis. Houpė ėmė verkti.

— Ar tu nemanai manęs paleisti? — paklausė ji.

— Aš dar neturėjau tavęs, — atsakė jis.

Houpės nuogos kojos buvo sušalusios ir juodos nuo pavasarinio purvo.

— Man gelia kojas, — pasakė ji. — Kur gi mes važiuojame?

Ji pastebėjo pikapo gale seną antklodę, susivėlusią ir aplipusią šiaudais. Tai štai kur aš važiuoju, galvojo Houpė: į laukus, kur būsiu patiesta ant korėtos pavasarinės žemės, o kai su tuo jau bus baigta, gerklė perrėžta ir viduriai išskrosti tuo žvejų peiliu, jis įvynios mane į antklodę, kuri dabar guli pasipūtusi ant pikapo grindų, tarsi pridengusi kokio naminio gyvulio negyvą gimusį vaisių.

— Man reikia rasti tokią vietą, kuri būtų tinkama tave paimti, — paaiškino Orenas Ratas. — Galėčiau pasiimti į namus, bet tada tektų dalintis tave su anais.

Houpė Stendiš mėgino įsivaizduoti jai svetimą Oreno Rato elgsenos mechanizmą. Jis nesielgė taip, kaip elgiasi tie žmonės, prie kurių ji buvo pripratusi.

— Tai, ką tu darai, yra bloga, — pasakė ji.

— Ne, tai nėra bloga, — atsakė jis.

— Tu rengiesi išžaginti mane, — sakė Houpė. — O tai yra bloga.

— Aš tik noriu tave paimti, — atsakė jis. Šį kartą jis neberišo jos prie pirštinių podėlio. Čia jai nebuvo kur pabėgti. Juodu važiavo mylios ilgumo kaimo kelių atkarpomis, palengva judėdami Vakarų kryptimi nedideliais kvadratais — tarsi žirgas šachmatų lentoje; vienas langelis į priekį ir du į šoną, vienas į šoną ir du į priekį. Houpei atrodė tai netikslinga, bet paskui ji pagalvojo, kad jis tikriausiai pažįsta tuos kelius taip gerai, kad sugeba nuvažiuoti didelį atstumą, neužsukdamas į jokį miestą. Jie matė tik miestus rodančius kelio ženklus. Ir nors jie negalėjo nuvažiuoti nuo universiteto daugiau kaip trisdešimt mylių, ji neatpažino nė vieno iš tų pavadinimų: Kouldvoteris, Hilsai, Fyldai, Pleinvėjus. Galbūt tai yra ne miestai, mąstė ji, o tik vietinių gyventojų susigalvoti vietovardžiai, jiems šitaip identifikuojant tą kraštą, lyg jie nežinotų paprastų žodžių daiktams, kuriuos kasdien mato, įvardinti.

— Tu neturi jokios teisės šitaip su manim elgtis, — pasakė Houpė.

— Nusispjaut man, — atsakė jis ir staiga taip spustelėjo stabdžių pedalą, kad ji skriste nuskrido ant kietos sunkvežimio prietaisų lentos, kakta atsitrenkdama į priekinį stiklą, o nosimi — į savo plaštakos išorinę pusę. Jai pasirodė, kad jos krūtinėje atitrūko kažkoks nedidelis raumuo ar smulkus kauliukas, kai jis spustelėjo akseleratoriaus pedalą, nusviesdamas ją atgal ant sėdynės. — Neapkenčiu ginčų, — pasakė jis.

Iš nosies jai plūdo kraujas. Ji sėdėjo palinkusi į priekį, veidą paslėpusi delnuose; kraujas varvėjo jai ant kelių. Ji truktelėjo nosimi, bet kraujas vis tiek liejosi ant lūpos, nudažė jai dantis. Ji atlošė galvą atgal ir tuomet pajuto kraujo skonį. Kažkodėl tai apramino ją — padėjo galvoti. Ji žinojo, kad ant kaktos jai sparčiai mėlynuoja gumbas, brinkstantis po lygia oda. Kai ji atitraukė ranką nuo veido ir palietė gumbą, Orenas Ratas žvilgtelėjo į ją ir nusijuokė. Ji spjovė į jį. Skysta kraujuota seilė pataikė jam į skruostą ir nuvarvėjo ant jos vyro flanelinių marškinių apykaklės. Savo plokščia ir plačia kaip bato padas plaštaka jis pastvėrė ją už plaukų. Tuomet ji abiem rankom įsikibo jam į dilbį, apžiojo riešą ir suleido dantis į tą minkštą jo vietą, kur paprastai nebūna plaukų ir mėlynuoja kraujagyslės.

Ji manė šituo neįmanomu būdu jį nužudysianti, bet spėjo perkąsti tik odą. Jis buvo toks stiprus, kad viena ranka pakėlė ją ir persimetė skersai kelių.

Prispaudė ją sprandu prie vairo — jos galvą nudiegė klaksono spiegimas — ir smogė kairiosios plaštakos briauna, sulaužydamas jai nosį. Po to pastvėrė ta ranka vairą, o dešiniąja laikė jos galvą, veidu prispaudęs sau prie pilvo. Kai pajuto, kad ji nebespurda, leido jos galvai ramiai gulėti jam ant šlaunies. Delnu uždengė vieną jos ausį, tarsi norėdamas, kad visas klaksono garsas sueitų kiton ausin. Jai neapsakomai gėlė nosį, todėl gulėjo užsimerkusi.

Jautė, kaip keletą kartų jis pasuko į kairę, bet daugiau sukdavo į dešinę. Jai buvo aišku, kad kiekvienas naujas posūkis — tai dar viena nuvažiuota mylia. Dabar jis laikė ranką jai ant sprando, todėl ji vėl galėjo girdėti ir jautė, kaip jis grabinėja pirštais jai po plaukus. Viršutinė jos veido dalis atrodė jai sustingusi.

— Aš nenoriu tavęs užmušti, — pasakė jis.

— Tai neužmušk, — atsakė ji.

— Bet prisieis, — aiškino jai Orenas Ratas. — Kai mudu tai padarysime, man teks tave užmušti.

Tai paveikė ją kaip jos pačios kraujo skonis. Ji žinojo, kad jis neapkenčia prieštaravimo. Žinojo, kad vieno — išžaginimo — ji tikrai neišvengs. Jis padarys tą, ir todėl reikėjo su tuo susitaikyti. Svarbu buvo išlikti gyvai, o tai reiškė, kaip ji suprato, kad reikia jį pergyventi. Ji suprato, kad jį pergyventi — tai reiškia padaryti taip, kad jis būtų sučiuptas arba nužudytas — arba kad ji pati turi jį nužudyti.

Skruostu ji jautė palaidas monetas jo kišenėje. Mėlyni jo džinsai buvo minkšti ir lipnūs nuo fermos dulkių ir mašinų tepalų. Jo diržo sagtis rėžėsi jai kakton, o lūpomis ji lietė riebaluotą jo diržą. Ji žinojo, kad tas žvejų peilis yra dėkle. O kur tas dėklas? To matyti ji negalėjo, o ieškoti jo rankomis bijojo. Staiga Houpė pajuto, kad priešais jos akį esanti jo varpa ima kietėti. Ir tuomet ji pasijuto — pirmą kartą iš tikrųjų pasijuto — esanti beveik paralyžiuota, apimta panikos — kad ji nepajėgs išsigelbėti, atsirinkti tai, kas yra svarbu, o kas — ne. Pats Orenas Ratas padėjo jai dar kartą.

— Pažiūrėk į tai iš kitos pusės, — pasakė jis. — Tavo vaikas išsigelbėjo. O juk tu žinai, kad turėjau ir jį užmušti.

Ta savotiška Oreno Rato samprotavimo logika sustiprino Houpės pojūčius — ji ėmė girdėti ir kitus automobilius. Jų nebuvo daug, tačiau vos ne kas keletas minučių pravažiuodavo koks nors automobilis. Ji būtų norėjusi juos matyti, bet jau žinojo, kad dabar jie nebėra tokie vieniši kaip iki tol. Dabar ji turi tai padaryti, galvojo Houpė, — iki tol, kol jie atvažiuos ten, kur važiuoja — jeigu jis išvis žino, kur važiuoja. Ji manė, kad jis vis dėlto žino. Pagaliau ji privalo tai padaryti, kol jis neišsuks iš šito kelio, kol jie vėl neatsidurs kur nors, kur nėra žmonių.

Orenas Ratas pasimuistė sėdynėje. Jam buvo nepatogu dėl savo erekcijos. Houpės liepsnojantis veidas jam ant šlaunies, jo pirštai, panirę jai į plaukus — visa tai jį jaudino. Dabar, galvojo Houpė. Ji truputį pasislinko skruostu jo šlaunimi; jis jai to netrukdė. Paskui ji pajudino galvą ant jo šlaunies, lyg norėdama geriau ją pasidėti. Ji pasislinko iki pat to iškilimo dvokiančiose kelnėse, tik nelietė jo veidu. Tačiau galėjo jį pasiekti savo kvėpavimu. Tas iškilimas buvo visai prie pat jos burnos, ir ji ėmė pūtuoti į jį. Ji negalėjo kvėpuoti pro skaudamą nosį, todėl sudėjo lūpas į O raidę lyg bučiniui ir ėmė švelniai pūsti iškvepiamą orą.

O, Niki, galvojo ji. Ir Dorsi. Ji tikėjosi vėl juos pamatyti. Orenui

Ratui ji siuntė savo šilumą, atsargiai kvėpuodama į jį. O drauge ji buvo susitelkusi į vienintelę šaltą mintį: aš įveiksiu tave, tu bjaurybe.

Oreno Rato seksualinis patyrimas buvo, be jokios abejonės, per menkas tokioms subtilybėms, kaip tas Houpės kryptingas pūtavimas. Jis pamėgino vėl taip pasidėti jos galvą ant kelių, kad prieš akis turėtų liepsnojantį jos veidą, o drauge norėjo, kad ji nesiliautų taip švelniai pūtavusi. Tai, ką ji darė, stiprino norą labiau suartėti su ja, tačiau jį gąsdino mintis, kad tuomet praras tą dirginantį kontaktą. Jis vėl ėmė muistytis. Houpė neskubėjo. Jam besimuistant, ji galiausiai prisilietė lūpomis prie to iškilimo prarūgusiuose džinsuose. Ji užsičiaupė, tačiau burnos nejudino. Orenas Ratas jautė tik karštą dvelksmą, kuris skverbėsi pro šiurkštų jo kelnių audinį. Jis sudejavo. Kažkoks automobilis priartėjo, o paskui juos aplenkė. Orenas išlygino eismą, nes buvo beįvažiuojąs į kelio vidurį.

— Ką tu darai? — paklausė jis. Houpė labai švelniai suėmė dantimis tą jo kelnių iškilimą. Spausdamas akseleratoriaus pedalą, jis kilstelėjo savo kelį ir sudavė juo jai į galvą, užgaudamas nosį. Jis įkišo savo ranką tarp kelių ir jos veido. Ji pamanė, kad jis rengiasi padaryti jai kažką bloga, bet jis tuo metu vargo su savo užtrauktuku.

— Mačiau tai nuotraukose, — pasakė jis jai.

— Leisk, aš tau tai padarysiu, — pasakė ji. Kad atitrauktų jam užtrauktuką, ji turėjo beveik atsisėsti. Ta proga pasistengė pamatyti, kur jie yra. Vis dar buvo, aišku, kaime, tačiau plente jau buvo atsiradusios baltos linijos. Ji išsiėmė jį iš jo kelnių ir paėmė burnon, nežiūrėdama į jį.

— Kekšė, — pasakė jis. Jai atrodė, kad uždus, baiminosi, kad nesusivemtų. Paskui ji nustūmė jį burnoje palei skruostą, tikėdamasi kuo ilgiau vilkinti. Jis sėdėjo įsitempęs, baimindamasis, kad ji supras, jog anksčiau nieko tokio jis nėra išgyvenęs net vaizduotėje. O Houpė apsiramino, tai, ką ji darė, teikė jai pasitikėjimo ir leido orientuotis laike. Ji darė tai kuo lėčiau, vis klausydamasi kitų automobilių. Ji buvo pajutusi, kad jis ėmė važiuoti lėčiau. Bet vos tik ji pajus, kad jis suka iš šito kelio, jai teks keisti savo planus. Gal man atkąsti tą jo prakeiktąjį? — svarstė ji. Bet juk tikriausiai neįstengtų, padarė išvadą, — bent jau neužtektinai greitai galėtų tą padaryti.

Juos aplenkė du sunkvežimiai, važiuojantys visai vienas paskui kitą. Jai atrodė, kad tolumoje ji girdi dar kitų automobilių pypsėjimą.

Ji ėmė dirbti sparčiau — jis aukštai pakėlė savo šlaunis. Jai pasirodė, kad jų sunkvežimis ėmė greičiau važiuoti. Juos aplenkė automobilis, kuris signalizavo jiems. Matyt, vos nekliudė jų, pagalvojo ji.

— Šiknon, — atsakydamas riktelėjo Orenas Ratas, kuris tuo metu buvo pradėjęs kratytis ant sėdynės ir užgavo jai nosį. Houpei dabar reikėjo būti atidžiai, kad jo neįskaudintų, o drauge taip jai norėjosi tą jam padaryti. Tik priversk jį pamesti galvą, drąsino ji save.

Staiga ji išgirdo, kad sunkvežimio apačią ėmė kapoti žvyras. Ji tvirčiau suėmė jį burna. Bet jie nei su kuo susidūrė, nei iš to kelio suko — paprasčiausiai jis pasuko į šalikelę ir stabdė. Sunkvežimis sustojo. Orenas atsirėmė rankomis iš abiejų jos veido pusių, jo šlaunys sukietėjo ir suspaudė jai žandikaulius. Uždusiu, pagalvojo ji, tačiau jis neleido veidui atitolti nuo jo šlaunų.

— Ne! Ne! — suriko jis. Pro juos pralėkė sunkvežimis, pažerdamas į juos gūsį smulkių akmenukų ir užtrenkdamas jo žodžius. — Aš jo dar neįkišau, — pasakė jis. — Jeigu tu esi kuo nors užsikrėtusi, tai ir mane užkrėsi.

Houpė atsiklaupė. Jai gėlė karštas lūpas, tvinkčiojo nosis. Jis ruošėsi užsimauti prezervatyvą, bet kai išsiėmė jį iš mažyčio folijos pakelio, įsispoksojo taip, lyg tai būtų visai ne tas, ką jis tikėjosi išvysti — tarsi jis būtų manęs, kad prezervatyvas bus šviesiai žalias! Be to, jis atrodė taip, lyg nežinotų, kaip jį užsimauti.

— Nusirenk, — paliepė jai. Jį varžė tai, kad Houpė stebėjo jį. Iš abiejų kelio pusių ji matė kukurūzų laukus, o už kelių jardų — afišų lentos nugarą. Bet nebuvo matyti namų, jokių kelio ženklų nei sankryžų. Neartėjo prie jų joks sunkvežimis ar automobilis. Jai atrodė, kad jos širdis paprasčiausiai ims ir sustos.

Orenas nusiplėšė nuo savęs jos vyro marškinius ir sviedė juos pro langą. Houpė matė, kaip jie nukrito ant kelio. Užkabinęs už stabdžių pedalo, jis nusimovė batus, atsitrenkdamas smailiais šviesiais keliais į vairą.

— Pasislink! — riktelėjo jis ir tiesiog prispaudė ją prie sunkvežimio durų. Ji žinojo, kad jeigu ir atidarytų jas, vis tiek nuo jo nepabėgtų. Ji buvo be batelių, o jo kojos, atrodo, buvo kietais kaip šuns padais.

Jis vis dar vargo su savo kelnėmis. Išpakuotą prezervatyvą laikė dantyse. Pagaliau apsinuogino, kažkur nusviedė kelnes ir ėmė mautis prezervatyvą — taip, lyg jo varpa buvo ne ką jautresnė už kietaodę

vėžlio uodegą. Ji bandė atsisegti suknelę, jai ėmė byrėti ašaros, nors ir kaip stengėsi jas sulaikyti. Staiga jis pastvėrė jos suknelę ir ėmė traukti ją jai per galvą, skaudžiai užlauždamas per alkūnes joje įsipainiojusias jos rankas. Jis buvo per ilgas, kad galėtų išsitekti kabinoje — vienerias duris reikėjo atidaryti. Ji ištiesė ranką link rankenos virš savo galvos, tačiau jis įkando jai į kaklą.

— Ne! — suriko jis, spardydamasis kojomis, kurių viena blauzda, kaip ji pastebėjo, buvo kruvina — matyt, susižeidė į klaksono briauną. Savo kietu kulnu jis trinktelėjo į durų rankeną ir abiejų kojų spyriu jas atidarė. Ji pamatė pro jo pečius pilką kelio dangą. Ilgos jo kulkšnys buvo išsikišusios į eismo juostą, tačiau dabar čia nebuvo jokio transporto. Jai skaudėjo galvą, atremtą į duris. Raitydamasi ji pamėgino pasislinkti žemiau po juo, dėl to jis suriko kažką nesuprantama. Ji jautė, kaip guma apvilkta jo varpa slystelėjo jos pilvu, o po to Orenas visu kūnu aprimo ir žiauriai įkando jai į petį. Jis buvo baigęs.

— Kekše! — suriko jis. — Jau po visko!

— Ne, — pasakė ji, stipriai jį apkabindama. — Ne, tu dar galėsi. — Jai buvo aišku, kad jeigu jis manys, jog yra baigęs, tai ją nužudys. — Tu gali dar daug kartų, — pasakė ji jam į ausį, kuri dvokė dulkėmis. Jai reikėjo pasiseilinti pirštus, kad sudrėkintų save. Viešpatie, galvojo ji, juk aš niekaip neįstengsiu įsileisti jo vidun, bet kai užčiuopė jį ranka, suprato, kad jo prezervatyvas yra iš tų, kurie būna tepaluoti.

— Och, — sustenėjo jis. Gulėjo ant jos ramus, tik atrodė nustebęs — kur ji jį padėjo, lyg nežinotų, kur kas yra. — Och, — dar kartą sustenėjo.

Och, o kas toliau? — svarstė Houpė. Ir sulaikė kvapą. Kažkoks automobilis, šmėstelėjęs jų atvirose duryse raudoniu, pralėkė pro šalį, o po to pasigirdo tolstantis pypsėjimas ir prislopinti pašaipūs ūkavimai. Žinoma, pagalvojo ji, mes atrodome kaip kokia pakelėje besikrušanti kaimiečių pora; ko gero, šitai čia nuolat daroma. Niekas dėl to nesustos, galvojo ji, nebent pasitaikytų policija. Ji įsivaizdavo, kaip iš už palinkusių Rato pečių išnyra apvalainas raito policininko veidas. Tas policininkas išrašo kvitą ir perspėja: „Tik ne ant plento, drauguži!" O jeigu ji suriktų: „Tai prievartavimas! Jis žagina mane!" — policininkas tik mirktelėtų Orenui Ratui.

Suglumęs Orenas elgėsi taip, lyg būtų kažką atsargiai grabinėjęs jos viduje. Jeigu jis yra ką tik baigęs, galvojo Houpė, tai kiek aš turiu

dar laiko, kol jis vėl baigs? Bet jis buvo jai veikiau panašus į ožį negu į žmogų, o jo kūdikiškas garksėjimas ir karštas alsavimas jai prie ausies atrodė būsiąs paskutinis garsas, kurį jai lemta girdėti.

Ji apžiūrėjo viską, ką galėjo matyti. Spynelėje suposi raktai, jie buvo per toli jai pasiekti. Pagaliau ką ji galėtų su jais nuveikti? Jai skaudėjo nugarą, todėl ji atsirėmė ranka į prietaisų lentą ir pamėgino pakeisti savo padėtį po jo svoriu. Tai jį supykdė.

— Nejudėk, — suniurnėjo jis. Ji pamėgino prisiderinti prie jo norų. — Och! — prastenėjo jis pritariamai. — Šitaip, taip tikrai gerai. Aš užmušiu tave greitai. Tu net nepastebėsi. Tu tik daryk taip, kaip dabar, ir aš tave gerai užmušiu.

Ji užčiuopė pirštais metalinę sagą, glotnią ir apvalią; lietė ją, tik negalėjo nusigręžti nuo jo veidu, kad pasižiūrėtų, kokia tai saga. Tai buvo pirštinių podėlio užraktas, ir ji pasuko jį. Staiga pajuto, kaip jos ranką užgulė spyruoklės atpalaiduotų podėlio durelių svoris. Kad užslopintų podėlyje esančių ir jos naršomų daiktų barškėjimą, ji pratisai ir garsiai suaimanavo: „Aaaachch!" Po to ji užčiuopė kažkokį skudurą, pirštai pajuto žvyrą. Ten dar buvo vielos ritė, kažkokie aštrūs, bet smulkūs daiktai — veržlės, vinys, sklendė, galbūt dar vyriai. Nebuvo nieko, kuo ji būtų galėjusi pasinaudoti. Kai pamėgino siekti toliau, jai suskaudo ranką, ir ji leido jai nusvirti ant grindų. Pro juos prašvilpė sunkvežimis — ir vėl pasigirdo švilpimai, pypsėjimas, tik nebuvo jokio ženklo, kad kas bandytų sustoti, norėdamas geriau pasižiūrėti. Houpė ėmė verkti.

— Aš turiu tave užmušti, — sumurmėjo Orenas Ratas.

— O anksčiau — ar esi tai daręs? — paklausė Houpė.

— Žinoma, — atsakė jis ir pasistūmėjo giliau į ją. Tik taip kvailai, lyg tas grubus jo baksnojimas būtų galėjęs daryti jai įspūdį.

— Ir jas užmušdavai? — teiravosi Houpė. Betiksliai klaidžiojanti jos ranka dabar kažką aptiko ant kabinos grindų — kažkokią medžiagą.

— Tai buvo gyvuliai, — prisipažino jis. — Bet man teko ir juos užmušti. — Ją apėmė pasišlykštėjimo jausmas. Tai, ką ji užčiuopė ant kabinos grindų, tikriausiai buvo sena striukė ar kažkas panašaus.

— Kiaulės? — paklausė ji.

— Kiaulės! — riktelėjo jis. — Kvaiša, kas gi kruša kiaules, — aiškino jis jai. Kur jau ne, suabejojo Houpė. — Tai buvo avys, — pasakojo jis. — Ir viena telyčia. — Houpės nuomone, tai vis tiek buvo

klaiku. Ji jautė, kaip jis ima trauktis jos viduje; ji išblaškė jo dėmesį. Ji stengėsi susilaikyti neverkusi, tik jai atrodė, kad jeigu ir toliau slopins verksmą, jai plyš galva.

— Prašau tave, pamėgink būti man malonus, — pasakė ji.

— Neplepėk, — atsakė jis. — Judėk kaip anksčiau.

Ji ėmė judėti, bet, matyt, ne taip, kaip jis norėjo.

— Ne! — suriko jis. Jo pirštai maigė jai stuburą. Ji pabandė kitaip judėti. — Taip, — pasakė jis ir ėmė pats judėti — ryžtingai ir tikslingai, tik mechaniškai ir bukai.

O, Viešpatie, galvojo Houpė. O, Niki. Ir Dorsi. Ir staiga ji suvokė, ką laiko rankoje — jo kelnes! Jos pirštai, tarytum akimirksniu išmokę Brailio rašto, aptiko užtrauktuką ir judėjo toliau, apčiuopė monetas kišenėje, o po to nuslydo plačiu diržu.

— Taip, taip, taip, — stenėjo Orenas Ratas.

Avis, galvojo Houpė, ir vieną telyčią.

— Oi, susikaupk! — garsiai sušuko ji sau pačiai.

— Neplepėk, — liepė jis.

Bet dabar jos ranka jau laikė tai — ilgą, kietą odinį dėklą. Taip, čia yra tas mažytis kabliukas, jai sakė jos pirštai, o čia yra ta nedidelė metalinė sagtis. O čia — o taip! — čia yra to daikto viršūnė, to žvejų peilio, kuriuo jis įpjovė jos sūnui, kaulinė rankena.

Nikio žaizda buvo vieni niekai. Visi spėliojo, iš kur apskritai jis ją gavo. Nikis dar nemokėjo kalbėti. Jis džiaugėsi, matydamas veidrodyje siaurutį pusmėnulį, kuris vis labiau traukėsi.

— Tas daiktas turėjo būti labai aštrus, — pasakė policijos gydytojas. Mat Margo, Houpės kaimynė, pastebėjusi ant vaiko seilinuko kraują, pagalvojo, kad neprošal bus pasikviesti ir gydytoją. Kraujo policija aptiko ir miegamajame, — lašą ant kremo spalvos lovos užtiesalo. Policijai tai buvo mįslė — jokių kitų smurto pėdsakų ji nerado, o juk Margo matė, kaip buvo išsivesta ponia Stendiš. Ji atrodė visai normaliai. Policijos rastas kraujas buvo iš Houpės lūpos, kurią jai kakta prakirto Orenas Ratas. Tačiau kokiu būdu galėjo kuris nors iš jų tai sužinoti? Margo manė, kad tai galėjo turėti ryšį su seksu, tik niekam tos savo nuomonės nepasakė. Dorsis Stendišas buvo per daug viso to sukrėstas, kad išvis pajėgtų ką nors galvoti. Policija nemanė, kad čia būtų užtekę laiko seksui. O gydytojas nemanė, kad tokia žaizda kaip Nikio, galėjo atsirasti jį mušant ar net jam griūvant.

— Įpjauta skustuvu? — spėliojo jis. — Arba labai aštriu peiliu?

Policijos inspektorius, pilnokas ir įraudęs vyriškis, be vienerių metų pensininkas, aptiko miegamajame nupjautą telefono laidą.

— Peiliu, — padarė jis išvadą. — Laidas nupjautas aštriu peiliu ir gana stipria ranka.

Inspektorius Ardenas Bensenheiveris kadaise dirbo Toledo miesto policijos viršininku, tačiau jo darbo metodai ten buvo įvertinti kaip neortodoksiški. Jis parodė į Nikio skruostą ir pasakė:

— Jam įpjauta spyruokliniu peiliu. — Ir jis pademonstravo tokiam veiksmui būdingą riešo judesį. — Tačiau mūsų apylinkėse tokių peilių retai pasitaiko, — aiškino Bensenheiveris. — Žaizda yra kaip nuo spyruoklinio peilio, bet greičiausiai ji bus padaryta medžiokliniu arba žvejų peiliu.

Margo apibūdino Oreną Ratą kaip kaimo vaikiną su kaimietišku sunkvežimiu, tik to sunkvežimio spalva — žalsvai melsva — rodanti nenatūralią miesto ir universiteto įtaką kaimiečiams. Dorsiui Stendišui nė į galvą neatėjo to, ką išgirdo, susieti su savo matytu žalsvai mėlynu sunkvežimiu ir ta moterimi jo kabinoje, kuri jam pasirodė panaši į Houpę. Jis vis dar nieko negalėjo suprasti.

— Gal jie paliko kokį nors laišką? — paklausė jis. Ardenas Bensenheiveris išvertė į jį akis. Gydytojas įbedė žvilgsnį į grindis. — Gal ką žinote apie išpirką? — toliau klausinėjo Stendišas. Jis buvo pedantiškas žmogus, todėl ieškojo ko nors tokio, už ko būtų galima užsikabinti. Juk kažkas čia kalbėjo apie pagrobimą, svarstė jis, tad ar pagrobimo priežastis nėra išpirka?

— Nėra jokio laiško, pone Stendišai, — atsakė jam Bensenheiveris. — Ir neatrodo, kad tai būtų tokios rūšies dalykas.

— Jie buvo miegamajame, kai aš radau Nikį prie durų, — pasakojo Margo. — Tačiau, kai jie iš ten išėjo, Houpė atrodė normaliai. Aš mačiau ją.

Ji nenorėjo pasakoti Stendišui apie Houpės kelnaites, kurias policija rado miegamajame ant grindų, ir apie jos liemenėlę, kurios jai niekur nepavyko aptikti. Margo paaiškino Ardenui Bensenheiveriui, kad ponia Stendiš buvo iš tų moterų, kurios paprastai dėvi liemenėlę. Jiems taip pat buvo žinoma, kad ji buvo išvesta basa. Be to, Margo atpažino, kad tas kaimietis buvo užsivilkęs Dorsio marškinius. Ji tik iš dalies perskaitė sunkvežimio registracijos lentelę. Pagal ją, tai buvo jų valstijos privataus verslininko sunkvežimis, o du pirmieji skaitme-

nys rodė, kad jis yra jų apygardos; daugiau jai nepavyko išskaityti — užpakalinė lentelė buvo aptaškyta purvu, o priekinės išvis nebuvo.

— Surasime juos, — pasakė Ardenas Bensenheiveris. — Mūsų apylinkėse nedaug tėra tokios spalvos sunkvežimių. Apygardos šerifo vyrukams jis tikriausiai žinomas.

— Niki, kas gi atsitiko? — klausinėjo vaiką Dorsis Stendišas, pasisodinęs jį ant kelių. — Kas atsitiko mamai? — Mažylis parodė į langą. — Išeina, kad jis nori ją išžaginti? — paklausė Dorsis Stendišas, kreipdamasis į juos visus.

Margo atsakė jam:

— Dorsi, palaukime, kol sužinosime, kaip yra iš tikrųjų.

— Palaukime? — nepatenkintas pasakė Dorsis Stendišas.

— Jūs atleiskite man už klausimą, — kreipėsi į jį Ardenas Bensenheiveris, — bet ar jūsų žmona nesusitikinėjo su kuo nors. Jūs turėtumėte tai žinoti.

Stendišas atrodė amą praradęs nuo to klausimo, o kartu atrodė, kad jis jį rimtai apmąsto.

— Ne, nesusitikinėjo, — atsakė Bensenheiveriui Margo. — Nei su kuo.

— Aš norėčiau gauti pono Stendišo atsakymą, — tarė Bensenheiveris.

— O Viešpatie, — ištarė Margo.

— Ne, nemanau, kad ji būtų su kuo nors susitikinėjusi, — pasakė inspektoriui Stendišas.

— Žinoma, ne, Dorsi, — patikino jį Margo. — Eime, veskimės Nikį pasivaikščioti.

Ji buvo veikli, dalykiška moteris, Houpė ją labai mėgo. Bent penkis kartus per dieną ji kažkur eidavo iš namų ir visuomet buvo kažką bebaigianti tvarkyti. Porą kartų per metus jai būdavo atjungiamas ir vėl įjungiamas telefonas — tai buvo panašu į kai kurių žmonių mėginimą mesti rūkyti. Margo turėjo savų vaikų, bet jie buvo jau vyresnio amžiaus, praleidžiantys visą dieną mokykloje, todėl ji dažnai prižiūrėdavo Nikį, kad Houpė turėtų galimybę kai ką pasitvarkyti. Dorsis Stendišas laikė, kad toks Margo elgesys yra savaime suprantamas. Ir nors jis žinojo, kad Margo yra kilniadvasė, vis dėlto ne šiai jos savybei jis visų pirma skyrė dėmesį. Jis manė, kad Margo netgi nėra ypač patraukli. Ji nėra patraukli seksualiai, galvojo jis, ir dėl to pajuto dar stipresnį kartėlį: mat jis pamanė, kad tokios Margo niekas net nemė-

gintų žaginti, o tuo tarpu Houpė yra graži moteris, tą kiekvienas mato. Ir kiekvienas jos nori.

Šiuo klausimu Dorsis Stendišas klydo iš esmės. Jis nežinojo to, kas svarbiausia, o būtent: žagintojui beveik vis tiek pat, kas yra jo auka. Juk pasitaiko, kad žmonės žagina sunkiai įsivaizduojamas aukas — visai mažus vaikus, labai senus žmones, netgi mirusiuosius, taip pat gyvulius.

Inspektorius Bensenheiveris gerai išmanė, kas tai yra žaginimas. Jis pareiškė ten esantiems, kad jam metas imtis darbo.

Bensenheiveris jautėsi kur kas geriau, kai aplink jį buvo plati, atvira erdvė. Pirmasis jo turėtas darbas buvo naktinis patruliavimas budinčia policijos mašina senajame plente Nr.2, esančiame tarp Sendaskio ir Tolydo. Vasarą to ruožo pakelėje buvo gausybė aludžių ir nedidelių, namų gamybos reklaminių ženklų, siūlančių: KĖGLIAI! BILIARDAS! RŪKYTA ŽUVIS! GYVAS JAUKAS! Ardenas Bensenheiveris palengva važinėjo palei Sendaskio prieplauką ir išilgai Erio ežero iki pat Tolydo, lūkuriuodamas automobilių, kuriuos vairuos girti paaugliai ir meškeriotojai, žaidžiantys su juo katę ir peles tame neapšviestame dviejų juostų kelyje. Vėliau, kai Bensenheiveris jau buvo Tolydo policijos viršininkas, jis buvo vežiojamas dienos metu tuo kelio ruožu. Dieną visos tos jauko parduotuvės, aludės ir greito aptarnavimo užeigos atrodė visiškai nepavojingos — nelyginant stebėtume kokį pabaisą chuliganą, kai jis nusirengia: iš pradžių pamatome storą sprandą, tankiai apžėlusią krūtinę, galingas rankas ir galiausiai — kai jis nusivelka paskutinius marškinius — apgailėtiną, bejėgį pilvą.

Ardenas Bensenheiveris nemėgo nakties. Jis reikalavo iš Tolydo valdžios, kad šeštadienio naktimis miestas būtų geriau apšviečiamas. Tolydas darbininkų miestas, todėl Bensenheiveris tikėjo, kad jeigu šeštadienio naktimis apšvietimas būtų geresnis, perpus sumažėtų kūno sužalojimų ir suluošinimų. Tačiau Tolydo valdžia laikė tą jo idėją miglota. Ji nesusižavėjo nei Ardeno Bensenheiverio idėjomis, nei jo darbo metodais.

Dabar, turėdamas prieš akis atvirą kaimo vietovę, Bensenheiveris atsikvėpė. Jis turėjo perspektyvą, iš kurios galėjo žiūrėti į tą pavojingą pasaulį ir kurios visuomet stokojo. Dabar jis suko ratus

sraigtasparniu virš plokščios, atviros vietovės — nešališkas prižiūrėtojas, stebintis gerai apšviestą savo karalystę. Šerifo pavaduotojas tarė jam:

— Šiose apylinkėse yra tik vienas tokios spalvos sunkvežimis. Jis priklauso tiems prakeiktiems Ratams.

— Ratams? — pasitikslino Bensenheiveris.

— Jų yra visa šeima, — pasakojo šerifo pavaduotojas. — Labai nemėgstu pas juos lankytis.

— Kodėl? — pasidomėjo Bensenheiveris. Jis stebėjo, kaip jų sraigtasparnio šešėlis apačioje kerta upelį, paskui kelią ir slenka per kukurūzų, sojos laukus.

— Jie visi yra keisti, — aiškino šerifo pavaduotojas. Bensenheiveris pasižiūrėjo į jį — jauną vyriškį apvaliu veidu ir mažomis akimis, bet šiaip jau simpatišką. Iš po ankštos jo skrybėlės išlindę plaukai beveik siekė pečius. Bensenheiveris pagalvojo apie futbolininkus, kuriems kaip tik šitaip draikosi iš po šalmų plaukai. Kai kurie, galvojo jis, juos net susipina. Dabar net įstatymo saugotojai pasidarė į juos panašūs. Jis jautėsi patenkintas, kad jau netrukus bus pensininkas. Stačiai negalėjo suprasti, kodėl tiek daug žmonių nori šitaip atrodyti.

— Keisti? — paklausė jis. Tokia pat yra ir jų kalba, galvojo Bensenheiveris. Beveik kiekvienu atveju jie išsiverčia keturiais penkiais žodžiais.

— Kaip tik pereitą savaitę gavau skundą dėl jauniausiojo iš jų, — pasakė šerifo pavaduotojas. Bensenheiveris atkreipė dėmesį į jo pavartotą formuluotę — „gavau", nors juk iš tikrųjų, kaip Bensenheiveriui buvo žinoma, skundą turėjo gauti pats šerifas arba jo įstaiga. Matyt, šerifas bus pagalvojęs, kad tas reikalas yra toks paprastas, jog užteks ten pasiųsti savo pavaduotoją. Bet kodėl šitam reikalui jie davė man tokį jaunikli? — svarstė Bensenheiveris.

— Tas jauniausias iš jų yra vardu Orenas, — toliau pasakojo šerifo pavaduotojas. — Jų visų vardai keisti.

— O kas tai buvo per skundas? — pasidomėjo Bensenheiveris. Dabar jis stebėjo ilgą prastą kelią, kuris vedė į kažką, kas jam atrodė kaip atsitiktinai išmėtytos daržinės ir kitokie ūkiniai pastatai, vienas iš kurių, jo manymu, turėjo būti svarbiausias — žmonių gyvenamas. Tik Bensenheiveris negalėjo suprasti, kuris būtent. Jo akimis, visi tie trobesiai atrodė ne itin tinkami net gyvuliams laikyti.

— Tas Orenas vis lindo prie šuns, — pasakė šerifo pavaduotojas.

— Vis lindo? — kantriai pasiteiravo Bensenheiveris. Tai gali reikšti bet ką, pagalvojo jis.

— To šuns savininkas mano, kad Orenas bandė jį išžaginti.

— Bet ar jis tikrai bandė tai padaryti? — paklausė Bensenheiveris.

— Ko gero, — atsakė šerifo pavaduotojas. — Tik aš negaliu nieko tikro apie tai pasakyti. Kai pas juos nuvykau, Oreno neradau, o šuo atrodė normaliai. Iš kur man žinoti, ar jis buvo išžagintas, ar ne?

— Reikėjo jo paklausti, — įsiterpė sraigtasparnio pilotas, dar jaunesnis už šerifo pavaduotoją, vaikinas. Net šerifo pavaduotojas pažvelgė į jį niekinamai.

— Tai vienas iš tų pusgalvių, kokius mums atsiunčia Nacionalinė gvardija, — pašnibždėjo jis Bensenheiveriui, bet šis kaip tik dabar pastebėjo žalsvai melsvą sunkvežimį, pastatytą lauke šalia žemos pašiūrės. Nė kiek nesistengta jį paslėpti.

Po ilgą gardą šen bei ten blaškėsi būrys kiaulių, kurias išgąsdino virš jų pakibęs sraigtasparnis. Pora liesų vyriškių, vilkinčių kombinezonais, tupėjo šalia kiaulės, kuri paslika gulėjo tvarto rampos apačioje. Juodu pažvelgė į sraigtasparnį, prisidengę veidus nuo tyškančio purvo.

— Ne taip arti. Nusileisk ant pievelės, — pasakė pilotui Bensenheiveris. — Tu gąsdini gyvulius.

— Nematau nei Oreno, nei senio, — pasakė šerifo pavaduotojas. — Jų čia yra daugiau — ne tik tiedu.

— Paklausk jų, kur yra Orenas, — pasakė Bensenheiveris. — O aš tuo tarpu apžiūrėsiu sunkvežimį.

Buvo aišku, kad tie vyrai pažįsta šerifo pavaduotoją, tik jie beveik nekreipė dėmesio, matydami jį ateinant. Juodu stebėjo Bensenheiverį, apsirengusį pilku kostiumu ir su kaklaryšiu, traukiantį tiesiai prie žalsvai melsvo sunkvežimio. Ardenas Bensenheiveris nežiūrėjo į juos, tačiau juos matė. Tai yra tikri silpnapročiai, galvojo jis. Tolyde jam teko prisižiūrėti visokių rūšių piktadarių — ištvirkėlių, nepateisinamai piktų žmonių, pavojingų žmonių, bailių ir drąsių vagių, žmonių, kurie žudė už pinigus, ir tokių, kurie žudė iš seksualinių paskatų. Tačiau Bensenheiveris dar nebuvo matęs tokio visiškai atviro sugedimo, kokį išvydo šitų dviejų — Veldono ir Avietės Ratų — veiduose. Jį nukrėtė šiurpas. Pagalvojo, kad būtų geriau rasti ponią Stendiš — ir kuo greičiau.

Ardenas Bensenheiveris nežinojo, ko jis ieško, kai atidarė to žals-

vai melsvo sunkvežimio duris, tačiau jis žinojo, kaip ieškoti to, kas nežinoma. Ir jis pamatė tai iš karto. Tai buvo akivaizdu: perpjauta liemenėlė, dalis kurios tebekabėjo pririšta prie pirštinių podėlio durelių, o kitos dvi dalys mėtėsi ant kabinos grindų. Kraujo nebuvo matyti. Liemenėlė buvo švelnios smėlio spalvos. Ardenui Bensenheiveriui ji pasirodė labai elegantiška. Jis neturėjo kokio nors savo pamėgto stiliaus, tačiau jis buvo matęs įvairių įvairiausių palaikų ir galėjo kai ką atpažinti pagal asmens rengimosi stilių. Jis surinko viena ranka liemenėlės dalis, o paskui susikišo abi rankas į ištampytas savo švarko kišenes ir nuėjo link šerifo pavaduotojo, kuris kalbėjosi su broliais Ratais.

— Jie nematė to vaikino visą dieną, — pasakė Bensenheiveriui šerifo pavaduotojas. — Sako, kad Orenas kartais negrįžta ir nakčiai.

— Paklausk jų, kuris paskutinis važinėjo tuo sunkvežimiu, — pasakė šerifo pavaduotojui Bensenheiveris. Jis nežiūrėjo į Ratus, traktavo juos taip, lyg jie būtų nepajėgūs suprasti, jeigu jis kreiptųsi į juos tiesiogiai.

— Aš jau klausiau jų to, — pasakė šerifo pavaduotojas. — Sako, kad neprisimena.

— Paklausk jų, kada paskutinį kartą važinėjo tuo sunkvežimiu jauna graži moteris, — pasakė Bensenheiveris, tačiau šerifo pavaduotojui dar nespėjus atsakyti, nusijuokė Veldonas Ratas. Bensenheiveris pajuto dėkingumą vyriškiui, dėmių kaip vyno lašų nubertu veidu, kad šis laikosi taip ramiai.

— Kvailystė, — pasakė Veldonas. — Čia išvis nėra jokios „jaunos gražios moters", ir jokia jauna graži moteris niekuomet nėra padėjusi savo užpakalio ant to sunkvežimio sėdynės.

— Pasakyk jam, — tarė šerifo pavaduotojui Bensenheiveris, — kad jis yra melagis.

— Veldonai, tu esi melagis, — perdavė jam šerifo pavaduotojas.

Avietė Ratas pasakė šerifo pavaduotojui:

— O kas tas toks per šiknius, kad ateina čia ir įsakinėja mums, ką mes turime daryti?

Ardenas Bensenheiveris išsitraukė iš kišenės tris liemenėlės skiautes. Jis pasižiūrėjo į paršavedę, gulinčią šalia tų vyrų. Atrodė, kad viena baimės pilna akimi ji žiūri į juos visus iš karto, o kur žiūri kita jos akis, sunku buvo pasakyti.

— Ar ta kiaulė yra patinas ar patelė? — paklausė Bensenheiveris.

Ratai nusijuokė:

— Kiekvienam matyti, kad tai yra paršavedė, — atsakė Avietė.

— Ar jūs kada nors romijate paršus? — paklausė Bensenheiveris. — Ar jūs patys tai darote, ar kas nors kitas tai padaro už jus?

— Patys romijame, — atsakė Veltonas. Jis buvo šiek tiek panašus į paršą, jam iš ausų styrojo kuokštai plaukų. — Mes mokame romyti. Tai visai nesunku.

— Tai paklausykite, — pasakė Bensenheiveris ir ištiesė jiems ir šerifo pavaduotojui pasižiūrėti tas liemenėlės skiautes. — Kaip tik tai numato naujasis įstatymas už lytinius nusikaltimus. — Nei šerifo pavaduotojas, nei broliai Ratai neatsiliepė. — Už kiekvieną lytinį nusikaltimą dabar baudžiama iškastravimu. Jeigu dabar kas nors krušа ką nors, ko neturėtų krušti, — aiškino Bensenheiveris, — arba padeda kitam tai padaryti, arba atsisako suteikti mums pagalbą, kad aną sulaikytume, tai ir jis būna iškastruojamas.

Veldonas pažvelgė į savo brolį Avietę, kuris atrodė truputį suglumęs. Tada Veldonas pašnairavo į Bensenheiverį ir pasakė:

— Ar jūs patys tai darote, ar kas nors kitas tai padaro už jus? — ir kumštelėjo broliui. Avietė mėgino išsišiepti, iškreipdamas dėmių nusėtą veidą. Tačiau Bensenheiveris tebelaikė ištiesęs rankoje liemenėlės skiautes nieko nesakančia veido išraiška.

— Aišku, kad mes juos patys, — atsakė jis. — Tam reikalui yra visiškai naujoviškas įrenginys. Tą atlieka Nacionalinė gvardija. Todėl mes ir atskridome čia Nacionalinės gvardijos sraigtasparniu. Mūsų uždavinys — tik nuskraidinti tokį žagintoją į Nacionalinės gvardijos ligoninę ir po viskam parskraidinti jį namo. Tai yra visai nesunku, — pasakė jis. — Jūs patys gerai tą žinote.

— Mūsų šeima yra didelė, — prakalbo Avietė. — Mes esame keli broliai. Todėl ir nežinome, kuris kurią dieną ir kuriuo sunkvežimiu važinėja.

— Ar jie turi dar kitą sunkvežimį? — paklausė šerifo pavaduotoją Bensenheiveris. — Tu man nesakei, kad čia yra dar kitas sunkvežimis.

— Taip, yra dar juodas. Visai pamiršau jį, — atsakė šerifo pavaduotojas. — Jie turi dar juodą sunkvežimį. — Ratai linktelėjo galvomis, tą patvirtindami.

— O kur jis yra dabar? — paklausė Bensenheiveris. Jis buvo susijaudinęs, tačiau neišsidavė.

Broliai susižvalgė. Veldonas pasakė:

— Aš jau kuris laikas nesu jo matęs.

— Galbūt Orenas yra jį paėmęs, — pasakė Avietė.

— O gal tėvas, — tarė Veldonas.

— Negaiškime laiko šitoms kvailystėms, — pasakė šerifo pavaduotojui Bensenheiveris. — Pirma nustatysime, kiek juodu sveria, o paskui paklausime piloto, ar pajėgs tokį svorį nugabenti. — Tasai šerifo pavaduotojas, galvojo Bensenheiveris, yra beveik toks pat bukagalvis kaip ir tiedu broliai. — Na, tai pradedame, — tarė jis šerifo pavaduotojui. O po to nekantriai atsigręžė į Veldoną:

— Vardas?

— Veldonas, — atsakė šis.

— Svoris? — toliau klausė Bensenheiveris.

— Svoris? — nesuprato Veldonas.

— Kiek tu sveri? — paklausė jį Bensenheiveris. — Kadangi tave gabensime sraigtasparniu, mums reikia žinoti, kiek tu sveri.

— Apie aštuoniasdešimt vieną, — atsakė Veldonas.

— O tu? —Bensenheiveris paklausė jaunesnįjį brolį.

— Apie devyniasdešimt vieną, — atsakė tas. — Mano vardas — Avietė. — Bensenheiveris užsimerkė.

— Taigi iš viso bus apie šimtą septyniasdešimt, — pasakė šerifo pavaduotojui Bensenheiveris. — Eik paklausk pilotą, ar pavešime tiek.

—Bet juk jūs mūsų niekur tuoj pat nenugabensite? — paklausė Veldonas.

— Mes tik nuskraidinsime jus į Nacionalinės gvardijos ligoninę, — pasakė Bensenheiveris. — Bet jeigu rasime tą moterį ir ji bus nenukentėjusi, pargabensime jus atgal į namus.

— O jeigu ji bus nukentėjusi, ar mes gausime advokatą? — pasiteiravo Avietė. — Vieną iš tų, kurie būna teisme?

— Jeigu kas bus nukentėjęs? — paklausė jį Bensenheiveris.

— Na, ta moteris, kurios jūs ieškote, — pasakė Avietė.

— Jeigu ji bus nukentėjusi, — aiškino Bensenheiveris, — tuomet mes galėsime ligoninėje jus iškastruoti ir tą pačią dieną pasiųsti atgal į namus. Jūs, vaikinai, geriau už mane žinote, kas tai yra kastracija, — pridūrė jis. — Aš pats niekuomet nesu matęs, kaip tai daroma, bet manau, kad tai ilgai netrunka, ar ne? Ir turbūt nebūna didelio kraujavimo, tiesa?

— Betgi tam yra teismas ir advokatai! — sušuko Avietė.

— Žinoma, yra, — pasakė Veldonas. — Nutilk tu.

— O, ne, šitiems dalykams teismų nebūna. Naujasis įstatymas jų nenumato, — pareiškė Bensenheiveris. — Lytiniai nusikaltimai yra ypatingi nusikaltimai, o su ta naująja kastravimo technika yra taip lengva kastruoti, kad stačiai nuostabu.

— Tinka! — sušuko jiems iš sraigstasparnio šerifo pavaduotojas. — Svorio nebus per daug. Galime juos paimti.

— Eikit sau velniop! — sušuko Avietė.

— Užsičiaupk tu, — paliepė jam Veldonas.

— Na, man tai jau jie neišpjaus kiaušių, — suriko jam Avietė. — Juk aš nebandžiau jos paimti!

Veldonas taip smarkiai tvojo Avietei į žandą, kad jaunesnysis brolis pasviro šonan ir pargriuvo ant tysančios paršavedės. Ta sužviegė, trumpos jos kojos truktelėjo, ir ji staiga baisingai išsituštino, bet po to nebejudėjo. Avietė gulėjo žiopčiodamas šalia paršavedės ir jos dvokiančių išmatų, o Ardenas Bensenheiveris pamėgino tuo momentu įspirti Veldonui į tarpkojį, tačiau to būta vikraus. Jis pastvėrė Bensenheiverį už kelio ir permetė tą pagyvenusį vyriškį per save, per Avietę ir per vargšę kiaulę.

— Prakeikimas! — šūktelėjo Bensenheiveris.

Šerifo pavaduotojas išsitraukė revolverį ir iššovė į orą. Veldonas suklupo, užsiėmęs ausis.

— Kaip jūs ten, inspektoriau? Ar sveikas? — klausė šerifo pavaduotojas.

— Sveikas, — atsakė Bensenheiveris, sėdėdamas šalia Avietės ir kiaulės. Be mažiausios gėdos jausmo prisipažino sau, kad jaučiasi daugmaž lygus su jais.

— Aviete, — pasakė jis (tas vardas vertė Bensenheiverį užsimerkti), — jeigu tu nori išsaugoti savo kiaušius, tai pasakyk mums, kur yra ta moteris. — Avietės spuogai suliepsnojo, Bensenheiverio akimis, kaip neono šviesos.

— Neprasižiok, Aviete, — pasakė jam Veldonas.

Tuomet Bensenheiveris įsakė šerifo pavaduotojui:

— Jeigu šitas ir toliau aušins čia burną, šauk jam į kiaušius čia pat vietoje. Nereikės mums jo niekur gabenti, — Bensenheiveris mintyse meldė Dievą, kad šerifo pavaduotojas nebūtų toks bukagalvis ir nepaklausytų jo liepimo.

— Orenas yra su ja, — pasakė Avietė. — Jis paėmė juodąjį sunkvežimį.

— O kur jis ją išsivežė? — paklausė Bensenheiveris.

— To nežinau, — atsakė Avietė. — Jis pasiėmė ją pasivažinėti.

— Ar jis dar nieko nebuvo jai daręs, kai iš čia išvažiavo? — paklausė Bensenheiveris.

— Manau, kad ne, — atsakė Avietė. — Nemanau, kad Orenas jau būtų ją turėjęs.

— O kodėl ne? — klausė Bensenheiveris.

— Jeigu jis būtų ją turėjęs, — aiškino Avietė, — tai kam jam ją dar laikyti?

Bensenheiveris vėl užsimerkė. Jis atsistojo.

— Nustatyk, prieš kiek laiko tai buvo, — pasakė jis šerifo pavaduotojui. — O paskui patvarkyk tą žalsvai melsvą sunkvežimį, kad jie negalėtų juo važiuoti. Ir grįžk į sraigtasparnį.

— O juos čia palikti? — paklausė šerifo pavaduotojas.

— Aišku, — atsakė Bensenheiveris. — Užtektinai bus laiko ir vėliau jiems kiaušius išpjauti.

Ardenas Bensenheiveris liepė pilotui, kad šis perduotų per radiją žinią, jog pagrobėjas — tai Orenas Ratas, o, be to, jis važiuoja ne žalsvai melsvu, o juodu sunkvežimiu.

Ta žinia įdomiai susisiejo su kita — mat valstijos raitasis policininkas jau buvo gavęs žinią, kad kažkoks vienišas vyriškis, važiuojantis juodu pikapu, vairuoja taip, kad kelia pavojų eismui — tai jis važiuoja savo linija, tai išsuka iš jos — „atrodo taip, lyg jis būtų girtas, apdujęs nuo narkotikų ar panašiai". Tik tas raitasis policininkas nieko nesiėmė, nes vis dar galvojo, kad privalo ieškoti žalsvai melsvo sunkvežimio.

Ardenas Bensenheiveris, aišku, negalėjo žinoti, kad vyriškis juodajame sunkvežimyje iš tikrųjų yra ne vienas — kad Houpė Stendiš guli ant jo kelių. Todėl Bensenheiveris net pašiurpo nuo tos žinios: jeigu Ratas yra vienas, vadinasi, jis jau kažką padaręs tai moteriai. Bensenheiveris šūktelėjo šerifo pavaduotojui, jog šis paskubėtų į sraigtasparnį, o paskui paaiškino jam, kad jie turį ieškoti juodojo sunkvežimio, paskutinį kartą pastebėjo aplinkiniame kelyje, kuris netoli Svit Velso miesto kerta kaimo kelių sistemą.

— Ar žinai, kur tai yra? — paklausė jį Bensenheiveris.

— Žinau, — atsakė šerifo pavaduotojas.

Jie vėl pakilo į orą, kiaulės po jais dar kartą puolė į paniką. Vargšė gydoma paršavedė, ant kurios jie buvo pargriuvę, tebegulėjo

kaip ir jiems atvykus. O broliai Ratai mušėsi ir, atrodė, mušėsi negailestingai. Kuo aukščiau ir toliau nuo jų skrido sraigtasparnis, tuo labiau pasaulis grįžo į Ardenui Bensenheiveriui priimtiną sveiko proto lygmenį. Kai besipešančiųjų mažyčiai siluetai po jais ir šiek tiek į rytus pasidarė jau visai miniatiūriniai, o jis buvo jau taip toli nuo jų kraujo ir baimių — tik tuomet Bensenheiveris, girdėdamas šerifo pavaduotoją sakant, kad, jo nuomone, Avietė įkrės Veldonui, jeigu tik nepabijos, — tik tuomet Bensenheiveris nusijuokė kaip anais Tolydo laikais — nieko nesakančia veido išraiška.

— Tai tikri žvėrys, — pasakė jis šerifo pavaduotojui, kuris, nepaisant jaunimui būdingo žiaurumo ir cinizmo, atrodė šiek tiek sukrėstas. — Jeigu juodu vienas kitą užmuš, — kalbėjo Bensenheiveris, — pagalvok apie tą miestą, kurį juodu suvalgytų per savo gyvenimą ir kuris galėtų atitekti kitiems žmonėms.

Šerifo pavaduotojas suvokė, kad Bensenheiverio melas apie naująjį įstatymą — apie tą neatidėliotiną kastraciją už lytinius nusikaltimus — buvo kai kas daugiau negu išgalvota istorija: Bensenheiveriui, kuris žinojo, kad tai nėra joks įstatymas, šitai buvo tuo, kuo, jo nuomone, įstatymas turėtų būti. Tai buvo vienas Ardeno Bensenheiverio darbo principų.

— Vargšė moteris, — pasakė Bensenheiveris, gniaužydamas gyslotose rankose jos liemenėlės skiautes. — Kokio amžiaus yra tas Orenas? — paklausė jis šerifo pavaduotoją.

— Šešiolikos, gal septyniolikos metų, — atsakė šerifo pavaduotojas. — Dar vaikėzas. — Pats šerifo pavaduotojas buvo jau dvidešimt ketverių.

— Jeigu jis yra pakankamai suaugęs, kad jam stovėtų, — pasakė Bensenheiveris, — tai jis yra pakankamai suaugęs, kad jam būtų nupjautas.

Bet ką aš turiu pjauti? Oi, kur aš turiu pjauti? — svarstė Houpė, tvirtai laikydama rankoje ilgą ir ploną žvejų peilį. Ji jautė, kaip pulsuoja delnas, nors jai atrodė, kad tai muša peilio širdis. Ji labai lėtai pakėlė ranką iki savo šlaunies, virš nutrintos sėdynės krašto, norėdama pamatyti peilio ašmenis. Ar man pjauti tais dantytais ašmenimis, ar geriau tais, kurie atrodo tokie aštrūs? — galvojo ji. Kaip man nužudyti žmogų tokiu peiliu? Šalia Oreno Rato prakaituoto, besikrapštančio pasturgalio tas peilis rankoje atrodė kaip koks tolimas ir

šaltas stebuklas. Ar reikia juo pjauti ar durti? — norėjo ji žinoti. Abu karštus savo delnus pakišęs jai po sėdmenimis, jis vis kilnojo ją aukštyn, o smakrą buvo kaip kokį sunkų akmenį įrėmęs jai į duobutę šalia raktikaulio. Paskui ji pajuto, kaip jis išsitraukė iš po jos vieną ranką ir jo pirštai, siekiantys grindis, palietė jos ranką — tą, kuri laikė peilį.

— Judinkis! — burbtelėjo jis jai. — Na, judėk! — Ji pamėgino išriesti nugarą, bet neįstengė; pabandė kraipyti klubus, bet negalėjo.

Jautė, kad jis ieško savo judėjimo ritmo, mėgindamas aptikti tokį, kuris leistų jam užbaigti. Vieną delną jis laikė išskėtęs po jos nugara, o kita ranka grabinėjo grindis. Ir ji staiga suprato: jis ieško peilio. O kai jo pirštai užčiuops tuščią dėklą, ji atsidurs pavojuje.

— Aaaachch! — sudejavo jis.

Paskubėk, — pasakė ji sau. Smeigti tarp šonkaulių? Smeigti į šoną, o paskui patraukti peiliu aukštyn arba tiesiai žemyn, ar visa jėga smeigti į tarpumentę, kiaurai per nugarą, į plaučius, kol peilio smaigalį ji pati pajus užgulta savo krūtine? Ji mostelėjo ore ranka virš jo kupros, pamatė aliejinį ašmenų žvilgesį ir jo ranką, staiga pakylančią ir sviedžiančią tuščias kelnes atgal ant vairo.

Jis mėgino atsistumti nuo jos, tačiau apatinė jo kūno dalis buvo įsitraukusi į tą ilgai jo ieškotą ritmą, jo šlaunys truputį spazmiškai trūkčiojo, ir jis, atrodė, negalėjo jo nutraukti, kai jo krūtinė pakilo virš jos krūtinės, o rankomis jis tvirtai įsirėmė į jos pečius. Jo nykščiai ėmė slinkti link jos gerklės.

— Kur mano peilis? — paklausė jis, sukiodamas galvą, dairydamasis už savęs ir virš savęs. Jo nykščiai pasiekė jos smakrą, kuriuo ji stengėsi pridengti savo Adomo obuolį.

Tuomet ji apžergė kojomis baltą jo pasturgalį, o jis vis negalėjo sustoti pumpavęs, nors smegenys turėjo suvokti, kad kažkas staiga yra iš esmės pasikeitę.

— Kur mano peilis? — vėl paklausė jis.

Ir tuomet ji siektelėjo ranka iš už jo pečių ir patraukė (greičiau, negu pati galėjo pamatyti) aštriąja ašmenų puse jam per gerklę. Sekundę ji nematė jokios žaizdos. Tik jautė, kad jis ją smaugia. Paskui viena jo ranka atitrūko nuo jos gerklės ir pakilo prie savosios, paslėpdama nuo jos įpjovą, kurią ji tikėjosi pamatyti. Bet paskui ji pamatė, kaip pro suspaustus jo pirštus sunkiasi tamsus kraujas. O kai tik jis atitraukė nuo gerklės savo ranką, norėdamas sulaikyti jos ranką su

peiliu, iš perrėžtos jo gerklės išsipūtė ir plyšo virš jos didelis kraujo burbulas. Ji girdėjo tokį garsą, lyg kas būtų siurbęs pro šiaudą gėrimo likučius. Dabar ji jau vėl galėjo kvėpuoti. Kur yra jo rankos? — pagalvojo ji. Atrodė, kad jos turėtų tuoj pat sudribti šalia jos ant sėdynės ir imti blaškytis kaip panikos apimti paukščiai.

Tada ji suvarė tuos ilgus peilio ašmenis jam žemiau juosmens, manydama, kad ten turėtų būti inkstai, nes taip lengvai jai pavyko susmeigti ir ištraukti peilį. Orenas Ratas kaip kūdikis prigludo skruostu jai prie skruosto. Jis būtų, aišku, rėkęs, tačiau ji pirmuoju pjūviu visiškai perpjovė jam kvėpuojamąją gerklę ir balso stygas.

Dabar Houpė pamėgino durti aukščiau, bet pataikė į šonkaulį ar kažkokią kitą kliūtį. Reikėjo mėginti iš naujo, todėl ji ištraukė peilį, nepatenkinta, kad jis įsmigo vos kelis colius. Orenas Ratas dabar blaškėsi ant jos, lyg norėdamas nuo jos atitrūkti. Jo kūnas siuntė sau nelaimės signalus, tačiau tie signalai nebenuėjo, kur reikia. Jis pasikėlė, atsirėmė į sėdynės atlošą, tačiau jau nebenulaikė galvos, o dar judanti jo varpa teberišo jį su Houpe. Ji pasinaudojo proga ir vėl suvarė į jį peilį. Šįkart jis sulindo į pilvo šoną ir nuvažiavo link jo vidurio, sustodamas per kokį colį nuo bambos, kur susidūrė su kažkokia didesne kliūtimi. Jo kūnas vėl sudribo ant jos, kartu pasiglemždamas jos plaštaką. Bet tai buvo niekai. Ji lengvai ištraukė iš po jo savo ranką, ir slidus peilis buvo vėl laisvas, kad kažką darytų su paleistomis jo žarnomis. Houpė skendėjo jo skysčiuose ir kvapuose. Ji paleido iš rankos peilį, ir šis nukrito ant grindų.

Iš Oreno Rato veržėsi litrai, ne — galonai. Jis gulėjo ant jos, darydamasis vis lengvesnis. Jų kūnai buvo tokie slidūs, kad ji be vargo išlindo iš po jo. Po to apvertė jį aukštielninką ir pritūpė šalia ant patvinusių sunkvežimio grindų. Houpės plaukai buvo permirkę jo krauju, fontanu plūstelėjusiu iš jo gerklės. Kai ji sumirksėjo, blakstienos prilipo jai prie skruostų. Viena jo ranka truktelėjo, ir ji sudavė per ją.

— Nustok, — pasakė ji. Jo vienas kelis pakilo aukštyn, paskui vėl dribtelėjo žemyn. — Užteks, dabar jau sustok, — kalbėjo Houpė, turėdama galvoje jo širdį, jo gyvybę.

Ji pasižiūrėjo į jo veidą. To tamsaus brudo, kuriuo buvo išteptiotas jo kūnas, fone baltas, permatomas prezervatyvas laikėsi ant jo varpos kaip koks sustingęs skystis, svetimas žmogaus kraujo ir vidurių materijai. Houpė prisiminė zoologijos sodą ir kupranugario spjūvio seiles ant savo tamsiai raudono megztinio.

Jo kiaušiai truktelėjo. Tai ją supykino.

— Nustok, — sušnypštė ji. Maži, apvalūs ir kieti kiaušiai suglebo. — Nustok, prašau, — šnibždėjo ji. — Nurimk, prašau. — Pasigirdo silpnas garsas, tarytum kažkas būtų iškvėpęs orą, bet per silpnai, kad įstengtų atsikvėpti. Houpė kurį laiką tupėjo šalia jo jausdama, kaip muša jos širdis, ir savo pulsą painiodama su jo pulsu. Vėliau ji padarė išvadą: jis mirė palyginti greitai.

Pro atdaras pikapo duris į lauką, kur švietė saulė, kyšojo švarios, baltos Oreno Rato kojos su viršum atgręžtais vaškiniais pirštais. Saulės įkaitintoje kabinoje krešėjo kraujas. Viskas stingo, Houpė jautė, kaip sustiro plaukai ant rankų ir kaip jai traukia džiūstančią odą. Viskas, kas buvo slidu, darėsi lipnu.

Man reikia apsirengti, pagalvojo Houpė. Tačiau lauke oras, atrodė, darės kažkoks keistas.

Pro kabinos langus Houpė matė virpant saulės šviesą, kuri jai atrodė kaip lempos šviesa, sklindanti pro greitai besisukančias ventiliatoriaus mentes. Pakelės žvyras nedideliais sūkuriais kilo aukštyn, o sausi pelai ir šiaudai, likę nuo pernykščių kukurūzų, skriejo palei nuogą, plokščią žemę, lyg juos neštų stiprus vėjas, tik ne kuria nors įprastine kryptimi: atrodė, kad tas vėjas pučia stačiai žemyn. O tas triukšmas! Lyg jį būtų kėlęs koks praskriejantis sunkvežimis, tik kelyje kaip ir anksčiau nebuvo jokio transporto.

Viesulas! — dingtelėjo Houpei. Ji negalėjo pakęsti Vidurio Vakarų dėl jų keistų orų. Pati buvo kilusi iš Rytų, todėl žinojo, kas tai yra uraganas. Bet viesulas! Ji niekuomet nebuvo jo mačiusi, nors oro prognozėse visuomet būdavo kalbama apie „laukiamus viesulus". Apie kokius „laukiamus" — visuomet svarstydavo ji. Apie šitokį, dabar ji spėliojo — visą tą aplink ją sūkuriuojantį ūžesį? Apie tuos skraidančius žemės grumstus? Saulė atrodė parudavusi.

Houpė buvo tokia pikta, kad tvojo per šaltą, lipnią Oreno Rato šlaunį. Po to, ką ji išgyveno, dabar dar tas nelemtas viesulas! Triukšmas buvo toks, tarsi traukinys važiuotų per partrenktą sunkvežimį. Houpė vaizdavosi straublį, kuris jau siurbė į save kitus sunkvežimius ir automobilius, o ji kažkaip dar girdi tebeveikiančus jų variklius. Pro atviras kabinos duris vidun skriejo smėlis ir lipo prie blizgančio jos kūno. Ji ėmė dairytis savo suknelės — ten, kur buvo rankovės, berado vien skyles: teks pasitenkinti.

Bet kad galėtų ją apsivilkti, prireiks išlipti iš kabinos. Čia, šalia

Rato ir jo kraujo krešulių, kuriuos dabar jau dengė smėlis, nebuvo kur pasisukti. O ten, lauke — dėl to ji nė kiek neabejojo — viesulas išplėš jai iš rankų suknelę, ir ji nuogut nuogutėlė bus nuskraidinta į padangę.

— Aš nė kiek to nesigailiu, — šnibždėjo ji. — Aš to visai nesigailiu! — suriko ji ir vėl tvojo per Rato kūną.

Ir tuomet ją sukrėtė kabiną pasiekęs balsas, kažkoks pasibaisėtinas balsas — toks garsus, kaip iš paties garsiausio garsiakalbio.

— JEIGU TU ESI TEN, IŠEIK! PAKELK RANKAS VIRŠ GALVOS. IŠEIK! LIPK Į SUNKVEŽIMIO DĖŽĘ IR ATSIGULK!

Aš esu jau mirusi, pagalvojo Houpė. Esu jau danguje ir girdžiu Dievo balsą. Ji buvo nereliginga, todėl visa tai jai atrodė visai tinkama: jeigu čia yra Dievas, tai Jo balsas turi būti toks šiurkštus, kaip iš megafono.

— NA, IŠEIK, — tarė Dievas. — EIK!

O kodėl gi ne? — pagalvojo ji. Tu, didysis sukčiau, na, ką dar tu gali man padaryti? Juk išžaginimas yra toks nusikaltimas, kurio net Dievas negali suprasti.

Iš sraigtasparnio, kuris virpėjo virš juodojo sunkvežimio, Ardenas Bensenheiveris rėkavo į megafoną. Jis buvo įsitikinęs, kad ponios Stendiš nebėra gyvos. Jis negalėjo nustatyti, kokios lyties žmogaus yra tos kojos, kurias jis matė kyšant pro atviras kabinos duris, tačiau, sraigtasparniui leidžiantis, tos kojos nesujudėjo ir atrodė saulės šviesoje tokios plikos ir bespalvės, kad Bensenheiveris buvo tikras, jog tai negyvo žmogaus kojos. O kad tas negyvėlis galėtų būti Orenas Ratas, tokia mintis net galvon neatėjo — nei šerifo pavaduotojui, nei Bensenheiveriui.

Tik juodu negalėjo suprasti, kodėl Ratas turėtų pamesti sunkvežimį po to, kai jau įvykdė žmogžudystę — todėl Bensenheiveris liepė pilotui laikyti sraigtasparnį virš sunkvežimio.

— Jeigu jis vis dar yra ten su ja, — aiškino šerifo pavaduotojui Bensenheiveris, — tai galbūt mums pavyks tą niekšą mirtinai išgąsdinti.

Kai Houpė Stendiš prasispraudė pro tas sustingusias kojas ir susirietė palei kabinos sieną, mėgindama prisidengti akis nuo skriejančio smėlio, Ardenas Bensenheiveris pajuto, kaip pirštas, kurį jis laikė ant megafono mygtuko, pasidarė bejėgis. Houpė mėgino užsidengti

veidą plevėsuojančia suknele, tačiau ta blaškėsi aplink ją lyg kokia burė. Ji ėjo apgraibomis link sunkvežimio galo, gūždamasi nuo kapojančio žvyro, kuris lipo prie jos kūno tose vietose, kur kraujas buvo dar nevisiškai išdžiūvęs.

— Juk tai moteris, — pasakė šerifo pavaduotojas.

— Suk į šoną, — įsakė pilotui Bensenheiveris.

— Viešpatie, kas jai atsitiko? — paklausė persigandęs šerifo pavaduotojas. Bensenheiveris šiurkščiai įspraudė jam į rankas megafoną.

— Traukiamės, — šūktelėjo jis pilotui. — Nusodink tą mašiną kitoje kelio pusėje.

Houpė pajuto, kad vėjas keičiasi, o to viesulo straublio kauksmas, atrodė, tolsta nuo jos. Ji atsiklaupė šalikelėje. Iki tol dūkusi suknelė aprimo jos rankose. Houpė priglaudė ją prie burnos, nes dusino dulkės.

Pralėkė automobilis, tačiau Houpė to nesuvokė. Jo vairuotojas, važiuodamas sava linija, dešinėje kelio pusėje pastebėjo juodą pikapą, o kairėje — besileidžiantį sraigtasparnį. Kruvina besimeldžianti moteris, nuoga ir aplipusi žvyru, net nepastebėjo jo, važiuojančio pro šalį. Ji pasirodė vairuotojui angelu, grįžtančiu iš pragaro. Jo reakcija buvo tokia pavėluota, kad tik už kokio šimto jardų nuo to, ką buvo pamatęs, jis staiga pasuko atgal — nė kiek nemažindamas greičio. Priekiniams ratams įklimpus į minkštą šalikelę, automobilis nušliuožė per pakelės griovį į purią pavasarinę ką tik suarto pupų lauko žemę, kur įsirausė iki pat numerių, ir vairuotojas negalėjo net durų atsidaryti. Jis atsidarė langą ir pažvelgė iš tos klampynės kelio link — kaip žmogus, kuris ramiai sau sėdėjo ant molo, kai šis atitrūko nuo kranto ir ėmė dreifuoti į jūrą.

— Gelbėkite! — sušuko jis. Tas moters vaizdas buvo jį taip išgąsdinęs, kad jis baiminosi, jog tokių kaip ji čia aplinkui gali būti ir daugiau arba kad tasai, kuris padarė ją tokią, jau ieškosi naujos aukos.

— O Dieve, — pasakė pilotui Bensenheiveris. — Tau teks nueiti pasižiūrėti, ar nieko blogo neatsitiko tam kvaišai. Ir kodėl gi leidžiama kiekvienam sėsti už vairo! — Bensenheiveris ir šerifo pavaduotojas iššoko iš sraigtasparnio ir iškart įklimpo į tirštą purvą, į kurį buvo pakliuvęs ir tas vairuotojas. — Velniai rautų! — nusikeikė Bensenheiveris.

— O Motinėle Švenčiausia! — sudejavo šerifo pavaduotojas.

Tik dabar juos pamatė iš anapus kelio Houpė Stendiš. Pora besikeikiančių vyriškių sunkiai brido link jos per lauko purvynę. Sraigtasparnio mentės sukosi vis lėtėdamos. Dar buvo vyriškis, kvaila veido išraiška spoksantis pro savo automobilio langą, tik jis atrodė kaip kažkas per daug tolima. Houpė įlipo į savo suknelę. Viena skylė rankai, kur anksčiau buvo rankovė, buvo taip plačiai praplėšta, kad Houpei teko alkūne prispausti prie šono medžiagos skiautę, norint ja pridengti krūtį. Ir tuomet ji pajuto, kaip jai skauda pečius ir kaklą.

Staiga prieš ją išdygo Ardenas Bensenheiveris, uždusęs ir permirkęs purvu iki kelių. Tas purvas taip prilipdė jam prie kojų klešnes, kad Houpei jis pasirodė kaip koks senis, vilkintis žemiau kelių susegamomis kelnėmis.

— Ponia Stendiš? — paklausė jis. Houpė nusigręžė slėpdama veidą ir linktelėjo galva. — Tiek daug kraujo, — bejėgiškai pratarė jis. — Man labai nemalonu, kad mes taip užtrukome. Ar jūs sužeista?

Ji atsigręžė ir įbedė į jį žvilgsnį. Tuomet jis pamatė, kad abu jos paakiai patinę, nosis sulaužyta, o ant kaktos — mėlynas gumbas.

— Tai daugiausia jo kraujas, — pasakė ji. — Bet aš išžaginta. Jis tai padarė, — aiškino ji Bensenheiveriui.

Bensenheiveris išsitraukė nosinę, atrodė, kad jis nori nušluostyti jai veidą kaip vaikui burną, bet paskui atsisakė to beviltiško ketinimo ją apvalyti ir įsikišo nosinę atgal.

— Man labai gaila, — tarė jis. — Labai gaila. Mes stengėmės atvykti kuo greičiau. Matėme jūsų kūdikį, jis yra sveikas, — kalbėjo Bensenheiveris.

— Man teko paimti jį į burną, — prisipažino jam Houpė. Bensenheiveris užsimerkė. — O po to jis vis krušo ir krušo mane, — sakė ji. — Rengėsi po to mane nužudyti. Sakė padarysiąs tai. Todėl aš turėjau jį užmušti. Ir nesigailiu, kad tai padariau.

— Žinoma, jums nėra ko gailėtis, — pasakė jai Bensenheiveris. — Tikrai nėra ko, ponia Stendiš. Esu įsitikinęs, kad jūs pasielgėte labai gerai. — Ji linktelėjo galva, po to pasižiūrėjo į savo kojas. Ji uždėjo vieną ranką Bensenheiveriui ant peties, ir jis leido jai atsiremti; tik jai teko truputį pasilenkti, kad galėtų ir galvą pasidėti, nes buvo šiek tiek aukštesnė už jį.

Ir tik tuomet Bensenheiveris atkreipė dėmesį į šerifo pavaduotoją, kuris buvo nuėjęs prie kabinos pasižiūrėti Oreno Rato ir dabar vėmė ant sunkvežimio grotelių, matant pilotui, kuris vedė per kelią tą

suglumusį vairuotoją iš įklimpusio automobilio. Šerifo pavaduotojas, tokiu pat bekrauju veidu kaip tos Oreno Rato kojos saulės šviesoje, meldė Bensenheiverį nueiti patį pasižiūrėti. Bet Bensenheiveriui vis dar norėjosi, kad ponia Stendiš imtų kaip galima tvirčiau jaustis.

— Taigi jūs nužudėte jį po to, kai jis jus išžagino, atsipalaidavo ir prarado budrumą? — klausė jis.

— Ne, kaip tik tuo metu, — sušnibždėjo ji jam į kaklą. Jis užuodė nuo jos sklindant šlykštų dvoką, bet tebelaikė savo veidą visai prie pat jos, norėdamas kuo geriau ją girdėti.

— Ar jūs turite omenyje — tuo metu, kai jis jus žagino, ponia Stendiš?

— Taip, — sušnibždėjo ji. — Jis vis dar buvo manyje, kai aš radau jo peilį. Jis buvo jo kelnėse ant grindų. Jis ruošėsi jį panaudoti prieš mane, kai baigs, todėl aš turėjau tai padaryti, — pasakė ji.

— Žinoma, turėjote, — pasakė Bensenheiveris. — Tai neturi reikšmės, — pridūrė jis, norėdamas pasakyti, kad ji turėjo jį nužudyti bet kuriuo atveju — netgi tuomet, jeigu jis nebūtų kėsinęsis ją nužudyti. Ardenui Bensenheiveriui nebuvo nusikaltimo, kuris būtų sunkesnis už išžaginimą — jis buvo jam sunkesnis už nužudymą, išskyrus galbūt tik vaiko nužudymą. Tik apie vaikus jis nieko nežinojo, nes savų vaikų neturėjo.

Buvo praėję septyni mėnesiai nuo Bensenheiverio vedybų, kai jo nėščia žmona buvo išžaginta automatinėje skalbykloje, kol jis jos laukė automobilyje. Tai padarė trys paaugliai. Jie atidarė vieno didelio džiovintuvo spyruoklines duris ir pro jas įgrūdo jos galvą į šiltą džiovintuvą, kur ji galėjo rėkti į karštas, garsą slopinančias paklodes ir užvalkalus, ir girdėti savo pačios balsą aidint didžiuliame metaliniame būgne. Į džiovintuvą kartu su galva buvo sukištos jos rankos, todėl ji liko bejėgė — netgi kojomis grindų nesiekė. Užversta ant spyruoklinių durų, ji lingavo aukštyn ir žemyn po tuo trejetu paauglių, nors tikriausiai stengėsi nejudėti. Tiems berniokams, aišku, ir galvon neatėjo, kad jie žagina policijos viršininko žmoną. Ir jos nebūtų išgelbėjęs net pats geriausias, koks tik įmanomas, Tolydo apšvietimas šeštadienio naktį.

Rytais Bensenheiveriai keldavosi anksti. Juodu buvo dar jauni, todėl pirmadienio rytą, dar prieš pusryčius, drauge veždavo skalbinius į automatinę skalbyklą. Skalbimo metu juodu skaitydavo laikraščius. Po to sudėdavo skalbinius į džiovintuvą ir važiuodavo namo pusry-

čiauti. Ponia Bensenheiver pasiimdavo juos, kai vyras važiuodavo į darbą. Jis palaukdavo jos automobilyje, kol ji atsirinkdavo savo skalbinius. Atsitikdavo, kad kas nors būdavo išėmęs jų skalbinius iš džiovintuvo, kol jie pusryčiaudavo, todėl poniai Bensenheiver tekdavo pakartotinai juos prasukti keletą minučių. Bensenheiveriui tada reikėdavo jos ilgėliau palūkėti. Tačiau juodu mėgo tai daryti ankstyvą rytą, kadangi tuo metu retai kas kitas naudodavosi automatine skalbykla.

Ir tik tuomet, kai Bensenheiveris pamatė iš automatinės skalbyklos išeinant tris paauglius, jis susirūpino, kodėl jo žmona taip ilgai renka savo skalbinius. Bet juk nereikia daug laiko kam nors išžaginti, netgi tris kartus. Bensenheiveris įėjo į skalbyklą ir ten pamatė savo žmonos kojas, styrančias iš džiovintuvo. Jos bateliai mėtėsi nukritę ant grindų. Tai nebuvo pirmos mirusiojo kojos, kurias Bensenheiveriui teko matyti, tačiau šitos kojos jam buvo labai svarbios.

Ji uždusо savo švariuose skalbiniuose arba paspringo vemdama. O tie paaugliai visai neketino jos žudyti. Jos mirtis buvo atsitiktinė, todėl teisme proceso metu buvo sukeltas didelis triukšmas dėl ponios Bensenheiver mirties neplaninio pobūdžio. Kaltinamųjų advokatas pasakė, kad berniukai planavo „ją tik išžaginti, bet ne nužudyti". Tas pasakymas „tik išžaginti" išgąsdino Ardeną Bensenheiverį, nes jis jam nuskambėjo kaip: „Ji buvo tik išžaginta, laimingoji, o juk galėjo būti ir nužudyta!"

— Gerai padarėte, kad jį nužudėte, — pašnibždėjo Houpei Bensenheiveris. — Mes negalėtume nei dalies jam atlyginti už tai, ko jis nusipelnė — prisipažino jis. — Šaunuolė!

Houpė tikėjosi ko kito iš policijos — kur kas kritiškesnio tyrimo, pagaliau įtaresnio policininko, visiškai ne tokio, kaip Ardenas Bensenheiveris. Ji buvo ypač dėkinga dėl vieno dalyko, o būtent — kad jis buvo žmogus pagyvenęs, aiškiai kokių šešiasdešimties metų, jai — kaip dėdė, o seksualiniu požiūriu — net dar tolimesnis: kaip senelis. Ji pasakė, kad jaučiasi jau geriau, kad jos būklė pakenčiama. Kai ji išsitiesė ir atsistojo priešais jį, pamatė, kad yra iškruvinusi jam marškinių apykaklę ir skruostą, tik jis to nepastebėjo arba neteikė tam reikšmės.

— Okay, parodyk man, — pasakė jis šerifo pavaduotojui, vėl švelniai šypteldamas Houpei. Šerifo pavaduotojas nulydėjo jį prie sunkvežimio kabinos.

— O Dieve, — pratarė įklimpusio automobilio vairuotojas.

— Dieve mano, jūs tik pažiūrėkite, kas čia yra. Man atrodo, kad tai jo kepenys. Argi nepanašu į kepenis?

Pilotas spoksojo, iš nustebimo nė žodžio nepratardamas. Bensenheiveris paėmė abu tuos vyrus už pečių ir jėga pasuko juos į šalį. Tuodu buvo beeiną link sunkvežimio dėžės, kur Houpė mėgino kaip nors apsitvarkyti, bet Bensenheiveris sušnypštė jiems:

— Tik neikit prie ponios Stendiš. Neikit prie sunkvežimio. — Ir jau pilotui: — Eik, pranešk per radiją apie mūsų padėtį. Jiems prireiks greitosios pagalbos mašinos ar ko nors panašaus. Ponią Stendiš mes paimsime.

— Jiems prireiks plastmasinio maišo jam sudėti, — pasakė šerifo pavaduotojas. — Jo čia visur pilna.

— Pats tai matau, — pasakė Ardenas Bensenheiveris. Jis pažvelgė į kabiną ir švilptelėjo iš pasigėrėjimo.

Šerifo pavaduotojas bandė jį klausti:

— Ar jis tuo metu ją, kai ji jį?..

— Viskas gerai, — nutraukė jį Bensenheiveris. Po to jis kyštelėjo ranką į tą bjaurastį šalia akseleratoriaus pedalo, tik neatrodė, kad to baidytųsi. Ten, kur sėdėjo Houpė, jis ieškojo ant grindų peilio. Jį radęs, paėmė per nosinę, atidžiai apžiūrėjo, suvyniojo ir įsikišo į kišenę.

— Pažiūrėkite, — konspiratyviai sušnibždėjo jam šerifo pavaduotojas. — Ar jums teko kada nors girdėti apie žagintoją, kuris naudojasi prezervatyvu?

— Tai nėra paplitę, — atsakė jam Bensenheiveris, — bet pasitaiko.

— Man tai atrodo keista, — pasakė šerifo pavaduotojas.

Jis žiūrėjo stebėdamasis, kaip Bensenheiveris tvirtai suėmė prezervatyvą šiek tiek žemiau jo žiedo, numovė jį, neišliedamas iš jo nė lašo, ir pakėlė jį pasižiūrėti prieš šviesą. Jo tūris buvo tokio pat dydžio kaip teniso kamuoliuko. Prezervatyvas buvo prakiuręs. Jis buvo pilnas kraujo.

Bensenheiveris atrodė patenkintas. Jis užmezgė prezervatyvą, kaip užmezgami vaikiški balionėliai, ir sviedė jį tolyn į pupų lauką, kur jo akis nebesiekė.

— Nenoriu, kad kas nors imtų piršti mintį, jog tai galėjo nebūti žaginimas, — tyliai pasakė jis šerifo pavaduotojui. — Supratai?

Ir nelaukdamas, kol šerifo pavaduotojas jam atsakys, nuėjo prie sunkvežimio galo, kad būtų šalia ponios Stendiš.

— Kokio amžiaus buvo tas vaikinas? — paklausė jį Houpė.

— Pakankamai suaugęs, — atsakė jai Bensenheiveris. — Daugmaž dvidešimt penkerių ar dvidešimt šešerių metų, — pridūrė jis. Bensenheiveris nenorėjo, kad kas nors menkintų jos išsigelbėjimą, ypač jos pačios akyse. Jis pamojo pilotui, kad šis padėtų poniai Stendiš įlipti į sraigtasparnį. O paskui nuėjo duoti nurodymų šerifo pavaduotojui.

— Tu pasilik čia su lavonu ir tuo nemokša vairuotoju, — pasakė jam.

— Aš nesu nemokša vairuotojas, — suinkštė tasai. — Dieve mano, jeigu taip jūs būtumėt išvydę tą ponią čia, ant kelio.

— Ir nieko neprileisk prie sunkvežimio, — dar pasakė Bensenheiveris.

Ant kelio gulėjo ponios Stendiš vyrui priklausantys marškiniai. Bensenheiveris pakėlė juos ir nurisnojo į sraigtasparnį juokinga storulių ristele. Pora vyriškių stebėjo, kaip jis ropščiasi į sraigtasparnį ir kaip šis kyla aukštyn. Silpna pavasarinė saulė, atrodė, nutolo drauge su sraigtasparniu — jie staiga pajuto vėsą, nuo kurios nežinojo kur slėptis. Tik, aišku, ne sunkvežimyje, o sėsti į to vairuotojo automobilį — reiškė klampoti per lauko purvynę. Juodu nuėjo prie pikapo, atvertė jo dangtį ir susėdo ant jo.

— Ar jis iškvies buksyrą mano automobiliui? — paklausė vairuotojas.

— Tikriausiai pamirš, — atsakė šerifo pavaduotojas. Jis kaip tik tuo metu galvojo apie Bensenheiverį: žavėjosi juo, o kartu manė, kad negalima Bensenheiveriu visiškai pasitikėti. Buvo čia dar ortodoksiškumo klausimai, jeigu juos galima šitaip pavadinti, apie kuriuos šerifo pavaduotojas iki tol nebuvo susimąstęs. O dabar buvo per daug dalykų, apie kuriuos jam reikėjo galvoti vienu metu.

Vairuotojas vaikštinėjo po pikapą pirmyn ir atgal, ir tai nervino šerifo pavaduotoją, nes nuo to jo vaikštinėjimo lingavo pikapo gali-

nis dangtis, ant kurio jis sėdėjo. Vairuotojas aplenkė purviną, sujauktą antklodę, sugrūstą į kampą šalia kabinos, o po to apdulkėjusiame ir apskretusiame galiniame kabinos stikle prasitrynė akutę, kad galėtų žvilgčioti į sustirusį ir išskrostą Oreno Rato kūną. Kraujas buvo jau sukrešėjęs, o kūnas pro tą nešvarų kabinos langą atrodė vairuotojui tokios pat spalvos ir toks pat žvilgantis kaip baklažanas. Vairuotojas atėjęs atsisėdo šalia šerifo pavaduotojo, bet dabar šis pakilo, ėmė vaikštinėti pirmyn ir atgal po sunkvežimį, pasižiūrėjo pro langą į supjaustytą lavoną.

— O žinot ką? — pasakė vairuotojas. — Nors ji buvo visa apdergta, pasakysiu, kad ji iš tikrųjų gana daili moteris.

— Taip, žinoma, — sutiko šerifo pavaduotojas. Dabar vairuotojas vėl vaikštinėjo po sunkvežimį, todėl šerifo pavaduotojas nuėjo į galą ir atsisėdo ant to atversto dangčio.

— Tu neužsigauk, — pasakė jam vairuotojas.

— Aš neužsigaunu, — atsakė šis.

— Aš nenoriu pasakyti, kad simpatizuoju kiekvienam, kuris panorėtų ją išžaginti, — tarė vairuotojas.

— Aš žinau, ko tu nenori pasakyti, — atsakė jam šerifo pavaduotojas, kuris pirmiausia žinojo, kad yra iki ausų įklimpęs į tokius štai reikalus, tačiau tas naivus vairuotojo samprotavimas privertė policininką parodyti jam tokią pat panieką, kokia, kaip jis jautė, buvo Bensenheiverio požiūryje į jį patį.

— Tu tikriausiai tokių dalykų sočiai prisižiūri? — paklausė jį vairuotojas. — Turiu galvoje — žaginimų ir žmogžudysčių.

— Užtektinai, — atsakė jam šerifo pavaduotojas kažkaip nevykusiai iškilmingai. O iš tikrųjų jis niekuomet anksčiau nebuvo susidūręs nei su išžaginimu, nei su žmogžudyste, be to, suprato, kad ir dabar jis visa tai pamatė ne savo paties, bet Ardeno Bensenheiverio patyrimo akimis. Pamačiau išžaginimą ir žmogžudystę, pagalvojo jis, pagal Bensenheiverį. Dėl to jis jautėsi gerokai sutrikęs, stengėsi rasti kokį nors grynai savo požiūrį.

— Aš irgi esu kai ko matęs savo darbe, — pasakė vairuotojas, vėl žiūrėdamas pro galinį kabinos langą, — tik nieko tokio, kaip šis atsitikimas, man neteko matyti.

Šerifo pavaduotojas svarstė, ar jis turi leisti tam kvaišai spoksoti į Rato kūną, ar tai turi kokią nors reikšmę, o jei turi, tai kam. Ratui, be abejo, jokios. O jo keistai šeimai? O šerifo pavaduotojui? To jis nežinojo. O ar Bensenheiveris to neleistų?

— Ar tu neprieštarausi, jei pateiksiu tau delikatų klausimą? — paklausė jį vairuotojas. — Tik tu neužsigauk, gerai?

— Okay, — atsakė šerifo pavaduotojas.

— Kur dingo prezervatyvas? — paklausė vairuotojas.

— Koks prezervatyvas? — paklausė jį šerifo pavaduotojas. Jis galėjo turėti kai kurių abejonių dėl Bensenheiverio protavimo pagrįstumo, bet šiuo atveju jis nė kiek neabejojo, kad Bensenheiveris pasielgė teisingai. Pasaulyje pagal Bensenheiverį jokios trivialios smulkmenos neturėjo sumenkinti žaginimo, kaip nusikaltimo, sunkumo.

Houpė Stendiš tuo momentu pagaliau pasijuto esanti saugi Bensenheiverio pasaulyje. Ji skrido drauge su juo virš fermų laukų, stengdamasi nesusivemti nuo nuolatinio nardymo tai aukštyn, tai žemyn. Ji ėmė vėl pastebėti savo kūną — galėjo save užuosti ir jausti kiekvieną skaudamą vietą. Jautė didelį pasibjaurėjimą, tačiau greta jos sėdėjo tas malonus policininkas, kuris ja žavėjosi — buvo sujaudintas jos smurtinės pergalės.

— Ar jūs vedęs, pone Bensenheiveri? — paklausė ji.

— Taip, ponia Stendiš, — atsakė jis. — Vedęs.

— Jūs buvote man nepaprastai geras, — pasakė jam Houpė, — tik man atrodo, kad aš tuoj pat susivemsiu.

— Na, ir vemkite, — atsakė Bensenheiveris ir pastvėrė vaškuotą popierinį maišelį, kurį rado prie savo kojų. Tai buvo piloto maišelis su užkandžiais ir ant dugno dar likusiomis nesuvalgytomis „fri" bulvėmis, kurios buvo matyti pro riebaluotą maišelį. — Prašom, — pasakė Bensenheiveris, — drąsiau.

Ji jau žiaukčiojo. Paėmė iš jo tą maišelį ir nusigręžė. Maišelis pasirodė jai per mažas, kad jame tilptų visa ta šlykštynė, kurią, kaip jai atrodė, laiko savyje. Ji jautė ant savo nugaros tvirtą, sunkią Bensenheiverio ranką, o kita ranka jis prilaikė susivėlusią jos plaukų sruogą, kuri jai trukdė.

— Gerai, — skatino jis ją, — dar pasistenkite, išvemkite visa tai ir jūs pasijusite daug geriau.

Houpė prisiminė, kad kaip tik tokiais žodžiais ji visuomet kalbėdavo Nikiui, kai šis vemdavo. Ji stebėjosi, kaip Bensenheiveris sugeba net jos vėmimą paversti pergale, bet ji iš tikrųjų pasijuto daug geriau — tas ritmingas vėmimas ir šaltos, sausos rankos, kuriomis jis laikė jos galvą ir tapšnojo jai per nugarą, guodė ją ir ramino. O kai maišelis staiga plyšo ir viskas ant jo išsiliejo, Bensenheiveris sušuko:

— Na, štai, kaip laimingai jo atsikratėme, ponia Stendiš! Jums daugiau nebereiks to maišelio. Šis sraigtasparnis priklauso Nacionalinei gvardijai. Tegul ji ir išsivalo jį. Kam ji galų gale išvis yra?

Pilotas vairavo sraigtasparnį paniuręs, nejudria veido išraiška.

— Kokią dieną jūs turėjote, ponia Stendiš, — tęsė Bensenheiveris. — Jūsų vyras didžiuosis jumis. — Bet tyliai jis pagalvojo, jog bus geriau, jeigu jis prieš tai pasikalbės su jos vyru ir įsitikins, kaip yra iš tikrųjų. Mat iš savo patirties Ardenas Bensenheiveris žinojo, kad vyrai ir kiti žmonės ne visuomet vertina žaginimą taip, kaip dera.

16

Pirmasis žudikas

„Ką tu nori tuo PIRMASIS SKYRIUS pasakyti? — parašė Garpui jo leidėjas Džonas Vulfas. — Koks dar gali būti ko nors tokio, kaip tas skyrius, tęsinys? Vien to — ir tai yra jau per daug, kad sustotum. Kaipgi tu gali tai tęsti?" — „Galiu, — atrašė jam Garpas. — Pamatysi".

— Aš nenoriu to pamatyti, — pasakė Garpui telefonu Džonas Vulfas. — Mesk tai. Bent jau atidėk į šalį. Kodėl tau kur nors nepakeliavus? Esu tikras, kad tai būtų naudinga ir tau, ir Helenai. Juk ir Dunkanas jau gali keliauti, ar ne?

Tačiau Garpas spyriojosi ne vien dėl to, kad iš „Pasaulio pagal Bensenheiverį" turi išeiti romanas, bet ir dėl to, kad Džonas Vulfas pamėgintų parduoti tą jo pirmąjį skyrių kuriam nors žurnalui. Garpas niekuomet neturėjo savo agento. Džonas Vulfas buvo pirmasis žmogus, kuris rūpinosi jo kūrinių likimu ir tvarkė visus jo, kaip ir Dženės Fylds, leidybinius reikalus.

— Parduoti šitą? — paklausė jį Džonas Vulfas.

— Taip, — atsakė jam Garpas. — Parduok tą skyrių kaip romano pradžią.

Taip buvo su dviem pirmosiomis Garpo knygomis — iš pradžių žurnaluose buvo išspausdintos jų ištraukos. Bet šįkart Džonas Vulfas mėgino Garpui paaiškinti, kad 1) tas skyrius yra netinkamas spausdinti ir 2) išspausdintas jis būtų pati prasčiausia reklama — jeigu atsirastų užtektinai kvailas leidėjas, kuris jį nupirktų. Džonas Vulfas dar pasakė, kad Garpas, kaip rašytojas, turi „mažą, bet rimtą" reputaciją, kad pirmieji du jo romanai pelnė jam teigiamų recenzijų ir garbių šalininkų bei „nedidelę, bet rimtą" grupę skaitytojų. Garpas atsakė negalįs pakęsti „mažos, bet rimtos" reputacijos — tokios, kokia būtent patinka Džonui Vulfui.

— Veikiau norėčiau būti turtingas ir galėti nusispjauti į tai, ką

įvairūs idiotai laiko „rimta", — pasakė Džonui Vulfui Garpas. Tačiau kas gali sau leisti į tai nusispjauti?

Garpas tuo metu jautė, kad jis galėtų nusipirkti savotišką izoliaciją nuo realaus ir siaubingo pasaulio. Jis vaizdavosi savotišką tvirtovę, kurioje jis, Dunkanas ir Helena (taip pat būsimasis jų kūdikis) galėtų gyventi niekieno neužgauliojami ir neliečiami tų, kuriuos jis vadino „likusiuoju pasauliu".

— Ką tu nori pasakyti ta knyga? — klausė jį Džonas Vulfas.

To paties jį klausė ir Helena. Taip pat Dženė, nors jai patiko „Pasaulio pagal Bensenheiverį" pirmasis skyrius. Jos nuomone, visos vertybės jam yra išdėliotos teisingai — iš jo aišku, ką kurioje situacijoje laikyti didvyriu, jame taip pat yra išreikšta, jog būtina pasmerkti įstatymų laužymą, jame groteskiškai, kaip ir dera, parodytas geidulio šlykštumas. Bet, tiesą pasakius, tas Dženės palankumas pirmajam skyriui kėlė Garpui didesnį susirūpinimą negu Džono Vulfo kritiškumas. Garpas nepasitikėjo savo motinos sprendimais apie literatūrą.

— Dieve mano, tu tik pažiūrėk į jos pačios knygą, — vis sakė jis Helenai, tačiau ši, kaip ir žadėjo, nesidavė įtraukiama — ji neskaitė Garpo naujosios knygos, nė vieno jos žodžio.

— Kodėl jis taip staiga panoro praturtėti? — klausė Heleną Džonas Vulfas. — Ką visa tai reiškia?

— Nežinau, — atsakė jam Helena. — Manau, jis tikisi, kad tai apsaugotų jį ir mus visus.

— Nuo ko? — klausė jį Džonas Vulfas. — Nuo ko apsaugotų?

— Tu turi palaukti, kol perskaitysi visą knygą, — pasakė Garpas savo leidėjui. — Kiekvienas biznis yra nešvarus biznis. Aš mėginu pasižiūrėti į tą knygą kaip į biznį ir noriu, kad ir tu į ją taip žiūrėtum. Man nesvarbu, ar ji tau patinka, ar ne: aš noriu, kad tu ją parduotum.

— Aš nesu vulgarus leidėjas, — atsakė jam Džonas Vulfas. — O tu nesi vulgarus rašytojas. Atsiprašau, kad man tenka tau tai priminti. — Džonas Vulfas jautėsi Garpo užgautas — jis pyko ant Garpo, kad šis leidžia sau kalbėti apie biznį, kurį Džonas Vulfas išmanė kur kas geriau negu Garpas. Bet Džonas Vulfas žinojo, kad Garpui teko išgyventi sunkų metą, žinojo, kad Garpas yra geras rašytojas, kuris gali parašyti dar daug ir, Vulfo įsitikinimu, geresnių knygų, todėl jis norėjo ir toliau likti jo leidėjas.

— Kiekvienas biznis yra nešvarus biznis, — kartojo Garpas. — Na, o jeigu manai, kad ta knyga yra vulgari, tai tau neturi būti sunku ją parduoti.

— Tam nepakanka vien vulgarumo, — liūdnu balsu atsakė Džonas Vulfas. — Niekas nežino, ko reikia, kad knyga būtų perkama.

— Aš jau girdėjau tai, — atsakė jam Garpas.

— Tu neturėtum skambinti man, kad šitaip su manim kalbėtumeis, — pasakė jam Džonas Vulfas. — Aš esu tavo bičiulis.

Garpas žinojo, kad tai tiesa, todėl jis padėjo telefono ragelį, nebeatsakinėjo į laiškus ir rašė, kol baigė „Pasaulį pagal Bensenheiverį".

O už dviejų savaičių Helena, padedama Dženės, pagimdė trečią vaiką — dukterį, taigi Helenai ir Garpui atkrito problema susitarti dėl berniuko vardo, kuris nieku būdu neturėjo priminti Volto vardo. Duktė buvo pavadinta Džene Garp — tai yra būtent taip, kaip turėjo vadintis pati Dženė Fylds, jeigu ji būtų pasistengusi Garpą įsigyti labiau įprastu būdu.

Dženė buvo patenkinta, kad turi kažką, kas bent iš dalies vadinasi taip kaip ji.

— Bet juk gali kilti nesusipratimų, — perspėjo ji. — Kai mes dvi būsime tuo pačiu vardu.

— Aš visuomet vadinau tave „mama", — priminė jai Garpas. Tik jis nepriminė savo motinai, kad vienas modeliuotojas jau yra pavadinęs jos vardu suknelę. Maždaug metus laiko ji buvo populiari Niujorke: balta medicinos sesers uniforma su ryškiai raudona širdimi, prisiūta ant kairiosios krūties. TIKROJI DŽENĖ FYLDS — skelbė ta širdis.

Helena nieko nepasakė, gimus Dženei Garp. Ji buvo paprasčiausiai dėkinga: pirmą kartą po to atsitikimo ji pasijuto esanti išgelbėta nuo pamišimo iš širdgėlos, kuri ją smaugė dėl Volto netekties.

„Pasaulis pagal Bensenheiverį", kuris gelbėjo nuo tokio pat pamišimo Garpą, jau buvo Niujorke, ir Džonas Vulfas skaitė jį ir perskaitinėjo. Jis susitarė, kad pirmasis skyrius bus išspausdintas tokiame šlykščiai primityviame pornografiniame žurnale, kad — jis buvo dėl to tikras — net Garpas patikės savo kūrinio pasmerktumu. Tas žurnalas vadinosi „Tarpkojo reginiai" ir buvo pilnas kaip tik to: tų Garpo vaikystės laikų drėgnų, prasižiojusių bebrų,

kuriais buvo iliustruotas jo pasakojimas apie žiaurų išžaginimą ir akivaizdų kerštą. Pirmiausia Garpas apkaltino Džoną Vulfą, kad jis tyčia paskelbęs jo knygos pirmąjį skyrių tokiame žurnale, geresnių už jį net neieškodamas. Tačiau Džonas Vulfas tikino Garpą, kad jis išbandęs visus žurnalus. O pačioje savo laiško pabaigoje pranešė, kaip buvo suprasta Garpo knyga — būtent kaip pasakojimas apie grėsmingą, sensacingą smurtą ir seksą be kokių nors jį gelbstinčių vertybių.

— Bet knyga yra visiškai ne apie tai, — pasakė Garpas. — Pamatysi.

Vis dėlto Garpas dažnai susimąstydavo dėl „Pasaulio pagal Bensenheiverį" pirmojo skyriaus, kurį išspausdino „Tarpkojo regiiai". Ar jį išvis kas nors skaito? Ar kas nors, kas nusiperka tą žurnalą, bent pasižiūri į jo tekstus?

„Galbūt kai ką ir skaito po to, kai pasimasturbuoja, pasižiūrėję iliustracijų", — rašė Džonui Vulfui Garpas. Jis svarstė, ar tokia nuotaika yra tinkama jo tekstui skaityti: po masturbacijos skaitytojas būna bent jau atsipalaidavęs, galbūt jis jaučiasi vienišas („gera būsena skaitymui", — paaiškino Džonui Vulfui Garpas). O galbūt skaitytojas dar jaučiasi kaltas, yra nusižeminęs ir slegiamas atsakomybės jausmo (o tai jau nėra itin gera nuotaika skaitymui, galvojo Garpas). Šiaip ar taip, jis žinojo, kad tokia nuotaika nėra gera rašymui.

„Pasaulis pagal Bensenheiverį" perša mintį, kad Dorsio Stendišo troškimas pačiam apsaugoti savo žmoną ir vaiką nuo brutalaus pasaulio yra nerealus. Todėl į pagalbą pasikviečiamas Bensenheiveris (kuris yra priverstas pasitraukti iš policijos už tai, kad nesiliauja taikęs savo darbe neortodoksiškų metodų). Jis gyvena Stendišų namuose, drauge su šeima, kaip ginkluotas dėdė. Čia jis pasidaro mėgstamu asmens sargybiniu, kurio, Houpei reikalaujant, galų gale tenka atsisakyti. Nors kaip tik Houpei teko susipažinti su tuo, kas yra blogiausia realiame pasaulyje, tačiau labiausiai to pasaulio bijo jos vyras. Po to, kai Bensenheiveris, Houpei atkakliai reikalaujant, išsikeldina iš jų namų, Stendišas ir toliau išlaiko senąjį policininką kaip savotišką jų angelą sargą. Bensenheiveriui jis moka už tai, kad šis sekiotų paskui jų vaiką Nikį, tačiau Bensenheiveris savo, kaip sarginio šuns, pareigose persistengia, kadangi jį

vis dar veikia siaubingi jo išgyvenimų prisiminimai. Jis, atrodo, pamažu darosi Stendišams ne tiek apsauga, kiek pavojumi. Jis apibūdinamas kaip „paskutinio šviesos spindulio saugotojas — pensininkas tvarkdarys, vos gyvas prieš visiškas sutemas".

Houpė tikisi išblaškyti savo vyro baimes, įtikinėdama jį, kad jiems reikia antro vaiko. Ir tas vaikas gimsta, tačiau Stendišui, atrodo, yra lemta kurti sau vieną paranojaus demoną po kito: dabar jau jis ne tik baiminasi dėl galimo jo žmonos ir vaikų užpuolimo — jis ima įtarinėti Houpę, jog ši turi su kažkuo meilės ryšį. Palengva jis padaro išvadą, kad tai jam būtų skaudesnė žaizda negu jos išžaginimas (pakartotinis). Todėl Stendišas dabar ima abejoti savo meile jai ir pačiu savimi. Jausdamasis kaltas, jis prašo Bensenheiverį sekti Houpę ir nustatyti, ar ji ištikima, ar ne. Tačiau Ardenas Bensenheiveris nebenori daugiau atlikinėti nerimo kamuojamo Dorsio Stendišo užduočių. Senasis policininkas jam aiškina, kad jis buvęs pasamdytas saugoti Stendišų šeimą nuo išorinio pasaulio, o ne tam, kad varžytų tos šeimos pasirinkimo laisvę — kiekvienam jos nariui gyventi taip, kaip jie nori. Bensenheiveriui atsisakius padėti, Dorsį Stendišą apima panika. Vieną naktį jis palieka niekieno nesaugomus namus (ir vaikus) ir išeina šnipinėti savo žmonos. Kol Dorsio nėra namuose, mažesnysis jų vaikas mirtinai paspringsta Nikio kramtomąja guma.

Viskas persmelkta kaltės. Visi Garpo raštai persmelkti kaltės jausmo. Taip yra ir su Houpe, nes ji tikrai susitikinėja su kai kuo (nors kas galėtų ją dėl to smerkti). Bensenheiverį, nuolat kamuojamą liguisto atsakomybės jausmo, ištinka apopleksija. Pusiau paralyžiuotas jis sugrįžta pas Stendišus, Dorsis jaučiasi už jį atsakingas. Houpė nori dar vieno vaiko, tačiau Dorsis nuo patirtų išgyvenimų yra pasidaręs bevaisis. Jis sutinka, kad Houpė pasitelktų į pagalbą savo meilužį — bet tik jos „apvaisinimui", kaip jis tai pavadina. (O ironija: ši knygos vieta buvo vienintelė, kurią Džene Fylds pavadino „pritempta".) Maža to, Dorsis ieško kontroliuojamos situacijos, kuri, kaip rašė Garpas, „labiau panaši į laboratorinį eksperimentavimą su gyvenimu negu į patį gyvenimą". Houpė neįstengia prisiderinti prie tokios klinikinės tvarkos, kadangi emociniu požiūriu ji arba turi meilužį arba jo neturi. Reikalaudamas, kad meilužiai susitiktų vien tokiam tikslui — Houpės „apvaisinimui" — Dorsis kartu mėgina kontroliuoti, kur jie susitinka, kaip dažnai ir kiek

trunka tie susitikimai. Įtardamas, kad Houpė susitikinėja su meilužiu slaptai, be to, planingai, Dorsis kalba nusenusiam Bensenheiveriui, jog pastebėtas netoliese besibastantis potencialus kidneperis ir žagintojas.

Niekaip nerasdamas ramybės, Dorsis Stendišas ima netikėtai niekam nepranešęs, lankytis savo paties namuose (tokiu metu, kai jo mažiausiai laukiama). Vis dėlto jam niekuomet nepavyksta užklupti Houpės su kuo nors, bet Bensenheiveris, ginkluotas ir todėl kaip iškaršėlis mirtinai pavojingas, sučiumpa Dorsį. Ardenas Bensenheiveris, tas gudrus invalidas, sugeba važinėti savo invalido vežimėliu nepaprastai vikriai ir tyliai, jis ir toliau veikia neortodoksiškais metodais. Jis šauna į Dorsį Stendišą savo stambaus kalibro revolveriu iš mažiau kaip šešių žingsnių atstumo, kai šis, slėpdamasis viršuje kedro medžio drabužių spintoje, iš kur tikisi nuklausyti Houpės pokalbį telefonu, užkliūva už žmonos batų ir, aišku, gauna kulką.

Jo žaizda yra mirtina. Ardenas Bensenheiveris, jau visiškas beprotis, išgabenamas. Houpė yra nėščia savo meilužio vaiku. Kai jis gimsta, Nikas, kuriam jau dvylika metų, jaučia palengvėjimą, nes šeimoje nebėra ankstesnės įtampos. Galų gale jų nebeslegia tas pasibaisėtinas Dorsio Stendišo nervingumas, taip sužalojęs visų jų gyvenimą. Houpė ir jos vaikai gyvena ir toliau, jie net humoristiškai žiūri į senojo Bensenheiverio, dar per tvirto, kad numirtų, pamišėliškus sapaliojimus, nuolat kuriant naujas košmariško savo pasaulio versijas pavojingų bepročių namuose: galiausiai jis yra atsidūręs ten, kur jam priklauso būti. Houpė su vaikais dažnai jį lanko, tik ne vien iš geraširdiškumo (o jie tikrai yra geraširdžiai), bet ir todėl, kad neleistų sau pamiršti, kokia didelė vertybė yra jų pačių psichinė sveikata. Houpė yra ištverminga, gyvi ir sveiki liko jos vaikai, todėl ji būna tolerantiška senio sapalams, jie atrodo jai netgi juokingi.

Beje, tie ypatingai pavojingi bepročių namai stebina savo panašumu į Dženės Fylds ligoninę traumuotoms jos moterims Dogs Hed Harbore.

„Pasaulis pagal Bensenheiverį" nėra toks jau prastas ar net klaidingai suprastas, tačiau proporcijų požiūriu jis neatitinka realiam pasauliui būdingo jutiminių malonumų poreikio. Dorsis Stendišas irgi nėra „tikroviškas", be to, dėl savo meilės žmonai ir vaikams delikatumo jis yra per lengvai pažeidžiamas; jis ir Bensenheiveris

laikomi „ne itin tinkamais gyventi šioje planetoje". Joje reikia atsparumo.

Houpė ir, kaip to tikisi skaitytojas, jos vaikai gali turėti geresnių galimybių. Knyga vienaip ar kitaip perša mintį, kad moterys geriau negu vyrai pajėgia atsispirti baimėms ir brutalybėms, ir geriau sugeba neparodyti, kokie mes esame bejėgiai prieš tuos žmones, kuriuos mylime. Houpė yra parodyta kaip žmogus tvirtas, galintis išsilaikyti tame silpnų žmonių pasaulyje.

Džonas Vulfas sėdėjo Niujorke, puoselėdamas viltį, kad Garpo kalbos šiurkštus realizmas bei jo personažų ryškumas vis dėlto išgelbės knygą nuo grynai muilo operos statuso. Vulfas galvojo, kad buvo galima pavadinti tą knygą ir kitaip, pavyzdžiui, „Gyvenimo nerimastimi". Pagal ją būtų galima sukurti fantastišką dienos metu rodomų televizijos filmų seriją — tik reikėtų ją atitinkamai pritaikyti žiūrovams invalidams, pagyvenusio amžiaus žmonėms ir ikimokyklinio amžiaus vaikams. Džonas Vulfas padarė išvadą, kad „Pasaulis pagal Bensenheiverį", nežiūrint „Garpo kalbos šiurkštaus realizmo" ir taip toliau, tėra muilo operos rango.

Gerokai vėliau su tuo sutiks, aišku, net Garpas. Tai buvo pats prasčiausias jo kūrinys. „Bet tas sumautas pasaulis niekuomet kaip reikiant neįvertino mano dviejų pirmųjų kūrinių, — parašė jis Džonui Vulfui. — Taigi negavau to, kas man priklausė gauti". Bet juk dažniausiai taip ir būna, galvojo Garpas.

Džonas Vulfas turėjo esmingiausių dvejonių: svarstė, ar jis galėtų pateisinti tos knygos išleidimą. Su knygomis, dėl kurių abejodavo, Džonas Vulfas elgdavosi taip, kad retai dėl to nusivildavo. Leidykloje jam buvo pavydima to, kaip dažnai jis būdavo teisus, pranašaudamas knygoms populiarumą. Kai jis sakydavo, kad knyga bus populiari — būtent populiari, o ne gera ar mėgiama — jis beveik visuomet būdavo teisus. Žinoma, nemaža buvo ir tokių knygų, kurios ir be jo pranašavimo išpopuliarėdavo, bet nebuvo knygos, kuriai jis pranašavo populiarumą, o ji to nesulaukė.

Kaip jis tai numatydavo, niekas nežinojo.

Pirmą kartą jis taip pasielgė su Dženės Fylds knyga ir nuo to laiko kartą per metus ar per porą metų jis išpranašaudavo populiarumą kokioms nors nusistebėjimą keliančioms knygoms.

Jo leidykloje dirbo moteris, kuri kartą pasisakė Džonui Vulfui,

kad jai nėra tekę skaityti knygos, kurios ji nenorėtų užversti ir eiti miegoti. Džonas Vulfas, didelis knygų mėgėjas, priėmė tai kaip iššūkį ir daugelį metų duodavo tai moteriai skaityti gerų ir blogų knygų: jai tos knygos buvo vienodos — jos visos ją migdė. Ji pasakė Džonui Vulfui, kad paprasčiausiai nemėgstanti skaityti. Bet jis nepasidavė. Leidykloje niekas kitas, išskyrus jį, neduodavo tai moteriai ką nors skaityti; niekas kitas nesidomėjo tos moters nuomone apie ką nors. Ta moteris sukiojosi knygų pilnoje leidykloje taip, tarsi tos knygos buvo peleninės, o ji — nerūkančioji. Ta moteris buvo leidyklos valytoja. Kasdien ji išpildavo šiukšlių dėžės, o darbo kabintetus valydavo tuomet, kai vakare visi išeidavo į namus. Pirmadieniais ji siurbdavo dulkes iš koridorių kilimų, antradieniais šluostydavo dulkes nuo displėjų, trečiadieniais kuopdavo sekretorių stalus, ketvirtadieniais šveisdavo tualetus, o penktadieniais visur purkšdavo, šviežindama orą, kad leidykla, kaip ji sakydavo Džonui Vulfui, per savaitgalį prisigertų visai ateinančiai savaitei gero oro. Džonas Vulfas stebėjo ją daugelį metų, bet niekuomet jam neteko matyti, kad ji kada nors atverstų knygą.

Kai paklausta apie knygas ji atsakė, kad labai nemėgsta jų skaityti, jis ėmė davinėti jai skaityti tokias knygas, dėl kurių pasisekimo nebuvo tikras, taip pat tokias, dėl kurių pasisekimo nė kiek neabejojo. Bet ji ir toliau sakydavo jam, kad knygos jai nepatinka, todėl Džonas Vulfas buvo jau beveik numojęs ranka į ją, kai davė jai paskaityti „Seksualiai įtartinos", Dženės Fylds autobiografijos, rankraštį.

Valytoja perskaitė jį per naktį ir paklausė Džoną Vulfą, ar galėsianti įsigyti nuosavą tos knygos egzempliorių, kai ji išeis, nes norėtų dar ne kartą ją perskaityti.

Nuo to laiko Džonas Vulfas visuomet tvirtai laikėsi jos nuomonės. Ir ji neapvylė jo. Dauguma knygų jai nepatikdavo, bet jeigu jau kuri patikdavo, tai Džonas Vulfas žinojo, jog tą knygą perskaitys beveik kiekvienas.

Per daug nesukdamas galvos, jis padavė jai skaityti „Pasaulio pagal Bensenheiverį" rankraštį. O paskui visą savaitgalį namuose nervinosi dėl to, net bandė paskambinti jai, norėdamas pasakyti, kad net nemėgintų skaityti. Jis prisiminė tą pirmąjį skyrių, todėl nenorėjo moters įžeisti, kuri pati buvo kažkam senelė ir (žinoma) kažkam motina — juk ji galų gale nežinojo, kad jis moka jai už

visa tai, ką duoda perskaityti. O apie tai, kad ji, kaip valytoja, gauna didžiulę algą, žinojo tik pats Džonas Vulfas. Ši valytoja manė, jog visos geros valytojos daug uždirba ir kad joms tiek priklauso gauti.

Valytoja vadinosi Džilsė Slouper. Tą vakarą Džonas Vulfas didžiai nustebo radęs, kad Niujorko telefonų knygoje nėra nė vienos pavardės Slouper su pirmuoju inicialu D. Ko gero, Džilsė nemėgo ir telefonų knygų. Džonas Vulfas užsirašė sau pastabą, kad pirmadienio rytą jis privalo pirmiausia atsiprašyti Džilsės. Likusią to nelaimingo savaitgalio dalį jis praleido mėgindamas suformuluoti tai, ką jis pasakys T.S. Garpui — kad, jo nuomone, tiek autoriaus, tiek leidyklos didžiausiam labui „Pasaulis pagal Bensenheiverį" turi būti neleidžiamas.

Džonui Vulfui tas savaitgalis buvo tikra kankynė, nes Garpas jam patiko, jis patikėjo Garpu ir žinojo, kad Garpas neturi draugų, kurie galėtų jam patarti nesunkinti savo padėties; juk draugai pagaliau tam ir yra, kad duotų tokį vertingą patarimą. Yra Alisa Flečer, kuri taip jį myli, kad viską, ką tik jis pasakytų, priims nekritiškai arba išvis tylės. Dar yra Roberta Maldun, kurios literatūrinis skonis, kaip Džonas Vulfas įtarė, yra dar naujoviškesnis ir labiau neišlavintas (jeigu ji išvis jį turi) negu naujoji jos lytis. Helena sakė išvis tos knygos neskaitysianti. O Džené Fylds, kaip Džonas Vulfas žinojo, nebuvo tokia šališka savo sūnaus atžvilgiu, kaip motinos paprastai būna; tik ji buvo parodžiusi abejotiną nuovoką, neigiamai atsiliepdama apie geriausius savo sūnaus kūrinius. Problema dėl Dženės Fylds buvo kita — tema. Dženės Fylds manymu, knyga, parašyta svarbia tema, yra svarbi knyga. O naujoji Garpo knyga, jos manymu, yra apie kvailus rūpesčius, kuriuos moterims tenka iškęsti ir atlaikyti. O kaip ta knyga parašyta — šitai Dženei buvo nesvarbu. Būtent tai skatino Džoną Vulfą tą knygą leisti. Bet jeigu Dženei „Pasaulis pagal Bensenheiverį" patinka, vadinasi, ta knyga yra bent potencialiai ginčytina. Tačiau Džonas Vulfas, kaip ir Garpas, žinojo, kad Dženės, kaip politinės veikėjos, statusas gerokai priklauso nuo to, kad ji yra visų miglotai, net klaidingai suprantama.

Vulfas galvojo apie tai visą tą savaitgalį, todėl visiškai pamiršo, kad pirmadienį jam reikia pirmiausia atsiprašyti Džilsės Slouper, kai staiga ji pati įsiveržė pas jį — paraudusiomis akimis, trūkčiojanti lyg voverė, tvirtai sugniaužusi rudose savo rankose suglamžytus „Pasaulio pagal Bensenheiverį" rankraščio puslapius.

— Na, žinote, — pasakė ji, vartydama akis ir kratydama rankose tą rankraštį.

— Džilse, — tarė Džonas Vulfas. — Aš labai atsiprašau.

— Na, žinote! — pakartojo Džilsė. — Savo gyvenime neturėjau prastesnio savaitgalio. Negalėjau nei miegoti, nei valgyti, nei nuvykti į kapines susitikti su giminėmis ir bičiuliais.

Tasai Džilsės Slouper savaitgalio praleidimo būdas pasirodė Džonui Vulfui keistas, bet jis nieko nepasakė, o tik klausėsi jos taip, kaip jis jos klausėsi jau daugiau kaip dvylika metų.

— Tas vyriškis yra beprotis, — pareiškė Džilsė. — Niekas, būdamas sveikas, neparašys tokios knygos kaip šita.

— Aš neturėjau tau, Džilse, jos duoti, — pasakė Džonas Vulfas. — Užmiršau apie tą jos pirmąjį skyrių.

— Pirmasis skyrius ne toks jau blogas, — pasakė Džilsė. — Pirmasis skyrius — tai dar nieko. Bet mane pribaigė devynioliktasis skyrius, — pasakė ji.

— Tu perskaitei devyniolika skyrių? — nustebo Džonas Vulfas.

— Bet juk daugiau jūs man nedavėte — tik devyniolika, — atsakė Džilsė. — O ar yra ir daugiau? Ar yra dar tęsinys?

— Na, ne, — pasakė Džonas Vulfas. — Čia yra jau viskas. Čia pabaiga.

— Taip ir maniau, — pasakė Džilsė. — Ką jau ten betęsti. — Tas pamišėlis senas policininkas galų gale patenka ten, kur jam priklauso būti, o tas beprotis vyras irgi savo gauna — kulką į kaktą. Ta jo galvelė, jeigu norite žinoti, tik tam ir tiko — kulkai.

— Tai tu perskaitei viską? — vėl paklausė Džonas Vulfas.

— Velniai rautų! — suriko Džilsė. — Iš to, kaip jis kvailiojo, buvo galima pamanyti, kad tai jis buvo išžagintas. Jeigu norite žinoti, — dėstė Džilsė, — vyrai kaip tik tokie ir yra: tave žagina, kad vos galo negauni, o netrukus po to tas pradeda kvailioti — kam, girdi, atsiduodi savo noru! Bet juk tai yra ne jų, vyrų, sumautas reikalas — argi ne taip? — piktinosi Džilsė.

— Na, aš to nežinau, — pasakė Džonas Vulfas, kuris sėdėjo už savo stalo suglumęs. — Tai ar tau nepatiko ta knyga?

— Ar nepatiko? — sukranksėjo Džilsė. — O kas ten galėjo man patikti?

— Bet juk tu perskaitei ją, — pasakė Džonas Vulfas. — Kam gi tuomet skaitei?

— Na, žinote, — pasakė Džilsė, lyg gailėdama Džono Vulfo —

kad jis yra toks beviltiškai bukas. — Kartais aš imu galvoti, kad vargu ar jūs žinote, kas yra svarbiausia tose knygose, kurias leidžiate, — pasakė ji, linguodama galva. — Kartais galvoju, kodėl jūs esate tas, kuris leidžia knygas, o aš — ta, kuri šveičia išvietes. Tik tiek, kad aš linkusi veikiau išvietes šveisti, negu skaityti daugumą jūsų knygų.

— Bet jeigu tau nepatiko ta knyga, tai kodėl tu ją skaitei, Džilse? — klausė Džonas Vulfas.

— O dėl to, dėl ko skaičiau ir visas kitas knygas, — atsakė ji, — kad sužinočiau, kas atsitiks.

Džonas Vulfas išplėtė akis į ją.

— Daugumoje knygų, kaip jūs žinote, — dėstė Džilsė, — nieko neatsitinka. O yra tokių knygų, kad iš anksto aišku, kas atsitiks, todėl nėra jokio reikalo jas skaityti. Bet šita knyga, — kalbėjo ji, — yra tokia nenormali, kad žinai, jog turi kažkas atsitikti, o kas — to niekaip negali nuspėti. Pats turi būti nenormalus, kad galėtum numatyti, kas toje knygoje atsitiks.

— Taigi tu perskaitei iki galo, kad sužinotum, kas atsitiks? — paklausė Džonas Vulfas.

— Na, bet juk nėra jokios kitos priežasties knygą skaityti, ar ne taip? — klausė Džilsė Slouper. Ji padėjo sunkų rankraštį (o jis tikrai buvo didelis ir sunkus) Džonui Vilfui ant stalo ir patraukė aukštyn ilgą dulkių siurblio lazdą, kuriuo pirmadieniais susijuosdavo kaip diržu pilną savo taliją. — Kai knyga jau išeis, — pasakė ji, rodydama į mašinraštį, — labai norėčiau, jeigu galima būtų, turėti nuosavą jos egzempliorių. Jeigu būtų galima, — paprašė ji.

— Tu nori turėti tą knygą nuosavą? — paklausė ją Džonas Vulfas.

— Jeigu būtų galima, — pakartojo Džilsė.

— Bet juk tu jau žinai, kas joje atsitinka, — kalbėjo Džonas Vulfas. — Tad kam tau skaityti ją iš naujo?

Džilsė atrodė sutrikusi, o Džonas Vulfas niekuomet nebuvo matęs, kad ji dėl ko nors sutriktų.

— Na, tuomet aš galėčiau ją pasiskolinti, — aiškino ji. — Pažįstu vieną tokį, kuriam būtų gerai priminti, kokie yra vyrai šiame pasaulyje.

— O tu pati ar skaitytum ją dar kartą? — pasidomėjo Džonas Vulfas.

— Gal ne visą. Bent jau ne visą iš karto ar tuoj pat, — ji vėl atrodė sutrikusi. — Bet ten yra vietų, kurias, manau, galėčiau vėl skaityti, — droviai pasakė ji.

— O kam? — klausė Džonas Vulfas.

— Na, tam, — pasakė pavargusiu balsu Džilsė, tarsi visai netekusi su juo kantrybės, — kad tiesiog jauti, kokia ji yra teisinga. — Tą žodį „teisinga" ji kranktelėjo kaip koks vandens paukštis naktį virš ežero.

— Jauti, kokia ji yra teisinga? — pakartojo Džonas Vulfas.

— O argi jūs to nežinote? — paklausė ji. — Jeigu jūs nežinote, kuri knyga yra teisinga, tai mums reikėtų susikeisti pareigomis. — Ir ji nusijuokė, spausdama kumštyje kaip kokį šaunamąjį ginklą dulkių siurblio trišakį kištuką. — Kartais aš galvoju, — linksmu balsu kalbėjo ji, — kad vargu ar jūs pastebite, kada tualetas būna išvalytas. — Ji priėjo ir pasižiūrėjo į jo šiukšlių dėžę. — Ar kada šiukšlių dėžė būna tuščia, — kalbėjo ji. — O jauti, kada knyga yra teisinga, kai jauti, kad ji teisinga. Knyga yra teisinga, kai gali pasakyti: „Na, taip! Kaip tik šitaip elgiasi tie sumauti žmonės". Ir tada aišku, kad knyga yra teisinga, — užbaigė ji.

Pasilenkusi virš šiukšlių dėžės, ji paėmė nuo jos dugno vienintelį ten gulėjusį popieriaus lapą ir įsikišo jį į prijuostės kišenę. Tai buvo Džono Vulfo laiško, kurį jis bandė surašyti Garpui, suglamžytas pirmasis puslapis.

Praėjus keliems mėnesiams, kai „Pasaulis pagal Bensenheiverį" buvo jau rengiamas spaudai, Garpas nusiskundė Džonui Vulfui, kad jis neturįs kam knygos dedikuoti. Jis nenorėjo jos skirti Volto atminimui, kadangi negalėjo pakęsti tokių dalykų, kaip „kapitalo pigaus krovimosi, — kaip jis tai vadino, — iš savo autobiografijos faktų, stengiantis įpiršti skaitytojui mintį, jog tu esu geresnis rašytojas, negu iš tikrųjų esi". Jis nededikavo tos knygos ir savo motinai, nes negalėjo pakęsti, kad, kaip jis sakė, „kiekvienas laisvai jodinėja Dženės Fylds vardu". Dėl Helenos, žinoma, nebuvo ir kalbos, na, o Dunkanui jis negalėjo tos knygos dedikuoti jau vien todėl, kad jis neleis jam jos skaityti. Vaikas buvo dar ne to amžiaus. Jam, kaip tėvui, buvo dėl to nemalonu, — kad jis rašo tai, ką turi drausti savo vaikams skaityti.

Garpas suprato, kad Flečeriai pasijaustų nepatogiai, jeigu jis

dedikuotų knygą jiems kaip porai, o jeigu jis dedikuotų ją vien Alisai, tuo galėtų užgauti Harį.

— Tik ne man, — pasakė jam Džonas Vulfas. — Tik ne šitą.

— Apie tave aš net negalvojau, — sumelavo jam Garpas.

— Na, o jeigu Robertai Maldun? — pasiūlė Džonas Vulfas.

— Ta knyga neturi jokio ryšio su Roberta, — atsakė Garpas. Nors jis žinojo, kad Roberta bent jau neprieštarautų tokiai dedikacijai. Stačiai linksma, galvojo jis: parašai knygą, o paskui neatsiranda nė vieno, kuris panorėtų, kad ją jam dedikuotum.

— Tai gal dedikuoti ją džeimsininkėms? — karčiai pasakė Garpas.

— Nekvarškink sau galvos dėl tokių niekų, — patarė jam Džonas Vulfas. — Tai yra aiški kvailystė.

Garpas paniuro.

O gal dedikuoti poniai Ralf? — dingtelėjo Garpui mintis. Bet juk jis iki šiol dar nežino tikrosios jos pavardės. Dar yra Helenos tėvas, geras, senas imtynių treneris Ernis Holmas, tik jis nesuprastų tokio gesto ir vargu ar jam patiktų tokia knyga. Tiesą sakant, Garpas netgi puoselėjo viltį, kad jis niekuomet jos neskaitys. Išties stačiai juokinga: parašai knygą, o paskui puoselėji viltį, kad kas nors jos neskaitytų!

O gal Riebiajam Troškiniui? — šmėstelėjo galvoje mintis.

Maiklui Miltonui?

Bonkerso atminimui?

Jautėsi atsidūręs aklavietėje. Nieko daugiau nebegalėjo sugalvoti.

— Aš žinau kam, — tarė Džonas Vulfas. — Tik pasiklausiu, ar ji sutiks.

— Labai įdomu, — pasakė Garpas.

Džonas Vulfas turėjo galvoje Džilsę Slouper — asmenį, atsakingą už tai, kad Garpo knyga išvis leidžiama.

— Ta moteris yra labai savotiška, tavo knyga ją sužavėjo, — pasakojo Džonas Vulfas. — Ji pasakė, kad tai yra labai „teisinga" knyga.

Tas pasiūlymas sudomino Garpą.

— Aš buvau davęs jai rankraštį vienam savaitgaliui, — aiškino Džonas Vulfas, — ir ji negalėjo nuo jo atsiplėšti, kol neperskaitė viso.

— O kodėl tu davei jai tą rankraštį? — pasiteiravo Garpas.

— Todėl, kad ji man pasirodė kaip tik tam tinkama, — atsakė Džonas Vulfas. Jis, kaip tikras geras leidėjas, niekam nenorėjo atskleisti visų savo paslapčių.

— Na, gerai, — pasakė Garpas. — Atrodysiu plikas, jeigu knyga išeis be jokios dedikacijos. Pasakyk jai, kad aš tam pritariu. Ar ji yra tavo artima bičiulė? — dar pasidomėjo Garpas, bet leidėjas tik mirktelėjo jam, ir Garpas linktelėjo galva.

— O ką tai reiškia? — įtariai paklausė Džoną Vulfą Džilsė Slouper. — Ką tai reiškia, kad jis nori man „dedikuoti" tą baisią knygą?

— Tai reiškia, kad jam patiko tavo atsiliepimas apie ją, — atsakė Džonas Vulfas. — Jis mano, kad ta knyga yra parašyta beveik galvojant apie tave.

— Galvojant apie mane? — paklausė Džilsė . — Ką tai reiškia? — Aš jam papasakojau, kaip tu atsiliepei apie jo knygą, — toliau aiškino Džonas Vulfas, — todėl jis mano, kad tu esi puiki skaitytoja.

— Puiki skaitytoja? — paklausė Džilsė. — Jis, ko gero, pamišėlis, ar ne?

— Jis neturi daugiau kam dedikuoti savo knygos, — prisipažino Džonas Vulfas.

— Tai maždaug taip, lyg nerastų vedyboms liudininko? — paklausė Džilsė.

— Maždaug, — sutiko Džonas Vulfas.

— Bet tai nereiškia, kad aš pritariu tai knygai? — paklausė Džilsė.

— Saugok, Dieve, — atsakė Džonas Vulfas.

— Taigi, kad saugok, — pasakė Džilsė.

— Niekas tau nepriekaištaus dėl to, kas yra toje knygoje — jeigu tu to baiminiesi, — pasakė jai Džonas Vulfas.

— Na, gerai, — pasakė Džilsė.

Džonas Vulfas dar parodė jai, kurioje vietoje bus ta dedikacija, parodė jai kitų knygų su dedikacijomis. Džilsei visos jos patiko ir ji galų gale linktelėjo galva, patenkinta tuo sumanymu.

— Yra dar vienas dalykas, — pasakė ji. — Ar man nereikės susitikti su juo ar panašiai?

— Ne, nereikės, — pasakė jai Džonas Vulfas, ir Džilsė pagaliau sutiko.

Betrūko tik vienos genialios pastangos, kad būtų galima išleisti „Pasaulį pagal Bensenheiverį" į tą paslaptingą neaiškų pasaulį, kuriame kartais „rimtos" knygos kurį laiką garsėja ir kaip „populiarios". Džonas Vulfas buvo apsukrus ir ciniškas žmogus. Jis gerai išmanė, kaip reikia pasinaudoti tokiais biografijos faktais, kurie paskatintų pigių sensacijų mėgėjus retkarčiais paimti į rankas ir tikros beletristikos kūrinį.

Gerokai vėliau Helena padarys pastabą, kad „Pasaulis pagal Bensenheiverį" taip išpopuliarėjo tik dėl savo aplanko. Džonas Vulfas paprastai leisdavo Garpui pačiam parašyti ant knygos aplanko užlankų spausdinamą tekstą, bet šį kartą tai, ką Garpas pateikė, buvo taip nuobodu ir gremėzdiška, kad Džonas Vulfas ryžosi pats imtis to reikalo, užlankų tekste atvirai pasakydamas dalyko esmę.

„Pasaulis pagal Bensenheiverį", — buvo rašoma tame tekste, — pasakoja apie žmogų, kuris taip labai baiminasi, jog jo artimiesiems gali atsitikti kas nors bloga, kad sukuria tokią įtampos atmosferą, kurioje nelaimė yra beveik neišvengiama. Ir ji atsitinka".

„T.S.Garpas — toliau buvo rašoma ant knygos aplanko, — yra žinomos feministės Dženės Fylds vienintelis sūnus". Džonas Vulfas truputį sunerimo, kai išvydo tai jau išspausdinta, nes nors jis pats tai parašė ir nors gerai žinojo, kodėl parašė, vis dėlto jis žinojo, kad Garpas niekuomet nepageidavo, jog tokio pobūdžio informacija būtų skelbiama, leidžiant jo knygas. „T.S.Garpas yra tėvas, — buvo rašoma ant aplanko (Džonas Vulfas pakraipė galvą iš gėdos dėl to savo parašyto niekalo), — kuris pats neseniai skaudžiai turėjo išgyventi penkiamečio savo sūnaus tragišką netektį. Iš tos širdgėlos, kurią jis dėl to įvykio patyrė, atsirado šis kančios sklidinas romanas..." Ir taip toliau.

Garpas visa tai laikė pačiu pigiausiu būdu skaitytojui privilioti. Jis visuomet sakydavo, kad labiausiai nemėgsta atsakinėti į klausimą, kiek jo kūrinys yra „teisingas", tai yra, kiek jis paremtas „asmenine patirtimi". „Teisingas" — ne ta gerąja prasme, kuria šį žodį pavartojo Džilsė Slouper, bet teisingas — atseit, „tikroviškas". Paprastai jis kantriai ir santūriai aiškindavo, kad autobiogra-

finis kūrinio pagrindas — jeigu toks iš viso yra — yra pats neįdomiausias jo lygmuo. Garpas taip pat visuomet sakydavo, kad rašymo menas — tai nuoširdaus vaizdavimo aktas, kuris, kaip kiekvienas kitas menas, yra selekcijos procesas. Memuarai, autobiografijos — „visi tie atsiminimai apie atminimo nevertas mūsų gyvenimo traumas" — tėra menkas pavyzdys grožinei literatūrai, sakydavo jis. „Grožinė literatūra turi būti padaryta geriau negu realus gyvenimas", — rašė Garpas. Ir jis nuosekliai stojo prieš „melagingus asmeninių išgyvenimų kelrodžius" tų rašytojų, kurių knygos laikomos „svarbiomis" todėl, kad kai kas svarbaus buvo nutikę jų gyvenime. Jis rašė, kad mažiausiai gali paskatinti įtraukti ką nors į romaną tai, jog tas „kas nors" ištiės yra atsitikę. „Viskas kažkada yra atsitikę!" — širdo jis. „Vienintelė priežastis kam nors įvykti romane yra ta, jog tai tuo metu ir toje vietoje būtinai turi įvykti".

— Papasakokite man ką nors, kas jums yra tikrai atsitikę, — kartą pasakė Garpas moteriai, kuri atėjo pas jį interviu, — ir aš patobulinsiu jūsų gyvenimą, geriau papasakosiu apie tą atsitikimą. — Ta moteris buvo išsiskyrusi, augino keturis mažamečius vaikus, vienas kurių buvo miręs vėžiu; iš jos veido buvo matyti, kad ji netiki Garpu. Jis matė, kad ji turi būti labai nelaiminga, todėl jau švelnesniu balsu pasakė jai:

— O jeigu tai yra liūdna istorija, netgi labai liūdna, tuomet aš išgalvosiu dar liūdnesnę. — Bet jis matė, kad ji niekuomet juo nepatikės, kad ji net neparašys apie tai. Ji net neįtrauks to į savo interviu.

O Džonas Vulfas žinojo: viena, ką dauguma skaitytojų nori pirmiausia žinoti, — tai kuo daugiau apie paties autoriaus gyvenimą. Džonas Vulfas parašė Garpui: „Daugumai menkos vaizduotės žmonių kalbos apie tikrovės pagerinimą yra tuščios kalbos". Štai kodėl Džonas Vulfas padarė Garpą ant „Pasaulio pagal Bensenheiverį" aplanko įžymų („žinomos feministės Dženės Fylds vienintelis sūnus"), pasistengė sužadinti prielankumą jo tragiškiems išgyvenimams („skaudžiai turėjo išgyventi penkiamečio savo sūnaus tragišką netektį"). Kad abu šie Garpo gyvenimo faktai neturi esminio ryšio su romano menu, Džonui Vulfui ne itin rūpėjo. Garpas buvo jam pakyrėjęs visomis tomis savo kalbomis apie tai, jog jis norėtų būti verčiau turtingas negu rimtas rašytojas.

„Tai nėra pati geriausia tavo knyga, — parašė Garpui Džonas

Vulfas, siųsdamas jam perskaityti knygos korektūrą. — Ateis diena, kai pats tai pripažinsi. Bet tai bus garsiausia tavo knyga. Lukterk — ir įsitikinsi. Kol kas tu dar negali įsivaizduoti, kokį nepasitenkinimą tau sukels jos pasisekimo priežastys, todėl patariu tau keliems mėnesiams kur nors išvykti iš šalies. Ir patariu tau skaityti tik tas recenzijas apie ją, kurias aš tau atsiųsiu. O kai visa tai bus jau praėję — o gyvenime viskas praeina — tuomet galėsi grįžti namo ir banke susipažinti su tavęs laukiančiu dideliu siurprizu. Be to, gali dar tikėtis, kad „Pasaulio pagal Bensenheiverį" populiarumas bus toks didelis, jog jo paskatinti žmonės atsigręš į praeitį ir perskaitys tuos du pirmuosius tavo romanus, kurių dėka tu esi nusipelnęs būti geriau žinomas.

Pasakyk Helenai, jog man labai nemalonu, bet tu, manau, vis dėlto privalai tai žinoti: tavo reikalai man visuomet rūpėjo ir teberūpi. Jeigu tu pageidauji, kad ši knyga būtų išparduota, tai mes ją išparduosime. Kiekvienas biznis, Garpai, yra nešvarus biznis. Tave cituoju".

Tas laiškas labai suglumino Garpą. Džonas Vulfas, aišku, neparodė jam knygos aplanko.

„Dėl ko tau nemalonu? — klausė jį Garpas savo laiške. — Neverkšlenk; išparduok ją".

„Kiekvienas biznis yra nešvarus biznis", — pakartojo jam Džonas Vulfas.

— Žinau tai, žinau, — atsakė jam Garpas.

— Paklausyk mano patarimo, — pasakė jam Vulfas.

— Man patinka skaityti recenzijas, — atsakė Garpas.

— Tik ne tas — tos tau nepatiks, — perspėjo jį Džonas Vulfas. — Ruoškis kelionei. Prašau tave.

Po to Džonas Vulfas nusiuntė knygos aplanko egzempliorių Dženei Fylds. Jis prašė ją neprasitarti apie tai Garpui, taip pat padėti prikalbinti Garpą kuriam laikui išvykti iš šalies.

— Išvyk kur nors iš šalies, — ragino sūnų Dženė. — Tai yra geriausia, ką tu gali padaryti šiuo momentu savo ir savo šeimos labui.

Tas sumanymas labai patiko Helenai — juk ji dar niekuomet nėra buvusi užsienyje. Dunkanas buvo perskaitęs pirmąją tėvo apysaką — „Grilparcerio pensioną", todėl labai norėjo pamatyti Vieną.

— Iš tikrųjų Viena yra ne tokia, — sakė Dunkanui Garpas, ta-

čiau jį labai sudomino tai, kad berniukui patiko tas senas jo apsakymas. Pats Garpas jį irgi mėgo.

— Su naujagimiu į Europą? — dejavo Garpas. — Stačiai nežinau. Juk tai vargas — pasai, be to, begalė injekcijų mažylei ar dar ko nors.

— Tau pačiam reikia injekcijų, — pasakė jam Dženė Fylds. — Kūdikiui bus visiškai saugu.

— Nejaugi tu nenori vėl pamatyti Vieną? — klausė jį Helena.

— O, tu tik įsivaizduok — vėl vaikščiosi senų savo nuodėmių takais, — nuoširdžiai kalbėjo Džonas Vulfas.

— Senų nuodėmių? — sumurmėjo Garpas. — Nežinau.

— Tėte, būk geras, — prašė Dunkanas. Garpas nusileisdavo Dunkano norams; ir jis sutiko.

Helena labai apsidžiaugė ir net užmetė akį į „Pasaulio pagal Bensenheiverį" korektūrą. Bet tai buvo žvilgsnis prabėgom, nervingas — ji visai neketino jos skaityti. Pirma, ką ji pastebėjo, buvo dedikacija — „Džilsei Slouper".

— Kas tai per viena — toji Džilsė Slouper? — paklausė ji Garpą.

— Tiesą sakant, net nežinau, — atsakė jis. Helena suraukė kaktą. — Tikrai nežinau, — tikino jis. — Tai yra kažkokia Džono bičiulė. Jis sakė, kad ta knyga jai labai patikusi — negalėjusi nuo jos atsiplėšti. Manau, Vulfas palaikė tai geru ženklu. Šiaip ar taip, tai jis pasiūlė jai dedikuoti, — aiškino Garpas. — Aš pagalvojau, kad tai puiku.

— Hmm, — numykė Helena. Ir atidėjo korektūrą į šalį.

Juodu abu kiekvienas savaip vaizdavosi tą Džono Vulfo bičiulę. Kai jie susipažino su Džonu Vulfu, jis buvo jau išsiskyręs. Jiems buvo tekę susitikti su jo vaikais, jau suaugusiais, bet niekuomet jie nesutiko pirmosios jo žmonos. Jis turėjo kuklų būrelį bičiulių — visos jos buvo dailutės, nuolankios, patrauklios ir visos už jį jaunesnės. Kai kurios jų dirbo knygų leidyboje, bet dauguma tų jaunų moterų buvo irgi išsiskyrusios ir pačios turėjo pinigų — visuomet turėjo ar bent atrodė turinčios. Garpas prisiminė daugumą jų vartojančias puikius kvepalus, skoningai pasidažiusias ir gerai apsirengusias.

Nei Garpas, nei Helena nebūtų galėję net įsivaizduoti Džilsės Slouper, tos baltaodžio ir kvarteronės palikuonės — taigi oktoronės, arba viena aštuntąja negrės. Jos oda buvo gelsvai ruda — lyg

truputį patamsėjusios pušinės lentos. Jos plaukai buvo lygūs, trumpi, juodi, virš blizgančios surauktos kaktos nelygiai pakirpti ir jau pradedantys pilkėti. Ji buvo žemaūgė, ilgarankė, o kairioji ranka — be bevardžio piršto. Ant dešiniojo skruosto buvo gilus randas, todėl galima buvo įsivaizduoti, kad tame pačiame mūšyje ir tuo pačiu įrankiu jai buvo nupjautas ir tas pirštas — matyt, tuomet, kai ji gyveno nevykusį vedybinį savo gyvenimą, o jis, be abejo, buvo nevykęs. Ji niekuomet apie jį nepasakodavo.

Džilsė Slouper buvo daugmaž keturiasdešimt penkerių metų amžiaus. O atrodė šešiasdešimtmetė. Iš stuomens priminė nėščią labradorų veislės kalę, vaikščiojo vilkdama kojas, nes jos buvo nesveikos. Keletą metų ji visiškai nekreipė dėmesio į gumbą, kurį užčiuopdavo krūtyje, o niekas kitas jo neužčiuops, kol taip ir pasimirs nuo vėžio.

Ji turėjo telefoną, tik jis buvo neįtrauktas į telefonų knygą (kaip tą nustatė Džonas Vulfas), nes buvęs jos vyras kiekvieną mėnesį grasindavo ją užmušiąs, kol galų gale įgriso jo klausytis. O telefoną ji laikė tik dėl vaikų — mat jiems buvo reikalingas numeris, kuriuo jie galėtų naudotis abonento sąskaita, kai skambindavo prašydami atsiųsti jiems pinigų.

Bet nei Helena, nei Garpas, kai vaizdavosi Džilsę Slouper, nė iš tolo nemanydavo, kad tai galėtų būti liūdna, sunkiai dirbanti kvarteronė.

— Atrodo, Džonas Vulfas viską daro tos knygos labui, išskyrus tik tai, kad ne jis ją parašė, — pasakė Helena.

— O gaila, kad ne jis ją parašė, — netikėtai pasakė Garpas. Jis dar kartą perskaitė savo knygą, ir jį apniko didelės abejonės. „Grilparcerio pensione", galvojo jis, ryšku tikrumas dėl žmonių elgsenos. „Pasaulyje pagal Bensenheiverį" Garpas nesijautė toks tvirtas — tai, aišku, liudija, kad jis sensta. Bet juk, kaip žinoma, menininkai sendami turi darytis geresni.

Garpas ir Helena drauge su mažyle Džene ir vienaakiu Dunkanu išvyko iš Naujosios Anglijos vėsų rugpjūčio mėnesį — tuo metu, kai daugelis keliaudavo per Atlantą priešinga kryptimi.

— O kodėl jums nepalaukus Padėkos dienos šventės, o jau po to keliauti? — klausė Ernis Holmas. Tačiau „Pasaulis pagal Bensenheiverį" turėjo išeiti spalio mėnesį. Džonas Vulfas jau buvo gavęs įvairių atsiliepimų apie dar netaisytą knygos korektūrą, kurią

jis buvo per vasarą išsiuntinėjęs. Visi atsiliepimai buvo entuziastingi — knyga buvo entuziastingai giriama arba taip pat entuziastingai smerkiama.

Jis turėjo vargo, kad nuslėptų nuo Garpo pirmuosius knygos egzempliorius, ypač aplanką. Tačiau paties autoriaus entuziazmas dėl tos knygos buvo labai sporadiškas ir apskritai menkas, todėl Džonui Vulfui pavyko neleisti jam jos pamatyti.

Dabar Garpas buvo pasinėręs į kelionės rūpesčius ir kalbėjo apie tas knygas, kurias jis dar parašysiąs. („Tai yra geras ženklas", — pasakė Helenai Džonas Vulfas.)

Dženė ir Roberta atvežė Garpus į Bostoną, iš kur jie turėjo skristi į Niujorką.

— Nebijokit lėktuvo, — pasakė Dženė. — Jie nekrenta.

— O Dieve, mama, — atsiliepė Garpas. — Ką tu išmanai apie lėktuvus? Jie nuolat krenta.

— Visą laiką mosuok rankomis kaip sparnais, — patarė Dunkanui Roberta.

— Negąsdink jo, Roberta, — paprašė Helena.

— O aš visai nebijau, — atsakė Dunkanas.

— Kol tavo tėtė šnekės, tol nenukrisite, — pasakė Dženė.

— Jeigu jis vis šnekės, — tarė Helena, — tai mes niekuomet nenusileisime. — Jie visi matė, kad Garpas yra užsigavęs.

— Jeigu jūs neatstosite nuo manęs, tai aš visą kelią persiu, — atšovė jis, — ir tuomet įvyks didelis sprogimas.

— Tu geriau mums dažniau rašyk, — pasakė jam Dženė.

Prisiminęs jam brangų Tinčą ir paskutinę jo kelionę į Europą, Garpas tarė motinai:

— Šįkart, mama, aš visą laiką tik kuo daugiau ab-ab-ab-sorbuosiu. Todėl nė ž-ž-žodžio neparašysiu.

Juodu abu iš to nusijuokė, o Dženė Fylds net nuvarvino ašarą, kurią pastebėjo tik Garpas. Atsisveikindamas jis pabučiavo motiną. Roberta, įpratusi po lyties pakeitimo bučiuotis itin stipriai, kiekvieną išbučiavo po kelis kartus.

— O Dieve, Roberta, — pasakė jai Garpas.

— Kol jūsų nebus, aš globosiu senutę, — tarė Roberta, paimdama į didžiulį savo glėbį Dženę, kuri pasirodė šalia Robertos tokia maža ir labai žila.

— Man nereikalinga niekieno globa, — tarė Dženė Fylds.

— Kol kas dar pati mama visus globoja, — pasakė Garpas.

Helena apkabino Dženę, nes žinojo, kokią tikrą tiesą pasakė Garpas. Jau sėdėdami lėktuve, Garpas ir Dunkanas matė Dženę ir Robertą, mojančias jiems nuo išlydėjimo terasos. Jiems teko susikeisti vietomis, kad Dunkanas galėtų sėdėti kairėje lėktuvo pusėje.

— Tokia pat gera vieta ir dešinėje pusėje, — pasakė jam stiuardesė.

— Tik ne tam, kuris neturi dešinės akies, — atsakė jai Dunkanas, ir Garpas apsidžiaugė, kad berniukas jaučiasi jau taip drąsiai.

Helena su mažyle sėdėjo šalia jų, tik kitoje praėjimo tako pusėje.

— Ar matai senelę? — paklausė Dunkaną Helena.

— Taip, — atsakė Dunkanas.

Išlydėjimo terasoje pasidarė sausakimša, kai ją užplūdo visi, norintys matyti, kaip pakils lėktuvas, tačiau Dženė Fylds, nors ir nedidukė, kaip visuomet, išsiskyrė balta savo uniforma.

— Kodėl senelė atrodo tokia aukšta? — paklausė Garpą Dunkanas. Ir iš tikrųjų: Dženė Fylds buvo iškilusi galva ir pečiais virš minios. Garpas suprato: Roberta laiko ją, iškėlusi kaip vaiką.

— O, tai Roberta ją pakėlė, — susivokė ir Dunkanas. Garpas žiūrėjo į savo motiną, pakeltą į orą, kad galėtų pamoti jam atsisveikindama, saugu buvusio futbolo gynėjo rankose. Drovi, rami Dženės šypsena sugraudino Garpą, ir jos pamojo jai pro langą, nors žinojo, kad ji nebegali jo įžiūrėti lėktuvo viduje. Pirmą kartą motina pasirodė jam sena. Jis nusigręžė nuo lango ir pažvelgė į kitą praėjimo tako pusę — į Heleną su naujuoju jų vaiku.

— Jau kylame, — tarė Helena. Kai lėktuvas pajudėjo, juodu susikibo rankomis per taką, nes Garpas žinojo, kad Helena bijo skirsti.

Niujorke Džonas Vulfas apgyvendino juos savo bute. Garpui, Helenai ir mažylei Dženei užleido savo miegamąjį, o Dunkanui grakščiai pasiūlė pasidalinti su juo svetainę.

Suaugusieji vakarieniavo iki vėlumos ir daugokai išgėrė konjako. Garpas pasakojo Džonui Vulfui apie tris naujus romanus, kuriuos ketina parašyti.

Pirmasis vadinsis „Mano tėvo iliuzijos". Jame bus pasakojama apie tėvą idealistą, turintį būrį vaikų. Jis sukuria savo vaikams nedideles utopijas, pagal jas augina juos, o kai jie pakankamai paauga, įsteigia jiems nedidelius koledžus. Bet viskas nueina perniek — ir

tie koledžai, ir vaikai. Tėvas vis bando pasakyti kalbas Jungtinių Tautų Organizacijoje, bet kiekvieną kartą yra išvejamas. Tai yra vis ta pati kalba, kurią jis nuolat taiso. Paskui jis mėgina sukurti nemokamo gydymo ligoninę ir patiria visišką nesėkmę. Po to bando visoje šalyje įvesti nemokamo transporto sistemą. O tuo tarpu jo žmona išsiskiria su juo, vaikai augdami darosi nelaimingi, kai kurie iš jų yra iškrypėliai, o kiti visai normalūs. Vienintelis dalykas, kuris sieja jo vaikus, yra klaikūs prisiminimai apie tas utopijas, pagal kurias tėvas stengėsi juos auginti. Pabaigoje tėvas tampa Vermonto gubernatoriumi.

— Vermonto? — paklausė Džonas Vulfas.

— Taip, Vermonto, — atsakė Garpas. — Jis tampa Vermonto gubernatoriumi, nors iš tikrųjų mano esąs karalius. Taigi dar viena jo utopija.

— „Vermonto karalius" — tai būtų geresnis pavadinimas, — pasiūlė Džonas Vulfas.

— Ne, ne, — paprieštaravo Garpas. — Bus dar kita knyga. Ji neturės nieko bendro su šita. Ta kita knyga eis po „Mano tėvo iliuzijų" ir vadinsis „Vermonto mirtis".

— Joje bus tie patys personažai? — pasidomėjo Helena.

— Ne, ne, — aiškino Garpas. — Ta bus kita istorija. Ji bus apie Vermonto mirtį.

— Man patinka, kai kas nors būna tuo, kuo sakoma, kad yra, — tarė Džonas Vulfas.

— Kartą Vermonte neateis pavasaris, — ėmė pasakoti Garpas.

— Vermonte ir taip niekuomet nebūna pavasario, — įsiterpė Helena.

— Ne, ne, — pasakojo Garpas, raukdamas kaktą. — Tais metais nebuvo nei vasaros. Vis tęsėsi žiema. O vieną dieną atšilo ir išsprogo pumpurai. Galbūt gegužės mėnesį. Vieną gegužės dieną išsprogsta pumpurai ant medžių, kitą dieną jau yra lapai, o dar kitą jie visi nuvysta. Jau ruduo. Lapai nukrenta nuo medžių.

— Kažkoks labai trumpas tas lapijos laikotarpis, — pasakė Helena.

— Labai linksma, — tarė Garpas. — Bet taip jau atsitinka. Vėl užeina žiema, ir ji bus visą laiką.

— Žmonės išmiršta? — paklausė Džonas Vulfas.

— Kas nutinka žmonėms, dar tikrai nežinau, — atsakė Garpas. — Kai kurie iš jų, žinoma, palieka Vermontą.

— Sumanymas neblogas, — pasakė Helena.

— Kai kurie pasilieka, kai kurie miršta. O galbūt visi išmiršta, — pridūrė Garpas.

— O ką tai reiškia? — pasidomėjo Džonas Vulfas.

— Žinosiu, kai iki to prieisiu, — atsakė Garpas. Helena nusijuokė.

— O po to parašysi trečią romaną? — pasiteiravo Džonas Vulfas.

— Jis vadinsis „Sąmokslas prieš milžiną", — pasakė Garpas.

— Yra toks Voleso Stivenso eilėraštis, — pastebėjo Helena.

— Aišku, yra, — atsakė Garpas ir padeklamavo jiems.

SĄMOKSLAS PRIEŠ MILŽINĄ

Pirmoji mergaitė

Kai tas stuobrys atsibastys,
Galąsdamas savo kaplį,
Išbėgsiu jam priešais,
Kvepėdama geranijomis
Ir kitomis gardžiakvapėmis gėlėmis,
Ir tai jį sustabdys.

Antroji mergaitė

Išbėgsiu jam priešais
Ir paskleisiu audeklus, nuspalvintus taškučiais,
Mažyčiais kaip ikrai,
Tie siūlai
Sugėdins jį.

Trečioji mergaitė

Oh, la... le pauvre!
Išbėgsiu jam priešais,
Keistai alsuodama.
Jis atkiš man ausį,
O aš pašnibždėsiu
Švelniais lūpiniais tame gomurinių pasaulyje.
Ir tai suvilios jį.

— Koks gražus eilėraštis, — tarė Helena.

— Romanas bus trijų dalių, — pasakė Garpas.

— Pirmoji mergaitė, Antroji mergaitė ir Trečioji mergaitė? — paklausė Džonas Vulfas.

— O ar milžinas iš tikrųjų yra suviliojamas? — pasidomėjo Helena.

— Visam laikui, — atsakė Garpas.

— O ar romane tai yra tikras milžinas? — paklausė Džonas Vulfas.

— Dar nežinau, — atsakė Garpas.

— O tas milžinas — tai tu? — paklausė Helena.

— Tikiuosi, kad ne, — atsakė Garpas.

— Aš irgi tikiuosi, — pasakė Helena.

— Parašyk pirmąją jo dalį, — pasiūlė Džonas Vulfas.

— Ne, parašyk paskutinę, — pasakė Helena.

— Atrodo, logiška būtų paskutiniąją rašyti „Vermonto mirtį", — pasakė Džonas Vulfas.

— O ne, paskutiniąją aš matau „Sąmokslą prieš milžiną", — pasakė Garpas.

— Palauk, kol aš numirsiu, o tuomet jau rašyk, — tarė Helena.

Visi nusijuokė.

— Bet tu kalbi tik apie tris knygas, — pasakė Džonas Vulfas. — O kas po to? Kas bus po tų trijų knygų?

— Aš mirsiu, — atsakė Garpas. — Būsiu parašęs iš viso šešis romanus, ir to pakaks.

Vėl visi nusijuokė.

— O gal tu žinai ir tai, kaip mirsi? — paklausė jį Džonas Vulfas.

— Na, užteks apie tai, — pasakė Helena. — Bet jeigu tu pasakysi „lėktuve", tai aš tau to nedovanosiu. — Tai buvo pasakyta truputėlį juokaujant išgėrus, bet Džonui Vulfui pasigirdo ir rimta intonacija. Jis pasirąžė.

— Eikit geriau miegoti, — pasakė jis. — Pailsėkite prieš skridimą.

— Tai argi jūs nenorite sužinoti, kaip aš mirsiu? — paklausė Garpas.

Jie nieko neatsakė.

— Aš nusižudysiu, — maloniu balsu pasakė Garpas. — Atrodo, kad nėra jokio kito būdo tvirtai reputacijai susikurti. Aš rimtai kalbu. Sutikite, dabar tai yra vienintelis būdas, norint, kad būtum pripažintas rimtu rašytoju. Nuo to laiko, kai rašymo menu ne vi-

suomet pavyksta susikurti rimto rašytojo reputaciją, kartais prireikia kitaip skleisti savo kančių gelmę. O jeigu jūs nusižudote, tai atrodo, kad vis dėlto buvote rimtas. Štai tokia yra tiesa, — pasakė Garpas, tačiau jo sarkazmas buvo nemalonus. Helena atsiduso, o Džonas Vulfas vėl pasirąžė. — O po to, — tęsė Garpas, — staiga atrandama, kad jo kūriniai yra didžiai rimti, tik anksčiau to nepastebėta.

Kai būdavo prastai nusiteikęs, Garpas dažnai kalbėdavo, kad tai bus paskutinė jo, kaip tėvo ir šeimos maitintojo, pareiga, ir kaip pavyzdį jis minėdavo vidutinio lygio rašytojus, kurie dabar aukštinami ir godžiai skaitomi — todėl, kad jie nusižudė. Tais rašytojais savižudžiais Garpas irgi, nors savaip, nuoširdžiai žavėdavosi, be to, jis tikėjosi, kad bent kai kurie iš jų suvokė, kai žudėsi, ką jie gali laimėti tokiu lemtingu savo poelgiu. Jis puikiai žinojo, kad tikrieji savižudžiai bent jau neromantizuoja savižudybės: jiems nerūpi „rimtumas", kurį turi suteikti jų kūriniams autoriaus nusižudymas. Garpas manė, kad tai yra tik šleikštulį keliantis knygų pasaulyje — tarp skaitytojų ir recenzentų gyvuojantis prietaras.

Garpui buvo aišku ir tai, kad jis pats nėra savižudžio tipas. Po Valdo žuvimo jis tuo tikėjo galbūt ne taip tvirtai, bet vis dėlto tikėjo. Savižudybė buvo jam tokia pat svetima kaip ir žaginimas — jis negalėjo savęs net įsivaizduoti tai darančio. Tačiau jis mėgo vaizduotis rašytoją savižudį, kuris vėliau šaiposi iš savo vykusios išdaigos, dar kartą skaitydamas ir redaguodamas paskutinį savo laišką, kupiną nevilties ir jokiu būdu ne humoristišką. Garpui patiko vaizduotis tą momentą su kartėlio jausmu: kai savižudžio laiškas yra jau galutinai ištobulintas, rašytojas, kraupiai kvatodamasis, nuspaudžia revolverį ar išgeria nuodus, ar šoka vandenį, tvirtai tikėdamas, kad pagaliau jis kaip reikiant atsimokėjo savo skaitytojams ir recenzentams. Viename tokių įsivaizduojamų priešmirtinių laiškų buvo rašoma: „Jūs, idiotai, paskutinį kartą manęs nesupratote".

— Koks nesveikas sumanymas, — pasakė Helena.

— Rašytojui tai yra puiki mirtis, — tvirtino Garpas.

— Jau vėlu, — priminė jiems Džonas Vulfas. — Nepamirškite, kad rytoj skrisite.

Svetainėje, kur Džonas Vulfas tikėjosi kristi ir užmigti, jis rado Dunkaną Garpą nemiegant.

— Jaudiniesi dėl rytdienos skridimo? — paklausė berniuką Džonas Vulfas.

— Mano tėvas jau yra buvęs Europoje, o aš dar ne, — tarė Dunkanas.

— Žinau, — pasakė Džonas Vulfas.

— Ar daug pinigų uždirbs tėvas? — paklausė Dunkanas.

— Tikiuosi, kad daug, — atsakė Džonas Vulfas.

— Tiesą sakant, mums jų nereikia, nes senelė turi daug pinigų, — aiškino Dunkanas.

— Bet yra gerai, kai turi savų, — atsakė Džonas Vulfas.

— Kodėl? — pasidomėjo vaikas.

— Na, gera yra būti įžymiam, — aiškino Džonas Vulfas.

— O ar jūs manote, kad mano tėvas bus įžymus?

— Manau, kad taip, — atsakė Džonas Vulfas.

— O mano senelė jau yra įžymi, — pasakė Dunkanas.

— Žinau, — atsakė Džonas Vulfas.

— Tik nemanau, kad jai tai patiktų, — tarė Dunkanas.

— O kodėl? — pasiteiravo Džonas Vulfas.

— Per daug aplink ją svetimų žmonių, — paaiškino Dunkanas. — Taip sako ji pati. Kartą girdėjau, kaip pasakė: „Per daug yra mūsų name svetimų žmonių".

— Tavo tėtė išgarsės turbūt kitaip negu senelė, — pasakė jam Džonas Vulfas.

— O ar daug yra būdų pasidaryti įžymiam? — paklausė Dunkanas.

Džonas Vulfas giliai ir lėtai atsikvėpė, po to ėmė aiškinti Dunkanui Garpui, kuo skiriasi labai populiarios knygos ir geros knygos. Jis pasakojo apie politines knygas, apie ginčus sukeliančias knygas ir apie grožinę literatūrą. Jis aiškino Dunkanui kai kurias knygų leidybos gudrybes, supažindino jį su savo nuomone kai kuriais to darbo klausimais — kur kas plačiau negu Garpą. Tiesą sakant, Garpui tai nebuvo įdomu. Dunkanui — irgi. Jis neįsiminė nė vienos iš tų gudrybių ir užmigo anksčiau, negu Džonas Vulfas iki jų priėjo.

Dunkanui paprasčiausiai patiko Džono Vulfo balso tonas. Tas ilgas jo pasakojimas, išsamus aiškinimas. Mat Robertos Maldun, Dženės Fylds, jo motinos, Garpo balsai, ką nors pasakodavę jam vakarais Dogs Hed Harboro name, užmigdydavo jį taip kietai, kad jis nesapnuodavo jokių košmariškų sapnų. Dunkanas buvo pripratęs girdėti tokį balsą prieš miegą, todėl be jo jis niekaip negalėjo Niujorke užmigti.

Rytą Garpą ir Heleną pralinksmino Džono Vulfo garderobas. Jie aptiko gražius naktinius marškinius, kurie, be abejo, priklausė kuriai nors iš prašmatnių Džono Vulfo bičiulių, nepakviestai drauge praleisti pastarosios nakties. Ten dar buvo apie trisdešimt tamsių kostiumų — visi dryžuoti, visi labai elegantiški ir visų jų kelnės Garpui per ilgos daugmaž trimis coliais. Eidamas pusryčiauti, Garpas užsivilko vieną iš jam labiausiai patikusių, o kelnes pasiraitojo.

— Viešpatie, kiek daug tu turi kostiumų, — pasakė jis Džonui Vulfui.

— Pasiimk vieną, — pasakė šis. — Pasiimk du ar tris. Imk tą, kurį esi užsivilkęs.

— Kelnės per ilgos, — pasakė Garpas, pakeldamas koją.

— Tai duok sutrumpinti, — patarė Džonas Vulfas.

— Tu gi neturi jokio kostiumo, — pasakė Garpui Helena.

Garpui taip patiko tas kostiumas, kad jis nusprendė su juo vykti į aerouostą, prisismaigstęs kelnių apačias.

— Na, žinai, — pasakė jam Helena.

— Man būtų šiek tiek nepatogu, kai kas nors pamatytų mane su tavim tokiu, — prisipažino Džonas Vulfas, bet vis dėlto nuvežė juos į aerouostą. Jis norėjo iki galo įsitikinti, kad Garpas tikrai išvyko iš šalies.

— O, tavo knyga, — pasakė jis jau automobilyje. — Pamiršau duoti tau vieną jos egzempliorių.

— Pastebėjau, — atsakė jam Garpas.

— Atsiųsiu, — pažadėjo Džonas Vulfas.

— Aš net nemačiau, kas yra ant jos aplanko, — pasakė Garpas.

— Ant aplanko užpakalinio lapo yra tavo nuotrauka. Viena iš senųjų. Manau, turėjai ją matyti.

— O kas yra ant aplanko priekinio lapo? — paklausė Garpas.

— Pavadinimas, — atsakė Džonas Vulfas.

— Ką tu sakai! O aš maniau, kad tu būsi nutaręs išleisti ją be pavadinimo, — ironizavo Garpas.

— Tik pavadinimas, — aiškino jam Džonas Vulfas. — Virš savotiškos fotografijos.

— „Savotiškos fotografijos"? — paklausė Garpas. — Kokios savotiškos fotografijos?

— Galbūt aš turiu vieną aplanko egzempliorių portfelyje, — pasakė Džonas Vulfas. — Aerouoste pažiūrėsiu.

Vulfas buvo atsargus. Jis jau buvo prasitaręs, kad laiko „Pasaulį pagal Bensenheiverį" muilo operos rango veikalu. Tik neatrodė, kad Garpas dėl to labai suktų sau galvą.

— Klausyk, ta knyga yra velnioniškai gerai parašyta, — pasakė Vulfas, — bet vis dėlto ji kažkaip yra tik muilo operos rango; ir net — pernelyg kažkaip.

Garpas atsiduso. — Gyvenimas, — tarė jis, — irgi yra kažkaip pernelyg. Gyvenimas, Džonai, irgi savotiška muilo opera, — pasakė Garpas.

Džonas Vulfas turėjo savo portfelyje „Pasaulio pagal Bensenheiverį" aplanko priekinį lapą, tik be tos „savotiškos fotografijos" ir, žinoma, be teksto ant užlankų. Džonas Vulfas planavo įteikti jį Garpui prieš pat atsisveikinant. Tas priekinis aplanko lapas buvo užklijuojamas voke, o šis — kitame užklijuotame voke. Džonas Vulfas nė trupučio neabejojo, kad Garpas neatplėš tų vokų ir nepasižiūrės to aplanko, kol jie neįsės į lėktuvą.

O kai Garpas atvyks į Europą, Džonas Vulfas atsiųs jam visą likusią „Pasaulio pagal Bensenheiverį" aplanko dalį. Jis buvo įsitikinęs, kad tas aplankas neturėtų taip supykdyti Garpo, jog šis tuoj pat parskristų atgal namo.

— Šitas lėktuvas yra didesnis už aną, — tarė Dunkanas, sėdintis kairėje lėktuvo pusėje, visai netoli sparno.

— Jis turi būti didesnis, kadangi skrenda per visą vandenyną, — atsakė jam Garpas.

— Liaukitės, prašau jus, apie tai kalbėti, — pasakė Helena, sėdinti kitoje praėjimo tako pusėje. Stiuardesė įrengė mažylei Dženei savotišką hamaką, kurį pritvirtino priešais Heleną prie sėdynės atlošo, pakabindama Dženę kaip kokį svetimą vaiką ar indėnų naujagimį.

— Džonas Vulfas sakė, kad tu būsi turtingas ir įžymus, — kalbėjo tėvui Dunkanas.

— Hmmm, — atsakė Garpas. Kaip tik tuo metu jis buvo įsigilinęs į vokų, kuriuos jam perdavė Džonas Vulfas, atidarymo procesą — vos neprasikeikė su jais.

— Ar tai tiesa? — klausė jį Dunkanas.

— Tikiuosi, — atsakė Garpas. Galų gale jis išvydo „Pasaulio pagal Bensenheiverį" viršelį. Garpas nebūtų galėjęs tiksliai pasakyti, kas jį taip staiga sukrėtė — ar to didžiulio lėktuvo pakilimas nuo žemės lyg besvorio, ar ta nuotrauka.

Nespalvotoje išdidintoje nuotraukoje su stambiu kaip snaigės grūdu buvo matyti greitosios pagalbos automobilis, atvažiavęs prie ligoninės. Niūraus beviltiškumo išraiška aptarnaujančių asmenų veiduose liudijo, kad skubėti nebėra reikalo. Kūnas po paklode buvo mažas ir visiškai uždengtas. Nuotrauka gerai perteikė kažkokios ligoninės įėjimo su užrašu AVARIJOS baimingumo nuotaiką. Tai buvo kažkokia ligoninė, kažkoks greitosios pagalbos automobilis ir kažkoks nedidelis kūnelis, atvykstantis per vėlai...

Specialus blizgantis popierius, stambus grūdas ir tas faktas, kad atsitikimas įvyko naktį per lietų, leido manyti, kad ta nuotrauka yra paimta iš kokio nors pigaus laikraštpalaikio ir kad joje kažkokia katastrofa. Kažkokio vaiko kažkur ir kažkada įvykusi mirtis. Tačiau Garpui ta nuotrauka priminė, žinoma, tik tą juodą neviltį visų jų priblokštų veiduose, išvydus gulint sulamdytą Voltą.

„Pasaulio pagal Bensenheiverį", muilo rango knygos, viršelis rėkte rėkė niūrų perspėjimą: tai yra knyga apie nelaimę. Viršelis turėjo pigiu būdu, bet iš karto patraukti dėmesį; ir patraukė. Viršelis žadėjo staigų, didžiulį liūdesį. O Garpas žinojo, kad ta knyga išties kels liūdesį.

Jeigu jis būtų galėjęs perskaityti tai, kas buvo rašoma ant knygos aplanko apie tą romaną ir autoriaus gyvenimą, jis tikriausiai, vos tik nusileidęs Europoje, būtų sėdęs į pirmąjį lėktuvą, skrendantį atgal į Niujorką. Tačiau dabar jis turėjo laiko apsiprasti su šitokiu reklamavimu — o tai ir buvo numatęs Džonas Vulfas. Iki to laiko, kai Garpas perskaitė, kas buvo parašyta ant užlankų, jis buvo jau apsipratęs su kraupiąja nuotrauka aplanko priekiniame lape.

Helena niekuomet neapsipras su ja ir niekuomet neatleis Džonui Vulfui. Ji neatleis jam ir už tą Garpo nuotrauką, kurią jis išspausdino ant užpakalinio aplanko lapo — ant knygos nugarėlės. Tai buvo Garpo, Dunkano ir Volto nuotrauka, padaryta prieš kelerius metus iki to atsitikimo. Fotografavo Helena. Garpas buvo pasiuntęs tą nuotrauką Džonui Vulfui vietoj kalėdinio atviruko. Nuotraukoje Garpas stovi Meino doke. Jis yra tik su maudymosi kelnaitėmis ir atrodo labai atletiškas. Toks jis ir buvo. Dunkanas stovi už tėvo, padėjęs jam ant peties laibą savo ranką; jis irgi yra tik su maudymosi kelnaitėmis, labai įdegęs ir šauniai nustūmęs ant pakaušio baltą jūreivišką kepuraitę. Jis šypsosi aparatui, tiesiai žiūrėdamas į jį gražiomis savo akimis.

Voltas yra Garpo glėbyje. Jis ką tik iš vandens, todėl slidus kaip ruoniukas. Garpas stengiasi apgaubti jį rankšluosčiu, Voltas spurda. Jis trykšta laime, besivaipantis apvalus jo veidukas džiugiai šypsosi aparatui — fotografuojančiai motinai.

Kai Garpas pažvelgė į tą nuotrauką, jis, atrodė, pajuto Volto šaltą, šlapią kūnelį, besišildantį ir džiūstantį jo glėbyje.

Po nuotrauka buvo parašas, kuriuo siekta pasipelnyti iš žemiausių žmogaus jausmų:

T.S.GARPAS SU SAVO VAIKAIS

(PRIEŠ ATSITIKIMĄ)

Taigi tas parašas reiškė: jeigu jūs perskaitysite šitą knygą, tai sužinosite apie tą atsitikimą. Iš tikrųjų, aišku, nieko nesužinosite. „Pasaulis pagal Bensenheiverį" nieko nepasakys apie tą atsitikimą, nors, tiesą sakant, atsitikimai romane labai reikšmingi.

O tai, ką skaitytojas tikrai galėjo sužinoti apie atsitikimą, kuris minimas nuotraukos paraše, buvo pasakyta Džono Vulfo parašytame tekste, išspausdintame ant aplankų užlankų. Bet būtent ta tėvo su pasmerktaisiais jo vaikais nuotrauka patraukdavo būsimą knygos skaitytoją.

Žmonės masiškai pirko Dženės Fylds liūdno sūnaus knygą.

Skrendančio į Europą Garpo vaizduotė galėjo naudotis tik ta greitosios pagalbos automobilio nuotrauka. Netgi iš tokio aukščio jis galėjo įsivaizduoti žmones, vienas per kitą perkančius tą knygą. Jis bjaurėjosi tais žmonėmis, o drauge bjaurėjosi, kad kaip tik jis parašė tokią knygą, kuri gali masiškai patraukti skaitytojus. T.S.Garpo nežavėjo jokia masė, o tuo labiau — žmonių masė. Jis sėdėjo lėktuve, linkėdamas sau ir savo šeimai didesnio negu iki šiol gyvenimo uždarumo ir privatumo.

— Ką mes darysime su tais visais pinigais? — staiga paklausė Garpą Dunkanas.

— Su kokiais pinigais? — nesuprato Garpas.

— Na, kai tu būsi turtingas ir garsus, — paaiškino jam Dunkanas. — Ką mes darysime su jais?

— Leisime juos kuo didesniam savo malonumui, — atsakė Garpas; tačiau gražuolio jo sūnaus vienintelė akis įsmigo į jį su abejonės išraiška.

— Netrukus skrisime dešimties kilometrų aukštyje, — pranešė pilotas.

— Oho, — ištrūko Dunkanui. Garpas, ieškodamas žmonos rankos, ištiesė savąją per taką, bet tuo metu taku link išvietės svirduliavo kažkoks storulis, todėl Garpas ir Helena galėjo tik pasižiūrėti vienas į kitą ir tik akimis užmegzti susikabinimo rankomis ryšį.

Garpas vaizduotėje regėjo savo motiną, Dženę Fylds, visą baltą, laikomą iškeltą dičkės Robertos Maldun. Jis nežinojo, ką tai reiškia, tačiau nuo virš visos minios iškilusios Dženės Fylds vaizdo jis pašiurpo lygiai taip, kaip nuo to greitosios pagalbos automobilio ant „Pasaulio pagal Bensenheiverį" viršelio. Jis ėmė kalbėti kažką Dunkanui — kalbėti, kad tik kalbėtų.

Tuomet Dunkanas ėmė jam pasakoti apie Voltą ir grįžtamąją bangą — tą garsią jų šeimoje istoriją. Kiek Dunkanas galėjo prisiminti, Garpai visuomet vasarodavo Dogs Hed Harbore, kur priešais Dženės Fylds valdą ne vieną mylią paplūdimį ardė pavojingos grįžtamosios bangos. Kai Voltas paaugo jau tiek, kad išdrįstų eiti prie pat vandens, Dunkanas pasakė jam — taip, kaip kažkada jam pačiam pasakė Helena ir Garpas:

— Saugokis grįžtamųjų bangų.

Voltas tuomet paklausė ir atsitraukė atbulas. Tris vasaras iš eilės jis vis buvo taip perspėjamas dėl grįžtamųjų bangų. Dunkanas vis dar prisiminė tuos perspėjimus:

— Grįžtamosios bangos šiandien yra negeros.

— Grįžtamosios bangos šiandien yra smarkios.

— Grįžtamosios bangos šiandien yra nedoros.

O žodžiu „nedoras" Dogs Hed Harbore buvo vadinamos ne tik grįžtamosios bangos. Todėl Voltas ne vienerius metus jų saugojosi. O kai jis pirmą kartą pasidomėjo, ką tokios bangos gali jam padaryti, jam buvo paaiškinta kad jos gali įtraukti jį į jūrą. Jos gali panardinti, paskandinti ir nusinešti.

Ketvirtą Volto vasarą Dogs Hed Harbore, kaip Dunkanas prisiminė, kartą Garpas, Helena ir Dunkanas pamatė Voltą stovintį ir stebintį jūrą. Jis stovėjo iki kulkšnių įbridęs į bangų mūšos putas ir gana ilgą laiką žiūrėjo į bangas nepajudėdamas iš vietos. Todėl jie trise priėjo prie jūros krašto pasikalbėti su juo.

— Ką tu ten darai, Voltai? — paklausė jį Helena. — Į ką tu, kvaileli, ten žiūri? — paklausė Dunkanas.

— Aš noriu pamatyti tą Povandeninę Rupūžę*, — atsakė Voltas.

— Ką pamatyti? — paklausė jį Garpas.

— Na, tą Povandeninę Rupūžę, — atsakė Voltas. Aš bandau ją pamatyti. Kokio ji didumo?

Visi jie — Garpas, Helena ir Dunkanas — žado neteko: suprato, ką visus tuos metus Voltas išgyveno, baimindamasis didžiulės rupūžės, tykančios atokiai nuo kranto, laukiančios, kad pagaliau jį panardintų ir nusineštų toli į jūrą. Toji baisingoji Povandeninė Rupūžė.

Garpas irgi pamėgino ją įsivaizduoti. Ar ji kada nors iškyla į paviršių? Ar ji kada nors plaukia paviršiumi? Ar visuomet būna tik giliai po vandeniu, gleivėta ir išpurtusi, visuomet tykanti panirusių kulkšnių, kad galėtų pagriebti jas apsivėlusiu savo liežuviu? Toji šlykšti Povandeninė Rupūžė.

Nuo tol Helenai ir Garpui ta Povandeninė Rupūžė pasidarė visko, kas jiems kėlė nerimą, kodiniu pavadinimu. Jau gerokai po to, kai Voltui buvo išaiškinta, apie kokį iš tikrųjų pavojų kalbama (apie Grįžtamąją Bangą, kvaileli, o ne apie Povandeninę Rupūžę, — šaukė jam Dunkanas), Garpas ir Helena, kai imdavo smelkti pavojaus jausmas, visuomet vaizduotės akimis regėdavo tą pabaisą. Kai gatvės eismas būdavo pavojingas, kai kelias būdavo apledėjęs, kai iš vakaro juos slėgdavo prasta nuotaika, visuomet jie sakydavo vienas kitam: „Povandeninė Rupūžė šiandien yra smarki".

— Ar prisimeni, — kalbėjo dabar lėktuve Dunkanas, — kai Voltas paklausė, ar ji žalia, ar ruda?

Juodu abu nusijuokė. Tik ji buvo nei žalia, nei ruda, pagalvojo Garpas. Tai buvau aš. Tai buvo Helena. Ji buvo prasto oro spalvos. Ji buvo automobilio didumo.

Vienoje Garpas pajuto, kad Povandeninė Rupūžė yra smarki. Helena, atrodo, to nejautė, o Dunkano, kaip kiekvieno vienuolikmečio, nuotaikos nuolat keitėsi. Garpui sugrįžimas į Vieną buvo tarsi grįžimas į Styringo mokyklą. Gatvės, pastatai, net paveikslai muziejuose jam buvo kaip seni jo mokytojai, tik dar labiau susenę; jis vos beatpažino juos, o jie jo išvis neatpažino. Helena ir Dunka-

* angliškų žodžių žaismas: undertow — grįžtamoji banga; under — po, žemiau (žemyn), apačioje (apačion); toad — rupūžė.

nas viską apžiūrinėjo. Garpas tenkinosi pasivaikščiojimais su mažyle Džene. Jis ilgai vaikštinėdavo tą šiltą rudenį, vežiodamasis ją tokiu pat barokišku kaip miestas vežimėliu, šypsodamasis ir linkčiodamas visiems pagyvenusio amžiaus žmonėms, kurie žvilgčiojo į jo vežimėlį ir pliaukšėdavo liežuviu, girdami naująjį jo kūdikį. Vieniečiai atrodė gerai pavalgantys ir prabangiai gyvenantys, o tai pasirodė Garpui nauja. Buvo praėję nemažai metų nuo rusų okupacijos, nuo atmintyje dar išlikusio karo, miesto griuvėsių. Anuo metu, kai jis lankėsi čia su motina, Viena buvo merdintis ar jau miręs miestas, o dabar Garpui atrodė, kad vietoj senojo miesto yra išaugęs kažkas nauja, bet paprasta.

Ir vis dėlto jam patiko rodyti Helenai ir Dunkanui tą miestą. Pasakodamas apie jį, jis jungė tai, ką buvo patyręs per ankstesniąją savo viešnagę, su tuo, ką apie Vieną pasakojo turistams skirta literatūra.

— Štai šioje vietoje stovėjo Hitleris, kai pirmą kartą sakė Vienos gyventojams kalbą. O štai čia šeštadienio rytais aš eidavau apsipirkti.

— Štai čia yra ketvirtasis miesto rajonas, buvęs rusų okupacinis sektorius. Štai čia — garsioji Karolio bažnyčia ir Žemutinis bei Aukštutinis Belvederiai. O tarp Princo Eugenijaus gatvės, kuri yra kairėje, ir Argentinos gatvės yra nedidelė gatvelė, kurioje mama ir aš...

Ketvirtajame rajone esančiame dailiame pensione jie išsinuomojo keletą kambarių. Svarstė, ar neužrašius Dunkano į anglišką mokyklą. Bet juk tuomet jiems tektų rytais tolokai vežioti jį automobiliu arba tramvajumi, o jie neketino užtrukti Vienoje nė pusės metų. Apytikriai įsivaizdavo, kad Kalėdas sutiksią Dogs Hed Harbore drauge su Džene, Roberta ir Erniu Holmu.

Džonas Vulfas galų gale atsiuntė knygą, visą jos aplanką ir visa kita, ir Povandeninės Rupūžės pojūtis Garpui per keletą dienų nepakenčiamai sustiprėjo ir pagilėjo. Paskui, atrodė, jis atlėgo. Garpas net įstengė parašyti savo leidėjui santūrų laišką, kuriame išliejo patirtą nuoskaudą, o drauge rašė suprantąs, kad tai buvo padaryta turint kuo geriausių ketinimų ir verslo išmanymą. Bet... ir taip toliau. Už ką, tiesą sakant, jis turėtų pykti ant Džono Vulfo? Juk pats Garpas užmaišė tą košę. Vulfas tik padėjo ją virti.

Motina parašė Garpui, kad pirmosios knygos recenzijos buvo

„nemielos", tačiau Dženė paklausė Džono Vulfo patarimo ir neatsiuntė Garpui tų recenzijų. Pats Džonas Vulfas iškirpo pirmą palankią recenziją — vieną iš tų, su kuriomis Niujorke buvo skaitomasi. „Moterų sąjūdis pagaliau padarė reikšmingą poveikį įžymiam rašytojui vyrui", — rašė tos recenzijos autorė, kažkokios mergaičių aukštesniosios mokyklos ekstraordinatorė profesorė. Ji rašė, kad „Pasaulis pagal Bensenheiverį" yra pirmoji išsami specifiškai vyriškos neurozės, nuo kurios kenčia daugelis moterų, studija". Ir taip toliau.

— O Dieve, — pasakė Garpas. — Tai skamba taip, lyg aš būčiau parašęs disertaciją. O juk tai yra sumautas romanas, istorija, kurią pats išgalvojau!

— Bet atrodo, kad knyga jai patiko, — pasakė Helena.

— Jai patiko ne ta istorija, — atsakė Garpas. — Jai patiko kas kita.

Tačiau ta recenzija padėjo įsigalėti gandui, jog „Pasaulis pagal Bensenheiverį" yra „feministinis romanas". „Man atrodo, — rašė savo sūnui Dženė Fylds, — kad tu, kaip ir aš, laimėsi vieno populiariausių mūsų laikais nesusipratimų sąskaita".

Kitose recenzijose ta knyga pavadinta „paranoiška, beprotiška, prikimšta beprasmio smurto ir sekso". Dauguma tų recenzijų buvo parodyta Garpui, tik pirkėjų jos, atrodo, neatbaidė.

Vienas recenzentas pastebėjo, kad Garpas yra rimtas rašytojas, kurį „polinkis į barokinį perdėjimą varo iš proto". Džonas Vulfas nesusilaikė nepasiuntęs tos recenzijos Garpui — ko gero, todėl, kad jis buvo tos pačios nuomonės.

Dženė parašė, kad ji „įsitraukia" į Niū Hampšyro politinį gyvenimą.

„Visą mūsų laiką atima Niū Hampšyro gubernatoriaus rinkimai", — rašė Roberta Maldun.

„Kaipgi gali kas nors atiduoti visą savo laiką Niū Hampšyro gubernatoriui?" — atrašė Garpas.

Matyt, visa tai buvo susiję su kažkokiu moterų klausimu ir kažkokia tamsuoliška nesąmone bei nusižengimu, kuriuo dabartinis gubernatorius didžiavosi. Administracija gyrėsi neleidusi išžagintai keturiolikmetei nutraukti nėštumą ir tai sulaikę visoje šalyje bekylančią degeneracijos bangą. Tas gubernatorius buvo tikras silpnaprotis reakcionierius. Be viso kito, jis, atrodė, buvo įsitiki-

nęs, kad nei valstijos, nei federalinė valdžia neprivalo teikti pagalbos skurstantiems žmonėms, kadangi, Niū Hampšyro gubernatoriaus nuomone, tas varganas gyvenimas yra daugiausia jų pačių užsitarnauta bausmė — teisingas, moralus Aukščiausiojo nuosprendis jiems. Tas gubernatorius buvo šlykštus gudruolis. Jis, pavyzdžiui, sugebėjo sukelti Niū Hampšyre visuotinį baimės jausmą — atseit, jų valstija virstanti iš Niujorko gaujomis plūstančių išsiskyrusių moterų auka.

Tos niujorkietės neva masiškai traukiančios į Niū Hampšyro valstiją. Jos ketinančios padaryti Niū Hampšyro moteris lesbietėmis ar bent paskatinti jas būti neištikimas savo vyrams, be to, jos ketina suvedžioti Niū Hampšyro vedusius vyrus ir aukštųjų mokyklų studentus. Jos, matyt, atstovauja plačiai suprantamai papročių laisvei, socializmui, alimentams ir dar kai kam, ką Niū Hampšyro spauda pranašiškai vadino „moterų grupiniu gyvenimu".

Vienu tokių „moterų grupinio gyvenimo" centrų esąs, žinoma, Dogs Hed Harboras — „tos užkietėjusios feministės Dženės Fylds urvas".

Ėmė reikštis ir plisti, kaip teigė tas gubernatorius, venerinės ligos — „sena tų libertinių problema". Jis buvo pasibaisėtinas melagis. Kandidatu į gubernatoriaus postą, besirungiančiu su tuo populiariu kvaiša, buvo, atrodo, moteris. Dženė, Roberta ir (kaip Dženė rašė) „išsiskyrusių moterų iš Niujorko gaujos" rengė jai rinkiminę kampaniją.

Viename Niū Hampšyro valstijos laikraštyje Garpo romanas buvo pavadintas „išsigimėlišku" ir „naująja feminizmo biblija".

Vienas Vakarų Pakrantės recenzentas rašė, kad ta knyga yra „brutalus himnas mūsų laikų moraliniam ištvirkimui ir seksualinei grėsmei".

Dar kažkuriame laikraštyje buvo rašoma, kad tai esąs „karštas protestas prieš žaginimus ir mūsų paklydusiame šimtmetyje vykstančią lyčių kovą".

Ar Garpo romanas patiko, ar nepatiko, vis tiek jis buvo svarstomas taip plačiai kaip masinės informacijos priemonių skelbiamos žinios. Viena sąlygų, kad romanas turėtų pasisekimą, ir yra ta, jog beletristika būtų šiek tiek panaši į tas žinias. Būtent taip atsitiko „Pasauliui pagal Bensenheiverį" — kaip ir tasai kvaiša Niū Hampšyro gubernatorius, Garpo knyga tapo „žiniomis".

„Niū Hampšyras yra niekšiškos politikos brūzgynas, — rašė motinai Garpas. — Dėl Dievo meilės, tik nesivelk į ją".

„Tu visuomet taip sakydavai, — atrašė jam Dženė. — Kai grįši namo, būsi jau garsus. Tuomet pažiūrėsiu, kaip tu nesivelsi".

„Pamatysi, — atrašė jai Garpas. — Tai yra labai paprasta".

Garpo susidomėjimas transatlantiniu paštu kuriam laikui atitraukė jo dėmesį nuo tos jį bauginančios Povandeninės Rupūžės, tačiau Helena skundėsi, kad ji irgi ėmusi jausti tos pabaisos buvimą.

— Grįžkime namo, — atsakė ji. — Puikiai praleidome laiką.

Tuo metu atėjo telegrama iš Džono Vulfo: „Dar pabūkite, kur esate. Žmonės masiškai perka tavo knygą".

Roberta atsiuntė Garpui marškinėlius su užrašu:

NIUJORKO IŠSISKYRĖLĖS — NIŪHAMPŠYRIEČIAMS

— Dieve mano, — pasakė Garpas. — Jeigu jau grįžtame namo, tai dar lukterkime bent, kol pasibaigs tie beprotiški rinkimai.

Taip jis, laimei, nesusipažino su „atskira feministine nuomone" apie „Pasaulį pagal Bensenheiverį", kuri buvo paskelbta nerimtame, bet populiariame žurnale. Recenzentė rašė, kad tas romanas „atkakliai laikosi seksualinio požiūrio, jog moteris vyrui dažniausiai tėra angų rinkinys ir jam mielas medžioklės laimikis... T.S.Garpas plėtoja siutinančią vyrų mitologiją: geras vyras yra šeimos židinio sargas, o gera moteris niekuomet savo noru neleis svetimam vyrui įeiti pro duris — tiek tiesiogine, tiek perkeltine prasme".

Netgi Dženė Fylds buvo sugundyta „recenzuoti" savo sūnaus romaną. Garpo laimei, jis niekuomet neišvys ir šitos „recenzijos". Dženė pasakė mananti, kad tai yra geriausias jos sūnaus romanas (nes šįkart jis pasirinkęs rimčiausią temą), tačiau romaną „gadina nuolatinis dėmesys vyriškoms manijoms, todėl moterims jį gali būti nuobodu skaityti". Nepaisant to, pareiškė Dženė, jos sūnus yra geras rašytojas: jis yra dar jaunas ir rašys geriau. „Jo širdis, — pridūrė Dženė, — yra deramoje vietoje".

Jeigu Garpas būtų tai perskaitęs, galimas dalykas, būtų ilgiau paviešėjęs Vienoje. Bet jie jau buvo nutarę keliauti namo. Kaip paprastai, Garpą vertė skubėti nerimas. Vieną dieną iki sutemų negrįžo iš parko Dunkanas, todėl Garpas, išbėgdamas jo ieškoti, šūktelėjo Helenai, jog tai esąs paskutinis ženklas — jie turį išvykti kuo skubiau. Garpas ir be to per daug baiminosi, kad gyvenimas mieste esąs Dunkanui pavojingas.

Dabar jis pasileido Princo Eugenijaus gatve link paminklo

rusų kariams, stovinčio Švarcenbergplacėje. Ten netoliese buvo cukrainė, o Dunkanas mėgo pyragaičius, nors Garpas nuolat jį perspėdavo, kad po jų Dunkanas nenorėsiąs valgyti vakarienės.

— Dunkanai! — šaukė jis bėgdamas, ir jo balsas aidėjo jam nuo bejausmių akmens pastatų kaip kvarksėjimas Povandeninės Rupūžės, to dvokiančio, karpuoto gyvūno, stačiai dvelkiančio lipnumu.

O Dunkanas tuo tarpu patenkintas kramsnojo cukrainėje grilparcerinį tortą.

— Temsta vis anksčiau ir anksčiau, — skundėsi jis. — Dar nėra taip vėlu.

Garpui teko su tuo sutikti. Juodu drauge grįžo namo. Povandeninė Rupūžė arba pasislėpė nedidelėje tamsioje gatvelėje, arba Dunkanas jos nedomina, pagalvojo Garpas. Jam pasirodė, tarsi kažkas traukte traukia jį už kojų, bet tas jausmas tuoj praėjo.

Telefonas, tas senas aliarmuotojas — poste merdintis sargybinis, rėkiantis apie savo žūtį, — pažadino jų pensioną ir atvedė į jų kambarį šeimininkę, visą drebančią ir panašią į šmėklą.

— Bitte, bitte, — kartojo ji prašydama. Ji pranešė, kretėdama iš susijaudinimo, jog skambinama iš Jungtinių Amerikos Valstijų.

Buvo apie antra valanda ryto, šildymas buvo jau išjungtas, todėl Garpas ėjo pašiurpęs paskui tą senę pensiono koridoriumi. „Patiesalas koridoriuje buvo plonas, — prisiminė jis, — neaiškios spalvos". Garpas tai parašė prieš daugelį metų. Dabar jis dairėsi, tikėdamasis pamatyti ir visa kita: dainininką vengrą, vyriškį, kuris galėjo vaikščioti vien rankomis, kvaištelėjusią mešką bei kitus to liūdno mirusio cirko narius, jo paties išgalvotus.

Tačiau jų nebuvo. Buvo tik ta sena, liesa ir tiesi moteris, kuri jį vedė. Ji buvo taip nenatūraliai tiesi, lyg pati būtų neleidusi sau susilenkti. Ant sienų nebuvo čiuožimo lenktynių nuotraukų, nebuvo prie WC durų pastatyto vienračio. Eidamas laiptais žemyn ir į kambarį su ryškia šviesa palubėje, lyg į kokią paskubom įrengtą operacinę apgultame mieste, Garpas jautė iš paskos sekant Mirties Angelą — Povandeninės Rupūžės, kurios dumblu atsiduodantį kvapą užuodė per telefono ragelį, pribuvėją.

— Klausau? — sukuždėjo jis.

Ir trumpam apsiramino, išgirdęs Robertos Maldun balsą — gal

tik naujos seksualinės jos bėdos ir nieko daugiau? O gal naujausios žinios apie Niū Hampšyro gubernatoriaus rinkimus? Garpas pažvelgė į seną klausiamai žiūrinčios šeimininkės veidą ir pamatė, kad ji neturėjo laiko net dantų protezui įsidėti. Skruostai buvo įdubę burnon, palaida oda nukarusi žemiau smakro linijos, o visas veidas — suglebęs kaip mirusios. Kambaryje padvelkė Povandenine Rupūže.

— Aš nenorėjau, kad tu sužinotum apie tai iš žinių laidos, — pasakė Roberta. — Jeigu išvis apie tai pas jus praneš televizija... Nesu dėl to tikra. Arba laikraščiai. Aš tik nenorėjau, kad tu šitokiu būdu apie tai sužinotum.

— Tai kas laimėjo? — netvirtai paklausė ją Garpas, nors jautė, kad tas telefono skambutis mažai ką bendro turi su naujuoju ar senuoju Niū Hampšyro gubernatoriumi.

— Ją nušovė... tavo motiną, — pasakė Roberta. — Garpai, jie nužudė ją. Kažkoks niekšas nušovė ją medžiokliniu šautuvu.

— Kas? — sukuždėjo Garpas.

— Vyras! — suaimanavo Roberta. Tai buvo pats blogiausias žodis, kokį ji galėjo pavartoti: vyras. — Vyras, kuris nekentė moterų, — pasakė Roberta. — Medžiotojas, — sukūkčiojo Roberta. — Prasidėjo ar turi prasidėti medžioklės sezonas, todėl niekas nieko blogo nepagalvojo apie žmogų su šautuvu. O jis šovė į ją.

— Ar ji mirė? — paklausė Garpas.

— Aš pagavau ją begriūvančią, — verkė Roberta. — Ji net nepasiekė žemės, Garpai. Ji nebeištarė nė žodžio. Ji net nesuvokė, kas atsitiko, Garpai. Esu tuo tikra.

— Ar jie sulaikė tą vyrą? — paklausė Garpas.

— Kažkas nušovė jį arba jis pats nusišovė, — atsakė Roberta.

— Tai jis negyvas? — paklausė Garpas.

— Taip, tas niekšas nebegyvas, — atsakė Roberta.

— Ar tu dabar esi viena, Roberta? — paklausė ją Garpas.

— Ne, — verkšleno ji. — Čia yra daug mūsų. Esame pas jus.

Garpas įsivaizdavo jas visas, tas moteris, Dogs Hed Harbore apraudančias nužudytą savo vadovę.

— Ji norėjo, kad jos kūnas būtų atiduotas klinikai, — tarė Garpas. — Roberta?

— Aš girdžiu tave, — atsiliepė Roberta. — Garpai, tu turi grįžti namo.

— Aš tuoj pat sugrįšiu, — pasakė Garpas.

— Mes nežinome, ką daryti, — tarė Roberta.

— O ką čia bedaryti? — paklausė Garpas. — Jau nėra ką daryti.

— Bet kažką reikia daryti, — pasakė Roberta. — Nors ji sakydavo, kad nenori laidotuvių.

— Žinoma, ne, — pasakė Garpas. — Ji norėjo, kad jos kūnas būtų atiduotas klinikai. Roberta, įvykdyk tai: mama to pageidavo.

— Bet juk galima kažką surengti, — protestavo Roberta. — Nebūtinai religines laidotuves, bet nors ką nors.

— Nesivelk į nieką, kol aš negrįšiu, — pasakė jai Garpas.

— Čia tiek visokių kalbų, — tęsė Roberta. — Žmonės nori sueigos ar ko nors tokio.

— Roberta, aš esu vienintelis jos šeimos narys, — priminė Garpas. — Pasakyk tai žmonėms.

— Ji tiek daug reiškė daugumai iš mūsų — juk tu tai žinai, — griežtai pasakė Roberta.

Taip, ir dėl to buvo nužudyta! — pagalvojo Garpas, tik nieko nepasakė.

— Aš stengiausi ją saugoti! — verkė Roberta. — Sakiau jai, kad neitų į tą parkingą.

— Niekas dėl to nekaltas, Roberta, — švelniai pasakė jai Garpas.

— Tu, Garpai, manai, kad kai kas kaltas, — atsakė Roberta. — Tu visuomet taip manai.

— Nusiramink, Roberta, — kalbėjo Garpas. — Tu esi geriausias mano draugas.

— Aš pasakysiu tau, Garpai, kas yra kaltas, — pasakė Roberta. — Vyras! Ta bjauri, žudanti jūsų lytis! Jeigu jūs negalite mūsų krušti taip, kaip norite, tai jūs šimtais būdų mus žudote!

— Tik ne aš, Roberta, — pasakė Garpas. — Nusiramink.

— Tu irgi, — šnabždėjo ji. — Joks vyras nėra moteriai draugas.

— Roberta, aš esu tavo draugas, — pasakė Garpas, klausydamasis Robertos verksmo; to verksmo garsas buvo malonus kaip lietaus, krentančio į gilų ežerą.

— Atsiprašau, — sukuždėjo Roberta. — Jeigu aš būčiau pamačiusi tą vyrą su šautuvu bent sekundę anksčiau, aš būčiau galėjusi ją uždengti nuo kulkos. Aš būčiau tai padariusi, tu žinai.

— Taip, žinau, Roberta, kad tu būtum tai padariusi, — atsakė Garpas. Jis galvojo — o ar jis pats būtų tai padaręs. Jis, žinoma,

mylėjo savo motiną, ir dabar, kai jos neteko, jam buvo skaudu. Bet ar jis jautė kada nors Dženei Fylds tokį atsidavimą kaip tos pačios lyties jos globotinės?

Jis atsiprašė pensiono šeimininkę už tokį vėlyvą pokalbį telefonu. Kai pasakė jai, kad mirė jo motina, senutė persižegnojo — įdubę jos skruostai ir bedantė burna buvo nebylūs, vis dėlto jie aiškiai kalbėjo apie visų jos šeimos narių mirtis, kurias jai teko išgyventi.

Helena verkė ilgiausiai, ji vis nenorėjo paleisti iš rankų Dženės bendravardės — mažylės Dženės Garp. Dunkanas ir Garpas naršė laikraščius, tačiau žinios, išskyrus televizijos stebuklą, turėjo keliauti iki Austrijos visą dieną.

Garpas žiūrėjo savo motinos nužudymą per pensiono šeimininkės televizorių. Kažkur Niū Hampšyre, prekybos centro aikštėje, vyko rinkiminė nesąmonė. Kraštovaizdis neaiškiai priminė vandenyno pakrantę, ir Garpas atpažino tą vietą — ji buvo už kelių mylių nuo Dogs Hed Harboro. Gubernatorius agitavo vis už tas pačias kiauliškas kvailystes. Su juo besirungianti moteris darė išsilavinusios taurios idealistės įspūdį. Atrodė, kad ji vos sutvardo pyktį dėl tų gubernatoriaus atstovaujamų kiauliškų kvailysčių.

Prie prekybos centro aikštės esantį parkingą juosė pikapo tipo sunkvežimiai. Juose buvo pilna vyrų su medžiotojų švarkais ir raudonomis kepuraitėmis — matyt, jie atstovavo vietiniams Niū Hampšyro interesams, kurie buvo priešingi išsiskyrusių Niujorko moterų interesams Niū Hampšyre.

Toji patraukli moteris, konkuruojanti su esamu gubernatoriumi, atrodė, buvo viena iš niujorkiečių. Tai, kad ji jau penkiolika metų gyvena Niū Hampšyre, o jos vaikai lanko vietinę mokyklą, gubernatorius bei jo šalininkai, savo pikapais apsupę parkingą, daugiau ar mažiau ignoravo.

Buvo daugybė jai priešiškų transparantų, visą laiką iš jos buvo šaipomasi.

Ten dar buvo uniformuotų vidurinės mokyklos futbolininkų, kurie kaukšėjo bateliais į cementinę parkingo dangą. Vienas tų futbolininkų buvo tos moters sūnus. Jis atsivedė savo komandos draugus, tikėdamasis pademonstruoti Niū Hampšyrui, jog balsuoti už jo motiną yra vyriška.

Pikapuose esantys medžiotojai manė, jog balsuoti už tą moterį —

tai balsuoti už homoseksualizmą, lesbianizmą, socializmą, alimentus ir Niujorką. Ir taip toliau. Žiūrėdamas tą televizijos laidą, Garpas jautė, jog Niū Hampšyre tų dalykų nebemėgstama.

Garpas, Helena, Dunkanas ir mažylė Džene sėdėjo Vienos pensione, kad pamatytų, kaip buvo nužudyta Džene Fylds. Suglumusi senutė šeimininkė išvirė jiems kavos ir padavė po mažą pyragaitį. Valgė tik Dunkanas.

Paskui atėjo Dženės eilė kalbėti parkinge susirinkusiems žmonėms. Ji kalbėjo, stovėdama viename sunkvežimių. Roberta Maldun įkėlė ją ten ir priderino jai mikrofoną. Garpo motina atrodė labai mažytė tame sunkvežimyje, tuo labiau šalia Robertos, tačiau Dženės Fylds uniforma buvo tokia balta, kad ji buvo ryški ir aiškiai matoma.

— Aš esu Džene Fylds, — pasakė ji, ir tuoj pasigirdo plojimai, švilpimai ir klyksmas. Iš parkingą supusių sunkvežimių imta pypsėti. Policija liepė sunkvežimiams pasitraukti, bet jie nuvažiuodavo, sugrįždavo, nuvažiuodavo ir vėl sugrįždavo. — Dauguma jūsų žino, kas aš esu, — dar pasakė Džene Fylds. Ir po to pasigirdo dar didesnis stūgavimas, dar daugiau plojimų, dar didesnis pypsėjimas... ir vienintelis skardus šūvis — toks pat galutinis kaip į krantą sudūžtanti banga.

Nė vienas jų nepastebėjo, iš kur buvo šauta. Roberta Maldun laikė Garpo motiną ant rankų. Nedidelė tamsi dėmė, atrodė, suteršė baltutėlaitę Dženės uniformą. Paskui Roberta nušoko ant žemės su Džene rankose ir skroste skrodė besiskiriančią minią kaip gynėjas su kamuoliu rankose, kad laimėtų pirmąjį tašką. Minia skyrėsi. Dženės baltos uniformos beveik nebuvo matyti Robertos glėbyje. Policijos automobilis skriejo pasitikti Robertos. Kai jie susitiko, Roberta ištiesė Dženės Fylds kūną policijos automobilio link. Akimirką Garpas matė nejudančią, baltai uniformuotą savo motiną, iškeltą virš minios, perduodamą policininkui, kuris padėjo paimti ją ir Robertą į automobilį.

Tas automobilis, kaip jie pasakė, rūkte nurūko. Televizijos kameros dėmesį tuo metu tikriausiai buvo atitraukęs kažkoks susišaudymas ten, kur buvo sunkvežimiai ir kiek toliau — keli policijos automobiliai. Vėliau kamera parodė vyro medžiotojo švarku nejudrų kūną, gulintį tamsioje lyg aliejaus baloje. O dar vėliau iš arčiau buvo parodyta tai, ką reporteris pavadino tik „šautuvu elniams".

Buvo pabrėžta, kad elnių medžioklės sezonas oficialiai dar neatidarytas.

Ta laida nuo pradžios iki galo buvo tikra muilo opera, tik nebuvo rodoma nuogybių.

Garpas padėkojo šeimininkei už tai, kad leido jiems pasižiūrėti žinių.

Per porą valandų jie pasiekė Frankfurtą, kur persėdo į Niujorko lėktuvą. Lėktuve su jais nebuvo Povandeninės Rupūžės — net Helenai, kuri taip bijojo skraidyti. Jie žinojo, kad Povandeninė Rupūžė trumpam kažkur atsitraukė.

Visą laiką, skrisdamas per Atlantą, Garpas galvojo vien apie tai, kaip vykusiai jo motina pasakė „paskutinį savo žodį". Dženė Fylds baigė savo gyvenimą sakydama: „Dauguma jūsų žino, kas aš esu". Lėktuve Garpas vis kartojo tą sakinį.

— Dauguma jūsų žino, kas aš esu, — kuždėjo jis. Dunkanas miegojo, bet Helena išgirdo jį, pasiekė per praėjimo taką ir paėmė jo ranką.

Daugiau kaip dešimties kilometrų aukštyje T.S.Garpas verkė, skrisdamas lėktuvu, kuris gabeno jį namo, kad jis būtų įžymus ten, toje smurto šalyje.

17

Pirmosios feministinės ir dar kitokios laidotuvės

„Nuo Volto mirties, — rašė T.S.Garpas, — mano gyvenimas man atrodė kaip epilogas".

Mirus Dženei Fylds, Garpas pasijuto dar labiau sutrikęs. Jam atrodė, kad laikas bėga pagal kažkokį planą. Tačiau pagal kokį?

Jis sėdėjo Niujorke, Džono Vulfo kabinete, ir bandė susigaudyti tarp daugybės planų, siejamų su jo motinos mirtimi.

— Aš nedaviau leidimo rengti jos laidotuves, — sakė Garpas. — Kokios čia gali būti laidotuvės? Kur yra jos palaikai, Roberta?

Roberta Maldun kantriai paaiškino, kad palaikai yra ten, kur jie, Dženės Fylds pageidavimu, turi būti. Svarbiausia — čia ne jos palaikai, sakė Roberta. Kalbama tik apie jos atminimui skirtą renginį, todėl būsią geriau negalvoti, jog tai yra „laidotuvės".

Laikraščiuose buvo rašoma, kad tai bus pirmosios Niujorke feministinės laidotuvės.

Policija pareiškė, jog jų metu tikimasi neramumų.

— Pirmosios feministinės laidotuvės, — pasakė Garpas.

— Ji tiek daug reiškė daugybei moterų, — pasakė Roberta. — Nesipūsk. Ir nesisavink jos.

Džonas Vulfas užvertė akis.

Dunkanas Garpas dairėsi pro Džono Vulfo kabineto, esančio keturiasdešimtame aukšte virš Manhatano, langą. Ko gero, jis jautėsi beveik kaip lėktuve, iš kurio ką tik išlipo.

Helena kalbėjosi telefonu kitame kabinete. Ji bandė prisiskambinti tėvui į gerąjį senąjį Styringo miestą, norėjo, kad Ernis pasitiktų juos Bostone, kai jie ten atskris iš Niujorko.

— Gerai, — lėtai pasakė Garpas, laikydamas ant kelių mažylę Dženę Garp. — Gerai. Tu, Roberta, žinai, kad aš tam nepritariu, bet aš ten ateisiu.

— Tu ateisi? — nustebo Džonas Vulfas.

— Ne! — pareiškė Roberta. — Aš manau, kad tu neturi ten eiti.

— Žinau, — tarė Garpas. — Bet tu esi teisi: ji tikriausiai pageidautų tokio renginio, todėl aš ateisiu į jį. Kas ten bus daroma?

— Bus sakoma daug kalbų, — pasakė Roberta. — Tu nenori ten eiti.

— Be to, bus skaitoma ištrauka iš jos knygos, — pasakė Džonas Vulfas. — Mes padovanojome keletą jos egzempliorių.

— Betgi tu, Garpai, nenori ten eiti, — nervinosi Roberta. — Prašau tavęs, neik.

— Aš noriu ten eiti, — atsakė Garpas. — Pažadu tau, kad nei švipsiu, nei stūgausiu — kad ir ką kalbėtų visokios kvaišos. Aš turiu kai ką jos parašyta, galėčiau paskaityti, jeigu kas pageidautų, — pasakė jis. — Ar jūs bent žinote, ką ji parašė apie tai, kodėl ji vadinama feministe? — Roberta ir Džonas Vulfas susižvalgė, abu atrodė apstulbę ir pablyškę. Ji parašė: „Aš negaliu pakęsti, kad mane šitaip vadintų, nes tai yra etiketė, kurios aš nepasirinkau savo požiūriui į vyrus ar savo rašymo būdui nusakyti".

— Garpai, aš nenoriu su tavim ginčytis, — pasakė Roberta. — Tuo labiau dabar. Tau yra puikiai žinoma, kad ji yra ir kitaip kalbėjusi. Ji buvo feministė, nepaisant to, patiko ar nepatiko ta etiketė. Ji tiesiog stojo už tai, kad būtų atskleistos visos moterims daromos skriaudos, ji stojo už tai, kad moterims būtų leista gyventi taip, kaip jos nori, ir kad jos pačios galėtų pasirinkti.

— Taip? — pasakė Garpas. — Be to, ji buvo įsitikinusi, kad visa tai, kas atsitinka moterims, atsitinka todėl, kad jos yra moterys?

— Tu, Garpai, turi būti kvailas, jeigu šitaip galvoji, — pasakė jam Roberta. — Darai iš mūsų visų džeimsinininkes.

— Prašau jus nustoti, — įsikišo Džonas Vulfas.

Dženė Garp suspiegė ir pliaukštelėjo Garpui per kelį. Jis pasižiūrėjo į ją nustebęs, lyg būtų pamiršęs, kad laiko glėbyje gyvą būtybę.

— Kas yra? — paklausė ją. Bet mažylė buvo vėl rami ir įsižiūrėjusi į kažką Džono Vulfo kabineto panoramoje, kas buvo nematoma nė vienam iš jų.

— Kurią valandą prasidės tas balaganas? — paklausė Garpas.

— Penktą valandą po pietų, — atsakė Roberta.

— Manau, tyčia parinktas toks laikas, — pasakė Džonas Vulfas, — kad pusė Niujorko sekretorių galėtų išeiti iš darbo valanda anksčiau.

— Ne visos dirbančios Niujorko moterys yra sekretorės, — atšovė Roberta.

— Tačiau sekretorės, — nenusileido Džonas Vulfas, — yra tos vienintelės, kurių bus pasigesta tarp ketvirtos ir penktos valandos.

— Na, žinote, — pasakė Garpas.

Atėjo Helena ir pasakė, kad jai niekaip nepavyko prisiskambinti tėvui.

— Ko gero, jis treniruojasi su imtynininkais, — spėjo Garpas.

— Imtynių sezonas dar nėra prasidėjęs, — tarė Helena. Garpas žvilgtelėjo į kalendorių savo laikrodyje: pastebėjo, kad jo rodomas laikas keliomis valandomis skiriasi nuo Jungtinių Amerikos Valstijų laiko, nes paskutinį kartą jį nustatinėjo dar Vienoje. Garpas žinojo, kad Styringe imtynių sezonas oficialiai prasideda tik po Padėkos šventės. Helena teisi.

— Kai paskambinau į sporto salę, ten man pasakė, kad jis namuose, — pasakojo Helena. — O kai paskambinau į namus, ten niekas neatsiliepė.

— Aerouoste išsinuomosime automobilį, — pasakė Garpas. — Be to, vis tiek negalime išvykti anksčiau kaip vakare — man reikia nueiti į tas sumautas laidotuves.

— Ne, tu neturi ten eiti, — spyrėsi Roberta.

— Tikrai, — jai pritarė Helena. — Tu netgi negali ten eiti.

Roberta ir Džonas Vulfas vėl atrodė suglumę ir pablyškę: matyt, Garpas paprasčiausiai nesusigaudo.

— Ką tu turi galvoje sakydama, kad aš negaliu ten eiti? — paklausė Garpas.

— Juk tai yra feministinės laidotuvės, — paaiškino Helena. — Ar tu skaitei laikraščius, ar tik peržvelgei antraštes?

Garpas kaltinamai pažvelgė į Robertą, bet ši stebėjo Dunkaną, įsižiūrėjusį pro langą. Jis šnipinėjo pro teleskopą Manhataną.

— Garpai, tu negali ten eiti, — pasakė jam Roberta. — Iš tiesų negali. Nesakiau tau, nes bijojau, kad supyksi. Aš net nemaniau, kad tu išvis panorėsi ten eiti.

— Vadinasi, man neleidžiama ten eiti? — paklausė Garpas.

— Tos laidotuvės yra moterims, — pasakė Roberta. — Moterys mylėjo ją, moterys ir apraudos. Norėtume, kad kaip tik taip būtų.

Garpas piktas spoksojo į Robertą Maldun.

— Aš ją irgi mylėjau, — pasakė jis. — Aš esu vienintelis jos vaikas. Argi jūs manote, kad aš negaliu nueiti į tą balaganą vien todėl, kad esu vyras?

— Aš nenorėčiau, kad tu vadintum tai balaganu, — pareiškė Roberta.

— O kas tai yra balaganas? — pasidomėjo Dunkanas.

Dženė Garp vėl klyktelėjo, tačiau Garpas jos net neišgirdo. Helena paėmė iš jo vaiką.

— Ar tu nori pasakyti, kad nė vienam vyrui neleidžiama dalyvauti mano motinos laidotuvėse? — paklausė Robertą Garpas.

— Tai nėra tikros laidotuvės — aš jau sakiau tau, — aiškino jam Roberta. — Tai yra veikiau sueiga — savotiška pagarbos Dženei demonstracija.

— Aš eisiu, Roberta, — pasakė Garpas. — Ir man nesvarbu, kaip tu tai vadini.

— Na, žinai, — atsiliepė Helena. Ir išėjo su mažyle Džene ant rankų. — Dar kartą pamėginsiu prisiskambinti tėvui, — pasakė ji.

— Matau vyrą su viena ranka, — pranešė Dunkanas.

— Neik, Garpai, prašau tavęs, — švelniai pasakė Roberta.

— Ji teisi, — tarė Džonas Vulfas. — Aš irgi buvau manęs ten nueiti. Šiaip ar taip, aš buvau jos leidėjas. Bet tegul jos daro, kaip nori, Garpai. Manau, Dženei būtų patikęs toks jų sumanymas.

— Man nesvarbu, kas jai būtų patikę, — atšovė Garpas.

— Tai, ko gero, yra tiesa, — pasakė Roberta. — Ir tai dar viena priežastis, dėl kurios tu neturi ten būti.

— Garpai, tu nežinai, kaip kai kurios moterų sąjūdžio atstovės sutiko tavo knygą, — perspėjo jį Džonas Vulfas.

Roberta Maldun užvertė akis.

Garpas jau anksčiau buvo kaltinamas tuo, kad išnaudoja savo motinos reputaciją ir moterų sąjūdį. Roberta matė „Pasaulio pagal Bensenheiverį" reklamą, kurią Džonas Vulfas išspausdino tuoj po Dženės Fylds nužudymo. Atrodė taip, kad Garpo knyga pelnosi iš tos tragedijos — tos reklamos tekstas turėjo niekingą prasmę: vargšas autorius — neseniai neteko sūnaus, „o dabar ir motinos".

Laimė, Garpas neišvydo tos reklamos. Net pats Džonas Vulfas gailėjosi ją paskelbęs.

„Pasaulis pagal Bensenheiverį" buvo vis perkamas ir perkamas. Dėl jo bus ginčijamasi ne vienerius metus, jis bus įtrauktas į

mokyklines programas. Laimė, kitos Garpo knygos — irgi; jos bus studijuojamos koledžuose, nors tik sporadiškai. Į vieną iš tų programų buvo įtraukta Dženės Fylds autobiografija, trys Garpo romanai ir Stiuarto Persio „Evereto Styringo akademijos istorija". Matyt, tos programos tikslas buvo išlukštenti iš tų knygų viską apie Garpo gyvenimą, kas atrodė esant tiesa.

Laimė, Garpas niekuomet nieko nesužinojo ir apie tą programą.

— Matau vyrą su viena koja, — pranešė Dunkanas, kuris ieškojo Manhatano gatvėse luošių; tą jis darys dar ne vienerius metus.

— Liaukis, Dunkanai, — pasakė jam Garpas.

— Jeigu tu, Garpai, tikrai nori ten eiti, — pusbalsiu pasakė jam Roberta Maldun, — tai tau reikia persirengti moterimi.

— Jeigu vyrui taip sunku ten pakliūti, — burbtelėjo Garpas, — tai geriau tu maldauk likimą, kad jos prie durų nepatikrintų chromosomų. — Vos tik tai pasakęs, jis susigėdo: pamatė, kaip Roberta susigūžė: lyg jis būtų jai smogęs; todėl Garpas paėmė abi didžiules jos rankas ir laikė jas tol, kol pajuto jų spustelėjimą. — Atsiprašau, — sušnibždėjo Garpas. — Jeigu man einant būtina persirengti, tai gerai, kad tu čia esi — padėsi man. Manau, turi nemenką persirenginėjimo patyrimą, ar ne?

— Gerai, — atsakė Roberta.

— Bet juk tai juokinga, — pasakė Džonas Vulfas.

— Jeigu kuri nors iš tų moterų tave atpažins, — pasakė Roberta, — jos išsukinės tau galūnes. Geriausiu atveju — neįsileis tavęs pro duris.

Helena sugrįžo su verkiančia Džene glėbyje.

— Paskambinau dekanui Bodžeriui, — pasakė ji Garpui. — Paprašiau jį pamėginti surasti tėtę. Tai visiškai nepanašu į jį — kad niekur jo nebūtų.

Garpas palingavo galva.

— Mums reikia nedelsiant važiuoti į aerouostą, — priminė ji Garpui. — Bostone išsinuomosime automobilį ir juo nuvažiuosime į Styringą. O vaikai tegul pasilieka, — kalbėjo ji. — O jeigu tu nori po to grįžti į Niujorką ir eiti į tą kryžiaus žygį, gali tai daryti.

— Tu važiuok viena, — tarė jai Garpas. — Aš skrisiu vėliau ir taip pat išsinuomosiu Bostone automobilį.

— Tai kvaila, — atsakė Helena.

— Ir nereikalingos išlaidos, — pridūrė Roberta.

— Dabar aš turiu daug pinigų, — atsakė Garpas. Kreivas jo šypsnys Džonui Vulfui nesulaukė iš jo atsako.

Džonas Vulfas pasisiūlė nuvežti Heleną su vaikais į aerouostą.

— Vienas vyras su viena ranka ir vienas vyras su viena koja, jau du luošiai, — paskelbė Dunkanas. — Ir dar kažkas be nosies.

— Tau reikėtų pasilikti ir pasižiūrėti, kaip atrodys tavo tėtė, — pasakė jam Roberta.

Garpas pagalvojo apie save: gedintis buvęs imtynininkas, persirengęs moterimi, kad galėtų dalyvauti savo motinos atminimo pagerbimo iškilmėse. Jis pabučiavo Heleną, vaikus ir net Džoną Vulfą.

— Nesibaimink dėl savo tėtės, — pasakė Helenai Garpas.

— Ir nesijaudink dėl Garpo, — pasakė jai Roberta. — Aš jį taip perrengsiu, kad niekas prie jo neprikibs.

— Aš noriu, kad tu pasistengtum prie nieko nesikabinėti, — pasakė Garpui Helena.

Tuo metu netikėtai Džono Vulfo kabinete atsirado dar viena moteris. Iš karto niekas jos nepastebėjo, bet ji visaip stengėsi atkreipti į save Džono Vulfo dėmesį. Kai jai pagaliau tai pavyko, ji prašneko būtent tuo vieninteliu momentu, kai visi tylėjo, todėl visi ir sužiuro į ją.

— Ponas Vulfai, — kreipėsi ji. Ta moteris buvo sena, rudų, juodų ir pilkų atspalvių odos ir, atrodė, ją kamavo kojos; pilną savo taliją ji buvo dukart apsijuosusi elektros laidu.

— Klausau, Džilse, — atsiliepė Džonas Vulfas, ir Garpas įsistebeilijo į tą moterį. Tai, aišku, buvo Džilsė Slouper, Džonas Vulfas turėjo žinoti, kad rašytojai įsidėmi vardus.

— Aš norėjau sužinoti, — kalbėjo Džilsė, — ar negalėčiau šiandien išeiti anksčiau iš darbo po pietų — norėčiau nueiti į tas laidotuves. — Ji kalbėjo nukabinusi smakrą murmėdama ir kuo trumpiau. Nemėgo aušinti burnos prie svetimųjų, be to, atpažino Garpą ir jokiu būdu nenorėjo būti su juo supažindinama.

— Taip, žinoma, gali, — skubiai atsakė Džonas Vulfas. Jis anaiptol neturėjo noro supažindinti ją su Garpu — to jis nenorėjo dar labiau negu pati Džilsė.

— Atsiprašau, — kreipėsi į ją Garpas. Džilsė Slouper ir Džonas Vulfas nustėro. — Ar jūs esate Džilsė Slouper?

— Ne! — paskubėjo įsiterpti Džonas Vulfas. Garpas išsprogino į jį akis.

— Laba diena, — pasakė Garpui Džilsė, nežiūrėdama į jį.

— Laba diena, — atsakė jai Garpas. Vos tik pasižiūrėjus į tą liūdną moterį, jam pasidarė aišku, kad ji nebuvo jo knygos „sužavėta".

— Man gaila dėl jūsų mamos, — tarė Džilsė.

— Labai jums ačiū, — padėkojo Garpas, bet jis matė — jie visi tai matė! — kad Džilsė Slouper dėl kažko stačiai nesitveria savo kailyje.

— Ji buvo verta dviejų ar trijų tokių kaip jūs! — staiga sušuko ji Garpui. Blausiai geltonos jos akys pasruvo ašaromis. — Ji buvo keturis ar penkis kartus daugiau negu yra vertos tos baisios jūsų knygos! — suūbavo ji ir išėjo murmėdama.

Dar vienas luošas žmogus, pagalvojo Dunkanas Garpas, bet matė, kad tėvas nenorės dabar girdėti to luošių skaičiavimo.

Per pirmąsias Niujorke feministines laidotuves jų dalyvės, atrodė, nelabai žinojo, kaip joms elgtis. Taip buvo galbūt todėl, kad jų sueiga vyko ne bažnyčioje, o viename mįslingų miesto universiteto sistemos pastatų — auditorijoje, kur prieš tai buvo aidėjusios kalbos, kurių niekas nesiklausė. Ta didžiulė patalpa tarsi dar atminė buvusias ovacijas — roko orkestrams ir retkarčiais kokiam garsiam poetui. Bet čia būta ir rimties bei mokslingumo, kai būdavo skaitomos solidžios paskaitos. Toje patalpoje šimtai žmonių yra darę užrašus. Tai buvo Medicinos seserų mokyklos salė — taigi itin tinkama vieta Dženei Fylds pagerbti. Čia sunku buvo atskirti, kurios tų gedulo sueigos dalyvių yra tik apsivilkusios madingąjį rūbą — „Tikrąją Dženę Fylds" su ant krūtinės prisiūta raudona širdele — ir kurios yra tikros medicinos seserys, visuomet baltos ir visuomet nemadingos, esančios Medicinos seserų mokyklos patalpose visai dėl kitų priežasčių — pasilikusios vien pasižiūrėti ceremonijos — taigi iš smalsumo ar iš nuoširdžios užuojautos, o gal ir dėl abiejų šių priežasčių.

Sausakimšoje šurmuliuojančioje auditorijoje vilkinčių tomis uniformomis buvo tiek daug, kad Garpas iš karto iškeikė Robertą:

— Sakiau tau, kad man reikia persirengti medicinos seserim, — sušnypštė jis Robertai. — Būčiau buvęs mažiau įtartinas.

— O aš maniau, kad tu būsi įtartinas kaip medicinos sesuo, — pakuždėjo jam Roberta. — Nežinojau, kad jų bus čia tiek daug.

— Tai darosi madinga visoje šalyje, — sumurmėjo Garpas. — Tik palauk ir pamatysi, — dar pridūrė ir nutilo. Jis gūžėsi šalia Robertos, nedidukas ir traukiantis akį, įsivaizduodamas, kad visos žiūri į jį ir kažkaip jaučia jo vyriškumą ar bent priešiškumą — gal iš to, kaip Roberta jį saugo.

Juodu sėdėjo pačiame tos didžiulės auditorijos centre, nuo sienos ir tribūnų atskirti tik trijų eilių. Į salę suėjo ir už jų susėdo stačiai jūra moterų — eilė po eilės, o gale, apytuštėje salės dalyje (ten nebuvo kėdžių) tos moterys, kurioms mažiau rūpėjo sėdėti per visas iškilmes ir kurios norėjo išreikšti savo pagarbą Dženei Fylds. Jos ėjo vidun pro vienas duris ir laukan pro kitas — tarsi ta didžiulė sėdinti auditorija buvo Dženės Fylds atviras karstas, kurio atėjo pasižiūrėti tos lėtu žingsniu slenkančios moterys.

Garpas, aišku, jautėsi taip, lyg tai jis būtų atviras karstas, o visos tos moterys jį apžiūrinėtų — jo blyškumą, dažų atspalvius, nevykusį persirengimą.

Galbūt Roberta pasielgė šitaip su juo, norėdama atkeršyti už tai, kad privertė ją apskritai leisti jam čionai ateiti, arba už tą žiaurų jo pajuokavimą chromosomų tema. Roberta aprengė Garpą pigiu žalsvai melsvu — Oreno Rato pikapo spalvos — parašiutininko kombinezonu. Tas kombinezonas turėjo aukso spalvos užtrauktuką, kuris Garpui siekė nuo tarpkojo iki pat gerklės. Garpas kaip reikiant nepripildė to kombinezono per klubus, tačiau jo krūtys — arba veikiau tai, ką Roberta jam padirbdino kaip krūtis — styrojo išsipūtusios kišenėlės ir traukė šonan tą lengvai atsiveriantį užtrauktuką.

— Kas per papai! — šaipėsi iš jo Roberta.

— Esi tikras galvijas, Roberta, — sušnypštė jai Garpas. Didelės bjaurios liemenėlės petnešos buvo įsirėžusios jam į pečius. Bet vos tik Garpas pastebėdavo kurią nors moterį spoksant į jį, ko gero, abejojant, kaip jam atrodė, dėl jo lyties, jis tuoj pat demonstratyviai atsukdavo jai šoną. Ir taip susidorodavo, kaip jis tikėjosi, su bet kokia galima abejone.

Kur kas mažiau jis pasitikėjo savo peruku, su kuriuo atrodė kaip susivėlusi prostitutė šviesaus medaus spalvos plaukais; po juo jam niežėjo galvos odą.

Kaklą buvo apsivyniojęs žalios spalvos šaliku.

Tamsus jo veidas buvo nupudruotas nesveika pilka spalva,

kuri, kaip aiškino Roberta, maskuoja jo barzdos šerius. Siaurokos jo lūpos buvo išdažytos vyšnine spalva, bet jis visą laiką laižėsi, todėl nuvarė tuos dažus į vieną lūpų kampą.

— Atrodai, lyg būtum ką tik bučiavęsis, — ramino jį Roberta.

Nors Garpui buvo vėsu, Roberta neleido užsivilkti slidininko striukės — su ja būtų atrodęs per daug petingas. Apsiavęs jis buvo ilgaauliais, kelius siekiančiais aukštakulniais batais, kurių vyšninė spalva, kaip teigė Roberta, gerai tiko prie lūpų dažo. Kai Garpas išvydo savo atspindį parduotuvės vitrinoje, pasakė Robertai, kad jis atrodo kaip paauglė prostitutė.

— Kaip senstanti paauglė prostitutė, — pataisė jį Roberta.

— Kaip parašiutininkas pederastas, — atšovė Garpas.

— Ne, Garpai, tu atrodai kaip moteris, — tikino jį Roberta. — Ne itin gero skonio, bet vis dėlto moteris.

Taigi Medicinos seserų mokykloje Garpas sėdėjo gerokai suglumęs. Jis vis raišiojo savo rankinuko — kažkokio skurdaus kanapinio daikto su rytietiškais ornamentais, kuriame vos tilpo jo piniginė, — virvutes. Savo didžiulėje pūpsančioje kuprinėje Roberta Maldun turėjo paslėpusi tikruosius Garpo drabužius, tą kitą jo pavidalą.

— Tai yra Marta Horton-Džouns, — pakuždėjo jam Roberta, rodydama į liesą kumpanosę moterį, kuri žemyn palenkusi graužikišką savo veidą pro nosį skaitė iš anksto parašytą kalbą.

Garpas nežinojo, kas yra toji Marta Horton-Džouns, todėl tik truktelėjo pečiais, stengdamasis kaip nors pakęsti ją. Sakomose kalbose buvo ir kovingų politinių raginimų vienytis, ir jaudinančių, skausmingų prisiminimų apie Dženę Fylds. Auditorija nežinodavo, ar jai ploti, ar mesltis, ar balsu reikšti pritarimą, ar tik tylomis linkčioti galvomis. Atmosfera buvo gedulinga, drauge pakili — joje ryšku buvo vieningo žygio dvasia. Galvodamas apie tai, Garpas darė išvadą, jog tai yra natūralu ir tinkama — ir jo motinos, ir moterų sąjūdžio, kaip jis jį suprato, atžvilgiu.

— O štai šita — Salė Devlin, — pašnibždėjo Roberta. Į tribūną kopianti moteris Garpui pasirodė maloni, išmintinga ir lyg pažįstama. Garpas iš karto pajuto reikalą saugotis jos. Vien tam, kad paerzintų Robertą, jis pašnibždėjo:

— Kokios gražios jos kojos!

— Gražesnės negu tavo, — atšovė Roberta ir skaudžiai įgnybė

jam į šlaunį nykščiu ir ilgu smiliumi, ištreniruotu gaudyti perduodamus kamuolius; tikriausiai ne kartą jis yra buvęs sulaužytas, dingtelėjo Garpui, kai Roberta žaidė dar „Filadelfija Ygls" komandoje.

Salė Devlin apžvelgė iš viršaus salę švelniomis, liūdnomis akimis, tarsi tylomis priekaištaudama mokiniams už tai, kad jie nedėmesingi ir triukšmauja.

— Ta beprasmiška žmogžudystė iš tikrųjų to nenusipelno, — ramiu balsu pasakė ji. — Tačiau Džene Fylds tiek daug kam yra suteikusi pagalbą, ji buvo tokia kantri ir kilniaširdė sunkumų ištiktoms moterims, kad kiekviena, kada nors sulaukusi tos pagalbos, turi skaudžiai išgyventi tai, kas Dženei Fylds nutiko.

Garpas tuo momentu pasijuto prastai: jis girdėjo vienu metu dūsaujant ir kūkčiojant šimtus moterų. Šalia savęs jis jautė trūkčiojant plačius Robertos pečius. Pajuto, kaip kažkieno, tikriausiai tiesiai už jo sėdinčios moters, ranka pastvėrė jį už peties, aptempto tuo klaikiu žalsvai melsvu kombinezonu. Jis svarstė, ar tik nebus apkultas už savo įžūlų, netinkamą apsirengimą, bet ranka tik ilsėjosi ant jo peties. Matyt, tai moteriai reikėjo užuojautos. Garpas pagalvojo, kad tuo momentu visos jos jaučiasi kaip seserys, argi ne?

Jis pasižiūrėjo priekin, norėdamas pasiklausyti, ką toji Salė Devlin kalba, bet jo paties akys buvo ašarotos ir jis neaiškiai matė ponią Devlin. Bet jis galėjo ją girdėti: ji raudojo. Tai buvo labai nuoširdus, graudus verksmas, pasikūkčiojant. Ji mėgino tęsti savo kalbą, tačiau neįstengė rasti puslapyje, ties kuria vieta buvo sustojusi, tas puslapis šokinėjo priešais mikrofoną. Kažkokia galingos išvaizdos moteris, kurią Garpas, atrodė, buvo jau anksčiau matęs (ji buvo iš tų asmens sargybinių, kurie lydėdavo jo motiną), bandė nuvesti Salę Devlin nuo scenos, bet ponia Devlin dar nenorėjo pasitraukti.

— Aš nenorėjau šitaip, — pasakė ji, vis dar verkdama ir turėdama galvoje tą savo kūkčiojimą ir nesusivaldydama. — Norėjau daugiau ką pasakyti, — dar vis bandė ji kalbėti, bet nebeįstengė suvaldyti savo balso. — Velniai rautų, — pasakė ji su tokiu orumu, kad stačiai sugraudino Garpą.

Ta galingos išvaizdos dičkė liko viena priešais mikrofoną. Auditorija laukė pritilusi. Garpas jautė, kaip dreba, o gal trūkčioja ranka ant jo peties. Pažvelgęs į didžiules Robertos rankas, kurias ji

laikė pasidėjusi ant kelių, Garpas suprato, kad toji ranka ant jo peties turi būti labai maža.

Toji galingos išvaizdos dičkė norėjo kažką pasakyti, o auditorija laukė. Tačiau ji galėjo šitaip laukti be galo ir neišgirsti iš jos nė žodžio. Roberta ją pažinojo. Ji atsistojo šalia Garpo ir ėmė ploti tai nebyliai galiūnei, jos erzinančiam tylėjimui priešais mikrofoną. Kitos moterys prisijungė prie Robertos plojimo — net Garpas, nors pats nežinojo, kodėl pliaukši delnais.

— Ji yra džeimsininkė, — pasakė jam Roberta. — Ji negali nieko pasakyti. — Tačiau ta moteris sugraudino auditoriją sielvartingu, liūdnu savo veidu. Ji prasižiojo, lyg dainuotų, bet iš jos burnos nepasigirdo jokio garso. Garpui net pasirodė, kad įžiūrėjo nupjauto jos liežuvio likutį. Ir jis prisiminė, kaip motina remdavo jas — tas beprotes. Kiekvienai iš jų, kurios tik ateidavo pas Dženę, ji buvo nuostabi. Bet galiausiai ir ji pasakė nepritarianti tam, ką jos daro. Galimas dalykas, kad ji tai pasakė tik Garpui: „Daro save aukomis, — tuomet pasakė Dženė, — o juk tai yra tas pats, už ką jos pyksta ant vyrų, kai jie tai joms padaro. Kodėl jos nepriima tylėjimo įžado arba įžado nekalbėti vyrams girdint? Juk tai nelogiška — luošinti save dėl principo".

Tačiau dabar, sugraudintas tos priešais stovinčios pamišėlės, Garpas suvokė visą pasaulio luošinimosi, tegul žiauraus ir nelogiško, istoriją, kuri galbūt kaip jokia kita atskleidžia pasibaisėtiną skriaudą. „Man tikrai skaudu", — sakė stambus tos moters veidas, kurio jis beveik nematė pro plūstančias ašaras.

Ir štai tuomet ta mažytė ranka ant jo peties užgavo jį. Jis prisiminė, kas esąs — vyras moterų renginyje. Jis atsigręžė ir pamatė už savęs gana vargingą jauną moterį. Jos veidas pasirodė jam lyg matytas, bet jis neatpažino jos.

— Aš pažįstu tave, — sušnibždėjo jam ta moteris. Gerai, kad ji bent nerėkė iš laimės, kad jį pažįsta.

Roberta buvo perspėjusi jį niekam neatsiliepti ir su niekuo nesikalbėti. Taigi jis buvo tam pasiruošęs, todėl tik pakratė galvą. Jis išsiėmė iš kišenės, pūpsančios ant didžiulės dirbtinės krūties, bloknotą ir išsitraukė iš absurdiško savo rankinuko pieštuką. Aštrūs lyg paukščio nagai tos moters pirštai sugriebė jo petį, tarsi ji būtų laikiusi jį, kad nepabėgtų

Sveika! Aš esu džeimsininkė, —

pakeverzojo jis bloknote, išplėšė tą lapą ir ištiesė jį moteriai. Ji nepaėmė.

— Tikrų tikriausiai džeimsininkė! — nusišaipė ji. — Tu esi T.S.Garpas.

Žodis „Garpas" nuskambėjo toje tylinčioje, kenčiančioje auditorijoje, kurią vis dar buvo apvaldęs tos džeimsininkės nebylumas, lyg kokio nepažįstamo žvėries žagtelėjimas. Roberta Maldun apsidairė aplinkui, aiškiai apimta panikos. Ji niekad nebuvo mačiusi tos jaunos moters.

— Aš nežinau, kas yra ta tavo didžiulė palydovė, — pasakė Garpui jaunoji moteris, — bet tu esi T.S.Garpas. Nežinau, iš kur tu gavai tą klaikų peruką ir tuos didžiulius papus, bet aš visuomet ir visur tave pažinsiu. Tu nė trupučio nepasikeitei nuo to laiko, kai krušai mano seserį — kol jos mirtinai neužkrušai, — sakė ta jauna moteris. Ir dabar Garpas jau žinojo, kas yra tas jo priešas: tai buvo jauniausioji iš Persių ordos. Beinbridžė! Mažylė Pūkas Persi, kuri, jau paauglė, vis dar naudojosi vystyklais ir, galimas dalykas, pagalvojo Garpas, iki šiol jais tebesinaudoja.

Garpas nužvelgė ją. Jo papai buvo didesni negu jos. Pūkas buvo apsirengusi aseksualiai ir apsikirpusi pagal madingą aseksualų stilių. Jos veido bruožai buvo nei švelnūs, nei šiurkštūs. Pūkas vilkėjo JAV kariuomenės seržanto palaidine, prie kurios turėjo prisisegusi rinkimų, per kuriuos ta moteris tikėjosi tapti Niū Hampšyro gubernatoriumi, kampanijos dalyvės ženkliuką. Garpas apstulbo, staiga suvokęs, kad ta moteris, kuri rungiasi dėl Niū Hampšyro gubernatoriaus posto — tai juk Salė Devlin. Jam pasidarė įdomu — nejaugi ji laimės tuos rinkimus!

— Sveika, Pūkuti, — tarė jai Garpas ir pamatė, kaip ta susiraukė; aišku, kad tai buvo jos nekenčiama pravardė, kuria ji daugiau nebevadinama. — Beinbridže, — sumurmėjo Garpas, bet buvo jau per vėlu, kad juodu galėtų tapti draugais. Per vėlu buvo nuo tos nakties, kai Garpas nukando Bonkersui ausį, kai Styrin mokyklos ligoninėje permiegojo su Kuše, jos visai nemylėdam kai neatėjo į jos vestuves nei į jos laidotuves.

Kad ir kokią neapykantą Garpui ar pasibjaurėjimą vyrai skritai jautė Pūkas Persi, galų gale ji turėjo priešą savo rankoja
.us ji

Garpas pajuto ant savo nugaros didžiulį, šiltą Robertos delną ir išgirdo žemą jos balsą:

— Spruk iš čia greitai, nekalbėk nė žodžio.

— Čia tarp mūsų yra vyras! — sušuko Beinbridžė Persi toje gedulingoje Medicinos seserų mokyklos tyloje. Net pasigirdo aidas, o gal scenoje kriukteljo toji sielvartingoji džeimsininkė. — Čia yra vyras! — rėkė Pūkas. — Tai T.S.Garpas. Tarp mūsų yra Garpas! — klykė ji.

Roberta stengėsi nusivesti jį iki tako. Gynėjas pirmiausia gerai dengia ir priiminėja smūgius, tačiau net buvęs Robertas Maldunas neįstengė visiškai atremti tų visų moterų.

— Prašau, — sakė Roberta, — prašom atleisti. Ji buvo jo motina. Jums tai turėtų būti žinoma. Jis yra vienintelis jos vaikas.

Mano vienintelė motina! — pagalvojo Garpas, kabindamasis Robertai į nugarą. Pūko Persi nagai, smailūs it adatos, draskė jam veidą. Ji nuplėšė jam nuo galvos peruką, tačiau jis atsiėmė jį iš jos ir prisispaudė pro didžiulės savo krūtinės, lyg jis būtų jam labai reikalingas.

— Jis mirtinai užkrušo mano seserį! — staugė Pūkas Persi. Iš kur ji susidarė tokią nuomonę apie jį, to Garpas niekuomet nesužinos, bet Pūkas buvo stipriai tuo įtikėjusi. Ji perlipo ant kėdės, nuo kurios Garpas pakilo, ir ėjo paskui jį ir Robertą, kol jie šiaip taip pasiekė praėjimo taką.

— Ji buvo mano motina, — paaiškino Garpas moteriai, pro kurią tuo momentu ėjo ir kuri pati atrodė kaip būsimoji motina. Ji buvo nėščia. Abejingame jis veide Garpas įžiūrėjo sveiką protą ir gerumą, o drauge — santūrumą ir panieką.

— Praleiskite jį, — be jokio didesnio jausmo sumurmėjo nėščioji moteris.

Kai kurios kitos atrodė jam palankiai nusiteikusios. Kažkuri sušuko, kad jis turįs teisę čia būti, bet kartu buvo girdėti ir rėkiant, be jokio prielankumo jam.

Braudamasis taku, jis jautė smūgius į dirbtinę savo krūtinę. Išsiė atgal ranką, ieškodamas Robertos, ir suvokė, kad ji jau yra išsmngta iš žaidimo", kaip pasakytų futbolininkai. Roberta gulėjo notrindų, o ant jos buvo užsėdusios kelios jaunos moterys žaliopauirininkių striukėmis.

kiusi rpui šovė mintis, kad jos galėjo pamanyti, jog Roberta irgi

yra persirengėlė, o jos moteriškumo patikrinimas galėjo būti jai skausmingas.

— Garpai, spruk iš čia! — sušuko jam Roberta.

— O taip, spruk, tu mergjoda! — sušnypštė viena iš tų žaliastriukių.

Ir jis spruko.

Garpas buvo jau beveik pasiekęs salės gale susigrūdusias moteris, kai iš kažko gavo itin taiklų smūgį. Jis jau nebuvo gavęs į kiaušius nuo tų laikų, kai dar treniruodavosi su Styringo imtynininkais — buvo praėję jau tiek daug metų, kad jis buvo visiškai pamiršęs tą visišką negalią, kuri ištinka, gavus tokį smūgį. Jis užsidengė kaip įmanydamas ir gulėjo susirietęs ant šono. Moterys stengėsi išplėšti jam iš rankų peruką. Ir tą skurdų rankinuką. O jis jautėsi, lyg būtų plėšikų užpultas. Pajuto keletą spyrių, keletą smūgių, o paskui veidu — mėta kvepiantį kvėpavimą. Tai buvo kažkokia pagyvenusio amžiaus moteris.

— Pamėginkite atsistoti, — pasakė ji maloniu balsu. Ir jis pamatė, kad tai yra medicinos sesuo. Tikra medicinos sesuo. Ji buvo be tos madingos prie krūtinės prisiuvamos širdies, ji turėjo tik nedidelę žydrą žalvarinę vardinę plokštelę, sakančią, kad ji yra tokia ir tokia medicinos sesuo.

— Mano vardas Dotė, — pasakė jam toji daugmaž šešiasdešimties metų amžiaus medicinos sesuo.

— Malonu, — atsiliepė Garpas. — Ačiū jums, Dote.

Ji paėmė jį už parankės ir skubiu žingsniu nusivedė per minią. Nė viena moterų neparodė noro toliau jį mušti, kol jis buvo su ja. Leido jam praeiti.

— Ar turite pinigų taksi pasisamdyti? — paklausė jį Dotė, kai juodu jau išėjo iš Medicinos seserų mokyklos teritorijos.

— Taip, manau, kad turiu, — atsakė Garpas. Jis pasižiūrėjo į tą pa ibjaurėtiną rankinuką ir rado jame savo piniginę. Peruką, dar labiau suveltą, jis laikė po pažastimi. Tikrieji jo drabužiai buvo pas Robertą, tik veltui Garpas dairėsi, tikėdamasis pamatyti ją tarp besiskirstančių iš pirmųjų feministinių laidotuvių moterų.

— Užsidėkite peruką, — patarė jam Dotė. — Kad kartais nebūtumėte palaikytas vienu iš tų transvestitų. — Jis pabandė jį užsimaukšlinti; Dotė jam padėjo. — Žmonės yra labai nepakantūs transvestitams, — pridūrė ji ir, išsitraukusi kelis smeigtukus iš žilų savo plaukų, pritvirtino jais Garpui peruką.

Dotė dar pasakė jam, kad subraižytas jo skruostas netrukus nustos kraujuoti.

Ant Medicinos seserų mokyklos išorinių laiptų stovėjo kažkokia negrė, ūgiu sulig Roberta. Ji pagrūmojo Garpui kumščiu, tik nieko nepasakė. Galimas dalykas, kad tai buvo dar viena džeimsininkė. Ten rinkosi ir daugiau moterų, todėl Garpas ėmė baimintis, kad jos, ko gero, rengiasi naujam išpuoliui prieš jį. Tos moterų grupės pakraštyje stovėjo, nors atrodė, kad nieko bendro su jomis neturi, šmėkliškos išvaizdos mergina, veikiau paauglė. Ji buvo ne visai ryški blondinė išverstomis, drumstomis, veriančio žvilgsnio akimis — lyg narkomanės, lyg dažnai verkiančios. Garpas pašiurpo nuo to jos žvilgsnio ir išsigando jos — o jeigu ji išties yra beprotė, viena iš tų moterų sąjūdžio mažamečių ekstremisčių su revolveriu didžiuliame krepšyje? Jis sugniaužė rankoje skurdųjį savo rankinuką — mat prisiminė, kad ten esanti jo piniginė yra pilna bent jau kredito kortelių; grynųjų pinigų jam pakaks nuvažiuoti iki aerouosto, o su kredito kortelėmis jis gali nuskristi į Bostoną ir, kaip sakoma, pasiekti šeimos prieglobstį. Jam norėjosi atsikratyti įspūdingų savo krūtų, bet jos laikėsi taip, tarsi jis būtų su jomis gimęs, o taip pat gimęs ir su tuo jam vietomis per ankštu, o vietomis per erdviu parašiutininko kombinezonu. Tai buvo viskas, ką jis su savim turėjo, ir teko tuo tenkintis. Iš to triukšmo, kuris sklido iš Medicinos seserų mokyklos pastato, Garpas sprendė, jog Roberta yra smarkiai įsivėlusi į debatus arba į skausmingas grumtynes. Kažką tuo metu išnešė laukan — apalpusią ar sužalotą. O vidun vis daugiau ėjo policijos.

— Jūsų motina buvo puiki medicinos sesuo ir moteris, paskatinusi kiekvieną moterį didžiuotis savimi, — kalbėjo jam toji Dote pasivadinusi medicinos sesuo. — Lažinčiausi, kad ji buvo ir gera motina.

— Žinoma, buvo, — atsakė Garpas.

Dotė sustabdė jam taksi. Jau sėdėdamas automobilyje, Garpas matė, kaip ji žengia nuo šaligatvio ir eina link Medicinos seserų mokyklos pastato. Tos kitos moterys, kurios stovėjo ant išorinių pastato laiptų ir buvo pasirodžiusios jam tokios grėsmingos, lyg ir nesirengė prie jos kabintis. Vis daugiau rinkosi policijos. Garpas pasidairė tos keistos mergiotės išverstomis akimis, bet jos jau nebuvo šalia tų kitų moterų.

Jis paklausė taksi vairuotoją, kas tapo naujuoju Niū Hampšyro gubernatoriumi. Kalbėdamas Garpas stengėsi paaukštinti žemą savo balsą, bet taksistas, kuriam, matyt, buvo tekę susidurti su įvairiausiais ekscentriškumais, atrodė, nė kiek nenustebęs nei dėl Garpo balso, nei dėl jo išvaizdos.

— Buvau išvykęs iš šalies, — paaiškino jam Garpas.

— Nieko, mielasis, nepraradai, — atsakė jam vairuotojas. — Ta liberalė neatlaikė.

— Salė Devlin? — paklausė Garpas.

— Ji palūžo kaip tik prieš televizijos kameras, — pasakojo taksistas. — Tas nužudymas taip ją pritrenkė, kad visiškai nebeįstengė susivaldyti. Pradėjo sakyti kalbą, bet jai taip ir nepavyko jos pasakyti, supranti? Man ji pasirodė tikra idiotė, — pareiškė taksistas. — Kokia iš jos gubernatorė, jeigu ji nesugeba kontroliuoti geriau negu esamas gubernatorius?

Garpui jau buvo aiškus modelis, pagal kurį ta moteris pralaimėjo rinkimus. Tasai negarbingas dabartinis gubernatorius, ko gero, bus padaręs pastabą — atseit, ponios kandidatės nesugebėjimas kontroliuoti savo emocijas esąs „grynai moteriškas". Savo jausmų Dženei Fylds parodymu Salė Devlin užsitraukė nemalonę ir buvo, matyt, įvertinta kaip nepakankamai kompetentinga dirbti net tą abejotiną darbą, kokio reikalauja gubernatoriaus pareigos.

Garpui pasidarė gėda. Jam buvo gėda už kitus žmones.

— Mano nuomone, — toliau postringavo taksistas, — reikėjo kažko tokio kaip šaudymas, kad žmonėms paaiškėtų, jog moteris negali eiti vadovaujančiųjų pareigų. Argi ne taip?

— Užsičiaupk ir važiuok, — pasakė jam Garpas.

— Klausyk, mielasis, — pasakė jam taksistas. — Aš neprivalau kęsti kieno nors koliojimąsi.

— Tu esi kvailas kaip bato aulas, — pasakė jam Garpas. — O jeigu tu dar bent kartą prasižiosi iki aerouosto, tai aš pasiskųsiu policininkui, kad tu bandei mane maigyti.

Taksistas iki galo nuspaudė akseleratorių ir kurį laiką taip važiavo, įsiutęs ir tylėdamas, matyt, tikėdamasis, kad važiavimo greitis ir pavojingumas išgąsdins jo keleivę.

— Jeigu tu tuoj pat nesulėtinsi, — perspėjo jį Garpas, — tai aš pasakysiu policininkui, kad tu bandei mane išžaginti.

— Sumauta iškrypėlė, — burbtelėjo taksistas, bet vis dėlto

greitį sumažino ir iki pat aerouosto žodžio nepratarė. Garpas pažėrė priešais jį arbatpinigių, iš kurių viena moneta nudardėjo į plyšį. — Prakeiktos bobšės, — amtelėjo taksistas.

— Prakeiktas vyrpalaikis, — atsakė jam Garpas su kažkokiu neaiškiu jausmu, kad jis atlieka savo pareigą — remia lyčių dvikovą.

Aerouosto bilietų kasoje buvo suabejota dėl Garpo „Ameriken Ekspres" kortelės, todėl jis buvo paprašytas parodyti kokį nors kitą asmens dokumentą. Na ir, žinoma, jis neišvengė klausimo dėl inicialų — T.S. Aerouosto kasininkei literatūros pasaulis, aišku, buvo svetimas — taigi ji net nežinojo, kas toks yra T.S.Garpas.

Todėl jis ir paaiškino jai, kad T. — tai Tilės, o S. — Saros santrumpa.

— Tilė Sara Garp? — paklausė jį kasininkė. Tai buvo dar jauna moteris, kuriai aiškiai nepatiko toji Garpo keistai patraukli, bet kekšiška išvaizda. — Neturite jokio kito dokumento ir jokio rankinio bagažo?

— Ne, neturiu, — atsakė jis.

— O lietpaltį turite? — vėliau paklausė stiuardesė, irgi pasižiūrėdama į jį iš aukšto.

— Ne, neturiu, — atsakė Garpas. Stiuardesė net krūptelėjo nuo jo žemo balso. — Jokių krepšių ir nieko kito pakabinamo, — pridūrė jis ir nusišypsojo. Garpas jautė, kad visa, ką jis turi, tai tas krūtis — tuos Robertos padirbdintus milžiniškus papus, todėl visą laiką stengėsi vaikščioti pakumpęs ir susigūžęs, kad jie nebūtų taip labai atsikišę. Bet ką ten juos nuslėpsi, galiausiai nusprendė jis.

Vos tik jis susirado vietą, greta atsisėdo kažkoks vyriškis. Garpas nusigręžė nuo jo ir žiūrėjo pro langą. Keleiviai vis dar skubėjo į lėktuvą. Tarp jų išvydo ir tą šmėklišką mergiotę nevisiškai šviesiais plaukais. Ji irgi neturėjo nei lietpalčio, nei rankinio bagažo. Turėjo tik didžiulį krepšį, kuriame laisvai galėjo tilpti bomba. Garpas neaiškiai pajuto Povandeninės Rupūžės buvimą — jos kirbėjimą šalia savo šlaunies. Jis pasižiūrėjo į praėjimą, norėdamas pamatyti, kur atsisės toji mergina, bet jo žvilgsnis užkliuvio už greta sėdinčio vyriškio gašlaus veido.

— Galbūt, kai jau būsime ore, — tarė tas supratingu tonu, — galėčiau jus pakviesti taurelei? — Mažos, arti viena kitos įstatytos jo akys buvo įsmigusios į Garpo žalsvai melsvo išsipūtusio kombinezono kreivą užtrauktuką.

Garpas pajuto, kaip jį užplūsta kažkoks savotiškas neteisingumo jausmas. Juk jis nepasiprašė sau štai šitokios anatomijos. Juk jis būtų norėjęs ramiai praleisti laiką, šnekučiuodamasis su ta išmintinga ir maloniai atrodančia moterimi, Sale Devlin, Niū Hampšyro valstijos gubernatoriaus rinkimus pralaimėjusia kandidate. Jis galėtų pasakyti jai, kad ji yra per gera tokiam niekingam darbui.

— Jūsų apranga gana savotiška, — toliau kalbino Garpą tas gašliai atrodantis kaimynas.

— Susikišk ją žinai kur, — atšovė jam Garpas. Galai rautų, juk jis, šiaip ar taip, yra sūnus tos moters, kuri perrėžė peiliu merginınką Bostono kino teatre prieš keletą metų — senokai jau.

Tas vyriškis bandė stotis, bet nepavyko — neleido užsegtas saugos diržas. Jis bejėgiškai pažvelgė į Garpą. Tuomet šis persisvėrė per sukabintas jo šlaunis ir pajuto tiesiog kvapą gniaužiančius savo kvepalus, kurių, kaip prisiminė, Roberta buvo šliukštelėjusi ant jo. Garpas patraukė saugos diržo užraktą ir išlaisvino tą vyriškį. O po to grėsmingai suurzgė jam į smarkiai išraudusią ausį:

— Kai jau būsime ore, meiluti, nueik į išvietę ir ten nuleisk.

Bet kai tas vyriškis išsidangino, šalia Garpo liko laisva vieta, kviečianti ką nors kitą. Garpas vis šnairavo į tą tuščią vietą — kas gi bus tas kitas, kuris išdrįs. Bet tas asmuo, kuris prisiartino, iš karto pakirto trumpalaikį Garpo pasitikėjimą savimi. Ji buvo labai laiba, mergaitiškai kaulėtose rankose laikė tą didžiulį savo krepšį. Ir ji nepaklausė, ar gali atsisėti — ji atsisėdo. Šiandien Povandeninė Rupūžė yra labai jauna mergina, dingtelėjo Garpui. Kai ji kyštelėjo ranką krepšin, Garpas čiupo už tos rankos, ištraukė ją iš krepšio ir padėjo jai ant skreito. Ji buvo nestipri ir neturėjo rankoje revolverio, neturėjo nei peilio. Garpas pamatė tik užrašų knygutę ir pieštuką su trintuku, nudilusiu iki aptaiso.

— Atsiprašau, — sukuždėjo Garpas. Jeigu ji yra ne žudikė, tai kas ji galėtų būti, bandė spėti Garpas. „Kodėl mano gyvenime pasitaiko tiek daug žmonių su šnekos trūkumais? — kažkada rašė jis. — O gal taip yra tik todėl, kad aš, būdamas rašytojas, labiau pastebiu tuos trūkumus šalia savęs?"

Ta nepavojinga atklydėlė kažką skubiai parašė ir ištiesė jam lapelį.

— Taip, taip, — pasakė jis atsainiai. — Jūs esate džeimsinin-

kė. — Bet mergaitė prikando lūpą ir karštai pakratė galvą. Ji įspraudė jam į ranką tą laiškutį:

Aš esu Eleonora Džeims, o ne džeimsininkė.

— Jūs esate Eleonora Džeims? — paklausė jis, nors to nereikėjo — jis ir taip tą žinojo, nes užteko tik pasižiūrėti į ją. Ji buvo būtent to amžiaus — dar visai neseniai ji turėjo būti vienuolikos metų amžiaus vaiku, kurį išžagino ir kuriam po to nupjovė liežuvį. Jos drumstos, išvirtusios akys visiškai nebuvo drumstos — jos tiesiog paraudusios, galbūt nuo nemigos. Apatinė jos lūpa buvo suskirdusi, atrodė kaip tas nudilęs pieštuko trintukas.

Ji toliau keverzojo:

Aš atvykau iš Ilinojaus. Abu mano tėvai neseniai žuvo autokatastrofoje. Atvykau į Rytus, kad susitikčiau su jūsų motina. Parašiau jai laišką, o ji man atrašė! Ji parašė man nuostabų atsakymą. Pakvietė mane pas save apsigyventi. Ji taip pat patarė man perskaityti visas jūsų knygas.

Garpas vartė plonus jos užrašų knygutės lapelius, linkčiojo galva ir šypsojosi.

Bet jūsų motiną nužudė!

Eleonora Džeims išsitraukė iš savo krepšio rudą nosinę ir išsišnypštė į ją.

Aš atvykau į Niujorką, norėdama prisidėti prie kurios nors moterų grupės. Bet aš jau per daug susipažinusi su džeimsininkėmis. Nieko kito, be jų, nepažįstu. Gaunu iš jų šimtus kalėdinių sveikinimų, — rašė ji. Stabtelėjo, kad Garpas spėtų perskaityti.

— Taip, taip, — pasakė jis, — aš tikiu, kad jūs gaunate.

Atėjau, žinoma, į laidotuves. Atėjau, nes žinojau, kad jūs ten būsite. Žinojau, kad jūs ateisite, — rašė ji. Vėl stabtelėjo ir dabar jau nusišypsojo jam. O paskui vėl paslėpė veidą toje rudoje nešvarioje savo skepetaitėje.

— Ar jūs norėjot su manim susitikti? — paklausė ją Garpas.

Ji karštai linktelėjo galva ir ištraukė iš savo krepšio jau sutrintą „Pasaulio pagal Bensenheiverį" egzempliorių.

Tai yra pati geriausia, kokią esu skaičiusi, žaginimo istorija, — parašė Eleonora Džeims. Garpas susiraukė.

Ar žinote, kiek kartų aš skaičiau tą knygą? — parašė ji. Jis pažvelgė į jos ašarotas akis, kurios švytėjo iš susižavėjimo, ir neigiamai papurtė galvą, lyg ir jis būtų nebylys kaip džeimsininkės. Ji palietė jo veidą savo vaikiškai nevikria ranka ir iškėlė pirštus, kad jis juos suskaičiuotų — visus pirštus vienos jos smulkios rankos ir daugumą kitos. Ji buvo skaičiusi tą pasibaisėtiną knygą aštuonis kartus.

— Aštuonis kartus, — sumurmėjo Garpas.

Ji linktelėjo galva ir nusišypsojo jam. Dabar ji atsilošė lėktuvo kėdėje, tarsi būtų jau viską savo gyvenime pasiekusi dabar, kai ji jau sėdi lėktuve šalia jo pakeliui į Bostoną, — tegul ir ne su ta moterimi, kuria gėrėjosi visą savo kelią iš Ilinojaus, tai bent su tos moters sūnumi.

— Ar tu mokeisi koledže? — paklausė ją Garpas.

Eleonora Džeims pakėlė aukštyn vieną nešvarų pirštą ir nutaisė nelaimingą miną.

— Vienerius metus? — išvertė Garpas. — Bet tau nepatiko? Ar nesisekė?

Ji energingai palingavo galva.

— O kuo tu nori tapti? — paklausė jis ir vos nepridūrė: — „Kai užaugsi".

Ji parodė į jį ir nuraudo. Palietė vieną iš tų didžiųjų jo krūtų.

— Rašytoja? — spėjo Garpas. Ji atsiduso ir nusišypsojo, — jis taip lengvai ją suprantąs, atrodė, sakė jos veidas. Garpas pajuto, kaip jam gniaužia gerklę. Ji sukrėtė jį kaip vienas iš tų pasmerktų vaikų, apie kuriuos jis buvo tik skaitęs — vaikų, kurie neturi antikūnų, tai yra jie neturi natūralaus atsparumo ligoms. Vos tik jie išimami iš plastikinio maišo, kuriame nuolatos gyvena, miršta nuo pirmo rimtesnio persišaldymo. Šalia jo dabar buvo Eleonora Džeims iš Ilinojaus, iš tokio savo maišo išimtas vaikas.

— Abu tavo tėvai yra žuvę? — paklausė ją Garpas. Ji linktelėjo galvą ir prikando lūpą. — Ir neturi jokių kitų giminių? — dar paklausė Garpas. Ji pakratė galvą.

Jis žinojo, ką padarytų jo motina. Žinojo, kad Helena tam neprieštaraus. Pagaliau visuomet padėtų Roberta. Ir visos tos moterys, kurios irgi buvo nukentėjusios ir dabar kiekviena savaip yra atsidavusios.

— Na, tai nuo šiol tu turi šeimą, — pasakė Eleonorai Džeims

Garpas. Jis paėmė jos ranką ir krūptelėjo, girdėdamas save tariant tą pasiūlymą — jame jis išgirdo savo motinos, kaip muilo operos, pavadinimu „Gerosios medicinos sesers nuotykiai", herojės, balso aidą.

Eleonora Džeims užsimerkė, lyg būtų nualpusi iš džiaugsmo. Kai stiuardesė paprašė ją užsisegti saugos diržą, Eleonora Džeims jos neišgirdo. Jos diržą užsegė Garpas. Per tą neilgą kelionę iki Bostono mergaitė išliejo raštu jam visą savo širdį.

Aš nekenčiu džeimsininkių, — parašė ji.

Aš pati niekuomet nebūčiau sau to padariusi.

Ji išsižiojo ir parodė tuščią savo burną. Garpas susigūžė.

Aš noriu kalbėti, noriu viską išsakyti, — rašė Eleonora Džeims. Garpas pastebėjo, kad jos gumbuotas nykštys ir smilius nuo rašymo yra vos ne dvigubai didesni už tuos pačius kitos rankos pirštus, kuriais ji nerašė. Jam niekuomet nebuvo tekę matyti tokių kaip jos rašymu išsiugdytų pirštų raumenų. Eleonorai Džeims, pagalvojo jis, negresia rašymo sukeliamas mėšlungis.

Žodžiai patys ateina mano galvon, — rašė ji. Kai jis laukė jo pritarimo kiekvienai savo parašytai eilutei. Kai jis linkteldavo galva, ji toliau rašydavo. Ji aprašė jam visą savo gyvenimą. Rašė apie koledže turėtą anglų kalbos mokytoją — vienintelį, vertą jos dėmesio. Apie savo motinos egzemą. Apie Fordo „Mustangą", kuriuo jos tėvas važinėjo per greitai.

Aš esu viską perskaičiusi, — parašė ji. Garpas pasakė jai, kad didelė skaitytoja buvo ir Helena. Jis manąs, kad ji pamėgsianti Heleną. Mergaitė atrodė esanti kupina vilčių.

Kas buvo jūsų mėgstamiausias rašytojas, kai buvote dar berniukas?

— Džozefas Konradas, — atsakė Garpas. Ji atsiduso, reikšdama pritarimą.

O mano — Džeinė Osten.

— Puiku, — pasakė Garpas.

Logano aerouoste ji beveik miegojo stovėdama. Garpas rodė jai, kur eiti, ir pastatydavo prie kokio nors prekystalio, kol pats pildė formuliarus automobiliui išsinuomoti.

— T.S.? — paklausė automobilių nuomos tarnautoja. Viena iš

tų dirbtinių Garpo krūtų buvo nuslydusi šonan, todėl ta tarnautoja atrodė sunerimusi, kad tasai žalsvai melsvas kūnas gali išvis suirti.

Jiems važiuojant automobiliu tamsiu keliu šiaurės link, į Styringą, Eleonora Džeims miegojo kaip kačiukas susirangiusi ant užpakalinės sėdynės. Veidrodėlyje Garpas matė, kad jos keliai nubrozdinti ir kad mergaitė miegodama čiulpia nykštį.

Šiaip ar taip, Dženės Fylds laidotuvės praėjo kaip dera; sūnui atiteko tam tikras esminis motinos palikimas. Dabar jis pats buvo globėjas. O svarbiausia buvo tai, kad Garpas galų gale suprato, kuo reiškėsi jo motinos talentas; ji instinktyviai jautė, ką reikia daryti — *Dženė Fylds visuomet darė tai, kas reikalinga.* Garpas tikėjosi, jog ateis diena, kai jis atras ryšį tarp šitos pamokos ir savo rašymo, bet tai jau yra jo asmeninis tikslas, kuriam, kaip ir kiekvienam kitam tikslui, pasiekti reikia šiek tiek daugiau laiko. Būtent tame automobilyje, važiuodamas link šiaurės, į Styringą, veždamasis tikrąją Eleonorą Džeims, T.S.Garpas nusprendė, kad turi pamėginti būti savo poelgiais labiau panašus į motiną, Dženę Fylds.

Ta mintis būtų didžiai nudžiuginusi jo motiną, jeigu ji būtų jam atėjusi, kol motina buvo dar gyva.

„Atrodo, mirtis nemėgsta laukti, kol mes būsime jai pasirengę, — rašė Garpas. — Mirtis pataikauja sau, mėgaudamasi, kai tik gali, savo teatrališkumu".

Taigi Garpas, pagaliau jausdamasis saugus ir nebepersekiojamas Povandeninės Rupūžės (bent nuo tada, kai atvyko į Bostoną), įžengė į savo uošvio Ernio Holmo namus, nešinas miegančia Eleonora Džeims. Jai galėjo būti devyniolika metų, bet ją nešti buvo lengviau negu Dunkaną.

Garpas nesitikėjo čia išvysti pražilusį Bodžerį, vienui vieną žiūrintį svetainės prietemoje televizorių. Senasis dekanas, jau vos ne pensininkas, atrodė, nė kiek nenustebo, matydamas Garpą persirengusį kekše, bet jį aiškiai išgąsdino mieganti Eleonora Džeims.

— Ar ji?..

— Ji miega, — atsakė Garpas. — O kur yra visi kiti? — Ir jau tardamas balsu tą klausimą, Garpas išgirdo šaltą Povandeninės Rupūžės šlepsėjimą tyloje skendinčio namo grindimis.

— Mėginau tau prisiskambinti, — pasakė jam dekanas Bodžeris. — Šįkart Ernis.

— Širdis? — spėjo Garpas.

— Taip, — atsakė Bodžeris. — Jie davė Helenai kai ko miegui. Ji yra viršuje. Pagalvojau, kad man reikia pasilikti čia, kol sulauksiu tavęs, — na, žinai, jeigu vaikai nubustų ir jiems ko nors prireiktų, kad jie jos nepažadintų. Atsiprašau, Garpai, bet tie dalykai ateina visi iš karto, ar bent jau taip atrodo.

Garpas žinojo, kokią didelę pagarbą Bodžeris jautė jo motinai. Jis paguldė miegančią Eleonorą Džeims svetainėje ir išjungė tą blyškų televizorių, nuo kurio mergaitės veidas atrodė pamėlęs.

— Ar jis mirė miegodamas? — paklausė Bodžerį Garpas, nusiimdamas peruką. — Ar jūs čia jį aptikote?

Dabar vargšas dekanas atrodė sumišęs.

— Jis buvo viršuje, lovoje, — atsakė Bodžeris. — Pašaukiau jį iš apačios, neatsiliepė, bet žinojau, kad užkopęs jį rasiu. Truputį aptvarkiau jį, prieš ką nors kviesdamas.

— Aptvarkėte? — paklausė Garpas. Jis atitraukė to klaikaus žalsvai melsvo kombinezono užtrauktuką ir nuplėšė nuo savęs krūtis. Senasis dekanas, matyt, bus pagalvojęs, kad dabar garsiam rašytojui yra priimta keliauti persirengus.

— Tik nepasakok to Helenai, — pasakė jis.

— Ko nepasakoti? — paklausė Garpas.

Bodžeris išsitraukė iš po išsipūtusios liemenės žurnalą. Tai buvo „Tarpkojo reginių" numeris su išspausdintu „Pasaulio pagal Bensenheiverį" pirmuoju skyriumi. Žurnalas atrodė labai sutrintas nuo naudojimo.

— Ernis žiūrinėjo visa tai, — tarė Bodžeris. — Kai sustojo jo širdis.

Garpas paėmė iš Bodžerio žurnalą, ir prieš jo akis atsistojo Ernio Holmo mirties scena. Jis masturbavosi, žiūrinėdamas tas prasižiojusių bebrų nuotraukas, ir tuomet sustojo jo širdis. Garpo gyvenimo Styringe laikais čia buvo mėgstama sakyti, kad tai esąs neblogas „išėjimo" būdas. Taigi Ernis „išėjo" šituo būdu, o malonusis Bodžeris užtraukė jam trenerio kelnes ir nuslėpė nuo trenerio dukters tą žurnalą.

— Prisiėjo apie tai pasakyti gydytojui, — tarė Bodžeris.

Kokti metafora iš jo motinos praeities užplūdo Garpą kaip šleikštulys, tik jis nepasakė jos senajam dekanui. „Geriausi žmonės darosi į save nepanašūs, kai juos apima geidulys", — rašė Dženė

Fylds. Garpui pasidarė liūdna, pagalvojus apie buvusią Ernio vienatvę.

— Na, ir tavo mama, — atsiduso Bodžeris, linguodamas galva šaltoje prieangio šviesoje. — Tavo mama buvo ypatinga asmenybė, — balsu samprotavo senis. — Ji buvo tikra kovotoja, — su pasididžiavimu pridūrė aršusis Bodžeris. — Iki šiol tebesaugau jos laiškų Stiuartui Persiui nuorašus.

— Jūs visuomet buvot jai malonus, — priminė jam Garpas.

— Žinai, Garpai, ji buvo verta šimto tokių Stiuartų Persių, — padarė išvadą Bodžeris.

— Žinoma, — sutiko Garpas.

— O ar tu žinai, kad jis irgi mirė? — paklausė Bodžeris.

— Riebusis Troškinys? — paklausė Garpas.

— Vakar, — atsakė Bodžeris. — Po ilgos sunkios ligos. O juk tu žinai, ką paprastai reiškia toks pasakymas?

— Ne, — prisipažino Garpas. Jis net nebuvo pagalvojęs apie tai.

— Paprastai tai reiškia vėžį, — liūdnai paaiškino jam Bodžeris. — Jis sirgo juo jau seniai.

— Nemalonus dalykas, — pasakė Garpas. Jis dabar galvojo apie Pūką, ir, žinoma, apie Kušę. Ir apie tą seną priešą Bonkersą, kurio ausies skonis iki šiol jam prisisapnuodavo.

— Styringo koplyčioje gali kilti dėl to sumaištis, — aiškino Bodžeris. — Helena galės tau pasakyti, ji tai išmano. Stiuartui gedulinės pamaldos bus laikomos rytą, o Erniui — vėliau, dieną. Na ir, aišku, tu žinai apie tą renginį Dženės garbei?

— Kokį renginį? — paklausė Garpas.

— Jos atminimo įamžinimui, — pasakė Bodžeris.

— Dieve mano, nieko aš nežinau, — pasakė Garpas. — Kokio dar įamžinimo?

— Dabar čia jau yra ir mergaičių, — aiškino Bodžeris. — Turėčiau sakyti „moterų", — pridūrė jis, kratydamas galvą. — Nežinau, kaip bus: jos yra dar baisiai jaunos, mano akimis — mergaitės.

— Mokinės? — paklausė Garpas.

— Taip, mokinės, — tęsė Bodžeris. — Tos mokinės balsavo už tai, kad Dženės Fylds vardu būtų pavadinta mokyklos ligoninė.

— Ligoninė? — paklausė Garpas.

— Taip. Kaip žinai, ji iki šiol yra be vardo, — aiškino Bodžeris. — Dauguma kitų pastatų turi vardus.

— Dženės Fylds ligoninė, — abejingu balsu pasakė Garpas.

— Juk puiku, ar ne? — paklausė jį Bodžeris. Nors jis nebuvo itin tvirtai įsitikinęs, kad Garpas yra tos pačios nuomonės. Bet Garpui tai buvo visai vis tiek.

Tą ilgą naktį mažylė Dženė nubudo tik vieną kartą. Kai Garpas atšlijo nuo šilto ir kietai įmigusio Helenos kūno, atėjęs pamatė, kad Eleonora Džeims jau yra susiradusi verkiančią mažylę ir šildo jai butelį. Iš Eleonoros Džeims beliežuvės burnos sklido savotiški švelnūs, kūdikių mėgiami burkavimai ir niurnėjimai. Kaip ji buvo rašiusi Garpui lėktuve, Ilinojuje jai teko dirbti vaikų lopšelyje, taigi ji daug ką išmanė apie kūdikius ir net sugebėjo mėgdžioti jų balsus.

Garpas nusišypsojo jai ir grįžo atgal į lovą.

Rytą jis papasakojo apie Eleonorą Džeims Helenai ir juodu pasišnekėjo apie Ernį.

— Gerai, kad jis bent mirė miegodamas, — tarė Helena. — Kai pagalvoju apie tavo motiną...

— Taip, taip, — ramino ją Garpas.

Dunkanas buvo supažindintas su Eleonora Džeims. Vienaakis ir beliežuvė, dingtelėjo Garpui; mano šeima gyvens išvien.

Kai paskambino Roberta, norėdama pranešti apie savo suėmimą, Dunkanas, kaip mažiausiai tuose namuose nuo šnekų pavargęs žmogus, papasakojo jai apie Ernį ištikusį širdies smūgį.

Helena aptiko virtuvės šiukšlių dėžėje tą klaikų žalsvai melsvą parašiutininko kombinezoną ir didžiulę prikimštą liemenėlę; tikriausiai ją tai pralinksmino. Tie vyšniniai batai labiau tiko jai, o ne Garpui, bet jis išmetė ir juos. Eleonora Džeims pasiprašė sau žaliojo šaliko; tuomet Helena nusivežė mergaitę į parduotuvę, kad ji nusipirktų sau kokių nors drabužių. Dunkanas paprašė ir gavo tą peruką, su kuriuo paskui vaikštinėjo beveik visą rytą, erzindamas tėvą.

Paskambino dekanas Bodžeris — teiravosi, ar nereikia jo pagalbos.

Konfidencialiam pokalbiui su Garpu užėjo Styringo mokyklos naujasis sporto reikalų vedėjas. Jis paaiškino Garpui, kad Ernis gyveno mokyklos name, todėl Helena turi jai tinkamu metu greičiau išsigabenti iš ten Ernio daiktus. Garpas buvo įsitikinęs, kad Styringų giminės namas, kurį buvo užėmusi Midžė Styring Persi, yra grą-

žintas mokyklai jau prieš kelerius metus — kaip Midžės ir Riebiojo Troškinio dovana; ta proga buvo net surengta atitinkama ceremonija. Garpas pasakė sporto reikalų vedėjui, kad jis tikisi, jog Helenai bus duota tiek pat laiko išsikraustymui, kiek buvo duota Midžei.

— Na, ką jūs, — atšovė Garpui sporto reikalų vedėjas. — Mes parduosime tą namą. Jūs gi žinote — tai laužas.

Kiek Garpas galėjo prisiminti, Styringų giminės namas buvo ne laužas.

— Bet juk tai istorinis namas, — paprieštaravo jam Garpas. Manyčiau, kad jūs turėtumėt norėti jo — pagaliau tai yra dovana.

— Jo vandentiekis yra katastrofiškos būklės, — pareiškė sporto reikalų vedėjas, darydamas užuominą, kad Midžė ir Riebusis Troškinys, baigdami nukriošti, privedė tą namą iki apgailėtinos būklės. — Tai gali būti mylimas senas namas ir taip toliau, — kalbėjo tas jaunuolis, — tačiau mokykla privalo žvelgti į ateitį. Istorijos mes ir taip čia turime per akis. Mes negalime sukišti pastatų statybai skirtų savo fondų į istoriją. Mums reikia daugiau tokių pastatų, kuriais mokykla galėtų naudotis. Mums nesvarbu, kas ištiks tą seną rezidenciją — juk tai nėra tik dar vienas šeimyninis namas.

Kai Garpas pasakė Helenai, kad Styringų-Persių namą rengiamasi parduoti, ji labai nusiminė. Iš tikrųjų ji, žinoma, verkė tėvo, bet mintis, kad Styringo mokykla net nenori paties didingiausio jų vaikystės metų namo, juos abu — ir Garpą, ir Heleną — prislėgė.

Paskui Garpui dar reikėjo susitarti su Styringo mokyklos koplyčios vargonininku, kad jis Erniui negrotų tos pačios muzikos, kurią griežė rytą Riebiajam Troškiniui. Helenai tai buvo esminės reikšmės dalykas, o ji dabar buvo tokia prislėgta, kad Garpas nesiginčijo su ja dėl to pavedimo, kuris jam atrodė beprasmiškas.

Styringo koplyčia buvo kresnas, daugmaž Tiudorų stiliaus pastatas, taip užgultas gebenės šakų, kad atrodė lyg norėtų pakilti nuo žemės, bet neįstengtų prasibrauti pro susipynusius vijoklius. Dairydamasis po tą priplėkusią koplyčią, Garpas mindžiojo batelių kulnimis Džono Vulfo tamsių, atraitotų ir smeigtukais pritvirtintų kelnių apačias — jis taip ir nedavė jų tikram siuvėjui, o bandė pats pasitrumpinti. Pirmoji vargonų muzikos banga nuvilnijo per Garpą kaip dūmai. Jis manė, kad bus atėjęs per anksti, todėl nustebo išvydęs, kad Riebiojo Troškinio laidotuvės jau prasidėjusios. Gedulin-

gose pamaldose dalyvavo vien seni ir Garpui beveik nepažįstami žmonės — tie Styringo mokyklos veteranai, kurie domėtųsi kiekvieno mirtimi, tarsi su dviguba užuojauta laukdami savos. O šita mirtimi, galvojo Garpas, domimasi todėl, kad Midžė yra iš Styringų giminės. Mat pats Stiuartas Persis nedaug teturėjo draugų. Klauptuose margavo našlės; vualiai ant nedidelių juodų jų skrybėlių kaip tamsūs voratinkliai, nukritę ant jų senučių galvų.

— Malonu tave, Džekai, matyti čia, — pasakė Garpui kažkoks vyriškis tamsiu kostiumu. Garpas buvo įsmukęs beveik niekieno nepastebėtas prie galinių klauptų, tikėdamasis čia išlaukti tą kankynę, o po to pasikalbėti su vargonininku. — Mums trūksta jėgų karstui nešti, — kalbėjo tas vyriškis, ir Garpas dabar jau atpažino jį — tai buvo laidojimo namų katafalko nešikas.

— Aš nesu nešikas, — sukuždėjo jam Garpas.

— Turėsi būti, — atsakė jam nešikas. — Nes kitaip jo iš čia neišgabensime. Jis yra ne iš smulkiųjų.

Nešikas dvokė cigarais, bet Garpui užteko perbėgti akimis saulės blausiai nušviestus koplyčios klauptus, kad pamatytų, jog tas vyras yra teisus. Tik kur ne kur buvo matyti vyrų galvos, bet visos žilos ir plikos. Ant klauptų kabėjo keliolika lazdų. Stovėjo du invalidų vežimėliai.

Garpas davėsi nešiko paimamas už parankės.

— Sakė, kad bus daugiau vyrų, — aiškino nešikas, — bet niekas drūtesnis nepasirodė.

Garpas buvo nuvestas prie priekinio klaupto — visai priešais šeimyninį. Jo išgąsčiui, ten, kur jis taikėsi atsisėsti, ant suolo gulėjo įsitaisęs kažkoks senis, todėl Garpui buvo pamota, kad eitų atsisėsti į Persių klauptą, kur jis atsidūrė šalia Midžės. Kurį laiką Garpas svarstė, ar tas ant suolo tysantis senis kartais nėra dar vienas kūnas, laukiantis savo eilės.

— Tai yra dėdė Haris Stenfulas, — pašnibždėjo Garpui Midžė, galvos linktelėjimu parodydama į miegantįjį, kuris iš tolo atrodė kaip negyvas.

— Mama, tai yra dėdė Horas Solteris, — pataisė Midžę kitoje jos pusėje esantis vyriškis. Garpas atpažino tą stambų raudonveidį — tai buvo vyriausias Persių vaikas ir jau vienintelis belikęs gyvas jų sūnus, Stivas Antrasis. Jis turėjo kažką bendra su Pisburgo aliuminiu. Stivas Antrasis nebuvo matęs Garpo nuo tada, kai šiam

buvo penkeri, todėl neatrodė, kad jį pažintų. Midžė irgi neatrodė, kad ką nors dar atpažintų. Ji buvo išdžiūvusi ir žila, su rudomis dėmėmis ant veido, dydžiu ir piešiniu primenančiomis išlukštentus žemės riešutus. Jos galva kretėjo, todėl ji trūkčiojo kaip viščiukas, bandantis pasirinkti, ką jam kaptelti snapu.

Tik užmetęs akį, Garpas suprato, kad karstą nešti teks Stivui Antrajam, nešikui ir jam. Tik suabejojo, ar jie pajėgs. Kaip baisu būti tokiam nemylimam, pagalvojo jis, žvelgdamas į Stiuarto Persio pilko karsto dangtį, kurį, laimei, pavyko uždengti.

— Atsiprašau, jaunuoli, — sukuždėjo Garpui Midžė, o pirštinėta jos ranka nusileido ant rankos tokia pat lengva kaip viena iš tų Persių šeimos turėtų papūgėlių. — Neprisimenu jūsų pavardės, — ištarė ji su senatviška gracija.

— Hmm, — numykė Garpas, išstenėdamas kažką — nei „Smitą", nei „Džounsą" — iš ko išėjo „Smoansas" — Midžės ir jo paties nustebimui. Neatrodė, kad Stivas Antrasis būtų ką nors išgirdęs.

— Ponas Smoansas? — pasitikslino Midžė.

— Taip, Smoansas, — patvirtino Garpas. — 1961 metų laidos. Man teko išklausyti pono Persio kursą. — „Manoji Ramiojo vandenyno dalis".

— O taip, pone Smoansai! Koks jūs atidus, kad atėjote, — pasakė Midžė.

— Man buvo labai nemalonu apie tai sužinoti, — pareiškė ponas Smoansas.

— Taip, mums visiems nemalonu, — tarė Midžė, atsargiai dairydamasi po koplyčią. Jos veidą suvirpino kažkoks drebulys ir sujudėjo nukarusi skruostų oda.

— Motin, — atkreipė jos dėmesį Stiuartas Antrasis.

— Taip, taip, Stiuartai, — atsiliepė ji. O ponui Smoansui ji pasakė: — Gaila, kad ne visi vaikai galėjo susirinkti.

Garpas žinojo, kad Dopio persitempusi širdis buvo atsisakiusi jam tarnauti, žinojo, kad Viljamas žuvo kare, kad Kušė tapo vaikų darymo auka. Garpas manė žinąs, kur galėtų būti Pūkas. Jo paguodai, Beinbridžės Persi nebuvo ant šeimyninio klaupto.

Čia, ant to Persius menančio klaupto, Garpas prisiminė kitą dieną.

— Kur mes pateksime, kai mirsime, — kartą paklausė savo motiną Kušė Persi. Troškinys atsiriaugėjo ir išėjo iš virtuvės. Tuo-

met tenai buvo visi Persių vaikai: Viljamas, kurio laukė karas; Dopis, kurio širdis apsidengs riebalais; Kušė, kuri neįstengs pagimdyti ir kuriai susipins kiaušintakiai; Stivas Antrasis, kuris suaugs su aliuminiu. Ir tik vienas Dievas žinojo, kas atsitiks Pūkui. Ten buvo ir mažylis Garpas — to erdvaus, didingo Styringų giminės namo prabangioje kaimietiškoje virtuvėje.

— Kai numirsime, — aiškino savo vaikams, taip pat Garpui Midžė Styring Persi, — mes pateksime į didžiulį namą, beveik panašų į šitą.

— Tik didesnį, — rimtu balsu pasakė Stivas Antrasis.

— Tikiuosi, — susirūpinęs pasakė Viljamas.

Dopis nesuprato, apie ką kalbama. Pūkas dar nemokėjo kalbėti. Kušė pasakė, kad ji tuo netiki — vienas Dievas težinąs, kur ji patenksianti.

Garpas galvojo apie tą erdvų, didingą Styringų giminės namą, kurį dabar rengiamasi parduoti. Suvokė, kad jis noriai jį nusipirktų.

— Pone Smoansai? — kumštelėjo jį Midžė.

— Taip? — atsiliepė Garpas.

— Džekai, imam karstą, — pašnibždėjo Garpui laidojimo namų nešikas. Apkūnus Stivas Antrasis rimtu veidu pasižiūrėjo į didžiulį karstą, kuriame dabar buvo jo tėvo palaikai.

— Reikia keturių, — pasakė laidojimo namų nešikas. — Bent keturių.

— Nebūtinai, vieną jo pusę aš galiu paimti, — pasakė Garpas.

— Ponas Smoansas atrodo labai stiprus, — pasakė Midžė. — Nelabai didelis, bet stiprus.

— Motin, — tramdė ją Stivas Antrasis.

— Taip, taip, Stivai, — atsiliepė ji.

— Reikia keturių, kitaip nieko nebus, — tvirtino laidojimo namų nešikas.

Garpas netikėjo. Jis galįs pakelti.

— Judu imkite iš anos pusės, — pasakė jis, — ir keliam.

Garpą pasiekė Riebiojo Troškinio laidotuvių dalyvių, priblokštų to aiškiai nepakeliamo karsto, prislopintas murmėjimas. Tačiau Garpas pasitikėjo savimi. Juk ten — tik negyvėlis. Žinoma, jis bus sunkus — svers tiek, kiek jo motina, Dženė Fylds, Ernis Holmas ir mažylis Voltas (jis buvo visų sunkiausias). Vienas Dievas težino, kiek jie visi kartu svėrė, tačiau Garpas atsistojo iš vienos Riebiojo Troškinio pilko karsto pusės. Jis buvo pasiruošęs.

Tai buvo dekanas Bodžeris — būtent jis pasisiūlė būti tuo reikalingu ketvirtuoju.

— Niekuomet nebūčiau pagalvojęs, kad tu čia ateisi, — pakuždėjo Garpui dekanas Bodžeris.

— Ar jūs pažįstate poną Smoansą? — paklausė Bodžerį Midžė. — Smoansas, šešiasdešimt pirmųjų metų laidos, — paskubėjo jam pakuždėti Garpas.

— O taip, ponas Smoansas, žinoma, — susigriebė Bodžeris. Ir balandžių gaudytojas, kreivakojis Styringo mokyklos šerifas, Garpas, ir tuodu kiti pakėlė kiekvienas savąją karsto svorio dalį. Taip jie išgabeno Riebųjį Troškinį į aną pasaulį. Arba į tą kitą namą, reikia tikėtis, didesnį.

Bodžeris ir Garpas vilkosi paskui pakrikusius laidotuvių dalyvius, klibikščiuojančius ir svirduliuojančius link automobilių, kurie turėjo nuvežti juos į Styringo kapines. Kai jau nebeliko senyvo amžiaus laidotuvininkų, Bodžeris nusivedė Garpą į Basterio užkandinę, ir juodu susėdo atsigerti kavos. Bodžeris, atrodė, susitaikė su Garpo įpročiu vakare persirengti moterimi, o per dieną pakeisti ir savo pavardę.

— Acha, Smoansai, — tarė jis. — Tai gal dabar jau tavo gyvenimas pasidarys sėslesnis ir tu būsi turtingas ir laimingas?

— Bent jau turtingas, — atsakė Garpas.

Jis buvo visai pamiršęs vargonininką paprašyti, kad šis negrotų Erniui Holmui tos pačios muzikos kaip Riebiajam Troškiniui. Pats Garpas net neatkreipė dėmesio, kas ten buvo grojama, o jei būtų kartojama, jis vis tiek neatpažintų. Kadangi Helenos ten nebuvo, tai ir ji nieko nepastebės. Tuo labiau — Ernis, pagalvojo Garpas.

— O kodėl tau nepasilikus kuriam laikui pas mus? — pasiūlė jam Bodžeris. Tvirtu ir putliu savo delnu jis prašluostė aprasojusį Basterio užkandinės langą ir parodė į Styringo mokyklos teritoriją. — Juk tai yra visai neprasta vietelė, argi ne?

— Jūs esate ta vienintelė vietelė, kurią aš čia pažįstu, — išsisukinėdamas atsakė Garpas.

Garpas žinojo, kad jo motina kažkada pasirinko Styringą vien todėl, kad tai buvo vaikams tinkama vietelė. O Dženė Fylds, kaip Garpas žinojo, turėjo neklystamą instinktą. Jis išgėrė savo kavą ir nuoširdžiai paspaudė dekanui Bodžeriui ranką. Garpui reikėjo dalyvauti dar vienose laidotuvėse. O po to jam dar teks pasikalbėti su Helena apie jų ateitį.

18

Povandeninės Rupūžės papročiai

Nors Helena ne kartą buvo nuoširdžiai kviečiama dėstyti Styringo mokykloje anglų kalbos, ji vis dar abejojo.

— Aš maniau, kad tu nori vėl dėstyti, — sakė jai Garpas, bet Helena kurį laiką laukė: ji neskubėjo sutikti dirbti mokykloje, kuri nepriėmė mokytis mergaičių, kai ji pati buvo dar vaikas.

— Galbūt tuomet, kai Džene pradės lankyti mokyklą, — sakė ji. — O kol kas esu laiminga, galėdama skaityti ir tik skaityti.

Garpas, kaip rašytojas, žiūrėdavo su įtarimu ir pavydu į tuos žmones, kurie skaitė tiek daug, kiek Helena. Be to, juodu abu darėsi vis baikštesni, ir tai kėlė jiems susirūpinimą: juodu taip atsargiai aptarinėjo savo gyvenimą, lyg būtų buvę seni žmonės. Garpui, beje, visuomet buvo būdinga karštai rūpintis savo vaikais, ir jis dabar pagaliau suprato, kad senasis Dženės Fylds noras visą laiką gyventi su sūnumi nebuvo toks jau nenormalus.

Garpas apsisprendė likti Styringe. Jie turėjo tiek pinigų, kiek jiems galėjo kada nors jų prireikti. Helenai nebuvo jokio reikalo dirbti, jeigu ji to nenorėjo. Bet Garpui buvo būtina kuo nors užsiimti.

— Tu rašysi, — pavargusiu balsu pasakė jam Helena.

— Kol kas dar ne, — atsakė Garpas. — O galbūt jau niekuomet. Bent kurį laiką — tikrai ne.

Tai gerokai pribloškė Heleną — ji palaikė tai ankstyvos senatvės požymiu. Ji vis labiau persiimdavo Garpo rūpesčiais — jo troškimu išsaugoti tai, ką jie turi, taip pat ir psichinę sveikatą. Be to, ji žinojo, kad jis kaip ir ji baiminasi dėl savo santuokinės meilės patvarumo.

Ji nieko jam nesakė, kai jis nuėjo į Styringo mokyklą ir pasisiūlė dirbti vietoj Ernio Holmo.

— Jūs neprivalote mokėti man algos, — pasakė jis. — Pinigai man nesvarbu. Aš tiesiog noriu būti imtynininkų treneriu.

Jie, aišku, turėtų pripažinti, kad jis sugebės dirbti puikiai. Aukštas imtynių lygis, neradus tinkamos pamainos Erniui, imtų smukti.

— Jūs nenorite algos? — paklausė jį mokyklos sporto reikalų vedėjas.

— Man netrūksta pinigų, — atsakė jam Garpas. — Man trūksta tiktai kokio nors užsiėmimo, bet ne rašymo.

Niekas kitas, išskyrus Heleną, nežinojo, kad išvis tėra tik du darbai, kuriuos T.S.Garpas sugeba dirbti — tai rašymas ir imtynės.

Ir Helena, ko gero, vienintelė žinojo, kodėl jis šiuo metu negali rašyti. Jos teoriją šiuo klausimu vėliau išsakys literatūros kritikas A.D.Harmsas, kuris pareiškė, kad Garpo kūryba darosi vis silpnesnė, nes joje vis ryškesnės yra paralelės su asmeniniu jo gyvenimu. „Garpo kūryba, darydamasi vis labiau autobiografiška, siaurėja; be to, ji vis mažiau teikia jam pasitenkinimo. Taigi jis tarsi žinojo, kad ne tik pats kūrybos procesas yra vis skausmingesnis (dėl nuolatinio kapstymosi atsiminimuose), bet ir vaizduotės toje kūryboje vis mažiau", — rašė Harmsas. Garpas esąs praradęs laisvę teisingai vaizduoti pasaulį — tokią laisvę, kokią jis taip anksti parodė savo talentinguoju „Grilparcerio pensionu", tiek daug vilčių suteikdamas sau pačiam ir visiems mums. Pasak Harmso, dabar Garpas gali rašyti tik iš atminties, o šis metodas ne tik psichologiškai sekina jį patį, bet ir yra mažiau patikimas tiesos požiūriu negu vaizduotės kūryba.

Harmsui buvo lengva duoti tokį Garpo kūrybos įvertinimą. Helena suprato šią Garpo problemą dar tą dieną, kai jis pasisiūlė dirbti Styringo imtynininkų treneriu. Juodu abu žinojo, kad jis niekuomet neprilygs Erniui, bet vis dėlto išlaikys gana aukštą imtynių lygį, ir Garpo treniruojami imtynininkai visuomet dažniau laimės, negu pralaimės.

— Pabandyk rašyti pasakas, — patarė jam Helena, kuri mąstė apie jo rašymą dažniau negu jis pats. — Pamėgink ką nors išgalvoti, išgalvoti viską, nuo pradžios iki galo. — Ji niekuomet nepasakė — „taip, kaip „Grilparcerio pensioną"; ji niekuomet to nepasakė, bet žinojo, kad dabar jis su ja sutiktų; tai yra pats geriausias jo kūrinys. Liūdna, bet tai buvo ir pirmasis jo kūrinys.

Kiekvieną kartą, kai tik Garpas pamėgindavo rašyti, jis visuomet regėdavo vien bespalvius, nuogus savo paties gyvenimo faktus:

pilką Niū Hampšyro parkingą. Volto mažyčio kūnelio nejudrumą, medžiotojų blizgančius švarkus ir raudonas kepuraites bei belytį, veidmainišką Pūko Persi fanatizmą. Tie vaizdai niekur jo nevedė. Todėl didelę dalį laiko Garpas praleisdavo triūsdamas naujajame savo name.

Midžė Styring Persi taip ir nesužinojo, kas įsigijo jos giminės rezidenciją ir jos dovaną Styringo mokyklai. Na, o jeigu Stivas Antrasis kada nors tai sužinotų apie tai, jam užtektų nuovokos to nepasakyti motinai, kurios atmintyje Garpą buvo nustelbę kur kas šviežesni prisiminimai apie poną Smoansą. Midžė Styring Persi mirė Pitsburgo prieglaudoje, kadangi Stivo Antrojo darbas buvo susijęs su aliuminiu, jis įkurdino savo motiną prieglaudoje, kuri buvo netoli vietos, kur tas metalas buvo gaminamas.

Tik vienas Dievas žino, koks buvo tolesnis Pūko likimas.

Helena ir Garpas sutvarkė senąjį Styringų būstą — kaip tą namą visuomet vadindavo Styringo bendruomenė. Persių pavardė greitai nuėjo užmarštin. Midžė dabar buvo minima daugiausia kaip Midžė Styring. Naujasis Garpų namas išties buvo klasikinis — kito tokio nebuvo nei pačiame Styringe, nei jo apylinkėse. Todėl kai Styringo moksleiviams tekdavo vedžioti po stovyklą savo tėvus ar būsimuosius mokinius, jie retai kada sakydavo: „O čia gyvena T.S.Garpas, rašytojas. Tai yra iki šiol išlikęs Styringų giminės namas, pastatytas apie 1781 metus". Mokiniai paprastai sakydavo tiesiai: „O čia gyvena mūsų imtynių treneris". Ir tuomet tėvai pagarbiai susižvalgydavo tarpusavyje, o būsimieji mokiniai klausdavo: „O ar Styringo imtynininkai stiprūs?"

Gana greitai, galvojo Garpas, pradės lankyti mokyklą ir Dunkanas: to malonumo Garpas laukė be nerimo. Jis pasigesdavo Dunkano imtynių salėje, tačiau buvo laimingas, kad berniukas susirado savo vietą — plaukymo baseiną, kur jam buvo visiškai patogu — ir dėl jo būdo, ir dėl regos. Retsykiais Dunkanas užsukdavo į imtynių salę eidamas iš baseino; tuomet įsisupęs į rankšluostį ir drebėdamas jis prisėsdavo ant minkšto kilimo pasišildyti po vienu iš šildytuvų.

— Na, kaip tau einasi? — klausdavo jį Garpas. — Ar tu nešlapias? Neprilašink ant kilimo, gerai?

— Neprilašinsiu, — atsakydavo Dunkanas. — Aš jau sausas.

Daug dažniau imtynių salėje pasirodydavo Helena. Ji vėl buvo

įnikusi skaityti ir ateidavi čia paskaityti — paskaityti „kaip saunoje", sakydavo ji, retsykiais pakeldama nuo knygos akis, kai išgirsdavo itin garsų šlepsėjimą ar riksmą iš skausmo. Skaityti imtynių salėje jai trukdė vienintelis dalykas — rasojo akiniai.

— Ar mudu esame jau vidutinio amžiaus? — vieną vakarą paklausė Garpą Helena, kai juodu sėdėjo savo puikaus namo svetainėje, iš kur giedrą naktį galėjo matyti šviesius langų stačiakampius Dženės Fylds ligoninėje, žiūrėti per tamsiai žalią veją į nakčiai uždegtą vienišą žibintą virš ligoninės priestato durų — ten, kur prabėgo Garpo vaikystė.

— O, Dieve, — atsiliepė jis. — Vidutinio amžiaus? Mudu esame jau pensininkai. Mudu peršokome per vidutinį amžių ir iš karto atsidūrėme pagyvenusiųjų pasaulyje.

— O ar tai tavęs neslegia? — atsargiai pasidomėjo Helena.

— Kol kas dar ne, — atsakė Garpas. — Kai pradės slėgti, pasiieškosiu sau dar kokio nors užsiėmimo. Apskritai ką nors veiksiu. Man atrodo, Helena, kad mudu esame bet ką aplenkę. Todėl galime leisti sau kuriam laikui nusišalinti.

Helenai jau buvo pakyrėjusi jo vartojama imtynininkų terminologija, bet juk ji buvo užaugusi ją girdėdama, todėl Helenai Holm ji buvo kaip ančiai vanduo. Ir nors Garpas dar nerašė, Helenai atrodė, kad jis jaučiasi laimingas. Vakarais Helena skaitydavo, o Garpas žiūrėdavo televizorių.

Garpo knyga sulaukė neįprastos reputacijos — ne visai tokios, kokios norėjo jai pats autorius, ir net keistesnės, negu vaizdavosi Džonas Vulfas. Garpą ir Džoną Vulfą glumino tai, kad „Pasaulis pagal Bensenheiverį" dėl politinių nuostatų yra ir aukštinamas, ir niekinamas, tokia šitos knygos reputacija masino skaitytojus — tegul ir dėl klaidingų motyvų — grįžti prie ankstesniųjų Garpo kūrinių. Garpas mandagiai atsisakydavo kvietimų pakalbėti mokyklose, kur jį norėta matyti kaip vadinamojo moterų sąjūdžio vienos ar kitos krypties atstovų, taip pat norėta, kad jis kalbėtų apie savo požiūrį į motiną ir jos knygą bei apibrėžtų, kokius „seksualinius vaidmenis" jis yra skyręs savo knygų svarbiausiems personažams. Garpas atsiliepdavo apie tai, kaip apie meno atžvilgiu „destrukcinę sociologijos ir psichologijos veiklą". Bet jis gaudavo ne mažiau kvietimų paprasčiausiai paskaityti kai ką iš savo kūry-

bos. Retsykiais vieną ar porą tokių kvietimų jis priimdavo — ypač tuo atveju, jeigu drauge su juo norėdavo važiuoti Helena.

Garpas jautėsi laimingas su Helena. Nebebuvo jai neištikimas, tokia pagunda retai jį beaplankydavo. Galbūt bendravimas su Eleonora Džeims galutinai jį išgydė nuo dairymosi į jaunas mergaites. O kitų moterų, Helenos amžiaus ir vyresnių, pagundai Garpas stengėsi nepasiduoti, ir tai nebuvo itin sunku. Ir taip jau gana didelę jo gyvenimo dalį buvo paveikęs geidulys.

Eleonorai Džeims buvo vienuolika metų, kai ją išžagino ir nupjovė jai liežuvį, ir devyniolikos metų, kai ji pateko pas Garpus. Ji iš karto tapo Dunkanui vyresniąja seserimi ir žmonių su negalia bendrijos, kuriai baugščiai priklausė Dunkanas, nare. Juodu buvo labai artimi vienas kitam. Eleonora padėdavo Dunkanui ruošti pamokas, nes ji gerai skaitė ir rašė. O Dunkanas sudomino ją plaukymu ir fotografija. Garpas įrengė Styringų name tamsų kambarį, kur juodu praleisdavo valandų valandas, ryškindami nuotraukas. Dunkanas nepaliaudamas plepėdavo apie šešėlius ir apšvietimą, o Eleonora Džeims atsiliepdavo savo bežodžiais „och" ir „ach".

Helena nupirko jiems filmavimo kamerą, ir Eleonora su Dunkanu sukūrė scenarijų ir patys suvaidino savo filme apie aklą princą, kuris iš dalies praregi, pabučiavęs jauną skalbėją. Princas praregi tik viena akimi, nes skalbėja leidžia jam pabučiuoti tik vieną savo skruostą. Ji gėdijasi, kad kas nors bučiuotų ją į lūpas, kadangi yra netekusi liežuvio.

Nepaisydami savųjų trūkumų ir galimų pavojų, jaunuoliai susituokia. Ši sudėtinga istorija buvo pasakojama pantomima ir Eleonoros parašytais subtitrais. Didžiausias to filmo privalumas buvo tas, kaip vėliau pasakys Dunkanas, kad jis truko tik septynias minutes.

Eleonora Džeims buvo didelė parama ir Helenai — prižiūrint mažylę Dženę. Eleonora su Dunkanu buvo tiesiog idealios auklės mergaitei. Sekmadienio popietėmis Garpas pasiimdavo ją į imtynių salę, kur, kaip jis sakė, ji išmoksianti vaikščioti ir bėgioti ir neužsigausianti griūdama, nors Helena sakė, kad tos salės kilimas sudarysiąs vaikui klaidingą įspūdį — kad žemė, kuria žmogus vaikšto, yra elastinga kaip kempinė.

— Bet juk kaip tik tokį įspūdį ir daro pasaulis, — atsakė jai Garpas.

Nuo to laiko, kai Garpas nustojo rašyti, vieninteliai nesutarimai jo gyvenime buvo nesutarimai su geriausiu draugu Roberta Maldun. Tik ne Roberta buvo tų nesutarimų šaltinis. Po Dženės Fylds mirties Garpas atrado, kad jos palikimas yra milžiniškas ir kad Dženė, lyg norėdama paerzinti sūnų, paskyrė jį savo valios vykdytoju, atsakingu už pasakiškų jos turtų naudojimą ir traumuotoms moterims skiriamus Dogs Hed Harboro rūmus.

— Kodėl mane? — šėlo Garpas. — Kodėl ne tave? — užsipuolė jis Robertą. Bet Roberta ir be to jautėsi apeita — iš tikrųjų, kodėl ne ją.

— Negaliu suprasti. Išties, kodėl tave? — sakė ji. — Iš visų žmonių — tave?

— Mamai rūpėjo mane pakamuoti, — pasakė Garpas.

— Arba jai rūpėjo priversti tave palaužyti sau galvą, — spėjo Roberta. — Kokia vis dėlto gera buvo tavo motina!

— Na, žinai, — pasakė Garpas.

Ne vieną savaitę jie suko sau galvą dėl vieno vienintelio sakinio, kuriuo Dženė nurodė, kaip, jos pageidavimu, turi būti leidžiami pinigai ir naudojamas tas didžiulis namas vandenyno pakrantėje: „Aš noriu palikti vietą, kur padorios moterys galėtų susieiti ir būti tik savimi ir vienos pačios".

— Na, žinote, — sakė Garpas.

— Tai turėtų būti savotiškas fondas? — spėjo Roberta.

— Fylds Fondas? — spėjo Garpas.

— Tai puiku! — pasakė Roberta. — Taip, tai būtų dotacijos moterims ir vieta joms susieiti.

— Kokiam tikslui susieiti? — paklausė Garpas. — Ir kokiam tikslui dotacijos?

— Susieiti, kad pasidarytų geresnės, jeigu jos to nori, arba susieiti, kad būtų vienos pačios, jeigu joms to reikia, — samprotavo Roberta. — Ir kad rašytų ir tapytų, jeigu tai yra jų profesija.

— Arba tai būtų namai netekėjusioms moterims? — pasakė Garpas. — O dotacijos tam, kad tos moterys „pasidarytų geresnės"? Na, žinai.

— Būk rimtas, — paskė jam Roberta. — Tai yra svarbus reikalas. Argi tu to nesupranti? Ji norėjo, kad tu suprastum tą moterų poreikį, kad suprastum tas jų problemas.

— O kas nusprendžia, ar moteris yra „padori"? — paklausė

Garpas. — Na, mamele! — sušuko jis. — Galėčiau tau sprandą nusukti dėl visų šitų nesąmonių!

— Tu nusprendi, — atsakė Roberta. — Ir būtent tai privers tave palaužyti galvą.

— Na, o tu? — paklausė ją Garpas. — Juk tai yra tavo srities reikalai, Roberta.

Bet Roberta buvo aiškiai suglumusi. Ir ji, kaip Dženė Fylds, troško įdiegti Garpui ir kitiems vyrams supratimą, kad moterų poreikiai yra pagrįsti ir sudėtingi. Ji taip pat manė, kad Garpas tam visiškai netinka ir kad ji pati tai labai gerai sutvarkytų.

— Spręskime tai drauge, — pasiūlė Roberta. — Tu turėsi sprendžiamąjį, o aš patariamąjį balsą. Aš tau pasakysiu, kada tu, mano manymu, klysti.

— Roberta, — tarė Garpas, — tu gi visuomet man sakai, kad aš klystu.

Roberta, apimta koketiškos nuotaikos, pabučiavo Garpą į lūpas, paskui tvojo jam per petį — ir viena, ir kita buvo padaryta taip smarkiai, kad Garpas susiraukė.

— O Dieve, — sudejavo jis.

— Fylds Fondas! — sušuko Roberta. — Tai bus nuostabu!

Tai štai tokie tuomet buvo nesusipratimai T.S.Garpo gyvenime. Be tam tikrų nesusipratimų jis, ko gero, būtų praradęs jam būdingą sveiką protą ir savąjį gyvenimo supratimą. Būtent tie nesusipratimai padėjo Garpui išlikti gyvam, kai jis nerašė, Roberta Maldun ir Fylds Fondas tikrai jau parūpins jam tų nesusipratimų.

Taigi Roberta tapo Fylds Fondo administratore, reziduojančia Dogs Hed Harbore. Tas namas iš karto virto rašytojų kolonija, sveikatingumo centru, motinystės konsultacine klinika, o keliuose gerai apšviestuose mansardos kambariuose įsikūrė dailininkės. Vos tik moterys sužinojo apie Fylds Fondą, daugelis jų ėmė svarstyti, kas turi teisę naudotis jo pagalba. Garpas irgi tą svarstė. Visos pagalbos prašytojos rašė Robertai, kuri čia subūrė nedidelį moterų personalą; jo narės tai mėgo Garpą, tai jo nemėgo, bet visuomet su juo ginčijosi. Porą kartų per mėnesį Roberta drauge su savo Patikėtinių Taryba, dalyvaujant blogai nusiteikusiam Garpui, darydavo remtinų prašytojų atranką.

Esant giedram orui, jie posėdžiaudavo Dogs Hed Harboro rūmo šoninės verandos kambaryje, kur oras buvo labai sveikatingas, tačiau Garpas vis labiau šiaušėsi prieš šitą vietą.

— Visos tos čia įkurdintos nevykėlės, — kalbėjo jis Robertai, — man primena senuosius laikus. — Todėl jie persikėlė posėdžiauti į Styringą, į Styringų giminės rezidenciją, į imtynių trenerio namus, kur Garpas jautėsi šiek tiek tvirčiau visų tų pikčiurnų kompanijoje.

Be abejonės, jis būtų jautęsis dar tvirčiau, jeigu būtų galėjęs susiremti su jomis imtynių salėje. Bet jis puikiai žinojo, kad netgi ten buvęs Robertas Maldunas būtų privertęs jį grumtis dėl kiekvieno svarstomo dalykėlio.

Prašytoja Nr. 1048 vadinosi Čarlis Pulaskis.

— Manau, kad tai turėtų būti moterys, — padarė pastabą Garpas. — Manding, turime bent vieną tvirtą kriterijų.

— Čarlis Pulaskis yra moteris, — paaiškino Garpui Roberta. — Ji tik šitaip visuomet buvo vadinama.

— Manau, to pakanka, kad ji būtų atmesta, — pasakė kažkuri iš patikėtinių. Tai buvo Marcė Foks — labai smulkutė poetė, su kuria Garpas dažnai sukryžiuodavo špagas, nors jos eilėraščiais jis žavėjosi. Jis pats niekuomet nesugebėjo taip kaip ji taupyti žodžio.

— O ko prašo Čarlis Pulaskis? — mašinaliai pasidomėjo Garpas. Kai kurios prašytojos norėdavo gauti tik pinigų, kitos pageidaudavo kurį laiką pagyventi Dogs Hed Harbore. O dar kitos norėjo daug pinigų ir dar kambario Dogs Hed Harbore.

— Ji nori tik pinigų, — pasakė Roberta.

— Kad galėtų pasikeisti pavardę? — paklausė Marcė Foks.

— Ji nori mesti savo darbą ir rašyti knygą, — paaiškino Roberta.

— Na, žinote, — atsiliepė Garpas.

— Patarkime jai nemesti darbo, — pasiūlė Marcė Foks. Ji buvo iš tų rašytojų, kurie nemėgsta kitų rašytojų ir tų, kas nori jais tapti.

— Marcė negali pakęsti net mirusių rašytojų, — pasakė Robertai Garpas.

Tačiau Marcė Foks ir Garpas perskaitė Čarlio Pulaskio atsiųstą rankraštį ir abu priėjo tą pačią išvadą — kad jai reikia laikytis įsikibus kiekvieno darbo, kokį tik gaus.

Prašytoja Nr. 1073, mikrobiologijos ekstraordinarinė profesorė, irgi norėjo rašyti knygą, todėl — pasiimti savo darbovietėje nemokamų atostogų.

— Romaną? — pasiteiravo Garpas.

— Molekulinės virusologijos srities studiją, — paaiškino daktarė Džoana Aks. Ji pati buvo pasiėmusi tokias atostogas iš Diuko universiteto medicinos centro, kad turėtų galimybę daryti savarankiškus tyrimus. Kai Garpas pasidomėjo, kas tai per tyrimai, ji paslaptingai paaiškino jam, kad ją domina „neregimi kraujo apytakos sutrikimai".

Prašytojos Nr. 1081 vyras žuvo autokatastrofoje, o jis buvo neapsidraudęs. Ji turėjo tris vaikus iki penkerių metų amžiaus, o jai reikėjo dar išklausyti penkiolikos valandų kursą, kad galėtų įsigyti prancūzų kalbos magistro laipsnį. Taigi ji norėjo tęsti studijas, kad gautų diplomą ir galėtų susirasti neblogai apmokamą darbą. Tam jai reikėjo pinigų, o jos vaikams ir jų auklei — kambarių Dogs Hed Harbore.

Patikėtinių Taryba nutarė paskirti moteriai pinigų, kiek jų reikia studijoms baigti ir susimokėti vaikų auklei, tačiau vaikai, auklė ir ji pati turi gyventi ten, kur ji studijuoja. Dogs Hed Harboras buvo nc vaikams ir auklėms. Ten buvo moterų, kurios būtų išprotėjusios vien nuo vaikų vaizdo ar balso. Buvo ir tokių moterų, kurios pačios buvo nukentėjusios nuo auklių.

Taigi šiuo atveju buvo lengva priimti sprendimą.

Prašytoja Nr. 1088 buvo sunkus atvejis. Tai buvo žmogaus, kuris nužudė Dženę Fylds, dar prieš tai išsiskyrusi su juo žmona. Ji turėjo tris vaikus, vienas kurių buvo nepilnamečių pataisos namuose. Po to, kai jos buvęs vyras, Dženės Fylds žudikas, per susišaudymą Niū Hampšyro valstijos policininkų ir parkingą supusių šautuvais ginkluotų medžiotojų buvo užmuštas, jos vaikams nustota mokėti pašalpą.

Velionis Kenis Trukenmileris buvo išsiskyręs mažiau kaip prieš metus laiko. Jis buvo sakęs savo draugams, kad jam, atseit, nusispjauti į vaikų išlaikymą; jis taip pat sakė, kad būtent moterų sąjūdis paveikė jo žmoną, kad ji su juo išsiskyrė. Ponios Trukenmiler advokatė skyrybų byloje buvo išsiskyrusi niujorkietė. Kenis Trukenmileris beveik trylika metų mušė savo žmoną — bent po porą kartų per savaitę — ir fiziškai bei psichiškai kamavo savo vaikus. Tačiau ponia Trukenmiler mažai ką žinojo apie save ir apie

tai, kokias teises ji gali turėti, kol neperskaitė Dženės Fylds autobiografijos — „Seksualiai įtartina". Ta knyga paskatino ją manyti, kad, galimas dalykas, tai yra kaip tik Kenio Trukenmilerio kaltė, kad ji kas savaitę kenčia mušimą, o jos vaikai — tyčiojimąsi. Trylika metų manė, kad tai yra jos pačios problema, kad toks jai teko „gyvenimo likimas".

Kenis Trukenmileris kaltino moterų sąjūdį dėl žmonos savišvietos. Ponia Trukenmiler buvo Niū Hampšyro miestelio Nortmauntino kirpėja, visad dirbusi pati viena. Kai teismo sprendimu po skyrybų Kenis buvo iškraustytas iš jų namo, ji ir toliau dirbo kirpėja. Tačiau Kenis dabar prarado miestelio sunkvežimio vairuotojo darbą, o ponia Trukenmiler pamatė, kad jai sunku yra vien iš savo kirpėjos darbo išlaikyti šeimą. Savo sunkiai įskaitomame prašyme ji rašė, kad yra priversta žemintis, norėdama „sudurti galą su galu" ir kad nemananti to žeminimosi pakartoti.

Ponia Trukenmiler, iš kurios laiško nebuvo matyti, ar ji išvis turi kokį nors vardą, suprato, kad jos neapykanta savo buvusiam vyrui yra tokia didelė, jog tai gali nuteikti prieš ją Tarybą. Ji rašė suprasianti tarybą, jeigu šį jos prašymą atmes.

Džonas Vulfas, kuris buvo (to visai nepageidaudamas) Patikėtinių Tarybos narys (veikiausiai už tai, kad išmanė finansinius klausimus), iš karto pasakė, kad paskirti nelaimingajai Dženės žudiko šeimai tai, ko ji prašo — tai būsianti tokia reklama Fylds Fondui, kad geresnės ir būti negali. Tai tuoj pat virstų sensacija; tai parodytų, kad Fylds fondo intencijos nėra politinės; tai jums su kaupu atsipirktų, samprotavo Džonas Vulfas, kadangi po to Fondui būtų padovanota daugybė pinigų ir ko kito.

— Mes ir dabar neblogai verčiamės iš dovanų, — neaiškiai pasakė Garpas.

— O jeigu ji yra paprasčiausia kekšė? — suabejojo Roberta, ir visi pažiūrėjo į ją. Roberta turėjo pranašumą: ji galėjo galvoti kaip moteris ir kaip buvęs „Filadelfija Ygls" žaidėjas. — Jūs tik pagalvokite, — tęsė ji. — Tarkime, kad ji yra eilinė šliundra, kuri visą savo gyvenimą „žeminosi", todėl tai iš tikrųjų jai nieko nereiškia. Bet mes tokiu atveju staiga apsijuoktume ir būtume paguldyti ant menčių.

— Vadinasi, mums reikalinga informacija apie jos reputaciją, — pasakė Marcė Foks.

— Kažkas turėtų pasimatyti su ta moterimi, pasikalbėti su ja, — siūlė Garpas. — Reikia patikrinti, ar ji tikrai yra padori ir ar tikrai stengiasi gyventi nepriklausomai.

Šįkart visi jie įbedė akis į Garpą.

— Gerai, — pasakė Roberta, — tik aš nesiimu tikrinti, ar ji kekšė, ar ne.

— Žinoma, — sutiko Garpas. — Aš irgi ne.

— O kur yra tas Mountinas? — paklausė Marcė Foks.

— Aš irgi ne, — atsiliepė Vulfas. — Aš ir taip per dažnai išvykstu iš Niujorko.

— Na, žinote, — tarė Garpas. — O jeigu ji atpažins mane? Juk žmonės pažįsta.

— Abejoju, ar ji atpažins, — pasakė Hilma Bloch, Garpo nemėgstama psichiatrė, dirbanti kaip visuomenininkė. — Tokie žmonės labiau yra linkę skaityti autobiografijas, tokias kaip tavo motinos, grožinę literatūrą jie retai teskaito, o jei skaito — tai tik atsitiktinai. Jeigu ji skaitė „Pasaulį pagal Bensenheiverį", tai tik todėl, kad galėjo domėtis, kas tu toks. O tai negalėjo būti jai pakankama priežastis perskaityti tą knygą iki galo. Ji tikriausiai — tuo labiau, kad yra kirpėja — nukišo tą knygą kur nors ir nebaigė skaityti. Ir neįsidėmėjo tos tavo nuotraukos ant viršelio, o jei įsidėmėjo — tai tik tavo veidą ir tik neaiškiai (žinoma, tavo veidas buvo televizijos žiniose, bet kaip tik tuo metu, kai buvo nužudyta Dženė, o tuo momentu iš tikrųjų įsimintinas buvo tik Dženės veidas). Tokio tipo moterys daug laiko praleidžia prie televizoriaus. Taigi ji nėra didelė skaitytoja. Labai abejoju, ar tokia moteris kaip ši išvis įsivaizduoja, kaip tu atrodai.

Džonas Vulfas pasižiūrėjo į Hilmą Bloch, didžiai stebėdamasis. Net Roberta užvertė akis.

— Ačiū tau, Hilma, — ramiu balsu pasakė Garpas. Taigi buvo nuspręsta, kad Garpas turi apsilankyti pas ponią Trukenmiler, kad nustatytų ką nors labiau apčiuopiama apie jos būdą.

— Sužinok bent jos vardą, — pasakė Marcė Foks.

— Lažinuosi, kad jos vardas yra Čarlis, — tarė Roberta.

Po to jie perėjo prie ataskaitų: kas šiuo metu gyvena Dogs Hed Harbore, kam buvimo jame laikas yra pasibaigęs, kas turi ten apsigyventi. Paskui pereita prie problemų — jeigu jų, žinoma, yra.

Problema buvo dvi tapytojos, viena jų gyveno pietinėje man-

sardoje, o kita — šiaurinėje. Pietinės mansardos gyventoja pageidavo šiaurinės mansardos tapytojos turimos šviesos, todėl per porą savaičių ji teptuko į rankas nepaėmė; per pusryčius juodvi viena kitai žodžio nepratardavo ir vis kaltino viena kitą dėl dingstančio pašto. Ir taip toliau. O paskui, pasirodo, jos tapo meilužėmis. Dabar tapė vien ta iš šiaurės mansardos, o ta iš pietinės, esant geram orui, visą dieną pozuodavo aktams. Jos nuogumas viršutinėje pastato dalyje kliuvo vienai rašytojai, dramaturgei klivlendietei, kuri buvo užkietėjusi lesbianizmo priešininkė. Ji skundėsi, kad jai trukdo miegoti bangų mūšos keliamas triukšmas, bet tikriausiai ją dirgino tų tapytojų mylėjimasis. Šiaip ar taip, ji laikyta „per daug jautria". Jos skundai pasibagė, kai kartą kita ten buvusi rašytoja pasiūlė, kad visos Dogs Hed Harboro gyventojos paeiliui balsu skaitytų vis naujas jos rašomos pjesės dalis. Visų laimei, tai buvo įgyvendinta, ir namo viršutiniuose aukštuose vėl visos buvo laimingos.

Toji „kita rašytoja" turėjo netrukus išsikraustyti. Ji buvo gerų apsakymų autorė, kurią prieš metus laiko Garpas buvo karštai rekomendavęs, tačiau dabar jos buvimo Dogs Hed Harbore laikas ėjo į pabaigą. Kas užims jos kambarį? Gal ta moteris, kurios vyras nusižudė, o jos vaikus globoti teismas priteisė anytai?

— Sakau jums, kad jos neįsileistumėt, — pasakė Garpas.

— Tai gal tas dvi džeimsininkes, kurios čia ką tik pasirodė vienu metu?

— Palaukit, — paskė Garpas. — Kas jos tokios? Džeimsininkės? Paprasčiausiai ėmė ir atėjo? Ne, tai neleistina.

— Dženė visuomet jas priimdavo, — pasakė Roberta.

— Mums, Roberta, rūpi, kaip pasielgti dabar, o ne kaip buvo visuomet, — atsakė Garpas.

Kiti Patikėtinių Tarybos nariai daugiau ar mažiau palaikė Garpą, džeimsininkėmis, kaip ir anksčiau, per daug nesižavėta, o jų radikalizmas dabar atrodė pasenęs ir patetiškas.

— Manau, kad tai yra beveik tradicija, — sakė Roberta. Ji paminėjo dvi „senas" džeimsininkes, kurios sugrįžo iš Kalifornijos, kur patyrė nemaža sunkumų. Prieš keletą metų jos gyveno Dogs Hed Harbore, taigi joms sugrįžimas, įrodinėjo Roberta, būtų savotiška emocinė atgaja.

— Liaukis, Roberta, — paskė Garpas. — Atsikratykime jų.

— Tavo motina visuomet jomis pasirūpindavo, — nenusileido Roberta.

— Bent jau būtų ramu, — pasakė Marcė Foks, kuri visuomet žavėjo Garpą neplepumu. Bet iš to jos pasakymo nusijuokė tik jis vienas.

— Manau, kad tu, Roberta, turėtum jas išlydėti, — pasakė daktarė Džoana Aks.

— Iš tikrųjų: juk jos nekenčia visos visuomenės, — tarė Hilma Bloch. — Tuo gali užsikrėsti ir kitos. O, kita veertus, jos yra beveik šios vietos dvasios įsikūnijimas.

Džonas Vulfas užvertė akis.

— Mums reikia dar apsvarstyti gydytoją, kuri tiria vėžį, kaip abortų padarinį, — priminė Džoana Aks. — Ką su ja darysime?

— Apgyvendinkime ją antrame aukšte, — pasiūlė Garpas. — Aš susipažinau su ja. Ji atbaidys kiekvieną, kas tik bandys ten užkopti.

Roberta susiraukė.

Parteris buvo pati didžiausia Dogs Hed Harboro pastato dalis, turinti dvi virtuves ir keturias vonias, be to, ten galėjo laisvai ir patogiai miegoti dvylika asmenų; buvo ten dar įvairių svetainių ir erdvių salių — posėdžių kambarių, kaip juos dabar vadino Roberta. Buvo taip pat didžiulė valgykla, kur buvo ne tik maitinamasi, bet ir gaunamas paštas, dieną ir naktį ten rinkdavosi moterys, kurios negalėjo apsieiti be kitų draugijos.

Tai buvo pats judriausias Dogs Hed Harboro aukštas, todėl nepatogus rašytojoms ir dailininkėms. Tai buvo taip pat pats geriausias aukštas potencialioms savižudėms, kaip kartą pasakė Tarybai Garpas, „nes lengviau nusiskandinti vandenyje, negu iššokti pro langą".

Tačiau Roberta čia tvarkėsi tvirta ranka — iš dalies motiniškai, iš dalies kaip buvęs futbolininkas: ji sugebėjo kiekvienai bet ką įkalbėti, o jei ir tai nepavykdavo, galėjo jėga įveikti. Ji daug sėkmingiau negu kadaise Dženė bendradarbiavo su policija. Retsykiais vietinė policija sugrąžindavo jai tas nelaimingąsias, kurias rasdavo kur nors nuklydusias paplūdimiu ar stūgaujančias kaimų keliuose. Visi Dogs Hed Harboro policininkai buvo futbolo sirgaliai, todėl pilni pagarbos buvusio Roberto Malduno agresyviam žaidimui aikštėje ir įnirtingai gynybai.

— Aš linkęs siūlyti, kad jokiai džeimsininkei nebūtų pripažįstama teisė naudotis Fylds Fondo pagalba, — pareiškė Garpas.

— Remiu, — atsiliepė Marcė Foks.

— Tai reikia apsvarstyti, — pasakė Roberta. — Aš nemanau, kad būtina priimti tokią taisyklę. Mums nėra reikalo remti tai, ką dauguma mūsų laiko kvaila politinės veiklos forma, bet tai nereiškia, kad nė vienai tų beliežuvių moterų negali iš tikrųjų prireikti paramos. Maža to, jau dabar aiškiai matyti, kad jos neturi kur dėtis, ir, reikia manyti, mes dar ne kartą apie jas išgirsime. Joms tikrai reikalinga pagalba.

— Jos yra pamišėlės, — pasakė Garpas.

— Tai per daug bendras apibūdinimas, — tarė Hilma Bloch.

— Juk yra tiek daug veiklių moterų, — kalbėjo Marcė Foks, — kurios ne tik neatėmė iš savęs balso — priešingai: jos kovoja už tai, kad galėtų juo naudotis, todėl aš nelinkusi džeimsininkes apdovanoti už kvailumą ir pačių sau pasidarytą nebylumą.

— Tylėjimas yra viena iš dorybių, — spyriojosi Roberta.

— Liaukis, Roberta, — tarė jai Garpas ir kaip tik tuomet suvokė, kokia galėtų būti išeitis iš tos neaiškios situacijos. Buvo dalykų, dėl kurių jis labiau pyko ant džeimsininkių negu ant savo įsivaizduojamo Kenių Trukenmilerių pasaulio. Garpas matė, kad jos išeina iš mados, bet ne taip sparčiai, kaip jis to pageidavo. Jis norėjo, kad džeimsininkės išvis išnyktų; maža to — jis norėjo, kad jos būtų pažemintos. Helena jau buvo jam sakiusi, kad jo neapykanta džeimsininkėms yra neproporcinga tam, kas jos yra iš tikrųjų.

— Tai, ką jos daro, yra pamišėliška ir primityvu, — kalbėjo jam Helena. — Argi tu negali nepastebėti jų ir palikti jas ramybėje?

— Paklauskime Eleonoros Džeims nuomonės, — pasiūlė Tarybai Garpas. — Juk tai bus sąžininga, ar ne? Paklauskime, ką ji mano apie džeimsininkes. O, kaip aš norėčiau paskelbti jos nuomonę apie jas! O ar jūs žinote, ką ji joms jaučia?

— Tai yra per daug asmeniškas reikalas, — pareiškė Hilma Bloch. Visos jos pažinojo Eleonorą Džeims ir visos žinojo ją kenčiant dėl to, kad neturi liežuvio, žinojo ir tai, kad Eleonora Džeims neapkenčia džeimsininkių.

— Gal kol kas atidėkime šitą klausimą, — pasiūlė Džonas Vulfas.

— Velniai rautų, — burbtelėjo Garpas.

— Na gerai, Garpai, — nusileido Roberta. — Balsuokime.

Visi žinojo, kad balsavimu Garpo pasiūlymas bus atmestas, ir tokiu būdu jo bus atsikratyta.

— Atsiimu savo pasiūlymą, — piktai pasakė Garpas. — Tegyvuoja džeimsininkės.

Tačiau jis nenusiramino.

Tai buvo beprotybė, per kurią buvo nužudyta jo motina Dženė Fylds. Tai buvo ekstremizmas. Tai buvo veidmainiška, fanatiška ir išsigimėliška meilė. Kenis Trukenmileris buvo tik ypatinga išsigimėlio atmaina: galvažudys iš nuoširdaus įsitikinimo. Ta jo savimeilė buvo tokia akla, kad jis galėjo palaikyti tikrais savo priešais žmones, kurie tik idėjiškai buvo prisidėję prie jo nesėkmės.

O kuo nuo jo skiriasi džeimsininkės? Argi jų poelgis ne toks pat desperatiškas ir argi jis neliudija, kad jos visiškai nenutuokia apie žmogaus sudėtingumą?

— Pamiršk jas, — patarė jam Džonas Vulfas. — Juk jos nieko nenužudė.

— Kol kas nenužudė, — atsakė jam Garpas. — O yra tam pasirengusios. Jos gali priimti beprotišką sprendimą ir būti įsitikinusios, kad yra teisios.

— Ką nors nužudyti — tai jau visai kas kita, — pasakė Roberta. Jie leido Garpui širsti. O ką jie dar galėjo daryti? Pakantumu nepakantumui Garpas ne itin pasižymėjo. Pamišėliai varė jį patį iš proto. Jis tarsi piktinosi pamišėliais — kam jie pasiduoda tam pamišimui; iš dalies jis piktinosi todėl, kad pats tiek stengėsi išsaugoti savo sveiką protą. O jei kas nesistengdavo išsaugoti savo psichinės sveikatos arba palūždavo, tai Garpas įtardavo, jog pastangų buvo per mažai.

— Pakantumas nepakantumui — tai sunkus uždavinys, kurį mums kelia mūsų laikas, — pasakė jam Helena. Garpas žinojo, kad Helena yra protinga ir dažnai už jį įžvalgesnė, vis dėlto jis nesidavė perkalbamas dėl džeimsininkių.

Na, o džeimsininkės, aišku, taip pat žiūrėjo į Garpą. Būtent džeimsininkės kritikavo jį griežčiausiai — jo santykius su motina, jo kūrybą. Jų pjudomas, jis pats jas pjudė. Sunku pasakyti, kodėl tai prasidėjo ar kodėl tai turėjo prasidėti, tačiau džeimsininkės buvo labiausiai kaltos, kad dėl Garpo nesutarė feministės, tad Garpas atsilygindavo joms tuo pačiu. Daugiausia dėl tų pačių priežasčių tiek pat feminisčių jį mėgo ir tiek pat jo nemėgo.

Na, o pačių džeimsininkių jausmai Garpui buvo tokie pat nesudėtingi kaip ir jų simbolika: jų nusipjauti liežuviai — tai auka už nupjautą Eleonoros Džeims liežuvį.

Likimo ironija pasireiškė tuo, kad kaip tik Eleonora Džeims ėmė eskaluoti tą ilgalaikį šaltąjį karą.

Ji įprato visą laiką rodyti Garpui tai, ką parašydavo: apsakymus, prisiminimus apie savo tėvus ir Ilinojų, eilėraščius, skausmingas savo šnekos paraleles, savo atsiliepimus apie vizualinius menus, apie plaukymą. Ji rašė išmintingai, sumaniai ir įžvalgiai.

— Ji yra talentinga, — kartojo Helenai Garpas. — Ji turi ne tik gabumų, bet ir aistros. Tikiuosi, kad nepritrūks ir ištvermės.

Tą žodį „ištvermės" Helena praleido lyg negirdom: mat baiminosi, kad jos trūksta pačiam Garpui. Be abejonės, jis turėjo gabumų ir aistros, bet ji jautė, kad jis yra pasukęs pavojingu keliu, kad jis yra pametęs kryptį ir kad jį galėtų išgelbėti tik ištvermė.

Ir tai ją liūdino. O kol kas, galvojo Helena, reikia guostis bet kuo, kam Garpas dar turi užsidegimo — imtynėmis, net džeimsininkėmis. Kadangi ji tikėjo, kad energija gimdo energiją, vylėsi, jog anksčiau ar vėliau jis vėl rašys.

Todėl Helena ne itin karštai kišosi, kai Garpas ėmė nervintis dėl straipsnio, kurį jam parodė Eleonora Džeims. Tai buvo jos pačios parašytas straipsnis pavadinimu „Kodėl aš nesu džeimsininkė". Tai buvo stiprus rašinys, iki ašarų sukrėtęs Garpą. Jame buvo išsamiai papasakota apie Eleonoros Džeims išžaginimą, apie jai pačiai ir jos tėvams dėl to kilusius sunkumus. Džeimsininkės šalia viso to atrodė grynai asmeniškos Eleonoros Džeims traumos šešėlis, smarkiai politizuota viso to imitacija. Eleonora Džeims teigė, kad džeimsininkės tik pratęsė jos sielvartą, padarė iš jos grynai visuomeninę auką. Na, o Garpas, žinoma, buvo įtarus visuomeninių aukų atžvilgiu.

Tiesos dėlei reikia pripažinti, kad geriausioms džeimsininkėms pirmiausia rūpėjo viešai kalbėti apie tą siaubingą pavojų, kuris taip brutaliai gresia visoms moterims ir mergaitėms. Daugelis džeimsininkių pasibaisėtiną liežuvio netekimą imitavo negalvodamos apie „grynai politinį" aktą. Greičiau tai buvo tapatinimasis, — daugelis džeimsininkių irgi buvo išžagintos, todėl šituo savo poelgiu norėjo pasakyti, kad jaučiasi taip, lyg ir joms būtų buvęs nupjautas liežuvis, kad vyrų pasaulyje jos jaučiasi taip, tarsi visam laikui būtų likusios bežadės.

Niekas neneigė to, kad džeimsininkių organizacijoje buvo daugybė kuoktelėjusių. To nebūtų neigusios ir kai kurios džeimsininkės. Apskritai buvo tiesa, kad džeimsininkės yra kurstytojiška politinė grupuotė, kuri savo ekstremizmu dažnai menkina kitų moterų, feminisčių, rimtumą. Bet Eleonora Džeims, kritikuodama džeimsininkes, kaip organizaciją, buvo neatidi individualiems atvejams, kaip ir džeimsininkių organizacija buvo neatidi Eleonoros Džeims atvejo individualumui. Iš tikrųjų jos net nepagalvojo, kad toji vienuolikos metų mergaitė galbūt norėtų išgyventi savo siaubą ne taip viešai.

Jungtinėse Amerikos Valstijose kiekvienas žinojo, kaip Eleonora Džeims prarado liežuvį — išskyrus jaunesniąją kartą, dar tik augančią ir dažnai painiojančią Eleonorą Džeims su džeimsininkėmis. Eleonorai Džeims tas painiojimas buvo skaudus, kadangi reiškė įtarimą, kad ji pati tai sau pasidarė.

— Jai buvo būtina išlieti tą pyktį, — pasakė Garpui Helena apie tą straipsnį. — Esu įsitikinusi, kad ji net privalėjo jį parašyti, o visa tai išliejus, jai turėjo palengvėti. Ir aš jai tą pasakiau.

— O aš pasakiau, kad ji tai išspausdintų, — tarė Garpas.

— Ne, — atsakė Helena. — Aš manau, kad to kaip tik nereikia daryti. Ką gera tai duos?

— Ką gera? — paklausė Garpas. — Bet juk tai yra tiesa. Tai ir bus gera Eleonorai.

— Ir tau? — paklausė Helena, žinodama, kaip ji trokšta kaip nors viešai pažeminti džeimsininkes.

— Okay, — tarė jis, — okay, okay. Betgi ji, po velnių, yra teisi. Tos pakvaišėlės turi išgirsti tiesą iš tiesioginio šaltinio.

— Bet kam? — klausė Helena. — Kam bus nuo to gera?

— Gera, gera, — niurnėjo Garpas, nors širdies gilumoje žinojo, kad Helena yra teisi. Todėl jis pasakė Eleonorai Džeims, kad ši padėtų savo straipsnį ant lentynos. Po to visą savaitę Eleonora Džeims nebendravo nei su Garpu, nei su Helena.

Kol Džonas Vulfas nepaskambino Garpui, nei jis, nei Helena nežinojo, kad Eleonora yra nusiuntusi tą straipsnį Garpo leidėjui.

— Ką aš turiu daryti su juo? — klausė Džonas Vulfas.

— O Dieve, siųsk jai atgal, — pasakė Helena.

— Ne, velniai rautų, — pareiškė Garpas. — Paklausk pačios Eleonoros, ko ji iš tavęs nori.

— Na, taip — Pontijus Pilotas nusiplauna rankas, — pasakė Garpui Helena.

— O ką tu nori su juo daryti? — paklausė Džoną Vulfą Garpas.

— Aš? Man jis neturi jokios reikšmės, — atsakė šis. — Bet aš esu tikras, kad jis yra tinkamas spausdinti. Mano nuomone, jis yra labai gerai parašytas.

— Bet juk ne dėl to jis yra spausdintinas, — pasakė Garpas. — Ir tu tai žinai.

— Aišku, kad ne dėl to, — sutiko Džonas Vulfas. — Bet jame puiku ir tai, kad šitai pasakyta taip gerai.

Eleonora Džeims pasakė Džonui Vulfui norinti, kad jos straipsnis būtų paskelbtas. Helena mėgino ją atkalbėti nuo to. Garpas atsisakė kištis.

— Tu jau esi įsikišęs, — paskė jam Helena. — Tu žinai, kad, nieko jai nesakydamas, pasieksi to, ko nori — kad tas skausmingas išpuolis būtų paskelbtas. Štai ko tu nori.

Todėl Garpas bandė pasikalbėti su Eleonora Džeims. Jis mėgino jai įrodinėti entuziastingai — kodėl ji neturinti kalbėti apie visa tai viešai. Tos moterys esančios nesveikos, liūdnos, suglumusios, kitų iškankintos, įžeistos, o dabar dar ir pačios viena kitą užgaulioja — tad kokia prasmė jas kritikuoti? Per penkerius artimiausius metus visi jas pamirš. Jos kaišios savo laiškučius, o žmonės klaus: „Kas jos tokios, tos džeimsininkės? Ar tu negali kalbėti? Neturi liežuvio?"

Eleonora Džeims klausėsi jo paniurusi, bet atrodė pilna ryžto.

Aš jų nepamiršiu! —

parašė ji Garpui.

Nei per penkerius metus, nei per penkiolika metų aš jų nepamiršiu; aš jas prisiminsiu taip pat, kaip prisimenu savo liežuvį.

Garpui patiko, kad ta mergaitė mėgsta naudotis tuo geru senu skyrybos ženklu — kabliataškiu. Jis pasakė jai švelniu balsu:

— Eleonora, mano nuomone, geriau yra šito neskelbti.

Ar tu supyksi ant manęs, jeigu aš tai padarysiu?

Jis atsakė, kad nesupyks.

O Helena?

— Helena supyks tik ant manęs, — atsakė jai Garpas.

— Tu per daug pykdai žmones, — pasakė jam Helena jau lovoje. — Tu visus juos užgaulioji. Kiršini juos. Turi liautis. Garpai, tu turi dirbti savo darbą. Mėgsti sakyti, kad politika yra beprotiška ir kad ji nieko nereiškia. Bet tu šitaip elgiesi todėl, kad tai yra lengviau, negu atsisėsti už stalo ir imtis ką nors daryti, daryti nuo pat pradžių. Ir tu tai žinai. Dabar tu visame name darai knygų lentynas, kloji grindis ir knisiesi darže. Dieve mano! Argi aš tekėjau už auksinių rankų meistro? Argi aš kada nors norėjau, kad tu dalyvautum kryžiaus žygiuose? Tu privalai rašyti knygas ir palikti kitiems žmonėms meistrauti lentynas. Tu juk žinai, Garpai, kad aš esu teisi.

— Taip, tu esi teisi, — atsakė jai Garpas.

Jis mėgino prisiminti, kaip sugalvojo tą pirmąjį „Grilparcerio pensiono" sakinį: „Mano tėvas dirbo Austrijos turizmo biure". Iš kur jis jį paėmė? Mėgino sugalvoti kitą panašų sakinį: „Berniukas buvo penkerių metų amžiaus, jis kosėjo, ir tas jo kosulys atrodė esąs didesnis už smulkią krūtinės ląstą". Visa, ką jis dabar įstengė — tai atgaivinti prisiminimus, o jie buvo užteršti. Švarios vaizduotės jis nebeturėjo.

Tris dienas jis plušėjo imtynių salėje kilnodamas štangą. Kad nukamuotų save?

— Galima sakyti, kad tai yra dar didesnis „knisimasis darže", — pasakė jam Helena.

Tuomet jis pranešė jai, kad turi išvykti Fylds Fondo pavedimu. Į Nortmauntiną. Kad nustatytų, ar Fylds Fondas nešvaistys lėšų, skirdamas paramą moteriai, pavarde Trukenmiler.

— Ir vėl „knisimasis darže", — pasakė Helena. — Vėl „knygų lentynos". Vėl politika. Vėl kryžiaus žygiai. Tai vis darbai, kuriuos dirba žmonės, nesugebantys rašyti knygų.

Tačiau Garpas išvyko. Jis buvo jau išvykęs, kai paskambino Džonas Vulfas, norėdamas pranešti, kad ne vienas labai skaitomas ir populiarus žurnalas pareiškė norą paskelbti Eleonoros Džeims straipsnį „Kodėl aš nesu džeimsininkė".

Džono Vulfo balsą telefono ragelyje Helena pajuto kaip tos senos Pažįstamosios — Povandeninės Rupūžės — šalto nematomo liežuvio staigų grybštelėjimą. Tik ji nežinojo — kodėl; dar nežinojo.

Tą naujieną ji pranešė Eleonorai. Helena iš karto atleido Eleonorai ir net kartu su ja pasidžiaugė ta žinia. Juodvi drauge su

Dunkanu ir mažyle Džene nuvažiavo prie vandenyno. Ten jos nusipirko Eleonoros skanėstų — omarų, o Garpui paėmė austrių, nes omarus jis ne itin mėgo.

Šampano! —

jau automobilyje parašė Eleonora.

Ar šampanas tinka prie omarų ir austrių?

— Žinoma, — atsakė jai Helena. — Tinka. — Tuomet juodvi nusipirko ir šampano. Po to užsuko į Dogs Hed Harborą ir pasikvietė pietų Robertą.

— Kada tėtė grįš? — paklausė Dunkanas.

— Aš nežinau, kur yra tas Nortmauntinas, — atsakė Helena. — Bet sakė vakarienei grįšiąs.

Man irgi taip sakė, —

parašė Eleonora Džeims.

Nortmauntino NANETĖS GROŽIO SALONAS iš tikrųjų buvo ponios Trukenmiler, kurios vardas buvo Henrieta, virtuvė.

— Ar jūs esate Nanetė? — droviai paklausė ją Garpas, stovėdamas ant išorinių laiptų, pabarstytų druska ir girgždančių, užmynus tirpstantį sniegą.

— Čia nėra jokios Nanetės, — atsakė ji. — Aš esu Henrieta Trukenmiler. Už jos tamsioje virtuvėje šiaušėsi ir urzgė didžiulis šuo. Ponia Trukenmiler stengėsi neprileisti jo prie Garpo, ilga šlaunimi stumdama atgal tą puolantį gyvulį. Ji buvo palikusi virtuvės duris praviras, įspraudusi tarp jų baltą, randuotą savo kulkšnį. Buvo įsispyrusi mėlynas šlepetes, vilkėjo ilgu chalatu, slepiančiu jos figūrą, bet Garpas vis dėlto įžiūrėjo, kad ji yra aukšta ir ką tik išsimaudžiusi.

— Hmm... o gal jūs kerpate ir vyrus? — paklausė ją Garpas.

— Ne, — atsakė ji.

— Na, o gal apkirptumėt? — nenusileido Garpas. — Aš nepasitikiu kirpėjais vyrais.

Henrieta Trukenmiler įtariai pasižiūrėjo į Garpo juodą megztą slidininko kepuraitę, kurią jis buvo užsitraukęs ant ausų ir kuri visiškai paslėpė jo plaukus, išskyrus tankius kuokštus, kurie dengė trumpą jo sprandą ir siekė pečius.

— Aš nematau jūsų plaukų, — pasakė ji. Tuomet Garpas nusitraukė nuo galvos kepuraitę, atidengdamas susivėlusius, įsielektrinusius ir šalto vėjo taršomus savo gaurus.

— Iš tikrųjų aš noriu ne kirptis, — abejingu balsu pasakė Garpas, žvelgdamas į liūdną, persikreipusį moters veidą ir švelnias raukšles šalia pilkų jos akių. Jos pačios ką tik išsiplauti šviesūs plaukai buvo pilni suktukų.

— Jūs nesate užsisakęs pas mane, — pasakė jam Henrieta Trukenmiler.

Garpas aiškiai matė, kad ta moteris nėra jokia kekšė. Ji buvo tik nuvargusi ir jo išgąsdinta.

— Tai ko jūs pageidaujate savo plaukams? — paklausė ji.

— Truputį juos aptvarkyti, — sumurmėjo Garpas. — Man patiktų, jeigu jie šiek tiek banguotų.

— Banguotų? — paklausė Henrieta Trukenmiler, bandydama įsivaizduoti tuos visiškai lygius Garpo plaukus banguotus. — Ar jūs turite galvoje ilgalaikį sugarbiniavimą?

— Na, jūs pati žinote, ką galima jiems padaryti, — atsakė jis, droviai perbraukdamas ranka per susivėlusius savo plaukus.

Henrieta Trukenmiler gūžtelėjo pečiais ir tarė:

— Man reikia apsirengti.

Rangus ir stiprus šuo prasispraudė didesniąja savo kūno dalimi jai tarp kojų ir iškišo platų ir išsiviepusį snukį pro praviras duris į pūgą. Garpas įsitempė, laukdamas puolimo, bet Henrieta Trukenmiler staigiai kilsterėjo stambų savo kelį ir stipriu smūgiu į snukį nutrenkė šunį atgal. Ji sugriebė jį už palaidos jo sprando odos, šuo sudejavo ir dingo paskui ją virtuvėje.

Visas kiemas, kaip Garpas pastebėjo, buvo virtęs to šuns stambių išmatų, įšalusių lede, mozaika. Kieme stovėjo trys automobiliai, tik Garpas suabejojo, ar kuris nors iš jų važiuoja. Ten dar buvo krūva į rietuvę nesukrautų malkų. Buvo televizijos antena, kažkada galėjusi stovėti ant stogo, o dabar atremta į gelsvą aliumininę sienos dangą; jos laidai buvo nusidriekę iš įtrūkusio lango kaip voratinklis.

Ponia Trukenmiler sugrįžo ir atidarė Garpui duris. Virtuvėje jis pajuto, kaip sausa akims nuo krosnyje liepsnojančių malkų kaitros. Čia kvepėjo neseniai keptais sausainiais ir išplautais plaukais — mat tas kambarys buvo kartu virtuvė ir Henrietos Truken-

miler darbovietė. Ten buvo rausva kriauklė su žarna galvai plauti, troškintos mėsos su pomidorų padažu dėžučių, trilypis veidrodis, juosiamas žibintų, medinė lentyna, nukrauta prieskoniais ir valgiais, eilės kremų, lakų ir kvepalų. Buvo dar plieninis stalelis, o virš jo kabėjo džiovintuvas, pritvirtintas ant plieninio strypo — tikra elektros kėdė.

Šuns nebebuvo, Henrietos Trukenmiler — irgi: ji išslinko persirengti, o su ja drauge, atrodo, buvo dingęs ir gauruotasis jos kompanionas. Garpas susišukavo plaukus. Jis apžiūrinėjo save veidrodyje lyg norėdamas kažką įsidėmėti. Įsivaizdavo, kad netrukus pasikeis ir pavirs niekam neatpažįstamas.

Tuo metu atsidarė išorinės durys ir pro jas įėjo stambus vyriškis medžiotojo švarku ir raudona kepuraite ant galvos. Jis įnešė didžiulį glėbį malkų, kurias suvertė į dėžę šalia krosnies. Šuo, kuris, pasirodo, visa laiką kiūtojo po kriaukle, už kelių colių nuo Garpo kelių, nuskubėjo pasisveikinti su tuo vyriškiu. Priėjo ramus, net neamtelėjo: tas vyriškis buvo čia savas.

— Eik gult, kvaily, — pasakė vyriškis, ir šuo padarė, kas jam buvo liepta.

— Ar tai tu, Dikai? — šūktelėjo Henrieta Trukenmiler iš kažkur kitame namo gale.

— O ko dar tu laukei? — atšovė šis. Po to atsigręžė ir išvydo Garpą priešais veidrodį.

— Sveiki, — tarė jam Garpas. Tas dičkis, pavadintas Diku, išplėtė akis. Jam galėjo būti penkiasdešimt. Stambus įraudęs jo veidas atrodė tarsi ledo nubrozdintas. Garpas, pripratęs prie Dunkano išraiškos, iš karto suvokė, kad viena to vyro akis stiklinė.

— Žiū! — tarstelėjo Dikas.

— Tai mano klientas! — vėl šūktelėjo Henrieta.

— Matau, — atsiliepė Dikas. Garpas nervingai palietė ranka savo plaukus, lyg būtų galėjęs įtikinti Diką, kokie svarbūs yra jam plaukai, jeigu dėl jų įveikė visą tą kelią iki Nortmauntine esančio NANETĖS GROŽIO SALONO: jis turėjo parodyti Dikui norįs tik apsikirpti.

— Jis nori susigarbiniuoti! — šūktelėjo Dikui Henrieta. Šis nenusiėmė savo raudonos kepuraitės, nors Garpas ir taip aiškiai matė, kad tas vyras yra nuplikęs.

— Nežinau, ko tu, brolau, iš tikrųjų nori, — pašnibždom pasakė Garpui Dikas, — bet gausi tik garbanas. Girdi?

— Aš nepasitikiu kirpėjais vyrais, — paaiškino jam Garpas.

— O aš nepasitikiu tavim, — atsakė jam Dikas.

— Dikai, jis nieko bloga nepadarė, — pasakė pasirodžiusi Henrieta Trukenmiler. Ji buvo užsimovusi gan ankštas žalsvai melsvas kelnes, kurios Garpui priminė jo išmestą parašiutininko kombinezoną, ir užsivilkusi kartūninę palaidinę, išmargintą gėlėmis, kokių niekad nėra augę Niū Hampšyre. Plaukus ji buvo susirišusi ant viršugalvio šaliku ir, kukliai pasidažiusi, atrodė „daili", kaip kieno nors motina, save prižiūrinti. Ji buvo, Garpo spėjimu, keleriais metais jaunesnė už Diką, bet vos keleriais.

— Henrieta, jis nenori jokių garbanų, — pasakė jai Dikas. — Kas jį ten žino, kam jam išvis reikalingas tas žaidimas su plaukais.

— Jis nepasitiki kirpėjais vyrais, — atsakė Henrieta Trukenmiler. Garpui dingtelėjo mintis, ar tik kartais tas Dikas nėra kirpėjas; bet tikriausiai ne.

— Aš tikrai neturiu nieko blogo galvoje, — pasakė Garpas. Jis jau buvo spėjęs pamatyti visa, ką jam rūpėjo pamatyti, ir norėjo grįžti namo ir pasakyti Fylds Fondo tarybai, kad duotų Henrietai Trukenmiler visus pinigus, kiek jai reikia. — O jeigu dėl to yra kam nors kokių nepatogumų, — tęsė Garpas, — tai aš galiu išeiti. — Ir jis ištiesė ranką į striukę, kurią buvo pasidėjęs ant laisvos kėdės, bet dabar ji buvo ant grindų, o ant jos gulėjo tas didžiulis šuo.

— Prašom pasilikti, — pasakė jam ponia Trukenmiler. — Dikas tik globoja mane. — Dabar Dikas atrodė susigėdęs ir mindžiukavo vietoje didžiuliais savo batais.

— Atnešiau tau truputį sausų malkų, — pasakė jis Henrietai. — Man reikėjo pasibelsti, — raukėsi jis, stovėdamas šalia krosnies.

— Niekai, Dikai, — atsakė jam Henrieta ir švelniai pabučiavo jį į didelį įraudusį skruostą.

Jis išėjo iš virtuvės, dar kartą žvilgtelėjęs į Garpą.

— Tikiuosi, jūs liksite patenkintas kirpimu, — pasakė jis Garpui.

— Ačiū jums, — atsakė Garpas. Jam kalbant, šuo ėmė tąsyti jo striukę.

— Palik tai, — sušuko šuniui Henrieta ir, paėmusi striukę, vėl padėjo ją ant kėdės.

— Jūs galite sau eiti, jeigu norite, — pasakė Henrieta, — Dikas daugiau nekibs prie jūsų. Jis tik rūpinasi manim.

— Ar tai yra jūsų vyras? — paklausė ją Garpas, nors jis tuo abejojo.

— Mano vyras buvo Kenis Trukenmileris, — atsakė Henrieta Trukenmiler. — Tai yra žinoma kiekvienam, todėl, kad ir kas jūs būtumėte, jūs žinote, kas jis toks buvo.

— Taip, — atsakė Garpas.

— Dikas yra mano brolis. Jis tik globoja mane, — aiškino Henrieta. — Nuo to laiko, kai Kenis žuvo, čia sukiojasi visokie tipai. — Ji prisėdo priešais veidrodį šalia Garpo ir atsirėmė ilgomis, gyslotomis rankomis į ilgas šlaunis. Atsiduso. Kalbėdama ji nežiūrėjo į Garpą. — Aš nežinau, ką jūs esate girdėjęs, ir tai man nesvarbu, — pasakė ji. — Aš dirbu kirpėja — ir tik kirpėja. Jeigu jūs išties norite kažką daryti savo plaukams, aš jums tai padarysiu. Ir nieko daugiau. Nesvarbu, ką kas nors yra sakęs jums — aš su niekuo nesipainioju. Užsiimu tik plaukais.

— Tik plaukais, — pakartojo Garpas. — O aš noriu, kad jūs man juos tik sušukuotumėt.

— Gerai, — atsiliepė ji, vis dar nežiūrėdama į Garpą.

Rėmeliuose priešais veidrodį buvo kelios nedidelės nuotraukos. Vieną jų buvo jaunosios Henrietos Trukenmiler ir išsišiepusio jos vyro vestuvinė nuotrauka, kurioje juodu negrabiai pjaustė tortą.

Kitoje nuotraukoje buvo nėščia Henrieta Trukenmiler, vieną vaiką laikanti ant rankų, o kitas, galbūt Volto metų, glaudėsi skruostu jai prie šlaunies. Henrieta atrodė nuvargusi, bet ne nusiminusi. Ten buvo dar Diko nuotrauka; joje jis stovėjo greta Kenio Trukenmilerio, o šalia jų ant medžio šakos galva žemyn kabėjo išdarinėtas elnias. Tas medis augo kieme, priešais NANETĖS GROŽIO SALONĄ. Garpas iš karto atpažino tą nuotrauką — po Dženės nužudymo jis matė ją visai šaliai leidžiamame žurnale. Nuotrauka, atrodo, turėjo pasakyti naivuoliams, kad Kenis Trukenmileris yra apsigimęs žudikas: be Dženės Fylds, jis yra kažkada nušovęs ir elnią.

— Kodėl „Nanetė"? — kiek vėliau pasidomėjo Garpas, kai jau išdrįso pažvelgti į jos kruopščiai dirbančius pirštus, bet dar ne į nelaimingą jos veidą ir dar ne į savo plaukus.

— Manau, todėl, kad tai skamba prancūziškai, — atsakė Hen-

rieta. Jai dabar buvo aišku, kad jis atvykėlis, ne iš Nortmauntino, ir ji nusijuokė iš savęs.

— Na taip, skamba, — sutiko Garpas ir ėmė juoktis kartu su ja. — Daugmaž, — pridūrė jis, ir juodu juokėsi jau visai draugiškai.

Kai jis pakilo išeiti, ji nušluostė kempine jam nuo striukės šuns seiles.

— Ar jūs net nenorite pasižiūrėti, kaip dabar atrodote? — paklausė ji. Henrieta turėjo galvoje šukuoseną. Jis atsiduso ir atsistojo priešais veidrodį. Kokia puiki šukuosena! — pagalvojo jis. Tai buvo tie patys jo plaukai, ta pati spalva, jie buvo net tokio pat ilgumo, tik pirmą kartą gyvenime jie taip gerai jam tiko. Jie buvo prigludę prie galvos, o drauge truputį palaidoki ir papurę, na, o kadangi mažumėlę bangavo, ne taip ryšku buvo sulaužyta jo nosis ir kaklo trumpumas. Garpui pasirodė, kad jis taip gerai dera prie savo veido, jog niekad nebūtų pagalvojęs, kad tai išvis įmanoma. Beje, tai buvo pirmasis grožio salonas, kuriame jis apskritai apsilankė. Mat iki vedybų jį visuomet kirpo Dženė, o po vedybų — Helena; jam niekuomet nebuvo tekę lankytis pas kirpėją vyrą.

— Stačiai puikumėlis, — pasakė jis; apgraužtoji jo ausis buvo meistriškai paslėpta.

— Na, ką jūs, — atsiliepė Henrieta, švelniai kumštelėdama jį — bet ne provokuojančiai, kaip jis pasakys Fylds Fondo tarybai, anaiptol. Tuomet jam buvo užėjęs noras pasisakyti, kad jis yra Dženės Fylds sūnus, tačiau suprato, kad tai būtų grynai egoistiška — be reikalo tyčia ką nors jaudinti.

„Nedora naudotis kieno nors jautrumu", — rašė polemiškoji Dženė Fylds. Toks pat buvo ir Garpo credo: nesikrauti kapitalo iš kitų žmonių jausmų.

— Dėkoju jums ir sudiev, — pasakė jis poniai Trukenmiler.

Lauke Garpas rado Diką, skaldantį malkas. Jis tai darė su dideliu įgudimu. Garpui priėjus, jis liovėsi skaldyti.

— Sudiev, — šūktelėjo jam Garpas, bet Dikas žengė link jo... su kirviu rankoje.

— Parodykit šukuoseną, — pasakė jis.

Garpas ramiai stovėjo, kol Dikas jį apžiūrinėjo.

— Ar jūs buvote Kenio Trukenmilerio bičiulis? — paklausė jį Garpas.

— Taip, — atsakė Dikas. — Aš buvau vienintelis jo bičiulis.

Tai aš supažindinau jį su Henrieta. — Garpas linktelėjo galva. Dikas žiūrėjo į naująją jo šukuoseną.

— Tai yra tragiška, — pasakė Garpas, turėdamas omenyje visa, kas atsitiko.

— Ne taip jau bloga, — tarė Dikas, turėdamas omenyje Garpo šukuoseną.

— Džėnė Fylds — mano motina, — pasakė jam Garpas, kadangi norėjo, kad bent kas nors čia tai žinotų, ir buvo įsitikinęs, kad nepiktnaudžiauja Diko jausmais.

— O jai ar pasakėte tai? — paklausė Dikas, ilgakočiu savo kirviu mosteldamas Henrietos namo pusėn.

— Ne, ne, — atsakė Garpas.

— Tai gerai, —tarė Dikas. — Ji nenori nieko tokio girdėti.

— Suprantu, — tarė Garpas, ir Dikas jam pritardamas linktelėjo galva. — Jūsų sesuo puiki moteris, — dar pridūrė jis.

— O taip, — sutiko Dikas, dar smarkiau linkčiodamas galva.

— Na, tai sudiev, — tarė jam Garpas. Bet Dikas atsargiai palietė jį kirvakočiu.

— Aš buvau vienas iš tų, kurie jį nušovė, — prisipažino Dikas. — Ar jūs tai žinote?

— Jūs nušovėte Kenį? — paklausė Garpas.

— Aš buvau tik vienas iš tų, kurie tai padarė, — patikslino Dikas. — Kenis buvo pamišėlis. Kas nors turėjo jį nušauti.

— Visa tai nemalonu, — pasakė Garpas. Dikas truktelėjo pečiais.

— Man jis kažkada patiko, — tarė Dikas. — Bet Kenis sukvailiojo dėl Henrietos ir jūsų motinos. Žinote, jam vis tiek nebūtų geruoju pasibaigę, — padarė išvadą Dikas. — Jis buvo tiesiog pamišęs dėl moterų. Ir kaip reikiant. Buvo matyti, kad tai jam niekuomet nepraeis.

— Baisus dalykas, — pasakė Garpas.

— Sudiev, — tarė jam Dikas ir nuėjo prie malkų. Garpas pasuko prie savo automobilio per sušalusias šuns išmatas, kuriomis buvo nusėtas kiemas. — Tavo šukuosena gerai atrodo, — dar šūktelėjo jam Dikas. Atrodė, nuoširdžiai. Dikas jau vėl skaldė malkas, kai Garpas dar pamojavo jam iš automobilio. Pro NANETĖS GROŽIO SALONO langą jam pamojavo Henrieta, bet jos mojavimas nereiškė vilionės ar ko nors panašaus — dėl to jis neabejojo.

Garpas pasuko namo per Nortmauntino miestelį; vienoje jo užkandinėje jis išgėrė puodelį kavos ir vienoje pakelės degalinėje pasipildė benzino. Visi pastebėdavo, kokia graži jo šukuosena. Garpas gėrėjosi ja kiekviename veidrodyje! O paskui jis parvyko namo, suspėdamas į Eleonoros pirmosios publikacijos šventimą.

Jeigu jis dėl tos žinios ir sunerimo taip, kaip dėl jos sunerimo Helena, tai to neparodė. Jis sėdėjo, kol buvo vaišinamasi omarais, austrėmis ir šampanu, ir visą tą laiką laukė, kol Helena ir Dunkanas ką nors pasakys apie jo šukuoseną. Ir tik tuomet, kai jis jau mazgojo indus, Eleonora Džeims pakišo jam sudrėkusį laiškutį:

Jūs apsikirpote?

Jis linktelėjo galva suirzęs.

— Man tai visai nepatinka, — jau lovoje pasakė jam Helena.

— O man ta šukuosena atrodo nuostabi, —pasakė Garpas.

— Atrodai kaip ne tu, — tarė Helena ir pasistengė kuo smarkiau sutaršyti tą jo naują šukuoseną. — Atrodo, lyg tai būtų lavono plaukai, — tamsoje pasakė ji.

— Lavono! — nustebo Garpas. — O Dieve.

— Na, kaip būna laidojimo namų darbuotojų išdailinti palaikai, — pasakė Helena, vos ne paklaikusiai ardama pirštais jam plaukus. — Kiekvienas plaukelis savo vietoje, — kalbėjo ji. — Tai per daug tvarkinga. Tu nepanašus į gyvą žmogų! — pasakė ji. O paskui ėmė verkti ir vis verkė nesustodama. Garpas apglėbė ją ir kažką vis šnabždėjo, mėgindamas susigaudyti — kas gi atsitiko?

Garpas nejautė taip kaip ji visai čia pat esant Povandeninę Rupūžę — tuomet nejautė — ir vis kalbėjo jai ir kalbėjo, ir mylėjo ją. Galiausiai ji užmigo.

Atrodė, kad Eleonoros Džeims straipsnis „Kodėl aš nesu džeimsininkė" iš karto nesukels triukšmo. Prireiks šiek tiek laiko, kol spaudoje pasirodys „laiškai redaktoriui".

Buvo galima tikėtis asmeninių laiškų Eleonorai Džeims: idiotų reiškiamos užuojautos, kuoktelėjusių vyrų pasiūlymų — tų pavojingų, antifeministiškai nusiteikusių tironų ir moterų engėjų, kurie, kaip Garpas perspėjo Eleonorą, apsišauks jos šalininkais.

— Žmonės visais laikais ir visais klausimais skirstėsi į šalininkus, — mokė ją Garpas.

Nė vieno žodžio neparašė jokia džeimsininkė.

Garpo vadovaujama Styringo mokyklos imtynininkų pirmoji komanda pateko į finalą rezultatu 8:2, o ten turėjo susiremti su svarbiausiu savo varžovu — tais šlykštukais iš Bato. Stipriausia Garpo komandos jėga buvo, aišku, dar Ernio Holmo per pastaruosius dvejus trejus metus ištreniruoti imtynininkai, tačiau Garpas sugebėjo išlaikyti kiekvieno jų gerą pasirengimą. Jis sėdėjo erdvaus namo, išsaugoto pirmųjų Styringų atminimui, virtuvėje už stalo, mėgindamas numatyti galimus kiekvieno svorio laimėjimus ir pralaimėjimus artėjančiose rungtynėse su Bato imtynininkais, kai pas jį įpuolė ašarodama Eleonora Džeims su to žurnalo, kuris prieš mėnesį paskelbė jos straipsnį, naujausiu numeriu.

Garpui dingtelėjo, kad jis privalėjo perspėti Eleonorą ir dėl tų žurnalų. Jie, aišku, išspausdino ilgą laiško forma parašytą ir dvidešimties džeimsininkių pasirašytą straipsnį — atsakymą į drąsų Eleonoros Džeims pareiškimą, kad ji jaučiasi jų išnaudojama ir jų nemėgsta. Tai buvo savotiška diskusija, kokias mėgsta organizuoti savo puslapiuose žurnalai. Eleonora Džeims jautėsi savojo žurnalo redaktoriaus išduota — jis, žinoma, yra pranešęs džeimsininkėms, kad ji dabar gyvena pas garsųjį T.S.Garpą.

Taigi džeimsininkės rado į ką suleisti savo dantis: tas piktadarys Garpas praplovė vargšui vaikui, Eleonorai Džeims, smegenis, paversdamas ją antifeministe. Tasai savo motinos išdavikas, besipelnantis iš moterų sąjūdžio politikos! Įvairiuose laiškuose Garpo santykiai su Eleonora Džeims buvo nusakyti kaip „viliūgiški", „slidūs" ir „klastingi".

Atsiprašau, —

parašė jam Eleonora.

— Viskas okay, okay, — ramino ją Garpas. — Tu dėl to nė kiek nekalta.

Aš nesu antifeministė!

— Žinau, kad nesi, — sakė jai Garpas.

Jos viską dažo tik juodai ir baltai.

— Žinoma, kad taip, — sutiko Garpas.

Užtat aš jų ir nekenčiu! Jos verčia kiekvieną būti tokią, kokios pačios yra, o jei ne — daro iš kiekvienos savo priešą.

— Taip, taip, — sakė Garpas.

Aš norėčiau galėti kalbėti.

Ir čia ji jau nebeišlaikė, ėmė raudoti Garpui ant peties: bežodis, piktas jo verksmas darėsi vis garsesnis ir prišaukė iš atokaus kambario skaičiusią Heleną, išvarė Dunkaną iš tamsaus jo kambarėlio ir pažadino iš pogulio mažylę Dženę.

Taigi Garpas visiškai be reikalo nutarė parašyti joms atsakymą — toms suaugusioms pamišėlėms, toms užkietėjusioms fanatikėms, kurios netgi savo pasirinktojo simbolio išsižadėtos atkakliai tvirtino, jog pažįsta Eleonorą Džeims geriau negu ji pati save.

„Eleonora Džeims nėra simbolis, — rašė Garpas. — Ji yra žaginimo auka; ji buvo išžaginta ir suluošinta, kol dar nebuvo tiek suaugusi, kad turėtų savo nuomonę apie seksą ir vyrus". Taip jis pradėjo, o paskui jau rašė ir rašė. Jie, žinoma, visa tai spausdino — jie mėgo kurstyti aistras... Tai drauge buvo pirmoji T.S.Garpo publikacija, pasirodžiusi po garsiojo jo romano „Pasaulis pagal Benseinheiverį".

Iš tikrųjų ji buvo antroji. Neilgai trukus po Dženės nužudymo nedideliame žurnale Garpas išspausdino pirmąjį ir vienintelį savo eilėraštį. Keistas tai buvo eilėraštis — eilėraštis apie prezervatyvus.

Garpui atrodė, kad jo gyvenimą sudarkė prezervatyvai — tos vyrams skirtos priemonės, turinčios apsaugoti juos pačius ir kitus nuo galimų geidulio padarinių. Visą gyvenimą, mąstė Garpas, nuolat susiduriame su prezervatyvais — jų randame ankstyvą rytą parkinguose, vaikų žaidimo vietose, paplūdimiuose, jie atsiunčiami (kaip jo motinai — užmautas ant buto ligoninės priestate durų rankenos), jie plūduriuoja Styringo mokyklos bendrabučio unitazuose, jie, glitūs ir įžūlūs, guli pisuaruose. Kartą Garpas gavo prezervatyvą, įdėtą į sulankstytą sekmadienio laikraštį, kitą kartą rado prezervatyvą prie kelio esančioje pašto dėžutėje, dar kitą kartą — užmautą ant volvo greičių perjungimo lazdos, — taigi kažkas naktį naudojosi automobiliu ne vien pasivažinėti.

Prezervatyvai rasdavo Garpą, kaip skruzdėlės randa cukrų. Jis nukeliavo mylių mylias, iš vieno žemyno į kitą, tačiau jų buvo visur — šiaip jau nepriekaištingo, bet nepažįstamo viešbučio numerio bidė, ant užpakalinės taksi sėdynės — lyg išlupta didžiulės žuvies akis, ant bato pado — kažkur kažkaip prilipęs. Prezervatyvai ateidavo iš nežinia kur ir niekšiškai jį užklupdavo.

Prezervatyvai lydėjo Garpą jau seniai. Jie ir Garpas buvo kažkaip susiję nuo pat pradžių. Kaip dažnai jis prisimindavo savo pirmąjį prezervatyvinį šoką — kai išvydo prezervatyvus patrankų vamzdžiuose!

Tai buvo puikus eilėraštis, tik beveik niekas jo neskaitė, kadangi jis buvo storžieviškas. Kur kas daugiau atsirado tokių, kurie perskaitė jo straipsnį dėl Eleonoros Džeims pareiškimo džeimsininkėms. Tai buvo „žinios". Anuomet tai atrodė įvykis. Garpui teko su liūdesiu pripažinti, kad tai žmones domino labiau negu jo menas.

Helena meldė jį nesusigundyti, nesiduoti įveliamam. Net Eleonora Džeims aiškino jam, kad tai esanti jos kova ir kad ji neprašiusi paramos.

— Tai yra dar didesnis „knisimasis darže", — perspėjo jį Helena. — Dar didesnis „lentynų meistravimas".

Bet Garpas rašė — ir rašė piktai bei gerai. Jis daug tvirčiau išsakė tai, ką turėjo galvoje Eleonora Džeims. Jis iškalbingai rašė už tas moteris, kurios kentėjo dėl to džeimsininkių „radikalaus savęs žalojimo", dėl tos „savotiškos kvailystės, teršiančios feminizmo vardą". Jis negalėjo susilaikyti jų nepažeminęs, ir nors tai darė gerai, Helena buvo teisi klausdama: „Kam tai? Ar bent vienas rimtas žmogus dar nežino, kad džeimsininkės yra pamišėlės? Ne, Garpai, tu tai darai dėl jų, o ne dėl Eleonoros. Tu tai darai dėl tų sumautų džeimsininkių! Tu tai darai, kad jas prigriebtum. Bet kodėl? O Dieve, juk praeis dar metai, ir niekas nebeprisimins nei jų, nei to, kodėl jos taip elgėsi. Jos yra mada, kvaila mada, o tu niekaip negali leisti jai išnykti. Kodėl?"

Tačiau Garpas buvo paniuręs, jis laikėsi savo nusistatymo kaip žmogus, kuris nori būti teisus bet kokia kaina. Ir todėl svarstė: negali būti, kad aš iš tikrųjų klystu. Tokia laikysena jis izoliavo save nuo visų — net nuo Eleonoros, kuri jau buvo linkusi susitaikyti su tuo ir gailėjosi pradėjusi.

— Tai jos pradėjo, — atkakliai tvirtino Garpas.

Ne visai taip. Pradėjo tas pirmasis vyras, kuris kažką išžagino ir pamėgino taip ją sužaloti, kad ji negalėtų apie tai pranešti, — parašė jam Eleonora Džeims.

— Okay, — atsakė Garpas. — Okay, okay. — Jam buvo skaudi ta liūdna mergaitės tiesa. Argi jis nenorėjo tik apginti ją?

Per finalines to sezono rungtynes Styringo imtynininkų komanda sutriuškino Bato akademiją rezultatu 9:2 ir laimėjo antrąją vietą Naujosios Anglijos pirmenybėse, o vienas vaikinas, kurį daug treniravo pats Garpas, tapo svorio kategorijos iki 167 svarų čempionu. Tačiau imtynių sezonas pasibaigė, ir Garpas, rašytojas pensininkas, vėl turėjo per daug laisvo laiko.

Jis dažnai susitikdavo su Roberta, su kuria be galo, be krašto žaidė skvošą: per tris mėnesius juodu sulaužė keturias raketes, o Garpas susilaužė kairės rankos mažąjį pirštą. Neatsargus Garpo mostas Robertos nosiai atsiėjo devynių dygsnių siūlę. Nuo „Filadelfija Ygls" laikų Roberta nebuvo siuvama, todėl baisiausiai bijojo. Na, o ji kartą puldama savo ilgu keliu taip sudavė Garpui į kirkšnį, kad šis po to šlubavo visą savaitę.

— Ei, brangučiai, — pasakė jiems Helena. — Kodėl gi judviem nesukritus ir aistringai nepasimylėjus? Tai būtų kur kas saugiau.

Tačiau juodu buvo patys geriausi bičiuliai, todėl net tuo atveju, kai kuriam nors iš jų — Garpui ar Robertai — nubusdavo toks poreikis, juodu tuoj pat paversdavo tai juokais. Be to, Roberta pagaliau ėmė šaltesne galva organizuoti savo meilės gyvenimą, —ji, kaip tikra moteris, brangino jo privatumą. Fylds Fondo direktorės darbas Dogs Hed Harbore teikė jai malonumą. Savo seksualiniams poreikiams tenkinti ji neretai, bet ne per daug dažnai skraidydavo į Niujorką, kur staigiems savo vizitams ir pasimatymams laikė keletą meilužių.

— Kitaip neištverčiau, — prisipažino ji Garpui.

— Bet juk tai yra visai gera išeitis, — pasakė jai Garpas. — Ne kiekviena sugeba šitaip paskirstyti savo jėgas.

Taigi juodu dar daugiau žaidė skvošą, o kai oras atšilo, ėmė bėgioti vingiuotais keliais, kurie vedė nuo Styringo iki jūros. Šalia vieno tokių kelių buvo Dogs Hed Harboras — lygiai už šešių mylių nuo Styringo. Dažnai juodu bėgdavo nuo vienų namų iki kitų. Kai Roberta tvarkydavo savo reikalus Niujorke, Garpas bėgiodavo vienas.

Tuomet jis kaip tik buvo vienas. Bėgdamas link Dogs Hed Harboro, artėjo prie pusiaukelės, kur turėjo apsigręžti ir pasukti link Styringo, kai jį aplenkė pilkas sabo markės automobilis, kuris, atrodo, pristabdė, o paskui pasileido pirmyn ir dingo Garpui iš akiračio. Ir tai buvo vienintelis dalykas, pasirodęs jam keistokas.

Garpas bėgo kairiąja kelio puse, kad galėtų matyti artėjančius automobilius. Sabas aplenkė jį iš dešinės pusės, važiuodamas savo juosta — taigi nieko keista.

Tuo metu Garpas galvojo apie įsipareigojimą — skaityti Dogs Hed Harbore savo kūrybą. Roberta buvo prikalbinusi jį paskaityti kai ką Fylds Fondo išlaikytinėms ir jų pasikviestoms viešnioms. Juk jis, šiaip ar taip, esąs Patikėtinių Tarybos pirmininkas. Roberta dažnai rengdavo nedidelius koncertus, poezijos skaitymus ir panašiai, bet Garpas žiūrėjo į visa tai šnairai. Jis nemėgo tų skaitymų moterims — o ypač šiuo metu. Kai jis viešai pažemino džeimsinininkes, užgautos pasijuto daugybė moterų. Daug rimtų moterų, žinoma, sutiko su juo, ir vis dėlto dauguma jų buvo pakankamai įžvalgios, kad toje džeimsininkių kritikoje pastebėtų savotišką jo kerštavimą, stipresnį už logiką. Jos įžiūrėjo savotišką žudiko instinktą — iš esmės vyrišką ir nepakantų. Garpas buvo, kaip Helena pasakė, per daug nepakantus nepakantiems. Dauguma moterų tikrai manė, kad Garpas parašė tiesą apie džeimsininkes, tik ar būtinai reikėjo jam būti tokiam šiurkščiam? Paties Garpo, kaip imtynininko, terminologija, jis buvo galbūt kaltas dėl nereikalingo šiurkštumo. Kaip tik tas šiurkštumas daugeliui moterų kėlė įtarimą, todėl dabar, kai skaitydavo net mišriai auditorijai, daugiausia koledžuose, kur šiurkštumas, atrodė, buvo madingas, jis įsivaizdavo jaučiąs tylų nepritarimą. Dabar jis buvo žmogus, viešai praradęs savitvardą, parodęs, kad gali būti žiaurus.

Todėl Roberta patarė jam neskaityti sekso scenų — ne todėl, kad Fylds Fondo išlaikytinės būtų tam iš esmės priešiškos, bet dėl atsargumo, aiškino jam Roberta.

— Juk tu turi nemaža kitokių ištraukų skaitymui, — sakė Roberta, — ne tų sekso scenų.

Niekas niekuomet net neužsiminė, kad jis galėtų paskaityti ką nors nauja. O tai buvo svarbiausia priežastis (jis nieko nauja neturėjo parašęs), dėl kurios Garpas jautėsi vis labiau nelaimingas, kai jam prireikdavo kur nors skaityti.

Garpas buvo kaip tik pasiekęs nedidelę kalvą, ant kurios matėsi juodųjų angusų veislės galvijų ferma. Tai buvo vienintelė kalva tarp Styringo ir jūros, ant jos stovėjo dvi mylias žymintis stulpas. Virš neaukštos akmens sienos Garpas matė melsvai juodus galvijų snukius, atkreiptus į jį lyg dvivamzdžius šautuvus. Jis visuomet kalbindavo tuos galvijus, subaubdamas jiems.

Vėl pasirodė artėjantis tas pilkas sabas, todėl Garpas pasitraukė į minkštą, dulkėtą šalikelę. Vienas juodųjų galvijų baubtelėjo, jam atsiliepdamas, du pasitraukė nuo akmens sienos. Garpas žiūrėjo į juos. Sabas važiavo nelabai greitai, todėl neatrodė pavojingas. Lyg ir nebuvo ko į jį dairytis.

Garpą išgelbėjo atmintis. Rašytojų atmintis turi atrankos dovaną, ir, Garpo laimei, jis buvo įsidėmėjęs, kad tas pilkasis sabas, lenkdamas jį pirmą kartą, kai važiavo priešinga kryptimi, buvo ties juo pristabdęs ir kad pravažiavęs vairuotojas apžiūrinėjo jį veidrodėlyje.

Garpas nusigręžė nuo galvijų ir pamatė, kad sabas tyliai, išjungtu varikliu, leidžiasi nuo kalvos minkšta šalikele tiesiai į jį, o paskui — automobilio siluetą ir virš ryžtingai palenktos vairuotojo galvos sūkuriuojantį dulkių debesį. Tas vairuotojas, taikantis sabu į Garpą, pasirodė labai panašus į lėktuvo bokštelyje šaudantį šaulį, kaip Garpas jį įsivaizdavo.

Garpas dviem šuoliais liuoktelėjo akmens sienos link ir peršoko ją, net nepastebėjęs virš jos ištempto elektros laido. Jam nudiegė šlaunį, kai brūkštelėjo per tą laidą, bet jis perskrido per sieną, per laidą ir nusileido ant drėgnos žalios pievos, apgraužtos galvijų ir nusėtos jų mėšlu.

Garpas gulėjo apglėbęs drėgną žemę ir jautė sausoje gerklėje tą šlykštų, bėdą lemiantį Povandeninės Rupūžės skonį, girdėjo tolstantį galvijų kanopų dundėjimą. Dar jis girdėjo dūžtant pilkąjį sabą, metalui susidūrus su akmens siena. Pora akmenų, didumo sulig jo galva, tingiai bumbtelėjo greta. Bulius paklaikusiomis akimis netoliese trempė kojomis žemę, bet sudužęs sabas vis pypė ir pypė, ir galbūt tas nenutylantis pypimas sulaikė bulių.

Garpas jautė, kad tebėra gyvas, jam iš burnos sruvo kraujas, bet tik nuo to, kad buvo įsikandęs lūpą. Jis nuėjo palei sieną iki tos vietos, kur į ją buvo įsirėžęs sulamdytas sabas. Jo vairuotoja nebeturėjo kai ko daugiau negu liežuvio.

Jai galėjo būti keturiasdešimt metų. Ji susilaužė į motorą kojas, kuriomis buvo apglėbusi sulamdytą vairo kolonėlę. Jos pirštai buvo be žiedų, trumpi ir paraudę, matyt, per kažkokią žiemą ar žiemas apsišaldyti. Atsitrenkdama į duris ar į lango rėmą, ji susižalojo veidą — smilkinys ir skruostas buvo įdubę, dėl to jos veidas

šiek tiek persikreipė. Pro išdaužtą langą pučiantis šiltas vasaros vėjas kedeno rudus, krauju sulipusius jos plaukus.

Pasižiūrėjęs jai į akis, Garpas nustatė, kad ji nebegyva. Pasižiūrėjęs jai į burną, jis nustatė, kad ji džeimsininkė. Jis apžiūrėjo ir jos piniginę. Joje rado tik tai, ko tikėjosi: užrašų knygutę ir pieštuką. Ten dar buvo daugybė naudojamų ir nenaudojamų laiškučių. Tarp jų buvo ir toks:

Sveiki! Mano vardas... ir taip toliau.

Kitame iš jų buvo parašyta:

Tu to nusipelnei.

Garpas pagalvojo, kad tai buvo laiškutis, kurį ji ketino užkišti jam už kraujuotos bėgiojimo šortų gumos, palikdama jį negyvą ir sutraiškytą šalia kelio.

Buvo ten vienas beveik lyriškas laiškutis — iš tų, kokius mėgsta spausdinti laikraščiai:

Aš niekuomet nebuvau ir niekuomet nenorėjau būti išžaginta. Aš niekuomet negyvenau ir nenorėjau gyventi su jokiu vyru. Viso mano gyvenimo prasmė buvo dalintis su Eleonora Džeims jos kančia.

Vargeli tu mano, pagalvojo Garpas. Bet jis paliko tą laiškutį — tegul jį randa kartu su kitais jos daiktais. Garpas nebuvo iš tų rašytojų ar žmonių, kurie slepia svarbius laiškus — net jei tai buvo pamišėlių laiškai.

Nuo to šuolio per tvorą su elektros laidu jam atsinaujino sena kirkšnies trauma, tačiau jis dar įstengė risnoti link miesto, kol jį pasivijo ir pavėžėjo jogurto automobilis. Garpas drauge su to automobilio vairuotoju užėjo pranešti policijai apie įvykį.

Kol jogurto automobilio vairuotojas, pravažiavęs įvykio vietą, pasivijo Garpą, juodieji angusų veislės galvijai išlindo pro sienoje išmuštą skylę ir grūdosi aplink pilkąjį sabą kaip kokie didžiuliai laidotuvių dalyviai, susirinkę prie gležno angelo, žuvusio užsienietiškame automobilyje.

Galbūt tai buvo toji Povandeninė Rupūžė, kurią aš jaučiau, galvojo Helena, niekaip negalėdama užmigti šalia kietai įmigusio Garpo. Ji laikė apglėbusi šiltą jo kūną, kurį supo stiprus jos pačios sekso kvapas. Gal toji užsimušusi džeimsininkė ir buvo Povandeni-

nė Rupūžė, ir dabar jos jau nebėra, galvojo Helena. Ji taip stipriai suspaudė jį glėbyje, kad jis nubudo.

— Kas yra? — paklausė jis. Tačiau Helena kaip kokia nebylė džeimsininkė tik spaudė prie savęs jo šlaunis, jos dantys kaleno jam prie krūtinės, todėl jis tol ją glėbesčiavo, kol ji liovėsi drebėti.

Džeimsininkių „įgaliotinė" pareiškė, kad tai buvęs individualus smurto aktas, džeimsininkių bendruomenės nesankcionuotas, tačiau jį, be abejonės, išprovokavusi „T.S.Garpo tipiškai vyriška, agresyvi, brutali asmenybė". Jos neprisiimančios atsakomybės už tą „pavienį aktą", pareiškė džeimsininkės, tačiau jis jų nenustebinęs ir jos dėl to per daug neapgailestaujančios.

Roberta pasakė suprasianti Garpą, jeigu jis tokiomis aplinkybėmis nepanorės skaityti moterims savo kūrybos. Tačiau Garpas skaitė susirinkusioms Fylds Fondo išlaikytinėms ir jų į Dogs Hed Harborą pasikviestoms viešnioms — vos ne šimtui žmonių, patogiai įsitaisiusių saulėtame Dženės rūmo kambaryje. Jis skaitė „Grilparcerio pensioną", kurį pristatė tokiais žodžiais:

— Tai yra pirmas ir geriausias mano kūrinys, ir aš net nežinau, kaip jį išgalvojau. Manau, kad jis yra apie mirtį, apie kurią aš ne itin daug žinojau, kai jį rašiau. Daug daugiau apie ją žinau dabar, tik nieko nerašau. Šiame kūrinyje yra vienuolika svarbesniųjų personažų, iš kurių septyni miršta; vienas jų išprotėja; vienas pabėga su kita moterimi. Iš anksto aš nesakysiu, kas nutinka kitiems dviem personažams, bet jūs pamatysite, kad jų šansai išlikti toje istorijoje nedideli.

O paskui jis joms skaitė. Kai kurios jų juokėsi, kelios verkė; daugelis jų čiaudėjo ir kosėjo, galbūt nuo vandenyno skleidžiamos drėgmės; nė viena skaitant neišėjo ir visos, baigus skaityti, plojo. Pagyvenusi moteris, kuri sėdėjo gale, šalia fortepijono, per visą skaitymą kietai miegojo, tačiau, baigus skaityti, ji irgi plojo — nubudo nuo kitų plojimo ir sėkmingai prisijungė.

Atrodė, kad tai suteikė Garpui net šiek tiek žvalumo. Skaitymo pasiklausyti atėjo ir Dunkanas — tai buvo jo labiausiai mėgstamas tėvo kūrinys (tiesą sakant, tai buvo ir vienas iš nedaugelio tėvo kūrinių, kuriuos jam buvo leista skaityti). Dunkanas buvo talentingas dailininkas, jis turėjo sukūręs daugiau kaip penkiasdešimt iliustracijų, vaizduojančių tėvo apsakymo personažus ir situacijas. Kai juodu grįžo namo, jis parodė jas Garpui. Kai kurie

piešiniai buvo netikėti ir nepretenzingi, visi jie Garpą jaudino. Tie sudribę nukriošusios meškos šonai, paslėpę absurdiškąjį vienratį; pro WC apačią matomos plonos kaip degtukai ir, atrodo, trapios senelės kulkšnys; tos šėtoniškos blogiu švytinčios sapnų pasakotojo akys; tas kekšiškas Her Teobaldo sesers žavesys („... lyg jos pačios ir jos partnerių gyvenimas niekuomet nėra buvęs jai egoistiškas, tarytum visą laiką jie tik absurdiškai ir beviltiškai siekė persikvalifikavimo"); tas šaunus vyro, kuris galėjo vaikščioti vien rankomis, optimizmas.

— Ar seniai tu tai darai? — paklausė Dunkaną Garpas; jis vos neapsiverkė iš išdidumo.

Nuo to Garpas labai atkuto. Jis pasiūlė Džonui Vulfui parengti specialų leidinį — Dunkano iliustruotą „Grilparcerio pensioną". „Tas apsakymas yra užtektinai geras, kad būtų išleistas atskira knyga, — parašė Džonui Vulfui Garpas. — O aš esu, be abejonės, užtektinai žinomas, kad ta knyga būtų perkama. Išskyrus vieną nedidelį žurnalą ir vieną ar dvi antologijas, jis niekur kitur iki šiol nėra išspausdintas. Be to, iliustracijos yra puikios! O ir apsakymas tebėra nepasenęs.

Aš pats negaliu pakęsti, kai rašytojas stengiasi pelnytis iš savo reputacijos — spausdindamas iš stalčių ištrauktą visokį niekalą ir iš naujo leisdamas senienas, jau užsitarnavusias užmaršties. Tačiau šis atvejis yra ne toks; ir tu tai žinai."

Džonas Vulfas žinojo. Jis irgi manė, kad Dunkano piešiniai yra netikėti ir nepretenzingi, bet ir ne tokie jau labai geri — kad ir koks talentingas būtų berniukas, jam dar nebuvo ir trylikos. Bet kai Džonas Vulfas pamatė tuos piešinius, jis iš karto suvokė, kokia tai gera leidybinė idėja. Norėdamas išsklaidyti abejones, jis, žinoma, atidavė knygą slaptam Džilsės Slouper testavimui. Garpo apsakymas, o ypač Dunkano piešiniai, kuo geriausiai atlaikė Džilsės priekabų tyrimą. Ji tepadarė vieną pastabą: Garpas per daug vartojąs žodžių, kurie jai nežinomi.

Tėvo ir sūnaus bendra knyga, galvojo Džonas Vulfas, bus puiki kalėdinė dovana. Galbūt liūdnas tos knygos švelnumas, subtilus gailestingumas ir saikingas brutalumas susilpnins Garpo karo su džeimsininkėmis įtampą.

Garpo kirkšnis išgijo, todėl visą vakarą jis bėgiojo keliu, vedančiu iš Styringo prie jūros, kiekvieną dieną galvos linktelėjimu

sveikindamasis su susimąsčiusiais agnusų veislės galvijais. Dabar Garpas ir tie galvijai turėjo kai ką bendra — saugiąją akmens sieną, todėl jis ėmė tapatintis su tais didžiuliais laimingais gyvuliais. Jie patenkinti rupšnodavo žolę ir patenkinti daugindavosi. O vieną dieną juos staiga paskersdavo. Garpas negalvojo apie jų paskerdimą. Ar apie savo paties. Jis saugojosi automobilių, bet ne per daug nervindamasis.

— Pavienis aktas, — pasakė jis Helenai, Robertai ir Eleonorai Džeims. Jos linkčiojo galvom, bet Roberta, kai tik galėjo, nuo tol bėgiojo su juo kartu. Helena manė atsidusianti lengviau, kai orai vėl atvės ir Garpas ims bėgioti Mailso Sybruko salės bėgimo taku. Ar kai jis vėl užsiiminės imtynėmis ir retai kada kur vaikščios. Tie šilti kilimai ir tos dengtos sienos Helenai Holm, užaugusiai tame inkubatoriuje, buvo saugumo simbolis.

Garpas irgi galvojo apie būsimą imtynių sezoną. Ir apie tėvo bei sūnaus parengtą „Grilparcerio pensiono" publikaciją — su T.S.Garpo tekstu ir Dunkano Garpo iliustracijomis. Galų gale išeis Garpo knyga vaikams ir suaugusiems! Buvo toks jausmas, lyg jis tik dabar pradėtų. Lyg būtų atsigręžęs atgal ir pradėtų iš naujo. Kiek daug iliuzijų siejama su tuo „pradėjimu iš naujo"!

Staiga Garpas ėmė vėl rašyti.

Jis pradėjo laišku tam žurnalui, kuris buvo paskelbęs jo kritines pastabas apie džeimsininkes. Tame laiške jis atsiprašinėjo dėl savo pastabų karštuoliškumo ir pasitikėjimo savimi. „Nors aš vis dar manau, kad Eleonora Džeims buvo tų moterų išnaudojama ir kad jos menkai tepaisė pačios Eleonoros Džeims, vis dėlto matau, kad jų poreikis pasinaudoti ja buvo tam tikra prasme nuoširdus ir didelis. Žinoma, aš jaučiuosi iš dalies atsakingas už tai, kad žuvo toji labai reikalinga ir ryžtinga moteris, kuri jautėsi tiek išprovokuota, kad bandė mane nužudyti. Atsiprašau".

Aišku, kad tikrieji fanatikai ar tie, kas tiki gėrį ir blogį esant tik grynu pavidalu, retai tepriima atsiprašymus. Tos džeimsininkės, kurios atsakė jam per spaudą, visos iki vienos pareiškė, kad Garpas, be abejonės, ėmė drebėti dėl savo gyvybės; jos pareiškė, kad Garpas, be abejonės, bijosi naujų pasikėsintojų (vyrų ir moterų), kuriuos (ar kurias) džeimsininkės siųs prieš jį tol, jol jį pribaigs. Jos pareiškė, kad Garpas yra ne tik kuilys bei moterų šantažuotojas, bet kad T.S.Garpas akivaizdžiai yra „bailus bekiaušis nusmurgėlis".

Jeigu Garpas matė tuos jų atsakymus, tai jis, atrodė, nesuko sau dėl jų galvos, bet tikriausiai jis jų niekuomet neskaitė. Jis parašė tą atsiprašymo laišką daugiausia todėl, kad ruošėsi vėl rašyti, tad tai buvo aktas, kuriuo jis norėjo nusivalyti savo darbo stalą, o ne sąžinę; tuo jis norėjo išvaduoti savo protą nuo tokių trivialybių, kaip knisimasis darže, knygų lentynų meistravimas, kuriais užimdavo laiką, lūkuriuodamas, kada vėl ims rimtai rašyti. Manė susitaikysiąs su džeimsininkėmis ir tuomet jas pamiršiąs, nors Helena neįstengė jų pamiršti. Nepajėgė jų, be abejo, pamiršti ir Eleonora Džeims, ir net Roberta, kuri visuomet, kai tik kur eidavo drauge su Garpu, būdavo viskam pasiruošusi ir budri.

Maždaug per mylią nuo tos galvijų fermos vieną giedrą dieną, kai juodu bėgo jūros link, Robertai staiga kilo įtarimas, kad prie jų artėjančiame folksvagene yra galimas Garpo žudikas, todėl ji meistrišku kūno judesiu išstūmė jį iš minkštos šalikelės ir nurideno žemyn dvylikos pėdų aukščio pylimu į dumblėtą griovį. Garpas išsinarino kulkšnies sąnarį ir, sėdėdamas upokšnio dugne, keikė Robertą. O ši pastvėrė akmenį ir juo pagrasino folksvagenui, kuris buvo pilnas persigandusių paauglių, grįžtančių iš paplūdimio. Roberta prikalbino juos priimti pas save ir Garpą, ir jie nuvežė jį į Dženės Fylds ligoninę.

— Tai tu esi tas pavojus! — sakė Robertai Garpas, bet Helena džiaugėsi Robertos buvimu; ji tikėjo jos, kaip buvusio futbolininko, instinktu numatyti neleistinus smūgius ir kitokias šunybes.

Dėl tos išnarintos kulkšnies Garpas negalėjo porą savaičių išeiti į kelią, bet kaip tik todėl pajudėjo į priekį jo rašymas. Tai, ką dabar rašė, jis vadino „tėvo knyga", arba „tėvų knyga". Tai buvo pirmoji iš planuojamų trijų knygų, apie kurias jis nerūpestingai pasakojo Džonui Vulfui tą naktį prieš išskrisdamas į Europą — tai buvo tas romanas, kuris turėjo vadintis „Mano tėvo iliuzijos". Kadangi tėvas buvo pramanytas personažas, Garpas dabar stipriau jautė savyje tą grynos vaizduotės dvasią, iš kurios, kaip jis žinojo, buvo atsiradęs „Grilparcerio pensionas". Garpas iki tol buvo per daug veikiamas to, ką jis dabar vadino „paprastais įvykiais ir kasdieniais nutikimais bei iš jų savaime kylančiomis traumomis". Jis vėl jautė pasitikėjimą savimi — tokį, tarsi dabar būtų galėjęs bet ką sukurti.

„Mano tėvas norėjo, kad mes visi turėtume geresnį gyvenimą, — taip pradėjo Garpas, — bet už ką geresnį — to jis tvirtai nežinojo. Nemanau, kad jis žinojo, kas tai yra gyvenimas; tėvas tik norėjo, kad gyvenimas būtų geresnis".

Kaip ir rašydamas „Grilparcerio pensioną", Garpas išgalvojo šeimą — brolius, seseris, tetas, ekscentrišką ir piktą dėdę — ir jis vėl pasijuto romanistas. Jo džiaugsmui, siužetas darėsi vis turtingesnis.

Vakarais Garpas balsu skaitydavo ką parašęs Eleonorai Džeims ir Helenai; kartais pasilikdavo pasiklausyti ir Dunkanas; retsykiais vakarienės pasilikdavo Roberta — tuomet jis ir jai skaitydavo. Staiga Garpas pasidarė labai dosnus visais su Fylds Fondu susijusiais reikalais. Kiti Patikėtinių Tarybos nariai ėmė su juo dėl to net pyktis: Garpas norėjo ką nors duoti kiekvienai prašytojai.

— Juk ji atrodo padori, — sakydavo jis. — Paklausykite, juk jos gyvenimas buvo toks sunkus, — įtikinėjo jis. — Argi mes neturime pakankamai pinigų?

— Turime, — atsakė jam Marcė Foks, — ir turėsime, jeigu jų šitaip nešvaistysime.

— Jeigu nedarysime griežtesnės, negu tu siūlai, tų prašytojų atrankos, — pareiškė Hilma Bloch, — mes nuskursime.

— Nuskursime? — nusistebėjo Garpas. — Kaipgi mes galime nuskursti?

Visoms joms, išskyrus Robertą, atrodė, kad Garpas sparčiai darosi silpnavalis liberalas, kad jis praranda sugebėjimą ką nors vertinti. O iš tikrųjų jis buvo visiškai pasinėręs į liūdnų savo išgalvotos šeimos istorijų kūrimą, todėl buvo pilnas gailestingumo ir jautrumo realiajam pasauliui.

Dženės nužudymo ir skubotų Ernio Holmo bei Stiuarto Persio laidotuvių metinės Garpui, apimtam atsinaujinusios kūrybinės energijos, praėjo greitai. Po to jau čia pat laukė naujas imtynių sezonas. Helena dar niekad nebuvo jo mačiusi tokio susitelkusio ir nežinančio atvangos. Jis vėl buvo tas ryžtingas jaunasis Garpas, privertęs ją įsimylėti; ji jautė jam tokį potraukį, kad likusi viena dažnai verkdavo — pati nežinodama kodėl. O likdavo ji viena per dažnai. Dabar Garpas vėl buvo užsiėmęs, ir Helena suprato, kad ji pati per ilgai nieko nedirba. Ji sutiko įsidarbinti Styringo mokykloje, mokyti ir savo sumanymų įgyvendinimui naudoti savo žinias ir protą.

Be to, ji išmokė Eleonorą Džeims vairuoti automobilį, ir ši porą kartų per savaitę važinėjo į valstijos universitetą, kur mokėsi rašytojų kūrybos kursuose.

— Mūsų šeima nėra tokia didelė, kad joje sutilptų du rašytojai, — erzino Eleonorą Garpas.

Kaip jie visi džiaugėsi, kad jo tokia gera nuotaika! O Helena, pradėjusi vėl dirbti, pasidarė ramesnė.

Pasaulyje pagal Garpą vakaras galėjo būti džiaugsmingas, o kitą rytą galėjo būti pralietas kraujas.

Vėliau jie (taip pat Roberta) dažnai sakys — kaip gerai, kad Garpas dar galėjo pamatyti „Grilparcerio pensiono" su Dunkano iliustracijomis pirmąjį leidimą, išėjusį kaip tik Kalėdoms, — prieš pamatydamas Povandeninę Rupūžę.

19

Gyvenimas po Garpo

Jis mėgo epilogus, kaip rodo jo „Grilparcerio pensionas".

„Epilogas, — rašė Garpas, — yra kai kas daugiau nei svarbiausių personažų apskaita. Epilogas rašomas neva apie praeitį, o iš tikrųjų jis yra būdas mums perspėti dėl ateities".

Tą vasario dieną Helena girdėjo, kaip jis per pusryčius pasakojo Eleonorai Džeims ir Dunkanui kažkokias juokingas istorijas. Jis taip linksminosi, lyg būtų visiškai ramus dėl ateities. Helena išprausė Dženę, išpudravo ją, ištepė aliejumi jai galvos odą, nukarpė plonus jos nagučius ir aprengė kažkada dar Volto dėvėtais geltonais šliaužtinukais su užtrauktuku. Helena užuodė kavos, kurią Garpas užsiplikė, kvapą ir girdėjo, kaip jis skubina Dunkaną į mokyklą.

— Dunkanai, dėl Dievo meilės, tik ne su šita kepure, — sakė Garpas. — Sušalsi su ja. Dabar yra dvidešimt keturi laipsniai šalčio.

— Tėte, yra tik vienuolika laipsnių, — atsakė Dunkanas.

— Akademinis ginčas, — pasakė Garpas. — Yra labai šalta, todėl nėra ko ginčytis.

Tuo metu, matyt, įėjo pro vidines duris iš garažo Eleonora Džeims ir kažką parašė Garpui, nes Helena girdėjo jį sakant, kad po minutės jis jai padėsiąs — tikriausiai Eleonora neįstengė užvesti automobilio variklio.

Po to kurį laiką namie buvo tylu; lyg iš tolo Helena girdėjo sniego girgždėjimą po kojomis ir kaip rankena bandoma užvesti įšalusį variklį.

— Sėkmės! — girdėjo ji Garpą šaukiant Dunkanui, kuris, matyt, ėjo ilgu keliu link mokyklos.

— Aha! — atsiliepė Dunkanas. — Tau irgi.

Buvo girdėti, kaip automobilis pajudėjo — Eleonora Džeims važiavo į universitetą.

— Važiuok atsargiai! — šūktelėjo jai Garpas.

Helena viena išgėrė kavą. Kartais neartikuliuota šneka, kuria mažylė Dženė kalbėdavosi su savim, primindavo sunerimusiai Helenai džeimsininkes arba Eleonorą. Tik ne tą rytą. Mažylė ramiai žaidė su kažkokiais plastmasiniais žaislais. Helena girdėjo Garpo rašomąją mašinėlę — daugiau nieko.

Jis rašė tris valandas. Trys ar keturi puslapiai mašinėlės kaukšėjimo, o paskui taip ilgai tyla, kad Helenai atrodė, jog Garpas nustojo net kvėpuoti. Po to, kai ji jau buvo tai pamiršusi ir pasinėrusi į skaitymą ar užsiėmusi Džene, mašinėlė vėl ėmė kalenti.

Apie pusę dvyliktos Helena išgirdo jį kalbantis telefonu su Roberta Maldun. Garpas norėjo iki imtynių treniruotės pažaisti skvošą, jeigu Roberta galinti palikti savo „mergaites" — taip Garpas vadino Fylds Fondo išlaikytines.

— Roberta, kaip ten šiandien laikosi tavo mergaitės? — klausė Garpas.

Bet Roberta negalėjo žaisti. Helena išgirdo Garpo balse nusivylimą.

Vėliau vargšė Roberta vis kartos ir kartos, kad ji privalėjusi eiti su juo žaisti. Jeigu ji būtų žaidusi su juo, — ji vis sakė tą patį, — gal būtų pastebėjusi tai — galbūt ji, visad budri ir sunerimusi, būdama netoliese, būtų atpažinusi letenų pėdsaką, kurį Garpas visad apžiūrėdavo arba neatkreipdavo į jį dėmesio. Tačiau Roberta Maldun tuo momentu negalėjo su juo žaisti.

Dar pusę valandos Garpas rašė. Helena žinojo, kad jis rašo laišką, — ji tai kažkaip atpažino iš spausdinimo garso! Jis rašė Džonui Vulfui apie „Mano tėvo iliuzijas" — kad esąs patenkintas tos knygos rašymo eiga. Skundėsi dėl Robertos — kad ji per daug rimtai žiūrinti į savo pareigas ir dėl jų save alinanti; joks administracinis darbas esąs nevertas tiek laiko, kiek jo Fylds Fondui skiria Roberta. Garpas rašė manęs, jog „Grilparcerio pensionas" turės menkesnę paklausą; bet svarbiausia — kad tai „graži knyga"; jis mėgo ją žiūrinėti, mėgo ją dovanoti kitiems; jos atgimimas buvo jo paties atgimimas. Rašė, jog tikisi geresnio imtynių sezono negu pernykštis, nors jie dabar neturį savo geriausio sunkiasvorio, kuriam teko operuoti kelį, o vienas jo Naujosios Anglijos čempionas jau baigė mokyklą. Rašė, kad gyvenimas su žmogum, kuris skaito tiek daug, kiek skaito Helena, ir erzina, ir įkvepia. Jis norėtų duoti jai paskaityti tokią knygą, kuri priverstų mesti į šalį visas kitas.

Vidurdienį jis atėjo pas Heleną, pabučiavo ją į skruostą ir paglamonėjo jos krūtis, o po to nubučiavo mažylę Dženę, kol apvilko jai žieminį kombinezoną, kurį irgi buvo dėvėjęs Voltas, o prieš jį kurį laiką net Dunkanas. Kai tik grįžo Eleonora Džeims, Garpas tuo pačiu automobiliu išvežė į lopšelį Dženę. Po to jis užsuko į Basterio užeigą savo įprastiniam puodeliui arbatos su medumi, vienam mandarinui ir vienam bananui. Tai buvo visas jo lančas prieš bėgiojimą ar imtynes, o kodėl — tą jis paaiškino naujajam anglų kalbos dėstytojui, ką tik baigusiam studijas jaunuoliui, kuris žavėjosi Garpo raštais. Tai buvo Donaldas Vitkombas, kurio mikčiojimas sužadindavo Garpui jaudinančius prisiminimus apie mirusį poną Tinčą ir vis dar jaudulį jam sukeliančią Alisą Flečer.

Tą ypatingą dieną jis troško su kuo nors pasikalbėti apie savo rašymą, o jaunasis Vitkombas troško jo pasiklausyti. Dėstytojas Vitkombas prisimins, kad Garpas pasakojo, kas per jausmas jį apima, kai pradeda rašyti romaną. „Tai būna lyg mėginimas atgaivinti mirusįjį, — sakė Garpas. — Ne, ne, ne visai taip — tai veikiau kaip mėginimas kiekvieną išlaikyti visam laikui gyvą. Netgi tuos, kurie turi galų gale mirti. Svarbiausia — išlaikyti gyvus būtent juos". Pagaliau Garpas išreiškė tą mintį taip, kad, atrodė, liko patenkintas: „Romanistas — tai gydytojas, kuris mato vien mirtinus atvejus". Jaunasis Vitkombas išklausė visa tai su didžiule pagarba ir net užsirašė.

Po daugelio metų Garpo biografai pavydės Vitkombui jo parašytos biografijos ir ją menkins. Vitkombas darė išvadą, kada Garpo kūrybos sužydėjimo laikotarpio (taip jį pavadino Vitkombas) priežastis buvo ta, kad Garpas suvokė savo mirtingumą. Džeimsininkių su pilkuoju sabu pasikėsinimas į Garpo gyvybę, tvirtino Vitkombas, davė Garpui impulsą, būtiną, kad šis vėl rašytų. Helena būtų sutikusi su tokia nuomone.

Ši mintis nebuvo nevykusi, nors Garpas, be abejo, būtų ją supeikęs. Iš tikrųjų jis buvo jau pamiršęs džeimsininkes ir daugiau jomis nebesidomėjo. Bet pasąmonėje jis galbūt jautė tą impulsą, apie kurį kalbėjo jaunasis Vitkombas.

Basterio užkandinėje Garpas išlaikė susižavėjusį Vitkombą iki tol, kol reikėjo eiti į imtynių teniruotę. Išeidamas Garpas (sąskaitą apmokėti jis leido Vitkombui, kaip vėliau geraširdiškai pasakos jaunuolis) susidūrė su dekanu Bodžeriu, kuris ką tik buvo tris dienas praleidęs ligoninėje dėl kažkokio širdies negalavimo.

— Nieko blogo jie neaptiko, — nusiskundė Bodžeris.

— Bet jūsų širdį jie vis dėlto aptiko? — pajuokavo Garpas.

Visi jie —dekanas, jaunasis Vitkombas ir Garpas — nusijuokė. Bodžeris pasakė, kad turėjo pasiėmęs į ligoninę tik „Grilparcerio pensioną", ir kadangi ta knyga yra tokia plona, jis perskaitęs ją net tris kartus. Ji yra kiek per niūri skaityti ligoninėje, pasakė Bodžeris, tačiau jis galįs su malonumu pranešti, kad jam neprisisapnavęs senelės sapnas, vadinasi, jis dar šiek tiek pagyvensiąs. Bodžeris dar pasakė, kad knyga jam labai patikusi.

Vitkombas prisimins, kad Garpas nuo to sumišęs, nors Bodžerio pagyrimas jam buvęs aiškiai malonus. Vitkombas ir Bodžeris pamojo jam atsisveikindami. Garpas pamiršo pasiimti savo megztą slidininko kepuraitę, bet Bodžeris pasakė Vitkombui pats užnešiąs ją Garpui į sporto salę. Dekanas Bodžeris prisipažino Vitkombui mėgstąs retkarčiais užsukti pas Garpą į imtynių salę.

— Jis ten savo stichijoje, — pasakė Bodžeris.

Donaldas Vitkombas nebuvo imtynių mėgėjas, tačiau apie Garpo raštus kalbėjo entuziastingai. Tuodu abu vyrai — ir jaunas, ir senas — sutarė dėl vieno: Garpas buvo nepaprastos energijos žmogus.

Vitkombas prisimins, kad po to jis grįžo į nedidelį savo butuką viename iš internatų ir pamėgino užrašyti įspūdį, kurį jam padarė Garpas, bet teko nutraukti rašymą, kadangi atėjo metas vakarieniauti. Kai Vitkombas ėjo į valgyklą, jis buvo vienas iš nedaugelio Styringo mokyklos žmonių, dar nieko negirdėjusių apie tai, kas atsitiko. Dekanas Bodžeris, paraudusiomis akimis ir staiga keleriais metais susenusiu veidu, sustabdė valgyklon einantį jaunąjį Vitkombą. Sporto salėje pamiršęs pirštines, dekanas sušalusiomis rankomis gniaužė Garpo kepuraitę. Vitkombas, išvydęs dekaną vis dar tebeturint kepuraitę, net nepažvelgęs jam į akis suprato, kad atsitiko kažkokia nelaimė.

Garpas pasigedo savo kepuraitės, vos tik išbėgęs į apsnigtą taką, vedantį nuo Basterio užkandinės į Sybruko sporto rūmus. Bet užuot grįžęs jos pasiimti, jis tik paspartino įprastinį žingsnį ir nubėgo sporto salės link. Kol atbėgo, pajuto šąlant galvą, nors užtruko mažiau nei tris minutes. Gėlė nuo šalčio ir kojų pirštus,

todėl jis pasišildė kojas trenerio kambaryje prieš maudamasis imtynininko batelius.

Trenerio kambaryje jis trumpai šnektelėjo su savo naujoku svorio kategorijoje iki 145 svarų. Berniokas, trenerio patartas, prisiklijavo pleistru mažąjį pirštą prie bevardžio, kad šitaip jį sutvirtintų, jeigu jis yra tik išnarintas. Garpas pasidomėjo, ar berniokas buvo persišvietęs, šis atsakė, kad buvo, bet jie nieko blogo neradę. Garpas patapšnojo jam per petį ir paklausė, kiek jis dabar sveria; išgirdęs atsakymą, susiraukė, nes tikriausiai tai buvo melas, nors ir tokiu atveju svoris buvo penkiais svarais per didelis.

Po to jis nuėjo persirengti.

Prieš eidamas į treniruotę, jis vėl užsuko į trenerio kambarį — tik tam, kad pasiteptų ausį vazelinu, kaip vėliau papasakojo vienas iš trenerių. Mat Garpas turėjo ausies kraujosrūvą ir manė, kad vazelinas padarys ją slidžią ir saugesnę. Jis nemėgo imtis su šalmu. Kai pats buvo imtynininkas, jų uniforma buvo be šalmo, todėl jis nemanė, kad reikia dabar juo naudotis.

Prieš atidarydamas imtynių salę, jis nubėgo drauge su savo 152 svarų imtynininku mylią dengtu bėgimo taku. Bėgdamas paskutinį ratą, Garpas išprovokavo berniuką sprintui, bet šis aplenkė Garpą šešiomis sekundėmis. Vietoj apšilimo Garpas „pažaidė" su juo jau imtynių salėje. Garpas lengvai parmetė vaikinuką penkis ar šešis kartus ir maždaug penkias minutes vartaliojo jį ant kilimo, kol berniukui ėmė rastis nuovargio požymių. Po to Garpas leido jam gintis klūpomis, taip pat pamėginti prispausti Garpą, besiginantį gulsčiomis. Tačiau kažkuris Garpo sprando raumuo buvo sukietėjęs, nepakankamai elastingas, todėl jis pasiuntė savo partnerį pasitreniruoti su kuo nors kitu. Garpas prisėdo, atsiremdamas į dengtą sieną ir smagiai prakaituodamas. Jis stebėjo, kaip salė prisipildo jo imtynininkų.

Prieš pradėdamas rodyti pirmuosius pratimus, kurių norėjo šiandien mokyti, jis leido jiems individualiai apšilti — nemėgo organizuoto fizinio pasirengimo.

— Rinkitės partnerį, rinkitės partnerį, — mašinaliai kartojo jis. Ir pridūrė: — Erikai, pasirink tvirtesnį partnerį, nes gausi imtis su manimi.

Erikas, 133 svarų imtynininkas, paprastai nepersidirbdavo per treniruotes, nes partneriu visuomet pasirinkdavo 115 svarų atsar-

ginį imtynininką, kuris buvo jo kambario kaimynas ir geriausias bičiulis.

Kai Helena atėjo į imtynių salę, ten buvo beveik dvidešimt devyni laipsniai šilumos ir vis dar šilo. Poromis ant kilimo susikibę berniukai jau alsavo sunkiai. Garpas atidžiai stebėjo laiką.

— Dar minutę! — šūktelėjo jis. Kai Helena ėjo pro šalį, jis turėjo burnoje švilpuką, todėl ji jo nepabučiavo.

Ji prisimins tą švilpuką ir tai, kad jo nepabučiavo, kol bus gyva — taigi labai ilgai.

Helena nuėjo į savo įprastą imtynių salės kampą, kur nelabai kas galėjo ant jos užgriūti. Ji atsivertė knygą. Akiniai aprasojo, ir ji juos nusišluostė. Helena buvo su akiniais, kai į imtynių salę iš priešingo galo įėjo medicinos sesuo. Bet Helena niekuomet neatitraukdavo žvilgsnio nuo knygos, kol neišgirsdavo itin garsaus dribtelėjimo ant kilimo ar neįprastai skausmingo riksmo.

Medicinos sesuo uždarė paskui save salės duris ir skubiai patraukė, apeidama besiimančius kūnus, tiesiai prie Garpo, stovinčio su chronometru rankoje ir švilpuku burnoje. Garpas išsiėmė iš burnos švilpuką ir sušuko:

— Penkiolika sekundžių!

Tik tiek laiko buvo palikta ir jam pačiam. Jis vėl įsidėjo burnon švilpuką ir jau ruošėsi sušvilpti.

Kai jis pamatė medicinos seserį, per klaidą palaikė ją ta malonia medicinos seserimi, kuri pasivadino Dote ir padėjo jam paspruktі iš pirmųjų feministinių laidotuvių. Garpas taip nusprendė iš jos plaukų, kurie buvo plieno pilkumo, supinti kaspinu ir kaip virvė susukti ant galvos — žinoma, tai buvo perukas. Medicinos sesuo jam nusišypsojo. Turbūt su niekuo kitu Garpas nesijausdavo taip jaukiai kaip su medicinos seserimis; jis irgi nusišypsojo ir žvilgterėjo į chronometrą: dešimt sekundžių.

Kai Garpas vėl pažvelgė į medicinos seserį, pamatė revolverį. Tuo momentu jis kaip tik pagalvojo apie savo motiną, Dženę Fylds, ir kaip ji turėjo atrodyti, kai įžengė į imtynių salę tada— beveik prieš dvidešimt metų. Dženė buvo jaunesnė už šitą medicinos seserį, dingtelėjo jam. Jeigu Helena būtų pakėlusi akis nuo knygos ir pamačiusi tą medicinos seserį, ji būtų galėjusi vėl apsikvailinti, pamanydama, kad dingusioji jos motina galų gale nusprendė pasirodyti iš slaptavietės.

Kai Garpas pamatė revolverį, jis taip pat pastebėjo, kad tai nėra tikra medicinos sesers uniforma — kad tai yra tik „Tikroji Dženė Fylds" su būdinga ant krūtinės prisiūta raudona širdimi. Tuomet Garpas atkreipė dėmesį ir į tos medicinos sesers krūtis — jos buvo smulkios, bet per tvirtai ir jaunatviškai styrančios tokiai žilaplaukei moteriai; ir jos šlaunys buvo per siauros, ir kojos per daug mergaitiškos. Kai Garpas vėl pažvelgė jai į veidą, įžiūrėjo jame šeimyninį bruožą — stačiakampį smakrą, kurį iš Midžės Styring buvo paveldėję visi jos vaikai, ir nuožulnią kaktą, kuri buvo Riebiojo Troškinio bruožas. Ta kombinacija padarė visų Persių galvas panašias į grėsmingus lėktuvnešius.

Pirmasis šūvis ištrenkė Garpui iš burnos švilpuką, ir šis išskrido garsiai sušvilpdamas; iš rankos iškrito chronometras. Garpas atsisėdo. Kilimas buvo šiltas. Kulka perėjo jam per pilvą ir įstrigo stubure. Chronometre buvo likę mažiau nei penkios sekundės, kai Beinbridžė Persi šovė antrą kartą — kulka smogė Garpui į krūtinę ir bloškė jį, vis tebesėdintį, į dengtą sieną. Apstulbę imtynininkai, dar tik berniukai, atrodė nepajėgią pajudėti iš vietos. Helena pargriovė Pūką Persi ant kilimo ir nebeleido jai šauti trečią kartą.

Helenos klyksmas pažadino imtynininkus. Vienas jų, atsarginis sunkiasvoris, prispaudė kniūpsčią Pūką Persi prie kilimo ir už nugaros užlaužė jai ranką su revolveriu. Jis netyčia prakirto alkūne Helenai lūpą, tik vargu ar ji tai pajuto. Tas 145 svarų naujokas, kuris pleistru prisiklijavo mažylį pirštą prie bevardžio, išplėšė Pūkui iš rankos revolverį, sulaužydamas jai nykštį.

Kai kaulas trakštelėjo, Pūkas Persi klyktelėjo, ir tuomet net Garpas pamatė, ką jį buvo sau pasidariusi; be to, operacija turėjo būti padaryta visai neseniai — atviroje rėkiančios Pūko Persi burnoje kiekvienas arti buvęs galėjo pamatyti ant bigės, kuri beliko iš jos liežuvio, juodus kaip skruzdės siūlės dygsnius. Pūkas taip išgąsdino atsarginį sunkiasvorį, kad tas spustelėjo ją kiek per smarkiai ir sulaužė jai vieną šonkaulį. Ta beprotybė, dėl kurios Beinbridžė Persi neseniai tapo džeimsininke, be abejo, turėjo būti jai skausminga.

— Aulės! — rėkė ji. — Auti aulės! — Tie „auti aulės" buvo, žinoma, „sumauti kiaulės", tačiau dabar Pūką galėjo suprasti tik džeimsininkės.

145 svarų naujokas laikė revolverį ištiestoje rankoje, nukreipęs jį į kilimą tuščiame salės kampe.

— Aulė! — rėkė jam Pūkas, bet drebantis berniukas žiūrėjo tik į savo trenerį.

Helena stengėsi palaikyti Garpą, nes šis jau slydo žemyn palei sieną. Jis aiškiai suvokė, kad nebegali kalbėti ir nebejaučia lytėjimo. Gyvos beliko uoslė, akys ir atmintis.

Bent kartą Garpas buvo patenkintas, kad Dunkanas nebesidomi imtynėmis. Kadangi jis iškeitė imtynes į plaukymą, dabar išvengė šito reginio. Garpas žinojo, kad tokiu metu Dunkanas eina iš mokyklos arba jau yra baseine.

Garpui buvo gaila Helenos — kad ji yra čia, o drauge jam buvo gera visai prie pat savęs uosti jos kvapą. Jis mėgavosi juo, užuodžiamu tarp kitų tokių savų Styringo imtynių salės kvapų. Jeigu jis galėtų kalbėti, pasakytų Helenai, kad ji daugiau niekuomet nesibaimintų Povandeninės Rupūžės. Jis nustebo, suvokęs, kad ta Povandeninė Rupūžė nėra kas nors svetima ar paslaptinga, kad ta Povandeninė Rupūžė yra labai gerai žinoma, tarsi jis visuomet būtų ją pažinojęs, tarsi būtų drauge su ja augęs. Ji buvo minkšta kaip tas šiltas kilimas, kvepėjo kaip švarių jo berniukų prakaitas... ir kaip Helena, pirmoji ir paskutinioji moteris, kurią Garpas mylėjo. Jis dabar žinojo, kad Povandeninė Rupūžė galėjo turėti net medicinos sesers išvaizdą — asmens, apsipratusio su mirtimi ir išmokyto praktiškai reaguoti į skausmą.

Dekanas Bodžeris, nešinas Garpo slidininko kepuraite, atidarė imtynių salės duris, bet Garpas jau neturėjo iliuzijų, jog dekanas dar kartą atvyko organizuoti gelbėjimo grupės, kad pagautų kūną, krentantį nuo ligoninės priestato stogo iš tokios aukštumos — keturių aukštų virš saugaus pasaulio. Pasaulis buvo nesaugus. Garpas žinojo, kad dekanas Bodžeris padarytų visa, kas įmanoma, jam išgelbėti. Dėkingas Garpas nusišypsojo jam, Helenai ir savo imtynininkams, dalis kurių dabar raudojo. Garpas meiliai pasižiūrėjo į kūkčiojantį savo atsarginį sunkiasvorį, kuris vis dar spaudė užgulęs Pūką Persi prie kilimo: sunku bus tam vargšui riebuiliui atlaikyti ateinantį sezoną, pagalvojo jis.

Garpas žvelgė į Heleną — dabar jis galėjo judinti tik akis. Matė, kad Helena stengiasi jam atsiliepti šypsniu. Garpas bandė raminti ją žvilgsniu: nesisielok — na, ir kas, kad nėra gyvenimo po mirties? Bet yra, patikėk manim, gyvenimas po Garpo. O jeigu po mirties yra tik mirtis, reikia būti dėkingiems už tuos nedidelius

malonumus, kokių kartais būna, pavyzdžiui, gimimas po sekso. O jeigu tau labai pasiseka, tai būna ir seksas po gimimo! O taip, pasakytų Alisa Flečer. Na, o jeigu jau gyveni, sakė Garpo akys, yra vilties, kad turėsi energijos. Ir niekuomet, Helena, nepamiršk, sakė jo akys, kad dar yra prisiminimai.

„Pasaulyje pagal Garpą, — parašys jaunasis Donaldas Vitkombas, — mes privalome viską atsiminti".

Garpas mirė, nespėjus jo išnešti iš imtynių salės. Jis buvo trisdešimt trejų metų — tokio pat amžiaus kaip Helena. Eleonorai Džeims buvo ką tik suėję dvidešimt. Dunkanui buvo trylika. Mažylė Džene Garp buvo pradėjusi trečiuosius. Voltui būtų buvę aštuoneri.

Žinia apie Garpo mirtį iš karto suteikė galimybę išleisti trečią, o po to ketvirtą tėvo ir sūnaus bendros knygos — „Grilparcerio pensiono" — leidimą. Visą ilgą savaitgalį Džonas Vulfas gana nesaikingai gers ir svarstys, ar nemesti leidybos: mat kartais jam darydavosi koktu matant, kaip gerai atsiliepia jo bizniui smurtinė mirtis. Bet jį guodė mintis apie tai, kaip Garpas būtų suvokęs tą žinią. Juk netgi jis nebūtų įstengęs įsivaizduoti, kad smurtinė mirtis geriau negu savižudybė pagelbės jo, kaip rimto ir įžymaus rašytojo, reputacijos įtvirtinimui. O tai ne taip jau bloga tam, kuris tėra tik trisdešimt trejų metų ir parašęs tik vieną gerą apsakymą ir gal pusantro gero romano iš trijų. Reto pobūdžio Garpo mirtis iš tikrųjų buvo tokia puiki, kad Džonas Vulfas turėjo nusišypsoti, pagalvojęs, jog ja būtų patenkintas ir pats Garpas.

Tai buvo mirtis, mąstė Džonas Vulfas, kuri savo atsitiktiniais, kvailais ir nereikalingais bruožais — komiškumu, bjaurumu ir keistumu — išryškino visa tai, ką Garpas kada nors buvo parašęs apie pasaulio tvarką. Tokią mirties sceną galėjo sukurti tik pats Garpas, pasakys Džilsei Slouper Džonas Vulfas.

Helena su kartėliu, bet tik kartą, pasakys, jog Garpo mirtis, kad ir kaip žiūrėtum, buvo savotiška savižudybė.

— Ta prasme, kad visas jo gyvenimas buvo savižudybė, — paslaptingai pasakys ji. Vėliau ji paaiškins, jog turėjusi galvoje vien tai, kad Garpas per daug pykinęs žmones.

Jis per smarkiai supykdė Pūką Persi — bent jau tai buvo aišku.

O visus kitus jis vertė mokėti jam duoklę — nedidelę, bet keistą. Styringo mokyklos kapinėms atiteks garbė turėti bent jo antka-

pį, jei ne kūną. Garpo kūnas, kaip ir jo motinos, bus atiduotas medicinos reikalams. Styringo mokykla nutars pagerbti jį, pavadindama jo vardu vienintelį dar vardo neturintį pastatą. Tai bus senio dekano Bodžerio sumanymas: jeigu yra Dženės Fylds ligoninė, įrodinės gerasis dekanas, tai turi būti ir Garpo ligoninės priestatas.

Ilgainiui tų pastatų funkcijos turės šiek tiek pakisti, nors jų vardai išliks: Dženės Fylds ligoninė ir Garpo priestatas. Ateis diena, kai Dženės Fylds ligoninė pavirs Styringo naujosios klinikos senuoju sparnu, o Garpo priestatas — savotišku medicinos, virtuvės ir klasės reikmenų sandėliu, kurį bus galima panaudoti ir epidemijos atveju. Nors epidemijų ten niekuomet nėra buvę. Garpui tikriausiai būtų patikęs toks sumanymas — jo vardu pavadinti sandėlį. Jis kadaise parašė, kad romanas yra „sandėlis visų tų reikšmingų dalykų, kurių romanistas neturi galimybės sunaudoti gyvendamas".

Jam būtų patikusi ir epilogo idėja, — tad štai jis — epilogas, „mus perspėjantis dėl ateities", kokį būtų galėjęs parašyti T.S.Garpas.

Alisa ir *Harisonas Flečeriai* išliks vedę — jų santuoka išsilaikys iš dalies todėl, kad Alisa niekaip neįstengs nieko užbaigti. Vienintelis jų vaikas, dukra, grieš violončele — didžiuliu ir gremėzdišku instrumentu — taip žavingai, kad tyras, sodrus jos garsas po kiekvieno griežimo ne vienai dienai apsunkins Alisai šnekėjimą. Harisonas, kuris po kurio laiko gaus ir jau nebepraras tenūrą, išaugs iš savo įpročių lakstyti paskui gražutes studentes daugmaž tuo pat metu, kai duktė ims reikštis kaip rimta muzikantė.

Alisa, kuri niekuomet neužbaigs nei savo antrojo, nei trečiojo, nei ketvirtojo romano, niekuomet nesusilauks ir antro vaiko. Ji liks iškalbinga popieriuje, bet nesklandi fiziškai. Alisa niekuomet daugiau neįsimylės „kito vyro" taip, kaip buvo įsimylėjusi Garpą; net prisiminimuose ji išsaugos jam tokią aistrą, kad dėl to niekaip negalės labiau suartėti su Helena. O Hario sena meilė Helenai, atrodo, vys drauge su kiekvienu nauju greitai praeinančiu jo romanu.

Kartą Dunkanas susitiks Flečerių dukterį Niujorke po jos pirmo solinio koncerto tame pavojingame mieste. Dunkanas pakvies ją pietų.

— Ar jis panašus į savo motiną? — paklaus mergaitės Haris.

— Kad aš nelabai ją teprisimenu, — atsakys ši.

— Ar jis meilinosi tau? — paklaus Alisa.

— Manau, kad ne, — atsakys duktė, kurios mylimiausias partneris visuomet bus plačiaklubė jos violončelė.

Abu Flečeriai, Haris ir Alisa, mirs jau peržengę vidutinį amžių, kai lėktuvą, kuriuo juodu skris Kalėdų šventės proga į Martiniką, ištiks katastrofa. Į aerouostą juos atveš viena iš Harisono studenčių.

— Gyvenant Naujojoje Anglijoje, — pasakys studentei Alisa, — laisvalaikį būtina praleisti saulėkaitoje. Tiesa, Harisonai?

Helena visuomet manys, kad Alisa buvo „truputį kuoktelėjusi".

Helena Holm, kuri didesniąją savo gyvenimo dalį buvo žinoma kaip Helena Garp, gyvens labai ilgai. Ši liekna tamsaus gymio moteris išraiškingu veidu ir taisyklinga kalbėsena turės meilužių, tik niekuomet daugiau neištekės. Kiekvienam jos meilužiui teks pakęsti Garpo buvimą — ne tik nesilpnėjančioje jos atmintyje, bet ir daiktuose, kuriais ji buvo apsupusi save Styringų name, iš kurio ji retai išvykdavo, — pavyzdžiui, Garpo knygomis, visomis Dunkano padarytomis jo nuotraukomis ir net Garpo, imtynininko, trofėjais.

Helena sakys niekad neatleisianti Garpui, kad jis mirė toks jaunas ir paliko ją tokią didelę gyvenimo dalį gyventi vieną; be to, jis ją sugadinęs — ji niekad negalėsianti rimtai galvoti apie gyvenimą su kitu vyru.

Helena pasidarys viena labiausiai gerbiamų dėstytojų, kokią kada nors yra turėjusi Styringo mokykla, nors ji niekuomet nepraras sarkastiško požiūrio į tą vietą. Ji turės ten bičiulių, bet nedaug: senąjį dekaną Bodžerį, kol šis numirs, ir jaunąjį mokslininką Donaldą Vitkombą, kurį Helena taip pakerės, kaip jį buvo pakerėjusi Garpo kūryba. Tarp jos bičiulių bus ir moteris, skulptorė, su kuria ją supažindins Roberta.

Bus dar Džonas Vulfas, bičiulis iki gyvos galvos, kuriam Helena atleis po truputį (bet niekuomet iki galo) tai, kaip šis sukūrė Garpui pasisekimą.

Helena ir Roberta išliks artimos — retsykiais Helena prisidės prie garsiųjų Robertos iškylų į Niujorką. Šios abi moterys, vis senesnės ir vis ekscentriškesnės, metų metais valdys Fylds Fondą. Sąmojingos jų pastabos apie išorinio pasaulio įvykius taps beveik pačiu įdomiausiu dalyku, kuriuo Dogs Hed Harboras vilios turistus. Retkarčiais, kai Styringe Heleną užplūs vienišumo ir nuobodulio jausmas, — vaikai tuomet bus suaugę ir kažkur užsiėmę savo

gyvenimu, — kuriam laikui ji eis pagyventi su Roberta senajame Dženės Fylds rūme, nes ten visuomet bus gyva. Kai Roberta pasimirs, Helena gyvens, atrodo, dar dvidešimt metų.

Labai senyvo amžiaus, nusiskundusi Dunkanui, kad jau pergyveno visus sau artimus amžininkus, Helena Holm staiga susirgs gleivinių liga. Mirs miegodama.

Ji sėkmingai pergyvens daugelį biografų galvažudžių, laukusių jos mirties, kad galėtų pulti prie Garpo palikimo. Ji saugos jo laiškus, nebaigto rašyti romano „Mano tėvo iliuzijos" rankraštį, daugumą jo dienoraščių ir užrašų. Visiems tiems tariamiems jo biografams ji visuomet sakys tai, ką Garpas pats būtų sakęs: „Skaitykite kūrinius. Pamirškite gyvenimą".

Ji pati parašys keletą straipsnių, kurie bus vertinami savoje srityje. Vienas jų vadinsis „Avantiūristinis instinktas naracijoje". Tai bus lyginamoji studija apie Džozefo Konrado ir Virdžinijos Vulf naracijos techniką.

Helena visuomet laikys save našle su trimis vaikais — Dunkanu, mažyle Džene ir Eleonora Džeims, kurie visi ją pergyvens ir graudžiai apraudos jos mirtį. Jie buvo dar per jauni ir per daug priblokšti, kad taip pat gausiai būtų galėję raudoti dėl Garpo.

Dekanas Bodžeris, kuris apraudojo Garpo mirtį beveik taip pat gailiai kaip ir Helena, liks atsidavęs kaip buldogas ir visad ištikimas. Jau tapęs pensininku, dar ilgai negalėdamas užmigti jis siautės naktimis Styringo mokyklos teritorijoje, puldinėdamas besislapstančius įsimylėjėlius, kurie slankios takais ar glėbesčiuosis ant drėgnos kaip kempinė žemės po vešliais krūmais, augančiais palei gražius senus pastatus.

Bodžeris išliks veiklus Styringe, kol Dunkanas Garpas baigs mokyklą.

— Aš padėjau, vaikine, baigti mokyklą tavo tėvui, — pasakys jis Dunkanui, — padėsiu ir tau. O jei man bus leista dar pasilikti, pasiliksiu, kad padėčiau ir tavo seseriai.

Tačiau jie galų gale privers jį pasitraukti. Be kitų jo sukuriamų problemų, jie tarpusavyje minės jo įprotį koplyčioje per pamaldas kalbėtis su savim bei tą keistą jo įkarštį vidury nakties vaikyti berniukus ir mergaites. Jie dar minės, kad jis vėl imąs fantazuoti — neva tai, ką jis naktį prieš daugelį metų pastvėrė į glėbį, buvo ma-

žylis Garpas, o ne balandis. Bodžeris, net būdamas pensininkas, nesutiks išsikraustyti iš mokyklos, bet nepaisant to, o gal kaip tik dėl to užsispyrimo, jis taps labiausiai Styringe gerbiamu pensininku. Jį temps į visas mokyklines iškilmes, laipins svirduliuojantį ant pakylos, pristatinės žmonėms, nežinantiems, kas jis yra buvęs, o paskui lydės į namus. Galbūt todėl, kad juo bus galima pasigirti iškilmingomis progomis, visi pakęs jo elgesio keistenybes, kaip antai: jau būdamas daugiau kaip septyniasdešimties, Bodžeris vis dar liks įsitikinęs — kartais po keletą savaičių iš eilės — tebesąs dekanas.

— Jūs iš tikrųjų tebesate dekanas, — erzins jį Helena.

— Žinoma, esu! — griaudės Bodžeris.

Juodu dažnai kalbėsis, o kai Bodžeris ims eiti vis kurtyn, jį vis dažniau bus galima matyti vaikščiojant už parankės su meiliąja Eleonora Džeims, kuri mokėjo savaip susikalbėti su klausą praradusiais žmonėmis.

Dekanas Bodžeris liks ištikimas Styringo mokyklos imtynininkų komandai net tuomet, kai jos šlovės metai bus išblėsę iš daugelio atminties. Imtynininkai jau niekuomet neturės tokio trenerio, kuris būtų prilygęs Erniui Holmui ar net Garpui. Jie pasidarys pralaiminti komanda, bet Bodžeris ir toliau juos rems; per paskutines imtynes jis skatins vargšą styringietį, kuris, šleptelėjęs ant nugaros, ginsis, kad nebūtų prispaustas abiem mentėmis.

Bodžeris mirs per tas varžybas. Tai bus neįprastai vienodo lygio imtynės. Styringo komandos sunkiasvoris kaip įmanydamas kepurnėsis su tiek pat išsekusiu ir „formą praradusiu" savo varžovu — juodu kaip kokie į paplūdimį išmesti banginukai keliaklupsčiaus stengdamiesi laimėti taškų, kai jų laikas eis visai į pabaigą.

— Penkiolika sekundžių! — burbtels teisėjas. Stambūs berniukai toliau galynėsis, Bodžeris atsistos, tryps kojomis ir ragins.

— Gott! — suriks jis, galų gale pasitelkdamas vokiečių kalbą.

Kai kova pasibaigs ir suolai ištuštės, liks tik dekanas — nebegyvas savo kėdėje. Helenai teks ilgai guosti jautrų jaunąjį Vitkombą, kad jis kaip nors sutramdytų savo širdgėlą dėl Bodžerio mirties.

Donaldas Vitkombas niekuomet nepermiegos su Helena, nors pavyduliaujantys biografai nevykėliai, nekantraujantys, kada galės prikišti nagus prie Garpo palikimo ir jo našlės, skleis tokius gan-

dus. Vitkombas išliks kaip vienuolis atsiskyrėlis visą gyvenimą užsidaręs Styringo mokykloje. Tai buvo jo laimė, kad jis atrado čia Garpą visiškai prieš pat šio mirtį; jo laimė buvo ir tai, kad jis čia rado Helenos draugiškumą ir globą. Helena pasitikėjo Vitkombu, matydama, kad šis žavisi jos vyru gal net mažiau kritiškai negu ji pati.

Vargšas Vitkombas visuomet bus vadinamas „jaunuoju Vitkombu", nors jis juk ne visuomet bus jaunas. Jo veido niekuomet nepaslėps barzda, jo skruostai visuomet išliks rožiniai —po tais jo rusvais, vėliau pilkais ir galiausiai kaip šerkšnas plaukais. O jo balse visą laiką bus girdėti miksėjimas, nervingas jodleriavimas. Vitkombas niekuomet neatsikratys įpročio trinti delnus. Bet kaip tik jam Helena patikės savo šeimos archyvą ir vyro literatūrinį palikimą.

Jis taps Garpo biografu. Helena perskaitys visą jo parašytą biografiją, išskyrus paskutinį skyrių, kurio Vitkombas nebaigs metų metus — ją pačią šlovinantį skyrių. Vitkombas pasidarys Garpo žinovu, didžiausiu autoritetu jo klausimais. Dunkanas visuomet juoksis, kad Vitkombas, kaip biografas, esąs kaip reta romus. Jis bus geras biografas Garpo šeimos požiūriu, jis tikės visu tuo, ką jam sakys Helena, kiekvienu Garpo paliktu užrašu ir net tais jo užrašais, apie kurių buvimą jis žinos tik iš Helenos pasakojimų.

„Gyvenimas, — rašė Garpas, — yra suręstas, deja, ne taip kaip geras senovinis romanas. Atvirkščiai, jame pabaiga ateina tuomet, kai tie, kurie turi mirti, būna jau mirę. Lieka vien atmintis. O atmintį turi net nihilistas".

Vitkombas mylėjo Garpą visą — net labiausiai įnoringą ir pretenzingą.

Tarp Garpo daiktų Helena ras tokį užrašą: „Man visai nesvarbu, kokie bus iš tikrųjų tie sumauti paskutinieji mano žodžiai; prašom pasakyti, kad jie buvo štai tokie: "Aš visuomet žinojau, kad tobulybės siekimas yra mirtinas įprotis„.

Mylėdamas Garpą nekritiškai — taip, kaip myli šunys ir vaikai, — Vitkombas visuomet sakys, kad paskutinieji Garpo žodžiai buvo kaip tik tokie.

— Jeigu Vitkombas taip pasakė, tai taip ir buvo, — visuomet sakys Dunkanas.

Su juo sutiko ir Dženė Garp, ir Eleonora Džeims.

Saugoti Garpą nuo biografų — tai buvo šeimos reikalas, —

parašys Eleonora Džeims.

— O kodėl gi ne? — pasakys Džene Garp. — Ką jis skolingas visuomenei? Juk jis visuomet sakydavo, kad yra dėkingas tik kitiems menininkams ir žmonėms, kurie jį myli.

Taigi, kas dar yra vertas turėti jo bent dalelytę? —

parašys Eleonora Džeims.

Donaldas Vitkombas taps net Helenos paskutinės valios patikėtiniu. Nors Helena bus jau labai sena, prieš mirtį ji neilgai tesirgs, ir būtent Vitkombas išklausys paskutinius jos pavedimus. Helena nenorės būti palaidota Styringo mokyklos kapinėse, greta Garpo, Dženės antkapių, greta savo tėvo, Riebiojo Troškinio ir visų kitų. Ji pasakys, kad jai užteksią miesto kapinių. Ji taip pat nepanorės būti atiduota medicinos reikalams — esanti tokia sena, tiek mažai belikę iš jos kūno, kad vargu ar kam nors ji begalėtų būti naudinga. Ji pasakys Vitkombui, kad norėtų būti kremuota, o jos pelenai tegul atitenka Dunkano, Dženės Garp ir Eleonoros Džeims nuosavybėn. Kai dalis jų bus palaidota, su likusiais jie galį daryti, ką panorės, — tik tegul neišbarsto jų Styringo mokyklos teritorijoje. Tegul ją trenksmas, pasakys ji Vitkombui, bet tik kad jokia jos dalis neatitektų Styringo mokyklai, kuri, kai ji buvo dar vaikas, nepriimdavo mokytis mergaičių.

Ji paaiškins Vitkombui, kad ant jos antkapinio akmens miesto kapinėse turi būti užrašyta tik tiek, kad ji buvo Helena Holm, imtynių trenerio Ernio Holmo duktė, ir kad jai nebuvo leista lankyti Styringo mokyklos, kadangi ji buvo mergaitė; be to, ji buvo romanisto T.S.Garpo mylima žmona — to paties, kurio antkapinį akmenį galima pamatyti Styringo mokyklos kapinėse, kadangi jis buvo berniukas.

Vitkombas bus ištikimas tam jos valios pareiškimui, kuris labai pralinksmins Dunkaną.

— Kaip jis būtų patikęs tėtei! — vis kartos Dunkanas. — Aš tiesiog girdžiu jį.

O Dženė Garp ir Eleonora Džeims dažniausiai sakys, kad Dženė Fylds būtų stačiai plojusi Helenos sprendimui.

Eleonora Džeims taps rašytoja. Kaip Garpas nuspėjo, ji buvo „tikra" rašytoja. Tik abu jos mokytojai — Garpas ir jo motinos

dvasia — vis dėlto pasirodys ne jos jėgoms, ir todėl prozos ji daugiau nerašys. Bet ji taps labai gera poete, nors ir nelengvai paskaitoma.

Garpas ir Džene būtų didžiavęsi ja, kai išėjo pirmoji nuostabi jos eilėraščių knyga — „Prakalbos, pasakytos augalams ir gyvuliams". Ja labai didžiuosis Helena — juodvi bus labai susibičiuliavusios, o drauge — lyg motina ir dukra.

Eleonora Džeims, aišku, pergyvens džeimsininkes. Garpo nužudymas nustums jas giliai į pogrindį, o atsitiktiniai jų pasireiškimai metams bėgant darysis vis labiau užmaskuoti, net drovūs.

Sveiki! Aš esu nebylė, —

tik šitaip jos terašys. Arba:

Turėjau nelaimingą atsitikimą, per kurį praradau kalbą. Bet rašau, kaip matote, gerai.

— Ar jūs nesate viena iš tų, na, kaip jas ten? — kartais jų bus klausiama.

Kokių tų? —

išmoks jos klausti. O padoresnės rašys:

Ne. Dabar jau ne.

Dabar jos buvo tik nebylės. Dauguma jų laikysis kukliai ir vargs, ieškodamos, kuo galėtų užsiimti. Dalis džeimsininkių bandys imtis pozityvios veiklos — teikti paramą žmonėms su kokia nors kita negalia. Jos bus geros pagalbininkės patekusiems į keblią padėtį ir per daug savęs gailintiems. Etiketės po truputį nubyrės, ir viena po kitos tos bežadės moterys savo pastangomis susikurs sau vardą.

Kai kurios savo darbais netgi pelnys Fylds Fondo paramą.

Dalis jų, aišku, mėgins išlikti džeimsininkėmis, nors pasaulis bus taip greitai pamiršęs, kas jos tokios. Kai kurie žmonės manys, kad tai gangsterės, trumpai, bet šauniai veikusios apie šimtmečio vidurį. Kiti painios jas — kokia likimo ironija! — su tais, prieš kuriuos jos pačios iš pradžių sukilo, tai yra su prievartautojais. Viena džeimsininkė parašys Eleonorai Džeims, kad nustojo būti džeimsininke po to, kai kartą, paklaususi mažos mergaitės, ar ši žinanti, kas tai yra džeimsininkės, išgirdo atsakymą:

— Tai tos, kurios prievartauja berniukus.

Maždaug už poros mėnesių po Garpo nužudymo pasirodys

prastas, bet didelio populiarumo sulauksiąs romanas — „Džeimsininkės išpažintis". Jis daug prisidės prie to, kad džeimsininkės būtų laikomos dar didesnėmis kvaišomis ar jų būtų išvis nebepaisoma. Romano autorius buvo, aišku, vyras. Prieš tai jis jau buvo parašęs romaną, kuris vadinosi „Porno karaliaus išpažintis", o dar anksčiau — „Mažamečių vergių pirklio išpažintį". Ir taip toliau. Tai buvo suktas piktadarys, maždaug kas pusę metų keitęs savo kailį.

Vienas iš žiaurių jo pokštų toje „Džeimsininkės išpažintyje" bus toks: pagrindinė jo knygos herojė, o drauge pasakotoja, yra lesbietė, kuri nusipjauna liežuvį ir tik po to suvokia pasidariusi nepatraukli meilužė.

To vulgaraus šlamšto populiarumas mirtinai suglumins kai kurias džeimsininkes. Bus tokių, kurios nusižudys. „Tarp tų žmonių, kurie negalėjo pasakyti, ką galvojo, — rašė Garpas, — visuomet buvo savižudžių".

Bet galų gale Eleonora Džeims ims ieškoti jų ir susibičiuliaus su jomis. Buvo įsitikinusi, kad būtent šitaip būtų pasielgusi Džene Fylds. Eleonora Džeims rengs poezijos vakarus, per kuriuos Roberta Maldun savo stipriu ir skardžiu balsu skaitys jos eilėraščius. Robertai skaitant, Eleonora Džeims sėdės šalia jos tokia veido išraiška, tarsi ji pati labai norėtų skaityti balsu savo eilėraščius. Tuomet atsišauks daugybė džeimsininkių, kurios irgi norės galėti kalbėti. Kelios jų taps Eleonoros Džeims bičiulėmis.

Eleonora Džeims niekad neištekės. Bus vyras, su kuriuo ji retkarčiais susitikinės, bet labiau todėl, kad jis irgi buvo poetas. Ji bus gera poetė, o drauge feministė, įsitikinusi, jog galima gyventi taip, kaip gyveno Džene Fylds, ir rašyti su T. S. Garpo energija ir savo individualia vizija. Kitaip tariant, jai pakaks atkaklumo turėti savo nuomonę, o drauge būti gerai kitiems žmonėms. Eleonora visą gyvenimą truputį flirtuos su Dunkanu Garpu, galima sakyti — jaunesniuoju savo broliu.

Dėl Eleonoros Džeims mirties Dunkanas labai sielvartaus. Jau būdama nebejauna, ji ims plaukioti didelius atstumus — tai bus daugmaž tuo metu, kai ji vietoje Robertos taps Fyld Fondo direktore. Keletą kartų ji net perplauks platų Dogs Hed Harboro sąsiaurį. Paskutiniuose ir geriausiuose savo eilėraščiuose „plaukimą" ir „vandenyno trauką" ji vartos kaip metaforas. Tačiau Eleonora

Džeims, toji Vidurio Vakarų mergaitė, niekuomet iki galo neperpras grįžtamųjų bangų: vieną šaltą dieną, kai ji bus per daug nuvargusi, jos pasiims ją.

„Kai aš plaukioju, — rašys ji Dunkanui, — mano atmintyje iškyla tie karšti, o kartu grakštūs ginčai su tavo tėvu. Aš taip pat jaučiu vandenyno pastangas pasiimti mane — sausumai priklausantį mano vidų, sausumai priklausančią mažytę mano širdį, sausumai priklausantį mano užpakaliuką, kaip, manding, pasakytų tavo tėvas. Bet mudu, vandenynas ir aš, erziname vienas kitą. Tu, kiauliau, manau, pasakysi, kad tai esąs manasis sekso pakaitalas".

Florensa Kokrina Bolsbi, kurią Garpas pažinojo kaip ponią Ralf, nugyvens savo gyvenimą, netvarkingai linksmindamasi be jokio regimo ar jai reikalingo sekso pakaitalo. Ji tikrai taps lyginamosios literatūrologijos daktare ir galų gale gaus tenurą didelėje ir netvarkingoje anglistikos katedroje, kurios nariai visi iki vieno jos bijos. Įvairiu metu ji suvedžios, o paskui paniekins devynis iš trylikos vyresniųjų narių, kuriuos pakaitomis įsileis į lovą, o paskui išguis. Jos studentai pramins ją „dinamitu", taip ji pagaliau pademonstruos kitiems, jei ne sau, tam tikrą pasitikėjimą ir kitoje, seksui nepriklausančioje srityje.

Ji griežtai tvarkysis su visais iš baimės susigūžusiais, uodegą paspraudusiais savo meilužiais, vis priminsiančiais poniai Ralf, kaip kartą jos namus paliko Garpas.

Ponia Ralf buvo tarp tų, kurie pirmieji atsiliepė į žinią apie sukrečiančią Garpo mirtį ir, reikšdama užuojautą, be kita ko, parašys Helenai: „Jo suvilioti man niekuomet nepavyko, dėl to visuomet apgailestavau, o jį gerbiau".

Helena net pamėgs tą moterį ir retkarčiais su ja susirašinės.

Roberta Maldun irgi turės progą susirašinėti su ponia Ralf, kurios prašymą Fylds Fondas atmes. Robertą gerokai nustebins laiškas, kurį po to Fylds Fondas gaus iš ponios Ralf: „Pabučiuok man į s....ę", — bus jame parašyta. Ponia Ralf nemėgo neigiamų atsakymų.

Jos vaikas, Ralfas, mirs anksčiau už ją; jis taps gana geru žurnalistu ir žus kare kaip ir Viljamsas Persis.

Beinbridžė Persi, kurią Garpas paprastai vadino Pūku, gyvens labai ilgai. Paskutinis iš daugybės jos psichiatrų pareikš ją išgydęs, tačiau tuomet visos psichoanalizės ir daugybės gydymo institucijų

pastangos bus paprasčiausiai per daug įgrisusios Pūkui Persi, kad ji dar galėtų būti pavojinga.

Kad ir kaip to būtų pasiekta, bet po ilgo laiko Pūkas ramiai įsitrauks į įprastinius žmonių santykius, ims dalyvauti viešajame gyvenime, reikšdamasi jame tegul ir kaip nebylė, bet daugiau ar mažiau nepavojinga ir (galų gale) naudinga visuomenės narė. Sulaukusi penkiasdešimties, ji pradės domėtis vaikais, labai uoliai ir kantriai dirbs su atsilikusiais. Ta proga jai dažnai teks susidurti su kitomis džeimsininkėmis, kurios bus irgi, kiekviena savaip, išgydytos ar bent gerokai pakeistos.

Beveik dvidešimt metų Pūkas neprisimins mirusios savo sesers Kušės, tačiau meilė vaikams galiausiai ją sutrikdys. Būdama penkiasdešimt ketverių metų, ji pastos (niekas neįstengs suprasti — kokiu būdu) ir bus sugrąžinta į stacionarą stebėjimui — mat ji buvo įsitikinusi, kad gimdydama mirs. Kai taip neatsitiks, Pūkas taps atsidavusia motina, o greta to tęs darbą su atsilikusiais vaikais. Pūko Persi duktė, kuriai vėliau sunkų įspūdį padarys jos motinos žmogžudystės istorija, laimei, nebus atsilikęs vaikas. Garpui ji būtų priminusi Kušę.

Atsiras žmonių, kurie tvirtins, jog Pūkas Persi yra pozityvus pavyzdys tiems, kurie stoja už visišką mirties bausmės panaikinimą — toks įspūdingas esąs tas jos pasveikimas. Tik ne Helenai ir ne Dunkanui Garpui, kurie iki pat savo mirties apgailestaus dėl to, kad Pūkas Persi nenusibaigė tuo momentu, kai paskutinį kartą suklykė Styringo imtynių salėje: „Aule!"

Vieną dieną Pūkas, žinoma, mirs; ji mirs nuo infarkto Floridoje, nuvykusi ten aplankyti dukters. Helenai bus menka paguoda, kad ji pergyveno Pūką.

Ištikimasis Vitkombas apibūdins Pūką Persi taip, kaip kartą ją apibūdino Garpas po savo pabėgimo iš pirmųjų feministinių laidotuvių.

— Dvilytė storžievė, — pasakė jis tuomet dekanui Bodžeriui, — su šeško veidu ir visiškai suskystėjusiu protu po tų beveik penkiolikos vystykluose praleistų metų.

Džonas Vulfas neišvys oficialios Garpo biografijos, kurią jos autorius Donaldas Vitkombas pavadins „Beprotystė ir sielvartas: T. S. Garpo gyvenimas ir kūryba". Šią gerą knygą jau po Džono

Vulfo mirties išleis jo partneriai. Džonas Vulfas labai stengsis, kad ta knyga būtų gerai parengta, ir iki ankstyvos savo mirties suredaguos vos ne visą Vitkombo rankraštį.

Džonas Vulfas mirs nuo plaučių vėžio Niujorke palyginti jaunas. Šis rūpestingas, sąžiningas, paslaugus ir net elegantiškas — didesniąją savo gyvenimo dalį — žmogus gilų savo nerimą ir neįveikiamą pesimizmą slopino ir slėpė, jau nuo aštuoniolikos metų amžiaus kasdien surūkydamas po tris pakelius cigarečių be filtro. Kaip ir daugelis labai užimtų žmonių, kurie paprastai atrodo esą ramūs ir santūrūs, Džonas Vulfas tokiu rūkymu pribaigs save.

Jo nuopelnai Garpui ir jo knygoms buvo neįkainojami. Nors jis kartais priekaištaus sau dėl tos šlovės, kuri galiausiai išprovokavo Garpo nužudymą, vis dėlto kaip rafinuotos galvosenos žmogus negalės ilgesnį laiką laikytis tokio siauro požiūrio. Vulfo nuomone, „žudymas buvo nuolat populiarėjantis mėgėjiškas to meto sportas", o „politiniai fanatikai" visuomet užkietėję menininkų priešininkai — todėl, kad pastarieji atkakliai ar net arogantiškai teigia, jog jų individuali pasaulio vizija pranašesnė. Be to, Džonas Vulfas žinojo, jog taip atsitiko ne vien dėl to, kad Pūkas Persi buvo džeimsininkė ir atlygino Garpui už pjudymą, — jos patirta skriauda siekė dar vaikystę, galimas dalykas, kad politika ją paryškino, bet iš esmės ji buvo tokia pat gili kaip užsitęsęs vystyklų poreikis. Pūkas turėjo įsikalusi sau galvon, kad Garpo ir Kušės potraukis mylėtis buvo mirtinas Kušei. Tai buvo tiesa — tik mirtinas jis buvo Garpui.

Džonas Vulfas, profesionaliai dirbdamas pasaulyje, kuris per daug dažnai garbina savo paties susikurtą dabartį, į gyvenimo pabaigą tvirtins, jog iš visų jo leidinių daugiausia pasididžiavimo jam kelia bendras tėvo ir sūnaus kūrinys — Dunkano Garpo iliustruotas T. S. Garpo „Grilparcerio pensionas". Žinoma, jis didžiavosi ir ankstyvaisiais Garpo romanais, o apie „Pasaulį pagal Bensenheiverį" jis ims kalbėti kaip apie „neišvengiamą — turint galvoje pavojų, koks Garpui buvo iškilęs". Džonas Vulfas visuomet pagyvės kalbėdamas tik apie „Grilparcerio pensioną" ir dar apie nebaigto rašyti romano „Mano tėvo iliuzijos" rankraštį; į pastarąjį jis žiūrės — su meile ir liūdesiu — kaip į „Garpo sugrįžimą prie jam būdingo rašymo". Ne vienerius metus Vulfas redaguos tą netvarkingą pirmąjį nebaigto rašyti romano juodraštį, ne vienerius metus aptarinės su Helena ir Donaldu Vitkombu jo privalumus ir trūkumus.

— Tik po mano mirties, — atkakliai tvirtins Helena. — Garpas niekuomet neleistų išspausdinti, jeigu laikytų, kad tai dar nebaigta. — Vulfas su tuo sutiks, bet jis mirs anksčiau už Heleną. Vitkombui ir Dunkanui liks užduotis išleisti „Mano tėvo iliuzijas" ir jie išleis, — jau gerokai po Vulfo mirties.

Dunkanas praleis daugiausia laiko su Džonu Vulfu, skausmingai merdinčiu nuo plaučių vėžio. Vulfas gulės privačioje Niujorko ligoninėje, retkarčiais surūkydamas cigaretę pro į gerklę įstatytą plastmasinį vamzdelį.

— Ką apie tai pasakytų tavo tėvas? — klaus jis Dunkaną. — Ar tai netiktų jam kaip viena galimų jo mirties scenų? Ar ji nėra pakankamai groteskiška? Ar jis tau kada nors pasakojo apie prostitutę, kuri mirė Vienoje, Rudolfinerhause? Kuo gi ji buvo vardu?

— Šarlotė, — atsakys Dunkanas. Juodu bus labai suartėję. Džonas Vulfas net pamėgs ankstyvuosius Dunkano piešinius, sukurtus „Grilparcerio pensionui". O Dunkanas net persikels į Niujorką. Jis papasakos Džonui Vulfui, kad jis pirmą kartą tikrai pajutęs, jog nori tapti dailininku ar fotografu, tuomet, kai pro Džono Vulfo kabineto langą išvydo Manhataną — tą pirmųjų Niujorke feministinių laidotuvių dieną.

Vėliau Džonas Vulfas padiktuos mirties patale Dunkanui, o šis užrašys paskutinę jo valią savo partneriams, — kad Dunkanui Garpui būtų leidžiama ateiti pasidairyti į Manhataną pro buvusio jo kabineto langą tol, kol leidykla bus tame pastate.

Daugelį metų po Džono Vulfo mirties Dunkanas naudosis ta privilegija. Į Vulfo kabinetą įsikels naujas redaktorius, tačiau dėl Garpo pavardės visi redaktoriai bus Dunkanui paslaugūs.

Ne vienerius metus sekretorės, užėjusios pas redaktorių, sakys:

— Atsiprašau, atėjo jaunasis Garpas. Jis vėl norėtų pasidairyti pro langą.

Daugel valandų, kurias truks Džono Vulfo merdėjimas, juodu kalbėsis apie tai, koks geras rašytojas buvo Garpas.

— Jis būtų buvęs labai savotiškas, — sakys Dunkanui Džonas Vulfas.

— Galbūt, — sutiks Dunkanas. — Bet ką dar jūs galite man apie jį pasakyti?

— Ne, ne — aš nemeluoju. Tai visai nereikalinga, — kalbės Vulfas. — Jis turėjo savo požiūrį į pasaulį ir visuomet turėjo savo

kalbą. Bet svarbiausia — požiūrį. Jis visuomet buvo labai individualus. Kuriam laikui jis buvo patekęs į akligatvį, bet toje naujausioje savo knygoje jis vėl ėjo teisingu keliu. Jis vėl buvo aptikęs gerus impulsus. „Grilparcerio pensionas" yra žaviausias, bet ne originaliausias jo kūrinys. Tuo metu jis buvo dar per jaunas. Tokį apsakymą būtų galėję parašyti ir kai kurie kiti rašytojai. „Delsimas" yra originaliai sumanytas ir pirmas talentingai parašytas jo romanas. Bet tai yra vis dėlto pirmas romanas. „Sangulautojos vyro antrasis kvėpavimas" yra labai juokingas, jis turi geriausią pavadinimą, jis taip pat yra labai originalus, tačiau tai yra papročių romanas ir gana siauro turinio. Pats originaliausias jo romanas yra, žinoma, „Pasaulis pagal Bensenheiverį" — netgi jei laikysime jį muilo opera. Bet jis yra toks šiurkštus; jis yra kaip žalias maistas — geras, bet visiškai žalias. O kam toks patinka? Kas nori kęsti tokius užgauliojimus?

Tavo tėvas buvo sunkus žmogus. Jis niekuomet nenusileisdavo nei per colį, ir tai buvo principas: jis visuomet vadovavosi savo nosimi; kur tik ji jo nevedė, bet tai buvo jo nosis. Be to, jis buvo ambicingas. Jis pradėjo nuo to, kad išdrįso rašyti apie pasaulį, kai pats buvo dar tik vaikigalis. Dieve mano, juk jis tuomet buvo dar tik pradedantysis. Tuo metu jis, kaip daugelis rašytojų, galėjo dar kurį laiką rašyti tik apie save patį, o jis rašė ir apie pasaulį — tik tai nebuvo taip akivaizdu. Pastaruoju metu jam buvo pakyrėję rašyti apie savo paties gyvenimą, todėl jis vėl ėmėsi rašyti apie pasaulį. Buvo pradėjęs rašyti. O Dieve, Dunkanai, nepamiršk, kad jis buvo dar toks jaunas! Jis buvo tik trisdešimt trejų metų.

— Bet jis turėjo energijos, — pasakys Dunkanas.

— O taip, jis būtų dar daug parašęs, dėl to nėra abejonių — pasakys Džonas Vulfas. Ir užsikosės, todėl turės liautis kalbėjęs.

— Tik jis niekuomet negalėjo atsipalaiduoti, — pasakys Dunkanas. — O ką tai reiškia? Kad vieną kartą jis vis tiek būtų perdegęs?

Kratydamas galvą, tik atsargiai — kad neišmestų iš gerklės vamzdelio — Džonas Vulfas vis dar kosės.

— Tik ne jis! — dusdamas iškoš Džonas Vulfas.

— Ir jis vis būtų taip rašęs ir rašęs? Ar tai tu turi galvoje? — klaus jį Dunkanas.

Kosintis Džonas Vulfas linktels galva. Jis taip ir pasimirs kosėdamas.

Roberta ir Helena, aišku, dalyvaus jo laidotuvėse. Liežuvautojai mals liežuviais — mat tame nedideliame mieste Niujorke dažnai buvo plepama, kad Džonas Vulfas rūpinęsis ne vien literatūriniu Garpo turtu. Tam, kas pažinojo Heleną, atrodė net nepanašu, kad ji kada nors būtų turėjusi tokio pobūdžio ryšių su Džonu Vulfu. Kiekvieną kartą, išgirdusi šnekant, kad ji yra su kuo nors susidėjusi, Helena tik juokdavosi. Roberta Maldun reaguodavo karščiau:

— Su Džonu Vulfu? — klaus ji. — Helena ir Vulfas? Jūs turbūt juokaujate?

Robertos įsitikinimas turėjo tvirtą pamatą. Kartą ar porą kartų savo iškylų į Niujorką metu Roberta Maldun buvo sukritusi su Džonu Vulfu.

— Tik pamanyk, aš kažkada mėgau žiūrėti tavo žaidimą! — kartą pasakys jis Robertai.

— Tu ir dabar turi galimybę žiūrėti mano žaidimą, — atšaus jam Roberta.

— Aš turiu galvoje futbolą, — atsakys Džonas Vulfas.

— Yra geresnių už futbolą dalykų, — pasakys tada Roberta.

— Bet tu daug ką darai gerai, — pagirs ją Džonas Vulfas.

— Na jau!

— Tikrai, Roberta!

— Visi vyrai yra melagiai, — pareikš Roberta Maldun, žinodama, kad tai yra tiesa — mat ji pati kadaise buvo vyras.

Roberta Maldun, buvęs Robertas Maldunas, „Filadelfija Ygls" Nr. 90, pergyvens Džoną Vulfą bei daugumą kitų savo meilužių. Ji nepergyvens Helenos, nors gyvens pakankamai ilgai, kad galų gale imtų jaustis nepatogiai dėl tos naujosios savo lyties. Artėjant penkiasdešimtmečiui, kartą ji pasakys Helenai, jog ją kamuoja vidutinio amžiaus vyro tuštybė ir vidutinio amžiaus moters nerimas, „bet, — pridurs Roberta, — tai turi savų privalumų: dabar aš visuomet žinau, ką vyrai rengiasi pasakyti, kol jie to dar nepasakė".

— Bet aš irgi tą žinau, — atsakys jai Helena. Roberta taip nusijuoks, kad net išgąsdins Heleną griausmingu savo kvatojimu. Be to, ji turėjo įprotį suimti bičiulius į lokišką savo glėbį, o tai nervino Heleną — kartą Roberta šitaip sulaužė jai akinius.

Pamažėl Roberta tramdė didelį savo ekscentriškumą ir darėsi vis rimtesnė, ypač su Fylds Fondu, kurį ji tvarkys taip energingai, kad Eleonora Džeims pramins ją Kapitonu Energija.

— Na jau! — pasakys Roberta. — Tai Garpas buvo tikras Kapitonas Energija.

Roberta labai žavėjosi ir negausi Dogs Hed Harboro gyventojų bendruomenė, nes anksčiau Dženės Fylds rūmas niekad nebuvo turėjęs tokio gero vardo; be to, Roberta kur kas aktyviau negu Dženė dalyvaus tvarkant miestelio reikalus. Dešimt metų Roberta bus vietinės mokyklos tarybos pirmininkė, nors, aišku, savų vaikų neturės. Dvylika metų ji bus Rokingemo grafystės moterų beisbolo komandos — pačios geriausios visoje Niū Hampšyro valstijoje — organizatorė, trenerė ir narė. Kartą tas kvaiša, tas paršas Niū Hampšyro gubernatorius pamėgins įpiršti mintį, jog Robertai reikėtų atlikti chromosomų patikrinimą, kad jai būtų galima leisti žaisti finalinėse rungtynėse. Roberta pasiūlys gubernatoriui susitikti su ja prieš rungtynes žaidimo aikštėje „ir pasižiūrėti, ar jis yra pajėgus kovoti kaip vyras". Nieko iš to, žinoma, neišeis, bet politika yra politika, todėl gubernatorius mes pirmąjį kamuolį, o Roberta, nepriklausomai nuo chromosomų bei viso kito, jį pasitiks kaip dera.

Beje, Styringo mokyklos sporto reikalų vedėjas bus toks malonus, kad pasiūlys Robertai mokyklos futbolininkų komandos trenerio pareigas. Tačiau buvęs gynėjas mandagiai atsisakys to darbo.

— Tiek jaunų vaikinų, — svajingai pasakys Roberta. — Turėčiau klaikių rūpesčių.

Visą gyvenimą labiausiai mėgstamas vaikinas jai bus Dunkanas Garpas, kuriam ji bus ir motina, ir sesuo, kurį ji dusins savo kvepalais ir mylavimais. Dunkanas mylės ją ir bus vienas iš nedaugelio vyriškos lyties svečių, visuomet mielai įsileidžiamų į Dogs Hed Harborą. Bet kai Dunkanas suvedžios jauną poetę, Roberta labai ant jo užpyks ir beveik porą metų po to jo nebekvies pas save.

— Savo tėvo sūnus, — pasakys Helena. — Toks pat žavingas.

— Kaip vaikinas jis yra per daug žavingas, — pasakys Roberta. — O ta poetė turėjo būti neatspari. Be to, ji jam per sena.

— Atrodo, Roberta, pavyduliauji, — pasakys jai Helena.

— Apvylėte pasitikėjimą, — garsiai pareikš Roberta. Helena jai pritars. Dunkanas atsiprašys. Netgi ta poetė atsiprašys.

— Tai aš jį suvedžiojau, — pasakys ji Robertai.

— Nesuvedžiojai, — atsakys Roberta. — Neįstengtum.

Viskas bus pamiršta vieną pavasario dieną Niujorke, kai Roberta nustebins Dunkaną, pakviesdama jį pietų.

— Atsivesiu pritrenkiančią merginą — specialiai tau, savo bičiulę, — pasakys jam Roberta. — Nusiplauk nuo rankų dažus ir išsiplauk galvą, kad puikiai atrodytum. Pasakiau jai, kad esi žavingas, ir žinau, kad gali toks būti. Manau, jai patiksi.

Štai šitaip rengdama Dunkano pasimatymą su moterimi, kurią pati išrinko, Roberta jautėsi kur kas geriau. Po gana ilgo laiko paaiškės, kad Roberta nekentė tos poetės, su kuria Dunkanas buvo permiegojęs — štai čia ir buvo visa problema.

Kai Dunkanas susikuls su motociklu daugmaž už mylios nuo Vermento ligoninės, Roberta pirmoji ten atsiras. Tuo metu ji slidinės toli šiaurėje, Helena paskambins jai, ir Roberta atvyks į ligoninę anksčiau už Heleną.

— Važinėti motociklu per sniegą! — rėkavo Roberta. — Ką tau tėvas pasakytų?

Dunkanas galėjo vos ne vos šnibždėti. Atrodė, kad yra išsukinėtos visos jo galūnės, kažkokia komplikacija buvo apėmusi jo inkstus, be to, — to tuomet dar nežinojo nei Dunkanas, nei Roberta — teks amputuoti vieną jo ranką.

Helena, Roberta ir Dunkano sesuo Dženė Garp lauks tris paras, kol praeis Dunkano gyvybei gresiantis pavojus. Eleonora Džeims bus per daug sukrėsta, kad galėtų atvykti ir laukti drauge su jomis. Roberta visą tą laiką plūsis.

— Kam gi jam, turinčiam tik vieną akį, reikėjo motociklo? Kaip galima važinėti, neturint binokulinės regos? — klausė Roberta. — Juk jam viena pusė visuomet būna nematoma!

Viskas atsitiko dėl to, kad girtas vairuotojas važiavo esant raudonai šviesai, o Dunkanas per vėlai pamatė jo automobilį. Kai jis pabandė išvengti automobilio, įstrigo sniege ir virto beveik nejudriu taikiniu tam girtam vairuotojui.

Viskas buvo sudaužyta.

— Jis yra per daug panašus į savo tėvą, — sumurmėjo Helena. Tačiau Kapitonas Energija žinojo, kad Dunkanas buvo daug kuo nepanašus į savo tėvą. Robertos nuomone, Dunkano gyvenimas stokojo kryptingumo.

Kai pavojus jo gyvybei praėjo, Roberta palūžo greta jo.

— Jeigu tu, šunsnukyti, užsimuši anksčiau, negu aš mirsiu, — aimanavo ji, — tai mane pribaigs. Ko gero, tai pribaigs ir tavo motiną, ir galbūt Eleonorą, bet mane — tai jau tikrai. Mane tai visiš-

kai, Dunkanai, pribaigtų, tu, mažasis bandite! — Roberta vis verkė ir verkė, Dunkanas irgi verkė, nes žinojo, kad tai tiesa: Roberta jį mylėjo ir buvo neapsakomai jautri viskam, kas jam nutiktų.

Dženė Garp tuo metu buvo dar tik koledžo pirmo kurso studentė, bet ji nutraukė savo mokslus, todėl galėjo likti Vermonte su Dunkanu, kol šis pasitaisys. Dženė buvo baigusi Styringo mokyklą geriausiais pažymiais, todėl jai bus nesunku tęsti koledže mokslus, kai Dunkanas pasveiks. Ji pasisiūlys padirbėti ligoninėje pagalbine medicinos seserimi ir taps Dunkanui dideliu optimizmo šaltiniu, nes jo lauks ilgas ir skausmingas gydymas. Beje, jis jau turės tokio gydymo patyrimą.

Helena atvyks iš Styringo jo aplankyti kiekvieną savaitgalį. Roberta nuvyks į Niujorką pasižiūrėti jo buto, kuris drauge buvo ir jo studija, ir ras jį apgailėtinai apleistą. Dunkanas baiminsis, kad jam neišvogtų piešinių, nuotraukų ir stereoaparatūros.

Kai Roberta užeis į jo butą, ras ten gyvenant liesą, laibą merginą, vilkinčią dažais ištepliotais Dunkano drabužiais. Indų mazgojimas, atrodo, nebuvo mėgstamiausias jos užsiėmimas.

— Dink iš čia, brangute, — pasakys jai Roberta, Dunkano raktu atsirakinusi duris. — Dunkanas sugrįžo į savo šeimos prieglobstį.

— O kas tu tokia? — paklaus ją mergina. — Jo motina?

— Jo žmona, širdele, — atsakys Roberta. — Man visuomet patikdavo jaunesni vyrai.

— Jo žmona? — nusistebėjo mergina, vėpsodama į Robertą. — Nežinojau, kad jis vedęs.

— Jo vaikai jau važiuoja liftu, — paaiškins jai Roberta. Todėl tau bus geriau pasinaudoti laiptais. Jo vaikai yra tokio ūgio kaip aš.

— Jo vaikai? — dar paklaus mergina — ir išsinešdins.

Roberta apkuops studiją ir pasikvies į ją jauną moterį, kad ši ten apsigyventų kuriam laikui ir prižiūrėtų ją. Tai bus moteris, ką tik pasidariusi lyties pakeitimo operaciją, todėl jai reiks naujos aplinkos, kad apsiprastų su nauja savo lytimi.

— Tau bus čia labai gera, — aiškins naujajai moteriai Robertа. — Visa tai priklauso maloniam jaunuoliui, bet keletą mėnesių jo čia nebus. Gali rūpintis jo daiktais ir svajoti apie jį patį, o aš tau pranešiu, kada reikės iš čia išsikraustyti.

Vermonte Roberta pasakys Dunkanui:

— Tikiuosi, sutvarkysi savo gyvenimą. Baik su motociklais ir su visa netvarka — su tom merginom, kurios nieko apie tave nežino. Dieve mano — miegoti su nepažįstamomis! Tu dar nesi toks kaip tavo tėvas. Tu dar net nepradėjai kaip reikiant dirbti. Jeigu tu, Dunkanai, iš tikrųjų būtum menininkas, tu neturėtum laiko visoms toms šliundroms. O ypač toms savižudiškoms išdaigoms.

Kapitonas Energija bus vienintelis žmogus po Garpo, galėsiąs šitaip kalbėtis su Dunkanu. Helena neįstengs jo kritikuoti. Ji bus per daug laiminga, kad Dunkanas išliko gyvas. O Dženė buvo dešimčia metų jaunesnė už jį, taigi visa, ką ji galės daryti — tai tik žavėtis, jį mylėti ir būti su juo visą tą ilgą jo sveikimo laikotarpį. Eleonora Džeims, kuri mylėjo Dunkaną karštai ir godžiai, taip bus perpykusi ant jo, kad svies į jį savo užrašų knygutę ir pieštuką, todėl nieko, aišku, negalės jam pasakyti.

— Vienakis, vienarankis tapytojas, — skųsis Dunkanas. — Na, žinote.

— Būk laimingas, kad tau dar liko viena galva ir viena širdis, — atsakys jam Roberta. — O argi tu daug žinai tapytojų, kurie laikė teptuką abiem rankom? O dvi akys, kvaileli, tau reikalingos motociklu važinėjant; tapymui pakaks ir vienos.

Dženė Garp mylės savo brolį taip, lyg jis būtų jai ir brolis, ir tėvas — mat ji buvo per jauna, kad būtų galėjusi kaip reikiant pažinti savo tėvą. Kol jis sveiks ligoninėje, ji sukurs eilėraštį — pirmą ir vienintelį savo eilėraštį, nes Dženė Garp neturėjo nei savo tėvo, nei brolio polinkių į meną. Ir tik vienas Dievas žino, kokių polinkių galėjo turėti Vulfas.

Pirmagimis guli čia, lieknas ir ilgas,
vieną beturi jis ranką, viena tik nagingas,
vieną ir akį teturi, viena jis tik švyti,
dar atmintį savo šeimos — ji jam padeda gyti.
Motinos savo sūnus šis sveiką tesaugo
Namą, Garpo statytą, kur pats ir užaugo.

Eilėraštis buvo, žinoma, labai silpnas, bet Dunkanui jis patiks.

— Išmoksiu jį atmintinai, — pažadės jis Dženei.

Jaunoji transseksualė, kurią Roberta apgyvendino Dunkano studijoje, atsiųs jam atviruką su geranoriškais palinkėjimais:

„Augalai laikosi gerai, bet tas didelis geltonas paveikslas prie

židinio susiraukšlėjo — manau, kad drobė buvo per menkai įtempta, todėl nukabinau jį ir pastačiau greta kitų sandėliuke, kur yra vėsiau. Man patinka žydrasis paveikslas ir visi piešiniai — visi iki vieno! Ir ypač patinka tas, kuris, kaip Roberta sakė, yra jūsų autoportretas".

— O Dieve, — atsidus Dunkanas.

Dženė perskaitys jam visą Džozefą Konradą — Garpo, kai jis buvo dar vaikas, mėgstamiausią rašytoją.

Gerai, kad Helena turės savų mokytojos rūpesčių, kurie galės atitraukti ją nuo išgyvenimų dėl Dunkano.

— Tas berniukas pasitaisys, — įtikinės ją Roberta.

— Jis yra jau jaunuolis, — pasakys Helena. — Jis jau ne berniukas.

— Man jie visi yra berniukai, — pasakys Roberta. — Garpas buvo berniukas. Aš buvau berniukas, kol netapau mergaitė. Ir Dunkanas man visuomet liks berniukas.

— Na, žinai! — atsakys Helena.

— Tau reikėtų kaip nors sportuoti, — patars Helenai Roberta. — Atsipalaiduotum, apsiramintum.

— Liaukis, Roberta, — pasakys Helena.

— Pamėgink bėgioti, — įkalbinės Roberta.

— Tu bėgioji, o aš jau skaitysiu, — atsakys Helena.

Roberta bėgios visą laiką. Baigdama šeštąją dešimtį, ji vis dažniau pamirš vartoti estrogenus, kuriuos, pakeitus lytį, būtina vartoti visą gyvenimą, norint išlaikyti moteriškas kūno formas. Dėl nereguliaraus estrogenų vartojimo ir vis intensyvesnio bėgiojimo didžiulio Robertos kūno formos tiesiog Helenos akyse keisis tai vienon, tai kiton pusėn.

— Kartais aš net nežinau, kas tau, Roberta, darosi, — sakys jai Helena.

— Tai savaip jaudina, — aiškins jai Roberta. — Niekuomet nežinau, kaip aš imsiu jausti, nežinau, kaip atrodysiu.

Būdama jau daugiau nei penkiasdešimties, Roberta tris kartus dalyvaus maratono varžybose, bet jai ims trūkinėti kraujagyslės, todėl gydytojas patars jai bėgioti trumpesnes distancijas. Dvidešimt šešios mylios buvo per daug jau šeštą dešimtį einančiam buvusiam futbolo gynėjui — Šlovingajam Devyniasdešimtukui, kaip

kartais iš jos šaipysis Dunkanas. Roberta buvo tik keleriais metais vyresnė už Garpą ir Heleną ir tokia visuomet atrodė. Taigi ji vėl ims bėgioti tas šešias mylias, kurias bėgdavo su Garpu — nuo Styringo iki vandenyno, todėl Helena, pakėlusi akis nuo knygos, galės išvysti Robertą Maldun, vilkinčią bėgiojimo treningu ir laikančią didžiuliame futbolininko delne chronometrą lyg savo širdį.

Roberta mirs tą pavasarį, kai Dunkanas gulės Vermonto ligoninėje. Ji bėgios Dogs Hed Harboro paplūdimyje nedidelius nuotolius, bet staiga sustos ir ateis į verandą, nusiskųs, kad jai kažkas „pokši" pakaušyje, o galbūt smilkiniuose — sakys negalinti tiksliai nurodyti, kurioje vietoje. Ji sėdės verandoje, hamake, žvelgdama į vandenyną, paprašys Eleonorą Džeims atnešti jai stiklinę šaltos arbatos. Eleonora dar atsiųs pas ją vieną iš Fylds Fondo išlaikytinių su laiškučiu:

citrina?

— Ne, tik su cukrum! — šūktels jai Roberta.

Kai Eleonora atneš jai šaltos arbatos, Roberta keliais gurkšniais išgers visą stiklinę.

— Puiku, Eleonora, — pagirs Roberta, ir Eleonora nueis paruošti jai antros stiklinės. — Puiku, — pakartos Roberta. — Duok man dar vieną, bet visai tokią pat! — šūktels jai Roberta. — Norėčiau, kad visas gyvenimas toks būtų!

Kai Eleonora sugrįš su stikline arbatos, Roberta Maldun bus jau mirusi, sėdėdama hamake. Kažkas jai pokštelės, kažkas jau nutrūks...

Nors Robertos mirtis sukrės ir prislėgs Heleną, vis dėlto ji turės Dunkaną, dėl kurio jai reikės sielotis — bent kartą tai bus naudinga, nes blaškys jos dėmesį. Eleonorą Džeims, kuriai Roberta tiek daug padėjusi, gelbės nuo per didelio sielvarto staiga ją užgriuvusios pareigos — jai teks perimti Robertos darbą Fylds Fonde, taigi teks gerokai pasitempti. Jaunoji Džene Garp niekuomet nebuvo taip suartėjusi su Roberta kaip Dunkanas, todėl būtent jis, dar vis tebegulėdamas ištemptas, išgyvens didžiausią širdgėlą. Džene pasiliks šalia jo ir vis stengsis paguosti, plepėdama apie šį bei tą, tačiau Dunkanas negalės pamiršti Robertos ir to, kaip visą laiką ji gelbėjo Garpus, o ypač Dunkaną.

Jis verks ir verks. Tiek daug verks, kad net reikės pakeisti jam krūtinės gipsą.

Dunkano bute Niujorke gyvenanti transseksualė atsiųs iš Niujorko jam tokią telegramą:

Dabar, kai nebėra R., aš išsikraustysiu. Jeigu jūs jaučiatės nepatogiai dėl to, kad aš ten esu. Išsikraustysiu. Svarstau, ar galiu pasiimti jos portretą, tą, kuriame yra R. ir Jūs. Spėju, kad tai Jūs. Su kamuoliu. Jūs vilkite palaidinukę su Nr. 90, Jums per didelę.

Dunkanas niekuomet neatsilieps į jos atvirukus, pranešimus apie jo augalų gerovę ir apie jo paveikslų išdėstymą. Bet dabar jis pasiųs jai atsakymą, ir tai bus padaryta senojo Nr. 90 dvasia — visai vis tiek, kas ji būtų, toji vargšė drovi būtybė — lyg bernas, lyg mergina, kuriai Roberta, kaip Dunkanas žinojo, buvo gera.

Prašom pasilikti tiek, kiek norite, — parašys jis. — Tik aš irgi mėgstu tą nuotrauką. Kai vėl atsistosiu ant kojų, padarysiu jums jos kopiją.

Roberta buvo sakiusi jam, kad susitvarkytų savo gyvenimą, todėl Dunkanas apgailestaus, kad nebegalės parodyti jai, ką gali. Dabar jis jaus atsakomybę, mąstydamas apie savo tėvą, kuris, būdamas toks jaunas, jau buvo rašytojas, toks jaunas turėjo vaikų, turėjo jį, Dunkaną. Gulėdamas Vermonto ligoninėje, Dunkanas padarys daugybę sprendimų, ir daugumą jų vėliau įgyvendins.

Jis parašys Eleonorai Džeims, kuri vis dar bus per daug sukrėsta to, kas jam nutiko, kad atvyktų pasižiūrėti jo, viso sugipsuoto ir vinimis sukalinėto.

Metas mudviem imtis darbo, nors man teks kai ką dar nuveikti, kad tave pasivyčiau. Mūsų šeima, netekus Nr. 90, yra sumažėjusi. Pasistenkime daugiau nieko neprarasti.

Jam kils noras parašyti motinai — jog jis norėtų, kad ji galėtų didžiuotis juo, bet būtų pasijutęs kvailai, šitaip rašydamas — žinojo, kokia ji yra tvirta ir kad jai nelabai reikalingi tokie paguodos žodžiai. Taigi visą naująjį savo entuziazmą Dunkanas nukreips į jaunąją Dženę.

— Velniai rautų, mums reikia turėti energijos, — sakys jis seseriai, kuri jos turėjo be galo daug. — Ta prasme tu daugiausia praradai — kad nepažinojai tėvo, koks jis buvo energingas! Tau teks verstis sava.

— Aš turiu energijos, — atsakys jam Dženė. — Dieve, ką, tu manai, aš veikiau — vien tik tavimi rūpinausi?

Tai bus sekmadienio popietę — tuo metu, kai Dunkanas ir Dženė žiūrės per ligoninės televizorių profesionalų futbolą. Tai geras ateities ženklas, pagalvos Dunkanas, — kad Vermonto stotis šį sekmadienį transliuoja iš Filadelfijos tas rungtynes. „Ereliai" turi pralaimėti „Kaubojams". Bet svarbiausia ne pačios rungtynės — Dunkaną labiausiai domins ceremonija prieš joms prasidedant. Vėliava bus nuleista iki pusės stiebo buvusio gynėjo Roberto Malduno garbei.

O švieslentėje vis mirgės: 90! 90! 90! Dunkanas atkreips dėmesį į tai, kaip pasikeitė laikai: pavyzdžiui, dabar jau visur vyksta feministinės laidotuvės, jis ką tik bus skaitęs, kaip iškilmingai jos vyko Nebraskoje. Ir Filadelfijoje sporto komentatorius sugebės be krizenimo pasakyti, kad vėliava nuleista iki pusės stiebo Robertos Maldun atminimui.

— Ji buvo šauni sportininkė, — pasakys komentatorius. — Puiki pora rankų.

— Neeilinė asmenybė, — sutiks su juo kolega.

Pirmasis komentatorius toliau kalbės:

— Taigi, — pareikš jis, — ji daug padarė... — ir jis užsikirs, o Dunkanas lauks, norėdamas išgirsti — kam padarė: iškrypėlėms, keistuolėms, seksualinėms ligonėms, jo tėvui ir jo motinai, jam pačiam ir Eleonorai Džeims? — Ji daug padarė žmonėms su komplikuota gyvensena, — pasakys tas komentatorius, nustebindamas save patį ir Dunkaną Garpą, bet pasakys oriai.

Ims griežti orkestras. Dalaso „Kaubojai" mes Filadelfijos „Ereliams" baudinį; tai bus pirmasis iš daugelio baudinių, kuriuos „Ereliams" teks atlaikyti. Dunkanas Garpas galvos, kad jo tėvas būtų kaip reikiant įvertinęs komentatoriaus pastangas kalbėti taktiškai ir maloniai. Dunkanas vaizduosis sau, kaip Garpas ir Roberta būtų dėl to kvatoję. Dunkanui atrodys, kad Roberta ten kažkaip dalyvauja — slapčia dalyvauja tame savo pačios pagarbinime. Ji ir Garpas būtų linksminęsi iš komentatorių nerangumo.

Garpas būtų mėgdžiojęs komentatorių:

— Ji daug padarė makšties performavimui!

— Cha, cha! — būtų griaudėjusi Roberta.

— Na, žinote! — būtų rėkęs Garpas. — Na, žinote!

Dunkanas tuomet prisimins, kad, kai buvo nužudytas Garpas, Roberta Maldun grasino pasidarysianti atvirkščią lytinę operaciją.

— Tegul jau aš vėl būsiu sumautas vyras, — aimanavo ji, — jeigu šitame pasaulyje yra moterų, kurios dabar džiūgauja dėl tos šlykščios žmogžudystės, kurią padarė ta klaiki išpera!

Liaukis! Liaukis! Niekuomet daugiau nesakyk šito žodžio! — pakeverzojo jai Eleonora Džeims.

Yra tik tie ar tos iš mūsų — vyrai ar moterys, — kurie jį mylėjo, ir tie, kurie jo nepažino, — dar parašys Eleonora Džeims.

Tuomet Roberta Maldun pakilnos visus juos vieną po kito, oficialiai, rimtai ir nuoširdžiai suimdama į lokišką savo glėbį.

Kai Roberta mirs, viena iš Dogs Hed Harbore gyvenančių ir galinčių kalbėti Fylds Fondo išlaikytinių paskambins Helenai. Helena, ir vėl sutelkusi jėgas, turės skambinti į Vermontą. Helena mokys jaunąją Dženę, kaip ji turi perduoti tą žinią Dunkanui. Dženė Garp turėjo paveldėjusi puikių slaugės sugebėjimų iš įžymiosios savo senelės Dženės Fylds.

— Blogos žinios, Dunkanai, — pakuždės jaunoji Dženė, bučiuodama brolį į lūpas. — Senasis Devyniasdešimtukas išleido iš rankų kamuolį.

Dunkanas Garpas, likęs gyvas po dviejų avarijų, viena iš kurių jam kainavo akį, o kita — ranką, taps geru ir rimtu dailininku. Jis bus kai kurių meno požiūriu įtartinos spalvotosios fotografijos naujovių pradininkas; turėdamas dailininko akį spalvoms ir savo tėvui būdingą atkaklų siekimą susikurti savo požiūrį, jis gerokai ją patobulins. Jis nesieks beprasmio tikroviškumo, bet suteiks savo tapybai klaikaus, juslinio, beveik naracinio realizmo; žinant, kas jis toks, lengva bus pasakyti, jog tai yra veikiau rašytojo negu dailininko amato elementai, ir kritikuoti jį taip, kaip jis buvo kritikuojamas — už „pažodiškumą".

— Man nesvarbu, ką tai reiškia, — visuomet atsakys Dunkanas. — Ko gi jie tikisi iš vienaakio ir vienarankio menininko, be to, dar Garpo sūnaus? Kad nebūtų ydų?

Be viso kito, jis turėjo tėvui būdingą humoro jausmą, ir Helena labai juo didžiuosis.

Jis sukurs seriją paveikslų bendru pavadinimu „Šeimos albu-

mas", kuriuo jis labiausiai išgarsės. Juos nutapys pagal tas nuotraukas, kurias buvo padaręs vaikystėje, jau praradęs akį. Jose buvo Roberta, jo senelė Dženė Fylds, jo motina, plaukiojanti ties Dogs Hed Harboru, tėvas, su sukabintu žandikauliu bėgiojantis paplūdimiu. Ten dar bus tuzinas paveikslėlių, vaizduojančių pilkąjį sabo markės automobilį; šitą seriją Dunkanas pavadins „Pasaulio spalvomis", kadangi, kaip jis sakys, toje dvylikoje sabo variantų galima pamatyti visas pasaulio spalvas.

Ten bus dar Dženė Garp kūdikystėje, o dideliuose grupiniuose portretuose, tapytuose daugiausia iš vaizduotės, o ne pagal fotografijas, tas neryškus veidas ar dažnas (labai mažas) siluetas, matomas iš nugaros, kritikų nuomone, bus Voltas.

Dunkanas nenorės turėti vaikų.

— Jie per daug trapūs, — pasakys jis motinai. — Negalėčiau laukti ir stebėti, kol jie užaugs. — Iš tikrųjų jis turėjo omenyje tai, kad negalėtų laukti ir stebėti, kaip jie neužaugs.

O kai taip, tai vaikai, Dunkano laimei, nebus jo gyvenimo rūpestis. Po keturių mėnesių, praleistų Vermonto ligoninėje, jis sugrįš į Niujorką, kur savo bute, o drauge studijoje ras tebegyvenant neapsakomai vienišą transseksualę. Ji bus taip pertvarkiusi jo būstą, jog atrodys, kad ten jau gyvena tikras menininkas, ir keistu būdu beveik susiliedama su jo daiktais ji, atrodo, bus labai gerai jį pažinusi. Be to, ji bus jį įsimylėjusi — vien iš jo paveikslų. Dar viena Robertos Maldun dovana Dunkano gyvenimui! Kai kas, pavyzdžiui, Dženė Garp, pasakys, kad ji net esanti graži.

Juodu susituoks — nes jeigu buvo jaunuolis, neturintis savo širdyje jokio nusistatymo prieš transseksualus, tai toks jaunuolis buvo Dunkanas Garpas.

— Tai yra danguje sudaryta santuoka, — pasakys savo motinai Dženė Garp. Ji, žinoma, turės galvoje Robertą, nes Roberta buvo danguje. Tačiau Helena negalės būti rami dėl Dunkano; Garpui mirus jai teks pasiimti didžiąją dalį nerimo, o kai mirs Roberta, Helena jausis turinti pasiimti jį visą.

— Nežinau, nežinau, — sakys ji, nerimaudama dėl Dunkano vedybų. — Ta prakeikta Roberta, — kalbės Helena. — Visuomet turi būti jos viršus.

Bet juk šiuo atveju nėra galimybės nepageidaujamam nėštumui, — parašys Eleonora Džeims.

— Oi, liaukis, — atsakys jai Helena. — Tu gi žinai, kad aš norėčiau anūko. Vieno ar dviejų anūkų.

— Aš tau duosiu anūkų, — pažadės jai Dženė.

— Na, žinai, — atsilieps Helena. — Gerai, jeigu aš jų sulauksiu, vaike.

Deja, nesulauks, nors dar spės pamatyti Dženę nėščią ir vaizduotis save būsima senele.

„Tai, kas įsivaizduojama, yra geriau už tai, kas prisimenama", — rašė Garpas.

Be abejo, Helena turėjo būti laiminga, matydama, kaip pasitaisė — kaip Roberta buvo žadėjusi — Dunkano gyvenimas.

Po Helenos mirties Dunkanui teks sunkokai paplušėti su romiuoju Vitkombu. Juodu parengs visai rimtą Garpo nebaigto romano „Mano tėvo iliuzijos" leidinį. Kaip bendrą tėvo ir sūnaus „Grilparcerio pensiono" laidą, taip ir kai ką iš „Mano tėvo iliuzijų" Dunkanas iliustruos — jis nupieš tėvą, ambicingą neįmanomo pasaulio, kuriame jo vaikai bus saugūs ir laimingi, planuotoją. Tos Dunkano iliustracijos buvo daugiausia Garpo portretai.

Kai ta knyga išeis, po kurio laiko Dunkaną aplankys labai senas vyriškis, kurio pavardės Dunkanas negalės prisiminti. Jis pasakys rašąs Garpo „kritinę biografiją", tačiau jo klausimai erzins Dunkaną: jis vis klausinės, kodėl įvyko tas baisusis atsitikimas, per kurį žuvo Voltas. Dunkanas negalės nieko jam apie tai papasakoti (Dunkanas nieko nežinojo), todėl tas žmogus išeis nieko nepešęs — biografinių žinių prasme. Tai bus, aišku, Maiklas Miltonas. Dunkanui susidarys įspūdis, kad tam vyriškiui kažko stinga, nors Dunkanas negalės žinoti, kad Maiklui Miltonui stigo varpos.

Tos knygos, kurią jis neva rašąs, niekas niekuomet neišvys ir niekas nežinos, kas jam pačiam nutiks.

Po „Mano tėvo iliuzijų" pasirodymo, recenzentai, atrodo, pasitenkins tuo, kad pavadins Garpą tik „ekscentrišku rašytoju", „geru, bet nedideliu rašytoju". Dunkanas tam neprieštaraus. Bet pats sakys, kad Garpas buvo „originalus" ir „tikras" rašytojas. Garpas, kad ir kaip žiūrėtum, buvo toks tipas, kuris reikalavo aklo lojalumo sau.

— Vienaakio lojalumo, — patikslins Dunkanas.

Dunkanas, jo sesuo Dženė ir Eleonora Džeims per ilgą laiką susikurs tam tikrą kodą, nes ta trijulė bus labai artimai susibičiuliavusi.

— Už Kapitoną Energiją! — sakys jie, drauge susėdę išgerti.

— Geriausias seksas — tai transseksas! — šūkalios jie išgėrę, kartais versdami dėl to sutrikti Dunkano žmoną, nors ji, be abejo, irgi taip manys.

„Kaip ten su energija?" — laišku, telefonu ar telegrama klaus jie vienas kito, kai norės sužinoti, kas nauja. O kai jausis, kad energija stačiai per kraštus liejasi, sakys, kad jaučiasi „visai kaip Garpas".

Nors Dunkanas gyvens labai ilgai, jis mirs be reikalo ir — tikra likimo ironija! — per savo humoro jausmą. Jis mirs kvatodamas iš vieno savo paties pokštų — taigi visai taip, kaip ir tiko Garpų šeimoje. Tai įvyks per jo žmonos bičiulės, naujos transseksualės, savotišką įšventinimą. Dunkanas įkvėps alyvos ir per keletą audringo juoko sekundžių uždus. Tai bus klaiki mirtis, tačiau kiekvienas pažįstantis Dunkaną pasakys, kad jis neturėjo nieko prieš tokią mirtį, nei prieš savo gyvenseną. Dunkanas Garpas visuomet sakydavo, kad jo tėvas kentėjo dėl Volto mirties labiau negu kas kitas dėl ko nors jų šeimoje. O pati mirtis, kad ir kokia ji būtų, vis tiek yra mirtis. „Tik mirtis, — kaip kartą pasakė Dženė Fylds, — yra vienodai padalinta ir vyrams ir moterims".

Dženė Garp, kurios gyvenimo pažinimas buvo kitoks negu jos garsiosios senelės, būtų nesutikusi su tokia nuomone. Jaunoji Dženė žinojo, kad net mirtis nėra vienodai padalinta. Vyrams ir jos daugiau tenka.

Dženė Garp pergyvens juos visus. Jeigu ji būtų dalyvavusi tose vaišėse, per kurias jos brolis mirtinai paspringo, galimas daiktas, būtų jį išgelbėjusi. Bent jau būtų žinojusi, ką daryti. Ji buvo gydytoja. Ji visuomet sakys, kad Dunkano slaugymas Vermonto ligoninėje paskatino ją pasirinkti mediciną, — o ne jos garsiosios senelės — medicinos sesers istorija, nes Dženė Garp žinojo ją tik iš pasakojimų.

Jaunoji Dženė bus puiki studentė, kaip ir motina, ji ryte ris viską ir galės viską, ką išmokusi, įgyvendinti. Kaip Dženė Fylds klajodama po ligonines, ji išmoks užjausti žmones ir stengsis daryti jiems gera.

Dar būdama internatūroje, ji ištekės už jauno gydytojo. Bet savo pavardės, truks pliš, ji nepakeis — liks Garp ir, kariaudama baisingą karą su savo vyru, pasieks, kad visi trys jos vaikai būtų

Garpai. Galiausiai ji išsiskirs. Ištekės antrą kartą, bet neskubėdama. Antrąja savo santuoka ji liks patenkinta. Jos vyras bus dailininkas, gerokai už ją vyresnis. Jeigu kas nors iš jos šeimos būtų dar gyvas, būtų ją perspėjęs, kad ji tariasi radusi savo vyrą turint kažką dunkaniška.

— Na ir kas? — atšautų ji. Kaip ir motina, ji turėjo savo nuomonę, kaip Dženė Fylds ji išsaugojo savo pavardę.

O jos tėvas? Ar Dženė Garp buvo kuo nors bent truputį panaši į jį, kurio ji iš tikrųjų nepažinojo? Juk ji tebebuvo kūdikis, kai jis mirė.

Na, taip — ji buvo ekscentriška. Ji laikė, kad būtina užeiti į kiekvieną knygyną ir teirautis savo tėvo knygų. Jeigu knygynas jų nebeturėjo, ji užsakydavo jų. Jai buvo būdingas savas rašytojo nemirtingumo supratimas: jeigu rašytojo knygos vis dar leidžiamos ir vis dar pardavinėjamos, vadinasi, jis tebėra gyvas. Dženė Garp pateikdavo fiktyvių užsakovų adresus, pasklidusius po visą Ameriką: užsakytas knygas, samprotavo ji, vis tiek kas nors nupirks. Taigi T. S. Garpo knygos visą laiką bus leidžiamos — bent jau kol bus gyva jo duktė.

Dženė Garp taip pat karštai rems garsiąją feministę, savo senelę Dženę Fylds. Tik kaip ir tėvas, ji nebus per daug geros nuomonės apie senelės literatūrinius sugebėjimus. Ji neįkyrės knygynams reikalavimu turėti savo lentynose „Seksualiai įtartiną".

Labiausiai ji primins savo tėvą tuo, kokia medike ji taps. Dženė Garp pasirinks medicinos mokslą. Ji neturės privačios praktikos. Į ligoninę ji eis tik tuomet, kai pačiai prireiks gydytis. Ji daug metų praleis artimai bendradarbiaudama su Konektikuto navikų registracija, vėliau ji vadovaus vienam iš Nacionalinio vėžio instituto filialų. Kaip geras rašytojas, kuris myli ir brangina kiekvieną detalę, Dženė Garp praleis nemaža valandų, stebėdama įvairių žmogaus ląstelių elgseną. Kaip ir geras rašytojas, ji bus ambicinga — puoselės viltį atskleisti vėžio esmę. Tam tikra prasme jai tai pavyks — ji mirs nuo vėžio.

Kaip ir kiti gydytojai, Dženė Garp buvo davusi Hipokrato, vadinamo medicinos tėvu, priesaiką, taigi sutiko kam nors pasišvęsti taip, kaip Garpas kadaise apibūdino jaunajam Vitkombui gyvenimą — nors tuo metu Garpas daugiausia kalbėjo apie rašytojo tikslus ir svajones („...mėginant kiekvieną išlaikyti visam laikui gyvą.

Netgi tuos, kurie turi galų gale mirti. Svarbiausia — išlaikyti gyvus būtent juos"). Todėl vėžio tyrimai neslėgė Dženės Garp, kuri mėgs kalbėti apie save taip, kaip jos tėvas kalbėjo apie romanistą:

„Gydytojas, kuris mato vien mirtinus atvejus".

Pasaulyje pagal jos tėvą, kaip Dženė Garp žinojo, reikia turėti energijos. Jos garsioji senelė Dženė Fylds kadaise mąstė apie mus kaip apie Odinius, Gyvybinius Organus, Nesančius ir Žuvusius. Tačiau pasaulyje pagal Garpą visi mes esame mirtini atvejai.

Irvingas Dž.

Ir32 Pasaulis pagal Garpą: Romanas / Iš anglų k. vertė R.Petraitis. – V.: Valst. leidybos centras, 1994. – 544 p.

ISBN 9986-09-024-5

Dž. Irvingas (g. 1942) — vienas žymiausių JAV savo kartos romanistų. 1978 m. išleistas „Pasaulis pagal Garpą" — ketvirtasis rašytojo romanas, iš karto išgarsinęs autorių ir pelnęs jam Nacionalinę knygos premiją. Lietuvių kalba knyga leidžiama pirmą kartą.

UDK 820(73)-3

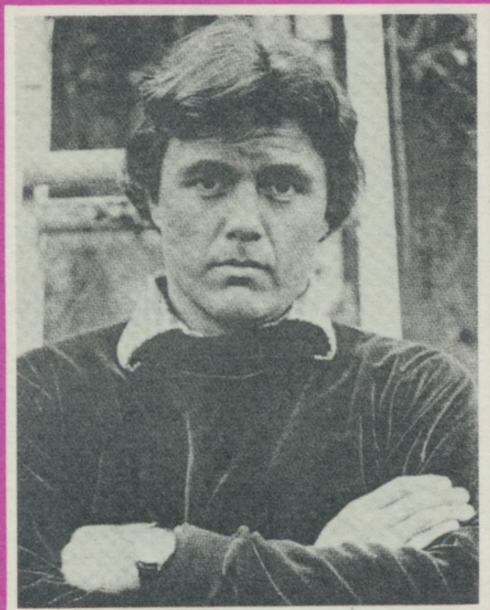
DŽONAS IRVINGAS
Pasaulis pagal Garpą

ROMANAS

SL 319. 1994 02 15. 30 leidyb. apsk. l. Tir. 15 000 egz. Užsakymas 294
Valstybinis leidybos centras, Laisvės pr. 60, 2019 Vilnius.
Spausdino „Spindulio" spaustuvė, Gedimino 10, 3000 Kaunas.

Kaina sutartinė.

DŽONAS IRVINGAS
Pasaulis pagal Garpą

Džonas Irvingas (1942) — pasauliui gerai pažįstamas amerikiečių rašytojas. Labiausiai jį išgarsino romanas „Pasaulis pagal Garpą" (1978), išverstas į daugybę kitų kalbų, tapęs šiuolaikinės literatūros superbestseleriu.